UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Tractatus Decimus. De Incarnatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-83614

Visual Library

TRACTATUS DECIMUS.

DE INCARNATIONE VERBI DEI.

DISPUTATIO PRIMA.

De variis hæresibus, quæ adversùs mysterium Incarnationis insurrexerunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Hæretici, qui incarnationem omninò negaverunt, Christum nudum hominem asserendo, recensentur.

INcarnationem prorsus sic abnegavit 1. Carpocrates, teste Philastrio, lib. de hæres. c. 2. ubi de eo sic ait: *Christum dicit non de Virgine Maria & divino Spiritu natum, sed de semine Joseph hominem natum arbitratur ... qui post passionem, inquit, melior inter Judæos vita integra & conversationis inventus est.* Ex quibus verbis liquet, Carpocratem sensisse, Cristum purum hominem fuisse, sicut cæteros homines carnaliter natum. Quod etiam expresè testatur S. Augustinus lib. de hæres. 7. *Hic*, inquit, *Jesum hominem tantummodo, & de utroque sexu natum putasse perhibetur, sed accepisse talem animam, quæ sciret ea, quæ superna essent, atque nunciaret.* Eadem de eodem narrat S. Irenæus, lib. 1. de adversus hæres. cap. 24. Carpocrates igitur docuit Christum esse purum hominem via naturali genitum, sed sanctissimum, & spiritu prophetico donatum; in quo discrepat à Judæis, qui Christum non solùm ut purum hominem habuerunt, sed etiam ut sceleratum & sacrilegum impostorem cruci affixerunt.

2. Cerinthus, quem S. Irenæus lib. 1. c. 25. Philastrius in 2. catal. S. Epiphanius hær. 29. & S. Augustinus hær. 8. subjiciunt Carpocrati, quo tamen antiquiorem fuisse necesse est, si verum est quod de eo scribit Philastrius, sub Apostolis scilicet movisse controversiam illam de necessitate circumcisionis, quam Apostolis in Hierosolymitano Concilio deciderunt in favorem gentilium ad fidem conversorum; Cerinthus, inquam, Jesum tantummodò hominem dixit: *Natum non ex virgine, impossibile enim hoc ei visum est: Fuisse autem eum Joseph & Mariæ filium similiter ut reliqui omnes homines, & plus potuisse justitia, & prudentia, & sapientia præ omnibus; & post baptismum descendisse in eum* (Spiritum sanctum) *... in fine autem revolasse iterùm* (Spiritum sanctum, quem Christum vocabat) *& Jesum passum esse & resurrexisse*, ut ait S. Irenæus. Scribit tamen Philastrius docuisse Cerinthum, quòd Jesus non resurrexerit à mortuis, sed resurrecturus sit. Idem post eum scribit Augustinus. Sed potiùs credendum videtur Irenæo, quem Epiphanius sequitur. A Carpocrate porrò in eo dissentit Cerinthus, quòd circumcisionem necessariam esse, aliosque ritus Judaicos servari debere assereret, teste Philastrio.

3. Nazoræi, ut Theodoretus lib. 2. hæret. fabul. cap. 3. vel Nazaræi, ut Epiphanius hær. 29. eos nominat, Carpocrati & Cerintho consenserunt, si Theodoreto credimus. De illis sic ait Theodoretus: *Nazaræi sunt Judæi, qui Christum tanquam justum hominem venerantur.* Apertè tamen contradicit S. Augustinus hær. 9. ibi hæc habet: *Nazaræi cum Dei Filium confiteantur esse Christum, omnia tamen legis veteris observant. &c.* Unde juxta S. Augustinum, in eo tantùm errarunt Nazaræi, quòd christianis ritibus admiscerent judaicos Epiphanius verò, qui Theodoreto consentire videtur pag. 117. dubius est pag. 123. ubi ita loquitur: *De Christo certò illud affirmare nequeo, utrùm ... simplicem illum hominem asseverunt, an uti sese res habet, per Spiritum sanctum de Maria Virgine genitum esse fateantur.*

4. Ebion, de quo hæc scribit Philastrius in catal. 2. *Ebion discipulus Cerinthi, in multis ei similiter errans, Salvatorem nostrum hominem de Joseph natum carnaliter existimabat, nihilque in eo divinitatis fuisse docebat, sed sicut omnes Prophetas, sic & eum gratiam Dei habuisse asserebat, non tamen Dominum majestatis, sed Dei Patris filium, cum Patre sempiternum esse credebat.* Idem de Ebione sentiunt Eusebius lib. 3. hist. Eccl. c. 27. Epiphanius hær. 30. Theodoretus lib. 2. hæret. fab. c. 1. ubi tamen juncto c. 2. (quod observandum est dividit Ebionitas in duas classes, quarum prima cum ipso Ebione *Dominum Jesum Christum dicebat ex Joseph & Maria esse natum, qui homo quidem* (tantùm) *erat, sed virtute vitæque innocentia & integritate aliis antecellebat.* Secunda verò, in qua fuit Symmachus ille, qui vetus testamentum ex Hebræo in Græcum transtulit, eorum est, *qui in aliis quidem omnibus cum prioribus* conveniebant, *nisi quod Salvatorem & Dominum* dicerent *natum esse de Virgine.* Idem ante observarat Eusebius lib. 3. hist. Eccl. cap. 27. *Quidam ex ipsis* (Ebionitis) *refugiunt hanc impietate*, inquit, *ut ex viro & fœmina asserant eum natum, sed confitentur de Spiritu sancto & Maria Virgine.*

Porrò dictis hactenùs de Ebione & Ebionitis contradicere videtur Irenæus lib. 1. cap. 26. ubi ait: *Qui autem dicuntur Ebionæi, consentiunt quidem mundum à Deo factum; ea autem quæ sunt erga Dominum, non similiter ut Cerinthus & Carpocrates opinantur.* Sed videtur in hunc textum irrepsisse mundum, & legendum esse: *Qui autem dicuntur Ebionæi, consentiunt quidem mundum à Deo factum* (Quod negat Cerinthus, ut c. superiore dicitur:) *ea autem quæ sunt circa Dominum, similiter, seu non absimiliter, ut Cerinthus, &c.* Quod probatur, quia 1. hoc exigit contextus. 2. S. Martyr lib. 3. cap. 24. ait Ebionæos Theodotionem & Aquilam, qui textum hebræum fecerunt græcum, & illud Isaiæ c. 7. *Ecce virgo concipiet*, verterunt, *Ecce adolescentia concipiet*, Theodotionem, inquam, & Aquilam sectatos, Christum *ex Joseph generatum* (adeòque & nudum hominem) *dicere.* Alioquin adversarios haberet scriptores omnes, etiam vetustissimos, ut Origenem homil. 17. in Luc. ubi hæc habet, *Ebionitæ contradicunt signo, dicentes* (Christum) *ex viro & muliere ita natum esse, ut nos quoque nascimur.* Et Tertullianum lib. de carne Christi cap. 14. ubi de Ebione loquens sic ait: *Nudum hominem, & tantùm ex semine David natum, non item & Dei Filium constituit Jesum.*

5. Theodotus, origine Byzantius, arte coriarius, homo litteris apprimè eruditus, à quo Theodotiani hæretici nomen acceperunt, quique in Severi Imperatoris persecutionem fidem negavit, unde in hæresim prolapsus est. Nam ut de eo narrat S. Epiphanius lib. 2. adversùs hæres. hær. 54. cui consentit Philastrius cat. 2. *Ad sui excusationem vanum dogma commentus est, atque ita jactare cœpit. Ego, inquit, non*

Deum

Deum negavi, sed hominem. Interrogatus quem demùm hominem? Christum, inquit, hominem negavi. Hinc prædicandæ falsæ hujus opinionis occasionem accepit, ut & Theodotiani, quorum ille auctor extitit, qui nudum hominem esse Christum asserunt, atque ex humano semine genitum; quod tamen secundum non tenuit Theodotus. Quod

Prob. 1. Ex Tertulliani libro de præscript. c. 53. ubi hæc leguntur: *Accedit his Theodotus hæreticus Byzantius: qui posteaquam Christi pro nomine comprehensus negavit, in Christum blasphemare non destitit. Doctrinam enim introduxit, qua Christum hominem tantummodò diceret, Deum autem illum negaret: ex Spiritu quidem sancto natum ex virgine, sed hominem solitarium atque nudum, nulla alia præ cæteris, nisi sola justitiæ auctoritate.* 2. Ex Theodoreto lib. 2. hær. fab. c. 6. ubi scribit Theodotum Byzantium idem de Christo sensisse, quod sensit Artemon, qui, ut narrat idem Auctor c. 5. *Dominum Jesum Christum solum hominem esse dicebat, natum ex virgine, Prophetis autem virtute præstantiorem.* Hujus autem Artemonis & ejus hæreseos meminit Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 28. & ultimo.

Porrò Theodotus Byzantius, ut narrat S. Epiphanius loco citato, *Cùm probro omnium appetitus* (ob negatam fidem) *pudorem sustinere non posset, relicta patria profugus Romam contendit, & illic habitavit; sed & Romæ à quodam agnitus, in eandem infamiam incidit.* Quare cùm ad sui defensionem hæresim suam commentus esset, & palam propugnaret, à Victore Papa abdicatus & excommunicatus est, teste Theodoreto lib. 2. hær. fab. c. 6. & ante eum Eusebio lib. 6. hist. Eccl. c. 28.

6. Theodotus alter, artificio argentarius, teste Theodoreto lib. 2. hær. fab. c. 7. Hic Theodotum coriarium secutus est, ut expresè dicitur apud Tertullianum lib. de præscr. c. 53. ubi hæc leguntur: *Alter post hunc* (Theodotum coriarium) *Theodotus hæreticus erupit, qui & ipse introduxit alteram sectam, & ipsum hominem Christum tantummodo dicit ex Spiritu sancto, ex Virgine Maria conceptum pariter & natum; sed hunc inferiorem esse, quàm Melchisedech, eò quòd dictum sit de Christo*: Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Hic autem Theodotus parens fuit Melchisedechianorum, qui ut de illis narrat Epiphanius lib. 2. adversùs hær. hær. 55. *Melchisedechum ... cumprimis celebrant, & præclaram quandam esse virtutem arbitrantur .... & ipso Christo majorem esse dictitant*, imò & Christum ad ejus imaginem esse formatum, si Theodoreto credimus loco citato.

7. Paulus Samosatenus, Antiochenus Episcopus: de eo enim sic loquitur S. Athanasius in lib. de salutari adventu Filii Dei. *Deum ex virgine confitetur, Deum, Nazareti in lucem editum, & inde existendi primordium, regnique consecutum. Verbum tamen efficax è cœlo, & sapientiam in eodem agnoscit, ac prædestinatione quidem ante sæcula fuisse putat, sed Nazareti primum extare cœpisse.* Paulus igitur Christum volebat esse nudum hominem, nec concedebat esse Deum, nisi impropriè & nuncupativè tantùm, propter Verbi divini in eo habitantis præsentiam; quo modo justus homo quilibet Deus esse & nuncupari potest. Quod confirmatur ex Philastrio in catal. 2. n. 17. ubi de Paulo ait: *Hic Christum hominem justum, non Deum verum prædicabat, judaizans potius, qui & circumcisionem docebat, unde & Zenobiam quandam Reginam in Oriente tunc temporis ipse docuit judaizare.* Philastrio consonant Augustinus hær. 44. & Theodoretus lib. 2. hær. fab. c. 9. Vide plura de Paulo tom. 2.

8. Photinus, Sirmii unde oriundus erat, Episcopus. Nam de eo scribit hæc Epiphanius hær. 71. *Hic Christum à principio negat extitisse, sed jam tua à Maria Virgine initium accepisse, ac recentem esse.* Et superius: *Eadem cum Paulo Samosateno, imò atrociora quædam de Dei Filio mente concepit.* Quænam sint illa atrociora, non exponit Epiphanius. Philastrius verò scribit Photinum doctrinam Pauli secutum, in omnibus similiter prædicasse.

9. Euphratas Colonienſis Episcopus, qui anno 347. interfuit Synodo Sardicensi, à qua unà cum Vincentio Capuano legatus in Orientem missus est ad Constantium Imperatorem, ut testantur S. Athanasius in epist. ad solitariam vitam agentes, & Theodoretus lib. 2. hist. Eccl. c. 9. Hic autem Euphratas, quòd Christum negaret Deum, adeoque purum hominem assereret, damnatus & exauctoratus est ab Episcoporum Concilio in ejus causa Coloniæ celebrato, à quo & in Euphratæ locum suffectus est Severinus Episcopus, qui tunc aderat, vir planè sanctus & catholicus. Hæc porrò Agrippinensis Synodus extat in tomo 2. Conciliorum pag. 615. ubi dicitur habita esse anno Christi 346. in quo mendum esse necesse est: fidem enim omnem superat, Episcopum à Concilio propter nefandam hæresim canonicè depositum, anno proximè sequenti in generali Synodo sedisse cum orthodoxis Episcopis, & pro illis legatione functum esse apud Imperatorem. Omninò itaque tenendum videtur, Colonienſem illam Synodum post Sardicensem celebratam fuisse ante Maximini Trevirensis obitum, puta anno 349. aut 350. quo anno Photinus Sirmii Episcopus, propter eandem hæresim ab orthodoxis Episcopis abscissus est.

ARTICULUS II.

Hæretici qui aut veram carnem, aut certè à muliere sumptam esse negarunt, recensentur.

PRimus occurrit Saturninus, aliis Saturnilus, Antiochia quæ est ad Daphnem oriundus, Simonis Magi discipulus, de quo & ejus sectatoribus hæc scribit Philastrius in catal. 2. *Christum umbratiliter apparuisse affirmant, non carnem hominis veram & animam accepisse, atque omnem œconomiam mysterii Incarnationis complevisse.* Consentiunt Epiphanius lib. 1. adv. hær. hær. 23. & Theodoretus lib. 1. hær. fab. c. 4. ubi de Saturnilo sic ait: *Servatorem, & Dominum non solùm dicit ingenitum, sed etiam incorporeum, & nulla forma præditum; visione autem potius, quàm rei veritate hominibus apparuisse.* Scribit Epiphanius loco citato, *quod ad Christum attinet, ejusdem impostoris* esse *dogma: cum sola illum hominis figura atque effigie venisse, omniaque ab eo specie tenus perfecta; cujusmodi sunt nasci, ambulare, videri, pati.*

Secundus venit Basilides, Simonis Magi & Saturni discipulus, de quo hæc narrat S. Epiphanius hær. 24. *Etiam de Christo perinde sentit, specie tenus duntaxat mortalibus apparuisse, quippe quod in eo cernebatur, nihil præter imaginem fuisse; neque vero aut hominem extitisse, aut carnem induisse* Ibidem porrò hujus histrionis hanc refert fabulam: *Nimirum Christum Simonem* (Cyræneum) *cum is crucem portaret, in suam commutasse, ejusque vicissim induisse formam, itaque Simonem ad crucis supplicium suo loco tradidisse. Qui dum in cruce suffigitur, Jesum à nemine conspectum, eosque qui Simonem suffigerent deridentem ex adverso constitisse. Tum ad superos esse subvectum, cùm pro se figendum Simonem substituisset, nihilque adeò perpessum in cœlum evolasse.* Ejusdem fabulæ meminit Philastrius in catal. 2. c. 4.

Tertius est Valentinus, de quo hæc scribit Tertullianus lib. de præscrip. c. 49. *Christum autem* (dicit) *missum ab illo propatore, qui est Bythos. Hunc autem in substantia corporis nostri non fuisse, sed spiritale nescio quod corpus de cœlo deferentem, quasi aquam per fistulam, sic per Mariam Virginem transmeasse, nihil inde vel accipientem vel mutuantem.* Valentino Ptolomæum, Secundum, Heracleonem, Marcum & Colarbasum socios & ejusdem in Christum impietatis consortes adjungit eod. cap. juncto sequenti Tertullianus.

Valentino & ejus asseclis accedit Cerdon, qui

Ter-

Tertulliano teste eodem lib. cap. 51. *Introducit initia duo, ideſt, duos deos, unum bonum & alterum ſævum. Bonum ſuperiorem, ſævum hujus Mundi Creatorem ... ſuperioris Dei Filium Chriſtum veniſſe tractat, hunc in ſubſtantia carnis negat, in phantaſmate ſolo fuiſſe pronunciat: nec omninò paſſum, ſed quaſi paſſum; nec ex virgine natum, ſed omninò nec natum.* Poſt hunc autem Cerdonem, *diſcipulus ipſius emerſit Marcion, Ponticus genere, Epiſcopi filius; propter ſtuprum cujuſdam virginis ab Eccleſiæ communicatione abjectus .... hæreſim Cerdonis approbare conatus eſt;* Et ut refert Philaſtrius in Catal. 2. c. 17. *Similiter unum Deum bonum, & unum malum annuncians, Chriſtum putativè apparuiſſe, ideſt, quaſi per umbram, & paſſum eum fuiſſe umbratiliter, non tamen in vera carne credebat.*

Tertull. ibid.

Tertull. ibid.

Subſequitur Lucanus quidam nomine, Marcionis ſectator atque diſcipulus, qui eadem docuit quæ Marcion & Cerdon docuerant: Lucanum verò Apelles, diſcipulus pariter Marcionis. Hic autem *Chriſtum neque in phantaſmate* (dicebat) *fuiſſe ſicut Marcion, neque in ſubſtantia veri corporis, ut Evangelium docet, ſed in eo quòd è ſuperioribus partibus deſcenderet, ipſo deſcenſu ſideream ſibi carnem, ut aeream contexuiſſe: hunc* (Chriſtum) *in reſurrectione ſingulis quibuſque elementis, quæ in deſcenſu ſuo mutuata fuiſſent, in aſcenſu reddidiſſe, & ſic diſperſis quibuſque corporis ſui partibus, in Cœlo ſpiritum tantùm reddidiſſe.*

His omnibus ſubjicimus Manichæos, ſic dictos ab auctore ſuo Manete, quorum inſanos errores ſusè exponit Auguſtinus lib. de hæreſ. num. 46. ubi hæc inter alia de Manichæis narrat: *Chriſtum autem fuiſſe affirmant, quem dicit noſtra ſcriptura ſerpentem, à quo illuminatos eos aſſerunt* (Adam & Evam) *ut cognitionis oculos aperirent, & bonum malumque dignoſcerent; eumque Chriſtum noviſſimis temporibus veniſſe ad animas, non ad corpora, liberandas. Nec fuiſſe in carne vera, ſed ſimulatam ſpeciem carnis ludificandis humanis ſenſibus præbuiſſe, ubi non ſolùm mortem, verùm etiam reſurrectionem mentiretur.*

Agmen claudent Priſcillianiſtæ, de quibus ſic loquitur S. Leo epiſt. 93. ad Turribium cap. 4. *Chriſtum Dominum in vera hominis natura natum eſſe non credunt, ſed per quandam illuſionem oſtentata videri volunt, quæ vera non fuerint; ſequentes dogma Cerdonis atque Marcionis, & cognatis ſuis Manichæis per omnia concordantes.* Unde jejunabant die, quo Chriſti Nativitas celebrabatur, ſicut & die dominico, qui eſt dies reſurrectionis Chriſti, ut ibidem obſervat S. Leo.

ARTICULUS III.

De Noeto, Sabellio, & Ario.

§. I.

De Noeto & Sabellio.

1. NOetus cùm doceret unicam eſſe divinitatis hypoſtaſim, adeoque unicam eſſe in Deo perſonam, quæ modò Pater, modò Filius, modò Spiritus S. prout diverſa obit munia, nuncupatur, conſequenter auſus eſt aſſerere Patrem incarnatum, paſſum, & mortuum eſſe, ut referunt Philaſtrius in Catal. 3. cap. 6. Epiphanius hæreſ. 57. num. 1. Auguſtinus lib. de hæreſ. n. 36. & Theodoretus lib. 3. hæreſ. fab. cap. 3. ubi Noeti & Noetianorum doctrinam ſic exponit: *Unum dicunt eſſe Deum* (non ſolùm naturâ, ſed etiam hypoſtaſi) *& Patrem omnium opificem, latentem quidem quando voluerit, rurſus autem apparentem, quando placuerit, & eundem eſſe inviſibilem & videri, & genitum & ingenitum, ingenitum quidem ab initio, genitum autem quando naſci voluit ex virgine, impaſſibilem & immortalem: rurſus paſſibilem & mortalem. Cum enim eſſet impaſſibilis, crucis, inquit, paſſionem ſua ſponte ſuſtinuit. Eum & Patrem & Filium nominant, prout uſus exegerit, vel hoc vel illud appellantes.* Hinc Noetiani Patripaſſiani nuncupati ſunt.

2. Sabellius Noeto planè aſſenſus eſt, ſi credimus Philaſtrio in Catal. 3. cap. 7. ubi ſic ait: *Sabellius poſt illum* (Noetum) *de Lybia diſcipulus ejus, ſimilitudinem ſui doctoris itidem ſecutus eſt & errorem, unde* (Noetiani) *& Sabelliani poſtea ſunt appellati, qui & Patripaſſiani, & Praxiani à Praxea, & Hermogeniani ab Hermogene, qui fuerunt in Africa.* Philaſtrio conſentit Theodoretus lib. 2. hæreſ. fab. cap. 10. ubi ſic exponit hæreſim Sabellii: *Dicebat Patrem & Filium & Spiritum Sanctum unam eſſe hypoſtaſim, & unam perſonam, quæ tria habet nomina, & eundem aliquando quidem vocat ut Patrem, aliquando autem ut Filium, aliquando verò ut Spiritum Sanctum, & in veteri quidem teſtamento, ut Patrem legem tuliſſe, in novo autem ut Filium hominem factum eſſe: ut Spiritum autem ſanctum ad Apoſtolos veniſſe.* Unde juxta Theodoretum, Sabellius non propter diſtinctas hypoſtaſes, vel etiam diſtinctas *energeias*, ſed propter diverſos tantùm effectus, diverſa nomina Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Deo attribuebat: Patris quidem, cùm tulit legem veterem, quia legem ferre actus auctoritatis eſt; Filii, cùm incarnatus eſt, quia gigni filiorum eſt; & Spiritus Sancti, cùm deſcendit in Apoſtolos, ut in eis ignem charitatis accenderet, quia ignem accendere immiſſi Spiritus proprium eſt.

Philaſtrio & Theodoreto conſonat Auguſtinus lib. de hæreſ. num. 41. ubi ſic loquitur: *Sabelliani ab illo Noeto, quem ſupra memoravimus, defluxiſſe dicuntur. Nam & diſcipulum ejus quidam perhibent fuiſſe Sabellium. Sed qua cauſa duas hæreſes Epiphanius computet, neſcio: cùm fieri potuiſſe videamus, ut fuerit Sabellius iſte famoſior, & ideò ex illo celebrius hæc hæreſis nomen acceperit ..... Unde ergo ſit factum, ut Noetianos & Sabellianos non unius hæreſis duo nomina, ſed tanquam duas hæreſes ſupradictus Epiſcopus poneret, liquidò invenire non potuit .... Loco quippe iſto, quo & non tam longè à Noetianis Sabellianos commemorans:* Sabelliani, *inquit*, ſimilia Noeto dogmatizantes, præter hoc quod dicunt Patrem non eſſe paſſum; *Quomodo de Sabellianis intelligi poteſt, cùm ſic innotuerit dicere Patrem paſſum, ut Patripaſſiani, quàm Sabelliani, crebriùs nuncupentur? ... Quomodo poſſunt intelligi quilibet eorum Patrem paſſum fuiſſe non dicere, cum dicant eundem ipſum eſſe & Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum?*

Auguſtinus igitur nullum inter Noeti dogma & dogma Sabellii diſcrimen agnovit, ſenſitque unam & eandem eſſe utriuſque hæreſim, quæ Noetiana à Noeto, Sabelliana à Sabellio nuncupata eſt; ſicut & Praxeana à Praxea, & Hermogeniana ab Hermogene fuit ab aliquibus vocitata. Contra Epiphanium inſuper contendit, dici non poſſe Sabellium in eo diſcrepaſſe à Noeto, quòd hic, non ille, Patrem paſſum eſſe diceret. Quod probat 1. ex eo quòd tam Sabelliani Patripaſſiani nuncupati fuerint, quàm Noetiani. Ex eo quòd tam Sabelliani, quàm Noetiani, dixerint *eundem ipſum eſſe & Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum.* Unde loco citato vellicat Philaſtrium, quòd *Noetianos, & Sabellianos ſub duobus numeris tanquam duas hæreſes* poſuerit.

His non obſtantibus, poſt Epiphanium dicere maluimus in tract. de Trinit. diſp. 1. art. 1. Sabellium partim conſenſiſſe cum Noeto, partim diſſenſiſſe; conſenſiſſe quidem, unicam aſſerendo Dei hypoſtaſim, ſeu perſonam per ſe ſubſiſtentem; diſſenſiſſe verò, in Deo præter unam hypoſtaſim, & quandam hujus hypoſtaſeos formam, ponendo duas *energeias*, ſeu virtutes, non per ſe, ſed in illa hypoſtaſi & per illam ſubſiſtentes: ſicut in ſole v. gr. ſchola Peripatetica præter ſubſtantiam ſolarem per ſe exiſtentem, & ejus figuram orbicularem, admittit duas *energeias*, nem-

nempe vim illuminandi & vim calefaciendi, quæ per se existere non possunt, sed indigent subjecto, cui inhæreant, & à quo sustententur: unde totum quod sunt, subjecti sunt, illudque denominant, adjectivè quidem ut vult Aristoteles, & cum eo Physici omnes; substantivè verò, ut videtur voluisse Sabellius.

Audiamus S. Epiphanium, lib. 2. adversùs hæreses tom. 1. hær. 62. *Horum*, (Sabellianorum) *hæc*, inquit, *opinio est, eundem esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, ut ad eandem hypostasim tres appellationes conveniant .... quod solis similitudine declarant; in quo una sit hypostasis, triplex nihilominus actus est; nimirùm illustrandi vis, & calefaciendi, & orbicularis figura; at vim quidem illam calefaciendi, hoc est, calorem, atque æstum, Spiritui respondere; illuminandi verò vim Filio; Patrem denique totius hypostasis velut quandam esse formam.*

Teste igitur Epiphanio, juxta Sabellium, sicut una & eadem hypostasis sol est, lumen, & calor; sol quidem quà orbicularis est figuræ, lumen quà illuminandi, & calor quà calefaciendi vim habet: ita una & eadem hypostasis Pater est, Filius, & Spiritus sanctus; Pater quidem quà talis est formæ, Filius quà vim cum lumine, & Spiritus sanctus quà vim cum calore quandam habet analogiam. Item juxta Sabellium, sicut ratio solis est aliquid per se subsistens, quia est quid indistinctum & inseparabile ab hypostasi, quæ per se ipsam formaliter talis est figuræ; ratio verò luminis & caloris sunt quid *anypostaton*, quia non in se subsistunt, sed in hypostasi, cujus sunt, & quam denominant: ita ratio Patris est aliquid per se subsistens, quia est indistincta & inseparabilis ab hypostasi, quæ per se ipsam formaliter talis est formæ, adeoque per se ipsam formaliter Pater est; ratio verò Filii & Spiritus sancti, sunt quid *anypostaton*, quia non in se subsistunt, sed in hypostasi, cujus sunt, & quam denominant ut subjectum à quo sustentantur. Quod

Declaratur ampliùs ex S. Epiphanio: sic enim statim prosequitur: *Igitur Filium affirmant, radii in morem emissum, omnia quæ ad Evangelii & humanæ salutis procurationem attinerent, in hoc Mundo præstitisse, atque ita in cœlum rediisse, quemadmodum is, qui a sole manavit radius, in eundem postea refunditur, Spiritum porrò sanctum in hunc Orbem immitti, ac deinceps singillatimque in eos omnes illabi, qui eo munere digni sunt; eundemque instaurare vitam, & animare fervore, ut ita dicam, vi quadam consensioneque Spiritus.* Teste igitur Epiphanio, Sabelliani rationem Filii & Spiritus sancti, seu id quo Patrem Filium & Spiritum esse dicebant, distinguebant realiter ab ipso Patre, seu ab hypostasi, quæ per se ipsam formaliter Pater est, ad quem proinde Patrem solum in Deo pertinet secundùm illos per se subsistere, reliquis, nempe ratione Filii & Spiritus sancti, se habentibus per modum accidentium vel proprietatum, ipsi ut sustentanti subjecto incumbentium. Quod

Confirmari potest ex Gregorio Neocæsariensi in secunda fidei expositione, quam Gerardus Vossius edidit, & in qua hæc leguntur: *Sabellium fugimus, qui dicit eundem esse Patrem, & Filium: Patrem quidem dicit eum qui loquitur; Filium verò Verbum in Patre manens, & tempore creationis patefactum, completis verò rebus in Deum remeans. Idem dicit de Spiritu sancto.* Quamvis autem Bellarminus lib. de script. Eccles. ad annum 233. dubitet, utrùm hæc expositio sit Gregorii Neoc. & graves dubitandi rationes proferat, sua tamen non caret auctoritate: est enim luculenti auctoris, & omninò videtur, saltem edita esse ante sextum sæculum contra Sabellianos, Arianos, Apollinaristas, Macedonianos, & Nestorianos.

Porrò ex S. Epiphanii verbis secundo loco laudatis, colligunt recentiores aliqui non aliam Sabellii, quàm Pauli Samosateni de Incarnatione sententiam fuisse, sensisseque Sabellium, non ipsam divinitatem hypostaticè unitam esse humanitati Christi, sed solùm quandam divinitatis radiationem emissam esse in Christum purum hominem; quam hæresim instauravit aliquantò post, & pro viribus promovit Paulus Samosatenus, in quo & proscripta est & anathematizata ab Antiochena Synodo. Addunt præterea, Sabellianos, retenta magistri sui doctrina de singularitate personæ in Deo, repudiasse alterum ejus dogma de sola divinitatis radiatione in Christum emissa, tenuisseque substantialem divinitatis cum humanitate Christi unionem, & sic dixisse Patrem incarnatum, passum, & mortuum esse, quia divinitatis totius substantiam & hypostasis formam, Patrem esse post Sabellium volebant: unde dicti sunt Patripassiani. Sed

Contra est: quia huic conjecturæ 1. adversatur Epiphanius ipse: non enim dicit: *Affirmat*, sed *Affirmant*: unde totus hic locus tam Sabellianos spectat, quàm Sabellium. 2. Apertè contradicunt Philastrius in Catal. 3. Theodoret. lib. 2. hæres. fab. n. 10. Augustinus lib. de hæres. num. 41. & Marius Mercator differt. de 12. anathematismo Nestoriano. Verba ejus retulimus in tract. de Trinit. disp. 1. art. 1. pag. 5. Præterea nullibi apud veteres legimus accusatum esse Sabellium, quòd Christum purum hominem diceret, ut aliquantò post dixit Paulus Samosatenus, Sabellii dogma de Trinitate amplexus, & dixit, ut aliquid de suo adderet. Omninò igitur tenendum videtur, & Noetum, & Sabellium substantialem divinitatis cum humanitate Christi unionem admisisse, & consequenter ad suam de singularitate subsistentiæ in Deo hæresim Patrem incarnatum professos esse, adeòque cum suis dictos esse Patripassianos, sive cum Noeto Sabellius Patrem passum esse, disertè asseruerit, sive non.

§. II.

De Ario.

1. ARius non solùm erravit contra sanctissimam Trinitatem, asserendo Verbum seu Filium esse creaturam Patris, & Spiritum sanctum creaturam Filii, sed etiam contra Incarnationis mysterium, docendo, Verbum non assumpsisse animam rationalem, sed tantùm corpus humanum, cui sese infuderit, ut illud se ipso animaret: ita ut secundùm Arium, Verbum ipsum instar & loco animæ fuerit in Christo. Unde secundùm Arium, Christus non fuit homo nisi specie tenùs: verus enim homo esse non potest sine anima rationali quæ hominis præcipua pars substantialis est.

Quòd autem hæc fuerit Arii doctrina, patet ex S. Athanasio lib. de salutari adventu Christi adversùs Apollinarium, ubi sic ait: *Arius porrò carnem solam ad occultationem Deitatis confitetur, & pro nostro interiori homine, hoc est, anima, Verbum dicit carnem fuisse, passionisque sensum, & ab inferis resurrectionem divinitati audet ascribere.* Et ex Theodoreto lib. 4. hæres. fab. num. 1. *Porrò autem*, inquit, *ipsam quoque Incarnationem mutilatam, & truncam efficiebat* (Arius) *ipsum enim corpus inanimum* (Verbum) *accepisse affirmabat. Divinitatem autem ea quæ ad animam pertinebant, exercuisse, ut ei etiam attribueret, qui ex corpore procedit consensum.* Idem eundem errorem etiam Eunomio disertè attribuit in epitome divinorum decretorum cap. 11. *Arius autem*, inquit, *& Eunomius eum quidem* (Filium) *corpus dicebant accepisse, sed divinitatem usum animæ exercuisse.*

2. Arianos magistrum suum etiam hac in parte secutos esse, constat ex Athanasio lib. de Incarnat. Christi, ubi sic loquitur: *Frustrà igitur Ariani cavillantur, qui carnem tantummodò statuentes, ea quæ de passione intelliguntur, ad impatibilem Deitatem impiè referunt.* Ex Gregorio Nazianz. epistol. 1. ad Cledonium adversùs Apollinarem: *Si Christus animatus non est*, inquit, *hoc ipsum quoque Ariani ajunt, ut passionem divinitati tribuant.* Ex Gregorio Nyss. orat. 1. contra Eunom. pag. 53. Ex Epiphanio hæres. 69. quæ Arianorum est num. 19. *Negant insuper*, inquit, *illum* (Christum) *humana anima præditum fuisse.* Et ex Augustino lib. de hæres. num. 49. ubi de Arianis sic ait: *In eo autem quòd Christum sine*

anima

anima solam carnem susceptisse arbitrantur, minus noti sunt. Nec adversus eos ab aliquo inveni de hac re aliquando fuisse certatum. Sed hoc verum esse & Epiphanius non tacuit, & ego ex eorum scriptis & collationibus certissimè comperi.

Porrò Arianorum dogma primarium & palmare, in quo proinde notissimi fuere, ut ibidem dicit Augustinus, fuit quòd *Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum* nollent *esse unius ejusdemque naturæ atque substantiæ .... sed esse Filium creaturam, Spiritum verò sanctum creaturæ, hoc est, ab ipso Filio creatum* vellent. Cujus erroris consectarium quoddam fuit & velut appendicula error alius, quo voluerunt Verbum in utero Virginis assumpsisse corpus inanimum, in eoque animæ vices egisse. Et verò hoc voluerunt, ut ea quæ in Scriptura dicuntur de Christo ut homine, ipsimet Verbo secundùm se sumpto attribuere possent, & sic possent elevare divinitatem Verbi, eamque minorem divinitate Patris ostendere, ac proinde Verbum eo tantùm sensu Deum dici posse, quòd sit creaturarum omnium præstantissima, esseque naturæ & essentiæ à natura & essentia Patris planè diversæ.

Observat hoc Epiphanius hæres. 69. num. 19. pag. 743. ubi sic loquitur de Arianis: *Negant insuper humana illum anima præditum fuisse, quod certò consilio ita præstruunt, ut veram ex Maria Virgine carnem, reliquaque quæ sunt hominis propria, illum accepisse fateantur, si unam animam excipias: nimirum ut cum famem, aut sitim, aut labores, itinera, sudorem, somnium, indignationem audieris, ac dixeris, propter humanam quam assumpserat naturam opus illis habuisse, statim objicere possint, per sese hæc præstare carnem, nisi anima prædita sit, non posse. Et quidem verè hoc ab illis dicitur. Quid est igitur, inquiunt, aliud, quàm quod his omnibus illius divinitas indigebat? Ut cùm indigere divinitatem ipsius dixerint, velut peregrinum eundem pronuncient, & à Patris essentia ac natura prorsus alienum.* Idem notat Gregorius Nyssenus orat. 1. contra Eunomium pag. 55.

Cùm igitur Arius cum suis contra sanctissimam Trinitatem fureret præcipuè, præcipuè oppugnando Verbi divinitatem, qui contra Arianos scripserunt Doctores orthodoxi, toti ferè versati sunt in asserenda divinitate Verbi: sicut & in id unum intenta fuit Nicæna Synodus. Unde nihil ab ea de Spiritus sancti divinitate, nihil de anima Christi definitum est: satis enim ei fuit, Verbi consubstantialitatem vindicasse, cùm ad id unum convenisset. Sic posteà quamvis Nestorius erraret non solùm circa Incarnationem, sed etiam circa Spiritus sancti processionem, negando eum à Filio procedere, prioris erroris, dissimulato altero, proscriptione contenta fuit Synodus Ephesina; cùm ad hoc tantùm convocata esset, ut catholicam de unione Verbi cum natura humana ab eo assumpta doctrinam declararet.

ARTICULUS IV.

De Apollinaristis.

§. I.

Socrat. l. 2. hist. c. 46.

DUo fuere Apollinares, pater scilicet & filius. Primus Alexandria oriundus, professione grammaticus, cùm Beriti primùm docuisset, Laodiceam commigravit, ubi duxit uxorem, & ex ea suscepit filium, quem cognominavit Apollinarem. Hic cùm in adolescentia humanioribus litteris operam impigrè dedisset, Laodiceæ rhetoricam docuit, patre ibidem docente grammaticam. Unà autem cum illis eodem tempore floruit Epiphanius Sophista gentilis, cui arctissimo amicitiæ vinculo conjuncti, ut ab ejus consuetudine abstinerent, Theodoto Laodiceno Episcopo illos admonenti parere neglexerunt. Quare cùm aliquando Epiphanio hymnum in Bacchi laudem publicè recitanti adsuissent ambo, Theodotus graviter hac de re commotus, utrumque publicè convictum ab Ecclesia ejecit: erant enim ambo tunc temporis clerici, pater quidem presbyter, filius verò lector. Sed aliquantò post, acta pœnitentia, iterùm à Theodoto suscepti sunt, & in gradum suum restituti.

Soxom. l. 6. hist. c. 25.

Addit Sozomenus, illos posteà à Georgio Theodoti successore denuò Ecclesia pulsos fuisse, eò quòd Athanasium, mortuo Constantio, Alexandriam redeuntem, & Laodicea transeuntem adiissent, & cum eo communicassent, & hoc faciendo, ut putabat Georgius *Omousianis* infensus, contra regulas legesque ab Episcopis latas peccassent. Scribit verò Socrates eos non à Theodoto, quem vult tantùm illis Epiphanii consortio interdixisse, sed à Georgio communione mulctatos esse propter Epiphanii consuetudinem, in quam ita sese immerserant, ut ab ea avelli nequiverint. Quod factum iniquissimè tulit Apollinaris filius, indeque occasionem, sophistica dicendi facultate fretus, sumpsit fabricandi novam hæresim illam, quæ ab eo nomen accepit. Imò dixerunt aliqui, teste eodem Socrate, Apollinares ex Georgii circa fidem inconstantia, cùm filium Patri modò simílem, modò dissimilem diceret, sumpsisse occasionem ab eo discedendi, nova dogmata comminiscendi, & inducendi novam quandam religionis speciem.

Ibid. Lib. 2. hist. cap. 46. Ibid.

§. II.

Quantæ Apollinaris filius, de quo solo deinceps mentio fiet, antequam in hæresim laberetur, apud Catholicos ob doctrinam, pietatem ac virtutes, existimationis fuerit, testatur æqualis illius Epiphanius in hæres. 77. quæ est Dimocritarum seu Apollinaristarum, & in qua sic ait num. 2. *Egregius ille ac venerabilis senex, quem nos, & beatæ memoriæ Papa Athanasius, imò verò Catholici omnes unicè dileximus, Apollinaris Laodicenus hujus dogmatis auctor, ac propagator, &c.* Et num. 24. *Non mediocrem litterarum scientiam fuerat ille* (Apollinaris) *consecutus, cùm & humanioribus græcisque disciplinis esset excultus, & dialecticam, ac sophisticam artem imprimis calleret; esset idem porrò præcipua in omni vita gravitate præditus: imò verò & orthodoxis omnibus, antequam istiusmodi dogma proponeret, longè charissimus. Quin etiam & exilium sustinuit, quòd Arianis assentiri nollet.* Quanta autem volumina conscripserit, conjicere fas est ex S. Basilio epistol. 74. *Alter ex illis*, inquit, *de quibus vos admonemus, est Apollinarius, haud parum & ipse Ecclesias contristans: facilitati namque scribendi, qua per occasionem ad quosvis irrepsit conjunctam habens sufficientem linguæ facultatem, orbem libris suis replevit.* Idem Hieronymus expressè significat.

§. III.

Apollinarium Laodiceæ Episcopum fuisse, disertè asserit Hieronymus in Catal. Scriptorum Ecclesiasticorum in Apollinarium: *Apollinarius*, inquit, *Laodicenus Syriæ Episcopus, patre presbytero, magis grammaticis in adolescentia operam dedit: & postea in sanctas Scripturas innumerabilia scribens volumina, sub Theodosio Imperatore obiit.* Cum Hieronymo citantur etiam Ruffinus lib. 1. hist. cap. 20. & Liberatus in breviario cap. 3. Prætereà infra synodicam epistolam ab Alexandrina Synodo ad Antiochenos scriptam anno 362. quæ extat inter S. Athanasii opera, legitur: *Aderant* (Alexandrinæ Synodo) *aliquot monachi Episcopi Apollinaris, in hoc ipsum missi.*

Lib. 5. hist. eccl. c. 3.

Theodoretus Apollinarem facit Antiochenum Episcopum eo tempore, quo duo jam erant Antiochiæ orthodoxorum Episcopi, Meletius scil. & Paulinus: *Duas*, inquit, *in partes divisi erant apostolicæ doctrinæ propugnatores. Et alii quidem, statim post insidias in magnum Eustathium structas, & arianam perfidiam detestati, & seorsum conventus agentes, Paulinum Antistitem habebant. Alii verò qui post ordinationem Euzoii, unà cum præstantissimo Meletio sese ab impiis secreverant ... sapientissimo Doctore Meletio regebantur.*

tur. Præter hæc Apollinaris Laodicenus tertiæ quoque factioni se ipsum auctorem præbuit, qui assumpta pietatis persona, cum Apostolicam doctrinam visus esset defendere, paulo post manifestus hostis apparuit.

Narrat idem Auctor, coram Sapore militum magistro, quem mortuo Valente, Gratianus Antiochiam ad conciliandam Ecclesiæ pacem miserat, à Flaviano presbytero Meletii, cui aliquantò pòst in Episcopatu successit, Apollinarem in hunc modum objurgatum fuisse: *Miror te, ò amice! tam impudenter repugnare veritati; idque cùm probè scias, Damasum* (quocum te communicare gloriaris) *asserere perfectum hominem à Deo Verbo assumptum esse. Tu verò contrarium affirmare non cessas. Mentem enim nostram à salute excludis. Quòd si falsa sunt, quæ tibi objicimus, nunc saltem renuncia novitati, quam excogitasti, & Damasi doctrinam amplectere, ac tum demum sacras ædes obtine:* silentioque suo convictum, Ecclesiarum administrarione jussu magistri militum excidisse, deinceps novam, quam excogitarat, doctrinam palam prædicasse, & hæreseos auctorem se professum esse, atque Laodiceam recessisse, ordinato priùs factionis suæ Episcopo Vitali, qui à Meletio ad eum defecerat, ut narrat Sozomenus, lib. 6. hist. cap. 25. eò quòd à Flaviano despectus fuisset, atque prohibitus ne Episcopum solito more inviseret.

Multa in hac Theodoreti narratione videntur parùm accurata, & illud quod dicit, Apollinarem hæresim suam palàm professum tunc primùm, cùm à Sapore deturbatus est, adeòque nonnisi post Valentis Imperatoris obitum, falsum esse convincitur tum ex tractatibus, quos adversùs Apollinarem conscripsit Athanasius, quem, Valente superstite, vita defunctum esse scribit Hieronymus in Catal. script. Eccles. & ex epistola 74. S. Basilii ad Occidentales Episcopos, scripta uno tantùm vel altero post Lampsacenam Synodum anno, adeòque multis annis ante mortem Valentis, in qua epistola Basilius scribit ab Apollinari haud parùm contristari Ecclesias. Hic itaque fides videtur potiùs habenda Hieronymo asserenti Apollinarem fuisse Laodiceæ Episcopum, si tamen revera Episcopus fuit.

Dico, si tamen, &c. Nam de hoc dubitandi rationes non desunt. Liberati enim & Ruffini testimonium nihil aut parum ponderis addit testimonio Hieronymi. Socrates & Sozomenus Apollinarem faciunt lectorem tantùm. Illius honorificam mentionem non semel faciens Epiphanius, nequidem innuit eum fuisse Episcopum. Prætereà contra id quod ex synodica Alexandrini Concilii epistola relatum est, omninò videtur Apollinarem tunc Episcopum non fuisse: nam si tunc fuit Episcopus, vel fuit Antiochiæ, vel Laodiceæ. Neutrum dici potest.

Socr. lib. 2. hist. c. 44. Soz. lib. 5. cap. 13. Theod. l. 3. hist. eccl. c. 4.

Non primum: nam tunc temporis Antiochiæ duæ tantùm erunt orthodoxorum factiones, quarum prima, quæ Eustathianorum erat, regebatur à Paulino presbytero; altera verò eorum, qui ab Ariana perfidia ad orthodoxam fidem redierant, adhærebat Meletio Episcopo, quem Constantius, ab Arianis contra eum commotus, exulare jusserat. Non secundum: nam tunc temporis vel adhuc superstes erat Georgius, qui Ecclesia pepulerat utrumque Apollinarem, vel ei demortuo jam successerat Pelagius quidam, qui anno 364. interfuit Antiochenæ Synodo, in qua præsidente & procurante Meletio, fides Nycæna confirmata fuit, & recepta ab Acacianis Episcopis, qui ea de re Joviano Imperatori obtulerunt libellum, cui Pelagius ille subscripsisse invenitur.

Soz. lib. 6. hist. cap. 4. Socr. lib. 3. hist. c. 25.

At inquies. Anno 362. Apollinaris misit legatos, monachos scilicet aliquot, ad Synodum, quam Athanasius, redux ab exilio, convocarat, inito priùs ea de re consilio cum Eusebio Vercellensi, & celebraturum erat Alexandriæ. Quin imò & cum Episcopis legati illi synodicæ epistolæ subscripserunt. Sic enim legitur in calce hujus epistolæ: *Ego Athanasius cæterique Episcopi, in hoc conventu præsentes, epistolæ subscripsimus, idemque ab illis factum est, qui huc legati venerant, inter quos à Lucifero Sardiniæ insulæ Episcopo* (qui recta ab exilio Antiochiam conciliandorum animorum gratia venerat) *diaconi duo, Herennius, & Agapetus; à Paulino verò Maximus, & Calemerus, qui & ipsi diaconi sunt. Aderant & aliquot monachi Episcopi Apollinaris in hoc ipsum missi.* Apollinaris igitur tunc temporis erat jam Episcopus. Sed

apud Ath.

Non urget hæc instantia: nam Paulinus Antiochenus non Episcopus, sed presbyter tantùm erat, cùm legatos suos misit ad Synodum Alexandrinam: cùm enim hæc Synodus ageretur, & jam adessent legati Paulini, Lucifer illum ordinavit Episcopum, quod factum non rescivit Eusebius, nisi postquam, soluta Synodo, Alexandria profectus venit Antiochiam. Quidni ergo dici possit hic textus, *Aderant aliquot monachi Episcopi Apollinaris, &c.* mendosus esse, & legatos suos non Apollinaris ille, de quo hìc agitur, nempe filius, quem tunc nonnisi lectorem fuisse, omninò verisimile est, sed alter, nempe pater, qui presbyter erat, & jam cum filio errores suos spargere cœperat, adeòque jam proculdubio malè audiebat apud orthodoxos, legatos, inquam, suos ad Alexandrinam Synodum misisse, & per illos, ne ipse nominatim damnaretur, subscripsisse synodali epistolæ, in qua error ejus palmaris damnabatur?

Socr. lib. 3. cap. 9.

§. IV.

Circa dispensationem Incarnationis in varios & graves errores prolapsus est Apollinaris. Initio etenim cum Arianis docuit Verbum assumpsisse corpus inanimum, & Verbum ipsum in Christi corpore fuisse loco animæ. Sed aliquantò pòst quasi pœnitentia ductus, vel potiùs orthodoxorum argumentis fructus, sese secrevit ab Arianis, asserendo Verbum quidem assumpsisse corpus & animam, sed sine mente, quam Græci νῦν vocant, ipsumque Verbum in Christo mentis humanæ vices agere; vel, quod idem est, asserendo Verbum assumpsisse corpus & animam sensitivam, at non assumpsisse rationalem, & Verbum ipsum in Christo vices agere animæ rationalis.

Testem habemus S. Augustinum lib. de hær. n. 55. *Apollinaristas*, inquit, *Apollinaris instituit, qui de anima Christi à catholica dissenserunt, dicentes sicut Ariani, Deum Christum carnem sine anima suscepisse; in quæstione testimoniis evangelicis victi, mentem, quæ rationalis est anima hominis, non fuisse in anima Christi, sed pro hac ipsum Verbum in ea fuisse dixerunt.* Et Socratem lib. 2. hist. c. 46. ubi loquens de duobus Apollinaribus, sic ait: *Et initio quidem dicebant, hominem absque anima à Deo Verbo assumptum esse in dispensatione incarnationis, postea verò tanquam pœnitentia ducti, ac pristinum emendantes errorem, adjecerunt animam quidem assumptam esse, sed quæ mentem non haberet: Deum autem Verbum mentis loco esse in homine assumpto.*

Apollinaris igitur cum Platonicis ex tribus partibus substantialibus, realiter inter se distinctis, corpore scil. anima sensitiva, qualis est in brutis, & anima rationali seu mente, hominem constituebat, & Verbum Deum asserebat, solis duabus prioribus in incarnatione susceptis, tertiæ locum suppleviſſe, adeòque in suscepto corpore fuisse instar animæ rationalis.

Hunc Apollinaris errorem sic exponit Gregor. Nazianzenus in sua ad Nectarium Constantinopolitanum epistola: *Hominem illum* (Christum) *cœlitus venientem mentis expertem esse asserit: divinitatem unigeniti naturam mentis explentem, tertiam humanæ coagmentationis partem extitisse: quod nimirùm anima* (sensitiva) *& corpus juxta humanitatem in eo sint, mens autem minimè: verum ejus locum Verbi divinitas suppleat.* Et Theodoretus lib. 4. hær. fab. cap. 11. *Dixit autem incarnatum esse Deum Verbum, corpore & anima susceptа, non ea quæ est ratione prædita, sed quæ est expers rationis, quam naturalem seu vitalem nonnulli nominant. Cùm autem diceret mentem aliud esse quàm animam, non dicebat eam* (mentem) *esse assumptam* (assumpta anima, quia ut sacrarum Scripturarum testimonium eluderet, nomine animæ signi-

ficari

ficari volebat id solum, quod in homine principium est operationum sensitivarum) *sed divinam suffecisse naturam ad usum mentis implendum*. Unde in Apollinarem, & ejus summistas sic invehitur Athanasius in lib. de Incarn. *Quorsum igitur tanta contentio novarum inventionum, ut humano ingenio, ea quæ sunt supra humanum ingenium, definiatis, dicentes, pro interiore in nobis homine* (qui in anima rationali consistit) *mentem supercœlestem in Christo fuisse?*

Huic perverso dogmati adjecit portentosius aliud, Verbum scilicet, nihil accepisse ex Maria Virgine; modò asserendo Verbi divinitatem ex parte in carnem conversam esse, ut testatur Augustinus lib. de hær. num. 55. ubi ait: *Dei ipsa vero ejus* (Christi) *carne sic à recta fide dissensisse perhibentur, ut diverent carnem illam & Verbum unius ejusdemque substantiæ, contentiosissimè asseverantes Verbum carnem factum, hoc est, Verbi aliquid in carnem fuisse conversum atque mutatum:* modò verò dicendo Verbum in terras è cœlo secum devexisse carnem suam, eamque à principio habuisse, ut testatur Gregorius Nazianzenus in sua ad Nectarium epistola: *Affirmat* (Apollinaris in quodam suo libello) *nequaquam adventitiam esse carnem illam ob naturæ nostræ transformationem ab unigenito filio secundùm dispensationem assumptam; verùm carnalem illam naturam in filio jam inde à principio fuisse ..... tanquam priùs etiam quàm ipse descendisset, filius hominis esset, ac descendens carnem suam secum advexerit, quam in cœlis habebat, ante-sæcularem quandam videlicet, essentiæque suæ insitam.*

Ex hac doctrina impia non minùs impiè inferebat Apollinaris ipse, non solùm carnem Christi Verbo, imò & toti Trinitati consubstantialem esse, sed etiam Verbi divinitatem circumcisam, cruci affixam, passam, mortuam, & post triduum à Patre suscitatam fuisse. Constant hæc partim ex Athanasio, & partim ex Gregorio Nazianzeno, qui Apollinaris commentarios præ manibus habebant.

Sic autem loquitur Athanasius in sua ad Epictetum epistola: *Quinam inferi illud eructarunt, consubstantiale divinitati Verbi corpus illud esse, quod à Maria genitum est? Aut Verbum ipsum in carnem, ossa, capillos, ac totum denique corpus esse conversum, & à suapte natura mutatum? Quis omninò de Christianis audiit, Filium Dei specie, ac fictione sola, corpus, non natura gessisse? Quis tam impius fuit, ut ipsammet ejus divinitatem circumcisam esse, atque imperfectam è perfecta redditam fuisse sentiret, ac diceret? Item illud ipsum quod in ligno suffixum est, non corpus extitisse* (verum scilicet, & nostro consubstantiale) *sed substantiam ipsam naturæ totius opificem? Quis cum istud audiat, non è Maria, sed ex propria substantia Dei Verbum obnoxium passioni sibi corpus effinxisse, Christianum, qui hæc dixerit, arbitretur? Quis execrandæ illius impietatis auctor est, ut ..... qui ita sentiunt, carnem illam, quam Salvator è Maria Virgine suscepit, ex ipsa substantia Trinitatis esse fateantur?*

Gregorius verò in epistola ad Nectarium scripta, post verba à nobis laudata sic prosequitur: *Nec hoc adhuc grave est; sed quod omnium indignissimum, atque atrocissimum, ipsum unigenitum Deum omnium judicem, vitæ auctorem, mortis extinctorem, mortalem esse docet, ac probare nititur, propriaque sua divinitate passum esse, atque in triduana illa corporis morte, divinitatem quoque simul cum corpore mortuam fuisse, sicque rursus Patris opera à morte ad vitam revocatam.*

Testem etiam appellare possumus Ambrosium lib. de Incarnatione cap. 6. ubi postquam eadem, quæ Athanasius & Gregorius, de Apollinaristis retulit, sic pergit: *Horum omnium auctores sunt, qui divinitatem & carnem Domini unius naturæ fuisse dixerunt. Legi enim, quod non crederem nisi ipse legissem; legi in cujusdam* (Apollinaris proculdubio) *libris sic positum, & organum & eum à quo movebatur organum, unius in Christo fuisse naturæ.* Quibus paucis verbis omnes adversùs Deum Verbum incarnatum Apollinaris blasphemiæ comprehenduntur.

Non omittam quod hìc de Apollinari, tacito tamen ejus nomine, observat Ambrosius, eum scilicet in scriptis suis passim sese, ut acerrimum venditasse defensorem Nicænæ fidei, cùm tamen ad eam evertendam nihil non moliretur. Hoc quippe ingenium est hæreticorum, eaque impudentia, ut orthodoxos se naviter mentiantur, & ardentem præ se ferant zelum catholicæ veritatis, cùm in ea corrumpenda reverà toti sint. Verba Ambrosii sunt: *Et hic mihi frequenter Nicæni Concilii tractatum se tenere commemorat. Sed in illo tractatu Patres nostri, non carnem, sed Dei Verbum unius substantiæ cum Patre esse dixerunt, & ..... carnem ex Virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Nicæni Concilii nomen obtenditur, & nova inducuntur, quæ nunquam nostri sensere majores?*

Sicut Apollinaris Monophytarum seu Eutychianorum hæresi prælusit, asserendo Verbi divinitatem in carnem ex parte conversam fuisse; ita, & prælusit hæresi Nestorianorum, negando unionem hypostaticam. Aliquando enim scripsit, in nudum hominem ex virgine natum descendisse Verbum, in eoque per gratiam suam operatum esse, sicut antea operatus fuerat in Prophetis. Unde consequenter dixit aliquando, duos esse filios, unum ex Deo Patre ab æterno, alterum ex matre virgine in tempore natum; non filium Dei, sed filium hominis cruci pro nobis affixum, & ita crucifixum non esse adorandum; Christum Filium Dei fuisse adoptivum tantùm, &c.

Colligitur. 1. Ex Athanasio in epistola quam adversùs Apollinarem scripsit ad Epictetum, & in qua sic ait: *Quinam porro tanta temeritate & audacia fuerunt, ut Christum illum assererent, qui in carne passus, & in crucem actus est, non esse Dominum ac Salvatorem, & Deum, Patrisque Filium? Quonam pacto Christianos appellari se volunt, qui in sanctum* (& nudum) *hominem, perinde ut aliquem de Prophetarum numero, delapsum esse Verbum, non ipsummet hominem factum esse profitentur, cùm ex Maria corpus induisset; sed alterum esse Christum, alterum Dei Filium, qui ante Mariam & ante sæcula omnia Filius ex Patre prodierit?*

2. Ex Gregorio Nazianz. qui in prima ad Cledonium presbyterum epistola hos contra Apollinarem ponit anathematismos: *Si quis duos filios, alterum ex Deo & Patre, alterum ex matre, non autem unum atque eundem induxerit, &c. si quis divinitatem in eo velut in Propheta per gratiam operatam fuisse, ac non secundum essentiam connexam fuisse atque connecti dixerit, &c. si quis cruci affixum non adoret, &c. si quis eum ex operibus perfectionem assecutum fuisse, aut post baptismum vel resurrectionem à mortuis, in filium adoptatum fuisse dixerit ..... anathema sit.*

Quòd autem in errores hujusmodi è diametro sibi invicem oppositos prolapsus sit Apollinaris, mirum videri non debet; cùm rhetor & sophista magis, quàm Theologus, innumerabiles penè libros de rebus ad Theologiam pertinentibus, conscribere veritus sit: *Contempto*, ut cum Basilio loquar, *Ecclesiaste, qui cavendum esse dicit, ne multi fiant libri. In multitudine autem certum est, quòd multa delinquantur. Nam quomodo potest in multiloquio vitari peccatum?* Epist. 74

Non solùm circa Verbi Incarnationem, sed etiam circa alia erasse invenitur Apollinaris. Nam animam hominis esse ex traduce, hoc est, sicut corpora ex corporibus, ita animas ex animabus generari docuit, ut testatur Sanctus Hieronymus in sua ad Marcellinum epistola, quæ est inter Augustinianas 27. Item Millenariorum dogma instauravit, ut patet ex secunda ad Cledonium epistola Gregorii Nazianzeni, qui in prima Apollinarem etiam reum postulat violatæ SS. Trinitatis: *Illud scire necesse est,* inquit,

inquit, *Apollinarium, quamvis divinitatis nomen Spiritui sancto dederit, vim tamen divinitatis minimè retinuisse; etenim ex magno & majori & maximo, hoc est, ex Spiritu sancto, & Filio, & Patre, tanquam ex splendore & radio & sole trinitatem constituere, quod quidem in illius libris disertis verbis scriptum est, divinitatis scala est, non in cœlum subvehens, sed è cœlo deficiens.* At facilè excusari posse videtur Apollinaris, si dicatur sensisse Patrem Filio, & Filium Spiritu sancto majorem esse, non substantia & deitate, sed sola origine, seu fœcunditate, vi cujus Filius à Patre, & Spiritus sanctus à Patre & Filio procedit. Quod multi quoque senserunt orthodoxi.

§. V.

Primarios inter Apollinaris discipulos locum tenuere Timotheus quidam, & Vitalis. Timotheum illum unà cum Apollinari nominatim damnavit Damasus in Synodo Romana. Quantam autem Orientali Ecclesiæ perniciem intulerit, colligi potest ex eo quòd Orientales Episcopi orthodoxi contra illum scripserint ad Damasum, enixè rogantes ut hominem anathemate comprimeret, ut constat ex Damasi ad eosdem epistola, quæ extat in tomo 2. CC. pag. 866. & in qua sic eos alloquitur: *Sciatis velim, fratres, nos Timotheum illum prophanum Apollinaris hæretici discipulum, cum impio suo dogmate jam pridem abdicasse.* Et inferiùs: *Itaque quid est, cur abdicationem Timothei à me rursus requiratis, qui etiam hìc judicio Sedis Apostolicæ, Petro quoque Alexandriæ Episcopo præsente, abdicatus est una cum magistro suo Apollinare?* Ex quibus verbis satis liquet Orientales Episcopos contra Timotheum illum velut gravem aliquam Orientalis Ecclesiæ pestem instantissimè scripsisse ad Romanum Pontificem.

Lib. 6. hist. eccl. c. 25. De Vitali hæc scribit Sozomenus: *In stabilienda hæresi* (Apollinarem) *adjuvit Vitalis, presbyter Antiochenus ex Meletii clero: vir præ cæteris ob vitæ, ac disciplinæ severitatem illustris, & in regendis iis, quibus præerat, sedulus, eaque de causa plebi venerabilis. Verùm paulò post, cum se à communione Meletii abjunxisset, Apollinari adhæsit: iisque qui Antiochiæ eandem opinionem sectabantur, præfuit* (postquam scil. Apollinaris opera ordinatus est Episcopus, ut Theodoretus narrat) *ob vitæ suæ sanctimoniam haud paucos auditores habens, qui ab ipso cognomentum sortiti, Vitaliani etiamnum ab Antiochensibus aplantur. Huc autem prolapsus esse dicitur ex offensione animi, eò quòd despectus fuisset à Flaviano tunc compresbytero, posteà verò Antiochensis Ecclesiæ Episcopo: à quo prohibitus fuerat, ne Episcopum more solito videret.*

Vitalem magnis etiam laudibus prosequitur Theodoretus lib. 5. hist. Eccles. cap 4. ubi eum vocat: *Virum eximia quodam virtute & sanctitate præditum, & in apostolica doctrina à puero educatum.* Sozomeno & Theodoreto consonat S. Epiphanius in hæres. 77. ubi sic loquitur: *Cùm essemus Antiochiæ, in primarios illorum* (Apollinaristarum) *incidimus, inter quos erat Vitalis Episcopus, homo vita, moribus, & instituto religiosissimus.* Vitalis igitur, quandiu catholicæ veritati adhæsit, vera sanctitate præditus, etiam postquam hæretica labe corruptus est, veræ sanctitatis speciem retinuit, & plurimos proculdubio hac sanctimoniæ larva delusit, & imprudentes in eandem secum foveam præcipitavit.

Narrat loco citato Epiphanius, se, cùm Antiochiam venisset, Vitalem, & Paulinum Episcopum, quem religiosum vocat & egregium virum, inter se dissidentes reperisse, Vitale Paulino, quòd unicam in Deo personam diceret, & Paulino Vitali, quòd Christum esse perfectum hominem negaret, objiciente; sese à Paulini communione abstinuisse, donec omni hæreseos suspicione liberaretur, oblata fidei formula, quam antea subscripserat præsente Athanasio (subscripsisse autem facilè credimus anno 363. quo tempore Athanasius à Joviano Imperatore Antiochiam accersitus, ibi aliquandiu commoratus est) secundùm hæc Vitalem à se interrogatum, respondisse primum, Christum hominem esse perfectum; Verbum Dei Filium propriè carnem de Maria Virgine accepisse; nec solùm carnem suscepisse, sed etiam animam (sensitivam subintelligebat, non rationalem) at cùm ab eo demùm quæsitum esset, mentemne Christus Dominus acceperit, sine ulla cunctatione negasse, dixisseque, *eatenus perfectum hominem fuisse, si divinitatem illi loco mentis adscribamus, & carnem atque animam* (sensitivam) *adjungamus; sic ut perfectus homo ex carne, anima* (sensitiva,) *divinitate, quæ sit mentis instar, existat.*

Vides qualem vafer hæreticus externo illo gravitatis, temperantiæ, pietatis, aliarumque virtutum, & severioris disciplinæ cultu tegeret sycophantiam, qua aliquandiu ludificatus est etiam oculatissimos, ut Gregorium Nazianzenum, qui in secunda sua ad Cledonium epistola scribit, se aliquando: *Vitalis verba in commodiorem, magisque piam sententiam accepisse, ita suadente voluntate;* atque ita verborum ejus ambiguitate deceptus, hominem hæreticum pro orthodoxo aliquandiu habuit. Et Damasum Pontificem; cùm enim apud Damasum hæreseos postulatus fuisset, ab eoque ad reddendam fidei suæ rationem evocatus, Romam venisset, ita simulavit hominem catholicum, fideique professionem tam affabrè concinnatam obtulit Pontifici, ut latentem sub verbis hæresim non adverterit Pontifex, & libellum sibi oblatum in catholico sensu interpretatus sit.

Quare Vitalis hac vice à Damaso damnatus non est, sed nec innocens & orthodoxus declaratus: Pontifex enim solitas hæreticorum fraudes reveritus, cautam Vitalis recognoscendam delegavit Paulino Antiocheno, scripta ad eum epistola, in qua anathema dicebat asserenti: *Verbum pro humano sensu in Domini carne versatum;* ea tamen lege, ut Vitalem cum suis sine cunctatione in communionem reciperet, si modò fidem Nicænam & præfatam epistolam subscriberent, quod inter alios Vitalis ipse præstitit, non sincerè, sed fraudulenter, & cum mentali interpretatione hæretica, intelligendo scilicet Christum perfectum hominem existere, non ex corpore humano & anima rationali, sed ex corpore humano, anima sensitiva, & divinitate, quæ instar mentis esset; quod tandem animadversum est ab orthodoxis, & significatum Damaso, qui cognita hominis improbitate, illum diris devovit, & fidei professionem, quam Romæ obtulerit.

Constant hæc partim ex Damasi ad Paulinum Antiochenum epistola, quæ extat tom. 2. Conc. pag. 864. & 65. partim ex Gregorio Nazianz. cujus hæc sunt verba: *Damasus quoque ipse cùm posteà rectius edoctus fuisset, simulque in pristinis eos expositionibus perstare audiisset, eos* (hoc est, Vitalem, & qui cum eo erant) *ab Ecclesia proscripsit, fideique libellum cum anathematismo delevit ..... fraudem eam, in quam inciderat* (malis artibus Vitalis hæretici) *permolestè ferens.* Epist. 2. ad Cledon.

§. VI.

Non ab una Synodo Apollinaristarum circa Incarnationem errores proscripti fuere. Primùm itaque Apollinaristarum hæresim damnavit Synodus Alexandrina anno 362. celebrata, in qua ipsimet, qui aderant, Apollinaristæ, ne damnarentur, dogma suum damnarunt. Nam ut in synodica ad Antiochenses epistola refertur, cùm interrogati fuissent, confessi sunt, *quod non corpus inanimatum, aut cogitationis, vel mentis expers Salvator habuerit: non enim possibile erat, ut Domino propter nos homine facto, corpus ejus sine mente existeret, non enim corpori dumtaxat, sed & animæ quoque nostræ per ipsum Verbum salus est conciliata.* Ap. Athan.

Præterea, quæ fuerit hujus Synodi circa Apollinaris doctrinam sententia, habemus ex Eusebii Vercellensis, qui aderat, subscriptione: in hunc enim modum subscripsit synodicæ epistolæ: *Ego Eusebius Episcopus, secundùm exactam vestram utriusque partis confessionem ..... etiam in Incarnatione Salvatoris nostri* Ap. Athan.

nostri consentio, eum videlicet cùm Filius Dei esset, hominem esse factum: & excepto peccato, omnia, quæ veteris erant nostræ humanitatis, assumpsisse. Habemus etiam ex fidei professione, quam Paulinus Antiochenus anno 363. subscripsit cor. Athanasio, & qua consensit iis, quæ anno superiore in Alexandrina Synodo sancita fuerant. In ea autem sic loquitur: *Decerno ..... nequaquam inanimatum, aut insensibile, aut sine mente corpus Salvatorem nostrum habere: quippe cùm impossibile sit Dominum propter nos hominem factum, corpus habere sine mente.*

Alexandrinam Synodum sequitur Synodus Romana à Damaso cum Italiæ & Galliæ Episcopis celebrata contra Auxentium Mediolanensem Episcopum, Arianum, & Antipapam Ursicinum anno 369. in qua etiam Pneumatomachorum & Apollinaristarum hæreses, tacitis tamen auctorum nominibus, damnatæ fuerunt, & Spiritum sanctum ejusdem esse substantiæ cum Patre & Filio, Filiumque perfectum hominem suscepisse, susceptо scil. non solùm corpore, sed etiam hominis sensu, hoc est, anima rationali, definitum est, ut colligimus ex synodica Damasi, Valeriani, & aliorum Occidentalium, qui aderant, Episcoporum ad Episcopos Orientales catholicos epistola, quam invenimus planè congruere epistolæ 74. Basilii, quam certè non multò post Liberii Papæ mortem Basilium per legatos suos in Occidentem misisse, dubium esse non potest; in qua de Eustathio Sebasteno divinitatem Spiritus sancti, & Apollinari dominicam incarnationem impugnante, graviter expostulat.

To. 2. Conc. pag. 892. 93. 94.

Alteram Synodum Romæ celebravit Damasus, in qua nominatim anathematizavit Apollinarem & Timotheum ejus discipulum. Constat ex Damasi ad Orientis Episcopos rescripto, quod refertur à Theodoreto lib. 5. histor. Eccl. cap. 10. & extat tom. 2. Conc. pag. 866. In hac autem epistola expresse dicitur, præfatæ Synodo interfuisse Petrum Alexandrinum. Hic porrò Petrus in Athanasii, anno 371. ad meliorem vitam translati locum suffectus fuerat orthodoxorum omnium suffragio; quippe qui vir erat apprimè catholicus, & particeps fuerat laborum Athanasii, qui etiam eum successorem sibi designarat. At hoc Arianis indignè ferentibus, & annuente Valente Imperatore Ariano, Euzojus Antiochenus, & Magnus largitionum comes unà Alexandriam venere cum Lucio quodam nefario, & simoniaco hæretico, eumque per vim in sedem Alexandrinam intrusere.

Socr. lib. 4. hist. cap. 20. 21. 22. Soz. lib. 6. hist. cap. 19. Theod. l. 4. hist. cap. 20. 21. 22.

Petrus cedere coactus, & postquam aliquandiu fuisset in vinculis, fuga elapsus venit ad solitum Catholicorum asylum, Romanum Pontificem. Eum autem Romam non appulisse nisi sub finem anni 372. facilè suadetur ex eo, quòd antequam invaderetur à Lucio, non solùm de Athanasii morte, & sua ad sedem Alexandrinam promotione per nuncios certiorem fecerat Damasum, sed etiam ab eo acceperat diaconum, qui consolatorias simul & communicatorias litteras attulerat, & quem narrat, manibus post tergum revinctis, publicè à carnificibus ductum esse, atque lapidibus, ac plumbatis cervice diu verberata, ad æris metalla datum esse.

Ex his liquet nonnisi post ann. 372. habitam fuisse præfatam Synodum, & libenter conjicimus illam esse, quam Romanam tertiam Damasi inscribit libellus synodicus, & de qua sic loquitur: *Eo* (Petro) *recepto, Papa Damasus divinam & sanctam Synodum convocavit: quæ amentem illum Apollinarium, Stephanumque* (lege Timotheum) *ejus discipulum, & latronem Lucium anathemate notavit.* Damasus itaque in causa Petri Alexandrini Romæ Synodum celebravit, Lucium intrusum abdicavit, & ex occasione data Apollinarem & Timotheum ejus discipulum, quos in Ecclesiis Orientalibus grassari certò noverat, diris nominatim devovit. Utrùm autem hoc anno 373. an aliquantò post contigerit, definire non possumus, quia plures annos Romæ commoratus est Petrus; quippe qui Alexandriam non rediit, nec sedem suam, ejecto Lucio, recepit, nisi sub finem Valentis, qui anno 378. in bello Gothico miserè periit incendio.

To. 2. Conc. pag. 899.

Socr. lib. 4. hist. cap. 37. & 38.

Porrò ante hujus Synodi tempora Vitalem Romam venisse, & Roma reversum esse Antiochiam ad Paulinum, cui causam ejus delegarat Damasus, colligitur ex Damasi ad Orientis Episcopos rescripto, in quo sic loquitur Pontifex: *Jam enim formulam edidimus, ut qui se Christianum profiteatur, illud teneat quod ab Apostolis traditum est.* Quæ verba satis apertè relativa sunt ad epistolam, quam Damasus in causa Vitalis scripsit ad Paulinum Antiochenum. Vitalis autem, ut jam notavimus, postquam ei larva detracta fuit, unà cum suo, quem Romæ obtulerat, fidei libello anathematizatus est à Damaso: utrùm autem in hac Synodo, ut in summa Conciliorum asseritur, controverti potest: cùm Damasus in sua ad Orientis Episcopos epistola nullam Vitalis mentionem faciat. Tom. 2. pag 895.

Tertiam in libello synodico Damasi Synodum habemus, aliquantò post Valentis interitum celebratam, in qua Apollinaristarum, Pneumatomachorum, & aliorum hæreticorum dogmata damnavit Damasus, edita fidei professione, quæ tota anathematismis constat, & quam Damasus misit ad Paulinum Antiochenum, qui tunc temporis fortè Thessalonicæ versatur. Sic autem habet libell. syn. *Gratianus, & Occidentis, & Orientis Imperator factus, pios Episcopos ab exilio revocavit. Quo tempore beatus etiam Damasus sacram Romæ convocavit Synodum adversùs Arianos, Pneumatomachos, & alios plurimos hæreticos* (inter quos sunt Apollinaristæ) *expositamque definitionem divinorum capitum Thessalonicam ad Paulinum misit, quæ ex divina dispensatione ubique maxima perfecit, & Trinitatem homousion adorandam esse omnibus persuasit.* Ex his verbis, *quæ ex divina dispensatione, &c.* Colligimus, hanc Damasi professionem fidei, quam refert Theodoretus lib. 5. histor. cap. 11. ab omnibus orthodoxis per Orientem Episcopis magno consensu receptam fuisse. To. 2. Conc. pag. 897.

In hac porrò fidei professione anath. 7. contra Apollinaristas dicitur: *Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationabili dicunt Dei Verbum in humana carne versatum; cùm ipse Filius & Verbum Dei, non pro anima rationabili & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, idest, rationabilem & intelligibilem, sine peccato, animam susceperit, atque salvaverit.* Quibus verbis feritur palmare & veluti characteristicum Apollinaris dogma. Sunt & hìc alii anathematismi, quibus alii ejusdem peruntur errores.

Quartam idem libellus synodicus nobis suppeditat Antiochiæ celebratam à Meletio Synodum, *quæ divinum confirmans symbolum* (Nicænum) *& Marcellum, Photinum, ac Apollinarium anathemate notans, divinam ad Damasum, & Episcopos Occidentis misit expositionem.* Hanc autem Synodum eodem circiter tempore, quo superior Romæ habita est, Antiochiæ habitam esse, satis indicat libellus synodicus. Et verò haberi non potuit, superstite Valente, qui Meletium maturè & à primis regni sui annis deportarat in exilium, ex quo nisi postquam ille è vivis sublatus est, & Gratianus lege sua exules Episcopos sedibus suis restituit, reversùs non est Meletius. Sed & habita est ante Constantinopolitanam Synodum, cui interfuit Meletius, & qua nondùm absoluta, ad meliorem vitam transiit. To. 2. Conc. pag. 900. Socr. lib. 5. hist. c. 5. Soz. lib. 6. hist. cap. 7.

Quid igitur vetat dicere hanc Meletii Synodum esse illam ipsissimam, quam Gregorius Nyssenus in epistola ad Olympium monachum, de vita & obitu S. Macrinæ sororis scribit, nono menseaut paulò ampliùs post obitum S. Basilii actam esse Antiochiæ ab Orientalibus Episcopis, & cui ipse interfuit? Item illam ipsissimam esse, de qua loquuntur Patres Synodi Constantinopolitanæ in sua ad Damasum epistola, cùm ajunt: *Nos præterea doctrinam dominicæ incarnationis integram & perfectam tenemus; neque dispensationem carnis Christi, vel animæ, vel mentis expertem, vel imperfectam esse asserimus: sed agnoscimus* To. 2. Conc. pag. 964.

Verbum

Verbum Dei ante sæcula omninò perfectum, & perfectum hominem in novissimis diebus pro nostra salute factum esse. Atque ista de fide à nobis libere ingenuèque prædicata, summatim disseruimus. De quibus pleniorem delectationem animis poteritis percipere, si libellum in Concilio Antiochiæ convocato, de fidei decisione editum, & eum etiam qui superiore anno à Constantinopolitano Concilio generali compositus est, legere placuerit: in quibus tum fidem nostram uberius exposuimus, tum hæresibus nuper excogitatis anathema scriptis proditum denunciavimus.

Quis porrò non videt hæc omninò congruere iis, quæ supra de Synodo Meletii referuntur ex libello synodico? Secundùm Patres Synodi constant. Aliquantò ante hanc generalem Synodum anno 381. celebratam, celebrata est Synodus Antiochiæ, cui ipsimet saltem maxima ex parte interfuerunt, & in qua hæreses nuper excogitatæ, Macedoniana scilicet & Apollinaristarum, anathemate nominatim notatæ sunt, & libellus fidei editus, in quo catholica de trinitate Personarum & Verbi Dei incarnatione doctrina exposita est quemque à se in Occidentem transmissum, jam pridem ad Damasum pervenisse, manifestè supponunt. An non hæc eadem omnia dicit libellus synodicus; cùm ait, *Sed & Meletius ... suo in throno Antiochiæ divinam & sacram convocavit Synodum, quæ divinum confirmans Symbolum, &c.*

Adderem libenter in hac Meletii Synodo ab Orientalibus Episcopis subscriptam fuisse synodicam illam epistolam, quam in Orientem transmiserat Romana illa Synodus, in qua anno 369. Damasus, Auxentio & Urficino damnatis, damnavit quoque jam in Oriente grassantem Apollinaristarum hæresim. Hanc nobis conjecturam suggerunt verba præfatam epistolam subsequentia: *Explicit hæc epistola vel expositio Synodi Romanæ habitæ sub Damaso Papa, & transmissa ad Orientem; in qua omnis Orientalis Ecclesia facta Synodo apud Antiochiam consona fide credentes, & omnes ita consentientes, eidem superexpositæ fidei, singuli sua subscriptione confirmant.* [T. Tom. 2. Conc. pag. 894.

Sequuntur subscriptiones septem Episcoporum, quorum primus est Meletius, & ex quibus quinque subscripserunt in Synodo Constantinopolitana. Post has autem subscriptiones hæc subjiciuntur: *Similiter & alii 146. Orientales Episcopi subscripserunt, &c.* Ex quibus colligi posse nobis videtur in præfatam synodicam epistolam subscriptam fuisse in Antiochena Synodo ab iisdem illis Episcopis, qui aliquantò post fuerunt in Synodo Constantinopolitana, adeòque subscriptam fuisse in Meletii Synodo, de qua loquimur, & in qua fuisse Constantinopolitanæ Synodi Episcopos, ex eorum ad Damasum epistola observavimus.

Denique Appollinaristarum hæresis proscripta fuit à dicto Constantinopolitano Concilio quod primùm fuit generalis Synodus Orientalis imperii, & postmodùm accedente Damasi & Occidentalis Concilii consensu, evasit orbis christiani Synodus.

ARTICULUS V.

De Diodoro Tarsensi & Theodoro Mopsuestiæ Episcopo.

§. I.

De Diodoro.

Diodorus sub Valente Imperatore fuit de clero Meletii Antiocheni, & quidem, ut omninò fas est conjicere, presbyter, qui unà cum Flaviano, Meletii pariter presbytero, cùm pastor eorum Meletius jussu Valentis exularet in Armenia, curam gregis egit, ut refert Theodoretus lib. 4. hist. Eccl. c. 25. ubi de Diodoro sic loquitur: *Diodorus quidem sapientissimus & fortissimus, quasi fluvius quidam limpidus ac spatiosus, proprio quidem gregi aquationem præbebat: adversariorum autem blasphemias submergebat. At generis quidem sui nobilitatem nullateniis considerabat: ærumnas autem pro fidei defensione libenti animo tolerabat.* Quare ob sua bona in Ecclesiam Antiochenam merita episcopalem dignitatem consecutus est. Nam Valente violenta morte sublato, Meletius ab exilio revocatus, *Diodorum, qui in gravissima illa* (quam Valens adversùs orthodoxos excitarat) *tempestate navem Ecclesiæ incolumem servaverat, Tarsensium Episcopum constituit, & Cilicum ei provincia commendavit*, seu Ciliciæ metropolitam fecit. Quod ratum habuit Constantinopolitana Synodus; cui Diodorus interfuit. [Theod. lib. 5. hist. c. 4. [Soc. lib. 5. cap. 8.

Diodorum acerrimum Nicænæ fidei defensorem extitisse, testis est Sozomenus lib. 7. hist. ubi refert c. 7. Diodorum cum aliis orthodoxis Episcopis, qui Theodosio eos convocante, Constantinopoli convenerant, contendisse, ut Omœusiani Episcopi Filium Patri consubstantialem confiterentur. Et cap. 9. ab Imperatore Theodosio lege sancitum esse, ut in Oriente Ecclesiæ traderentur Episcopis illis, qui communicarent cum Diodoro Tarsensi & Pelagio Laodiceno.

Luculentum orthodoxiæ sicut & sanctimoniæ Diodori testimonium reddit S. Basilius epist. 82. ad Patrophilum Episcopum. *Porrò*, inquit, *Diodorum, tanquam beati Silvani alumnum primùm suscepimus, nunc verò diligimus & complectimur propter sermonis quam habet gratiam, per quam multi eorum, qui virum audiunt, meliores redduntur.* Ex quibus verbis colligimus Diodorum & Omœusianorum Episcoporum communionem habuisse, & plurimos adhortationibus suis ad sanctiorem vitæ rationem adduxisse: quod confirmat Socrates, cùm ait, Diodorum præfuisse monasterio, & sub eo Joanne Chrysostomum, Theodorum, qui Mopsuestiæ, & Maximum; qui Seleuciæ postea Episcopus fuit, monasticam vitam didicisse. Ibidem porrò testatur Socrates, Diodorum postquam ad Episcopatum promotus fuit, multos conscripsisse libros, quibus Scripturas sacras, allegorica interpretatione postposita, litteraliter interpretatus est. [Lib. 6. hist. Eccl. cap. 3.

Cyrillus è contra (Alexandrinum dico) Diodorum non uno loco graviter exagitat. Nam in epistola sua Joannem Antiochenum & ejus Synodum dicit, Diodorum scriptis suis apertè Verbi Dei incarnationem impugnare. *Infames autem*, inquit, *opiniones Diodori, ac Theodori, & aliorum quorumdam quos non laudare satius erat, ne quid gravius dicam, propterea, quod plenis quodammodo velis adversùs Christi gloriam ferantur, nemo, &c.* Et in epistola sua ad Successum Episcopum, explicans quomodo Diodorus scriptis suis Verbi Dei impugnet incarnationem, sic ait: *Diodorus quidam, sancti Spiritus olim impugnator, ut ajunt, cum orthodoxorum Ecclesia communicavit. Hic depositâ, ut putavit, Macedonianæ hæresis labe, in alterius morbi vim incidit. Sensit enim ac scripsit, alterum seorsim esse Filium eum qui ex semine David ex sancta Virgine Deique Matre natus est, alterum rursus privatim Filium illud ex Deo Patre Verbum. Qui* (Diodorus) *sub ovina pelle quodammodo lupum contegens, unum se Christum dicere simulat: sed cùm referat quidem hoc nomen ad solum illud ex Deo Patre genitum Verbum Filium unigenitum, ipsum quoque* (qui est) *ex semine David, filium appellat: sed tanquam gratiæ loco nomen hoc ei tribuit, utpotè qui illi, qui secundum veritatem filius est, unitus sit. Unitus autem, non ut nos asserimus* (substantialiter & hypostaticè) *sed secundùm solam, dignitatem, & secundùm auctoritatem, & secundùm honoris æqualitatem.* [Tom. 5. parte 2. pag. 195. epist. [Pag. 135. epist.

Juxta Cyrillum igitur, Diodorus in scriptis suis asseruit duos esse filios seorsim subsistentes, quorum proinde uterque propriam haberet hypostasim; primùm ex solo Patre Deo ab æterno, secundùm ex sola Matre Virgine in tempore genitum; primum esse propriè & natura, secundùm verò impropriè tantùm & gratia Filium Dei; primùm esse Filium, Dei, quia est de substantia Patris, secundùm, quia primò unitus est moraliter, per communionem ejusdem dignitatis, auctoritatis, & honoris; unum denique

Christum esse, non duos, non quia unica est duarum naturarum, divinæ & humanæ, hypostasis seu persona, sed quia Verbum Dei unigenitum est.

Porrò S. Cyrillum, cùm sic Diodori circa œconomiam incarnationis exponit doctrinam, aut ejus scripta non legisse, aut mentitum esse, nefas esset asserere. Quare omninò dicendum videtur, Diodorum, cùm Appollinaristas acriùs insectaretur, imprudenter prolapsum esse in oppositum errorem. Quòd adhuc probari potest ex Leontii Byzantini tertio contra Nestorium libro ubi referuntur aliquot Diodori fragmenta, quibus præfati errores continentur. Item ex alio ejusdem Leontii libro adversùs Falsarios, ubi Apollinaristæ cujusdam referuntur laciniæ aliquot, ex quibus convinci potest Diodorus, negasse physicam & substantialem Verbis cùm humanitate unionem. Quare existimandum est Diodorum, cùm Basilius ad Patrophilum scribebat, aut nondùm contra Apolinaristas scripsisse, aut certè quæ scripsit ad Basilium non perveniisse. Quòd autem Diodorus non nisi post Constantinopolitanam Synodum, cui ipse interfuit, quæ Appollinarista damnavit, adeòque non nisi post obitum Basilii contra hosce hæreticos scripserit, propter ipsa Basilii verba, à nobis relata, facilè credimus.

Tom. 9. Bibliot. Pat. pag. 711.

Quantùm attinet ad Spiritus sancti divinitatem, quod obiter notamus, Cyrillo Diodorum illam impugnasse asserenti assentiri non possumus, eique Basilium opponimus, qui de Diodoro ut homine pio & catholico loquitur loco à nobis laudato. Præterea, ex eo quòd Diodorus alumnus fuerit Silvani Tarsensis, qui unus ex Omœusianis Episcopis fuit, aliud argui non potest, quàm quòd aliquandiu adhæserit factioni Omœusianorum. Unde non sequitur eum aliquando Macedonianæ hæresis tabe infectum fuisse: neque enim Omœusiani cum Macedonianis confundendi sunt, quia non omnes Episcopi, qui omœsion, omousio repudiato, defenderunt, Macedonio post abdicationem suam Spiritui sancto bellum indicenti nomen dedere, quod de Silvano satis probat honorifica illius mentio, à Basilio divinitatis Spiritus sancti acerrimo defensore facta.

§. II.

De Theodoro.

Socrat. lib. 6. hist. c. 3. Sozom. lib. 8. hist. c. 2. Theod. lib. 5. hist. Eccl. 40.

THeodorus Joannis cognomento Chrysostomi, & Maximi, qui postea Seleuciæ in Isauria Episcopus fuit, condiscipulus, cum illis auditor fuit primùm Libanii Rhetoris & Sophistæ gentilis, deinde mortuo Libanio. Diodori Tarsensis, sub quo didicerunt & egerunt vitam monasticam, cujus postmodùm pertæsus Theodorus rediit ad communem vivendi rationem, & de uxore duceda cogitare cœpit, atque ut erat multiplici eruditione præditus, edito libello, propositi sui mutationem veterum exemplis confirmare conatus est. Hoc cùm Joannes intellexisset, ad eum hortatricem scripsit epistolam, qua persuasus Theodorus, factique pœnitens, relictis facultatibus, & nuncio nuptiis remisso, ad pristinum philosophandi genus regressus

Ibid.

est; Fratrem habuit Polychronium nomine, quem scribit Theodoretus Apamenem Ecclesiam egregiè administrasse, emendatissimè vitæ splendorem conjungendo cum sermonis gratia ac venustate. Ipse verò factus Mopsuestiæ Episcopus postquam annos sex & triginta Episcopatum gessisset, & contra Arianos, Eunomianos, & Appolinaristas strenuè & assiduè decertasset, Theodoro Antiochenam Ecclesiam gubernante, vivendi finem fecit.

Ibid.

Intemperatus Theodori laudator Theodoretus Theodorum vocat totius Ecclesiæ Doctorem, & addit eum hæreticos, Arianos scilicet, Eunomianos, & Apollinaristas profligando, ovibus Christi optimum pabulum præbere. Cyrillus verò è contra in epistola ad Joannem Antiochenum dicit Theodorum in scriptis suis plenis quodammodò velis adversùs Christi gloriam referri. In epistola ad Accacium melitenensem ait, Theodorum & Nestorium ex uno velut ore loqui; & unum malæ doctrinæ ex corde suo venenum evomere. In epistola ad clericos & Lamponem presbyterum scribit, Theodorum in suis de incarnatione codicibus blasphemias Nestorii blasphemiis multò pejores posuisse. Denique in epistola ad Proclum Constantinopolitanum hæc habet: *In conscriptis ejus* (Theodori) *invenimus quædam nefariè dicta, & nimiæ plena blasphemiæ ... Sciat verò tua Sanctitas, quòd prolata apud sanctam Synodum* (Ephesinam) *expositione ab eo* (Theodoro) *composita, sicut dicebant qui protulerunt, nihil sanum habente, reprobavit eam sancta Synodus, utpotè perversis plenam intellectibus, & Nestorianam impietatem quasi effluentem.*

Quòd autem revera Theodori scripta blasphemiis adversùs dominicam Incarnationem referta fuerint, clarum est ex fragmentis ejus, quæ supersunt, & referuntur in collatione quarta & quinta œcumenicæ Synodi quintæ, ex quibus aliqua exempli gratia excerpimus. Lib. 2. de incarnatione negabat Filium Virginis & Dei Verbum esse unum & idem suppositum. *Homo*, inquiebat, *homini consubstantialis est, Deus autem Deo consubstantialis est. Quomodo igitur homo & Deus unum per unitatem esse potest, qui salvificat & salvificatur, qui ante sæcula est, & qui ex Maria apparuit?*

Tom. 5. Conc.

Pag. 448.

Imò in interpretatione octavi Psalmi disertis verbis asserebat Verbum Dei & Filium Virginis esse duo supposita, inter se distincta, & planè diversa. *Quomodo*, inquiebat, *non manifestum, quòd alterum quidem nos divina Scriptura docet evidenter, esse Deum Verbum, alterum verò hominem, & multam eorum esse nobis ostendit differentiam? Nam iste quidem* (Filius Dei) *memorat, ille autem* (Filius Virginis) *memoriam meretur: & iste quidem* (Filius Dei) *visitat, alter autem* (Filius Virginis) *cum visitationem meretur, beatus dicitur, &c.*

Pag. 442.

In interpretatione Evangelii secundùm Joannem libro sexto dicebat Filium Virginis esse templum Verbi. *Hoc quidem*, inquiebat, *quod est*: ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum: *Nemo sic demens est, ut alii cuidam convenire diceret, nisi in templo Dei Verbi assumpto pro nostra salute homini, qui & mortuus est, & resurrexit, &c.* Unde consequenter libro quarto contra Apollinarium ajebat, Verbum & Filium Virginis esse duo supposita tam inter se distincta & diversa, quàm templum, & is qui habitat in templo. *Age*, inquiebat, *omnia simul confundamus, & nulla jam sit discretio nec Dei formæ nec servi formæ, nec Dei templi, nec ejus qui in templo habitavit, &c.* Ex his

Pag. 449.

Pag. 458.

Asserebat, non Deum Verbum, sed purum hominem in tempore natum esse ex Virgine: sic enim loquebatur in libro tertio contra Appolinarium: *Non est quidem demens, Deum ex Virgine natum esse dicere .... non id quod natum est ex Virgine, Deus est ex Deo consubstantialis Patri .... natus est ex Virne, qui ex substantia Virginis constat, non Deus Verbum ex Maria natus est. Natus autem est ex Maria, qui ex semine est David. Non Deus Verbum ex muliere natus est, sed natus ex muliere, qui virtute sancti Spiritus plasmatus est in ea, &c.* Superiùs dixerat: *Non tamen existimandum nobis est, Deum de Virgine natum esse; nisi fortè idem existimandum nobis est, & quod natum est, & quod est in nato templo* (supple ad mentem ejus) quod tamen non nisi falsò & absurdè, vel saltem non nisi impropriè & abusivè à nobis existimari potest. Quare Verbum Deus, ex eo quod fuerit in templo ex Virgine nato, aut omninò non potest, aut ad summum non potest nisi impropriè & abusivè dici natum ex Virgine. Hinc

Pag. 436.

Mariam non solùm hominis, sed etiam Dei Matrem dici posse concedebat, propriè quidem hominis, impropriè verò & abusivè Dei; vel, ut loquebatur, natura quidem hominis, relatione verò Dei, sic enim ajebat in libro duodecimo de incarn. *Cùm ergo interrogent: hominis genitrix, aut Dei genitrix Maria? Dicatur à nobis: utraque: unum quidem*

Pag. 447.

natura

natura, rei alterum autem relatione. Hominis enim genitrix natura, quia homo erat & in ventre Mariæ, qui & processit inde: Dei autem genitrix, quia Deus erat in homine nato, non ille circumscriptus secundùm naturam, sed quod in eo erat affectu voluntatis. Unde juxta Theodori mentem, Mariam esse Dei genitricem, in re nihil aliud erat, quàm Mariam esse genitricem hominis seu suppositi humani, habentis specialissimum quendam respectum ad Verbum, ipsum specialissimè inhabitans per nudum voluntatis affectum, non per realem & physicam naturarum unionem. Hinc

Concedebat Deum Verbum abusivè dici posse Filium David, adeòquè & Filium Mariæ, quem vicissim concedebat vocari Filium Dei cum addito diminuente, imò & destruente, gratia scilicet & adoptione. *Si quis*, inquiebat, *velit abusivè & Filium Dei Deum Verbum Filium David nominare, propter Dei Verbi templum quod ex David est, nominet, & illum qui est ex semine David, Filium Dei, gratia, non natura appellet.* Nam ut etiam ajebat: *Gratia Filius* (Dei) *qui ex Maria est homo, natura autem Deus Verbum. Quòd autem secundùm gratiam, non natura, & quod secundùm naturam, non gratia; non duo Filii* (Dei secundùm naturam) *sufficiat corpori, quod ex nobis est, secundùm gratiam filiatio, gloria, & immortalitas, quia templum Dei Verbi factum est.* Ex his

pag. 456.

pag. 447.

Vellet nollet, duos in Christo admittebat filios, Filium Dei, nempe Deum Verbum ex Deo Patre ab æterno genitum, & Filium Virginis, nempe hominem ex Virgine natum in tempore. Sed quia in hic homo singulari quodam & excellenti modo secundùm illum moraliter conjunctus erat cum Deo Verbo, ejusque filiationem, sicut & dignitatem, singulari quodam & excellenti modo participabat, propter moralem hanc conjunctionem & participationem, ex duobus realiter filiis unum moraliter filium, sicut & ex duobus realiter dominis unum moraliter dominum conflabat. Unde impropriè & abusivè dicebat unum filium & dominum, non duos filios & dominos.

pag. 454.

Audiamus illum fidem suam in suo symbolo exponentem. *Neque*, inquit, *duos dicimus filios, neque duos dominos, quoniam unus Filius secundùm substantiam Dei Verbum, unigenitus Filius Patris, cui iste* (Filius Virginis) *conjunctus & particeps, communionem habet Filii nomine & honoris: & Dominus secundùm substantiam Deus Verbum, cui conjunctus iste* (Filius Virginis) *communionem habet honoris. Et ideò nec duos dicimus filios, nec duos dominos: quoniam certo constituto secundùm naturam Domino & Filio, inseparabilem habens ad eum conjunctionem, qui pro nostra assumptus est salute, cum ille honorem & nominationem Filii & Domini habet.*

Amplius. Unum asserebat Filium & Dominum nostrum Jesum Christum, per to unum Flium & Dominum significans, non unum suppositum subsistens in duabus naturis, divina & humana, sed duo suppositum, nempe Deum Verbum & Mariæ Filium, Deum quidem Verbum primariò & principaliter, utpotè per essentiam Filium Dei & Dominum; Mariæ verò Filium secundariò & accessoriè; & quasi in obliquo ac connotativè tantùm utpotè Filium Dei & Dominum per participationem tantùm, & denominationem extrinsecùs advenientem ipsi ex accidentaria & purè affectiva Verbi cum ipso conjunctione. Nam sic pergit inferiùs: *Unum ergo Filium dicimus & Dominum Jesum Christum, per quem omnia facta sunt: principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundùm substantiam & Filius Dei, & Dominus est: deinde simul mente accipientes sumptum Jesum* (*qui est de Nazareth, quem unxit Deus spiritu & virtute*) *ut conjunctione ad Verbum, filiationis & dominationis participem constitutum;* sicque eum eo unicum moraliter Filium Dei ac Dominum constituentem.

pag. 455.

Similiter duas personas admittebant in Christo, personam Verbi scilicet, & personam hominis assumpti; sed ex duabus unam moraliter personam per moralem conjunctionem resultare dicebat, sicut vir & mulier; quamvis sint physicè carnes duæ, nihilominùs fiunt una moraliter caro per morale vinculum matrimonii. Sic enim loquebatur in libro octavo de incarn. *Manifestum autem est, quòd unitas convenit: Per eam enim collectæ naturæ unam personam secundùm unitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quòd jam non sunt duo, sed una caro, dicamus & nos rationabiliter secundùm unitatis rationem quoniam non sunt duæ personæ, sed una scilicet naturis discretis* (hoc est, manente naturarum discretione, ut ipse intelligebat, naturis duabus proprium complementum ultimum propiamque subsistentiam rentinentibus) *sicut enim tibi* (in exemplo allato) *non nocet numero duorum unam dici carnem .... ita & hic non nocet naturarum* (completarum simpliciter, ac per se seorsim subsistentium) *differentiæ personæ unitas.*

pag. 445.

Ut autem mentem suam magis explicare, sic pergebat: *Quando etenim naturas discernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus & perfectam personam; nec enim sine persona est subsistentiam dicere perfectam; perfectam autem & hominis naturam, & personam similiter. Quando autem ad conjunctionem respicimus, unam personam tunc dicimus.* Juxta Theodorum igitur, in Christo simul sunt duæ personæ, & una tantùm, sed in diverso sensu, & secundùm diversos respectus: duæ in sensu physico, & unica in sensu morali: duæ, si naturæ secundùm se spectentur, & quatenùs per se seorsim subsistant, quia natura rationalis, per se seorsim subsistens, est persona, adeòque duæ naturæ rationales, per se subsistentes, sunt duæ personæ: unica, si naturæ spectentur secundùm moralem quam habent inter se conjunctionem. Quidni enim, inquiebat ille, in Verbo & homine assumpto idem in æstimatione morali possit moralis inter eos conjunctio, facta inseparabiliter, quod in viro & muliere potest in æstimatione morali vinculum matrimonii indissolubile?

Harum porrò, & aliarum quas hic brevitatis studio prætermittimus, adversùs Christum Theodori blasphemiarum caput erat, quòd substantialem & hypostaticam duarum naturarum unionem repudiaret, unde supererat, ut vel nullam, vel non nisi moralem Verbi cum humanitate Christi conjunctionem admitteret. Admissa autem morali tantùm utriusque conjunctione, consequens erat Christum non esse unum & idem suppositum, subsistens in & ex duabus naturis, unitis inter se unione substantiali, & humanam subsistentiam excludente, sed ad summum quoddam tantùm morale aggregatum ex duobus suppositis, quorum unum esset Deus tantùm, & alterum esset homo tantùm.

Quòd autem, repudiata substantiali duarum naturarum unione, moralem solùm earum conjunctionem agnosceret, seu quòd non aliter Verbum cùm humanitate unitum teneret, quàm per purum voluntatis affectum, ex variis ejus locis ostendi posset. Unus sit pro omnibus ex libro decimo quarto de incarn. ubi sic loquebatur: *Idem hoc juste dicemus & de Domino, quod Deus Verbum sciens ejus virtutem, & secundùm præscientiam, statim ipso initio complasmationis inhabitare bene, voluit, & uniens eum sibi affectis voluntatis, majorem quandam præstabat ei gratiam, &c.*

pag. 449.

Nestorio anno 431. in Synodo Ephesina damnato & abdicato, Theodori, jam ante annum 430. è vivis sublati, scripta in Armenicam & Chaldaicam primùm, deinde & Syriacam linguam translata sparserunt in vulgus, atque in Syria, Cilicia, Armenia & Persida disseminarunt Nestorianæ impietatis fautores, hoc pacto, si possent, impia Nestorii dogmata è naufragio, quod in generali Concilio fecerant, erepturi. Qua de causa per regiones illas ingentes turbæ ac contentiones in Ecclesia exortæ sunt, inter Episcopos aliis, Syris scilicet Cilicibus, Theodorum & ejus scripta ut orthodoxa prædicantibus, aliis

verò, ut Persis & Armenis, Theodorum & ejus scripta ut blasphemiis plena infamantibus. Parent hæc partim ex epistolis, quas tunc temporis scripserunt S. Cyrillus & alii Episcopi in causa Theodori, partim ex libellis contra eundem Theodorum oblatis Proclo Constantinopolitano, & ex ejusdem Procli tomo adversùs Theodori dogmata conscripto, & ad Armenios transmisso.

Dùm Nestorii discipuli, eo tacito vel etiam ore tenùs palàm rejecto, in ejus doctrina Theodori & Diodori Tarsensis auctoritate confirmanda operam omnem collocant, à Persis, Armenis, & aliarum gentium Episcopis Constantinopolim veniunt legati ad Proclum Patriarcham, à quo, oblatis ei libellis, efflagitant, ut ipse nominatim Theodorus cum suis scriptis & fautoribus anathematizetur. *Petimus*, inquiunt, *quatenus fiat unitas vestra contra Theodorum, & sacrilega capitula & dogmata ejus, & eorum qui similia sapiunt vel docent; & sicut Domino placuit condemnari manifestè & nominatim in Epheso ab universali Synodo sacrilegum Nestorium, sic per vos etiam antea condemnatum sine nomine, sacrilegiorem in varia impietate Theodorum nominatim condemnari, & eos qui secundùm impiissimam ejus expositionem hactenus in Syria & Cilicia sapiunt & docent.* Tom. 5. Conc. pag. 469.

Proclus, qui anno 434. sedem Constantinopolitanam obtinuit, anno sequenti, præfatis libellis permotus, tomum adversùs Theodori errores conscripsit, & transmisit ad Armenios. Librum eundem, subjectis ei capitulis quibusdam, quæ collecta fuerant ex Theodori codicibus, & consonantem Nestorii dogmatibus doctrinam continebant, misit ad Joannem Antiochenum, suis & Imperatoris Theodosii litteris adhortans eum, ut collecta Synodo, dicta capitula anathemate notaret. Joannes, qui cum Nestorio Theodori auditor fuerat, frequentissimam convocavit Synodum, quæ de capitulis à Proclo transmissis nequidem inquiri passa est. Joannes itaque cum suis Episcopis ad Patriarcham Constantinopolitanum & Imperatorem, nullo præmisso examine, libros Theodori nihil reprehendendum habere rescripsit. Tom. 3. Conc. pag. 1217. & seq. Tom. 5. Conc. pag. 467. Tom. 3. Conc. pag. 1257.

Quin etiam ad Cyrillum Alexandrinum scripsere epistolam, in qua probato quidem Procli tomo, graviter improbant consilium ejus de anathematizandis capitulis Theodori, cui acriter patrocinantur, asserendo eum in episcopatu & communione Ecclesiæ decessisse, contra Arianos & alios hæreticos millies decertasse, & de illis triumphasse, similia circa Verbi Dei Incarnationem scripsisse orthodoxos alios Patres, ut Athanasium, Basilium, Gregorium utrumque, Nazianzenum scilicet & Nyssenum, &c. Si quæ in scriptis ejus suspiciosa videntur, ex aliis corrigi, & sensum catholicum suscipere facilè posse; magnum esse per Orientem nomen illius, adeòque non posse eum damnari sine magna Ecclesiarum Orientalium perturbatione, &c. Similia porrò ad Proclum pro Theodoro & scriptis ejus à Joanne scripta fuisse, dubium esse non potest. Apud Cyrill. tom. 5. pag. pag. 192. epist. Tom. 5. Conc. pag. 487.

Acceptis ab Antiochena Synodo litteris permotus Cyrillus Proclum à Theodoro & libris ejus nominatim anathemati subjiciendis dehortatus est, data ad eum epistola in qua ajebat, damnatis Nestorii blasphemiis, similes Theodori blasphemias sufficienter damnatas videri; Theodori & scriptorum ejus magnam esse apud Orientales existimationem, adeòque expressam eorum condemnationem Orientalibus vehementer displicituram, nec imprudenter timeri ne pluribus ruinæ occasio fiat, & nondùm in orthodoxa fide confirmati, ad Nestorianam, quam ejurarunt, impietatem redeant; Ephesinam ipsam Synodum, anathematizando nefarium Theodori symbolum, nullam viri mentionem fecisse, neque ipsum nominatim anathemati subjecisse, & hac usam esse œconomia, *ne quidam ad existimationem viri respicientes, seipsos ab Ecclesia separarent.* Cyrillo auscultavit Proclus, sicque tunc Theodorus anathema, quo dignus erat, effugit. Tom. [illegible] part. 2. pag. 199. epist. Tom. 5. Conc. pag. 487.

Eodem tempore Cyrillus rescripserat ad Joannem & ejus Synodum, breviter exponens orthodoxam Incarnationis fidem, admonens ne infames Diodori & Theodori opiniones attribuerent orthodoxis Patribus Athanasio, Basilio, &c. obsecrans denique, ut clericis suis præciperent, ne alia loquerentur, præter ea quæ in Synodo Ephesina definita fuerant, sed potiùs ut rectæ fidei confessionem tenerent, maximè verò ne de rebus hujusmodi facilè sermonem miscerent. At cùm postmodùm certior factus est, malum grassari Oriente; Orientales Episcopos, dum simulant, ea se quæ Nestorii sunt, odisse, impiam ejus doctrinam alio restaurare modo, Theodorum scilicet & ejus scripta publicè venditando; populos denique ita infatuatos, ut exclamarent in Ecclesiis: Crescat fides Theodori, sic credimus, sicut Theodorus; ex Diodori & Theodori libris de incarnatione, vel potiùs contra incarnationem Verbi scriptis aliquot capita excerpsit, eaque tribus libris confutavit, *Declarans ubique abominationis plenam esse eorum* (Diodori & Theodori) *sectam;* Theodorumque *& hæreticum & impium, & super Paganos & super Judæos blasphemum* esse ostendens. Theodori tamen patrocinium suscepit Theodoretus contra Cyrillum, cui pro illo respondit iracundè & intemperanter. Tom. 5. part. 2. pa. 194. epist. Cyril. ad Accacium Melit. tom. 5. Conc. pag. 484. Tom. 5. Conc. pag. 487. pag. 473. & 4.

Sub idem sanè tempus Cyrillus ad Imperatorem Theodosium scripsit epistolam, in qua hæc inter alia dicebat: *Theodorus quidam fuit, & ante eum Diodorus .... isti Nestorii impietatis patres fuerunt. In suis enim libris ... immaniter blasphemaverunt contra Christum ... Voluit impius Nestorius quæ sunt illorum, in medium proferre, & expulsus est à Deo de sacra aula. Cum verò anathemati subjecissent dicta Nestorii, aliqui Orientis Episcoporum alio modo iterum ea introducunt, admirantes scripta Theodori, & dicentes eum recta sapuisse, & consonantia sanctis Patribus nostris, Athanasio, & Gregorio, & Basilio: mentiuntur verò contra sanctos viros: scripserunt enim quæ Theodori & Nestorii blasphemias impugnant.* Sed Tom. 5. Conc. pag. 485.

Quidni contra eos, qui asserunt in legem, quam contra Nestorium post Synodum Ephesinam Theodosius junior tulerat, & qua jubebatur eos, qui Nestorii impietatem sequerentur, Simonianos nominari, librosque omne Nestoriana tabe infectos diligenter conquiri igni tradendos &c. nomina Diodori & Theodori inserta non fuisse nisi post quintam Synodum, auctoritate Justiniani Imperatoris, quidni, iniquam, dicatur Theodosius Cyrilli & aliorum orthodoxorum litteris, adnitente Proclo, adductus esse, ut cùm plurimi in Oriente Episcopi Diodori & Theodori scriptis ad infirmandam Ephesinæ Synodi definitionem abuterentur, ea lege, quàm contra Nestorium tulerat, Nestorii nomini nomina Diodori & Theodori juberet adjici. Et verò dicere quod Diodorus privatæ manus opera irrepserit, divinare est, & nulla probabilitate dici potest, quòd Diodorum inseruerit Justinianus; cùm eo tempore de Diodoro nulla fuerit instituta quæstio. Ergo superest, ut uterque, Diodorus & Theodorus, Nestorio, qui communem cum illis habebat causam, & communes blasphemias, dicatur additus esse jussu & auctoritate Theodosii. Tom. 3. Conc. pag. 1259. Tom. 5. Conc. pag. 471.

Theodorum Ecclesiæ Mopsuestenæ diptychis erasum, & Cyrillum Alexandrinum ejus loco positum fuisse multò ante annum 600. dubitare non sinit Synodus Mopsuestena, cujus acta referuntur in collatione 5. Synodi V. Sed quo præcisè tempore hoc contigerit, definiri non potest. Factum esse aliquantò post S. Cyrilli obitum circa annum 450. facilè conjicimus ex testimonio Martyrii Ecclesiæ Mopsuestenæ presbyteri, qui anno circiter 490. jam erat in clero ordinatus, & juratus deponit se *neque scire, neque audivisse quòd recitatus est Theodorus in sacris diptychis.* Tom. 5. Conc. pag. 492. & seq. Pag. 495.

Denique Ecclesia, quæ Theodorum centum & ampliùs ab exortis de illo contentionibus annos dispensativè toleraverat, illum tandem cum scriptis suis subjecit anathemati anno 553. in quinta Synodo collat. 8. cap. 12. his verbis: *Si quis defendit impium Theodorum, & impia ejus conscripta .... & non anathematizat* pag. 578.

tizant eum, & impia ejus conscripta, & omnes qui suscipiunt, vel defendunt eum, & dicunt orthodoxè eum exposuisse, & qui scripserunt pro eo & eadem illi sapuerunt, &c. Talis anathema sit.

ARTICULUS VI.

De Nestorio.

Theodoret. lib. 4. hær. fab. in Nestor.

NEstorius Germanicia Syriæ oppidulo oriundus, postquam varia peragrasset loca, Antiochiæ sedem fixit. Ibi procedente tempore in clerum admissus, ad presbyteratus gradum postmodùm promotus est. In liberalibus disciplinis mediocriter eruditus, apud inconsideratum vulgus plurimùm valebat canora quàm diligenter exercuerat, voce, & expedita facundia. Fusca veste indutus, & vultu ad tristitiam composito incedebat, corporis pallore ciborum abstinentiæ laudem aucupans. Rarò prodibat in publicum, sed solitarius domi manebat, in libris versandis assiduus: *Hoc habitu*, inquit, Thodoretus, *& hac simulatione multos inescans* (seu ludificans) *magnam ætatis suæ partem peregit, ut Christianus videretur, magis quàm ut esset, persequens, & Christi gloriæ suam præferens.* Quare cùm populum docendi munus sucepisset, non studuit ea dicere quæ animabus excolendis & ad Christianam pietatem informandis idonea essent, sed quæ imprudentis vulgi aures demulcere, ejusque plausum possent conciliare, quod & assecutus est.

Socrat. lib. 7. hist. c. 28. & 29.

Sisinnio, qui Attico in Episcopatu Constantinopolitano successerat, anno 427. desinente vita functo, & in ejus locum multis Philippum presbyterum, nec paucioribus Proclum, quem Sizinnius Cizicenorum Episcopum ordinaverat, quique ab illis non receptus, in clero Constantinopolitano remanserat, subrogari summo studio contendentibus, satius Imperatori visum est, peregrinum hominem Antiochia evocare, Nestorium scilicèt, ut virum sanctum, & docendis populis maximè idoneum.

Id. eod. lib. c. 29.

Post tres igitur menses, jubente Theodosio juniore, Constantinopolim adducitur Nestorius, ætate senex, sed vanæ gloriæ cupiditate juvenis, lupus sub ovina pelle latens; illaudabilis, sed tamen à plurimis ob affectatam præsertim temperantiam laudatus. Anno 428. Aprilis die 10. ordinatus Episcopus, illicò coram universo populo Imperatorem sic affatus est: *Da mihi terram hæreticis purgatam, & ego tibi cœlum retribuam. Mecum hæreticos debella, ego Persas tecum debellabo.* Ventosam hanc vocem cum plausu excepit vulgus imprudens, cui invisi erant hæretici, at sapientibus talem se Nestorius, qualis re ipsa erat intrinsecùs, hoc est, levi, inanis gloriæ cupidi & præcipitis animi hominem probavit, quippe qui aqua civitatis vix ac ne vix quidem delibata, acerrimum se persecutorem ostenderet, innumerisque extrema quæque minitaretur.

Pontificatus dignitate Nestorius, ut eum Theodoreto loquar, velut tyrannide arrepta, quinto post ordinationem suam die, ut pergit narrare Socrates, locum, in quo Ariani secretos conventus agebant, evertere aggressus, eos adduxit in desperationem, sic ut ipsimet in illam suam sacram ædem injecerint ignem, quo vicinæ domus deflagrarunt; quàm ob rem eum Incendiarium vocarunt non hæretici modò, sed etiam Catholici. A Novatianis vexandis primariorum virorum admonitionibus ægrè deteritus est. Magnis per Asiam, Lydiam, & Cariam Quartadecimanos affecit calamitatibus, plurimique ejus causa, seditione facta, Mileti & Sardibus interiere. In Hellesponto per Antonium quemdam, Germæ civitatis Episcopum, Macedonianos acerbè exagitavit. Hi vexatione aliquandiu patienter tolerata, cùm Antonius Nestorio morem gerens, eos vehementius persequi instituisset, spe salutis abjecta, illum interemerunt, in cujus sceleris pœnam, suadente Nestorio, Macedonianis Ecclesias suas addemit Imperator, nec tamen, nisi pauci ad veram Ecclesiam, relicta hæresi, sese contulere.

c. 29.

Id. eod. lib. c. 31.

Dum sic Nestorius inconsideratè & contra episcopalem mansuetudinem modis omnibus insectatur hæreticos, hæreticus ipse, fit imò & hæresiarcha. Rem sic narrat Socrates. Anastasius quidam presbyter, quem Nestorius secum Antiochia abduxerat, & cujus in rebus gerendis utebatur consilio, quadam, die cùm in Ecclesia doceret præsente Nestorio, hæc protulit verba: *Nemo Mariam vocet Deiparam. Maria enim homo fuit. Ex homine autem Deus nasci non potest.* Multi tam ex clero quàm ex plebe, qui aderant, hac blasphemia conturbatis, ingens in Ecclesia tumultus exortus est nec tamen Nestorius Anastasium coegit ad palinodiam; è contra verò & tunc postea in concionibus suis quod dixerat Anastasius confirmare, & contra Deiparæ vocem disputare non destitit. Socrati planè consentit Evagrius, lib. 1. histor. cap. 2. ubi addit Nestorium, cùm profiscceretur Constantinopolim: Mopsuestia transisse, ibique cùm Theodoro congressum, audita illius doctrina, à recta pietate deflexisse. At jam aliàs Theodori auditor fuerat Nestorius, venenumque altis visceribus demiserat. Quidni ergo potiùs dicatur cum Theodoro deliberasse de publicanda tandem hæresi, quod à se fausto exitu factum iri sperabat, postquam regiæ urbis Episcopatum adeptus esset?

Lib. 7. cap. 32.

Hoc Anastasii factum, quod post Socratem & Evagrium commemoravimus, non meminit S. Cyrillus, sed aliud simile, aut etiam pejus Dorothei cujusdam enarrat in sua ad Celestinum Pontificem contra Nestorium epistola. *Erat*, inquit, *Episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli, eadem quæ Nestorius sapiens & sentiens, vir quæstus causa adulationi impensè deditus, linguaque ad temeritatem usque, ut scriptum est, promptus. Hic dum frequens esset in Ecclesia populus, reverendissimo Nestorio in cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedente, surrexit, & magna elataque voce inclamare ausus est*: Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema sit. *Mox ingens universi populi clamor, & discessio consecuta est.* Nec solùm conticuit (Nestorius, ut S. Cyrillus narrat in alia epistola) *cum hæc illum loquentem audiret, verum eundem quoque ipsum ad mysticam communionem mox admisit, mysteriorumque participem effecit.* Quod etiam testatur idem Cyrillus sub finem citatæ ad Celestinum epistolæ, ubi ait, memoratum Dorotheum ut sic loqueretur, à Nestorio fuisse inductum, subornatumque.

Tom. 3. Conc. pag. 341.

Tom. 3. Conc. pag. 342.

Hoc autem factum Dorothei non pugnat cùm Anastasii facto: utrumque enim potuit contingere, & facilè credimus contingisse, sed diverso tempore: sicut Anastasius prælocutus fuerit, & quasi præluserit fabulæ; unde nec tam durè locutus est: Dorotheus verò non nisi postea, cùm ageretur tragœdia, & hinc inde animi incaluerant, in blasphemum suum anathema eruperit. Hoc apertè S. Cyrillus significat in sua ad Celestinum epistola, ubi ait: *Cùm verò fore sperabamus, ut medicinam admitteret, atque ab iis, quæ contra Christum docuerat, abstineret; comperimus hac nos spe frustratos esse, cùm tale quid contigisset. Erat Episcopus quidam, &c.* ut supra. Jam igitur contra Christum & Matrem ejus publicè insurrexerat Nestorius; jam ea de re ad Nestorium Cyrillus scripserat, illumque per litteras suas hortatus fuerat, ut à perversa illa doctrina, quam publicè tradebat, resipiscere, cùm Dorotheus, ab eo inductus & subornatus, in Ecclesia coram frequenti populo protulit anathema adversùs eos, qui Mariam Deiparam dicerent. Et tunc primum omnem emendationis Nestorii spem deposuit Cyrillus, cùm tale Dorothei facinus, & Nestorii conniventiam auditione accepit.

Tom. 3. Conc. pag. 328. & 9.

Ante hæc homiliæ Nestorii, quas in Ecclesia Constantinopolitana publicè recitarat, & in quibus de, vel potiùs contra incarnationem differebat, ab ejus gregalibus, sumptibus non exiguis passim dispersæ fuerunt, & in Ægyptum usque perlatæ. *Ubi autem leves quosdam homines in errorem abductos, rectène ille* (Nestorius) *sentiret & loqueretur, an secùs, anxiè inter se disquirere* cognovit Cyrillus, *metuens ne*

Tom. 3. Conc. col. 341. & 4.

fortè morbi contagium in simpliciorum mentibus altiores radices paulatim ageret, ad Ægypti monasteria generalem epistolam scripsit, *nutantesque in recta fide* confirmavit. *Cujus quidem epistolæ exempla ad Constantinopolitanam urbem deportata, ibidemque lecta, tanto adjumento fuerunt, ut plurimi è magistratu ejus rei causa per litteras* Cyrillo *gratias egerint.*

Hæc Cyrilli ad monachos epistola, quam Alexandrini quidam circumferebant, in furorem egit Nestorium; qui exinde cœpit ad perdendum Cyrillum nullum non movere lapidem. Quòd cùm à viris fide dignis, qui Constantinopoli Alexandriam venerant, resciviſſet Cyrillus, ad Nestorium dedit litteras, in quibus ait, non à se, sed ab illo Ecclesias esse turbatas; plurimos scriptis ejus seductos jam esse; catholica veritate in eminenti periculo posita, se tacere non potuisse. *Cùm ergo*, inquit, *pietas tua hanc murmurandi necessitatem attulerit, quo quæso jure me incusat? Cur odiis in me flagrat? Cur temerè me allatrat? Cur potius emendata oratione orbis offensionem non sanat?* Tum sic eum adhortatur: *Ne graveris, obsecro, iis qui non leviter offensi sunt, unam hanc* Theotocos *vocem largiri, sacramque Virginem Deiparam appellare.* Denique hæc verba Apostolico viro planè digna subjicit: *Certò autem pietas tua persuasum habeat, nos & vincula, & carceres, & cætera omnia ejusmodi incommoda, quin & ipsum quoque vitæ discrimen propter Christi fidem adire paratos esse.*

Tom. 3. Conc. col. 313. & 6.

His Cyrilli litteris per Lamponem presbyterum acceptis, vix adduci potuit fastidiosus Hæresiarcha, ut redderet brevissimas, & arrogantiam hominis spirantes, quibus prodebat exarcebatum animum, & obfirmatum in hæresi propositum. Nihilo igitur minùs perrexit Nestorius cum Cyrillo agere hostiliter tum per se, tum per sceleratissimos quosdam, qui ad eum Alexandria transfugerant, homines. Quod probè sciens Cyrillus, sed flocci faciens quæ adversùs eum machinabantur adversarii, *Deoque qui omnia potest & novit, omnia committens, alteram rursus epistolam, quæ rectæ fidei* accuratissimam *expositionem brevi compendio complecteretur, ad Nestorium exaravit, hortans obtestansque, ut ad modum, quem epistola præfinit, sapiat & loquatur.* Hæc porrò secunda Cyrilli ad Nestorium epistola postmodum in Ephesina Synodo lecta fuit, atque unanimi Patrum consensu approbata.

Tom. 3. Conc. col. 316.

Tom. 3. Conc. col. 316.

Tom. 3. Conc. col. 344.

Eod Tom. col. 461. & seq.

Hac secunda epistola apud Nestorium non plus profecit Cyrillus, quam prima, sed è contra perversissimum animum exulceravit magis. Nestorius itaque ad Cyrillum reddidit litteras arrogantiæ plenas, quæ postmodùm in Ephesina Synodo lectæ, uno omnium ore anathematizatæ fuerunt, ut blasphemiis refertæ. In his porrò litteris homo indoctus æquè ac superbus, doctorem ætatis illius longè maximum, hoc est, ut ajunt, *Sus Minervam*, docere aggreditur; miserabiliter differens eorum suæ hæreseos virus evomit; orthodoxos ut Apollinaristas, Arianos, & Manichæos calumniosè traducit, denique sibimet ipsi putidè plaudens, apertè & inverecundè mentitur dogmata sua placere Imperatori, & in dies crescere & augeri multitudinem eorum, qui ea amplecturtur. Nam, ut Cyrillus in sua ad Celestinum epistola narrat: *Plebs Constantinopolitana (levibus quibusdam vanisque hominibus, & iis qui* Nestorio adulabantur, *duntaxat exceptis) à Synaxi* abstinebat. Abstinebant *ab eadem omnia pene monasteria, eorumque Archimandritæ*, Abstinebat *& magna quoque pars senatus, verentes ne ipsomet, & illis quoque quos, Antiochia discedens, inde secum abduxerat, quidvis perversum evomentibus, aliquod in fide detrimentum acciperent.*

Eod. Tom. col. 321. & seq.

Eod. Tom. col. 341.

Dum ita cives Constantinopolitanos sponte & catervatim ad se confluere mentiebatur Nestorius, & suorum, pro hæreticorum more, multitudinem venditabat, paucitatis eorum conscius furebat Constantinopoli, plagas, exilia, carceres minitando iis, qui cum eo communicare renuerent: nec dici potest, quanta populum, clericos, & monachos immanitate vexarit. Conjecturam habemus in Celestini ad clerum & populum Constantinopolitanum epistola, in qua sic ait Pontifex: *Indixit injurias* (Nestorius) *indixit exilia, ille* (Christus) *in suis hæc passus est, quem suscepisse pro nobis hominem* (Nestorius) *diffitetur.* Superiùs dixerat: *Fratris & Coepiscopi mei Cyrilli per fasum meum Possidonium diaconum ad me directa relatio, ea contra vos agi loquitur, quæ potest in Ecclesiæ membra agere, qui ejus capiti non pepercit.* Nemo impunè Nestorio sese opponebat. Populus ad laica tribunalia trahebatur, & flagris crudeliter cædebatur. Clerici excommunicabantur, exauctorabantur. Monachi virgis dissecabantur, fame enecabantur, vinculis ferreis onerabantur, detrudebantur in carceres. Aliqui publicè cæsi & flagris dissetis in exilium pellebantur. Pecuniis & corruptorum quorundam hominum potentia fretus, proculcatis juribus omnibus, nihil non audebat Nestorius contra orthodoxos sub oculis Imperatoris ipsius, ab aulicis quibusdam, quos sibi devinxerat Hæresiarcha, delusi. Consule supplicationem Basilii diaconi.

Eod. Tom. col. 372. col. 369.

Eod. Tom. col. 428. & seq.

Nestorius rabidi adinstar lupi gregem suum dilanians, arrogantia illa, quà mortales omnes vilipendebat, dementatus, in spem venit ad partem suam trahendi Romanum Pontificem Celestinum. Scribit igitur semel atque iterùm ad Celestinum, primùm omnium fingens nescire se quid tenendum esset de Juliano & aliis Episcopis Pelagianis, qui tunc Constantinopoli aderant (cùm tamen ignorare non posset eos à Sisinnio decessore suo fuisse rejectos, & ab Attico, cui Sisinnius successerat, in Constantinopolitana Synodo damnatos) & naviter mentiens asserendo Episcopos illos à se receptos non esse, cùm tamen illos apud se haberet, & cum illis communicaret.

Col. 349.

Col. 362.

Suum in veritatem catholicam studium commendat, suamque severitatem cum lenitate conjunctam erga ægros, hoc est, orthodoxos, quos Apollinarii & Arii morbo laborare calumniatur, quosque tunc infectabatur immaniter. Et postquam Catholicis absurdissimos Apollinaristarum errores impudenter impegit, addit eos audire Virginem dicere *Theotocon*, eamque *Christotocon* dicendam esse contendit, sic tamen ut permittat eam utcumque *Theotocon* dici, non quòd sit Mater Verbi Dei, sed quòd genuerit templum, quod Verbum Deus inseparabiliter inhabitat. Denique se pro illa sua impietate non fruſtra decertasse, eamque multos tandem amplexos esse gloriatur. Præter epistolas autem, quarum, stylus ventosum nescio quid ubique redolet, per Antiochum virum illustrem expositionum suarum blasphemiis infartarum quaterniores misit ad Pontificem.

Col. 359. & seq.

Col. 352. & 6.

Eodem illo fermè tempore, & aliquantò post Nestorium, ad eundem Pontificem scripsit quoque Cyrillus, cùm omnem Nestorii ad sanam mentem revocandi spem amisisset, fidemque orthodoxam cerneret in extremum discrimen adductam. In epistola sua, cujus jam meminimus, exponit nefandum Dorothei facinus, luctuosum Ecclesiæ Constantinopolitanæ statum, Nestorii in propugnanda heterodoxa doctrina pertinaciam, ardens ejus in se odium, machinationesque; & quid ipse pro defendenda veritate catholica, sanandoque Nestorio egerit. Sed & graphicè hujus Hæresiarchæ superbiam exhibet his verbis: *Se omnibus* (Episcopis) *sapientiorem existimat; se solum divinæ Scripturæ scopum attigisse, se solum Christi mysterium cognovisse opinatur . . . . : fastu tumens, insidiisque ac sedis potentia fretus, effecturum se arbitratur, ut & nos ipsi & reliqui omnes suæ sententiæ subscribamus.* His porrò consonat id, quod Basilius in supplicatione sua ait de eodem Nestorio: *Non Deum timet, nullum hominem veretur, nullum Episcopum veneratur, nullum sacerdotem aut clericum, aut sanctum monachum, aut religiosum laicum honorat; nullam pœnam inquis decretam formidat, nullam deque, &c.*

Col. 353.

Col. 340. & seq.

Col. 344.

Eod. Tom. Col. 429.

Suam ad Celestinum epistolam Cyrillus Romam misit per Possidonium diaconum, cui etiam testimonia ortho-

Col. 345.

Col. 341.

orthodoxorum Patrum à se collecta, homilias Nestorii, & eas, quas ad eum scripserat, epistolas tradidit ad Pontificem perferendas. Acceptis iis quæ ultrò citròque scripta & ad se transmissa fuerant, Celestinus Col. 396. Synodum suam convocavit, ex qua ad Nestorium scripsit epistolam apostolico vigore plenam, & qualem scribi decebat à supremo universalis Ecclesiæ Pastore, cui fratres in fide confirmandi munus à Domino commissum est. Quàm pauci essent cum Nestorio, qui tam de suorum multitudine insolente gloriabatur, ostendit his verbis: *Quo conscientia vivis, penè ab omnibus in hac civitate desertus?* Col. 356.

Col. 356. & seq. Postquam Nestorio prophanas novitates suas vehementer exprobavit, excommunicationem ipso facto incurrendam, nisi mox ad sanam redeat mentem, ei denunciat, & Hæresiarcharum exitium ob oculos ponit. Tum in fine epistolæ sententiam, per Cyrillum cui in hoc toto negotio vices suas committit intimandam, profert qua Nestorius, nisi intra decimam diem, à primo innotescentium ei harum litterarum die numerandam, perfidam novitatem deposuerit, atque aperta & scripta confessione damnaverit, declaratur, hoc ipso *ab universalis Ecclesiæ catholicæ communione dejectus, & ad omnia quæcumque sacerdotalis auctoritatis sunt, minimè idoneus*. Hæc autem postrema verba: *Et omnia quæcumque, &c.* quæ casu aliquo ex epistola ad Nestorium exciderunt, leguntur in sententia, qualis extat in calce epistolæ Col. 373. ab eodem Celestino ad clerum Constantinopolitanum eodem tempore scriptæ.

Hanc autem sententiam adversùs Nestorium à Celestino latam fuisse in Romana Synodo, præmisso expositionum Nestorii & epistolarum manu ipsius subscriEod. Tom. col. 380. ptarum sufficienti examine, testatur S. Cyrillus in sua ad Joannem Antiochenum de Nestorio epistola, in qua post quam Joannem admonuit, ab eadem Synodo ad ipsum, ad Juvenalem Hierosolymitanum, & ad Rufum Thessalonicensem, nonnullosque alios Macedoniæ Episcopos, de sententia, quam contra Nestorium tulit, litteras esse perscriptas, Joannis cum Nestorio amicitia non ignorans, & quæ postea evenerunt, quasi subodorans, sic eum alloquitur: *Jam tuæ pietatis fuerit, quid in rem futurum sit diligenter expendere. Nos enim sequemur, quæ illi judicaverunt. Veremur namque ne à tantorum communione excidamus*. Porrò si idem veritus fuisset Joannes Antiochenus, nefandi postea schismatis scelere se ipse non polluisset; sanctissimos Episcopos, imò & Oecumenicam Synodum excommunicare non tentasset: neque in tantùm veritatem catholicam, quàm ipse tenebat discrimen adduxisset. Sed ad rem nostram redeamus.

Celestinus itaque ex Romana Synodo, præter eam, quam ad Nestorium exaravit, epistolam ad notificandam sententiam contra illum latam, plures alias scripsit, datas eodem tempore, nempe die 11. Augusti anno 430. unam quidem, ut par est credere, Col. 349. communem ad Rufum Thessalonicensem, Flavianum Philipensem, Joannem Antiochenum, & Juvenalem Hierosolymitanum, cujus epistolæ exemplum Col. 376. Joanni Antiocheno inscriptum extat tom. 3. CC. & alias singulares duas, unam prolixam ad clerum & populum Constantinopolitanum; in quâ populum admonet, à Nestorio instauratam esse eandem illam Col. 364. & seq. impietatem, propter quam olim Paulus Samozatenus à catholicis sacerdotibus Antiochena sede dejectus est, adeòque sibi à falso pastore caveat, ejusque noxia pascua deviter: tum sermonem convertens ad clericos, consolatur eos, hortaturque ut in bono proposito constantes sint sanos confirment, curent saucios; nullas præterea & irritas esse declarat excommunicationis vel depositionis sententias à Nestorio ex quò hæresim suam prædicare cœpit latas; & sententiam contra illum in Synodo Romana prolatam, atque executioni per Cyrillum, cui in hoc negotio vices suas se delegasse significat, mandandam subjicit epistolæ suæ.

Altera epistola est ad Cyrillum, quem Celestinus, magnopere laudata priùs orthodoxa ejus doctrina, Eod. tom. col. 345. & eruditione, constantia, atque fortitudine in avita seq. & recta fide tuenda, prophanisque novitatibus oppugnandis, vicarium suum in Nestorii negotio constituit his verbis: *Nostra Sedis auctoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris, nempe ut nisi decem dierum intervallo ab hujus nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizat ..... illicò sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is verò modis omnibus se à nostro corpore segregatum esse intelligat .....*.

His Cyrillus litteris per Possidonium diaconum, cui præfatas omnes epistolas perferendas Celestinus tradiderat, acceptis, unà cum ea quæ Nestorio reddenda erat epistola, scripsit ad Joannem Antiochenum, & ad Juvenalem Hierosolymitanum; ad Juvenalem Col. 385. quidem, quem apprimè catholicum esse sciebat, ut in fidei defensionem zelum ejus accenderet, eumque que sibi in hoc negotio, laboranti Ecclesiæ Constantinopolitanæ subveniendi gratia, socium & adjutorem conciliaret: ad Joannem verò Nestorii amiCol. 377. cum, ut ei significaret Nestorium, postquam hæresim suam prædicarat, multoties, ut resipiscret, frustra admonitum, nullam excusationis causam habere posse; postquam ad stabiliendam impietatem suam nihil non molitus esset, nullam mereri indulgentiam; æquissimo Occidentalium Episcoporum, quibus omnes Macedoniæ Episcopi certo certiùs accessuri erant, decreto pariturum se, atque in exequendo judicio contra Nestorium *propter ipsam fidem, universasque orbis terrarum turbatas Ecclesias, & communem populi* (Christiani) *ædificationem* lato, Romano Pontifici obsecuturum.

Acceptas Celestini & Cyrilli litteras Joannes ad Eod. tom. Nestorium misit, propriasque adjunxit amicissimas, Col. 388. & ac simul animo verè catholico scriptas, in quibus salubria amico dat monita, ingentes, quas in Ecclesia excitavit turbas exprobrat; imminentis Ecclesiæ schismatis admonet; ad palinodiam in vitæ exemplo Theodori Mopsuesteni, qui admonitus, sibi expositione quadam excidisse aliquid, quod ipsi Nestorio & aliis audientibus non rectè dictum videbatur, non post multos dies generosè in medium progressus, id quod à se dictum fuerat, in gratiam Ecclesiæ, nihil quidquam veritus correxerat; orat, obtestaturque ut quoniam, ut fama est, germanum hujus vocis *Theotocos* sensum tenet & profitetur, non dedignetur confiteri vocem ipsam, quæ à multis sæpe Patribus usurpata, scripta, ac pronunciata est, à nullis verò unquam repudiata, aut impugnata, & quæ piam rectamque animis ingerit notionem; qua repudiata, in gravissimum errorem necessariò prolabimur, cùm hoc ipso *ineffabilem illam unigeniti Filii Dei* in incarnatione *œconomias abnegamus*; quia hoc ipso negamus, unigenitum Dei Filium salutis nostræ causa hominem esse factum.

Postquam autem Joannes breviter probavit, Verbum Deum ex solo Patre ab æterno secundùm divinitatem genitum, in tempore quoque secundùm carnem ex Virgine natum esse, hæc subjicit: *Quòd si Virgo à sanctis Patribus propter hanc generationem Deipara nominatur, ut verè hoc nomine ab illis nominatur, nescio quorsum attinuerit, ut quæstionem hanc nequaquam necessariam ... & contra nos ipsos, & contra ecclesiasticam pacem quoque, ut vides agitandam susceperimus. Etenim nulli nos periculo exponimus, si ea sentimus & loquimur, quæ Doctores in Ecclesia Dei celeberrimos sensisse & docuisse certo novimus*. Ex quibus liquet Joannem Antiochenum ab hæresi Nestorii alienissimum fuisse, eique opinionem hanc altè animo insedisse, quòd scilicet Nestorius quæstionem de voce tantùm movisset, adeòque non violatæ fidei, sed gravis solùm imprudentiæ reus esset. Qui error facti Joannem postea in detestandum schisma præcipitavit.

Dum in Nestorio ad sanam mentem revocando fru-

stra desudat Joannes, Cyrillus suæ diœceseos Synodum Alexandriæ celebrat, & ex ea ad Nestorium unà cum Celestini litteris mittit synodicam epistolam, in qua catholica de incarnatione doctrina exponitur duodecim capitulis, quibus subjiciuntur Anathematismi totidem, quæ Nestorius intra decimam diem, ab eo quo epistolas receperit die numerandam, jubetur scribere, sub pœna excommunicationis & depositionis hoc ipso incurrendæ vi sententiæ à Celestino in Synodo Romana latæ. Scripsit etiam Cyrillus duas alias epistolas, unam ad clerum & populum Constantinopolitanum, in qua, orthodoxa de incarnatione doctrina & Nestorii hæresi breviter proposita, admonet eos ut avitam fidem constanter retinentes, *nullum prorsus commercium cum Nestorio habeant, nec aures illi accommodent, si pro pastore lupus esse perrexerit; & post admonitionem ad illum destinatam, perversa sapere non desisterit*. Alteram verò Archimandritas Constantinopolitanos, quos adhortatur, ut pro catholica fide viriliter decertare pergant, & certiores facit de hac ultima admonitione Nestorio facta, & pœnis ab eo incurrendis, ni intra tempus præscriptum paruerit, *& rectam tandem inculpatamque catholica Ecclesiæ fidem voluerit agnoscere*.

Eod. tom. Col. 396. & seq.

Col. 420. & 21.

Col. 420. & 24.

Nestorius acceptis Celestini & Cyrilli litteris, non modò non paruit, sed etiam impietatem impietate cumulans, Alexandrinæ Synodi anathematismis insanos alios anathematismos duodecim opposuit, quibus hæresim suam verbis involvens, anathematizavit doctrinam catholicam. Præterea furens in Cyrillum, novis cum calumniis aggressus est apud Imperatorem, ita ut circumventus Imperator graviter commotus fuerit adversùs sanctissimum Antistitem, ut ostendit epistola illa quam postquam Synodi Romanæ & Alexandrinæ litteris conventus est Nestorius, ad Cyrillum scripsit Theodosius, & quæ incipit, *Pietate quidem*.

Col. 433. & 36.

Ex hac autem epistola apparet, Cyrillum apud Imperatorem à suis calumniatoribus infamatum fuisse, ut hominem rixosum, audacem, imperiosum, vanæ gloriæ aucupem, & auctorem turbarum illarum, quas tamen non ipse, sed impius & contumax novator Nestorius excitarat in Ecclesia Constantinopolitana. Item Cyrillo crimini datum esse, quòd inconsulto Imperatore, & sine generali Concilio, doctrinam Nestorii ut hæreticam damnare præsumeret. Item Nestorianæ novitatis fautores questos esse, Nestorium inauditum, vel saltem sine sufficienti & debita veritatis disquisitione condemnatum Cyrillumque non pro catholica veritate defendenda, sed pro tuenda privata opinione, eatenùs acerbè inconsultèque gessisse omnia. Item Imperatori suggestum esse, si generalis convocaretur Synodus, ad eam Cyrillum minimè venturum, nec aufurum in ea cum adversario congredi. Denique Cyrilli adversarios apud Imperatorem nihil non molitos esse, ut Cyrillum perderent, sed eorum conatibus obstitisse clementiam & religionem principis.

Lib. 1, hi. Eccl. c. 5.

Narrat Evagrius Cyrillum, cùm persensisset Nestorium neque suis, neque Celestini litteris acquiescere, sed nihil veritum adversùs universam Ecclesiam proprium virus evomere, periisse à Theodosio ut ejus mandato Synodus Ephesi congregaretur, sicque Theodosium, Cyrillo postulante, missis quaquaversum imperialibus litteris Ephesinam Synodum convocasse. At hanc Evagrii narrationem falsitatis apertè convincit tota illa Theodosii ad Cyrillum epistola modò citata, quæ, quod notandum est, à Theodosio unà cum encyclica illa, qua Episcopos ad conventum generalem invitabat, missa est ad Cyrillum; & sub finem hæc habet: *Quamobrem & tuam quoque reverentiam ad tempus, quod aliis litteris ad universos Metropolitanos Episcopos missis significatur, præsto adesse oportebit: neque prius nostram amicitiam te recuperaturum confidas, quàm omni turbatione & animorum ægritudine sedata, ad propositarum quæstionum discussionem ultro accurreris*. Sicne, obsecro, Imperator alloqueretur hominem, quo petente convocaret Synodum generalem?

Tom. 3. Conc. col. 436.

Constatinopolitanis igitur orthodoxis enixè expectantibus, ut patet ex supplicatione Basilii diaconi, & ipso, ut par est credere, Nestorio, qui apud Imperatorem per se, vel suos Cyrillum reformidare generalem Synodum mentitus fuerat, appellante œcumenicum Concilium, Theodosius animadvertens nullum aliud superesse medium exortas in Ecclesia turbas sedandi, encyclicas scripsit litteras ad omnes orbis christiani Episcopos, quarum litterarum extat exemplar, inscriptum Cyrillo & Metropolitanis diœcesis Ægyptiæ, & datæ leguntur XIII. Cal. Decembr. anno 430. His autem litteris jubentur convenire Ephesum post Pascha insequentis anni 431. & sacros Pentecostes die Concilium auspicari. Hanc porrò Ephesini Concilii convocationem à Theodosio factam, ratam habuit Celestinus, ut constat ex ejus ad Theodosium epistola, in qua, laudata illius circa fidei catholicæ defensionem sollicitudine, sic ait: *Huic Synodo, quam esse jussisti, nostram præsentiam in his, quos misimus, exhibemus, pietatem vestram sub divini obsecrantes obtestatione judicii, ne quid turbidæ novitati licere vestra mansuetudo permittat*.

Tom. 3. Conc. col. 346.

Tom. 3. Conc. col. 619. & 20.

ARTICULUS VII.

De Synodo Ephesina, à qua Nestorius damnatus est.

§. I.

Tom. 3. Conc. col. 436.

ANno igitur 430. Theodosius Imperator, turbas in Ecclesia excitatas, aliter quàm per generalem Synodum sedari non posse ratus, encyclicas mittit litteras ad omnes orbis christiani Episcopos, die 19. Novembris datas, quibus jubet Episcopis, ut anno proximè sequenti post festum Paschæ, quod eo anno incidit in 19. Aprilis, Ephesum conveniant, Synodum ipso Pentecostes die, qui fuit Junii 7. auspicaturi.

Socr. lib. 7. c. 34. Evagr. lib. 1. cap 3. Relat. Synodi tom. 3. Conc. col. 567. Eod. tom. col. 444. Epist. Cyrilli eod. tom. col. 562.

Primus Ephesum advenit Nestorius cum ingenti promiscuæ plebis multitudine, & aliquanto post cum Cyrillus cum Episcopis, quos ex diœcesi sua elegerat; cæteri etiam maturè adfuerunt Episcopi; solus Joannes Antiochenus cum suis Orientalibus ad constitutum diem non adfuit. Cùm autem ab eo accepissent Cyrillus litteras, quibus itineris longitudinem & molestias causabatur, & asserebat, & se cum suis intra paucos dies adfuturum, placuit Cyrillo præstolari adventum ejus, reclamantibus reliquis Episcopis, & asserentibus *illum confessui interesse non velle, quòd metueret ne fortè Nestorius, qui ex illius Ecclesia assumptus fuerat, loco suo moveretur; quæ res ipsi fortasse justum pudorem incuteret*. Sed quidni dicatur etiam Joannes amici damnationi & exauctorationi interesse noluisse?

Ibid.

Diebus quindecim ultra præstitutam Synodo diem elapsis, & præmissis à Joanne cunctante aliquot Episcopis, qui ejus nomine Patres hortarentur, ut ne ipsum præstolarentur amplius, Synodus die 22. Junii anno 431. cœpta est, & septem actionibus seu sessionibus absoluta. Pridie autem illius diei, quo primus consessus habitus est, à Patribus destinati sunt ad Nestorium aliquot Episcopi, qui eum invitarent ad Synodum, quibusque unum hoc responsum dedit: *Rem perpendam; & si ita visum fuerit, adero*.

Relat. Synodi eod. tom. Col. 570.

Ibid.

In magna igitur Ecclesia, quæ appellabatur Maria, Patres præfato die congregati, sanctis Evangeliis, quæ ipsum Christum præsentem monstrabant, in throno, qui medium locum obtinebat, propositis, primam suam celebrarunt sessionem, Cyrillo Celestini locum tenente, & præsidente. In hac autem prima, 1. lectæ sunt Imperatoris litteræ, quibus indicta fuerat Synodus generalis. 2. Declaratum est, satis superque expectatum esse Joannis & Episcoporum ejus adventum. 3. Episcopi quinque, qui

Eod Tom. col. 445. & seq.

pridie

pridie ad Nestorium delegati fuerant, ejus & sex aut septem Episcoporum, qui cum illo erant, responsum retulerunt Synodo. 4. Episcopi alii ad Nestorium, cujus ædes vallabant milites fustibus armati, secundò ac tertiò destinati à Synodo, aliud ab eo responsum non referunt, quàm cùm Episcopi omnes convenerint, tum ipsum quoque adfuturum. 6. Legitur symbolum Nicænum, deinde secunda Cyrilli ad Nestorium epistola, quæ incipit, *Intelligo*, in qua exponitur incarnationis mysterium: tum lectam epistolam Episcopi omnes comprobant, & symbolo Nicæno planè consonam esse declarant, atque ut talem suscipiunt.

7. Legitur secunda Nestorii ad Cyrillum epistola, quæ incipit, *Admirabilium*; & postquam à plurimis seorsùm ut symbolo Nicæno dissona reprobata est, omnes simul Episcopi exclamant: *Omnes Nestorii epistolam & dogma anathematizamus; omnes hæreticum Nestorium anathematizamus, &c.* Deinde leguntur duæ aliæ epistolæ, una Celestini ad Nestorium, quæ incipit, *Aliquantis*, & altera ad eundem Cyrilli & Synodi Alexandrinæ, cujus initium est, *Cum Salvator*, & in acta referuntur.

8. Episcopi, quos Alexandrina Synodus ad Nestorium delegaverat, interrogati, respondent, præfatam à se epistolam redditam fuisse Nestorio, eumque, accepta epistola, *publicè pro concione, eadem quæ ante, & his quoque deteriora dogmata proposuisse*. Tum rogati Theodotus & Acacius Episcopi, qui aliquot ante hunc conventum diebus cum Nestorio de orthodoxa fide disputarant, edisserunt quod ex ore illius audierint, & blasphemias enarrant.

9. Leguntur & actis inseruntur textus aliquot orthodoxorum Patrum, cum aliquot capitibus excerptis ex quaternionibus Nestorii, & epistola, quam Capreolus ad Synodum scripserat, & per Besulam diaconum miserat. Significabat autem Synodo Capreolus, litteras Imperatoris Augustinum, quem nominatim invitabant, è vivis sublatum comperisse; nullos ex Africa Episcopos mitti potuisse, tum quòd seriùs adveniissent Imperatoris litteræ (eas enim tantùm in diebus Paschatis acceperant) tum quòd Barbarorum incursionibus viæ omnes essent infestæ; denique velle se, antiqua fidei dogmata confirmari, nova verò, & absurdè excogitata reprobari ac proscribi.

10. Denique de communi omnium, qui aderant, Patrum suffragio profertur contra Nestorium sententia, qua Synodus eum *Episcopali dignitate privatum, & ab universo sacerdotum consortio & cœtu alienum esse definit*. Subscripsere plures quàm ducenti Episcopi. Quanto autem plausu & gratulatione hoc Synodi decretum exceperit populus Ephesinus, exponit Cyrillus in prima sua ad clerum populumque Alexandrinum ea de re epistola, ubi sic ait: *Universus verè civitatis populus à primo diei ortu ad vesperam sanctæ Synodi judicium præstolabatur. Ut autem auditum est, illum blasphemiarum auctorem sua dignitate privatum esse, omnes una voce sanctam Synodum laudare, Deumque glorificare cœperunt, quoniam fidei hostis concidisset: nos quoque, ubi primùm ex Ecclesia egressi fuimus, cum facibus & tædis usque ad diversorium deduxerunt: erat enim vespera: multaque passim lætitia, multa etiam luminaria accensa, ita ut mulieres quoque thuribula gestantes antecederent nos.*

Col. 533. Col. 544.

Col. 549. Postridie ad Nestorium lata contra eum depositionis sententia missa est à Synodo, & ea de re clericos œconomos Ecclesiæ Constantinop. certiores fecit per epistolam ad eos eodem die scriptam. Antequam autem commentarii rerum in depositione Nestorii gestarum perscribi, & relatio ad Imperatorem à Synodo mitti potuerit, Candidianus comes, quem Imperator ad curandam Synodum miserat Ephesum, Nestorio addictus, ad dictum Imperatorem relationem scripsit plenam calumniis adversùs Synodum. Suam quoque Nestorius à decem, quos secum habebat, Episcopis subscriptam misit revelationem ut

Col. 563. Col. 591. Bad. col. & seq.

qua mentitur vim ac injuriam sibi à Memnone Ephesino Episcopo illatam esse, mortemque ab Ephesinis civibus intentari, & de Synodi Patribus conqueritur, quòd Orientalium Episcoporum adventum expectare noluerint. Non multò pòst Cyrillus, cùm audivisset ad Imperatorem à Candidiano missas esse relationes, privatam ad quosdam de clero Constantinopolitano scripsit epistolam, in qua res gestas summatim enarrat, & monet acta synodalia cum relatione quantociùs missum iri à Synodo, nisi tamen à Candidiano impediatur.

Col. 549.

§. II.

Quinto die post significatam Nestorio depositionis sententiam, adeòque die 28. Junii, Joannes Antiochenus cum suis Orientalibus Ephesum advenit. Erant cum Joanne Episcopi ex Orientali diœcesi viginti duo, ut ait Nicephorus, lib. 14. histor. Eccl. cap. 35. quibus statim sese adjunxere sex, aut septem, quos secum habebat Nestorius, cum aliis duodecim, ex quibus postmodùm aliqui, cùm Nestorium *suas blasphemias retegentem comperissent, ab eo desciverunt, ac sanctæ Synodo se adjunxerunt*: ita ut *apud Nestorium & Joannem Antiochenum triginta septem, paulò plures*, Episcopi postmodùm remanserint. *Quorum major pars, quod criminibus* essent *obnoxii, & sanctæ Synodi sententiam* vererentur, *Nestorii factioni sese addixerunt. Alii ex his dogmatum pravitate fœdati, utpotè Pelagiani, quidam ante multos annos gradu moti* erant: *nonnulli quoque ob alias graves culpas post probationem mulctandi à Synodo*. Ita Synodi ad Imperatorem relatio missa per Palladium Magistrianum, in qua obiter observamus Synodum graviter conqueri de Irenæo comite, qui Nestorium privati tantùm officii gratia Ephesum sequi permissus fuerat, quemque ait, seditiones excitando, plures ex orthodoxis Episcopis in vitæ discrimen adduxisse.

Evag. lib. 1. hist. c. 5.

Tom. 3. Conc. col. 750.

Simul atque Joannes pervenit ad diversorium, antequam pulverem ex itinere contractum excussisset, cum suis Orientalibus, & aliis, qui ad eum convenere, Episcopis, latrocinalem furtim agere Synodum aggressus est, in qua auditis primùm comitis Candidiani mendaciis, & in legitimam Synodum calumniis, lectis deinde Imperatoris litteris, & Candidiano digresso, iis qui aderant annuentibus, *præter omnem Ecclesiasticum ordinem, præterque canones*, protulit sententiam contra Cyrillum & Memnonem, *cum nemo illos antea apud eos accusasset, neque accusatorem expectassent, nec ad judicium vocassent*, & contra Synodum universam.

Col. 590. 655. 663.

Hac sua sententia Joannes Episcopatu abdicabat Cyrillum & Memnonem, *ut qui in causa* fuissent, *ut Patrum canones conculcarentur, Imperatorum decreta contemnerentur, omniaque confusione & turbis miscerentur, ac totius sceleris auctores & duces* extitissent; (quod sanctissimis Episcopis, & de orthodoxa fide optimè meritis imputabat per insignem calumniam, sibi jure merito imputare poterat;) reliquos omnes, hoc est, universam Synodum, proh nefas! excommunicabat, ut *qui seditiosè & iniquè contra Ecclesiasticas sanctiones, regiaque decreta agentibus* consensissent; excommunicabat, inquam, *donec agnita culpa sua* resipiscerent, *fidemque à sanctis Patribus in Nicæna civitate congregatis expositam* susciperent, *nihil illi extraneum, aut peregrinum attexentes* (quasi verò quod contra Nestorium definitum erat, Nicænæ fidei extraneum, aut peregrinum esset;) *capita præterea hæretica à Cyrillo Alexandrino exposita* (volebant enim schismatici capitula illa cum Apollinarii, & Eunomii, Arii perversa doctrina congruere) ut *& Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ apertè* repugnantia anathematizarent, &c. Quadraginta tres subscripsere Episcopi, si actis conciliabuli credimus. Clandestino tamen huic conventiculo triginta tantùm Episcopos interfuisse refert Synodus in suis ad Imperatorem & Celestinum relationibus.

Col. 598.

Demus, tunc fuisse cum Joanne Episcopos quadraginta

ginta tres: at erat cum Cyrillo & Memnone Episcopi supra ducentos, & paucis post latrocinalem hanc Joannis Synodum diebus fuere etiam tres legati Sedis Apostolicæ, & per illos Occidentales Episcopi omnes cum in ipso Summo Pontifice. Unde rectissimè sic ajebat Synodus, legitima in sua ad Imperatorem de Orientalibus relatione, scripta decimo sesto, aut decimo quinto Calendas Augusti: *Perabsurdum*
Col. 658. *est, ducentorum & decem sanctorum Episcoporum Synodo, quibus & universa Occidentalium sanctorum Episcoporum multitudo, & per ipsos reliquus totus terrarum orbis consentit, triginta tantum numero sese opponere.*

Joannes alto suis de patrato facinore imperato silentio, ne quid Episcopi, quibus parabat perniciem,
Col. 692. & seq. olfacerent, donec ipse animos occuparet Constantinopoli, nulla interposita mora ad Imperatorem, ad Reginas, ad clerum, ad populum, & ad Senatum Constantinopolitanum scripsit epistolas, plenas mendaciis & calumniis adversùs legitimam Synodum, quibus epistolis nunciabat à sua Synodo Cyrillum & Memnonem exauctoratos esse, cæteros verò Episcopos, illis adhærentes, excommunicatos, donec Capitula Cyrilli, ut Apollinarii, Eunomii, & Arii perversis dogmatibus plena abjicerent, & anathematizarent, ac Cyrillo & Memnone desertis, ad eum accederent, communiter cum eo & ejus Episcopis consensum celebraturi. Unde de sententia, quam clandestinè tulerat, & quam apud se in latebris reconditam servabat, per inaudita sycophantiam loquebatur, ut de publicè & juridicè lata, atque damnatis intimata.

§. III.

Dum hæc contra sanctam Synodum, & duces ac promotores ejus nequiter molitur Joannes Antiochenus, Ephesum adveniunt tres Sedis Apostolicæ legati,
Col. 610. & seq. Arcadius & Projectus Episcopi, ac Philippus presbyter, cum litteris Celestini, una scilicet ad Ephesinam Synodum, altera ad Imperatorem Theodosium, & tertia ad Cyrillum, qui postquam encyclias Imperatoris litteras accepisset, & antequam Ephesum proficisceretur, cum de Nestorio per epistolam consuluerat, quærendo nempe utrùm Nestorius, cùm jam esset excommunicatus & depositus, etiamsi falsa dogmata à se prædicata damnaret, recipi deberet à Synodo? ad quod respondebat Pontifex recipiendum. *Studeo*, in-
Col. 620. quiebat, *quieti catholicæ, studeo pereuntis saluti; si tamen voluerit ægritudinem confiteri.*

Cùm itaque advenissent Sedis Apostolicæ legati, Synodi Ephesinæ actio secunda celebrata est die 10. Julii in episcopali æde Memnonis. Postulantibus legatis, lecta est Celestini ad Synodum epistola, in qua Celestinus ait, Spiritum sanctum specialiter assistere Synodis Episcoporum, præsertim generalibus, & munus docendi à Christo Apostolis impositum, ab Apostolis transisse ad Episcopos eorum successores, cum gravi
Col. 625. obligatione orthodoxam fidem tuendi, adeòque novitatem omnem proscribendi. Tum controversiæ & Nestorii impietatis pravitatem sic exponit: *Fides, quæ est una, pulsatur: doleat, imo, & lugeat hoc nobiscum in commune omne collegium. Vocatur in judicium, qui judicaturus est mundum; discutitur, qui discussurus est omnes; & calumniam patitur, qui redemit.* Denique postquam Synodum ad catholicæ veritatis defensionem vehementer adhortatus est, significat se legatos suos misisse, ut iis, quæ agentur, interfint, & quæ antea per suam ad Nestorium epistolam circa ipsum statuerat, exequantur. Lectæ Celestini epistolæ simul acclamarunt omnes Episcopi, & Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, totius Synodi nomine, juxta formam à Celestino præscriptam, Nestorium in prima actione damnatum & depositum fuisse declarayit legatis Apostolicis, quibus postulantibus, sibi pri-
Col. 622. mæ actionis acta synodalia communicari, coram lecta sunt hæc acta, ipsique legatis tradita, ut patet ex initio actionis tertiæ.

Postero die Julii 11. ad eundem locum conveniens sancta Synodus, actionem tertiam celebravit, in qua 1. ex legatorum postulatu rursus lecta sunt Synodalia contra Nestorium acta. 2. Lectis actis illis, legati singillatim, primus quidem Philippus, tum Arcadius & Projectus, contra Nestorium sententiam protulere, & judicium à Synodo adversùs eundem in actione prima prolatum confirmavere, *supplentes locum Sedis Apostolicæ, totiusque Synodi Occidentalium Episcoporum.* 3. Iidem legati, rogante Synodo, præfatis actis subscripserunt eodem ordine, quo sententiam adversùs Nestorium protulerant; ex quo facto rectè conjicitur, Philippum presbyterum fuisse legatum à latere Pontificis, Arcadium verò & Projectum Occidentalis Synodi, cui præerat ipse Pontifex, adeòque ipsiusmet Pontificis sub hac ratione legatos: ita ut Philippus Pontificem specialiter, Arcadius verò & Projectus Pontificem & alios Occidentis Episcopos communiter repræsentarent. Col. 623. & seq.

Mirum igitur videri non debet, quòd ad prædicandam Romani Pontificis prærogativam intentum præ cæteris animum habuerit Philippus, & sententiæ contra Nestorium à se proferendæ his verbis præluserit:
Col. 626. *Nulli dubium, imò sæculis omnibus notum est, quòd sanctus beatissimusque Petrus Apostolorum Princeps & caput fideique columna, & Ecclesiæ catholicæ fundamentum, à Domino nostro Jesu Christo ... claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est: qui ad hoc usque tempus, & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet.*

De rebus actione tertia gestis clerum populumque Constantinopolitanum Synodus certiorem fecit per epistolam, & ad Imperatorem misit relationem, in qua dicitur, 1. A Celestino celebratam fuisse frequentissimam Synodum Episcoporum Occidentalium, qui eandem quam ipsa Synodus Ephesina, *de fide sententiam magno consensu prædicarunt, eosque qui diversa sentiunt, ab omni prorsus sacerdotii sorte, graduque alienos esse definierunt.* 2. Ex Occidente venisse legatos, Col. 630. Col. 631. qui Romani Pontificis & Occidentalis Synodi vices agerent. 3. Ab his legatis nomine & auctoritate Romani Pontificis & Synodi Occidentalis, sententiam, Ephesi adversùs Nestorium in actione prima latam, confirmatam & subscriptam fuisse. Et sic tandem negotium ad eum perductum esse finem, quem Imperator exoptaverat, & intenderat, generalem orbis christiani Synodum convocando; cùm post legatorum Occidentis adventum, eorumque consensum & subscriptionem, sententia Ephesi contra Nestorium lata, non possit non censeri totius orbis christiani sententia, non obstante paucorum illorum, qui Nestorii amicitiam pietate seu orthodoxa fide potiorem ducunt, contradictione. Quare Imperatorem supplicat Synodus, ut idoneum Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopum ordinare sibi liceat, eoque ordinato, omnibus Episcopis ad suos redeundi facultas concedatur.

Sub id temporis, quo hæc scripta sunt à sancta Synodo, Joannes sententiam à se in clandestina Synodo latam promulgavit, eam theatri parietibus affigendo. Quamobrem orthodoxis Episcopis in Ecclesiam, Col. 663. quæ Maria appellabatur, convenientibus, acta est sessio quarta die 16. Julii. In hac sessione, 1. legitur Col. 635. oblatus à Cyrillo & Memnone supplex libellus, in quo sic loquebatur: *Nescimus quomodo (si tamen quæ vulgò feruntur, certa veritate nituntur) omni Ecclesiastica lege proculcata, omnique Ecclesiarum ordine & regula per injuriam violata* (Sed enim Alexandrina superior erat Antiochena) *impiam illegitimamque chartam concinnavit* (Joannes) *ratusque depositionis titulo ferire nos posse, intolerabili contumelia affecit.* 2. Per Episcopos semel atque iterum citatur Joannes Antiochenus, qui ne uno quidem verbo dignatur nuncios prima vice; secunda verò remittit cum hoc re-
Col. 639. & seq. sponso per clericos suos dato: *Nos hominibus per nos depositis & excommunicatis responsum nullum damus.* Episcopis autem interrogantibus, à quo exauctorati & excommunicati fuerint, respondetur, exauctoratos & excommunicatos fuisse à Joanne Antiocheno, adduntque clerici, se vel coram tabellionibus hæc Col. 638.

dicere

Col. 646. dicere paratos esse. 3. Synodus ea quæ contra Cyrillum, & Memnonem à Joanne gesta sunt, nulla & irrita esse declarat, nec ullum eis præjudicium afferre
Col. 646. posse, *cum hæc nunquam habuerint robur, nec canonica sint ratione transacta*. Quod idem iterùm declaravit actione quinta in sententia contra Joannem Antiochenum & ejus gregarios lata.

Postera die Julii 17. Synodus in eadem Ecclesia quintam celebravit actionem. In ea 1. postulante Cyrillo: ut Joannes citaretur tertiò, & ni Synodo pareret, sine
Col. 648. 650. dilatione condemnaretur, tres ad Joannem destinati sunt Episcopi, cum charta, qua Synodus eum & ejus contumaciæ socios Episcopos suspendebat ab omni functione episcopali, donec parerent, & venirent, atque hoc ni facerent, hac tertia vice vocari, in eos quæ à canonibus statuta erant, decretum iri denunciabatur. 2. Contra Joannem & Episcopos ipsi adhærentes, qui nominantur numero 34. & inter quos reperiuntur Theodoretus Cyri Episcopus & Julianus tunc
Col. 654. temporis Pelagianorum coriphæus, in contumacia perstantes, Synodus tandem excommunicationis protulit sententiam, in qua dicebatur: *Ab Ecclesiastica communione alieni sint, nullam habentes facultatem tanquam ex auctoritate sacerdotali; qua aliquibus vel detrimentum vel adjumentum afferre queant; donec se ipsos condemnantes, proprium delictum confiteantur; id interim pro certo habentes, nisi celeriter hoc præstiterint, fore ut perfectam sententiam* (hoc est, sententiam depositionis & abdicationis) *juxta canonum decreta incurrant*.

Abdicationis pœnam, qua Cyrillum & Memnonem
Col. 666. mulctare Joannes temerè tentarat, Joanni ipsi justissimè legitimèque infligere poterat Synodus, ut ipsa ait in sua ad Celestinum narratione. At quò Joannis temeritatem longanimitate vinceret, hoc Summi Pontificis judicio reservare maluit, interim illum cum suis excommunicationi subjiciens, omnique sacerdotali potestate exuens, ita ut nullum suis sententiis lædere possent. Cujus severitatis hanc reddit rationem Synodus: *Quomodo enim necessarium non erat, ut illos qui tanta insolentia & feritate, canonumque contemptu, res adeò absurdas, & atrocissimas aggredi consueverunt, vel invitos nocendi potestate privaremus?* Ea fuit Synodi moderatio erga schismaticos contumaces, & jura omnia proculcantes, ut non nisi ægerrimè in eos etiam tertio admonitos sævierit, nec quantùm poterat juxtè & legitimè, sed solùm quantùm exigebat urgens necessitas, sævierit. Sic violenter à schismaticis & hæreticis, veritatis autem catholicæ defensoribus temperatè fieri solent omnia.

Col. 655. 658. Synodus ad Imperatorem scripsit epistolam, quâ de iis quæ hac quinta & quarta actione gesta fuerant, certior fieret. In sua illa epistola graviter expostulat Synodus de temeritate & audacia episcoporum schismaticorum, & eorum antesignani Joannis Antiocheni, rogatque ne paucorum hominum criminibus obnoxiorum conventiculum Synodus esse judicetur, pro quo allegat factum Constantini Magni, qui Episcopos sese Nicææ à trecentis decem & octo Patribus, quia pœnas ab illis irrogandas verrebantur, separantes, Synodi loco non habuit, sed meritas ob schisma subire pœnas jussit. Item allegat numerum suum, nempe ducentorum & decem Episcoporum, quibus & universa Occidentalium Episcoporum multitudo, & per ipsos reliquus totus terrarum orbis consentit, cui Episcoporum multitudini triginta numero Episcopos (ait Synodus) sese opponere perabsurdum est.

Col. 659. Ad Celestinum quoque Synodus misit relationem, in qua omnia quæ ab exordio ad illud usque tempus gesta fuerant, accuratè narrantur. Ibidem quod obiter observo, hæc leguntur: *Porro autem perlectis in*
Col. 666. *sancta Synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Celestianorum, Celestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orentii, & eadem cum illis sentientium, quæ à pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos, ea solida firmaque permanere debere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes*. Ex quibus verbis constat Pelagianos, qui à Sedis Apostolicæ Sententia appellaverant ad Concilium generale, à generali Ephesina Synodo condemnatos fuisse, quod post legatorum Apostolicorum adventum actione secunda vel potiùs tertia factum esse, facilè credimus.

Die 22. Julii celebrata est in Episcopali domo Synodi actio sexta, in qua lectus est supplex libellus, à Col. 674. & seq. Charisio presbytero & Philadelphiæ œconomo exhibitus contra Jacobum quendam presbyterum Nestorianum, qui cum litteris Anastasii & Photii presbyterorum, quorum uterque Nestorio ejusque impio dogmati additus erat, commendatitiis, Constantinopoli Philadelphiam venerat, hæreticos quosdam, qui sincerè cupiebant ad orthodoxam fidem redire, partim è Quartodecimanis, partim è Novatianis Nestorianos fecerat, proposito illis Theodori Mopsuesteni symbolo, quo asseruntur in Christo duo suppositi, morali tantùm unione conjuncta, eisque ad illud recipiendum & subscribendum inductis. Item lectum est hoc Theodori symbolum cum subscriptionibus Quartodecimanorum & Novatianorum illorum, quos deceperat Jacobus.

Demùm sancta Synodus, 1. sub pœna depositionis Col. 690. pro Episcopis & aliis clericis, excommunicationis verò pro laicis prohibet privatis quibuslibet, ne præter Nicænum symbolum, quod in hac sessione ante omnia relectum fuerat, aliud componant, aut proferant vel offerant converti volentibus ad agnitionem veritatis. 2. Iisdem pœnis respectivè subjicit eos omnes, qui inventi fuerint sive sentire, sive docere ea quæ continentur in oblata expositione à Charisio presbytero, hoc est, in præfato Theodori symbolo, de unigeniti Filii Dei incarnatione, sive scelerata, & perversa Nestorii dogmata.

Septima denique & ultima sessio habita est die 31. Col. 787. Augusti in Ecclesia, quæ vocabatur Maria. In hac autem sessione, inter alia, quæ ibi gesta fuerunt, nec ad institutum nostrum ullatenùs attinent, editi sunt canones sex, quibus communi Ecclesiæ bono provi- Col. 824. 805. sum est contra Episcopos & alios clericos, qui vel ad schismaticos deficerent; vel Pelagii aut Nestorii hæresim sive privatim tenerent, sive publicè profiterentur; vel ea quæ Ephesi à sancta Synodo gesta fuerant, infirmare conarentur; vel clericos rectè sentientes vexarent; vel denique facinorosos, sive ab ipsa Synodo, sive à propriis Episcopis condemnatos, Nestorianæ impietati consentientes restituere tentarant, aut tentaturi erant. His autem canonibus præfixa fuit brevis ad orbis christiani Episcopos epistola, qua admonebantur sententiæ latæ contra Joannem Antiochenum, Col. 802. & alios 34. Episcopos, ibi nominatim expressos, qui cum illo adversùs Synodum Ephesi rebellaverant. Sed ad hæc quæ post quintam & sextam actionem contigerunt, redeamus.

§. IV.

Candidiani comitis, qui plenam, ut jam dictum est, adversùs sanctam Synodum mendaciis & calumniis relationem miserat ad Imperatorem, & impediverat ne quid litterarum à Synodo ad eum perveniret, malis artibus deceptus Imperator, Ephesum misit Pallad. Col. 703. dium Magistrianum cum imperialibus litteris, datis tertio Calendas Julii, hoc est, die Junii vigesima nona, quibus jubantur Episcopi ibi congregati, omnibus quæ gesta fuerant, rescissis, de integro fidei controversiam discutere, de eaque communiter sententiam ferre.

Hisce litteris à Palladio utrique parti redditis, adu- Col. 706 & seq. latorias ad Imperatorem rescripsere schismatici litteras, in quibus mentiebantur enormiter; Cyrillo Arii, Eunomii, & Apollinarii dogmata impingebant, eique & aliis orthodoxis Episcopis crimini dabant, quòd Nestorium abdicassent; suum in fidem orthodoxam venditabant studium, & adversarios ut novatores traducebant; postulabant, ut in instituenda fidei discussione duo tantùm Episcopi cuilibet Metropolitano adessent, & hac postulatione vellent nollent, confitebantur paucitatem suam, qua non obstante, sese legitimam &

gene-

generalem Synodum faciebant impudenter, atque ut illum suum exiguum numerum quoquo modo compensarent, virtutem suam & doctrinam extolebant, Episcopos verò catholicæ veritatis defensores deprimebant, ut *hominum turbam divinorum dogmatum nesciam, & ad tumultus seditionesque natam:* denique conquesti de vi sibi allata à plebe Memnoni addicta, rogabant, ut Memnon urbe pelleretur. Rogabant autem, quia à populo Ephesino Memnonis studiosissimo prohibebantur ab ingressu omnium Ecclesiarum, nec nefarium quod meditabantur Concilium (hominem enim factionis suæ in Sedem Ephesinam volebant intrudere) exequi se posse sperabant, quandiu Memnon in urbe maneret.

Col. 746. & seq. Ipsa quoque Synodus ad Imperatorem rescripsit per eundem Palladium. In sua autem epistola graviter conquerebatur de Candidiano Comite, qui Nestorii amicitiam pietati anteponens, aures principis præoccupare festinaverat, priusquàm exactè, quæ gesta erant, intelligere posset ex actis synodalibus; imò studium omne & auxilium impendens Nestorio, ipsam Synodum prohibebat, ne quæ pia ratione præstiterat, principi indicaret & exponeret. Quare rogabat Synodus Imperatorem, ut Candidianum ad se accerseret cùm quinque viris è Synodo, qui Candidiani mendacia & calumnias revincere coràm possent, suamque majestatem de omnibus & singulis, quæ statuta fuerant, plenissimè edocere. Huic epistolæ pauci subscripsere Episcopi, festinante de industria Palladio, in quo non erat Synodus majorem, quàm in Candidiano, expertura probitatem & fidem.

Porrò hæc Synodi ad Imperatorem epistola mendosè legitur data Calendis Julii: posteriùs enim scriptam fuisse, apparet ex eo, quòd in illa dicunt Epis-
Col. 750. copi: *Sanè qui in confessu canonicam depositionis sententiam contrà Nestorium hæreticum tulimus, ducenti & eo ampliùs numeramur, ex toto terrarum orbe collecti, totumque Occidentem nobis consentientem habentes.* Jam igitur legati Apostolicæ Sedis advenerant, & acta synodalia relicta subscriptione sua confirmaverant, quando scripta est hæc epistola, adeòque post quintum Idus Julias scriptam fuisse necesse est.

Col. 751. Litteras Synodi Palladius non reddidit Imperatori. Prætera Nestorii amici, quique ei debebant omnia, omnia navigia, & vias omnes publicas obsidentes, neminem prorsùs à sancta Synodo Constantinopolim venire, neque Constantinopoli rursum ad Synodum abire permittebant, dum interea quæ in rem erant Nestorio & schismaticis, liberè ultrò citròque deferebantur. Quare Synodi Patres quò se converterent incerti consiliique inopes, litteras ad Episcopos & monachos Constantinopoli degentes præscriptas, in quibus rei veritatem exponebant, commiserunt homini mendico, qui eas arundine inclusit, & vicatim mendicando, delusa Nestorianorum industria, Constantinopolim detulit.

Hisce litteris acceptis, omnes confestim Archimandritæ è monasteriis egressi ad regiam contendunt, stipante eos monachorum hymnos psalmosque alternatim concinentium caterva, quam sequebatur magna orthodoxorum multitudo. Ubi ad Palatium perventum est, ad Imperatorem acciti Archimandritæ ingrediuntur, plebe cum monachis foris manente.

Illos inter Archimandritas eminebat Dalmatius, vir eximiæ fidei & sanctitatis, qui toto quadraginta & octo annos extra monasterii sui septa pedem non extulerat, quamvis, ut exiret, & publicis supplicationibus, quæ propter frequentes terræ motus fiebant, interesset, sæpe rogatus ab Imperatore, qui eum reverebatur propter sanctitatem eximiam, & identidem invisebat. Verùm cùm hac in re quid facto opus esset, Dalmatius Deum orando consuleret, vox cœlitùs ad eum delapsa, ut egrederetur, imperavit.

Col. 754. Dalmatius itaque Imperatorem sic primùm allocutus est coram omnibus: *Sex millia ne Episcoporum audire mavis, an unum hominem, eumque impium?* Dein cum eo secedens, acceptas litteras legit, omniaque ex ordine narravit; quibus auditis Imperator persuasus est, & lætus gratias egit Deo, omnia, quæ gesta fuerant à sancta Synodo, comprobans, præcepitque ut Episcopi, quos destinaverat Synodus, venirent ad comitatum.

Misit igitur Synodus Constantinopolim Episcopos, qui principem de omnibus pleniùs instruerent. Misere quoque schismatici non Episcopos, sed unum comitem Irenæum, cum duabus relationibus, quas repetitis mendaciis & calumniis infarserant. In prima autem sic loquuntur de Cyrillo, hoc est, de viro Col. 711. & sanctissimo, pacis concordiæque amantissimo, & ca- seq. tholicæ veritatis vindice acerrimo: *Cyrillus Alexandrinus, ad perniciam Ecclesiarum (ut videtur) & natus & educatus, assumpta cooperatrice Memnonis Ephesii audacia, primùm quidem in vestrum edictum peccavit, per omnia se profanum ostendens ....., in omnem prolabitur iniquitatem .... in omne genus immodestia ac sceleris ruit ..... impium Appolinarium in hæresi jam mortuum, quasi ex inferno excitare, & contra Ecclesias & rectam fidem in aciem educere comperitur, &c.*

Sed & ad eundem Irænеum, ipso proculdubiò ad- Col. 698. & monente, Constantinopolim miserunt tertiam relatio- seq. nem, in qua se legitimam Synodum mentientes, & Cyrillum ac Memnonem à se legitimè depositos esse asserentes, contendebant eos ab aliis Episcopis, qui cum illis erant, restitui non potuisse; rogabant præterea ut Synodus transferretur Nicomediam, & eò cum quolibet Metropolitano duo tantùm Episcopi vocarentur, multitudinem orthodoxorum in contemptum adducere studentes, suamque paucitatem subdolè excusantes. Enixè denique obtestabantur Imperatorem, quod præciperet omnibus ut Nicænæ fidei, quam ipsi à se subscriptam huic relationi præmiserant, subscriberent, neque ei peregrinum quid adfuerent, aut Dominum nostrum Jesum Christum purum hominem esse dicerent; cùm & Deus perfectus sit & homo perfectus, neve Christi deitatem patibilem inducerent. Hæc autem addebant per insignem sycophantiam, eo scilicet fine ut in suspicionem vocarent adversarios illiusmet hæreseos, quam damnaverant, & ob quam exauctoraverant Nestorium nefarium hæreticum, quem ut defenderent schismatici, orthodoxam fidem ipsam in extremum adducere discrimen non verebantur.

Episcopi à Synodo delegati, ubi primùm appule- Col. 718. runt Constantinopolim, Nestorium hæreticum esse & 719. legitimè depositum, Cyrillum verò & Memnonem contra jura omnia abdicantur, omnibus etiam aulæ principibus facile persuaserunt: ita ut Irenæus triduo post adveniens ab omnibus rejiceretur, & in magno versaretur discrimine, in quo tamen schismaticis suis non defuit: primùm enim obtinuit à primoribus, ut calumnias & mendacia, quorum lator erat, deferrent ad aures Imperatoris. Deinde cum legatis Synodi (quos ipsæ in sua ad schismaticos epistola Ægyptios per contemptum vocat) admissus ad colloquium Imperatoris, ita metitus est industriè, ut animos audientium ad se pertraxerit; adversariis, quos principis & procerum præsentia perstrinxerat, malè causam suam defendentibus, & soli Cyrillus & Memnon pro justè damnatis habendi censerentur. Sed hæc persuasio brevi concidit post adventum Joannis strenui hominis, qui Cyrilli medicus & domesticus erat, & Irenæi mendacia atque calumnias apud plerosque etiam optimates revicit, sic ut majorem primorum partem alienaret ab Irenæo, & ne audire quidem vellent ab eo, quæ coram illis, vel etiam ab illis fuerant judicata.

Quàm malè autem sibi à populo & clero Constantinopolitano metueret Irenæus, & quanto suo periculo mentitus fuerat coram Imperatore & proceribus, indicat his verbis: *In magnis adhuc discriminibus ob* Col. 719. *illam, quæ quotidie insidiatur, multitudinem, versor. Testis mihi est Deus, dum ad judicium coram Imperatore vocarer, nihil aliud me expectasse, quam ut in fluctus maris projicerer: sed Dominus, sicut scriptum est, ad-*

est, adstitit mihi, & de ore leonis, aut mille potius leonum catulis liberatus sum. Quæ etiam verba, quam benè erga rectam fidem Imperator & ejus aulici majori saltem ex parte affecti essent, luculenter ostendunt.

Col. 722. Imperator nihilominùs, iterùm ex parte deceptus, & Acacii Berœensis Episcopi litteris permotus, trium, Nestorii scilicet, Cyrilli, & Memnonis, abdicationem ratam habuit, de quo per Joannem Comitem, qui Nestorii & Joannis Antiocheni partes fovebat, ad Episcopos Ephesi congregatos, sacram, ut vocitabant, misit, in qua etiam concedebat Episcopis facultatem, *omni controversia soluta, omnibusque scandalis excisis, cum pace & concordia domum revertendi.*

Col. 713. 724. Joannes igitur, cum Ephesum advenisset, Candidiano, Nestorii & schismaticorum amico, in omnibus ad consilium adhibito, Nestorium ipsi Candidiano, Cyrillum verò, cui aliquantò post Memnon adjunctus est, Jacobo Comiti custodiendum tradidit, cum Scutariorum & Palatinorum præsidio, ut aliquid eorum personæ vel dignitati indulsisse videretur. Deinde non absque jurgiis & tumultu coram utriusque partis Episcopis, quos in diversorium suum convocaverat, legit Imperatoris litteras cum schismaticorum plausu, & magno luctu atque offensione orthodoxorum, qui cum schismaticis communicare, & capita sua deserere, magna constantia, quam Joannes Comes in sua ad Imperatorem relatione rabiem vocabat, detrectarunt.

Col. 758. 759. Auditis hisce Imperatoris litteris, orthodoxi suas quoque ad Imperatorem retripsere, in quibus 1. admonebant œcumenicam Synodum non Cyrillum & Memnonem, quos è contra *propter orthodoxæ fidei zelum suspiciens, multis illos & apud homines laudibus, & apud Christum Dominum coronis dignos* existimabat, sed solum Nestorium, nefariæ hæresis eorum qui Christum purum hominem dicunt, præconem abdicasse. 2. Testantur se non mediocriter afflictos fuisse, quòd eorum, qui ab Oecumenica Synodo desciverant, Joannis scilicet Antiocheni & ejus sectatorum Pelagianorum nomina nominibus suis inserta fuissent, unaque & communis omnibus Missa esset sacra. 3. Orabant, ut Cyrillus & Memnon Synodo restituerentur.

Has Synodi litteras aliæ ejusdem argumenti ad eundem subsecutæ sunt, in quibus Synodus Imperatori supplicat, ut quæ contra Nestorium ejusque sectatores ab ea gesta sunt, robur suum obtineant, cætera verò quæ à schismaticis ad ulciscendam Nestorii depositionem contra Cyrillum & Memnonem facta sunt illegitimè, inefficacia & irrita maneant. *Consentaneum enim est*, inquiunt Patres Synodi *ut vindicata jam pietate* (hoc est orthodoxa fide) *illisque refranatis, qui eam labefactabant, hi qui una nobiscum pro fide decertarunt, honore perfruantur, non utcum illis, qui de nefandis in Christum blasphemiis convicti sunt, condemnentur.*

Col. 766. Col. 767. Col. 767. 770. Scripsit etiam Synodus ad clericos Constantinopolitanos, illosque, expositis in quibus versabatur angustiis, obtestabantur Patres ut Imperatorem adirent, mendacia & calumnias fautorum Nestorii retegerent, eumque certiorem facerent, Cyrillum & Memnonem abdicatos non fuisse ab œcumenica Synodo; ab eorum communione œcumenicam Synodum nunquam sejunctum iri, sed potiùs universos cum eis in exilium abituros; ab œcumenica Synodo Joannem Antiochenum & ejus gregarios Ecclesiastica communione privatos fuisse, ac illis omnem sacerdotii functionem ademptam, omnesque Ecclesiis suis privari præoptaturos, quàm cum eis redire in communionem, nisi priùs omnia sua scelera correxerint, &c. In commonitorio huic epistolæ subjecto hæc leguntur verba, orthodoxis Episcopis planè digna: *Scire reverentia vestra debet, quia licèt in tantum nitantur* (Nestorii fautores) *ut omnes moriamur, non tamen fiet aliud, præter hæc quæ decreta per nos sunt à Salvatore nostro Christo.*

Col. 759. & seq. Clerici Constantinopolitani, ad quos Cyrillus etiam & Memnon è custodia privatas dederant litteras, quibus illos, recensitis eorum, qui Nestorio studebant, adversùs Synodum machinationibus & insultibus, ad causæ fidei defensionem animabant, adierunt Imperatorem, cui, ut omninò par est credere, relationem quam à Synodo acceperant, reddiderunt, simulque obtulerunt libellum supplicem pro Cyrillo Col. 778. & Memnone, in quo sic loquebantur: *Si dominatio vestra exauctorationem: quam illi in Cyrillum & Memnonem .. machinati sunt, qui à sancta Synodo desciverunt ... approbarit ... nos omnes prompti paratique sumus ea animi alacritate, quæ christianos homines decet, quodvis periculum cum memoratis sanctissimis viris subire, neque ullum discriminis experimentum detrectare.* Et inferius: *Curate ... ne regni vestri tempore martyrum sæculum spectandum exhibeatis.*

His permotus Imperator, per Joannem comitem Synodo permisit, ut quos vellet, Episcopos mitteret Col. 779. ad comitatum. Missi itaque sunt septem Episcopi cum Philippo presbytero, Sedis Apostolicæ legato. Suos quoque misere legatos schismatici, Episcopos scilicet octo, quorum primus erat Joannes Antiochenus dignitate, doctrina verò Theodoretus. Legatis suis Col. 782. Synodus scripto districtè prohibuit, ne cum schismaticorum legatis communicarent, neve illis communionem pollicerentur, nisi priùs Nestorii dogmata damnarent, ejus depositioni subscriberent, veniamque per libellos à Synodo de iis peterent, quæ contra præsides ejus temerè admiserant; imò & nisi postquam Synodo restituti fuissent Cyrillus & Memnon. Mandato suo adjunxit relationem Imperatori reddendam, Col. 783. 786. in qua iis quæ tum ab ipsa, tum à schismaticis gesta fuerant, summatim enarratis, instantissimè orat pro Cyrilli & Memnonis liberatione.

Schismaticorum legati Constantinopolim ingredi Col. 731. prohibiti, ne à clericis vel monachis lapidarentur, jussi sunt subsistere Chalcedone, ubi magno animi dolore acceperunt Nestorium Epheso dimissum fuisse cum facultate abeundi quò vellet; quo facto intelligebant actum esse de amico suo, ejusque abdicationem ratam omninò haberi ab Imperatore. Porrò quo erga Nestorium animo Imperator cum consiliariis suis tunc temporis esset, graphicè describit Theodoretus in epistola Chalcedone ad Alexandrum Hierapolitanum, unum è schismaticis, scripta. *De* Col. 732. *amico*, inquit, *sciat Sanctitas tua, quòd si quando ejus faceremus mentionem, vel apud regem, vel apud consistorium, defectionis notabamur: tantæ sunt eorum, qui introsunt, erga illum inimicitiæ. Et hoc est molestissimum. Rex præ omnibus aliis aversatur nomen* (Nestorii) *manifestè dicens: De hoc mihi nullus loquatur.* Suum autem & aliorum schismaticorum erga impurissimum hæresiarcham affectum his prodebat verbis: *Attamen dum hic sumus, non cessabimus omni virtute & ejus patris* (Nestorii) *curam gerere, scientes ab impiis factam illi injustitiam.* Sic impiam vocabat œcumenicam Synodum homo alioquin animo catholicus, sed quem intemperata Cyrilli gloriæ æmulatio, nimiusve patriarchæ suo assentandi pruritus excœcaverat, & in schisma præcipitaverat.

Pergebat Theodoretus: *Nobis quoque studium est, ut hinc liberemur, & vestra liberetur pietas. Nihil enim hinc boni sperandum, eò quòd judices ipsi omnes auro confidant, & contendant unam esse naturam deitatis & humanitatis.* Simile quid cum suis gregalibus ad schismaticos Ephesi degentes scribebat in alia epistola, in qua cum aliis sic ajebat: *Videntes Cyrillianos tyrannide, & fraudibus, & adulatione, & donis omnes decepisse, non rarò regem & principes obsecravimus, ut & nos ad Orientem dimitteremur, & vestra pietas ad propria remigraret.* Schismatici sanctam Synodum calumniati primùm, postea etiam imperii proceres, sanctæ Synodi patrocinium laudabiliter suscipientes, calumniati sunt. Hoc nimirùm schismaticorum & novatorum ingenium est, ut nemini ipsis adversanti parcant, sed contumeliis dicteriisve suis mordeant

deant omnes, sive clericos, sive laicos, qui nefariis eorum conatibus obsistunt.

Col. 736. Spes aliqua victoriæ affulserat schismaticis ex primo, ut autumare fas est, cum adversariis coram Imperatore congressu, de quo ovantes ad suos scripsere litteras: sed brevi levis hæc spes evanuit. Synodi legati, qui primùm jussi fuerant cum schismaticis subsistere Calchedone, aliquantò post Constantinopolim acciti, honorificè excepti sunt, ibique permissi episcopalia munia omnia obire, quod gravis contumeliæ loco habuerunt schismatici, unde & de eo per libellum apud Imperatorem amarè expostularunt: cùm ipsi interea Calchedone detenti fuerint, ab omnibus Ecclesiis exclusi, nec uno vitæ adito discrimine, utpotè non semel ab orthodoxis monachis impetiti lapidibus.

Col. 731.

Col. 729. 730.

In tam iniquo certamine sibi non defuerunt schismatici. Nam pro more mendaciis & calumniis pugnarunt; multa contra Cyrilli capitula, à sancta Synodo comprobata, deblaterarunt, & ut iterùm in examen vocarentur, multòties postularunt, sed frustra. Itaque post quintam congressionem, cùm schismatici Imperatori sæpè juravissent, se nunquam cum Synodo communicaturos, nisi priùs capitula, quæ comprobarat, exploderet, neque se unquam Cyrillum suscepturos, etiam ipse capitula illa damnaret; Imperator rem ita tandem definivit, ut Cyrillus & Memnon sedes suas retinerent, & cæteri omnes Episcopi, excepto Nestorio legitimè exauctorato, redirent ad suas Ecclesias.

Col. 745.

Col. 746.

Col. 746. De hoc Imperatoris decreto sic loquuntur schismaticorum legati: *Placuit regi post multas adhortationes* (quibus ipsi ut obsequerentur, nulla consideratione adduci potuerunt) *ut singuli ad propriam redeamus*; *ad hoc ut & Ægyptus* (sic Cyrillum per contemptum vocitabant) *& Memnon Ephesius in suis locis maneat, sic enim potuit Ægyptus omnes excœcare muneribus suis, sic aut ille quidem, cùm innumera fecerit mala, ad thronum suum redeat, iste vir innocens* (Nestorius) *vix ad suam mansionem* (ad suum monasterium, quod erat in Antiochiæ suburbio) *dimittatur*.

Fœlicem hunc tandem, Deo specialiter providente, exitum obtinuit Synodus Ephesina, nunquam satis laudanda, quòd extrema omnia pati maluerint, quàm præsidibus suis deesse, eosque à schismaticis & hæreticis opprimendos derelinquere, atque derelinquendo, causam fidei prodere. Post quatuor à Nestori abdicationes menses, in ejus locum à Synodis legatis, annuente Imperatore, suffectus est Maximianus monachus & presbyter, vir bonus & quietis amans, sed in sermone rudis atque imperitus. Ordinato Maximiano, jussit Imperator, ut Episcopi omnes ad suas provincias & civitates reverterentur. Ingenti cùm lætitia & gratulatione excepere Alexandrini Cyrillum, quem Maximianus de ordinatione sua certiorem fecit per epistolam, in qua sic eum alloquitur: *Expletum est desiderium tuum . . . perfectum est quod religionis causa susceperas . . . . spectaculum factus es & angelis & hominibus; universisque Christi sacerdotibus. Neque enim solum in Christum credidisti, sed etiam pro ipso passus es, &c. Humiliasti satanam per patientiam; contempsisti tormenta; conculcasti furorem principum; famen pro nihilo duxisti, &c.*

Socrat. l. 7. hist. c. 35.

Tom. 3. Conc. Col. 1057.

Col. 1061.

Similia ad eundem Cyrillum, Nestorii abdicatione ab Imperatore comprobata, gratulabundus antea scripserat Alipsius Constantinopolitanus presbyter. Ea fuit Cyrilli gloria, ea illius apud orthodoxos omnes existimatio, adversùs illum nequicquam frementibus schismaticis & hæreticis, ejusque famam impudentissimis mendaciis & calumniis pertinacissimè tentantibus. Ad propria quoque suis Orientalibus rediit Joannes Antiochenus, persistens in schismate, omni potestatis Ecclesiasticæ usu, & Ecclesiæ communione privatus, atque calumniis & malis artibus suis mercatus nihil præter bonorum omnium detestationem, quippè qui ut scelestissimo hæresiarchæ gratificaretur sanctam & œcumenicam Synodum indignissimè vexaverat, & tantùm non totum orbem christianum miscuerat. Anno tamen sequente, compellente Imperatore, ad sanam mentem reversus, rediit ad unitatem.

Col. 786.

§. V.

Imperator schismatis, cui omnes imperii calamitates attribuebat, tollendi cupidissimus, de pace inter Ecclesias componenda consulit Maximianum & alios Episcopos, qui tunc in comitatu aderant. Responderunt, Orientales Ecclesiæ reconciliari non posse, quia priùs Cyrillo, quocum totus orbis communionis vinculo arctissimè conjunctus erat, reconciliarentur, ejusque communionem obtinerent; ad quod *oportere* dixerunt, *ut Joannes Antiochenus anathematizaret Nestorii dogmata, ac scripto illius depositionem approbaret*; quo facto, pro certo statuebant, *Episcopum Alexandrinum privatas offensiones oblivioni traditurum, & contumelias, licet eæ gravissimæ & maximæ extitissent, quas Ephesi perpessus fuerat, propter charitatem nihil facturum*.

Col. 1113.

Consilium Episcoporum probavit Imperator, & Aristolaum tribunum Antiochiam misit regias deferentem litteras, quibus Joanni Antiocheno mandabatur, ut impia Nestorii dogmata anathematizaret, & ejus depositioni subscriberet, atque ita à Cyrillo communionem ejus peteret. Rem ita narrat Cyrillus in sua ad Donatum Episcopum epistola: quamquam aliud legitur in sacra per Aristolaum missa ad Joannem Antiochenum, qualis nunc extat: in ea enim Joanni, postquam ob Ecclesiarum dissensionem, cujus auctor erat, graviter objurgatus est, mandatur ut omni dilatione postposita, cum paucis tantùm clericis veniat Nicomediam, quò dicitur simili mandato accitum esse Cyrillum, ut ambo ibidem maneant, donec depositis omni simultate, invicem reconcilientur, nec priùs admittantur ad conspectum Imperatoris, quàm mutua concordia pacem Ecclesiæ confirmarint.

Col. ead. Col. 1152.

Col. 1084.

Scripsit etiam Imperator ad Simeonem Styliten, ob virtutes eximias & insolens vivendi genus toto orbe celebratissimum, & Acacium Berœensem, cui grandis ætas & fama sanctitatis magna conciliarat auctoritatem: scripsit, inquam, communem, ut credimus epistolam, in qua pacem Ecclesiæ commendat eorum precibus, enixèque petit, ut Orientales pro viribus adhortentur ad pristinam Ecclesiarum unionem & consensionem restituendam, damnando dogmata Nestorii, ejusque depositioni subscribendo, & redeundo in gratiam cum Cyrillo, quocum communionis vinculo conjuncti sunt omnes orbis Christiani Episcopi, qui de unitate Ecclesiæ sunt; ita ut Orientales recuperando communionem Cyrilli, universalis Ecclesiæ communionem recuperaturi sint.

Col. 1085.

Audita Imperatoris voluntate, Orientales convenere apud Acacium Berœensem, & bono seni persuaserunt, ut scriberet ad Cyrillum Ecclesiarum pacem componi non posse, nisi ipse sola fide Nicæna contentus, aboleret ea omnia, quæ vel epistolis, vel tomis, vel libris evulgaverat contra Nestorium. Iniquissimam hanc conditionem repudians Cyrillus, rescripsit sese cum aliis omnibus orbis christiani Episcopis, quibuscum communicabat, adhærere Nicænæ fidei, nilque prorsus eorum, quæ in ea continentur, labefactare; quæ vero rectè contra Nestorii blasphemias subscripserat, ea ejusmodi esse, ut adduci se nunquam passurus sit, ad rejicienda ea tamquam non rectè scripta; opus verò Orientalibus esse, si velint redire ad unitatem, ut juxta Imperatoris decretum, & sanctionem Synodi Ephesinæ, anathematizent blasphemias Nestorii, ejusque depositioni scripto consentiant, ac Maximiani ordinationem approbent.

Col. 1113.

Hinc litteris Cyrilli sibi redditis, Orientales Alexandriam delegarunt Paulum Emisenum Episcopum, qui Cyrillo litteras ab Orientalibus obtulit, in quibus ab eo quidem petebant instaurari communionem, at simul ajebant sese jure merito ei succensuisse Ephesi,

Col. 1116. 1152.

seque

seque justas adversùs eum habere querelarum causas, quòd ab eo in Ephesino Concilio aliqua neque rectè dicta, neque rectè facta fuissent.

Col. 1153. Cyrillo his litteris non mediocriter offenso, easque nolenti admittere, Paulus suorum Orientalium factum excusans, eosque non novam inferre contumeliam voluisse, sed ex mera animi simplicitate lapsos esse, cum juramento affirmans, libellum obtulit pro se & reliquis Orientalibus, in quo confitebatur se & reliquos Orientales Maximiani ordinationem suscipere; Nestorium pro deposito habere; impia ejus dogmata anathematizare; & Cyrilli communionem complecti, juxta brevem de Verbi Dei Incarnatione expositionem, ab ipso jam antea traditam Cyrillo, qui illam comprobarat, & perinde ac fidem propriam susceperat. Hæc autem expositio, ut par est credere, ea est, quæ extat in Joannis Antiocheni epistola, de qua infra.

Col. 1096. & seq. Post oblatum libellum Paulus ad Synaxim tandem admissus à Cyrillo, coram eo in magna Alexandriæ Ecclesia duas habuit homilias, primam die 25. Decembris, & alteram Calendis Januarii anni 432. in quibus catholicum Verbi Dei de Incarnatione dogma luculenter exposuit, applaudente populo Alexandrino.

Col. 1116. 1153. Petiit à Cyrillo Paulus, ut præfato, quem ei omnium Orientalium Episcoporum loco obtulerat, libello contentus, nihil ab illis exigeret amplius ad hoc, ut eos in suam communionem reciperet. Petitionem planè rejecit Cyrillus, resposditque libellum oblatum, utpotè à solo Paulo subscriptum, pro ipso solo sufficere posse, minimè verò pro reliquis Orientalibus. Quare cum Aristolao, qui Alexandriam venerat, & moras ægrè admodùm ferebat, duos é suis clericis Antiochiam Cyrillus misit cum charta & litteris communionis, quas redderent Joanni Antiocheno, modò prius chartam illam, quam secum deferebant, reciperet & subscriberet, adeoque modò prius scripto damnaret blasphemias Nestorii, simulque ejus depositioni, & Maximiani ordinationi consentiret.

Col. 1153. Chartam ab Alexandrinis clericis allatam recepit Joannes, eique subscripsit cum aliis Episcopis inter Orientales præcipuis. De quo etiam Joannes suo & aliorum Orientalium nomine dedit ad Cyrillum litteras, in quibus præmissa illa brevi expositione de incarnatione Verbi Dei, quam jam antea sibi à Paulo Emiseno traditam collaudarat Cyrillus, & ut propriam fidem susceperat, dicit Joannes sibi & suis placuisse, *ut omnis tollatur contentio, universalisque*

Col. 1093. *sanctis Dei Ecclesiis per orbem sparsis pax reddatur, nec non scandala omnia, quæ exorta sunt, è medio auferantur; Nestorium quondam Constantinopolitanum Episcopum pro deposito habere; tum pravas illius profanasque vocum novitates anathematizare.* Tum

Col. 1096. paucis interjectis, sic prosequitur: *Consentimus autem & in ordinationem Maximiani sanctæ Dei Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopi, & communicamus universis orbis terræ Episcopis, rectam inculpatamque*

Col. 1088. *fidem habentibus & prædicantibus.* Hæc porrò eadem, omissa tamen fidei expositione, ad Sixtum Pontificem & Maximianum perscripsere Orientales.

Col. 1105. & seq. Pace tandem composita, Paulus Emisenus Alexandria Antiochiam reversus, gratulatorias à Cyrillo Joanni Antiocheno reddidit litteras, in quibus Cyrillus ait expositionem ab Orientalibus communiter editam, *irreprehensibilem continere fidei confessionem*, & breviter refellit aliquos, qui calumniabantur eum, quasi diceret: *Sanctum Christi Corpus non ex sancta Virgine sumptum, sed è cœlo allatum esse*, item alios qui in vulgus spargebant, eum dicere, *concretionem, vel confusionem, vel commixtionem Verbi Dei cum carne factam esse.*

Col. 1092. Factam Ecclesiarum pacem populo Alexandrino annuntiavit Cyrillus, habita ad eum homilia die 23.

Col. 1093. Aprilis an. 432. in qua sic loquebatur: *Expulsus est ab omni Ecclesia Nestorius impius ... & concordant de cætero per omnem consistentes orbem terrarum Epi-*

Col. 1120. *scopi, rectam & unam confitentes fidei &c.* Quantùm autem pax illa orthodoxos & ipsum inprimis Imperatorem recreavit, tantùm afflixit Nestorianæ impietatis sectatores, qui omnibus persuadere conati sunt, Orientales Episcopos non aliud, quàm Nestorium, circa Verbi Dei incarnationem sentire; adeò- Col. 1148.
que Cyrillum, cùm doctrinam Nestorii ut blasphemam & hæreticam insectaretur, omninò culpandum esse, quòd Episcopis illis reconciliatus esset, eisque communionem suam concessisset.

Calumniam suam probabant Nestoriani ex brevi expositione fidei, quam Orientales ad Cyrillum miserant, & in qua duas in Christo naturas asserebant, & distinguebant, quod ante eos fecerat Nestorius. Hanc autem calumniam refellens Cyrillus in suo ad Eulogium presbyterum commonitorio, sic ajebat; *Iis qui hoc nomine nos accusant, respondendum est,* Col. 1148.
non omnia quæ hæretici dicunt, statim fugienda ac repudianda esse. Multa enim confitentur ex iis, quæ nos quoque asserimus: exempli causa, cùm Ariani Deum Patrem omnium Conditorem ac Dominum esse dicunt, num ideò consequens est, ut ejusmodi confessiones aversemur? Sic & de Nestorio quoque licet duas naturas esse dicat, carnis & Verbi Dei differentiam significans (quod catholicum est) *attamen unionem una nobiscum non confitetur* (in quo hæreticus est; nec Orientales sibi consentientes habet) Col. 1149.
qui enim confitentur (ut re ipsa in expositione sua confitentur Orientales) *illud ex Deo Patre natum unigenitum Verbum, idem etiam secundùm carnem ex muliere natum esse; & sanctam Virginem Dei genitricem; & unam esse Christi personam; & non duos filios, nec duos christos, sed unum tantùm: quomodo Nestorii opinionibus consentiunt,* cùm duarum naturarum unionem substantialem manifestè confiteantur. Col. 1112. & seq.
Vide etiam ejusdem Cyrilli ad Acacium Melitensem scriptam epistolam.

Porrò Nestorius anno superiore, ut jam dictum Evagr. lib. 1
est, Ephesi abire permissus, redierat ad suum mona- hist. c. 7.
sterium, quod Euprepii nuncupabatur, in suburbanis Antiochiæ situm, & ab urbe duobus circiter stadiis distans. Cùm autem in eo quatuor annos mansisset, neque ab impio suo dogmate spargendo destitisset, ea de re admonitus à Joanne Antiocheno Imperator, illum perpetuo exilio damnavit, & in Oasim deportari jussit, ubi variis calamitatibus, Barbarorum incursionibus, captivitate, & frequentibus locorum mutationibus confectus, miserrimè interiit. Narrat Evagrius legisse se auctorem narrantem, *eum lingua vermibus erosa ad graviora & sempiterna mi-* Tom. 3. Conc.
grasse supplicia. Denique ab Imperatoris edicto cau- Col. 1108. 1211.
tum est, 1. Ut Nestoriani inposterùm appellarentur Simoniani, & omni conventus habendi facultate priuarentur. 2. Ut libri omnes à Nestorio conscripti, omni studio ac diligentia undecumque conquisiti, comburerentur.

ARTICULUS VIII.

De Nestorii hæresi.

NOn aliam Nestorius in Christo naturarum unionem, quàm purè moralem agnoscebat: unde naturas illas non solùm numericè & specificè differre, sed etiam in se, seu propria subsistentia utramque subsistere asserebat. Observat hoc Cyrillus in sua ad Acacium Melitensem Episcopum epistola, in qua sic ait: *Etsi Deum Verbum incarnatum, homi-* Tom. 3. Conc.
nemque factum confiteri simulet; attamen incarnatio- Col. 1124.
nis virtutem ignorans, duas naturas nominat, easque à se invicem divellit, Deum seorsum ponens, & itidem seorsum hominem habitudine quadam Deo conjunctum, per solam honoris æqualitatem seu auctoritatem. Quod probat ex his Nestorii verbis: *Inseparabilis est Deus à visibili; unde honorem ejus, qui non separatur, non separo: separo naturas, sed conjungo adorationem.* Hoc fuit caput & fons omnium aliarum blasphemiarum Nestorii. Hinc

1. Duas in Christo sentiebat esse personas, perso-

nam

nam scilicet Dei Verbi, & personam hominis. Pater
Tom. 3. Conc. Col. 424. ex ejus anathematismo 7. in quo sic loquitur: *Si quis hominem, qui in virgine creatus est, hunc esse unigenitum dixerit, qui ex utero Patris ante luciferum natus est, & non magis* (dixerit) *propter unitionem eum* (lege potiùs, ejus) *qui est naturaliter unigenitus, Patris unigeniti appellatione confitetur participem factum . . . anathema sit.* Certè qui dicit, hominem, qui ex virgine natus est in tempore, non esse unigenitum illum, qui ex Deo Patre natus est ab æterno, hoc ipso dicit, in Christo esse duo supposita distincta & diversa, humanum scilicet & divinum; hoc ipso enim negat in Christo unum & idem suppositum esse hominem & Deum Verbum. Patet etiam ex symbolo illo, quod à Theodoro Mopsuesteno fabricarum ado-
Tom. 3. Conc. Col. 678. ptavit Nestorius, & in quo Theodorus de Deo Verbo, & homine ab eo assumpto, ut distinctis & diversis suppositis loquitur.

2. Negabat Deum Verbum, ex Deo Patre ab æterno natum secundùm divinitatem, in tempore secun-
Tom. 3. Conc. Col. 529. dùm carnem natum esse ex Virgine matre. Patet ex quaternione 21. in quo sic loquitur: *Deum Verbum ex Christipara Virgine processisse, id per Scripturam divinam edoctus sum: quòd autem Deus ex ipsa natus sit, id nusquam scriptum comperi. Divina Scriptura Deum ex Christipara Virgine genitum esse nusquam affirmat, sed Jesum Christum & Filium & Dominum.* Et ex quaternione 24. in quo ait: *Ubi in Verbi*
Col. 525. *mentionem inciderunt* (Apostoli aut Evangelistæ *ibi nullus eorum, quòd per humanam naturam natus sit, asserere audet.*

3. Negabat Virginem Mariam dici posse Deiparam, sed solùm Christiparam dicendam esse contendebat. Patet ex ejus secunda ad Cyrillum epistola, in qua hæc
Tom. 3. Conc. Col. 325. leguntur: *Quapropter si rem diligentiùs consideremus, sacra Virgo non Deipara, sed Christipara appellanda erit.* Patet etiam ex ejus epistola ad Celestium, in
Col. 350. qua sic in orthodoxos invehitur: *Sed & Virginem* christotocon *ausi cum modo quodam* theotocon *dicere; hanc enim* theotocon *vocantes, non perhorrescunt. Quod* (Patres Nicæni) *nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur; nisi quia Dominus noster Jesus Christus Incarnatus est ex Spiritu sancto, & Maria Virgine. Et taceo scripturas, quæ ubique Virginem Matrem Christi, non Dei Verbi, & per Angelos, & per Apostolos prædicarunt.*

4. Tenebat hominem ex Virgine Maria natum, purum hominem esse, nec esse Deum nisi impropriè & nuncupativè, propter moralem sui cum unigenito Dei Filio conjunctionem. Patet ex ejus ana-
Col. 525. themarismo 7. jam allegato. Patet quoque ex quaternione 16. ubi ait: *Non per se & secundùm se Deus est, quod in utero formatum est . . . At verò quia Deus in homine assumpto exiitit, assumptus, ut assumenti conjunctus, propter assumentem Deus appellatus.* Unde cùm esset Ephesi, non semel in hanc
Col. 597. §71. blasphemam erupit vocem: *Bimestrem aut trimestrem Deum non dico;* & ibidem Episcopus quidam, mentis ejus interpres, Judæos non in Deum, sed in hominem impios extitisse affirmavit.

5. Abnegabat Verbo ea omnia, quæ Christo secundùm carnem conveniunt, & de eo verè dicunt. Patet ex secunda ejus ad Cyrillum epistola, in qua sic
Col. 325. 328. loquitur: *Divino Verbo adscribere nativitatem* (temporalem) *passionem, mortem, cæteraque carnis proprietates . . . mentis est aut ethnicorum more vere errantis, aut certè insani Apollinarii & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam graviori laborantis. Necesse est enim istos per appropriationis vocabulum eò trahat, ut Deum Verbum lactationis participem, & succedanei incrementi capacem, & ob formidinem passionis tempore declaratam, angelici præsidii indigum faciant. Missa hic facio circuncisionem, sacrificium, sudorem, famem, sitim, quæ carni acciderunt, nostrique causa eandem affecerunt. Quòd si hæc eadem divinitati* etiam in concreto sumptæ, seu Deo Verbo *adscribere ludeat, & falsa erunt, & nobis veluti calumniatoribus justæ damnationis causam afferent.*

6. Duos in re Christos, totidemque filios ac dominos, sicut & personas constituebat, ut observat Cyrillus in prima sua ad clerum Constantinopolitanum Epistola in qua de Nestorio & ejus gregalibus sic ait: Col. 333. *Quia scopus illis præfixus est, duos Christos, totidemque filios constituere; alterum quidem per se hominem, alterum verò per se Deum, solamque personarum inter se conjunctionem* (moralem scilicet; alia enim inter personas esse non potest) *hinc est, quòd versutiis agant, &c.* Attamen, ut lateret & homines ludificaretur, unum Filium (idem intellige de Christo & Domino) non duos, dici oportere ajebat, per Filium intelligendo aggregatum ex duabus personis inter se moraliter unitis, quarum una propriè & naturaliter Filius Dei est, altera verò impropriè tantùm, nuncupativè, & per quandam filiationis divinæ participationem, propter specialem & inseparabilem sui cum Tom. 3. Conc. Col. alia conjunctionem, ut patet ex symbolo illo, quod 678. 79. damnavit Ephesina Synodus in actione sexta, & cujus verba aliàs recitavimus, ubi de Theodoro Mopsuesteno.

Hoc sensu loquebatur, cùm dicebat in quaterniCol. 524. one 17. *Cæterùm cum* (Deus Verbum) *ante* (incarnationem) *Filius esset, & Filius appellaretur; post carnem tamen assumptam seorsum per se Filii nomine appellari non debet, nè duos filios videamur inducere. Sed quoniam* (homo ex Virgine natus) *illi unius est, qui in principio Filius erat, & ipsi conjunctus est, non potest, quod quidem ad filiationis dignitatem attinet, non quod ad naturas, propterea etiam divisionem recipere: secundùm dignitatem dico filiationis, non secundùm naturas. Unde & Deus Verbum nominatur Christus, quoniam perpetuam cum Christo unionem habet.*

Hoc eodem sensu in eodem quaternione sic etiam ajebat: *Cùm Scripura generationem ex Virgine nobis* Col. 520. *exponit, non dicit: Misit Deus Verbum Deum; sed ait: Misit Deus Filium suum. Illud enim nomen accipit, quod utriusque naturæ* (seu utriusque personæ) *significativum est. Quia enim Filius simul Deus & homo est* (quia vox Filii communis est Deo & homini, seu personæ divinæ & humanæ) *ideò dicit: Misit Filium suum factum ex muliere, ut cum audieris illud, factum ex muliere; deinde videris nomen, quod utramque naturam denotat, & præmittitur, nativitatem, quæ ex sancta Virgine est, Filii quidem voces; siquidem & Christipara Virgo Filium Dei genuit; attamen quia Filius Dei duplicis naturæ existit* (post incarnationem, hoc est, quia post incarnationem Filius Dei aggregatum est ex duabus naturis per se subsistentibus, seu ex duabus personis, divina & humana) *non Dei Filium* (seu Deum Verbum) *sed humanitatem* (per se subsistentem) *genuit, quæ propter Filium* (per moralem unionem) *adjunctum Filius est,* quamvis impropriè tantùm nuncupativè, & per quandam communionem filiationis divinæ, quæ naturaliter & propriè soli Deo Verbo competit. Ex his

Intelligitur illud ejusdem ex quaternione 27. *Ipse &* Col. 515. *infans erat, & infantis Dominus . . . idem & infans erat, & infantis inhabitator.* Nam manifestè per has voces, *ipse, idem*, significat complexum ex duabus personis, Deo scilicet & homine, quarum unam, nempe hominem, ait infantem fuisse, alteram verò, Deum Verbum, infantem illum inhabitasse, & ejus Dominum fuisse ait. Quòd autem Deum Verbum in illo sensu infantem dixerit, patet ex quaternione 21. Col. 522. ubi sic loquitur: *Atqui certum est, Archangelos nativitatis mysterium te longè exactiùs cognovisse, neque tamen dicunt: Surge & accipe Deum, & Matrem ejus; sed surge, & accipe puerum & matrem ejus.* Voce igitur pueri seu infantis, solum hominem intelligendum esse volebat.

Porrò quòd etiam per has voces, *Christus, Dominus*, complexum ex duabus personis significari vellet, habetur ex quarernione 15. ubi in hæc Apostoli verCol. 526. ba, *Hoc sapite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cùm in forma Dei esset, &c.* ita disserit: *Non dixit, Hoc sapite in vobis, quod & in Deo Verbo, quod cùm in*

formâ

forma Dei esset, servilem formam accepit: sed voce Christi tanquam utriusque naturæ (per se subsistentis) *notionem complectente, accepta; sine periculo illum & servi formam sumpsisse asseverat, & Deum nominat, dictorum vim in naturarum* (per se subsistentium) *dualitatem inoffensè partiens.* Et ex quaternione 16.
Col. 524. ubi dicit: *Hæ autem voces, Christus & Filius, & Dominus, cùm unigenito in Scripturis tribuuntur, naturarum duarum* (per se subsistentium) *indices existunt: & aliquando quidem divinitatem* (personam Dei Verbi) *nonnumquam verò humanitatem* (personam hominis à Deo Verbo assumpti) *interdùm autem utramque* (divinitatem scilicet & humanitatem, seorsim per se existentes, hoc est, utram personam, divinam & humanam) *simul exprimunt.*

7. Asserebat Christum ad pontificiam dignitatem paulatim evectum fuisse; nam sic de Christo loque-
Col. 525. batur in quaternione 6. *Hic ille ipse est, qui ad pontificiam dignitatem paulatim evectus est.* Item Christum, non Deum Verbum, fuisse Pontificem nostrum: nam in eod. quatern. sic ait: *Quid igitur contra mentem*
Col. 528. *Pauli impassibile Deum Verbum interpretaris, terrenæ similitudini ipsum commiscens, & passibilem Pontificem faciens?* Item Christum non solùm pro aliis hominibus, sed etiam pro se ipso mortuum esse, & sacrificium obtulisse. Patet ex quatern. 17. ubi loquens
Col. 528. de Christo dicit: *Hic tamen tam pro se, quàm pro cognato sibi genere sacrificium obtulisse affirmat.* Item ad cultum latriæ exhibendum Christo sufficere, quòd esset impropriè & nuncupativè tantùm Deus, quantùmvis per se & secundùm se esset purus homo. Pa-
Col. 514. tet ex quaternione 15. in quo ajebat: *Deum in homine* (habitantem) *confiteamur; hominem colamus, ob conjunctionem cum omnipotenti Deo simul adoran-*
Col. 521. *dum.* Et rursus; *Primò* (Christum) *hominem esse fateatur* (Apostolus;) *mox ob eam quam cum Deo fortitus est societatem, hominem illum Deum nominat; ne quis videlicet Christianus hominem* (qui nequidem nuncupativè sit Deus) *colere suspicetur.*

8. Communionem idiomatum fundabat in morali personarum conjunctione, & in eo definiebat, quòd Christus rectè appellaretur Deus, Filius, & Dominus, propter Verbum speciali quodam modo ipsum inhabitans; & vicissim Deus Verbum rectè appellaretur Christus, propter Christum, quem speciali illo modo inhabitat. Nam sic loquitur in quaternione 15. *Sic*
Col. 521. *& illum qui secundùm carnem est Christus, quòd Dei Verbo* (ipsum inhabitanti) *conjunctus sit, Deum nominamus, hominem* (purum) *fuisse qui apparebat,*
Col. 524. *non ignari.* Et in quaternione 17. *Unde & Deus Verbum nominatur Christus, quoniam perpetuam cum Christo* (quem specialissimo modo inhabitat) *unionem habet.*

9. Denique, incarnationem Dei Verbi, quam nomine tenùs confitebatur, funditùs tollebat, per incarnationem intelligendo meram Dei Verbi cum carne per se seorsim subsistente societatem, indissolubiliter initam; meram Dei Verbi habitationem in carne velut in templo per se seorsim existente. Unde dicebat Christum esse Dei Verbi templum, tam per se subsistens seorsim à Deo Verbo, quàm templa nostra lapidea per se subsistunt seorsim à Deo, qui in illis colitur, illaque specialiter inhabitat. Patet ex quaternione 6. in quo, ut probet Christum, non Deum
Col. 525. Verbum, esse Pontificem, ita discurrit: *Pontifex igitur qui passus est, misericors est: passibile autem extit templum* (qui Christus est) *non Deus, qui vivificat illum, qui passus est.* Et ex ejus secunda ad Cy-
Col. 524. rillum epistola, in qua sic ait: *Quasi verò quæ in Dei Verbum naturaliter conveniunt, ea templi conjunctione abolita sint: aut parvi apud homines fieri debeat templum illud nullo unquam peccato contaminatum, & à divina natura inseparabile, peccatorum nostrorum causa & natum, & mortuum esse.*

ARTICULUS IX.

De Pelagianis, & ejusdem sectæ Leporio monacho.

PAulò ante Nestorianam hæresim, similem aliam in Galliis ex hæresi Pelagiana prognatam esse scribit Cassianus, lib. 1. de incarnatione Domini contra Nestorium; ubi sic ait, cap. 2. *Nuper quoque, id est, in diebus nostris, emersisse hæresim venenosam ex maxima Belgarum urbe conspeximus, certi erroris, incerti nominis ... Solitarium quippe hominem Dominum nostrum Jesum Christum natum esse blasphemans, hoc quod ad Dei postea honorem, potestatemque pervenit, humani meriti, non divina asseruit fuisse naturæ: ac per hoc eum divinitatem ipsam non ex proprietate unitæ sibi divinitatis semper habuisse, sed postea pro præmio laboris passionisque, meruisse, &c.* Tum cap. 3. sic prosequitur: *Illud sanè unum prætereundum non arbitramur, quod peculiare ac proprium supra dictæ illius hæreseos, quæ ex Pelagiano errore descenderat, fuit; quòd dicentes quidam solitarium hominem Jesum Christum sine ulla peccati contagione vixisse, eo progressi sunt, ut assererent homines, si velint, sine peccato esse posse. Consequens enim existimabant, ut si homo solitarius Jesus Christus sine peccato fuisset, omnes quoque homines sine Dei adjutorio esse possent, quidquid ille homo solitarius sine consortio Dei esse potuisset, &c.*

Pelagianum hæresim Nestorianæ affinem, & quasi germanam ac consanguineam fuisse, ut Cassianus loquitur, lib. 1. de incarnatione, probat factum Leporii professione monachi, & secta Pelagiani, de quo ita scribit Cassianus, lib. 1. de incarnatione, cap. 4. *Leporius tunc monachus, modò presbyter, qui ex Pelagii, ut supra diximus, institutione, vel potiùs pravitate descendens, apud Gallias assertor prædictæ hæreseos* (asserentis, solitarium hominem Dominum nostrum Jesum Christum natum esse, &c.) *aut inter primos aut inter maximos, fuit à nobis admonitus, à Deo emendatus, ita malè conceptam persuasionem magnificè condemnavit, ut non minùs benè admiranda sit correctio illius, quàm illæsa multorum fides.*

Hic autem Leporius ad rectam fidem à Præsulibus Africanis conversus, in libello emendationis, quem Carthagine in Gallias misit, errores suos retractans, sic loquitur: *Dicere verebamur de Maria Deum natum: nunc constantissimè confitemur ... non ipsum* (Christum) *Deum hominem natum, sed perfectum cum Deo natum hominem dicebamus, pertimescentes scilicet ne divinitati conditionem assignaremus humanam. O stulta sapientia, &c.*

Et inferiùs: *De eo autem quod stultissimè in epistola illa proposuimus, sed ignoranter, quodque nunc execrabile confitemur, id est, aptantes ad Christum laborem, devotionem, meritum, fidem, in tantum inconvenientia Dei Filio judicamus, ut reminiscentes, &c. ..... In ead. epist. Simili devians errore subjunxi Christum Dominum nostrum, sic omnia, quæ erant passionum, impleisse, ut in nullo quasi perfectus homo à divinitatis auxilio juvaretur.* Et inferiùs: *Dixi, imò ad objecta respondi, Dominum nostrum Jesum Christum secundum hominem ignorare. Sed nunc non solùm dicere non præsumo, verùm etiam priorem anathematizo prolatam in hac parte sententiam, &c.*

Mirum igitur videri non debet, quòd Nestorium Pelagianos Episcopos, Julianum scilicet, Florum, Orontium & Fabium, ob contumaciam sedibus pulsos, & in Orientem profugos, benignè exceperit, & in eorum gratiam ad Celestinum Pontificem semel atque iterùm scripserit, scire volens quam ob causam damnati essent; quod tamen ignorare minimè poterat. Cui in hunc modum rescripsit Celestinus: *Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt nescius, consulere voluisti, sedibus suis, injusta dicentes expulit justa damnatio. Quos illic inveniisse requiem, non petamus* esse mirandum: invenerunt enim impiam prædicationem, cujus comparatione

rione se æstiment *innocentes ..., Quid tecum faciunt, qui sunt hæc* (peccatum originale) *negando damnati? nunquam sine suspicione ea quæ sibi sunt adversa, conveniunt. Ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent.*

Porrò præfati Episcopi, accepti à Nestorio beneficii memores, ei postea Ephesi suam strenuè navarunt operam contra orthodoxos & Synodum Ephesinam, adjungendo sese in Ephesino conciliabulo Joanni Antiocheno, qui cum Orientalibus suis sanctam illam Synodum impugnare & damnare præsumpsit. Sed obsequii Nestorio exhibiti Pelagianis Episcopis justam rependit mercedem Synodus, Pelagianam hæresim cùm Nestoriana proscribendo, & sectatores illius duobus canonibus, primo scilicet & quarto percellendo, de quibus Celestinum in sua ad eum synodali epistola, Patres Ephesini certiorem fecerunt his verbis: *Porrò perlectis in sancta Synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Celestianorum, Celestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orontii, & eadem cum illis sentientium, quæ à pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos, ea solida firmaque permanere debere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes.*

ARTICULUS X.

De Eutyche.

§. I.

De hæresi Eutychis, ac gestis circa ipsum & ab ipso Constantinopoli.

EUtyches Constantinopoli presbyter & Archimandrita, cujus monasterii nomen memoriæ proditum non est, delirus senex imperitissimus, his Cyrilli verbis, *Unam Verbi naturam incarnatam*, malè intellectis, & ex odio Nestorianæ hæresis, quam antea acerimè insectatus fuerat; in nefandos ipse errores incidit, quos Flavianus Archiepiscopus Constantinopolitanus describit in sua ad sanctum Leonem epistola, quæ incipit, *Pietate. Iste*, inquit, *Eutyches absconditum in se languorem malæ sectæ retinens ..., inverecundè & impudenter in multos impietatem propriam præsumpsit inferre, dicens, ante inhumanationem quidem Salvatoris nostri Jesu Christi duas naturas esse divinitatis & humanitatis; post unitionem verò unam naturam factam, neque sciens quod dicit, neque de quibus affirmat ... Adjecit autem & aliam impietatem, dicens, Corpus Domini quod ex Maria factum est, non esse nostræ substantiæ, neque humanæ conspersionis; sed humanum quidem illud vocat, non tamen nobis consubstantiale, neque genitrici ejus secundum carnem.*

Eosdem Eutychis errores in alia ad eundem Leonem epistola, quæ incipit, *Nullas res*, sic exponit: *In sancta nostra Synodo asserebat, instanter dicens, Dominum nostrum Jesum Christum non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, cùm à nobis unius subsistentiæ & unius personæ cognoscatur: neque carnem Domini coessentialem nobis subsistere, tanquam ex nobis susceptam, & coadunatam Deo verbo secundum subsistenttiam: sed dicebat, Virginem quidem, quæ eum genuit secundùm carnem, consubstantialem nobis esse, ipsum autem Dominum non suscepisse ex ea carnem nobis consubstantialem; & corpus Domini non esse quidem corpus hominis, humanum vero corpus esse, quod est ex virgine.* Hosce errores omnes palàm evomuit Eutyches ipse in actione septima Constantinopolitani Concilii sub Flaviano, ubi inter alia hæc Hæresiarchæ verba leguntur: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem verò unam naturam confiteor.* Tom. 4. Conc. pag. 226.

Eutychem hæc domi inter familiares frequenter agitantem sæpe admonuit Eusebius Dorilæi Episcopus, ipsi amicus: sed cùm nihil proficeret, rem ad Flavianum judicavit esse deferendam. Anno itaque 448. cùm esset Constantinopoli triginta & duorum Episcoporum collectum Concilium, libellum Concilio obtulit Eusebius adversùs Eutychem, quem accusans hæreseos, ad causam dicendam vocari postulabat.

Lecto Eusebii libello, ad Eutychem destinantur Joannes presbyter ac defensor, ac Andreas diaconus, qui eum nomine Synodi citent. Actione deinde secunda, postulante Eusebio, leguntur epistolæ Cyrilli duæ, una ad Nestorium, quæ incipit, *Obloquuntur*, & altera ad Joannem Antiochenum, quæ incipit, *Lætentur cœli*, quarum utraque Eutychis hæresi adversatur maximè, atque ab Episcopis omnibus susceptæ est. Actione tertia Joannes & Andreas, qui actione prima missi fuerant ad Eutychem, interrogati respondent illum dixisse nolle se egredi monasterio, in eoque se tanquam in sepulchro degere; Eusebium sibi jamdudùm infensum esse; consentire se expositioni sanctorum Patrum, qui Niceæ & Ephesi congregati fuerunt; sic tamen ut si in aliquo lapsi essent, hoc neque reprehendere, neque suscipere, solas autem scripturas scrutari se, tanquam firmiores sanctorum Patrum expositionibus; post incarnationem verò Dei Verbi, hoc est, post nativitatem Domini nostri Jesu Christi, unam naturam adorare se, & hanc Dei incarnati & inhumanati.

Eadem actione tertia, supplicante Eusebio, ad Eutychem mittuntur Mamas & Theophilus presbyteri, cùm epistola à Synodo scripta, qua secundò vocabatur Eutyches, qui Mama & Theophilo ægrè ad se admissis, & lectis Synodi litteris, respondet sibi definitum esse, citrà mortis necessitatem non egredi monasterio: quo Eutychis responso per præfatos Mamam & Theophilum ad Synodum relato, Synodus eum tertiò vocat per Memnonem & Epiphanium presbyteros, & Germanum diaconum, cùm epistola, qua jubetur adesse Synodo. Actione quinta qui ad Eutychem missi fuerant, referunt eum septem dierum inducias petere, quo impetrato, tandem actione septima ad Synodum venit Eutyches cum magno silentiario, ingenti monachorum & militum manu stipatus; multories à Flaviano & Patritio Florentino, quem adesse jusserat Imperator, interrogatus, dogma suum pertinaciter professus est, atque idcircò damnatus à Synodo, & ab ea ab omni officio sacerdotali & monasterii primatu depositus, fideliumque communione privatus, eadem excommunicationis pœna his omnibus, qui cum eo communicarent, imposita.

Eutyches sic à Constantinopolitana Synodo damnatus, confestim confugit ad S. Leonem, misso ad eum supplici libello, cum libello, quem Eusebius præfatæ Synodo contra illum obtulerat, & in quo illi generatim tantùm intendebat crimen hæreseos. Querebatur autem apud Summum Pontificem Eutyches, se immeritò ab Episcopis, Nestorianam hæresim instaurare volentibus, communione privatum, quamvis apertè Nicænam fidem profiteretur, & evocatus à Synodo, adfuisset, nec sui præsentiam denegasset: insuper mentiebatur naviter, sese in ipso judicio libellum appellationis ad Sedem Apostolicam obtulisse, nec tamen fuisse susceptum, qua ratione compulsus fuerit, contestatorios libellos in Constantinopolitana urbe proponere.

Breviter ad Eutychem rescripsit Leo, eum, quem præ se tulerat adversùs Nestorianam hæresim zelum laudans, ejus tamen dictis fide non adhibita: quare cùm hæreret suspensus, nec prudenter posset quidquam, incognitis rebus, in cujusquam partis præjudicium definire, priusquam universa, quæ gesta fuerant, veraciter audivisset, scripsit ad Flavianum, jubens ut sibi quàm plenissimè ac lucidè omnia, quod ante facere debuerat, indicare festinaret; quin etiam ea de re ad Theodosium Imperatorem dedit litteras, in quibus accusabat Flaviani negligentiam.

Ad Leonem sine mora de Eutyche accuratè rescripsit Flavianus; & transmissis ad eum synodalibus actis, nequitiam Hæresiarchæ retexit; qua cognita,

Leo

Leo Synodum suam convocavit, & ex ea celebrem illam epistolam, quæ incipit, *Lectis dilectionis tuæ litteris*, ad Flavianum scripsit, in qua primùm notat imperitiam ac vecordiam Eutychis. *Quibus*, inquit, *Eutyches ... multùm imprudens, & nimis imperitus ostenditur ..... quam eruditionem de sacris novi & veteris testamenti paginis acquisivit, qui nec ipsius quidem symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur. Nesciens igitur, quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, &c.* Deinde contra impium illius dogma duarum in Christo post unitionem naturarum, divinæ & humanæ, veritatem luculentissimè exponit, & defendit.

Scripserat etiam Eutyches ad Petrum Ravennatem Episcopum, cognomento Chrysologum, ut eum sibi conciliaret, & meditaorem inter ipsum & Flavianum agere vellet. Rescripsit autem ad Eutychem Petrus, ipsum graviter, quamvis indirectè, culpans, eumque adhortans, ut sese synodicæ S. Leonis epistolæ, utpotè Sedis Apostolicæ judicium infallibile continenti, submittat. *In omnibus*, inquit, *hortamur te, ut his, quæ à beatissimo Papa Romanæ civitatis scriptæ sunt, obedienter attendas; quoniam beatus Petrus, qui in propria Sede & vivit & præsidet* (per successores suos) *præsta* (per eos) *quærentibus fidei veritatem*. Tùm hæc verba nunquam satis laudata subjicit: *Nos enim post studio pacis & fidei, extra consensum Romanæ civitatis Episcopi, causas fidei audire non possumus.*

Eutyches in hæretico proposito obfirmatus, & fretus patrocinio Chrysaphii Eunuchi, quem è sacro fonte susceperat, & impietati suæ consentientem habebat, simul & infensissimum Flaviano, quique plurimùm tunc temporis poterat apud Theodosium juniorem, principem quidem religiosum, & fidei catholicæ studiosissimum, sed ob nimiam credulitatem & mediocritatem ingenii, opportunissimum aulicorum insidiis; Eutyches, inquam, Chrysaphii patrocinio fretus, nihil non, ut Flavianum perderet, & hæresim suam stabiliret, tentare ausus est.

Etenim ut non solùm monachos, quos jam antequam à Constantinopolitana Synodo condemnaretur, missis ad eos tomis ejus dogmata continentibus, sollicitarat, sed etiam totam civitatem Constantinopolitanam ad seditionem commoveret, famosos libellos, injuriis & contumeliis adversùs Flavianum refertos, publicè proposuit. Supplicem Imperatori obtulit libellum, in quo querebatur acta Synodo Constantinopolitanæ à notariis fuisse falsata; in quibus tamen, Imperatoris jussu coram Thalassio Cæsareæ in Cappadocia Episcopo & Florentio Patricio relictis, nihil omninò falsitatis inventum est. Flavianum hæreseos insimulavit, atque ita in fide suspectum reddit Imperatori per Chrysaphium, ut Imperator virum sanctissimum & eximiè catholicum jusserit, scripto edere fidei suæ professionem. Denique per spadonem suum à Theodosio obtinuit, ut Ephesum convocaretur generalis Synodus, in qua ejus causa, & judicium Constantinopoli latum, & à Romano Pontifice, ad quem ipse appellarat, confirmatum, retractaretur, præside Dioscoro Alexandrino Patriarcha, homine nefario, & ejus impietati addictissimo.

§. II.

De gestis Ephesi in causa Eutychis.

THeodosius Chrysaphii criminationibus & calumniis in Flavianum & ejus Synodum exasperatus, eumque Nestorianam hæresim instaurare velle, malè suspicans, annuit Chrysaphio & Eutychi generalem Synodum postulantibus. Synodum ergo generalem congregari jussit Ephesi, cui præesse voluit Dioscorum, ad quem tres scripsit epistolas, in quarum prima jubebat, eum venire Ephesum cum decem Metropolitis Ægyptiæ diœcesi subjectis, & decem aliis Episcopis, fide ac doctrina conspicuis, simulque significabat, nolle se Theodoretum, quem pridem soli suæ Ecclesiæ vacare jusserat, adesse, nisi secùs videretur universæ Synodo. In secunda admonebat eum, à se nominatim invitatum fuisse Barsumam Syrum Archimandritam, quem puritate vitæ & catholica fide probatissimum existimabat, sed reverà hominem hæreticum & sicarium immanem. In tertia denique constituebat eum Synodi præsidem, asserens hoc universis, qui adessent, Episcopis placiturum.

Aliis etiam Patriarchis & Metropolitanis, missis ad eos litteris, præcipit, ut adessent Kalendis Augusti. Flavianum quoque, & alios Episcopos, qui Eutychem Constantinopoli damnaverant, præsentes esse voluit; sed tacere, nec inter judices censeri, sed communem aliorum omnium Episcoporum sententiam exspectare, quoniam ea quæ ab ipsis judicata erant, retractarentur. Tum ut omnia peragerentur absque tumultu, eò misit Elpidium comitem sacri consistorii, Eulogium tribunum, & Notarium Prætorianum, cum militum præsidio.

Nominatim per litteras ad Synodum Imperator invitavit Leonem Romanum Pontificem, qui Imperatori, & ejus sorori Pulcheriæ rescripsit, id moris non esse, ut Romanus Pontifex ejusmodi Synodis per sese adesset; præterea necessitate rerum præsentium se Romæ detineri; sed legatos, qui præsentiam ejus exhiberent in Synodo, à se missum iri, quod re ipsa præstitit: nam tres misit legatos, qui vicem ejus agerent, Julianum, Renatum, & Hilarum, cum synodica ad Concilium Ephesi celebrandum epistola, quæ incipit, *Religiosa clementissimi Principis fides;* in qua postquam Eutychis imperitiam & ejus hæresim breviter perstrinxit, sic prosequitur: *Fratres nostros Julianum Episcopum, Renatum presbyterum, & filium meum Hilarum diaconum, cumque his Dulcitium notarium probatæ nobis fidei, misi, qui vice meâ sancto conventui vestræ fraternitatis interfint, & communi vobiscum sententia, quæ Domino sint placitura, constituant: hoc est, ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus hæreticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plenè apertèque propria voce & subscriptione damnaverit: quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus spondens per omnia nostram secuturum esse sententiam.*

Latrocinale igitur Concilium cœptum est anno Christi 449. sexto idus Augusti, & adfuerunt Episcopi circiter 360. Lectis litteris Imperatoris, Romani Pontificis legati petierunt, ut Leonis quoque synodica epistola coram legeretur, quod eludente Dioscoro factum non est. Eutyches deinde, Eusebio, qui illius accusator erat, rejecto, admissus est, & Synodo libellum confessionis obtulit; quo lecto, acta Constantinopoli sub Flaviano contra eundem Eutychem releguntur. Illis relectis in integrum restituitur Eutyches; restituto Eutyche, introducuntur ejus monachi, qui in Synod supplicem adversùs Flavianum offerunt libellum, in quo queruntur immeritò privatos se à Flaviano fidelium communione, & sacramentorum participatione, eò quòd ab Eutyche discedere noluerint. Lecto libello, monachi adversùs Episcopum suum rebelles & contumaces absolvuntur ab excommunicatione, in qua novem jam ferè menses integros impœnitentes manserant.

Exinde jubente Dioscoro releguntur acta in actione sexta Ephesinæ Synodi, ubi lecto symbolo à Nestorianis falsato, & à Charisio presbytero ad Synodum delato, Synodus statuerat, ne quis alteram ab ea, quam Nicæni Patres composuerunt, fidem aut proferre, aut conscribere, aut componere licitè posset: qui verò alteram fidem componere aut proferre auderet, si Episcopus esset vel clericus, deponeretur; si verò laicus, excommunicaretur. Post hæc Dioscorus contra Flavianum & Eusebium Dorilæi Episcopum, tanquam Ephesini decreti transgressores, quòd Nicæno symbolo non contenti, de fide novi aliquid constituissent, depositionis sententiam profert, frustrà ad illius genua accedentibus Episcopis, & deprecantibus,

ne innocentem & immeritum Flavianum damnet ; quod non solùm non impetrant , sed etiam ab introductis militibus ita terrentur omnes, ut omnes Flaviani & Eusebii damnationi subscribant , exceptis tamen legatis Pontificiis, quorum alter, nempe Hilarus, alta voce intercedit. Flavianus oppressus à Dioscoro, ab injusta illius sententia provocat, & appellat Romanum Pontificem, appellationisque libellum legatis Apostolicæ Sedis tradit. Cæsus , multisque injuriis affectus, deportatur in exilium, ubi non multò post dolore plagarum , quas acceperat , extinguitur. Denique soluta Synodo, Epheso discedit Dioscorus, & in urbe Nicæa in Leonem Summum Pontificem fert excommunicationis sententiam , quam decem Episcopi Ægyptii, quos secum habebat, ipso cogente ; inviti & gemebundi subscribunt.

Hilarus ægrè è manibus Dioscori elapsus, Romam venit ad Leonem, eumque de re tota certiorem facit. Leo Synodum convocat, in eaque omnia in Ephesino conciliabulo acta rescindit, & ad Theodosium scribit, obsecrans ut omnia in eo statu esse jubeat, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur , atque ut , quia & legati Apostolici fideliter reclamarunt contra sententiam in Flavianum latam , & eisdem libellum appellationis Flavianus dedit , generalem Synodum jubeat intra Italiam celebrari . Ad Pulcheriam quoque Augustam scribit, ut hanc suam supplicationem apud Theodosium, tanquam specialiter à Petro Apostolo legatione sibi commissa, dignetur asserere, ab eoque Concilium intra Italiam habendum impetrare laboret.

Idem à Theodosio, datis ad eum litteris, Leonis hortatu, Valentinianus, qui in Occidente imperabat, Galla Placidia mater ejus, & ejus uxor Licinia Eudoxia petierunt ; sed nihil impetratum est : imò verò Theodosius, quem Chrysaphius sycophantiis suis infatuarat, legem edidit, qua Flavianum velut Nestorianæ hæreseos instauratorem infamabat , ejusque confirmabat depositionem, sicut & aliorum Episcoporum, quos exauctoraverat Alexandrinus , Eusebii scilicet Dorilæi Episcopi , domni Patriarchæ Antiocheni , Theodoreti, Ibæ, &c. Eadem lege jubebat, ut Episcopi universi Nicænam fidem subscriberent, & eum de sua subscriptione per proprias litteras certiorem facerent, &c.

Scribunt aliqui, Theodosium rei veritatem tandem comperisse; in eos, à quibus deceptus fuerat , animadvertisse; Chrysaphium relegasse, Eudoxiam conjugem suam verbis acerbissimis objurgasse , adeò ut ipsa Hierosolymam adeundi copiam petierit; Pulcheriam denique sororem suam , quam Chrysaphio & Eudoxia suadentibus, à rerum administratione removerat, honorificè revocasse, atque in pristinam Augustæ dignitatem restituisse ; quod certè contingere non potuit, nisi postquam ad Valentinianum, Placidiam, & Liciniam rescripserat, eisque , quod petebant , abnuerat . At videmus Leonem ad Pulcheriam ut Augustam & summam rerum administrantem scripsisse ante pseudo Synodum Ephesinam , imò & aliquantò post, quando ad impetrandum totius orbis intra Italiam Concilium scripsit Theodosio , qui tunc certò certiùs errorem nondùm deposuerat.

Anno sequenti extincto Theodosio, Martianus , vir religione & bellica virtute eximius , Imperium capessit, & conjugem accepit Pulcheriam , quacum rei catholicæ constituendæ pari studio statim incumbit. Corpus Flaviani ab exilio Constantinopolim honorificè revehi jubet , & collocari in Apostolorum Basilica , in qua Constantinopolitani Episcopi inhumari solebant . Episcopos ob Flavianum depositos, & in exilium deportatos, ab exilio revocat, futuræ Synodi legitima sententia sedes suas recuperaturos. Chrysaphius malorum omnium auctor, Pulcheriæ nutu occiditur . Legati à Leone paulò ante Theodosii obitum, Abundius scilicet, & Asterius Episcopi, & Basilius & Senator presbyteri , Constantinopolim missi honorificè excipiuntur à Martiano . Anatolius, qui Flaviano suffectus fuerat , convocato Episcoporum concilio , cui interfuerunt legati Pontificii , Eutychis hæresim damnat , & unà cum aliis , qui aderant , Episcopis subscribit epistolam Leonis ad Flavianum, eamque ad alios Orientis Episcopos subscribendam destinat . Eutyches denique in exilium deportatur , de eoque deinceps altissimum silentium est.

Leone & Pulcheria hortantibus , Martianus generalem Synodum convocare statuit , primùm Nicæam, quò Leonem ipsum , & alios Episcopos invitavit. Eò convenerunt Episcopi 630. ut testatur Liberatus in Breviario cap. 13. aut ad minimùm 520. ut Patres ipsi in sua ad Leonem synodica epistola scripsere. Eòdem Leo legatos, qui vicem ejus agerent , & ejus nomine Synodo præsiderent , misit Paschasinum Lilybetanum in Sicilia Episcopum, & Lucentium Episcopum Asculanum, cum Bonifacio & Basilio presbyteris ; quibus Imperatorem enixè rogantibus , ut præsens adesset Concilio , seque aliter ei interfuturos esse negantibus, Imperator Nicæa Chalcedonem Episcopos evocavit , ut propter vicinitatem loci ex urbe regia , cùm opus foret , ad eos venire posset . Concilium itaque Chalcedone cœptum est VIII. idus Octob. anno 451. & actionibus sexdecim perfectum est. Nos hìc quæ sex prioribus actionibus gesta sunt, & ad Eutychis causam pertinent, quanta fieri poterit brevitate perstringemus.

§. III.

De gestis Chalcedone in causa Eutychis .

ACtione prima cùm Dioscorus inter Episcopos suo loco consedisset, intercesserunt legati Pontificis, Paschasinus & Lucentius, protestati se, ut Leo jusserat, discessuros , si Dioscorum judicis , & non potius rei locum teneret, quippe qui non judicaturus, sed judicandus advenerat, quia cùm personam judicandi non haberet, eam agere præsumpserat , & Synodum generalem ausus fuerat facere sine auctoritate Sedis Apostolicæ, quod nunquam licuit , nunquam factum est. Quod postulabant , obtinuerunt legati ; & jubentibus Magistratibus ac Senatoribus , Dioscorus in medium transiit , eique ex adverso oppositus est Eusebius Dorilæi Episcopus, qui illum accusaturus advenerat . Postulante Eusebio , perlecta sunt duarum Synodorum acta, Constantinopolitanæ scilicet, in qua damnatus fuerat Eutyches , & Ephesinæ latrocinalis , in qua Eutyches in integrum restitutus, & Flavianus cum Eusebio depositus fuerat ; quibus perlectis, cùm Eutychem malè restitutum, & Flavianum cùm Eusebio injustè depositum fuisse liqueret , judices ac senatus dixerunt , videri sibi justum esse , si ita placeret Imperatori , eidem depositionis pœnæ subjiciendos Dioscorum, Juvenalem Hierosolymitanum Episcopum, Thalassium Episcopum Cæsareæ Cappadociæ , Eusebium Episcopum Ancyræ, Eustathium Episcopum Beryti, & Basilium Episcopum Seleuciæ Isauriæ, qui in latrocinio Ephesino principatum obtinuerant.

Actione secunda, præsentibus Magistratibus & Senatoribus, absente verò Dioscoro cum aliis sex Episcopis proximè nominatis , leguntur symbolum Nicænum, symbolum Constantinopolitanum, epistola Cyrilli ad Nestorium , quæ incipit , *Obloquuntur* ; alia ejusdem ad Joannem Antiochenum epistola, quæ incipit, *Lætentur cœli*, & epistola synodica à S. Leone ad Flavianum contra Eutychis hæresim scripta , cui post ejus lectionem Episcopi, qui aderant, orthodoxi sic acclamant: *Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides. Omnes ita credimus, orthodoxi ita credunt. Anathema ei qui ita non credit . Petrus per Leonem ita locutus est , Apostoli ita docuerunt.* Dixi autem, Episcopi, qui aderant, orthodoxi: nam Illyriciani & Palæstini Episcopi , qui nondùm ad sanam mentem redierant , dubitarunt circa tria hujus epistolæ loca , quorum tamen plana erat orthodoxia: Breviter illis ex tempore responsum est ab orthodoxis: tum Magistratibus & Senatoribus scisitantibus , quis adhuc dubitet,

ret, orthodoxi Episcopi iterùm clamant, *Nemo dubitat*: sed Illyriciani & Palæstini per Atticum Nicopoleos Episcopum aliquot dierum inducias postulant, intra quos tranquilla mente veritatem perquirere possint. A Magistratibus & Senatoribus conceduntur illis quinque dierum inducie, intra quos cum orthodoxis apud Anatolium convenientes doceantur, & dubia sua deponant. Contra hanc œconomiam reclamant orthodoxi omnes, dicendo: *Omnes ita credimus: sicut Leo, ita credimus, Nostrum nullus dubitat. Nos jam subscripsimus*. Denique Illiriciani & Palæstini petunt, ut Dioscorus cum aliis sex Episcopis supra memoratis Synodo reddatur, orthodoxis omnibus clamantibus *Ægyptium exilio*.

Actione tertia, à qua absunt Magistratus & Senatores, & Dioscorus, cum aliis sex Episcopis, qui cum illo in Ephesino latrocinio primatum habuerunt, Eusebius Dorilæi Episcopus Dioscorum accusat; leguntur varii libelli Synodo oblati, in quibus exponebantur Dioscori scelera. Dioscorus à Synodo citatus, etiam post tertiam citationem venire abnuit: Paschasinus in eum sententiam profert his verbis: *Sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus magnæ & senioris Romæ Leo, per nos & per præsentem sanctam Synodum, una cum ... beato Petro Apostolo qui est petra & crepido catholicæ Ecclesiæ, & rectæ fidei sacramentum, nudavit eum* (Dioscorum) *tam Episcopatus dignitate, quàm etiam & ab omni sacerdotali alienavit ministerio*.

Similiter contra Dioscorum depositionis sententia fertur ab Anatolio, Maximo Antiocheno, & aliis deinceps omnibus qui aderant Episcopis. Sententia depositionis contra Dioscorum lata, ab omnibus deinde subscribitur; mittitur ad Dioscorum, & significatur clericis Alexandrinis, qui Chalcedone aderant. A Synodo proponitur edictum, quo declaratur, ita Dioscorum gradu & dignitate dejectum esse, ut nunquam in integrum sit restituendus. Denique Martianum Imperatorem de Dioscori depositione certiorem facit Synodus per litteras, in quibus Patres damnationis Dioscori causas exponentes, asserunt eum depositum esse, quia primò epistolam Leonis ad Flavianum recitari prohibuit Episcopis Ephesi congregatis, & hoc postquam multoties promiserat, & juraverat sese hujus epistolæ lectionem non impediturum. Secundò, Eutychem legitimè abdicatum, in integrum irregulariter restituit contra decretum Leonis, qui hæresim ejus damaverat, & sententiam in illum à Flaviano latam confirmaverat. Tertiò, quia Flavianum & Eusebium Dorilæi Episcopum iniquè damnavit, & alios Episcopos à diversis Conciliis ritè damnatos, in communionem propria auctoritate suscepit; cùm regulæ ecclesiasticæ præcipiant, ne qui Episcopi in communionem accipiant eos, qui ab aliis fuerunt excommunicati. Quartò, sententiam excommunicationis in Leonem Pontificem ferre ausus est. Quintò denique, Concilio inobediens fuit, & semel, ac secundò, & tertiò secundùm sanctas regulas vocatus, noluit sese sistere.

Magistratus & Senatores qui actione tertia non interfuerant, ut Dioscori judicium soli Synodo relinqueretur, adfuerunt actioni quartæ: in qua sciscitantibus illis utrùm symbolo Nicæno & Constantinopolitano consonet epistola Leonis ad Flavianum, declarant Episcopi omnes, etiam Illyricani & Palæstini, qui actione tertia dubitaverant de tribus ejus locis, illam symbolis consonare, eique se subscripsisse. Exinde accepto Imperatoris mandato, quo Juvenalis & aliorum Episcoporum, qui cum Dioscoro latrocinalem Synodum Ephesinam rexerant, judicium Synodo permittebatur, Synodus cum illis, quoniam Leonis epistolæ subscripserant, clementer agit, eosque in pristinum ordinem & consessum admittit. Lecta deinde fidei professione, quam Imperatori obtulerant Ægyptii Episcopi tredecim, jubentur dictam Leonis epistolam subscribere, quod facere sine Alexandrino Archiepiscopo constanter renuentes, ex indulgentia subscriptionem suam differre permittuntur donec novus loco Dioscori eligatur Alexandriæ Episcopus. Denique Caroso & aliis Archimandritis ac monachis Eutychianis, postquam lecti fuerunt supplices libelli, quos Imperatori obtulerant, conceduntur triginta dierum inducie ad hoc, ut Eutychis hæresim damnent, & subscribant epistolam Leonis; quo tempore elapso, si non obedierint, gradu ac omni dignitate, communione, & prælatura privati declarantur.

Actione quinta, cui interfuerunt Magistratus & Senatores, lecta fidei expositione, qualis apud Anatolium absentibus legatis Apostolicis exarata fuerat, Joannes Germaniciæ Episcopus, in medium transiens, dixit, expositionem illam non bene habere, adeòque redintegrandam esse. Reclamarunt etiam legati Pontificii, interminati se discessuros, & Romæ Synodum aliam generalem coactum iri, ni reconcinnaretur expositio, in qua tantùm dicebatur, Christum esse ex duabus naturis, quod ad Eutychianam impietatem refutandam insufficiens esse judicabant Apostolici legati, nec immeritò, ut patet ex his Dioscori verbis: *Quod ex duabus naturis est, suscipio; duas non suscipio*. Quare volebant in expositione dici, quod in sua ad Flavianum epistola scripserat Leo, Christum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter subsistere; quod tandem post longam altercationem agentibus Magistratibus ac Senatoribus, & ipsomet Imperatore per nuncium interveniente, & præcipiente, perfectum est ab Episcopis ad id à Synodo delegatis. Expositio reconcinnata, & cum additione quam legati Pontificii postulaverant, relecta, ab universa Synodo suscepta est, clamantibus Episcopis omnibus: *Hæc fides Patrum Metropolitani modo subscribant ... quæ benè definita sunt, dilationem non suscipiant. Hæc fides Apostolorum, huic omnes consentimus, omnes ita sapimus*.

Actione sexta, præsentibus Marciano & Pulcheria, fidei expositio, postquam iterùm lecta est, ab Episcopis omnibus subscribitur; & subscriptione ab omnibus facta, Imperatore iterùm sciscitante, num secundùm omnium Episcoporum consensionem definitio relecta, prolata fuerit, clamant omnes: *Omnes sic credimus: una fides, una voluntas, omnes idipsum sapimus, omnes consentientes subscripsimus, &c. Nestorio & Eutychi & Dioscoro anathema. Trinitas hos tres damnavit, Trinitas hos tres ejecit, &c.* Sic absoluta est Chalcedonensis Synodus celeberrima, quantùm attinebat ad Eutychem, circa quem nominatim nihil statuit Synodus, quia causa illius jam erant finita, utpotè legitimè condemnati ab Archiepiscopo suo Flaviano, cujus judicium confirmaverat summus Pontifex Leo, cujus rogatu Eutychem jam relegaverat Marcianus.

Edicto publicè proposito Synodum confirmavit Marcianus, & ea quæ decreverat observari præcepit. Legem, à Theodosio post latrocinalem Synodum Ephesinam contra Flavianum & Eusebium Dorilæi Episcopum latam, lege contraria infirmavit & abrogavit; Gangram Paphlagoniæ urbem relegavit Dioscorum, in cujus locum suffectus est Proterius vir apprimè catholicus, qui sedem Alexandrinam obtinuit, non sine ingentibus turbis, quas excitarunt, qui Dioscoro studebant: quare tunc duas in partes scissa est Alexandria, aliis, qui numero quidem pauciores, sed honestiores erant, Proterium sequentibus; aliis verò Dioscoro, quandiù vixit adhærentibus, quorum plerique nequidem mortuo Dioscoro ad Proterium rediere, sed schisma fecere, auctoribus Timotheo Æluro presbytero, & Petro Moggo diacono, quos idcircò Proterius damnavit.

§. IV.

Discrimina, in quæ ab Eutychianis adducta Chalcedonensis Synodus, perstringuntur.

MArciano Imperatore anno 457. è vivis sublato, Timotheus Elurus, monachorum, quos circumvenerat, multitudine fretus, sedem Alexandrinam invadit;

vadit; à duobus Episcopis, qui ob crimina sua damnati fuerant, & in exilium pulsi, ordinatur; per nefarios homines Prorerium in baptisterio, ad quod confugerat, ipso die Cœnæ Domini interficit; & Chalcedonensem Synodum anathematizat. Missis utrimque ad Leonem, qui Marciano successerat, supplicibus libellis, hoc est, tam ab Ægypti Episcopis & clericis, de Proterii sede, & Chalcedonensis Synodi damnatione conquerentibus; quàm à Timotheo, factum excusante, & ut Synodus Chalcedonensis abrogaretur postulante, Leo encyclicas litteras ad omnes orbis Romani Episcopos scribit, sciscitans quid eis de Chalcedonensi Concilio, & Timothei ordinatione statuendum judicent. *Chalcedonensem Synodum*, ut ait Liberatus, cap. 15. *usque ad sanguinem vindicandam ... Timotheum verò non solùm inter Episcopos non haberi, sed etiam christiana appellatione privari*, rescribunt omnes Episcopi. 1060. Episcopos Eulogius Episcopus Alexandrinus, ad 470. tantùm Ephræmius Antiochenus Episcopus ad Imperatorem rescripsisse testatur apud Photium. Acceptis Episcoporum litteris Imperator Alexandria pelli jubet Timotheum, eumque Gangram primùm, deinde Chersonam relegari. In ejus locum à Catholicis sufficitur Timotheus alius, cognomento Salophaciolus.

Non solùm Alexandriæ, sed etiam Antiochiæ turbatum est ab Eutychianis. Petrus cognomento Cnapheus sub Fullo, presbyter primùm Chalcedone, deinde Constantinopoli Archimandrita, impietati Eutychianæ addictissimus, scelerum suorum conscientia exagitatus aufugit Antiochiam ad Leonem, quem Imperator Leo Orientis ducem fecerat. Ibi contra catholicam fidem & Martyrium Patriarcham turbas ingentes excitavit; tum Martyrio sponte Episcopatui renunciante, sedem Antiochenam invasit: sed agente Gennadio, ab Imperatore damnatus ad exilium, antequam in illud deportaretur, fuga sibimet consuluit.

Leone mortuo, & imperante Zenone, Basiliscus Eutychianæ sectæ studiosus, tyrannidem arripit anno 495. Ab exilio revocat Timotheum Elurum, qui cum Petro Cnapheo venit Constantinopolim. Suadente Timotheo, Basiliscus ad omnes ubique Episcopos mittit encyclicas litteras, in quibus epistolam sancti Leonis ad Flavianum & Chalcedonense Concilium anathematizari jubet, & ubicunque reperta fuerint, flammis absumi. Cum Timotheo Eluro & Petro Cnapheo Basiliski litteris subscripsisse Episcopos alios numero circiter quingentos scribit Evagrius, lib. 3. hist. cap. 5. Ex illis fuere Asiani Episcopi, qui tamen aliquanto post, dejecto Basilisco, ad Acasium Constantinopolitanum miserunt pœnitentiæ libellos, quibus asserebant, se non sponte sua, sed necessitate adactos, Basiliski litteris subscripsisse, nec aliter se, quàm juxta Chalcedonensis Synodi formulam credere, & antea credidisse.

Subscriptis Basiliski litteris Petrus Cnapheus Antiochiam reversus, sedem illam iterùm occupat. Timotheus itidem cum Petro Moggo Alexandriam redit, & sede illa recepta, fugatoque Timotheo Salophaciolo, anathematizat Chalcedonensem Synodum. Interea Acacius adversùs Basiliscum plebem Constantinopolitanam & monachos commovet. Basiliscus perterritus, litteras suas encyclicas revocat, aliasque illis contrarias, quibus Chalcedonensem Synodum confirmat, mittit ad Episcopos.

Altero, quàm deturbatus fuerat anno, Zeno imperium recuperat; omnia Basiliski acta rescindit, Petrum Cnapheum Antiochia expullit; deturbari jubet Timotheum Elurum, qui, si Liberato credimus, vitæ pertæsus mortem optat, & hausto sponte veneno extinguitur. Restituto jussu Leonis Timotheo Salophaciolo, hæretici sua sibi auctoritate Episcopum eligunt Petrum Moggum, quem, hoc nuncio accepto, morte damnat Zeno; quare sese hominum conspectui subducere cogitur; cùm autem Alexandriæ delitesceret, Timotheus Salophaciolus de eo longiùs amandando scripsit ad Simplicium Pontificem, qui ea de re apud Zenonem & Acacium, qui tum Petro favebat, toto ferè triennio per litteras frustrà laboravit.

Mortuo Timotheo Salophaciolo, à Catholicis Joannes cognomento Thalaja, vir catholicus, Episcopus Alexandrinus ordinatus est, cui Acacius, quòd ab eo non accepisset litteras, quibus de illius ordinatione certior fieret, gravissimè succensuit: unde & Zenonem impulit, ut eo dejecto Petrum Moggum restituat. Prætereà, idem Acacius Zenoni auctor fuit, ut Catholicos cum hæreticis conciliandi gratia ederet henoticum seu unitivum decretum, quod est media quædam inter orthodoxos & heterodoxos fidei professio, in qua scilicet profitetur se nullam aliam fidei formulam suscipere præter Nicænam, quam Constantinopolitana Synodus generalis confirmavit; & Ephesina, quæ Nestorium damnavit, secuta est; eosque qui aliter sentiunt, vel senserunt aliàs, sive in Chalcedonensi, sive in alia qualibet Synodo, anathematizat cum Nestorio & Eutyche. Præterea, duodecim sancti Cyrilli adversùs Nestorium anathematismos recipit & confitetur *Unigenitum Dei Filium & Deum, verà hominem factum ... consubstantialem Patri secundùm deitatem, eundemque nobis consubstantialem quoad humanitatem, qui descendit & incarnatus est ex Spiritu sancto de Maria Virgine ac Dei genitrice, unum esse, non duos. Eos verò qui dividunt, aut confundunt, aut phantasiam introducunt*, omninò rejicit: de una autem aut duabus post incarnationem naturis ex industria silet, ne cui parti præjudicet. Itaque Zeno in suo henotico Synodum Chalcedonensem non damnabat quidem, sed nec illam, & editam ab illa fidei expositionem admittebat, imò indirectè eam petere, ac vituperare videbatur.

Henoticum suscepit Petrus Moggus, quare cum eo Acacius communionem iniit. Cùm autem Chalcedonensem Synodum damnare desineret Petrus, ex Eutychianis, quibus abundabat Alexandria, aliqui ab ejus communione recesserunt; cùmque postea, ut illos ad se reduceret, Synodum anathematizasset, nihilominùs in suo schismate perseveraverunt: unde quia conventus suos seorsim à suo Capite seu Patriarcha agebant, nuncupati sunt Acephali, quod vocabulum ad totam sectam transiit; ita ut postmodùm sectæ illius homines indifferenter Acephali, vel Eutychiani appellati fuerint.

Anno 482. quo Henoticum promulgatum est, Constantinopoli degebat Petrus Cnapheus, qui illud suscipiendo conciliavit sibi Acacium, à quo in communionem idcircò receptus est, & in Antiochena sede restitutus, ejecto Calendione catholico, quem ipse Acacius ordinaverat: sede recuperata Petrus Cnapheus palàm Concilium Chalcedonense damnavit, & ad Trisagii finem hanc adjecit clausulam, *Qui passus es pro nobis, miserere nobis*, sicque initium dedit hæresi Theopaschitarum.

Anno 483. defuncto Simplicio, ad Pontificatum Romanum evectus est Felix tertius, qui Henoticum repudiavit, & Romæ coegit Synodum, ex qua legatos, Vitalem scilicet ac Missænum Episcopos, Constantinopolim misit, qui à Zenone peterent, ut Chalcedonensis Synodus firmaretur, Petrus Moggus tanquam hæreticus expelleretur, & Acacius Romam mitteretur; rationem redditurus eorum, quæ ei objiciebat Joannes Thalaja, qui Alexandria expulsus, ad Sedem Apostolicam confugerat. Verùm legati in carcerem conjecti, ac postea ab Acacio corrupti, cum hæreticis communicarunt, Petri Moggi nomine in sacris dyptichis publicè recitato, ex quo facto multos ex simplicioribus in fraudem induxerunt hæretici, asserentes Petrum Moggum à Romana etiam Sede susceptum esse in communionem.

De legatorum suorum prævaricationem per Acœmetenses monachos, qui illos accusaturi Romam venerant, certior factus Felix, alteram Romæ coegit Synodum, in qua legatos suos omni honore & gradu privavit, & excommunicationis sententiam tulit in Acacium, quam Constantinopolim delatam monachus Acœmetensis in Acacii pallio suspendit, dum ad sacra celebranda templum ingrederetur. Acacius con-

contempto Synodi Romanæ judicio in hæreticorum communione permansit, & Felicis nomen è sacris expunxit diptychis : quare ex tunc Romana & aliæ Occidentales Ecclesiæ à Constantinopolitana separatæ sunt, quod schisma diu duravit cum ingenti Ecclesiarum Orientalium detrimento ; nec nisi post quinque & triginta circiter annos, imperante Justino seniore, & procurante Hormisda Pontifice, extinctum est.

Zenone post decimum & septimum imperii sui annum absque liberis defuncto, Ariadnes, quæ Zenonis conjux fuerat, opera rerum summam adepta est, & Ariadnem accepit uxorem Anastasius. Eo imperante, miram Ecclesiarum Orientalium discordiam fuisse, scribit Evagrius lib. 3. hist. Eccl. cap. 30. singulis præsulibus, prout ipsis visum erat, agentibus. Alii Synodum Chalcedonensem defendebant ; alii anathematizabant : alii nec admittebant nec rejiciebant, contenti Henotico, quamvis inter se de una vel duabus in Christo naturis dissiderent. Cùm autem vellet Anastasius subditos imperio suo altissima pace frui, omni contentione tum ab Ecclesiæ statu, tum à rebus publicis procul amandata, atque ita nihil omninò innovari vellet, si quem Episcopum deprehendebat contra inolitam Ecclesiæ, cui præerat, consuetudinem Concilium Chalcedonense aut prædicantem, aut sub anathemate damnantem, eum sede expellebat.

Xenajas Hierapoleos Episcopus, cum ingenti monachorum Eutychianorum turba Antiochiam irrumpens, Flavianum Patriarcham catholicum aggressus est, ut eum ad anathematizandam Chalcedonensem Synodum compelleret. At cives Antiocheni accurrentes, Xenajam cum suis monachis, non sine magna illorum cæde fugarunt. Quod cùm delatum esset ad aures Anastasii, Flavianum immeritum expulit, & Patras relegavit, intruso in ejus locum Severo, homine nequissimo, qui ob Eutychianam impietatem è monasterio suo expulsus, Constantinolim venerat, & in Anastasii familiaritatem irrepserat. Hic cùm Antiochiam venisset, synodicas, in quibus Chalcedonensem Synodum cum epistola S. Leonis, & eos qui duas in Christo naturas agnoscebant, sub anathemate damnabat, litteras quaquaversùm misit, & ad eas subscribendas suæ diœceseos Episcopos partim fraude induxit, partim vi compulit, nonnullis tamen subscribere recusantibus, qui idcircò sedibus suis relictis fugerunt.

Mortuo Anastasio Prætoriani milites Imperatorem renuntiarunt Justinum, qui senior dictus est, Principem apprimè catholicum, & acerrimum Chalcedonensis Synodi defensorem. Hic primo imperii sui anno Severum, eò quòd in litteris synodicis, quas scribebat, & in responsionibus, quas ad singulos Patriarchas mittebat, Synodum Chalcedonensem damnare non cessabat, deturbavit, jussitque linguæ abscissione plecti, hortatu Vitaliani militum magistri, cui maledixerat. Quod supplicium fuga evasit Severus, in cujus locum suffectus est Paulus quidam, vir catholicus, qui Chalcedonensem Synodum palàm prædicare jussus est ab Imperatore, à quo idem aliis omnibus Orientalis Ecclesiæ præsulibus præceptum est.

Justino ad meliorem vitam translato, Justinianus, quem sibi collegam assumpserat, solus imperavit, & Chalcedonense Concilium acerrimè ad finem usque vitæ defendit, Theodora ejus conjuge Eutychianorum parti addictissima, eosque, qui unam tantùm in Christo naturam asserebant, omni cura ac sollicitudine protegente.

Petro Moggo ejusdem impietatis & in Chalcedonense Concilium odii participes in Alexandrina sede successerant Athanasius, Joannes Mela, Joannes alter cognomento Niziota, Dioscorus junior, sub quo Alexandrini Acephali ad aliorum, qui Patriarchæ communicabant, Eutychianorum communionem redierunt ; & Timotheus, quo defuncto, procurante Theodora Augusta, per Calopythium cubicularium, Theodosius ordinatus est Episcopus Alexandrinus : sed seditionum populi pertæsus, sponte Alexandria abscessit, & cum honore Constantinopolim deductus est jussu Theodoræ, quæ eum Chalcedonensem Synodum susceperturum esse Justiniano promiserat ; quod cùm à Severo, qui tunc Constantinopoli agebat, in hæresi confirmatus, præstare pertinaciter recusasset, ab Imperatore missus est in exilium, & in ejus locum suffectus Zoilus Episcopus catholicus.

Anno 635. è Trapezuntina sede in Constantinopolitanam, opera Theodoræ translatus est Anthimus catholicum se simulans. Eodem anno Constantinolim venit Agapetus Romanus Pontifex, qui acceptis orthodoxorum contra Anthimum libellis, eum hæreseos convictum, Augusta clàm minas nequicquam intentante, deposuit, eique subrogavit Mennam, qui, Agapeto aliquantò post ad cœlos translato, Constantinopoli Synodum coegit, in qua Anthimus in hæresi contumax excommunicatus est cum Severo, quibus constitutione edita Justinianus non solùm urbe regia, sed etiam omni alia imperii civitate interdixit. Ex quo tempore omne in Ecclesia Orientali dissidium sublatum est, & à Patriarchis aliisque Episcopis omnibus receptæ & prædicatæ sunt quatuor Synodi, Nicæna scilicet, Constantinopolitana, Ephesina prior, & Chalcedonensis, ut scribit Evagrius, lib. 4. histor. Eccl. cap. 11. & manifestum fit ex quinta Synodo sub Justiniano celebrata Constantinopoli, in qua sic loquuntur Patres : *Iterùm confitemur quòd suscipimus sanctas quatuor Synodos, id est, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, & Chalcedonensem ; & quæ pro una eademque fide definierunt, prædicavimus, & prædicamus.*

§. V.

De variis Eutychianorum factionibus.

Eutychiani divisi sunt in Eutychianos rigidos, Eutychianos molliores, hæsitantes, corrupticolas, incorrupticolas, Agnœtas, Theopaschitas, Triteitas, Severitas, Jacobitas, &c.

Eutychiani rigidi erant ii, qui in omnibus Eutychis impietatem sequebantur : molliores verò, qui in aliquo ab Euhyche dissentiebant ; unde & semi Eutychiani dicti sunt. Primi cum Eutyche asserebant, post unitionem, unam tantùm naturam, eamque simplicem in Christo mansisse, sive quia volebant divinitatem conversam esse in humanitatem, sive potiùs quia sentiebant humanitatem à divinitate absortam atque consumptam : unde negabant Christum ulla ex parte nobis substantialem esse. Secundi verò affirmabant unam quidem in Christo naturam esse, sed eam naturæ Patris secundùm aliquid, & secundùm aliquid naturæ nostræ esse consubstantialem : unde consequens est, ut tenerent ex utraque natura, divina scilicet & humana, unam tertiam fuisse compositam.

Hæsitantes, ex quorum numero fuisse Anastasium Zenonis in imperio successorem scribit Leontius, hoc commune cum aliis Eutychianis habebant, quòd Eutychis hæresim amplecterentur, & aversarentur Chalcedonensem Synodum.

Corrupticolæ sic dicti, quia corpus Christi fuisse corruptioni obnoxium confitebantur, Theodotiani nuncupati sunt à Theodosio, quem suprà favore Theodoræ Augustæ ad Alexandrinum Episcopatum evectum esse diximus. Incorrupticolæ verò corpus Christi corruptelæ, mortis & perpessionis expers semper esse volebant. Appellati autem sunt etiam Julianistæ à Juliano Halicarnassensi ; Gajanitæ à Gajano, quem à monachis in Alexandrinam sedem deturbato Theodosio, intrusum Theodora Carthaginem relegavit, & Aphthartodocetæ.

Agnœtæ sic dicti, quia Christo ignorantiam attribuebant, authorem habuerunt Themistium diaconum Alexandrinum, à quo Themistiani nuncupati sunt. Theopaschitæ Petrum Cnapheum authorem habuerunt, & unam de trinitate personam passam esse secundùm divinitatem asseruerunt. Differebant autem à Patropassianis, qui unicam in Deo hypostasim

sim admittebant; cùm ipsi tres inter se realiter distinctas agnoscerent. Triteitæ non solùm tres hypostases, sed etiam tres naturas inter se distinctas realiter constituerunt. Horum institutor, vel saltem instaurator fuit Joannes Grammaticus cognomine Philoponus, qui scripsit contra Chalcedonense Synodum. Severitæ, qui in plures factiones divisi fuerunt, sic dicti sunt à Severo Antiocheno pseudo-Episcopo, quo authore gloriabantur. Jacobitæ prognati sunt à Jacobo genere Syro, ex infima plebe homine, qui Armenos in Theopascitarum hæresim induxit, quam hactenùs pertinaciter retinent. Extiterunt denique aliæ Eutychianorum factiones, quorum alii Angelitæ à loco quodam Alexandriæ *Angelio* dicto, in quo conventus suos habebant, alii Petritæ à Petro Episcopo, alii Cononistæ ab Episcopo Cononе nuncupabantur.

ARTICULUS XI.

De Scythis quibusdam & Acœmetensibus monachis.

JUstino seniore imperante, pacis ac concordiæ Ecclesiasticæ studiosissimo, Hormisdas Pontifex Romanus ad eum anno 519. legatos misit, Germanum & Joannem Episcopos, Blandum presbyterum, Felicem & Dioscorum diaconos, qui cum Sede Apostolica Constantinopolitanam Ecclesiam, & alias Orientis Ecclesias reconciliarent. Tunc temporis Scithæ quidam monachi Vitaliani magistri militum, qui & ipse erat Scytha, domestici, quorum præcipui erant Achilles, Joannes, Mauritius, Maxentius, Leontius Vitaliani affinis, & Petrus diaconus, reconciliationem feliciter inceptam aliquantùm interturbarunt.

Hi aliquando cum Victore Constantinopolitanæ Ecclesiæ diacono disputantes, asserverunt Chalcedonensis Synodi professionem non sufficere, & præter illam confitendum, *unum de Trinitate crucifixum esse*. Negavit Victor: quare adversùs illum tanquam Nestorianum, supplicem libellum obtulerunt legatis Pontificiis & Joanni Constantinopolitano Episcopo, petieruntque ut Chalcedonensi Synodo adderetur illud, *unus de Trinitate crucifixus est*. Responderunt legati: *Quod non est in quatuor Conciliis definitum, nec in epistolis beati Papæ Leonis, nos nec dicere possumus, nec addere*. A legatis itaque rejecti sunt monachi, quòd extorquere vellent novum additamentum, nec necessarium, nec Eutychianæ impietatis suspicione carens; cùm ante annos triginta à Petro Cnapheo hæretico dictum esset: *Unum de increata & individua Trinitate passum esse*.

Monachi Scythiani spe sua delusi, Romam profecti sunt ad Hormisdam Pontificem, ad quem scripsere legati, ut eum admonerent, ne facilem se præberet monachis illis, qui cùm Synodum Chalcedonensem cum sancti Leonis epistola sine novo additamento sufficere negarent, & eos qui illis contenti essent, tanquam Nestorianos traducerent, hæreticum animum gerere non immeritò videri poterant. Addebat Dioscorus, è legatis unus, eorum additamento tam graviter offendi animos orthodoxorum in Oriente, ut ex illius approbatione graves dissensiones & scandala inter Ecclesias exortura essent; adeòque videri sibi, utile fore, & ad Ecclesiarum pacem conveniens, non aliud monachis illis responsum dari, quàm sufficere Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur, cum S. Leonis epistola, ab eodem illo Concilio confirmata.

Scythicos monachos humaniter excepit Hormisdas, & eos usque ad legatorum suorum reditum retinere decrevit. Interea omnem adhibuit conatum, ut illos ab incepto deterreret, & suppressa, quam excitarant, controversia, quiescerent, Chalcedonensi Synodo & S. Leonis epistolis contenti; at apud eos monitis, mansuetudine, ac auctoritate sua nihil planè profecit; nam multùm tumultuari Romæ, & populum ad seditionem commovere frustra conati, clam aufugerunt, & fuga sua sese omnia ex prava & hæretica intentione agere facilè persuaserunt Pontifici, qui proinde verba Apostoli primæ ad Timotheum, cap. 3. eis attribuens in sua ad Possessorem Africanum Episcopum epistola, sic loquitur: *De eis serò probavimus prophetica Apostolum voce dixisse, in novissimis diebus instare tempora periculosa, & fore homines sui tantùm amatores, habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, itaque esse vitandos.* Illos tamen non anathematizavit, nec de illorum propositione judicium aliquod tulit, solùmque eam authoritate sua confirmare constanter recusavit.

Paulatim refrixit invidia, quam Scythicorum monachorum propositio incurrerat, ejusque patrocinium suscepere docti & pii homines, inter quos numerantur Ferrandus diaconus, & Facundus Hermianensis Episcopus. Cùm itaque illam Justiniano & Episcopis placere cernerent monachi Acœmetæ, sic dicti quòd in turmas tres divisi, ac per vices sibi succedentes, Dei laudes in Ecclesia diu noctuque concinerent sine intermissione, ex zelotypia adversus monachos Scythicos, quibus tanquam Eutychianis acriter adversati fuerant, in oppositum Nestorii errorem prolapsi sunt, *negantes*, ut refert Liberatus in suo Breviario cap. 20. *esse confitendum beatum Mariam verè & proprie genitricem, & unum de Trinitate incarnatum, & carne passum.*

Cùm autem urgerentur ab Imperatore, suadente Epiphanio Constantinopolitano Episcopo, ad Joannem II. Romanum Pontificem, qui Hormisdæ post Joannem I. Felicem IV. & Bonifacium II. successerat, legatos miserunt Cyrum & Eulogium; quo audito, Imperator eidem legatos destinavit Hypacium & Demetrium Episcopos, qui has tres Pontifici proponerent quæstiones: *Utrum unus ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit, hoc est, una de tribus personis sanctæ Trinitatis sancta persona? An Deus Christus carne pertulerit impassibili deitate? An proprie & veraciter Mater Domini Dei nostri Christi Maria, semper Virgo debeat appellari:* earumque decisionem ab eo peterent.

Ab iisdem legatis Joanni redditæ sunt Imperatoris litteræ, in quibus, suam & aliorum Orientalium orthodoxorum fidem exponens, sic ait: *Prædicantes Dominum nostrum Jesum Christum ..... crucifixum unum esse sanctæ & consubstantialis Trinitatis, & coadorandum & glorificandum Patri & sancto Spiritui. Nec enim alium Deum Verbum, & alium Christum cognoscimus: sed unum atque eundem ipsum consubstantialem Patri secundùm divinitatem, & consubstantialem nobis eundem ipsum secundùm humanitatem, passibilem carne, eundem ipsum impassibilem deitate ..... sanctam atque gloriosam Virginem Mariam proprie & verè Dei Matrem esse dicimus; non quia Deus Verbum principium ex ipsa sumpserit, sed quia in ultimis diebus descendit de cœlis, & ex ipsa incarnatus, & homo factus, & natus est, quem confitemur & credimus, sicut dictum est, consubstantialem esse Deo Patri secundùm deitatem, & consubstantialem nobis eundem ipsum secundùm humanitatem: ejusdem miracula & passiones, quas sponte in carne sustinuit, agnoscentes, &c.*

Hac Justiniani legatione anno 533. accepta & audita, Joannes Romæ coegit Synodum, in qua post debitam veritatis inquisitionem sententiam tulit secundùm Imperatorem contra monachos Acœmetas, quos ad rectam fidem revocare frustra conatus est, & idcircò in hæresi obduratos fidelium communione privavit. Patent hæc ex duabus synodicis epistolis, quarum prima est ad Justinianum, secunda verò ad Avienum, Liberium, & alios Constantinopolitanos Senatores, scriptæ à Joanne anno 534.

In prima Joannes 1. laudat Imperatorem, *quòd amore fidei & charitatis studio, edoctus Ecclesiasticis disciplinis, Romanæ Sedis reverentiam conservet, & ei cuncta subjiciat, & ad ejus deducat unitatem,*

ad

ad cujus auctorem, hoc est, Apostolorum primum, Domino loquente præceptum est; Pasce oves meas, *quam esse omnium verè Ecclesiarum caput, & Patrum regulæ, & Principum statuta declarant.* 2. Authoritate sua confirmat edictum publicè de consensu Episcoporum omnium ab Imperatore propositum, in quo fidei professionem illam, quam per legatos suos Romam transmiserat, ab omnibus recipiendam præscribebat.

3. Fidem Imperatoris sic laudibus exornat: *Hæc est igitur vera vestra fides, hæc certa religio: hoc beatæ recordationis Patres omnes, Præsulesque Romanæ Ecclesiæ, quos in omnibus sequimur, hoc Sedes Apostolica prædicavit hactenus, & inconcusse custodivit: huic confessioni, huic fidei quisquis contradictor extiterit, alienum seipsum à sancta communione, alienum ab Ecclesia judicavit esse catholica.*

4. Denique admonet, à se excommunicatos esse monachorum Acæmetarum legatos, cum iis omnibus, qui eorum errorem sequi Romæ inventi sunt, simulque rogat Imperatorem, ut si proprio deposito errore, & prava intentione depulsa, ad unitatem Ecclesiæ reverti voluerint, eos in sua communione recipiat, eisque benigni animi gratiam condonet.

In secunda epistola authoritate Scripturarum, & Patrum confirmat hæc tria, quæ in Romana Synodo definita fuerant: *Unum scilicet ex sancta Trinitate Christum esse, hoc est, unam de tribus sanctæ Trinitatis esse Personam, sive subsistentiam, quam Græci hypostasim dicunt.* Deum carne passum. Gloriosam sanctam semper Virginem Mariam propriè & veraciter Dei genitricem esse, Matremque Dei Verbi ex ea incarnati. Deinde admonet eos, ad quos scribit, ut Acæmetarum, quos Romana damnavit Ecclesia, quique Nestoriani evidenter apparuerunt, simplicem etiam collocutionem vitent, nihilque sibi cum eis æstiment esse commune; cum canon ecclesiasticus cum excommunicatis Christianum nec loqui, nec communicare permittat.

ARTICULUS XII.

De tribus Capitulis.

§. I.

Quænam fuerint tria illa Capitula.

TRia illa Capitula sunt, 1. ipsa Theodori Mopsvestiæ Episcopi persona cum his quæ contra Incarnationem Domini nostri impiè conscripsit. 2. Theodoreti Cyrensis Episcopi contra Sanct. Cyrillum commentarii, quibus anathematismos, adversùs Nestorii impietatem à S. Cyrillo conscriptos, oppugnat, & refutat. 3. Epistola ad Marim Persam, ut ferebatur, ab Iba Edessæno Episcopo scripta, in qua Cyrillus ut Apollinarista traducitur, & anathematismi ab eo conscripti, ut omni impietate pleni rejiciuntur; Synodus Ephesina contemnitur, & Nestorium præcipiti judicio injustè condemnasse dicitur; excusatur Nestorius, & Ephesinum Joannis Antiocheni conciliabulum laudatur; Theodorus Mopsvestenus effertur, velut prædicator veritatis & Doctor Ecclesiæ, & Rabbula Ibæ decessor reprehenditur, quod Theodoro illi publicè anathema dixerit; denique Nestorii impietas exprimitur his verbis: *Non enim præsumit aliquis dicere, quòd una est natura deitatis & humanitatis; sed confitentur in templum & inhabitantem in eo, qui est unus Filius Jesus Christus.* Ex præcedentibus tamen videtur posse conjici authorem epistolæ, ingenii mediocris hominem, & in rebus theologicis parùm versatum, non aliud intendisse, quàm non unam esse deitatis, & humanitatis naturam in Christo, sed in eo duas naturas, divinam & humanam, realiter distinctas, & inconfusas agnoscendas esse.

§. II.

Qua occasione, & à quibus damnata sint tria Capitula.

PElagium Sedis Apostolicæ Apocrisiarium Agapetus moriens Constantinopoli reliquerat: hunc ad Paulum Alexandrinum Archiepiscopum deponendum in Orientem misit Justinianus. Pelagio post depositionem Pauli Constantinopolim redeunti adjunxere sese Rufus Abbas monasterii Theodosii, & Conon Abbas monasterii Sabæ, ab Eustochio ad Imperatorem missi, ut ab eo Origenis & scriptorum ejus condemnationem peterent. Pelagius Theodoro Cæsareæ in Cappadocia Episcopo, qui magna apud Imperatorem & Theodoram ejus conjugem pollebat gratia, & clàm fovebat Acephalos, infensus erat: quare cùm illum Origenis studiosissimum esse sciret, hanc eum vellicandi occasionem arripuit, & unà cum Menna Constantinopolitano Episcopo author fuit Justiniano, ut legatorum Orientalium precibus annueret, & edicto publicè proposito Origenem & ejus errores condemnaret. Itaque adversùs Origenem anno circiter 537. Justinianus edidit edictum, quo selecta ex ejus scriptis capita novem anathematismis proscripsit, ejusque personæ anathema dixit, & quibusvis aliis qui eadem cum illo sentirent, vel doctrinam ejus defenderent, aut ullo modo quocumque tempore tueri præsumerent. Edictum hoc, quod Imperator ad Mennam direxit, ab ipso Menna, & aliis qui tunc Constantinopoli aderant, Episcopis subscriptum est; deinde à Zoilo Alexandrino, Euphremio Antiocheno, & Petro Hierosolymitano, denique à Vigilio Romano Pontifice; sicque, ut ait Liberatus cap. 23. Origenes damnatus est mortuus, qui vivens olim fuerat ante damnatus. Adde, subscribente Pontifice Romano, Origenis errores finaliter damnatos fuisse.

Liberat. cap. 23.

Evagr. lib 4. c. 38.

Origenis damnationem ægerrimè tulit Theodorus Cæsareensis: quare ut ulcisceretur Pelagium, & Acephalis gratificaretur, Imperatori, contra Acephalos pro defensione Synodi Chalcedonensis scribenti, per Theodoram Augustam suggessit compendio ad Catholicorum communionem Acephalos omnes adduci posse; eos huic Synodo adversari, quò in ea tria Capitula approbata esse viderentur, quorum damnatione si corrigeretur atque purgaretur, illam per omnia, & in omnibus ab eis sine mora susceptum iri. Facilè Justinianum, qui rebus ejusmodi libentiùs sese immiscebat, & aliunde concordiæ ecclesiasticæ cupidissimus erat, persuasit Theodorus; & eo scribente, statim factum est contra tria Capitula edictum, ad quod subscribendum sedium quatuor Patriarchæ, Zoilus Alexandrinus, Euphremius Antiochenus, Petrus Hierosolymitanus, & Mennas Constantinopolitanus compulsi sunt, quodque ad universam Ecclesiam Catholicam inscriptum, cum tredecim anathematismis illi subjunctis, anno 546. publicatum est.

Liberat. cap. 24.

Quia verò nihil actum erat, nisi Sedis Apostolicæ auctoritas accederet, Imperator Vigilium Summum Pontificem Roma Constantinopolim evocavit per litteras. Vigilius sine mora profectus, anno sequenti Constantinopolim ingressus est, statimque vim omnem adhibuit Imperator, ut ab eo primùm Capitulorum damnationem extorqueret, sed nihil obtinuit.

Anno 548. Vigilius à Justiniano supra modum vexatus, ut tandem ad damnanda tria Capitula adduceretur, Concilium habuit Episcoporum septuaginta, quorum sententiis scripto acceptis, decretum fecit, quod vocavit, *Judicatum*, in quo damnavit tria Capitula, *salva Synodi Chalcedonensis reverentia*, illudque direxit ad Mennam, & Sabbato sancto promulgavit. Hoc Vigilii Judicato graviter offensi sunt Afri, Illyrici, & Dalmatæ Episcopi, aliique trium Capitulorum defensores, inter quos fuit Facundus Hermianensis Episcopus Africanus, qui libris duo-

decim

decim illorum defensionem suscepit. Quin etiam trium Capitulorum patrocinium sumpserunt Rusticus & Sebastianus Ecclesiæ Romanæ diaconi, & à Vigilio tanquam prævaricatore, ac Synodi Chalcedonensis violatore defecerunt, quos idcircò Pontifex anno sequenti, hoc est, anno 550. cum aliis quibusdam, lata in eos sententia, deposuit.

Tom. 5. pag. 407. *Judicato* Vigilii minimè contentus Justinianus, ob hanc quam addiderat clausulam, *Salva Synodi Chalcedonensis reverentia*, eum compellere voluit ad tria capitula damnanda absolutè, & absque ulla Synodi mentione; quod cùm facere renueret Vigilius, & postularet, ut generalis Occidentalium & Orientalium Synodus convocaretur, annuit Imperator, & ad omnes Episcopos litteras misit. Interea Pontifex *Judicatum* suum, quod Italiæ clerici, ad Francorum legatos euntes Constantinopolim scribentes, nominant *Constitutum*, recepit cum Chyrographis Episcoporum Græcorum, qui eadem Capitula damnaverant, ut de integro totius causæ examen institueretur, simulque decrevit: *Ut si quis Græcorum Episcoporum, usque ad universalis Concilii tractatum, de istis Capitulis aliquid fecisset, aut facientibus acquievisset, à communione Sedis Apostolicæ alienus existeret.* Ad Synodum celebrandam convenere Orientales Episcopi 160. sed ex Illyricianis nullus adfuit, & ex Africa pauci tantùm venerunt. Hos variis modis tentavit Imperator, ut capitulorum damnationi acquiescerent, sed frustra; quam ob rem crudeliter vexati sunt, & unus ex illis, Reparatus scilicet Carthaginensis Episcopus, impositâ ei calumnia, missus est in exilium; quod alii duo videntes, Chalcedonem in S. Euphemiæ Basilicam fugerunt.

Pag. 409. Anno 551. Justinianus moræ impatiens, & à Theodoro Cæsareensi impulsus, cùm Vigilius constanter renueret, absentibus Episcopis Occidentalibus, cum Orientalibus tria capitula damnare, contra datam ei fidem, adversùs capitula illa edictum publicè proposuit. Reclamavit Vigilius, & ab Imperatore eam ob rem vehementer commoto sibi metuens, ad S. Petri Basilicam confugit mense Augusto. Justinianus ira percitus, ad eum, prætorem cum militum manu mittit; Vigilium columnas altaris amplexum milites capillis, barba & pedibus corripiunt, ac violenter abstrahunt; diaconis ac clericis simili crudelitate comprehensis & ejectis; Pontifice columnas non dimittente, cadit altare, & columnæ aliquæ franguntur. Hoc spectaculo commotus populus, vocibus atque stridoribus prætorem cum militibus suis terrent & fugant. Imperator facti pœnitens, securitatem omnimodam, interposito etiam juramento, pollicetur Vigilio, qui è basilica egreditur, & redit ad ædes Placidias; sed paulò post, redintegrata vexatione, clam sese recipit Chalcedonem in basilicam S. Euphemiæ.

Anno sequente 552. Imperator ad Vigilium in S. Euphemiæ basilica commorantem, honorificam destinavit legationem virorum principum, qui eum nomine principis hortati sunt, ut accepta fide Constantinopolim reverteretur, quod facturum se negavit, nisi priùs sublatum esset edictum contra tria capitula publicè appensum. Paucis post diebus ad Vigilium mittitur Referendarius cum carta injuriis plena, qua acceptâ Vigilius publicavit excommunicationis & depositionis sententiam, quam anno superiore scripserat contra Theodorum Cæsareensem, imperatorii edicti conscriptorem, & qua Mennam & alios Episcopos Græcos à communione suspendebat donec corrigerentur. Hac Pontificis constantia victus Justinianus, tollit edictum suum; Theodorus & Mennas aliique Episcopi libellos fidei, ac pœnitentiæ offerunt Pontifici, & ab eo recipiuntur in gratiam, ipse verò revertitur Constantinopolim, Mennas moritur, & in hujus locum sufficitur Eutychius monachus Amazenus, qui oblato fidei libello Pontifici, ab eo in communionem receptus est.

§. III.

De quinta Synodo generali habita Constantinopoli in causa trium Capitulorum.

ANno 553. haberi cœpta est quinta Synodus, & collationibus octo perfecta est. In collatione prima quarto nonas Majas habita, præside Eutychio, Stephanus diaconus legit 1. Imperatoris epistolam, in qua Synodum hortatur ad sententiam de tribus capitulis post diligentem illorum discussionem ferendam. 2. Libellum quem Eutychius ad Vigilium miserat, & in quo facta fidei suæ professione petebat, ut eo præsidente, sub sacerdotali mansuetudine, sanctis Evangeliis in medio propositis, communiter tria capitula examinarentur, & finis exortæ controversiæ imponeretur Deo placitus, atque conveniens his quæ à quatuor sanctis Conciliis generalibus definita fuerunt. 3. Rescriptum Vigilii ad Eutychium, in quo laudata & approbata fidei professione quam Eutychius ad eum miserat, sic ait: *Vestrum desiderium cognoscentes annuimus, ut de tribus capitulis, ex quibus quæstio nata est, facto regulari conventu* (per regularem autem conventum intelligebat conventum tam ex Occidentalibus, quàm ex Orientalibus Episcopis pari circiter numero constantem) *servata æquitate, mediis sacrosanctis Evangeliis, collationem cum unitis fratribus habeamus* (quatuor Synodorum generalium reverentia in omnibus custodita) *& finis detur placitus Deo, &c.*

Posteà à Synodo honorifica decreta est ad Vigilium legatio Eutychii Constantinopolitani, Apollinarii Alexandrini, Domnini Antiocheni, cum Metropolitanis sexdecim, qui eum invitarunt ad conventum. Respondit Vigilius se corporis ægritudine impediri, & postero die quid de illo conventu sentiret, declaraturum; quod Pontificis responsum ad Synodum retulerunt legati, & discessum est.

Collatione secunda 8. idus Majas habita, iidem legati, qui in prima ad Vigilium destinati fuerant, & ad eum, ut ejus declarationem exciperent, postridie redierant, interrogati referunt, illum dixisse non posse se ad Synodum venire, eò quòd plurimi adessent Orientales Episcopi, paucos verò secum Occidentales haberet; privatim se sententiam suam scripto expressurum, & oblaturum Imperatori, à quo ad id præstandum inducias postularat. Dein ad Primasium Episcopum Africanum, & Sabinianum, Projectum, ac Paulum Illyricianos, à Synodo mittuntur Episcopi cum presbyteris, qui eos hortentur, ut veniant, & sancti Concilii pars fiant. Respondit Primasius, Papa non præsente, se non venturum, Sabinianus verò, Projectus & Paulus dixerunt se Metropolitam suum conventuros, eumque auscultaturos. Quibus ad Synodum per Episcopos, quos miserat, relatis, statuit sine Vigilio, & aliis qui cum eo erant Occidentalibus, trium capitulorum examen inire, & de illis sententiam ferre, conventusque indictus est in sequentem diem.

Collatio itaque tertia septimo idus Majas habita est, & in ea Synodi Patres ediderunt fidei suæ professionem, in qua dicunt, se suscipere sanctas quatuor Synodos, Nicænam scilicet, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, & Chalcedonensem, atque omnia quæ à prædictis sanctis quatuor Conciliis pro una eademque fide definita sunt; tum sic loquuntur inferiùs: *Omnia consonantia his, quæ à memoratis sanctis quatuor Conciliis pro recta fide definita sunt, suscipimus; omnia verò quæ non consonant his, quæ definita sunt ab iisdem quatuor sanctis Conciliis pro recta fide, vel ad injuriam, vel ad contrarietatem earumdem quatuor Synodorum, vel unius ex his, & ad defensionem hæreticorum, & eorum impietatis scripta sunt, aliena pietatis judicantes, condemnamus & anathematizamus.* Quibus verbis Synodus præludit condemnationi trium capitulorum, salva quatuor prædictarum Synodorum reverentia faciendæ.

Colla-

Collatione quarta habita quarto idus Majas leguntur 71. capita, ex Theodori Mopsvesteni libris excerpta, cum symbolo ab eo composito; quibus lectis, Synodus exclamat: *Hoc symbolum satanas composuit. Anathema ei qui hoc symbolum composuit. Hoc symbolum Ephesina prima Synodus una cum auctore ejus anathematizavit. Unum tantummodo fidei symbolum scimus, quod Nicæni sancti Patres exposuerunt, & tradiderunt. Hoc & sanctæ tres Synodi* (Constantinopolitana, Ephesina, & Chalcedonensis) *tradiderunt .... anathema Theodoro Mopsvesteno .., anathema illis qui non anathematizant eum. Defensores ejus Judæi sunt ..... Theodorum & conscripta ejus omnes anathematizamus.*

Collatione quinta habita tertio idus Majas ad pleniorem Theodori causæ notitiam leguntur varia adversùs illum & ejus doctrinam ab orthodoxis conscripta. Dein leguntur acta Synodi Mopsvestenæ, jussu Imperatoris à novem Episcopis celebratæ anno 550. ex qua Imperatori & Vigilio scriptum est, clericos & cives Mopsvestenæ civitatis ætate provectiores interrogatos, quandonam Theodorus è sacris dyptichis expunctus esset, & quis loco illius esset inscriptus, præstito juramento respondisse, ignorare se ex quo tempore Theodori nomen deletum esset è sacris dyptichis, sanctum verò Cyrillum loco illius insertum fuisse. Addebant Episcopi sese in dyptichis illis diligenter inspectis nullum Theodori in eo vestigium reperisse; ex quibus collegit Synodus à longo tempore Theodorum Mopsvestenum propter impia sua conscripta, & post mortem à Catholica Ecclesia ejectum fuisse.

Posteà ventum est ad Theodoretum, & lecta sunt ea, quæ ex ejus contra S. Cyrilli anathematismos scriptis excepta fuerant, cum aliquot aliis ejus epistolis, in quibus vel S. Cyrillum, ut sentientem cum hæreticis, vel Ephesinam Synodum tanquam erroris confirmatricem traducebat, aut laudabat Nestorium: tum Synodus ostendens Chalcedonense Concilium circa Theodoreti personam inculpatè se gessisse, nec ullatenùs impia ejus conscripta approbasse, dixit: *Ex his quæ Theodoretus impiè conscripsit, miranda est subtilitas S. Chalcedonensis Concilii: sciens enim ejus blasphemias, priùs quidem multis sapiùs usa est contra eum exclamationibus: posteà verò non aliter eum suscepisset, nisi priùs anathematizasset Nestorium, & ejus blasphemias, pro quibus antea scripsit defendens eas.*

Imperatore Vigilium rogante, ut, quod se facturum spoponderat, suam de tribus capitulis sententiam scripto exponeret, Vigilius pridie idus Majas protulit *Constitutum*, quod confundi non debet cum *Judicato*, quod in conventu septuaginta Episcoporum fecerat anno 548. & in quo tria capitula: *Salva Synodi Chalcedonensis reverentia*, damnaverat; Constitutum, inquam, protulit, in quo sexaginta capitibus, quæ ex Theodori Mopsvesteni libris extracta fuerant, damnatis, prohibuit ne quid decerneretur contra ipsum Theodorum, Theodoretum, & Ibam. Huic Vigilii decreto subscripsere Episcopi sexdecim Occidentales, & cum illis Theophanius Ecclesiæ Romanæ Archidiaconus, Pelagius & Petrus, ejusdem Romanæ Ecclesiæ diaconi. Hoc Præsules Græcos minimè terruit, & causæ, quam susceperant, examini insistentes, conventus suos continuarunt.

Sexta igitur collatio habita est die 14. Kalendas Junias. Ibi lecta Ibæ epistola, cum expositione fidei à Chalcedonensi Synodo edita, & facta utriusque collatione, Synodus dixit: *Ostendit manifestè facta collatio, quòd contraria per omnia est epistola, quam Ibas scripsisse dicitur, definitioni quam pro recta fide sancta Chalcedonensis Synodus pronunciavit. Unde & procedentes omnes exegerunt Ibam anathematizare Nestorium, quem vendicabat impia epistola ..... & hoc fecerunt, pro nullo habentes ea, quæ ab uno vel duobus* (Episcopis) *pro eadem epistola dicta sunt, qui & ipsi ejusdem cum omnibus facti voluntatis, Ibam susceperunt, cùm pœnitentiam egisset, & Nestorium anathematizasset, & subscripsisset definitioni ab eodem sancto Concilio expositæ.*

Dein Episcopi omnes exclamaverunt: *Hæc omnes diximus: Epistola hæretica est: epistolam, quæ dicitur Ibæ, omnes condemnamus: istam omnes anathematizamus: epistola aliena Synodo* (Chalcedonensi) *est: epistola contraria* (Chalcedonensis Synodi) *definitioni est: tota epistola hæretica est .... qui hanc non anathematizat, hæreticus est: qui istam suscipit, hæreticus est .... qui epistolam suscipit, Chalcedonenses sanctos Patres rejicit. Chalcedonensis Synodi, & Cyrilli æterna memoria: sanctarum quatuor Synodum æterna memoria. Qui non anathematizat epistolam, Chalcedonensem Synodum injuriat.*

Septima collatione die 7. Kalendas Junias habita, Constantinus sacri Palatii quæstor, missus ab Imperatore, dixit Vigilium tria capitula condemnasse non solùm scripto, sed etiam viva voce, nec semel coram multis Episcopis, & Senatoribus; atque ut universæ Synodo planè constaret capitula illa à Vigilio damnata fuisse, protulit aliquot epistolas ab eodem ad diversos scriptas, quæ relectæ sunt. Ibi autem relegi non potuit Vigilii Judicatum, in quo tria capitula damnaverat anno 548. quia anno 550. Vigilius illud ab Imperatore receperat, atque quòd Africanis, Illyricianis, & Dalmatis Episcopis displicuisset, suppresserat; quare cùm illius exemplar apud se non haberet Imperator, non potuit illud ad Synodum transmittere; sed nec ejusdem Vigilii Constitutum, sibi ante aliquot dies oblatum, transmisit; cùm enim in illo prohiberet Vigilius, ne quid contra Theodorum ipsum, Theodoretum, & Ibam decerneretur, non poterat eo animari Synodus ad ferendum de tribus capitulis judicium.

Octava denique collatione, habita die quarto nonas Junias, Synodus sententiam suam protulit quatuordecim anathematismis, quos subscripsere supra centum & sexaginta Episcopi. In decem prioribus luculenter catholica de Incarnatione Domini doctrina exponitur; in undecimo anathematizantur, qui non anathematizant Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychem, Origenem, cum impiis eorum conscriptis, &c. Tribus verò posterioribus damnantur tria capitula. Duodecimo sic dicitur: *Si quis defendit impium Theodorum Mopsvestenum, qui dixit alium esse Deum Verbum, & alium Christum, &c. talis anathema sit.* Decimotertio: *Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem & contra primam Ephesinam sanctam Synodum, & S. Cyrillum, & duodecim ejus capitula exposuit, &c. talis anathema sit.* Decimoquarto: *Si quis defendit epistolam, quam dicitur Ibas ad Marin Persam hæreticum scripsisse, quæ abnegat quidem Deum Verbum de sancta Dei genitrice semper Virgine Maria incarnatum hominem factum esse, dicit autem purum hominem ex ipsa natum esse, quem templum vocat, ut alius sit Deus Verbum, & alius homo, &c. talis anathema sit.*

Vigilium sententiam à Synodo adversùs tria capitula confirmare recusantem Justinianus deportari jussit in exilium, ex quo ante menses sex revocatus est. In libro pontificali dicitur, eum fuisse revocatum opera Narcetis, quem ducem exercitus in Italiam miserat Imperator, quique postquam Romam à Gothis secundò expugnatam recuperaverat, exoratus à Romanis clericis, ab Imperatore per litteras petiit, ut Vigilium libertati restitutum Ecclesiæ suæ redderet, & obtinuit. Cùm autem Vigilius in Italiam reverteretur, in Sicilia calculi doloribus extinctus est anno 554. & anno sequenti successorem habuit Pelagium, Ecclesiæ Romanæ Archidiaconum.

§. IV.

Utrùm Vigilius quintam Synodum approbaverit.

DUbitant aliqui, eò quòd neque Pelagius II. ad Episcopos Istriæ schismaticos de tribus capitulis & quinta Synodo scribens, ullam Vigilii mentionem faciat,

faciat, tanquam sua authoritate huic Synodo robur tribuerit; neque qui Pelagio II. successit Gregorius Magnus, in tot epistolis, quas ad schismaticos, trium capitulorum defensores, à schismate revocandos exaravit. Severinus Binius in suis ad vitam Pelagii I. notis scribit ab eo approbatam fuisse quintam Synodum, *ad imminentem factiuram catholicæ fidei, vel ignominiam Chalcedonensis Concilii evitandam.*

Tom. 5. pag. 788.

Vigilium sententiam à quinta Synodo adversùs tria capitula prolatam authoritate sua confirmasse scribunt auctores Græci, ut Evagrius lib. 4. historiæ ecclesiasticæ cap. 38. ubi ait: *Vigilius per litteras quidem consensit; Concilio tamen interesse noluit.* Et Photius in libro de septem Synodis, ubi hæc scribit: *Vigilius Romæ Episcopus, qui in civitate quidem erat, sed Concilio non aderat ..... quamvis ad sacri cœtus conventum promptus non esset, communem tamen Patrum fidem libello comprobavit.* Verum dicere auctores Græcos liquet ex epistola decretali, quam Vigilius ad Eutychium Constantinopolitanum ante sextum idus Decembris direxit, & quam Philippus Labbeus ex manuscripto codice bibliothecæ Regis Christianissimi depromptam tomo 5. Conciliorum inseruit.

Justinianus igitur acta quintæ Synodi quantociùs in Latinum verti curavit, ut ea ad Vigilium exulem transmitteret. Vigilius verò, actis illis maturè ac diligenter inspectis, agnovit, nihil ex odio Chalcedonensis Concilii, aut ad minuendam ejus auctoritatem egisse Synodum, sed illud pari cum tribus aliis prioribus generalibus reverentia suscepisse; Theodoro mortuo statim post Ephesinam Synodum ex quadam erga Orientales aliquos dispensatione parcitum esse, sed aliquantò post ei ut hæretico anathema dictum, ejusque nomen è sacris dyptichis erasum, atque ita fidelium communione ejectum fuisse; Chalcedonense Concilium nullo pacto dici posse Ibæ epistolam, & ea quæ contra S. Cyrillum & Synodum Ephesinam Theodoretus conscripserat, approbasse, cùm eos priusquam illos reciperet, jusserit Nestorium anathematizare, & sancti Leonis epistolam subscribere, nec eos aliter receptura fuerit; proindeque trium capitulorum condemnatione non lædi, sed è contra vindicari Concilium Chalcedonense. Hæc omnia etiam ex iisdem actis intellexere Africani & Illyriciani Episcopi, qui Vigilii Judicato ex errore facti restiterant: quare in trium capitulorum proscriptionem facilè consenserunt: unde nec postea numerati sunt inter schismaticos.

Tandem igitur Vigilius, qui, aliundè evolutis diligentiùs antiquiorum Patrum monumentis, intellexerat non ea, quæ circa personas, sed ea tantùm, quæ de fide definita essent à generalibus Synodis, irretractabilia esse; & eos qui in vita hæresim docuissent, & ea non retractata, defuncti essent, post mortem anathematizari posse; *cùm*, ut ait Pelagius II. in sua ad schismaticos Istriæ Episcopos epistola c. 9. *culpa in fide perpetrata nec morte interveniente laxetur*; Vigilius, inquam, quamvis minimè necessarium esset ad tuendam fidem tria capitula damnari, ex sapienti dispensatione, ne scilicet Occidentalem inter, & Orientalem Ecclesiam scissio oriretur, & occasio daretur Occidentalibus judicandi tria capitula à Concilio Chalcedonensi aliquo modo approbata fuisse, adeòque hoc Concilium Orientales in sua Constantinopolitana Synodo damnasse; communicatis, ut par est credere, cum Africanis & Illyricianis præsulibus consiliis, illisque consentientibus, decrevit definitivam in tria capitula sententiam proferre, suumque Synodo nuper celebratæ calculum adjicere, quod perfecit, scribendo decretalem illam epistolam, quam ad Eutychium, qui ipso absente Synodo præsederat, direxit, quanquam Synodum illam Synodi nomine cohonestare minimè voluit, quia ejus celebrationi, ea conditione qua celebrata est, hoc est, non præsentibus Episcopis Occidentalibus pari circiter numero quo Orientales aderant, consentire renuerat.

In ea epistola Vigilius primò laudat Orientalium Episcoporum fidem, eorumque erga Chalcedonense Concilium reverentiam, cùm ait: *In tantum* (diabolus) *ut nos ipsos unà cum fratribus, & coepiscopis nostris, in urbe regia degentes, & æquali reverentia quatuor Synodos vindicantes, & in una eademque quatuor illarum Synodorum fide sincerè persistentes .... ab iis dividere conatus fuerit.*

Secundò non obscurè significat, Africanos, Illyricianos, & Dalmatas Episcopos, quos antea *Judicato* suo adversantes expertus fuerat, jam habere se consentientes in damnatione trium capitulorum, cùm dicit: *Quoniam Christus Deus noster .... omni confusione à mentibus nostris remota, universum Orbem & Ecclesiam ad pacem revocavit.* Et cùm addit: *Ita ut quæ à nobis definiri debent, revelante Domino, & veritate investigata, salubriter impleta sint;* declarat causas ad fidem attinentes, sine Sedis Apostolicæ auctoritate finiri non posse, & adhuc post sententiam ab Orientalibus in Constantinopolitana Synodo contra tria capitula latam, ad finiendam capitulorum illorum causam supereresse, ut ipse de illis judicium ferat.

Tertiò, quod magnoperè commendat ejus modestiam, ingenuè confitetur se veritatem antea non satis assecutum fuisse, nec erubescere debere se, ea quæ priùs minùs rectè egerat, posteà veritate meliùs cognita, retractare & corrigere; pro quo affert exemplum S. Augustini, qui propria scripta retractavit, dictaque sua correxit, atque illa quæ omiserat, ac deinde invenerat, addidit.

Quartò, tria capitula damnat iisdem ferè verbis, quibus quinta Synodus, ita ut illam transcripsisse videatur. Quintò, anathemati subjicit: *Quemcumque, qui crediderit aliquo ullo tempore ea capitula debere suscipi, aut defendi, vel conatus fuerit præsentem* ejus *condemnationem subvertere.* Sextò, adjungit sese in condemnandis tribus capitulis, quintæ Synodo, eique calculum suum adjicit, sic loquendo: *Quoscumque verò, qui rectam fidem servantes à dictis Synodis prædicatam, memorata tria capitula condemnaverunt, vel etiam condemnant, fratres & consacerdotes esse definimus.*

Septimò, vim omnem abrogat iis, qui ab ipso, vel aliis pro trium capitulorum defensione facta sunt: *Quæ verò*, inquit, *aut à me, aut ab aliis ad defensionem prædictorum trium capitulorum facta sunt, præsentis hujus scripti nostri definitione evacuamus.* Octavò denique, sic vindicat Chalcedonense Concilium, ejusque reverentiam & auctoritatem sartam tectam conservat his verbis: *Absit ab Ecclesia Catholica, ut aliquis dicat, omnes superiùs comprehensas blasphemias, à prædictis quatuor Synodis, aut ab una ipsarum susceptas fuisse, vel eos qui similia sentiunt, & sequuntur. Apertissimum autem est, quòd à memoratis sanctis Patribus, & maximè à sancta Synodo Chalcedonensi, nullus de quo aliqua esset suspicio, admissus est, nisi qui rejecisset superius comprehensas blasphemias, aut illis similia, vel hæresim de qua fuit suspectus .... condemnasset.*

Hac sua decretali epistola Vigilius quintæ Synodo robur, ac prærogativam tribuit generalis & œcumenicæ Synodi, ut patet ex Pelagio I. Vigilii successore, in tertia ad Narcetem epistola, ubi conquerens de Liguribus, Veneticis, & Istriis Episcopis, qui se à communione Sedis Apostolicæ separaverant, sic ait: *Si quid eos de judicio universalis Synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, forte movebat, ad Sedem Apostolicam, quomodo factum est, electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt, & non clausis oculis Corpus Christi Dei nostri, hoc est, sanctam Ecclesiam lacerare.* Eam statim ut generalem & œcumenicam suscepere non solùm Orientales Episcopi, sed etiam Occidentales, exceptis Tussis, qui tamen brevi postea à Pelagio I. admoniti per epistolam, resipuerunt, & Liguriæ, Venetiæ, ac Istriæ Episcopis, qui sub ditione Longobardorum erant, & schisma fecerunt, quod duravit usque ad tempora Gregorii Magni, cujus zelo, ac prudentia fœliciter extinctum est.

Deni-

Denique ut quintæ Synodi auctoritas à nemine in dubium revocari posset, Græci actis illius præfatam Vigilii epistolam continenter adjunxerunt post octavam collationem, ut probat manuscriptum Græcum supra citatum, in quo post epistolam illam hæc leguntur verba: *Finis octavi tomi sanctæ Synodi, quæ Constantinopoli congregata est: Gloria tibi Christe Deus, Amen.* Quòd autem eadem epistola in versione latina non habeatur, mirùm videri minimè debet, cùm illam integram non esse constet ex eo, quòd non habeat ea, quæ contra Origenem, & ejus errores in eadem Synodo acta sunt.

ARTICULUS XIII.

De Monothelitis.

§. I.

De ortu, progressu, & interitu hæresis Monothelitarum.

ANno 630. Heraclium, Persico bello confecto, Orientales plagas peragrantem convenit Hierapoli Jacobitarum Patriarcha Athanasius, nomine & genere Syrus, ac pro gentis suæ ingenio callidè astutus: eum Imperator ad Synodum Chalcedonensem suscipiendam, oblato Patriarchatu Antiocheno, invitavit. Athanasius hac spe illectus, Chalcedonense Concilium suscipere se professus est, & duas in Christo naturas agnoscere: sed simul subdolè Imperatorem interrogavit de voluntate & operatione Christi, utrùm scilicet duplex, an unica credenda esset. Hæsit Imperator, & quid esset respondendum incertus, per litteras consuluit Sergium Patriarcham Constantinopolitanum, genere Syrum, Jacobitus parentibus natum, Jacobitarum hæresim, quæ unicam in Christo naturam, & consequenter unicam voluntatem & operationem esse docebat, clanculùm defendentem. Secundùm hæresim hanc, unam in Christo voluntatem & operationem esse Imperatori rescripsit Sergius. Sub id temporis Cyrum Phasidis Episcopum ad se accersivit Heraclius, eumque de una vel duabus Christi operationibus dicendis sciscitatus est. Dubitare se statim finxit sycophanta, & ab Imperatore jussus, scripsit ad Sergium, ab eoque quæsivit, utrùm unam, an duplicem in Christo operationem dici oporteret. Sic Heraclium nil doli suspicantem ludificati sunt nefarii hæretici, & in novam hæresim præcipitarunt.

Aliquantò post Georgio Patriarcha Alexandrino vita functo, in ejus locum suffectus est Cyrus, & publicè proposito unius in Christo voluntatis & operationis dogmate Theodosianos Acephalos, quibus abundabat Alexandria, ad ineundam cum eo communionem adduxit; quam ut confirmaret, anno 633. coacta Alexandriæ Synodo, novem anathematismos, quibus Theodosiani facilè assensi sunt, & quorum septimo unam in Christo theandricam operationem asserebat, ex ambone publicavit. Præsens tunc aderat Sophronius monachus, vir doctrina pariter, ac sanctitate illustris, qui nullis precibus pepercit, ut Cyrum ab una Christi operatione decernenda deterreret, sed frustrà; quare ad Sergium confugit, ejus contra Cyri hæresim patrocinium ploraturus; sed irrito conatu institit Sophronius apud Sergium, ut Cyrus ad palinodiam, & unam Christi operationem eradendam cogeretur; noluit enim Sergius commune sibi cum Cyro dogma damnare: sed postquam multùm tergiversatus esset, & verbis Sophronio illudere tentasset, ad Cyrum scripsit, si ei ad Honorium Papam scribenti credimus, ut pace cum Theodosianis composita, neminem permitteret deinceps unam aut duas in Christo operationes dicere. Dixi, si ei, &c. Nam ad Cyrum, acceptis ab eo litteris cum novem ejus anathematismis, rescribens, postquam ei concordiam cum Acephalis initam gratulatus est, eum laudat, quòd orthodoxam doctrinam exposuerit, atque imprimis quòd asseruerit, *eumdem unum Christum operari Deo decibilia & humana una operatione.*

Anno 631.

To. 6. Conc. pag. 178.

Eodem anno 633. Sophronius ad sedem Hierosolymitanam evectus, Synodum habuit, ex qua litteras valdè prolixas, in quibus disertis verbis duas in Christo operationes asserebat, scripsit ad Sergium, qui proinde in sua ad Honorium epistola mentiri videtur, cùm ait, Sophronium œconomiam ejus de una vel duabus operationibus imposterum reticendis probasse, promisisseque super hac re silentium. Scripsit etiam Sophronius ad Honorium Papam per Stephanum Dorensem Episcopum, ut eum de nova Monothelitarum hæresi certiorem faceret, tertioque post anno vita functus est.

Ad eumdem Honorium Papam Sergius, antequam synodicas Sophronii litteras acciperet, scripsit epistolam, in qua primò fucata singularis erga Sedem Apostolicam devotionis, ac observantiæ ostentatione, conatur illudere Pontifici. Secundò, interrogatum se de una vel duabus operationibus, nihil proprium respondisse asserit, sed solùm misisse sermonem acclamatorium Mennæ quondam Constantinopolitani Patriarchæ, continentem diversa Patrum Græcorum testimonia de una operatione, & una voluntate Salvatoris nostri Christi. Tertiò, Cyri in componenda cum Theodosianis concordia industriam, ac laborem exaggerat.

Quartò, ejusdem Cyri cum Sophronio altercationem refert, & Sophronium apud se instantem, ut è septimo Cyri anathematismo vox unius operationis tolleretur, auditum à se non fuisse, ne unio cum Acephalis facta, hoc pacto solveretur, sibique consultiùs visum, si nullus postmodùm unius, aut duarum in Christo operationum vocem proferre permitteretur, eò quòd unius operationis vox, quamvis à quibusdam sanctis Patribus usurpata, nonnullos offenderet, suspicantes eam proferri ad naturarum in Christo dualitatem perimendam, pariterque duarum operationum dictio multis scandalum afferret, utpotè à nullo sanctorum, & probabilium Patrum edita; & aliundè qui duas in Christo operationes dicebant, velle viderentur Christo contrarias voluntates affingere. Quintò, Sophronium ipsum in hanc œconomiam consensisse, eaque usurum se deinceps spopondisse affirmat.

Sextò addit, quòd Imperatori suggesserit satis esse, suppressa de una, vel duabus operationibus controversia, confiteri: *Unigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus simul & homo est, eumdem operari divina & humana, & ex eo uno eodemque Incarnato Deo Verbo inseparabiliter atque indivise, omnem divinam atque humanam operationem procedere;* Quæ verba in sensu hæretico profert, cùm eatenùs velit, omnem divinam & humanam operationem procedere à Deo Verbo incarnato, quatenùs vult unam tantùm eamque divinam in Christo esse voluntatem. Septimò denique, rem totam Pontificis judicio submittit, paratum se asserens emendare ea, quæ emendanda judicarit Pontifex.

Deceptus à vaferrimo hæresiarcha Honorius, in privata, qua ad eum rescripsit, epistola, probavit consilium ejus planeque censuit, unam pariter, ac geminam operationem silentio obruendam; censuit, inquam, ex sincero affectu concordiæ servandæ, & impediendi scandali: *Ne*, inquit, *parvuli aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos nos vesana sapere arbitrentur; aut certè si rursus unam operationem Domini nostri Jesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur:* adeòque sufficere, si prædicetur *Christus Filius Dei vivi, Deus verissimus, in duabus naturis operatus divinitus atque humanitus*, non quidem unica volitione, nempe divina, ut Sergius cum aliis Monothelitis intelligebat; sed duplici, divina scilicet, qua divinas; & humana, qua humanas actiones exercebat: nam cùm ibidem Honorius unam in Christo voluntatem

tatem asserit, asserit, non unam simpliciter, eamque divinam, ut Monothelitæ, sed unam humanam, ut à Christo excludat duas voluntates contrarias, carnis scilicet & spiritus, inter se pugnantes, quales ei affingere, apertè significarat Sergius, eos qui geminam in illo operationem agnoscendam esse contendebant. Sed de his infrà.

Post hæc anno 638. Honorius moritur, & in ejus locum eligitur Severinus, cujus ordinatio differtur, donec ab Imperatore impetretur electionis ejus confirmatio. Anno 639. Ecthesim, seu fidei expositionem, à Sergio fabricatam, promulgat Heraclius, in qua prohibebatur, ne quis unam, vel duas diceret sive doceret operationes in divina Domini incarnatione, & asserebatur unicam in Christo esse voluntatem, nempè divinam, ut patet ex hisce verbis: *Unde sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi verissimi Dei confitemur, utpotè in nullo tempore animati intellectualiter ejus corporis separatim & ex proprio impetu contrarie motui uniti ei Dei Verbi secundum hypostasim naturalem ejus producere motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat.* Sergius habita Constantinopoli Synodo Ecthesim approbat. Severini Papæ apocrisiarii, qui tunc erant Constantinopoli, ut ab Imperatore electi Pontificis obtinerent confirmationem, variè tentantur, ut Ecthesi subscribant, & iis quæ in ea continentur, consentiant; sed constanter id facere abnuunt, & confirmatione impetrata recedunt. Eodem anno moritur Sergius, eique subrogatur Pyrrhus Chrysopolitanus monachus, & presbyter Monothelita, & Ecthesis defensor.

Anno 640. reversis Apocrisiariis, ordinatur Severinus. Oblatam sibi Ecthesim constanter repudiat, & damnat, ut apertè testatur Martinus Papa in fine secretarii tertii Concilii Lateranensis, & eodem anno exeunte moritur, eique sufficitur Joannes IV. qui coacto Romæ Episcoporum Concilio, Ecthesim & Monothelitarum hæresim condemnat. Heraclius verò, ubi primùm Ecthesim suam à Romano Pontifice & Occidentalibus Episcopis anathematizatam esse audiit, scripta ad Joannem epistola, declarat auctorem illius fuisse Sergium, atque ita deinceps appellata est Sergii Ecthesis.

To. 7 Conc. pag. 1773.

Eodem anno 640. ut par est credere, Pyrrhus, Sergio subrogatus, Constantinopoli conventum Episcoporum habuit, in quo Ecthesim confirmavit, & eam ipse subscripsit, aliosque ad subscribendum Episcopos, qui aderant, & nondùm subscripserant, coegit, missa ad absentes encyclica epistola, qua jubebat eos pariter subscribere; quibus gestis Ecthesim illam de novo in locis publicis appendi curavit. De eo autem conventu, quem Pyrrhus Synodum vocabat, sic loquitur S. Maximus sub finem collationis cum eodem habitæ: *Subit me admiratio, quomodo Synodum vocas, quæ non est, ut leges & canones synodici & jura Ecclesiastica jubent. Nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est, neque locus, neque dies conveniendi decretus, & quis igitur particeps rationis Synodum sustineat appellare, quæ scandalis & discordia cunctum orbem implevit?*

Anno 641. Heraclius ex intercute morbo moritur. Imperator renuntiatur Constantinus filius ejus, princeps apprimè catholicus, ac quem Joannes IV. Apologeticam pro Honorio scripsit epistolam, in qua affirmat, Honorium unam in Christo voluntatem asseruisse ad hoc tantùm, ut ab eo duas voluntates contrarias, carnis scilicet & mentis, excluderet. Deinde orat Imperatorem, ut Ecthesim in locis publicis suspensam, præcipiat depositam scindi: *Omnes enim*, inquit, *qui in Occidentalibus partibus hoc audierunt, sed & populi qui sunt regiæ vestræ urbis, cognita prædictæ chartæ* (Ecthesis) *concinnatione, corde perculsi sunt.*

Constantinus, postquam menses quatuor imperavit, extinguitur veneno, ut creditum est, ei à Martina noverca propinato, conscio Pyrrho. Post eum imperium capescit Heracleonas cum Martina matre, sed his Senatus decreto depositis, & in exilium pulsis, sufficitur Heraclius Constantini filius, quem populus Constantinum nominavit, sed passim nominatur Constans, qui Monothelitarum hæresim acerrimè defendit.

Eodem anno 641. Pyrrhus populo in eum ob veneni Constantino dati suspicionem, quam incurrerat, commoto, fugam sibi consulere coactus est, & Episcopatu sponte abdicato, sese in Africam recepit, atque successorem habuit Paulum majoris Ecclesiæ œconomum, ejusdem hæresis participem, ac defensorem. Anno 642. Joanni IV. defuncto suffectus est Theodorus, qui omnem adhibuit operam, ut aboleretur Ecthesis.

Anno 645. Pyrrhus collatione habita cum sancto Maximo in Africa, convictus Romam venit, ubi libellum pœnitentiæ obtulit Theodoro, & catholicam fidem publicè professus coram clero & populo Romano, damnatis iis, quæ à se, vel decessoribus suis scripta, vel acta contra illam fuerant, ab eo in communionem receptus est: sed posteà Olympio Exarcho suasore, ad vomitum rediit; quam ob rem depositus & excommunicatus est à Theodoro.

Eadem Theodorus depositionis & excommunicationis sententia mulctavit Paulum Constantinopolitanum, qui ab Apocrisiariis Sedis Apostolicæ interpellatus ac monitus, non solùm non resipuerat, sed etiam Romam miserat fidei expositionem, in qua apertè hæresim profitebatur, & disertis verbis unam in Christo voluntatem, & operationem asserebat; quin etiam Constanti auctor fuit ut typum promulgaret, ubi dissensiones, & altercationes impediendi prætextu, prohibebat, ne deinceps una aut duæ voluntates, una aut duæ operationes dicerentur.

Theodoro mortuo anno 649. ad Pontificatum evectus est Martinus I. qui accepto typo, quem Constans ab eo ob confirmatam ejus electionem approbatum iri sperabat, Romæ Lateranensem Synodum coegit Episcoporum 105. in qua Ecthesis Heraclii, seu Sergii, & typus Constantis cum Monothelismi defensoribus, Theodoro scilicet Pharanitano, Cyro Alexandrino, & Sergio, Pyrrho, ac Paulo Constantinopolitanis Patriarchis, damnata sunt. Synodus hæc quinque secretariis, hoc est, actionibus, seu sessionibus absoluta est, in quarum ultima editi sunt viginti canones, quibus luculenter asserta est veritas catholica. His commotus Constans, Martinum Roma vi abductum, & perductum Constantinopolim anno 654. eumque anno 655. relegavit Chersonam, ubi eodem anno extinctus est. Porrò Paulo Patriarcha defuncto anno 654. Pyrrhus, qui Constantinopolim redierat, sedem recuperavit; sed post menses quatuor in hæresi mortuus est, & successorem habuit Petrum similiter hæreticum.

Anno 668. Constans Imperator Syracusis in Sicilia, quò secesserat ante annos sex, per insidias occiditur, & ei succedit Constantinus filius, cognomento Pogonatus, hoc est, Barbatus, princeps pius ac catholicus, qui restituta imperii tranquillitate, generale Concilium ad pacem Ecclesiæ restituendam convocare decrevit, & ad hunc finem misit encyclicas epistolas ad Episcopos, quibus eos ad Synodum Constantinopoli celebrandam invitabat. Epistolam ad Donum Romanum Pontificem directam, eo mortuo, recepit Agatho, qui Martino I. post Eugenium I. Vitalianum, Adeodatum, & Donum successerat, anno 678. Accepta, quam Imperator de generali Synodo cogenda scripserat epistola, Agatho jussit Episcopos Occidentales, qui vel per ætatem, vel per infirmitatem corporalem, vel per itineris difficultates Constantinopolim ire non possint, sententiam suam per legationem suo nomine factam declarare. Agathoni paruerunt Insubres Episcopi, & Mediolani. Anno 679. convenerunt, ibique Mansueto Mediolanensi Episcopo præside, celebrarunt Synodum, in qua Monothelitarum hæresim condemnarunt, & fidei professionem ediderunt, mieruntque

ad

ad Imperatorem cùm epistola synodica. Sic autem in sua fidei professione loquuntur: *Duas naturas in una subsistentia divinitatis & humanitatis inconfuse, incommutabiliter Dominum nostrum Jesum Christum veraciter confitemur. Ita quoque & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes habere, utpotè perfectum Deum & perfectum hominem, unum eumdemque ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, pietatis nos regula perstruit.*

Anno 680. Episcopi 125. Romæ convenerunt, ibique Agathone præside, Concilium celebrarunt, & damnata Monothelitarum hæresi, tres legatos, Joannem scilicet Portuensem, Abundantium Paternensem, & Joannem Regitanum Episcopos, Constantinopolim destinarunt cum epistola synodica nomine Agathonis, & totius Synodi scripta, in qua Christum, utpotè perfectum Deum & perfectum hominem, duas naturales voluntates, & duas naturales operationes habere profitentur; & petunt, ut damnentur Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, Constantinopolitani. Cum iis omnibus *eis consentanei usque in finem demonstrati sunt, qui novi erroris auctores, perfectaque dispensationi, qua salvati sumus, infesti, non solum veræ confessionis adversarii, sed utpotè à via veritatis aberrantes, sibi ipsis contraria docuerunt, aliter & aliter asserentes, & alterutrum dogma destruentes.*

Publicæ legationi suam privatim adjunxit Agatho cum privatis ad Constantinum litteris, munusque legationis commisit Theodoro, & Georgio presbyteris, Joanni diacono, & Constantino subdiacono, qui nomine ipsius generali Synodo præessent. Legati simul Roma profecti, Constantinopolim pervenerunt circà initium Septembris ejusdem anni 680. ibique honorificè excepti, procurarunt ut Synodus œcumenica inchoaretur.

§. II.

De Synodo Constantinopolitana tertia, quæ fuit sexta œcumenica.

ANno itaque 680. incœpta est sexta Synodus, & perfecta anno 681. actionibus octodecim. Actione prima, præsente Imperatore habita die 7. Novembris, lecta sunt acta Synodi Ephesinæ primæ. Actione secunda, Imperatore præsente habita 10. Novembris, lecta sunt acta Chalcedonensis Synodi. Actione tertia, præsente Imperatore 13. Novembris habita, lecta sunt acta Synodi quintæ, seu secundæ Constantinopolitanæ. Tum Synodus dixit: *Ex lectione sanctorum Conciliorum penitus non invenimus in incarnationis dispensatione unius sanctæ Trinitatis Domini nostri Jesu Christi, unam voluntatem, & unam operationem.*

Actione quarta, præsente Imperatore celebrata 15. mensis Novembris, lecta est epistola Agathonis cùm epistola Synodi Romanæ. Actione quinta, præsente Imperatore 7. die Decembris habita, Synodo Macarius Antiochenus Patriarcha codices duos obtulit, in quibus exscripserat *testimonia SS. Patrum, unam*, ut contendebat, *Domini nostri Jesu Christi voluntatem docentia, quæ est etiam Patris & Spiritus sancti.* Lecto utroque codice discessum est.

Actione sexta, anno 681. die 12. mensis Februarii, præsente Imperatore habita, Macarius alterum protulit codicillum, in quo diversorum sanctorum Patrum testimonia continebantur; quo lecto, Macarius ipse, & Stephanus presbyter monachus, ejus discipulus, declararunt se non habere plura testimonia, quæ proferre vellent. Legati verò Apostolici dixerunt, eos nihil de una voluntate, & una operatione allegatis testimoniis ostendisse, sed & ipsa testimonia, quæ allegarunt, detruncasse, & quæ ad trinitatis attinent rationem de una voluntate, pro incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi protulisse; quæ verò propriè pro hujusmodi incarnationis dispensatione posita sunt, tam quoad sensum, quàm quoad verba corrupisse, quod se demonstraturos spoponderunt.

Actione septima 13. die mensis Februarii præsente Imperatore celebrata, relecta sunt tam sanctorum ac probabilium Patrum, quàm prophanorum hæreticorum testimonia, à legatis Apostolicis oblata, qui deinde petierunt, ut Georgius Constantinopolitanus Patriarcha, & Macarius cùm Episcopis suis ei subjectis ediceret, utrùm epistolis Agathonis actione quinta relectis consentirent, an non: sed inducias ad relegendas privatim præfatas epistolas postulantibus annuit Imperator.

Actione octava, præsente Imperatore habita 7. die mensis Martii, epistolæ Agathonis actione quinta relectæ, ab omnibus Episcopis cùm reverentia susceptæ sunt, eisque omnes consenserunt, paucis exceptis. Georgius Constantinopolitanus, ut Vitaliani Romani Pontificis nomen sacris dyptichis inscriberetur, ab Imperatore petiit, & obtinuit, pro quo Synodus multis exclamationibus Imperatori gratulata est. Macarius, postulante Synodo, ab Imperatore jussus mentem suam aperire, dixit: *Non dico duas voluntates, aut duas operationes in incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi, sed unam voluntatem, & Dei virilem operationem.* Qua responsione audita, Synodus jussit eum de sede sua surgere & in medio stare, ubi iterùm interrogatus ab Imperatore, eamdem suam hæresim iterùm professus est viva voce, & scripto, nempe fidei professione, quæ relecta est; & cùm tertiò interrogaretur, respondit: *Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales ... nec si membratim incidar, & mittar in mare.* Patrum testimonia à Macario allegata, cùm codicibus qui in Patriarchio servabantur, collata sunt, & eorum detruncatione ac depravatione cognita, Synodus exclamavit: *Hæreticum se ipsum manifestè demonstravit, novo Dioscoro anathema hujusmodi deponatur .... ab Episcopatu alienetur, nudetur circumposito ei pallio*, statimque pallio exutus est.

Actione nona die 9. mensis Martii celebrata præsente Imperatore, reliqua Macarii testimonia cum Patriarchii codicibus collata sunt, & Synodus sententiam in Macarium, & Stephanum ejus discipulum protulit in hunc modum: *Definimus igitur, postquam apertè approbati estis ad subversionem divinorum dogmatum festinare, & sanctorum, ac probabilium Patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis assumere, & quæ ab eis dogmatizata sunt, sectari ad contagium orthodoxæ plebis, ab omni vos sacerdotali dignitate, & ministerio alienos existere.* Deinde exclamavit: *Hæreticum foras mitte, novo Eutycheti malos annos, novo Apollinari malos annos, hæreticum foras mitte.* Tum Stephanus Macarii discipulus pulsus est, & foras ejectus.

Actione decima, 18. die Martii habita præsente Imperatore, testimonia, quæ à legatis Apostolicis prolata fuerant pro duplici voluntate & operatione Christi, cum Patriarchii codicibus collata, eis planè consona inventa sunt. Dein lecta est fidei professio catholica, quam obtulerunt Petrus Nicomedienſis, Theodorus Melitenensis, Salomon Clanæi, & Antonius Hypæporum Episcopus, de quorum orthodoxia dubitatum fuerat actione octava.

Actione undecima habita 20. die mensis Martii præsente Imperatore, lecta est synodalis epistola à Sophronio Hierosolymitano Patriarcha ad Sergium conscripta. Posteà legatis Apostolicis id postulantibus, relecta sunt testimonia hæreticorum, unam in Christo voluntatem & operationem asserentium.

Actione duodecima habita 22. die Martii, lectæ sunt tres epistolæ, prima Sergii ad Cyrum, dum adhuc Phasidis Episcopus esset; altera ejusdem Sergii ad Honorium Papam. Tertia Honorii ad eundem Sergium rescribentis. Dein senatoribus nomine Imperatoris scitcitantibus, an non Macarius, si eum pœniteret, in sedem suam restituendus esset, sic respondit Synodus: *Synodicè depositum & anathematizatum, nullo modo hunc Macarium de cætero hoc S. Concilium*

lium in sacerdotali susciput sede : sed & execramur, & roganus extra terminos hujus regiæ urbis hunc fieri una cum ei similiter sentientibus. Denique Episcopi Antiochenæ diœceseos, qui aderant, senatores rogaverunt, ut eorum nomine ab Imperatore peterent alium Antiochiæ Patriarcham; quod eis postea concessum est, & Macario subrogatus Theophanes, ut apparet ex subscriptionibus.

Actione decimatertia die 28. mensis Martii celebrata, de Sergio & Honorio sententiam tulit in hunc modum Synodus : *Retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam Patriarcha hujus regiæ urbis scriptæ sunt, tam ad Cyrum ... quàm ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ : similiter autem & epistolam ab illo, ideſt, Honorio rescriptam ad eumdem Sergium, hasque invenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas omni modo abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur.*

Quorum autem, ideſt, eorumdem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta Dei Ecclesia projici judicavimus, ideſt, Sergii ..... qui aggressus est de hujusmodi impio dogmate conscribere ; Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Pauli & Petri, qui & ipsi præsulatu functi sunt in sede hujus civitatis, & similia eis senserunt, ad hæc & Theodori quondam Episcopi Pharam, quarum omnium supra scriptarum personarum mentionem fecit Agatho ..... Papa antiquæ Romæ, in suggestione quam fecit ad piissimum Imperatorem ... eosque abjicit, utpotè contraria rectæ fidei nostræ sentientes, quos anathemati submitti definimus.

Cum his verò simul projici à sancta Dei catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eò quod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit. Dein lectis duabus epistolis à Cyro ad Sergium scriptis, novem ejusdem Cyri anathematismis, aliquot capitibus ex iis, quæ Theodorus Pharanitanus conscripserat, excerptis, cum epistolis Pauli & Petri, declarat Synodus Pyrrhum, Paulum, Petrum, quondam Constantinopolitanos Episcopos, & Theodorum Pharanitanum, bene ac justè abjectos fuisse ab Agathone per epistolam ab eo ad Imperatorem scriptam, & addit : *Nos quoque consonanter cum eo, hos utpotè adversa rectæ fidei sentientes, expelli de sacris dyptichis, & anathemate percelli censuimus, eorumque scripta ut impietate repleta abominamur, & ut exterminio debeant submitti decernimus.*

Exinde ventum est ad Thomam, Joannem, & Constantinum, qui post Petrum, & ante Georgium tunc sedentem, Constantinopolitanam sedem obtinuerant, de quibus cùm probatum esset, quòd nec unam voluntatem, & operationem docuerant, nec à quoquam unius voluntatis, & operationis confessionem extorserant, in hunc modum pronunciavit Synodus sententiam : *Nos sanctæ memoriæ tres viros, ideſt, Thomam, Joannem, & Constantinum, prævidimus in indemnitate manere, atque in sacris dyptichis sanctarum Ecclesiarum recitari, utpotè qui in omnibus immaculati, & irreprehensibiles inventi sunt circa rectam nostram Christianorum fidem.* Denique epistolæ duæ, una Honorii ad Sergium, & altera Pyrrhi ad Joannem IV. Romanum Pontificem, postquam relectæ fuerunt, jubente Synodo, igni traditæ sunt.

Actione decimaquarta celebrata die 5. mensis Aprilis, tres libellos, unum Mennæ ad Vigilium, & duos alios Vigilii ad Justinianum, & Theodoram Augustam, à Monothelitis suppositos, & actis quintæ Synodi assutos, in quibus una voluntas, & operatio Christo attribuebantur; Synodus, ostensa illorum suppositione & falsitate, damnavit, & exclamavit : *Anathema libro, qui dicitur Mennæ ad Vigilium, & qui eum finxerunt, sive scripserunt. Anathema libellis, qui dicuntur facti fuisse à Vigilio ad Julianum, & Theodoram .... Anathema simul omnibus, qui salvaverunt acta sancti & universalis quinti Concilii : anathema, qui docuerunt, & exposuerunt, docentibusque, vel posteà docturis unam voluntatem, & unam operationem in incarnationis dispensatione.*

Actione decimaquinta habita die 27. mensis Aprilis, Polychronium monachum, & presbyterum Monothelitam, postquam mortuum, imposita ei fidei suæ formula, qua unam voluntatem & operationem in Christo asserebat, in urbis medio per multas horas frustra tentasset ad vitam revocare, quod se facturum pro sui dogmatis confirmatione spoponderat, Synodus condemnavit, & in eum in hunc modum sententiam protulit : *Postquam Polychronius monachum in proprio errore usque in senium perseveravit, nunc autem etiam .... conatus est tentare Spiritum sanctum, &c. prævidimus hunc tamquam seductorem populi & deceptorem, & manifestum hæreticum, omni sacerdotali ordine, & officio denudari.* Post hæc exclamavit sanctum Concilium ..... *Polychronio hæretico, & consentaneis ejus anathema : Macario & Stephano, & Polychronio anathema : Trinitas istos tres deposuit.*

Actione decimasexta, die 9. mensis Augusti celebrata, presbyter quidam Monothelita nomine Constantinus, qui dicebat se ad docendam Synodum venisse, & modum Monothelitas cùm adversariis reconciliandi inveniſse, asserendo duas operationes in Christo cum una voluntate ; cùm interrogatus à Synodo, respondisset, Christum humanam voluntatem, carnem, & sanguinem in cruce exuisse, tanquam Manichæus anathematizatus est, & foras expulsus. Dein universi acclamarunt Imperatori, Agathoni, Georgio Constantinopolitano, Theophani Antiocheno, &c. Et in has erupere voces: *Sergio hæretico anathema : Cyro hæretico anathema : Honorio hæretico anathema : Pyrrho hæretico anathema, &c.*

Actione decimaseptima habita die 11. mensis Septembris, definitio fidei à Synodo constituta, jubente Synodo, lecta est, & ab omnibus approbata.

Actione decimaoctava & ultima, habita cor. Imperatore die 16. mensis Septembris, relectam fidei definitionem subscripserunt Episcopi, & post Episcopos subscripsit Constantinus Imperator, quo postulante, si cum consensu omnium Episcoporum promulgata esset definitio, exclamavit Synodus : *Omnes ita credimus, una fides, omnes idipsum sentimus, omnes consentientes & amplectentes subscripsimus. Orthodoxè omnes credimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, &c. Theodoro Pharanitæ anathema. Sergio & Honorio anathema. Pyrrho & Paulo anathema, &c.* Dein lectus est sermo Synodi acclamatorius ad Imperatorem, ab omnibus pariter Episcopis subscriptus, in quo hæc verba notatu digna habentur : *Vestris divalibus præceptis acquiescentes, tam antiquæ Romæ & Apostolicæ Summitatis Pontificalis* (Græcum sonat Pontificalissimus) *Antistes, quàm nos humiles, Christi tamen sacerdotes atque ministri, &c.*

Et ita inferiùs : *Inspiratione sancti Spiritus conspirantes, & ad invicem omnes consonantes atque consentientes, & Agathonis sanctissimi Patris nostri, & Summi Papæ dogmaticis litteris, ad vestram fortitudinem missis, consentientes, necnon & suggestioni sanctæ, quæ sub eo est, Synodi 125. Patrum concordantes, unum de sancta Trinitate Dominum nostrum Jesum Christum etiam incarnatum, prædicamus in duabus perfectis naturis indivisè, inconfusè laudandum ....., & quemadmodum duas percepimus naturas, & ita & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes agnoscimus.* Infra autem Synodus enumerans eos quos subjecit anathemati, cum Theodoro Pharanitano, Sergio, Paulo, &c. Honorium recenset.

Denique Synodo petenti ab Imperatore, ut relectæ definitionis exemplaria subscripta, cum ipsius Imperatoris subsignatione quinque patriarchalibus sedibus mitterentur, facturum se Imperator pollicitus est, & feciſse liquet ex his verbis, quibus actio 18 claudi-

clauditur : *Sciendum quòd juxta ea, quæ interlocutus est Imperator Constantinus, vel etiam pollicitus est, exempla definitionis cum subsignatione ejus serenitatis præbuit quinque patriarchalibus sedibus : Apostolicæ Sedi sancti & principis Apostolorum Petri, nempe Agathoni Papæ senioris Romæ ; Sedi sanctissimæ catholicæ & Apostolicæ magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos, sive Georgio Patriarchæ, &c.*

§. III.

De iis quæ absoluta Synodo sexta peracta sunt.

ABsoluta Synodo, synodicam Patres ad Agathonem scripsere epistolam, in qua sic eum alloquuntur : *Tibi ut primæ Sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid agendum sit relinquimus, stanti super firmam fidei petram, libenter, perlectis veræ confessionis litteris à vestra paterna beatitudine ad piissimum Imperatorem missis : quas ut à summo Apostolorum vertice divinè perscriptas agnoscimus, per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus.* Et paulò inferiùs Honorium accersent Monothelitis, quos anathemati subjecerunt : *Anathematibus*, inquiunt, *interfecimus ex sententia per sacras vestras litteras de iis priùs lata, videlicet Theodorum Episcopum Pharam, Sergium, Honorium, Cyrum, &c.*

Denique Agathonem rogant, ut auctoritate sua confirmet fidei expositionem ab eis editam : *Orthodoxæ autem fidei*, inquiunt, *splendidam lucem vobiscum clarè prædicavimus, quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternitatem.*

Pro Synodi confirmatione Constantinus Imperator publicè proposuit Edictum, in quo inter Monothelitarum duces à Synodo damnatos reperitur Honorius, qui dicitur Monothelitarum hæresis confirmator, & sui ipsius extitisse oppugnator. In hoc autem Edicto sic egregiè pro catholica veritate discurrit Imperator : *Si ergo sequitur, secundùm quod Patres inquiunt, naturam voluntas, duæ verò sunt naturæ in Christo, duas per omnia illi & naturales voluntates dabimus. Idem ipse enim secundùm utramque formam volens, voluit quidem ut Deus, voluit verò ut homo secundùm naturarum diversitatem etiam duarum voluntatum demonstrans differentiam, & neque contrarias voluntates, aut ad invicem oppositas introducimus : Salvatoris enim humana voluntas non erat contraria divinæ ejus voluntati, sed sequebatur in omnibus assumentis & deificantis Verbi voluntatem, &c.*

Anno sequenti 682. Leoni II. qui Agathoni defuncto successit, & cui annum unum cum mensibus decem & diebus quatuordecim attribuimus, Constantinus Imperator scripsit epistolam, in qua hæc notatu digna leguntur : *Cum suggestionem S. Papæ Agathonis ad potestatem nostram ii, qui vice ejus fungebantur, obtulissent ... eam serenitati nostræ porrexerunt, quam cùm jussissemus omnibus audientibus recitari, sanè nec adulteratæ fidei characterem in ea perspeximus : perpensis enim Evangelicis & Apostolicis vocibus, comparatisque cum ipsa iis, quæ à sanctis & universalibus Conciliis statuta ac definita sunt, collatis præterea testimoniis, quæ afferebat, cum paternis libris nihil non concinens inventum est, ac nihilum immutata veræ confessionis ratio in ea perspecta, ac veluti ipsum Principem Apostolici chori, primæque cathedræ Antistitem Petrum contuiti sumus, mentium nostrarum oculis totius dispensationis mysterium eloquentem, &c.*

Inferiùs Leoni significat Imperator, se ab universa Synodo rogatum, Romam ad eum mittere Macarium Antiochenum, cum sociis illius, ejusdem hæreseos participibus, & eadem depositionis pœna mulctatis, ut de illis, quod expedire judicaverit, statuat. Re ipsa autem missos fuisse, testatur Leo ipse in sua ad Hispaniæ Episcopos epistola, in qua de Macario, Stephano, & Polychronio hæc scribit : *Qui meritò de Ecclesiis Christi ut mercenarii infideles expulsi ... huc exules deportati sunt, ut reatus sui & blasphemiarum in Deum opprobria recognoscant, sub contemptum & denotationem fidelium omnium constituti.*

Rescripserat anno superiore 681. decimo Kal. Januarii Imperator ad Synodum Romanam, eamque in epistola sua sic alloquebatur : *Summum sacerdotalem hunc cœtum non destitimus congregare ..... in pace namque fidei pariter conpacatam Romanam rempublicam nostram confidimus, atque ita congregatum est venerabile vestrum Concilium ; interfuistis namque & vos cum universali Principe Pastorum* (Romano Pontifice Agathone) *simul cum ipso divinitùs loquentes tam in spiritu, quàm in littera ..... tamquam ipsius divini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus.*

Anno 683. Leo, actis sextæ Synodi diligenter inspectis & examinatis, ad Constantinum rescripsit epistolam, qua Synodum approbabat, & confirmabat : *Cognovimus*, inquit, *quod sancta & universalis & magna sexta Synodus, quæ per Dei gratiam Imperiali decreto in regia urbe nuper congregata est, eadem quæ & universum Concilium assidens huic sanctæ Sedi Apostolicæ, cujus ministerio fungimur, senserit atque decreverit sub orthodoxæ fidei integritate regulisque majorum, atque concorditer nobiscum confessa est unum esse de sancta & inseparabili Trinitate nostrum Jesum Christum.*

Et inferiùs : *Quia definitionem rectæ fidei* (sexta Synodus) *plenissimè prædicavit, quam & Apostolica Sedes beati Petri Apostoli, cujus licèt impares ministerio fungimur, veneranter suscepit ; idcircò & nos, & per nostrum officium hæc veneranda Sedes Apostolica concorditer, & unanimiter his, quæ definita sunt ab ea, consentit, & beati Petri auctoritate confirmat, sicut supra solidam petram, qui Christus est, ab ipso Domino adepti firmitatem, &c.*

Et inferiùs hæc habet : *Pariter anathematizamus novi erroris inventores, ideſt, Theodorum Pharanitanum Episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Constantinopolitanæ Ecclesiæ subsessores magis quam præsules, necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina lustravit, sed profana traditione immaculatam fidem maculari permisit.*

Scripsit etiam Leo ad Hispaniæ Episcopos, ad eosque per Petrum notarium Romanæ Ecclesiæ transmisit sextæ Synodi definitionem, cum ejus sermone ad Imperatorem prosphonetico, & ejusdem Imperatoris edicto, ut præfatæ definitioni subscriberent. In hac autem epistola dicit à Synodo cum Monothelismi auctoribus, Theodoro scilicet Pharanitano, Cyro Alexandrino, &c. anathematizatum fuisse Honorium, *qui flammam hæretici dogmatis, non ut decuit apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* Anno 684. sextam Synodum suscepere ac subscripsere Hispaniæ Episcopi, ut liquet ex Concilio Toletano decimo-quarto. Sed

Ad meliorem eorum, quæ hoc paragrapho relata sunt, intelligentiam, ex observatione Philippi Labbe tom. 6. Conc. pag. 1244. hæc, quæ sequuntur, accipe. 1. Anno 682. cùm jam à die 16. Sept. superioris anni absolutum esset Concilium œcumenicum sextum, objit aut saltem sepultus est die 10. Jan. Agatho Papa, postquam sedisset annos tres, menses sex, & dies 25. Paulò post Rom. Pontifex electus est Leo II. & ad legatos Agathonis & Romanæ Synodi, qui Constantinopoli nondùm discesserant, Roma scriptum est, ut ab Imperatore electi Pontificis confirmationem impetrarent.

2. Constantinus Imperator audita morte Agathonis, & Leonis electione, die 13. non Decembris, ut in vulgata Constantini ad Leonem epistolæ inscriptione legitur, sed Aprilis, ad Leonem scribit per legatos, quos dimittit, & quibus acta sextæ Synodi Romam perferenda tradit.

3. Legatis Romam reversis, & accepta Imperatoris confirmatione, die 15. Augusti Leo II. ordinatur Pontifex. Anno sequenti 683. mense Majo, examinatis antea per alium actis sextæ Synodi, Leo rescripsit

ad Imperatorem, & ea quæ in sexta Synodo gesta fuerant, approbavit, & auctoritate Apostolica confirmavit.

4. Sub autumnum ejusdem anni 683. Leo fidei definitionem à sexta Synodo editam, cum sermone ejusdem Synodi prosphonetico, & edicto, quo Constantinus Imperator Synodum sanciverat, in Hispaniam misit per Petrum Regionarium Romanæ Ecclesiæ Notarium, & per eumdem scripsit ad Hispaniæ Episcopos epistolam illam, cujus meminimus, & qua eos ad præfatam definitionem suscipiendam & subscribendam hortabatur, & hanc aliam, quæ incipit: *Cùm unus extet Rex omnium Deus*, ad Ervigium Regem Hispaniæ, ut Episcoporum subscriptionem procuraret.

In hac autem epistola, quæ ab aliquibus attributa est Benedicto II. Leonis successori, hæc leguntur: *Omnes hæreticæ assertionis auctores, venerando consentiente Concilio condemnati, de catholicæ Ecclesiæ adunatione projecti sunt, ideſt, Theodorus Pharanitanus Episcopus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, quondam Constantinopolitani Præsules, & una cum eis Honorius Romanus, qui immaculatam Apostolicæ traditionis regulam, quam à prædecessoribus suis accepit, maculari consensit.*

5. Petrus in Hispaniam tardiùs appulit, & postquam absolutum erat Concilium Toletanum XIII. & Episcopi qui adfuerant, dimissi, ad suas Ecclesias redierant: quare definitionis sextæ Synodi lectio in annum sequentem 684. differenda fuit, ibique Petrus substitit, qui in mandatis habebat ne ex Hispania discederet, nisi postquam subscripsissent Episcopi.

6. Denique, antequam Hispani Episcopi convenirent, Leo mortuus est die 28. Junii, eique die 20. Augusti suffectus est Benedictus II. qui ad Petrum scripsit, eique mandavit, ut cum summo pietatis studio commissum sibi à Leone ministerium perageret, strenuâmque operam daret, ut Episcopi definitioni sextæ Synodi subscriberent; quod tandem perfectum est in Concilio Toletano XIV. quod procurante Ervigio Rege, sub die 12. Kal. Decembres celebratum est.

Porrò, quod non est hìc prætermittendum, anno 711. Bardanes cognomento Philippicus, à monacho quodam Monothelita animatus, tyrannidem arripuit, & abdicato Cyro Constantinopolitano Patriarcha catholico, eique subrogato Joanne quodam Monothelita, ingentem Episcoporum multitudinem Constantinopolim convocavit, & pseudo-Synodum celebravit, in qua Orientales Episcopi ex Catholicis Monothelitæ de repente facti, sextam Synodum damnarunt. Sed cùm vix annum unum & menses sex in imperio expleſſet, ab Arthemio, qui Anastasius secundus dictus est, dejectus, & oculis orbatus, missus est in exilium. Anastasio autem principe catholico procurante, ab omnibus Episcopis sacra Synodus, quam aliquanto ante rejecerant, suscepta est cum reverentia, iterumque aliis prioribus Synodis generalibus accensa: Joannes verò Constantinopolitanus Patriarcha ad Constantinum Romanum Pontificem Apologeticam scripsit epistolam, in qua Ecclesiæ Romanæ communionem expetebat, paratus *condemnare quidem quæ absurdè facta sunt, comprobare autem, & confirmare dogmata pietatis sanctæ sextæ Synodi.*

§. IV.

Quænam fuerit Monothelitarum hæresis.

PAlmaris Monothelitarum error fuit asserere in Christo unicam voluntatem, eamque divinam. Patet ex Theodoro Pharanitano, sic loquente in libro ad Sergium Arsenoitam Episcopum scripto: *Divina verò voluntas, quæ est ipsius Christi: ipsius enim voluntas una est, & hæc divina.* Et ex Macario Antiocheno in confessione fidei: *Unum*, inquit, *eumdemque operatum fuisse dicimus ... eumdem passum propria carne ..... non separatè à divinitate, quamvis non divinitatis fuit pati, ipsius autem Dei operatio, quamvis per humanitatem ejus, hoc est, totam nostram consper sionem hac adimpleverit una & singulari voluntate divina, utpotè non existente in eo & alia voluntate sive obsistente & adversante divinæ ejus & potenti illi voluntati.*

To. 6. Conc. pag 957.

To. 6. Conc. pag 748.

Errorem hunc suum ut probarent, dicebant 1. voluntatem, seu volitionem (voluntatis enim nomine non volendi actum primum, sed secundum intelligebant) dicebant, inquam, voluntatem, non physicam seu naturalem, sed hypostaticam seu personalem proprietatem esse. Patet ex Macario, qui Imperatori ipsum interroganti, quid de dispensatione Domini nostri Jesu Christi unius sanctæ Trinitatis Dei Verbi sentiat, sic respondet: *Consentimus tam sanctis quinque Synodis, quamque Honorio, Sergio, Paulo ... confitentes unam voluntatem subsistentialem in uno Domino nostro Jesu Christo, &c.* To. 6. Conc. pag. 741.

Ex hoc falso principio inferebant, in una hypostasi seu persona unam tantùm esse voluntatem. Patet ex Pyrrho sic argumentante in collatione habita cum S. Maximo Martyre: *Si igitur unus Christus* (hoc est, si Christus una tantùm persona) *tamquam unus omninò etiam volebat. Quod si tamquam unus* (hoc est, tanquam una persona) *volebat, una prorsus est & ejus voluntas, non duæ.* To. 5. Conc. pag. 1785.

Inferebant pariter ex eodem principio, plures esse volentes, ubi plures sunt voluntates. Patet ex Pyrrho dicente in eadem collatione: *Non potest fieri, quin voluntates secum inferant ipsos volentes.* Et ex Paulo Constantinopolitano in epistola ad Theodorum Romanum Pontificem scripta: *Unam*, inquit, *voluntatem Domini nostri Jesu Christi intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum uni eidemque personæ Domini nostri Jesu Christi applicemus ..... aut duos volentes introducamus* (supple, & sic introducamus duas in Christo hypostases seu personas) quæ est Nestorii hæresis. To. 6. Conc. pag. 227.

Sic itaque contra Catholicos argumentabantur Monothelitæ. Voluntas est proprietas personalis. Ergo ubi est una tantùm persona, ibi una tantùm est voluntas. Atqui in Christo est una tantùm persona. Ergo, & una tantùm voluntas. Item cùm voluntas sit proprietas personalis, ubi sunt duæ voluntates, ibi sunt duo volentes. Ergo si in Christo sunt duæ voluntates, in Christo sunt duo volentes; quod asserere impium & hæreticum est, cum secundùm orthodoxam fidem, Christus sit una persona, adeòque unus volens in duabus naturis, divina & humana.

Respondebant Catholici, voluntatem non esse proprietatem hypostaticam: alioquin ubi sunt plures hypostases, ibi sunt plures voluntates, quod est falsum: nam in Deo est una tantùm voluntas, quamvis in eo sint tres hypostases. Voluntas igitur, ajebant Catholici, est proprietas naturæ intellectualis: *Sanè quidem*, inquiebat S. Maximus in citata collatione, *simpliciter velle naturæ est.* Quare cùm in Christo sint duæ naturæ, divina & humana, consequens est, in eo esse duas voluntates, divinam & humanam.

Dicebant 2. Monothelitæ, quod habebant etiam pro principio, fieri non posse ut in eadem persona duæ simul sint voluntates, quin una alteri adversetur. Patet ex Pyrrho in præfata collatione, ubi ait: *Impossibile est in una persona duas simul esse non contrarias voluntates.* Unde inferebant, non posse attribui Christo duas voluntates, divinam scil. & humanam, quin ei affingantur voluntates contrariæ, & inter se pugnantes, quod tamen sine impietate dici non potest, & orthodoxæ fidei adversatur. To. 5. Conc. pag. 1785.

Patet ex Sergio in Ecthesi, in qua ait, duarum in Christo operationum vocem planè rejiciendam esse, quia si Christo duas operationes attribuimus, duas illi attribuimus voluntates: unde sequitur, *in eo ut duas confiteamur voluntates, contrarie ad invicem venientes, Deo quidem Verbo volente saluberrimam passionem explere, incarnationem autem in eo factam obviam eumtem ipsius voluntati & oppugnantem, & exinde duo contraria volentes introduci, quod impium est & extraneum christianici dogmatis.* Eodem autem To. 6. Conc. pag. 199.

planè

planè modo ratiocinatur in sua ad Honorium Papam epistola.

Patet etiam ex Paulo Constantinopolitano, qui in epistola ad Theodorum Papam reddens rationem, cur unam tantùm voluntatem in Christo intelligat, sic
Eod. tom. pag. 227. ait: *Ne contrarietatem aut differentiam voluntatum uni eidemque personæ Domini nostri Jesu Christi applicemus, aut ipsum se expugnantem dogmatizemus.*

Patet etiam ex Macario Antiocheno in fidei confessione, quæ in sexta Synodo lecta fuit, ubi ait, Christum salutem nostram operatum esse una & singulari voluntate divina, quia in eo non existebat alia, nempe humana voluntas, quæ si in eo extitisset, divinæ ejus & potenti voluntati adversata esset: *Impossibile autem est in uno eodemque Christo Deo nostro duas simul & ad invicem contrarias seu similes existere voluntates.*

Pyrrho, dicenti impossibile esse in una persona duas simul esse non contrarias voluntates, sic respon-
To. 5. Conc. pag. 1785. debat S. Maximus: *Si non est possibile esse simul in una & eadem persona duas non contrarias voluntates; igitur opinione tua possibile est esse, si contrariæ sint; si sic est; confessus es hactenus duas esse, & non dissides à numero, sed tantùm à pugna; restat igitur, ut quæramus causam hujus pugnæ effectricem.* Nullam autem ejusmodi pugnam in Christo locum habere potuisse probabat hoc argumento. Si in Christo inter divinam & humanam voluntatem fuisset pugna aliqua, hæc pugna, vel fuisset naturalis, adeòque Deum auctorem habuisset, quod impium est asserere; vel fuisset effectus peccati, quod dici non potest, quia Christus peccatum non fecit, nec assumpsit.

Monothelitæ consequenter ad suum palmarem errorem de una Christi voluntate, eaque divina, docebant in Christo unam tantùm esse operationem, eamque divinam. Patet ex Theodoro Pharanitano in libro ad Sergium scripto, in quo sic loquitur:
To. 6. Conc. pag. 957. *Habemus utique ex his manifestum, esse opus Dei omnia, quæ de Christo audivimus, & credimus, sive naturæ divinæ congruentia, sive humanæ; & ideo una operatio ista tam Deitatis ejus quamque humanitatis*
Pag. 957. *piè nominata est.* Et ahuc: *Ut sit omnis humanatio à principio usque ad finem, & quæque ejus sunt parva & magna, una veraciter sublimissima & divina operatio.* Et adhuc: *Intelligenda ergo sunt nobis omninò, quæque sunt circa Salvatoris Christi humanationem, una divina & profectò salutaris operatio.*

Unicam hanc operationem, quam Christo affingebant Monothelitæ, appellabant etiam Dei virilem operationem, pro quo S. Dionysii auctoritate abutebantur. Patet ex Macario Antiocheno, qui sextæ Synodi actione octava Imperatori eum de fide sua
To. 6. Conc. pag. 741. interroganti respondet: *Nec enim quæ divina sunt, secundum Deum, neque quæ humana sunt, secundum hominem, sed humanitati Dei Verbi novam quandam Dei virilem operationem, in conversatione demonstratam, confitemur secundùm sanctum Dionysium.* In subscriptione confessionis fidei sic loquitur: *Dei vi-*
To. 6. Conc. pag. 956. *rilem nobis demonstravit* (Christus) *suam operationem.* Et ex Cyro Alexandrino, cap. 7. ubi dicit: *Eumdem unum Christum & Filium* operari *Deo decibilia, & humana una Dei virili operatione, secundùm S. Dionysium.*

Unam illam divinam seu Dei virilem operationem asserebant procedere à Verbo ut opifice seu causa principali movente ac determinante, & ab humanitate ut instrumento moto ac determinato; vel si vis, procedere à Verbo per humanitatem, ut instrumentum ab eo motum & determinatum. Patet ex Theodoro Pharanitano in libro jam sæpè citato, in quo sic ait:
To. 6. Conc. pag. 960. *Opportunum quidem est, nos ita sentire, & dicere omnia, quæque in humanatione de Salvatore Christo esse scribuntur, unam cognoscere operationem: cujus autem opificem, & creatorem ipsum Deum Verbum, instrumentum verò humanitatem.*

Itaque sicut verbi gratia scissio ligni procedit à fabro, ut causa principali movente, & à securi ut instrumento moto; ita quælibet actio, qua Christus salutem nostram operabatur, procedebat à Verbo, secundùm Monothelitas, ut causa principali movente, & ab humanitate ut instrumento moto: cum hoc discrimine, quòd securis est instrumentum inanime & separatum; humanitas verò Christi erat instrumentum conjunctum, & sensu ac intellectu præditum, non tamen magis ex impetu seu motu proprio agens, quàm securis, ut expressè dicit Sergius in epistola ad Honorium Papam: *Nunquam*, inquit, *intellectualiter animata Domini caro separatim, & ex appetitu proprio, contrario nutui sibi secundùm subsistentiam Dei Verbi naturalem motum suum effecit, sed quando, & qualem, & quantum ipse Deus Verbum volebat.* To. 6. Conc. pag. 924. Quod ut clariùs adhuc explicet, sic prosequitur: *Et ut planiùs dicatur, quemadmodum corpus nostrum regitur .... ab intellectuali & rationali anima nostra: ita & in Domino nostro tota humana ejus conspersio ab ipsius Verbi deitate semper in omnibus mota, Dei mobilis erat.*

Sicut igitur, ut eodem semper utar exemplo, scissio ligni procedit à fabro per securim, quam movet ac determinat ad scindendum, ita ut non alia, quàm fabri, interveniat voluntas in scissione ligni: ita secundùm Monothelitas, omnis actio, qua Christus operabatur salutem nostram, procedebat à Deo Verbo per humanitatem ab eo assumptam, quam divina sua volitione movebat ac determinabat ad agendum: ita ut non alia, quàm Dei Verbi, voluntas in omni actione, qua Christus operabatur salutem nostram, interveniret.

Denique in scissione ligni nec faber separatim à securi, nec securis separatim à fabro agit; unde in scissione ligni non duplex est, sed una tantùm operatio, quæ est operatio humana, utpotè operatio fabri, non securis, quæ cùm in scissione ligni sit instrumentum fabri; in scissione ligni non est id quod operatur, sed id quo operatur faber: unde in scissione ligni non sunt duo operantes, & operatores, sed unus tantùm operans & operator, nempe faber, quamvis duo supposita distincta & diversa ad scissionem ligni concurrant.

Similiter secundùm Monothelitas, in omni actione, qua salutem nostram operabatur Christus, neque Verbum separatim ab humanitate, neque humanitas separatim à Verbo agebat: unde in actionibus, quibus salutem nostram operabatur Christus, non duplex erat, sed una tantùm operatio, quæ erat operatio divina, utpotè operatio Dei Verbi, non humanitatis, quæ cùm in actionibus, quibus Christus salutem nostram operabatur, esset instrumentum Dei Verbi, ipsam volitione sua divina impellentis ac determinantis ad agendum, in actionibus, quibus Christus salutem nostram operabatur, non erat id quod operabatur, sed id quo Deus Verbum operabatur salutem nostram: unde in Christo salutem nostram operante non erant duo operantes seu operatores, sed unus tantùm operans seu operator, non quòd denominatio operantis & operatoris sit hypostatica, sive, ut communiter dicitur, non quòd denominationes sint suppositorum, & in Christo unum tantùm esset suppositum, nempe Deus Verbum, quod catholicum fuisset, sed quia in Christo salutem nostram operante secundùm illos humanitas omni motu libero proprio & propria determinatione carebat, & sic eatenùs agebat, quatenùs eam divina volitione sua ad agendum movebat ac determinabat Deus Verbum, quod proinde in omni actione, qua salutem nostram operabatur Christus, se habebat per modum causæ principalis, adeòque sibi soli operantis & operatoris dominationem vindicabat.

Secundùm ea, quæ hactenùs exposita sunt, sic loquebatur Macarius Antiochenus in sua fidei confessione: *Unum eumdemque confitemur Deum & hominem perfectum .... ejusdem miracula & passiones, & omnem simul Deo decibilem, atque homini condecentem operationem ex eodem uno Christo Deo nostro novâ ratione* (Deo scilicet Verbo per humanitatem, quam volitione sua divina ad agendum applicabat, omnem

Christi actionem operante) *processisse credimus. Neque enim quæ divina sunt, secundum Deum, neque rursus quæ sunt hominis secundum hominem* (hoc est, neque enim quæ divina sunt, divina voluntate, neque quæ sunt hominis, humana voluntate operatum est Verbum incarnatum) *sed humanitus Deus Verbum novam quandam Dei virilem operationem, & hanc totam vivificatricem demonstrat* (operando scil. per humanitatem ut instrumentum, ab ipso divina sua voluntate motum & applicatum.)

Ex his sic paulò inferiùs prosequitur: *Unum igitur eumdemque operatum fuisse dicimus, ideest, mire operatum esse salutem nostram, eumdemque passum propria carne, & omnes verè sustinuisse salutares passiones, idem est dicere & miracula, ut sit quidem carnis pati non separatæ videlicet à divinitate, quamvis non divinitatis fuit pati, ipsius autem Dei operatio* (fuit) *quamvis per humanitatem ejus, hoc est, totam nostram consperstionem hanc* (operationem) *adimpleverit una & singulari voluntate divina, utpotè non existente in eo, & alia voluntate* (nempe humana.)

Unum, inquit Macarius, & eundem salutem nostram operatum esse dicimus, unamque operationem, & eam Dei, non hominis, quia in Christo una tantùm fuit voluntas, nempe voluntas Dei, qua Deus Verbum humanarum patrabat miracula, passiones sustinebat, & omnem actionem nobis salutarem operabatur per humaniratem assumptam, quam utpotè omni motu libero proprio carentem movebat, & ad agendum applicabat sua illa divina voluntate, præterquam si alia, nempe humana, fuisset in Christo, fuisset in eo non una, sed duplex operatio, scilicet operatio Dei & operatio hominis, adeòque fuissent in eo duo operantes seu operatores, sicut fuissent duo volentes, quod est Christum dividere, & duarum naturarum, divinæ & humanæ, in una Dei Verbi subsistentia unionem repudiare.

Hæc fuit Monothelitarum doctrina, quibus respondebant orthodoxi, quamvis in Christo fuerint duæ voluntates, nempe divina & humana, adeòque duæ operationes, divina & humana; nihilominùs in eo fuisse unum volentem, & unum operantem, verèque unum ac eundem salutem nostram operatum esse, quia denominationes volentis & operantis sunt denominationes hypostaticæ, & in Christo unum tantùm fuit suppositum, nempe Deus Verbum: perperam autem dici, quòd multiplicatis voluntatibus & operationibus in Christo, in eo multiplicentur supposita; cùm dualitas voluntatum & operationum non magis pugnare possit cum unitate suppositi, quàm naturarum dualitas, quam cum suppositi unitate agnoscere se, profitebantur Monothelitæ. Denique humanitatem à Verbo assumptam, quantumvis ex proprio motu libero agentem, verè ac propriè fuisse instrumentum Verbi, quo Verbum verè ac propriè salutem nostram operatum est, quia hoc ipso quòd humanitas assumpta, erat verè ac propriè natura Verbi, omnes ejus operationes erant verè ac propriè operationes Verbi, cùm natura quælibet totum quod est, cum omnibus suis potentiis & actionibus sit verè ac propriè suppositi, cujus verè ac propriè natura est.

ARTICULUS XIV.

De Honorio Papa.

§. I.

Utrùm Honorius damnatus fuerit à sexta Synodo œcumenica.

DAmnatum fuisse probant verba Synodi, & Leonis secundi supra relata §. 3. & confirmatur primò ex generali Synodo septima, in qua præsentibus nec reclamantibus Romanæ Sedis legatis, actione 3. relecta est epistola Tarasii, ad alios Orientis Patriarchas scripta, in qua sic loquebatur Tarasius: *Sextam* (Synodum) *laudo, quod ex duabus naturis Christum prædicavit, ob id etiam illi duas naturales voluntates & operationes in alterutra natura, humana scilicet & divina, assignavit: anathemate autem execror* (utpotè ab eadem Synodo anathematizatos) Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, &c.

In eadem sessione tertia relecta quoque est Theodori Patriarchæ Hierosolymitani epistola, in qua hæc scribebat: *Sancta sexta Synodus ... eos qui ... unam voluntatem, unamque operationem Servatoris nostri deitatis & humanitatis constituunt, anathematizavit, nimirum Sergium, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, Honorium, &c.* Nec tamen legati Apostolici, hæc audientes, pro Honorio reclamaverunt.

Denique actione septima in fidei definitione, quam legati Apostolici subscripserunt cum aliis Episcopis, hæc leguntur: *Duas voluntates & actus secundùm naturarum proprietatem in Christo prædicamus, quemadmodùm sexta Constantinopolitana Synodus definiit, detestamurque cum ea Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium, impios istos pietatis impugnatores.*

Confirmatur 2. ex Hadriano II. Romano Pontifice in Synodo Romana, quam contra Photium coegerat, & cujus acta in octava Synodi generali actione 7. relecta sunt, sic loquente: *Quamvis Honorius post mortem ab Orientis Episcopis* (in sexta scilicet Synodo) *anathemate sit affectus, manifestum tamen est, illum de hæresi fuisse accusatum, qua sola in causa licet inferioribus in superiores insurgere. Quamvis & ibi nec Patriarcharum quisquam, nec aliorum ullus Antistitum sententiam pronunciare potuerit, nisi ejusdem primariæ sedis accedente ad eam rem auctoritate.*

Confirmari potest 3. ex Venerabili Beda lib. de sex mundi ætatibus, ex Anastasio Bibliothecario præfatione in sua ad Joannem diaconum collectanea; ex auctore vitæ Leonis II. in Pontificali, ex Humberto Cardinali Sylvæ candidæ Episcopo lib. contra Nicetam Pectoratum qui omnes citati fatentur, Honorium damnatum fuisse à Synodo sexta; & ex Diurno Romano, in quo Romani Pontifices, fidei professionem emittentes, sic loquuntur: *Sanctum sextum universale Concilium centum septuaginta quinque venerabilium Præsulum prædicamus, &c.* Et inferiùs hæc proferunt verba: *Auctores verò novi hæretici dogmatis* (unius voluntatis & operationis in Christo) *Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum Constantinopolitanos, una cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit, &c.*

Dices, cum Baronio. Acta sextæ Synodi iis in locis, in quibus anathema dicitur Honorio, & annumeratur hæreticis, depravata fuerunt à Theodoro Constantinopolitano, cui in ordinem redacto suffectus est Georgius: sed Georgio paulò post absolutam Synodum defuncto, in Sedem Constantinopolitanam, emissa fidei professione, restitutus est, atque ita rerum summa potitus, ex actis Synodi, à qua cum decessoribus suis ejusdem erroris consortibus damnatus fuerat, expunxit nomen suum, & ejus loco supposuit nomen Honorii.

Resp. 1. In actis sextæ Synodi, qualia à legatis Apostolicis Romam allata sunt ad Leonem II. Agathonis successorem, inventum fuisse Honorium inter eos, quos Synodus damnaverat: hoc enim expressè testatur Leo II. in duabus epistolis, quarum primam ad Episcopos Hispaniæ, alteram verò ad Ervigium Hispaniæ Regem scripsit, & quarum jam mentionem fecimus articulo superiore §. 3. Idem probat epistola, quam Leo scripsit ad Constantinum Imperatorem, & in qua postquam approbavit, & auctoritate Apostolica confirmavit fidei definitionem à sexta Synodo factam, cum Theodoro Pharanitano & aliis Monothelitarum ducibus Honorium anathematizat; quod profectò non feciſſet, si non eum cum illis à Synodo damnatum fuisse, ex actorum Synodi lectione comperisset.

R. 2. Acta Synodi, qualia Romam à legatis Apostolicis

stolicis ad Leonem II. allata sunt, sincera fuisse, non interpolata & corrupta. 1. Enim nec corrupta fuerunt, nec corrumpi potuerunt à Theodoro Constantinopolitano: nam cum actis illis Constantinopoli discesserunt legati Apostolici septimo ad summum post absolutam Synodum mense, quo sanè tempore nondùm rerum summa potiebatur Theodorus, quippè qui in sedem Constantinopolitanam restitutus non est, nisi post mortem Georgii, qui tribus annis Synodo superstes fuit, ut scribit Theophanes in chronico.

2. Dici non potest, quòd acta illa, antequam legatis Apostolicis traderentur, corrupta fuerint ab alio, putà à Georgio, qui ex actis illis ea, quibus ipse perstringitur, non expunxit. Prætereà, quòd, ejurato monothelismo, in gratiam æmuli hæretici, qualem fuisse Theodorum adversarii volunt, acta illa corrumpere voluerit, in ejus locum substituendo Honorium, credibile non est.

3. Si acta Synodi, non sincera, sed depravata legati Apostolici accepissent, Romam reversi, & de Honorio à Leone II. interrogati, depravationem detexissent, & contra eam Leo ab illis admonitus reclamasset in suis epistolis, graviterque conquestus fuisset apud Imperatorem, qui cùm princeps esset Sedi Apostolicæ devotissimus, ut patet ex Pontificali libro in vita Benedicti II. actorum corruptores, cognita eorum perfidia, gravi pœna proculdubio affecisset.

At inquies. Supposititia videretur epistola Constantini Imperatoris ad Leonem II. quia 1. in ea dicitur, Imperatorem de cogenda Synodo scripsisse ad Agathonem: nam in ea sic loquitur Imperator: *S. Papæ Agathonis beatitudinem piis apicibus nostris sumus hortati, ut aliquot mitteret, qui ejus personam obtinerent*. At certum est, quòd Imperator non ad Agathonem, sed ad Donum ejus decessorem de cogenda generali Synodo scripserit. 2. In ejus inscriptione dicitur eam ad Leonem datam esse mense Decembri Indictione decima, quo tempore Leo nondùm erat Pontifex: tunc enim adhuc vivebat Agatho, quem scribit Anastasius sepultum fuisse 4. Idus Januarii.

Resp. neg. instantiam. *Ad 1. prob. Resp.* minimè certum esse, quòd Constantinus ad solum Donum de cogenda Synodo œcumenica scripserit, & ex loco epistolæ citato probari, non quòd supposititia sit, sed quòd Constantinus, per eos, qui Roma Constantinopolim venerant, ut electi Pontificis confirmationem peterent, accepta Doni morte, & electione Agathonis, ad hunc, ejus electione confirmata, litteras, quibus eum hortabatur, ut aliquot mitteret, qui ejus personam obtinerent in Synodo Constantinopoli celebranda, dederit, easque fortasse per breves, illum ad sacram Dono ejus decessori inscriptam remittendo: nisi tamen quis malit, Constantinum, cùm scribit, se suis litteris Agathonem hortatum fuisse, ut legatos mitteret, qui ejus personam obtinerent in Constantinopolitana Synodo, intelligere sacram illam, quam ad Donum direxerat, quæque cùm non Dono, utpotè jam defuncto, sed Agathoni, in ejus locum electo, reddita fuerit, secundùm Imperatoris intentionem ad ipsum Agathonem scripta censeri potuit, ac debuit.

Ad 2. probationem Resp. Mendum esse in inscriptione epistolæ, & pro mense Decembri legendum esse mense Aprili, quo tempore Leo Pontifex erat, non quidem consecratus, sed electus. Consule quæ à nobis articulo superiore §. 3. cum Philippo Labbæo circa electionem, & ordinationem Leonis II. observata sunt.

At inquies. Præfatæ tres Leonis II. epistolæ suppositiæ sunt, ut probatur de prima, quæ dicitur esse Leonis ad Constantinum Imperatorem, 1. quia in fine legitur, data nonis Maii, indictione decima & in ea dicit Leo, se rescribere ad epistolam Imperatoris, mense Julio ejusdem indictionis acceptam; quæ sibi manifestè contradicunt.

2. Quia mense Julio indictionis 10. Leo II. non erat Pontifex, quippe qui Pontifex creatus est mense Augusto sequentis indictionis. 3. Quia in hac epistola Leo ait, eam à se scriptam fuisse indictione decima, qua nondùm creatus erat Pontifex. 4. Denique, quia in hac epistola scribit Leo Honorium in Monothelitarum hæresi defunctum fuisse, adeoque justa anathematis sententia condemnatum; cùm tamen Leo ignorare non potuerit, quòd Romana Ecclesia publico funere Honorium sepeliverit in templo S. Petri, eique ut catholico Pontifici in omnibus parentaverit.

Resp. ad 1. Pro indictione 10. legendum esse indictione 11. per quam nonis Maji rescripsit Leo ad epistolam Imperatoris, quam acceperat mense Julio indictione decima, ut testatur ipse: *Legatos*, inquit, *hujus Apostolicæ Sedis ..... una cum personis, quæ cum eis profectæ fuerant, quæ à prædecessore meo Agathone Papa per octavam indictionem pro causa fidei, vestra pietate jubente, illuc directæ fuerant, per nuper elapsam decimam indictionem mense Julio, cum divalibus Clementiæ vestræ apicibus, & Synodalibus gestis .... suscepimus*.

Ad 2. Resp. Leonem mense Julio indictionis decimæ fuisse Pontificem electum, & mense Augusto ejusdem indictionis ordinatum & consecratum. Hìc igitur electio Pontificis cum ejus solemni consecratione malè confunditur. *Ad 3.* Ex dictis patet responsio. *Ad 4. Resp.* neg. In hac enim epistola Leo sic loquitur: *Anathematizamus erroris inventores, idest, Theodorum Pharanitanum, &c. necnon Honorium, qui ..... immaculatam fidem maculari permisit: & omnes qui in suo errore defuncti sunt, &c.* Gratis autem dicitur Leo his postremis verbis: *Et omnes qui, &c.* Honorium comprehendere, quem non dicit in errore Monothelitarum fuisse, sed præcisè dicit, quod verum est, eum imprudenti œconomia & conniventia sua, immaculatam fidem maculari permisisse, eumque ob hanc præcisè causam anathemati subjicit.

Prob. De secunda epistola, quæ dicitur à Leone scripta ad Episcopos Hispaniæ. 1. Quia in hac epistola asseritur, sextam Synodum absolutam fuisse indictione nona, cùm tamen acta duarum posteriorum actionum testentur indictione decima absolutam fuisse. 2. In eadem epistola dicitur mitti in Hispaniam non ipsa acta synodalia, sed tantùm definitionem Synodi, edictum Imperatoris, & synodalem sermonem acclamatorium, quæ sunt actorum synodalium minima pars; & tamen can. 2. Concilii Toletani XIV. testantur Episcopi se cum epistola Leonis ipsa integra acta synodalia accepisse.

Resp. ad 1. In hac epistola Leonem non dicere, sextam Synodum absolutam fuisse, sed tantùm celebratam fuisse indictione nona. Hæc sunt verba epistolæ: *In Constantinopolitana urbe clementissimus noster ... Imperator ... Episcopis ex totius Mundi partibus aggregatis, quod ex multo tempore fideliter cupiebat ... per nuper elapsam nonam indictionem explevit* (hoc est, executus est) *universale itaque sanctum sextum Concilium celebratum est*. Prætereà, etiam supponendo, quòd Leo scripserit, sextam Synodum absolutam fuisse per nonam indictionem, hoc nullatenùs contradicit synodalibus actis, in quibus dicitur actio decima septima habita fuisse die undecimo mensis Septembris indictione decima, & actio decimaoctava ac ultima habita fuisse sexta decima die ejusdem mensis, eadem indictione: nam tunc temporis jam erat indictio decima Constantinopoli, ubi incipiebat à Kalendis Septembris, sed nondùm erat in Occidente, ubi à die tantùm vigesimo quarto ejusdem Septembris incipiebat numerari.

Resp. ad 2. Can. 2. Concilii Toletani XIV. Episcopos non testari, quòd integra acta synodalia cum epistola Leonis acceperint, sed solùm dicunt, se cum epistola Leonis accepisse gesta synodalia. Per gesta autem synodalia rectè potuerunt intelligere Synodi definitionem, cum ejus sermone ad Imperatorem acclamatorio. Et verò ad Episcopos Hispaniæ integra acta

synodalia mittere non potuit cum epistola sua, cùm nondùm è Græco in Latinum translata essent, ut in sua epistola expresè testatur ipse.

Prob. Denique de tertia, quam Leo scripsisse dicitur ad Ervigium Hispaniæ Regem. 1. Quia in ea hæc leguntur verba, quæ manifestam continent falsitatem: *Per nonam nuper elapsam indictionem piissimus atque christianissimus noster ..... Imperator ad Apostolicæ memoriæ nostrum decessorem Agathonem Papam atque Pontificem scripta imperialia dirigens affatim hortatus est, ut ab sancta Apostolicæ Sedis Ecclesia de omnibus adjacentibus ei reverendis Conciliis* (hoc est, ex omnibus provinciis Occidentis, cujus Romanus Pontifex est Patriarcha) *legatos .... in regiam Constantinopolitanam urbem dirigeret, &c.* At indictione nona jam aderant Constantinopoli legati Agathonis cum legatis Synodi, ab Occidentalibus Episcopis Agathone præside celebratæ. 2. Quia eadem illa epistola attribuitur Benedicto II. Leonis successori. At profectò eadem numero epistola à duobus Pontificibus scribi non potuit.

Resp. Quòd Leo II. non solùm ad Episcopos Hispaniæ, sed etiam ad Ervigium regem de recipienda, & ab Episcopis subscribenda sextæ Synodi definitione scripserit, apertè colligimus ex can. 1. Concilii Toletani XIV. & testatur Leo ipse in sua epistola ad Quiricum Toletanum Episcopum, qui, ut observat Garzia in præfatum Concilium Toletanum, adhuc vivebat, cùm Roma in Hispaniam proficiscebatur Petrus Regionarius à Leone II. missus. Hanc autem, de qua nunc controvertitur, epistolam eam non esse, quæ à Leone scripta est, sed loco veræ, quæ excidit, suppositam esse, non probant ea quæ contra illam objiciuntur. Nam

Ad 1. dico, verba illa, *per nonam nuper elapsam indictionem*, inserta esse ab imperito aliquo exscriptore, qui ea in ejusdem Leonis ad Hispaniæ Episcopos epistola legerat. *Ad 2. dico*, epistolam illam perperam attributam esse Benedicto II. & fortasse in hoc errandi occasionem fuisse, quòd non sub Leone, sed sub Benedicto ejus successore, procurante Ervigio, celebrata sit Synodus Toletana decima quarta, in qua ab Hispaniæ Episcopis recepta, & subscripta est S. Synodi definitio. Addo, præfatam epistolam, ut spuriam planè immeritò rejectum iri, eò quòd in ea dicatur Honorius, *immaculatam Apostolicæ traditionis regulam, quam à prædecessoribus suis accepit, maculari consensisse*. Hoc enim verissimum est, ut liquet ex ejus ad Sergium epistolarum lectione, quanquam hoc non ex affectu hæresis, sed sincero studio concordiæ in Ecclesiis Orientalibus servandæ, à Sergio deceptus fecerit.

At inquies. Sextæ Synodi Patres in synodica sua ad Agathonem epistola profitentur se Monothelitas damnasse juxta tenorem sententiæ, ab ipso in eosdem latæ: *Inde*, inquiunt, *fundamenta execrandæ eorum hæreseos prorsus convellentes, eosque armis spiritualibus paterniisque aggredientes, & linguas eorum, ne inter se accommodatæ loquerentur, confundentes, extructam ab iis impiissimæ hæresis turrim subruimus*, ac ipsos ut lapsos circa fidem, ac peccatores ....., anathematibus interfecimus, ex sententia per sacras vestras litteras de iis priùs lata, videlicet, Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, &c. Atqui Agatho non damnavit Honorium cum aliis, Sergio scilicet, Cyro, &c. Ergo, &c.

Resp. Patres Synodi sic locutos esse propter hæc Agathonis verba in ejus ad Constantinum epistola: *Quapropter quia & veritas claruit ... & falsitas denotata, & qua digna est, abominationem consecuta: restat ut .... novitatis error cum suis inventoribus, & iis qui eorum doctrinam secuti sunt, propriæ præsumptionis pœnam exsolvant, & de medio orthodoxarum Antistitum pro suæ novitatis hæretica pravitate pellantur, quam, &c.* Itaque Synodi Patres, quia lecta Honorii ad Sergium epistola, judicarunt Honorium mentem ac doctrinam Sergii secutum esse, & hanc ob causam illum anathemati subjecerunt cum aliis Monotheliſmi auctoribus, Theodoro scilicet Pharanitano, Sergio, Pyrrho, &c. dicunt in sua synodica ad Agathonem epistola à se anathemati subjectos Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum & Petrum, ex sententia ab Agathone per litteras ab eo ad Imperatorem scriptas, de iis priùs lata.

Dices. Agatho in laudata ad Constantinum epistola, postquam dixit: *Nunc necesse est, ut novi dogmatis* (Monothelitarum) *intentio quosnam secuta sit, & quorum Doctorum auctoritate fulciatur, annotemus*, notat tantùm Cyrum Alexandrinum, Theodorum Pharanitanum, Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum Constantinopolitanos. Ergo de iis tantùm judicium ferre potuerunt Patres Synodi, ex sententia ab Agathone per ejus ad Constantinum litteras priùs lata. *R.* neg. conseq. Aliud enim est illos tantùm novi dogmatis assertores notasse, & aliud, præscripsisse ut illi tantùm à Synodo damnarentur. Primum autem fecit Agatho, non secundum, sed è contra generatim definivit, cum illis damnandos etiam esse eos omnes, qui doctrinam eorum sequi deprehensi essent, ut liquet ex verbis ejus supra laudatis: unde Synodus cum illis Macarium Antiochenum, Stephanum ejus discipulum, & Polychronium monachum damnando, quia inventi sunt Monotheliſmi auctorum doctrinam sequi, non contra, sed juxta præscriptum Agathonis fecerunt, rectèque dici possunt eos damnasse ex sententia ab Agathone priùs lata in litteris, quas ad Imperatorem scripserat.

At inquies. Si sexta Synodus Honorium, & ejus epistolas damnare voluisset, reclamassent legati Apostolici, sicut reclamarunt, cùm prolati sunt duo libelli, quos Vigilius ad Justinianum scripsisse dicebatur, & in quibus una Christi voluntas asserebatur. At legati Apostolici ne verbum quidem pro Honorio & epistolis ejus in Synodo protulisse inveniuntur.

Resp. Legatos Apostolicos contra duos libellos Vigilio attributos reclamasse, quia suppositos esse probare poterant, quod re ipsa præstiterunt. At non reclamarunt pro Honorio; quia nihil habebant, quod pro illius plausibili defensione in medium afferre possent, quando quidem ex epistolis ejus manifestum erat, illum cum hæreticis communicasse, illorum hæresi per imprudentem œconomiam favisse; in suppressionem duarum in Christo operationum consensisse, atque simili penè in omnibus modo locutum esse cum Monotheliſmi defensoribus, quos damnabat Synodus.

Addi potest, legatos Apostolicos, cùm viderent Orientales Episcopos magno consensu judicare parem esse Honorii causam cum causa Patriarcharum Orientalium, quos Agatho, & cum eo Occidentales Episcopi damnari volebant, quominùs cum illis damnaretur Honorius, obstare noluisse, ne sic optatus Synodi exitus impediretur. Quin imò eos hanc ob causam in privatis mandatis ab Agathone facultatem consentiendi, si opus foret, in damnationem Honorii accepisse, non obscurè colligi posse videretur ex verbis supra relatis ex Adriani II. epistola, quæ in octava Synodo actione septima relecta est.

At inquies. In Concilio Lateranensi, Martino primo præside celebrato, Patres nominatim anathematizarunt Monotheliſmi auctores, Cyrum scilicet, Sergium, Pyrrhum, & Paulum, omniaque scripta illorum hæresi patrocinantia damnarunt, nec tamen ullam inusserunt notam Honorio, aut epistolis ejus.

Resp. Patres Synodi Lateranensis Honorium cum Monothelitis, quos damnabant, expresè damnare noluisse, quia certò sciebant illum non ex affectu hæresis, sed ex errore facti lapsum esse, & Sergio, à quo deceptus fuerat, de una & duabus operationibus proscribendis consensisse, atque epistolas illius, animo verè catholico scriptas, catholicum dogma sufficienter exprimere; quanquam ad hæreticum sensum detorqueri possent, si animo hæretico scriptæ supponerentur.

Dixi autem, expresè: nam relecta Pauli Constantinopo-

tinopolitani ad Theodorum Papam epistola, in qua verbis expressis hæresim suam de una Christi voluntate, quam apertè profitebatur, auctoritate Sergii & Honorii confirmabat, neque Martinus, neque alius ex Episcopis, qui aderant, verbum ullum protulit, quo Honorium defenderet, vel excusaret, quod silentium pro tacita quadam Honorii damnatione meritò haberi potest, vel certè pro tacita confessione, quòd Honorius non vacarit culpa, ob quam non immeritò potuerit damnari.

At inquies. Acta sextæ Synodi corrupta fuisse manifestum indicium est, quòd in illis reticetur nomen alicujus hæretici, qui nominatim ab illa Synodo damnatus est: nam in illis actis reticetur nomen Theodori Patriarchæ Constantinopolitani, quem tamen Synodus damnavit: quare dicendum est hujus Theodori nomen ex actis Synodi expunctum fuisse, & ejus loco suppositum nomen Honorii. *Resp.* neg. Theodorum illum, cui, vel sponte cedenti Patriarchatu, vel aliquam ob causam, quæ ignoratur, exauctorato suffectus est Georgius, qui post legatos Apostolicos Synodo præsedit, fuisse damnatum à sexta Synodo.

Prob. Omnes Patriarchæ Constantinopolitani, qui Monothelitæ fuerunt, damnati sunt à sexta Synodo; qui verò catholici fuisse probati fuerunt, ab eadem Synodo cum laude nominati sunt, & in sacris dyptichis conscripti. Ergo Theodorus, qui fuit Monothelita, nominatim damnatus fuit à sexta Synodo. *Resp.* Actum quidem esse in sexta Synodo de Patriarchis Constantinopolitanis, tam Monothelitis, quàm Catholicis, qui objerant, & hos, nempe Thomam, Joannem & Constantinum nominatim laudatos, illos verò nempe Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum nominatim diris devotos à Synodo. At ex iis, qui adhuc superstites erant, neminem nominatim damnavit Synodus, nisi priùs auditum, & de hæresi convictum, in eaque pertinaciter hærere deprehensum, ut patet ex Macario Antiocheno, Stephano ejus discipulo, Polychronio monacho, & Constantino presbytero Apameæ.

Theodorus autem abfuit à Synodo; eum à Synodo citatum, interrogatum, auditum, ne leviter quidem conjicere possumus; nullum in Synodo apparet prolatum fuisse instrumentum, quo probaretur hæreticus; nam Macarii confessio, quæ actione octava relecta fuit, & quam Anastasius Bibliothecarius in vita Agathonis asserit à Theodoro fuisse subscriptam, à solo Macario subscripta invenitur in actis Synodi. Denique quòd Theodorus à sexta Synodo tanquam Monothelita damnatus non fuerit, satis probari videtur ex eo quòd post Georgii mortem in sedem Constantinopolitanam restitutus est, vivente adhuc Constantino Pogonato Imperatore, qui cùm esset religiosissimus, Monotheliris insensissimus, & Synodi œcumenicæ, quam procuraverat, devotissimus, nunquam in sedem Constantinopolitanam restitui permisisset pertinacem hæreticum, ob suam in hæresi contumaciam ab œcumenica Synodo anathematizatum, quamvis posteà sese simularet aut profiteretur catholicum.

§. II.

Utrùm Honorius fuerit Monothelita.

RESPONSIO.

HOnorius non fuit Monothelita.

Prob. Nam si fuit Monothelita, certè propter hæc verba, quæ in prima ejus ad Sergium epistola leguntur: *Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*. Atqui his verbis Honorius non unam absolutè & simpliciter voluntatem, eamque divinam Christo attribuit, sed unam voluntatem humanam contra eos, qui à Sergio per calumniam dicebantur, in Christo admittere duas voluntates humanas inter se contrarias, voluntatem scilicet carnis, & voluntatem spiritus, ut

Prob. 1. Ex Joanne Papa IV. qui post Severinum Honorio successit, & in sua pro illo ad Constantinum Imperatorem Heraclii filium Apologia sic loquitur: *Prædictus ergo decessor meus* (Honorius) *docens de mysterio incarnationis Christi, dicebat non fuisse in eo, sicut in nobis peccatoribus, mentis & carnis contrarias voluntates: quod quidam* (Monothelitæ scilicet) *ad proprium sensum convertentes, divinitatis ejus* (Christi) *& humanitatis unam eum* (Honorium) *voluntatem docuisse suspicati sunt, quod veritati omnimodis est contrarium.* To. 5. Conc. pag. 1761.

2. Ex S. Maximo in epistola ad Marinum presbyterum, in qua hæc habet: *Honorium etiam Romanum Papam non diffiteri reor, naturaliter in Christo voluntatum dualitatem in epistola, quam scripsit ad Sergium, eo quòd unam dixerit voluntatem, sed potius confiteri, & hanc fortassis etiam constabilire. Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris, & naturalis voluntatis: sed quod nullatenùs conceptionem ejus, quæ fuit sine semine, vel incorruptam nativitatem præcesserit voluntas carnis, vel cogitatio vitiosa;* quod deinde ex verbis ipsius Honorii demonstrat. Eod. tom. pag. 1763.

3. Ex Joanne Sympono Abbate, qui fuerat Honorii Amanuensis, & ex ejus persona epistolam ad Sergium scripserat. Hic autem à Joanne IV. jussus ad Constantinum Imperatorem scribere, sic in epistola sua loquebatur: *Unam voluntatem diximus in Domino, non divinitatis ejus & humanitatis, sed humanitatis solius. Cùm enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent, diximus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis, inquam, & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed unam tantùm, quæ naturaliter humanitatem ejus signabat.* Quanti autem sit ponderis hujusce Joannis testimonium, S. Maximus Martyr in disputatione cum Pyrrho habita declarat his verbis: *Quis fuerit fide & auctoritate dignus, epistolæ hujus interpres, qui eam ex persona Honorii scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cùm aliis virtutibus, tum dogmatibus fidei christianæ illustravit; an ii, qui Constantinopoli, quæ ex corde erant, loquebantur?* Eod. tom. pag. 1816. Eod. tom. pag. 1813.

4. Ex contextu ipsius epistolæ Honorii: *Unde*, inquit, *& unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profectò à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profectò* (natura) *quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata.* Et inferiùs: *Non est itaque assumpta, sicut præfati sumus, à Salvatore vitiata natura, quæ repugnaret legi mentis ejus*, sed venit quærere, & salvare, quod perierat, *idest, vitiatam humani generis naturam: nam lex alia in membris, aut voluntas diversa non fuit, vel contraria Salvatori, quia super legem natus est humanæ conditionis.* Tom. 6. pag. 929.

Ratio igitur, propter quam Honorius asserit unam esse voluntatem Domini nostri Jesu Christi, est, quia Verbum assumpsit naturam humanam, non culpam, originalem scilicet, ex qua in nobis voluntatum contrarietas, seu carnis adversùs spiritum, vel ut communiter dicitur, partis inferioris, nempe appetitus materialis adversùs superiorem, nempe appetitum rationalem, rebellio exorta est. Quæ ratio convincit pro una voluntate humana in Christo: pro una verò absolutà & omnimodis voluntate allegari non potuit sine manifestissima, & intolerabili absurditate: ex ea enim sic allegata sequeretur Adamum in statu innocentiæ, aut nullam habuisse voluntatem, aut nonnisi divinam habuisse, nec nos habere voluntatem propriam, seu ex proprio motu libero agere, nisi quia Adamus peccavit, & in eo peccante peccavimus. Tantam autem absurditatem, vel potiùs amentiam nemo sanæ mentis impinget Honorio.

Juxta Honorium igitur, Christus ut homo unam voluntatem humanam habuit, nempe voluntatem spiritus sine voluntate carnis, quia Verbum naturam humanam assumpsisset, sed sine culpa originali, cujus

pœna est voluntas carnis; quia Verbum naturam assumpsit, non eam, quæ post Adami prævaricationem vitiata est per carnis rebellionem, sed eam, quæ ante peccatum Adami creata est in statu innocentiæ, in quo statu caro spiritui, & pars inferior superiori perfectè subjacebat: unde in Christo ut homine, præter voluntatem naturalem, & appetitum rationalem, Deo perfectè subjectum, non fuit lex alia in membris ejus, aut voluntas diversa, vel contraria voluntati, quam habebat ut Salvator, quia super legem natus humanæ conditionis, liber fuit ab intestina illa pugna, quam experiuntur ii, qui ab Adamo seminaliter descendunt, & in quibus idcircò caro concupiscit adversùs spiritum, & spiritus adversùs carnem. Vide S. Maximum in epistola ad Marinum presbyterum.

At inquies. Honorius eodem planè sensu unam Christi voluntatem confitetur in sua epistola, quo Sergius in sua Ectheſi. *Resp.* Hoc esse falsum: cùm enim Honorius dicit: *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profectò à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa, &c.* Apertè significat, se unam voluntatem humanam intelligere, nec aliud velle, *unam voluntatem* dicendo, quam à Christo, ut homine excludere contrarietatem voluntatum humanarum, seu illam carnis adversùs spiritum rebellionem, quam experimur nos, qui peccavimus in Adamo, à quo per viam ordinariam descendimus.

At verò cùm Sergius dicit in Ectheſi: *Unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi verissimi Dei confitemur*, unam absolutè voluntatem, nempe divinam, intelligit, ut ex contexru manifestum est: nam sic statim prosequitur: *Utpotè in nullo tempore animati intellectualiter ejus corporis separatim & ex proprio impetu contrariè nutui uniti ei Dei Verbi in una subsistentia naturalem ejus producere motionem, sed quando, & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat*. Quibus verbis, quamvis latere conetur Sergius, satis apertè significat humanitatem Christi omni motu proprio libero carnisse, adeòque nec aliquando operatam esse, nisi à Deo Verbo voluntate divina motam ac determinatam; quod ampliùs declaratur ex ejus ad Honorium epistola, in qua post eadem verba sic prosequitur: *Et ut planiùs dicatur, quemadmodum corpus nostrum regitur, & ornatur, & disponitur ab intellectuali & rationali anima nostra, ita & in Domino nostro tota humana ejus conspersio ab ipsius Verbi deitate semper in omnibus mota, Dei mobilis erat*.

Adverte discrimen Honorium inter, & Sergium, aliosque proinde Monothelitas. Secundùm Honorium, una est Christi voluntas, quia Verbum assumpsit naturam nostram, non culpam originalem, qua natura nostra vitiata est, & propter quam duæ voluntates humanæ contrariæ, carnis scilicet & spiritus, nobis insunt: unde perinde est manifestè, ac si diceret Honorius: In Christo ut homine non duæ voluntates contrariæ, carnis & spiritus fuerunt, sed una tantùm fuit, nempe voluntas spiritus. Secundùm Sergium, una est in Christo voluntas, quia humanitas à Verbo assumpta carnit omni motu proprio libero; cùm nullum planè habere potuerit nisi contrarium nutui Verbi sibi secundùm subsistentiam uniti; adeòque nunquam operata est, nisi ad operandum mota, ac determinata à Verbo per divinam voluntatem, quæ proinde sola, & absque omni alia humana voluntate in Christo fuit.

At inquies. Honorius contrarias voluntates, quas à Christo removet, in sensu accepit, in quo accipiebant Monothelitæ. *Resp.* Hoc esse falsum: nam, ut ex jam probatis manifestum est, per duas voluntates contrarias, quas à Christo excludebat, intelligebat voluntatem carnis, & voluntatem spiritus, adeòque duas voluntates humanas invicem adversantes, quales esse non poterant in Christo, quia Deus Verbum naturam nostram assumpsit, non qualis post Adami prævaricationem fuit, sed qualis erat cùm à Deo creata est in statu innocentiæ: at per contrarias voluntates, quas à Christo excludebant, Monothelitæ intelligebant simpliciter duas voluntates, quia putabant, voluntatum dualitatem in eodem suppositò esse non posse sine contrarietate: *Impossibile est*, inquiebat Pyrrhus in collatione quam cum S. Maximo habuit, *in una persona duas simul esse non contrarias voluntates*: unde consequenter, ne, quod impium fuisset, duas in Christo voluntates contrarias admitterent, ab eo rejiciebant omnem voluntatem humanam, sola ei divina voluntate relicta, qua movente ac determinante, non solùm divina, sed etiam humana operaretur.

At inquies. Honorius geminam operationem repudiabat cum Monothelitis. *Resp.* Repudiabat quidem, sed non ex eodem affectu: repudiabant enim Monothelitæ ex affectu hæresis, & quia ex duabus operationibus, divina, scilicet, & humana, consequens erat, quòd essent in Christo duæ voluntates, una divina, & altera humana, quæ cùm essent ejusdem suppositi, non possent non esse inter se contrariæ. Patet ex Sergio in epistola ad Honorium scripta, in qua duas à Christo operationes rejicit, eò quòd *consequens ei sit, prædicare duas voluntates, contrarietates circa invicem habentes*. At Honorius geminam operationem, non quoad rem significatam, sed quoad vocabulum repudiabat ex affectu concordiæ inter Orientales restituendæ, & ad sopiendas altercationes, quas in Oriente inter Catholicos, aliis unam operationem, aliis verò duas operationes dicentibus, exortas esse, Sergius ad eum scripserat, quibusque significaverat orthodoxam fidem in periculum adduci. Quare Honorius eò quòd duas operationes dici prohibuerit, substitutis terminis æquivalentibus, non magis potest esse suspectus in fide, quàm qui ante Nicæni Concilii definitionem, vocabulum *Consubstantialis*, substituto æquivalenti termino, adhibere, vel adhiberi noluisset, in fide suspectus esse potuisset.

At inquies. Sergius in sua ad Honorium epistola hæresim suam his verbis exprimit: *Ad Alexandriæ Patriarcham scripsimus, ut ..... nullum permitteret unam, aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro; magis autem ... unum eumdemque Filium unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum operatum confiteri tam divina, quamque humana; & omnem Deo decibilem, & homine dignam operationem ex uno eodemque incarnato Deo Verbo indivisè procedere, & ad unum eumdemque redigi ... permanere* (oportet) *in atrita Patrum doctrina .... & confiteri unigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus simul & homo est, eumdem operari divina & humana, & ex eo uno eodemque incarnato Deo Verbo inseparabiliter atque indivisè omnem divinam atque humanam operationem procedere*.

Atqui Honorius in sua epistola ad Sergium eodem planè modo loquitur: *Nos*, inquit, *in quo percepimus, oportet ambulare ... confitentes Dominum Jesum Christum mediatorem Dei & hominum, operatum divina, media humanitate Verbo Deo hypostatice unita, eumdemque operatum ineffabiliter atque singulariter assumpta carne*. Et inferiùs sic prosequitur: *Nam quia Dominus Jesus Christus, Filius ac Verbum Dei, per quem facta sunt omnia, ipse sit unus operator divinitatis atque humanitatis, plenæ sunt sacræ litteræ luculentius demonstrantes: utrum autem propter opera divinitatis & humanitatis, una, an geminæ operationes debeant derivatæ dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, &c.*

Resp. Verba illa Sergii: *Magis autem unum, &c.* Catholica fuisse in sensu proprio & obvio, hæretica verò in sensu alieno, ad quem ea Sergius cum aliis Monothelitis detorquebat; vel, si vis, catholica fuisse in sensu litterali, hæretica verò in sensu personali Sergii, & aliorum Monothelitarum: nam quòd in Christo unus & idem propter unitatem suppositi operator fuerit; unus, & idem propter unitatem suppositi operatus sit Divina, & humana;

quòd

quòd in Christo ex uno & eodem Deo Verbo, quia utriusque naturæ, divinæ & humanæ, suppositum est, omnis operatio divina & humana processerit, verum & catholicum est, & hic est litteralis verborum Sergii sensus.

At verò quòd in Christo propter unitatem voluntatis unus & idem operatus sit divina & humana; quòd omnis operatio divina & humana processerit ex uno & eodem Deo Verbo per divinitatem & humanitatem sola voluntate divina operante, seu quia voluntate divina, quæ sola fuit in Christo, tam per humanitatem, omni motu proprio libero carentem, quàm per divinitatem operatum est, falsum & hæreticum est, & hic fuit sensus personalis Sergii & aliorum Monothelitarum; vel, si vis, sensus alienus, ad quem verba citata detorquebat Sergius cum aliis Monothelitis.

Honorius autem, cùm in sua ad Sergium epistola iisdem verbis aut similibus usus est, ea intellexit in sensu proprio & litterali, non alieno personali Monothelitarum, quem penitùs ignorabat; Sergium enim, nihil planè de eo suspicatus, habebat pro viro apprimè catholico. Eadem igitur aut similia verba, quæ in Sergii & aliorum Monothelitarum scriptis erant hæretica, utpotè detorta in sensum alienum, in epistola Honorii planè catholica sunt, utpotè in sensu proprio ac litterali intellecta ab Honorio, qui cum Monothelitis geminæ operationis vocabulum rejiciendo, retinebat rem per illud significatam, quam respuebant Monothelitæ, unicam Christo voluntatem, nempe divinam, & consequenter unicam operationem, quam modò divinam, modò Dei virilem appellabant, attribuentes.

At inquies. Honorius in sua ad Sergium epistola expresè asserit se idem sentire & loqui cum Monothelitis. *Hæc nobiscum*, inquit, *fraternitas vestra prædicet, sicut & nos ea vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos, ut unius vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum Filium Dei vivi, Deum verissimum, in duabus naturis operatum divinitùs atque humanitùs, fide orthodoxa & unitate catholica prædicetis*.

R. Honorium hæc scribere, quia Sergium, quem, ut jam dictum est, habebat pro viro apprimè catholico, dubitabat, Primò, unius & geminæ operationis vocabulum rejicere ex affectu concordiæ, & ad sopiendam altercationem Orientales inter Catholicos exortam, atque ne dicendo unam operationem, eum Eutyche; vel geminam dicendo, cum Nestorio sentire videamur. Secundò scripsisse, *Unigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus simul & homo est, eumdem operari divina & humana, & ex eo uno eodemque incarnato Deo Verbo omnem divinam atque humanam operationem procedere*; scripsisse, inquam, in sensu proprio ac litterali, qui planè catholicus est, & quem intendit Honorius, cùm ait: *Hortantes vos, ut unum nobiscum Dominum Jesum Christum in duabus naturis operatum divinitùs atque humanitùs prædicetis*: sic enim loquitur Honorius, quia cum Catholicis contra Nestorium credit, Christum unum esse suppositum, non duo supposita, & operatum esse divinitùs voluntate divina, atque humanitùs voluntate humana: cùm in Christo humanam voluntatem agnoverit, adeòque illum humanitùs humana voluntate, sicut divinitùs divina voluntate operatum, atque illum unum & eumdem operatorem & operantem fuisse, non propter unitatem voluntatis, sed propter unitatem suppositi.

At inquies. Ergo sexta Synodus, quæ fuit œcumenica, Honorium ut hæreticum, & epistolam ejus ut *alienam ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequentem verò falsas doctrinas hæreticorum* damnando, erravit. Nodum scindunt bene multi, respondendo Honorum à sexta Synodo damnatum fuisse, non ut hæreticum sententia & dogmate, sed tantùm ut hæreticum communione cum hæreticis inita, & favore ac patrocinio hæreticis impenso; adduntque primam Honorii ad Sergium epistolam, dici à sexta Synodo *alienam ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum; sequi verò falsas doctrinas hæreticorum*, non minùs quàm Sergii epistolas, quia in modo loquendi cum Sergio convenit Honorius, & in œconomia, qua, sicut ille, silentio obrui jussit duarum Christi operationum vocabula; quæ œconomia Apostolicis dogmatibus adversatur: unde typus Constantis in Concilio Lateranensi sub Martino I. damnatus est, ut *factus contra immaculatam Christianorum fidem*. Similiter, inquiunt, Honorius à sexta Synodo dicitur *mentem Sergii in omnibus secutus, & impia dogmata confirmasse*, non consentiendo, sed connivendo; nec approbando pravum dogma, sed silentium de una vel duabus operationibus indicendo.

Qui ita respondent, consulendo sextæ Synodo, iniquiores sunt erga Honorium: nam communionem quidem habuit cum hæreticis, sed quos nesciebat, & quia nesciebat esse hæreticos: nec sciens & volens, favorem ac patrocinium impendit hæreticis, quos proculdubio è contra, hæretica eorum pravitate cognita, damnasset. Denique causa ejus malè confunditur cum typi causa: typus enim non solùm unius & duarum operationum, sed etiam, quod nullo pacto excusari potest, unius & duarum voluntatum silentium indicebat. Honorius verò unius & duarum operationum tantùm vocabula usurpari vetat, non ut rem duabus operationibus significatam excludat à Christo, ita ut concordiæ Ecclesiasticæ consulat.

Hæc sententia in iis, in quibus erga Honorium durior est correcta, non caret verisimilitudine, & confirmatur auctoritate Leonis II. in epistola ad Episcopos Hispaniæ, ubi mentem sextæ Synodi interpretari videtur, & dicit, ab ea Monotheliimi duces condemnatos fuisse *cum Honorio, qui flammam hæretici dogmatis non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligentia confovit*. Sed quia non paucis displicet, eò quòd illis videatur vim facere verbis Synodi jam citatis, imò & apertè contradicere Synodo actione 18. in fidei definitione dicenti, dæmonem per organa sua, Theodorum scilicet, Sergium, &c. & Honorium *plenitudini Ecclesiæ erroris scandala suscitare, unius voluntatis & unius operationis in duabus naturis unius de sancta Trinitate Christi veri Dei nostri, orthodoxæ plebi novisonè disseminando hæresim, consentaneam insanæ ac malitiosæ sectæ impiorum Apollinarii, Severi, &c.*

Supponendo sextam Synodum damnasse Honorium, & epistolam ejus ad Sergium scriptam eodem sensu, quo Sergium ipsum, & alios Monotheliismi inventores, eorumque scripta damnavit, *R*. 1. sextam Synodum erasse, ut hæreticum sententia & dogmate damnando Honorium, qui à Monothelitarum hæresi alienissimus fuit. At si errando, erravit tantùm in facto particulari & personali: Synodum verò etiam œcumenicam circa facta particularia & personalia errare posse, extra controversiam est: unde quæ à Synodo generali circa ejusmodi facta judicata sunt, possunt ab alia posteriore generali Synodo retractari, & retractata, si opus fuerit, emendari, ut docet expresè S. Augustinus, lib. 2. de baptismo, cap. 3. *Ipsa*, inquit, *plenaria* (Concilia) *sæpè priora à posterioribus emendantur, cùm aliquo experimento rerum, aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine ullo typo sacrilegæ superbiæ, &c.*

R. 2. Sextam Synodum pariter erasse, epistolam ab Honorio ad Sergium scriptam damnando ut exprimentem Monotelitarum hæresim; at epistolam illam non spectasse absolutè & secundùm se, sed relatè ad mentem & intentionem Honorii, quem ex falsa præsumptione, non leve fundamentum in Sergii œconomia, ab Honorio approbata, & rumoribus publicis habente, judicavit, hæretico animo scripsisse epistolam suam, & consequenter eo sensu scripsisse, in quo eadem vel similia verba usurparant vel usurpabant Monothelitæ; quod est Synodum epistolam Honorii, non in sensu proprio & litterali, sed in alieno & personali

præ-

præsumpto Honorii damnasse, unde sexta Synodus epistolam Honorii ut exprimentem Monothelitarum hæresim damnando, non erravit circa sensum proprium & litteralem illius, sed circa sensum personalem Honorii.

Synodum autem etiam œcumenicam circa sensum personalem auctorum, qui de rebus fidei scripserunt, errare posse facilè concedunt Doctores catholici: nam supposito, quòd hìc libenter re ipsa supponimus, quòd Synodus œcumenica, etiam præciso Summi Pontificis judicio, infallibilis sit circa dogmata, inde sequitur tantùm, & sufficit, eam quoque infallibilem esse circa sensum proprium ac litteralem textuum dogmaticorum.

Errorem Synodi, actis ejus diligenter examinatis, deprehendit Leo II. Unde in sua ad Constantinum Imperatorem epistola judicium ab ea de Honorio & litteris ejus latum correxit, non quidem directè, ne auctoritatem illius elevaret, & ansam daret Orientalibus Monothelitis illam contemnendi & calumniandi, sed indirectè, dicendo: *Anathematizamus ... Honorium qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina lustravit, sed prophana proditione immaculatam fidem maculari permisit.*

Porrò Honorius culpa non vacavit, imò verò multiplici ex capite reprehensibilis fuit, quòd in re tanti momenti eam, quam par erat adhibere, diligentiam non adhibuerit; quòd nimiùm faciles præbuerit aures Sergio, & è contra erga Sophronium strenuum orthodoxæ fidei defensorem iniquior fuerit; quòd œconomiam de una vel duabus operationibus reticendis, à Sergio propositam, non præmisso synodali examine, approbarit; quòd Cyrum Alexandrinum septimo suo anathematismo unam operationem Christi prædicantem non represserit, nec ad palinodiam coegerit, &c.

ARTICULUS XV.

De hæresi Feliciana.

OCtavo sæculo ad exitum properante, Elipandus Toletanus Episcopus Felicem Orgellanum Episcopum per litteras consulendo, quid de humanitate Christi sentire deberet, utrùm scilicet Christus secundùm quòd homo est, proprius, an adoptivus Dei Filius credendus esset, ac dicendus; novam excogitandi hæresim dedit ei occasionem: Felix enim ad eum rescribens respondit, Christum secundùm humanitatem esse Filium Dei adoptivum; quam opinionem scriptis ad eundem Elipandum libris stabilire conatus est. Testatur hæc Eginardhus in annalibus ad annum Christi 792.

Docebat igitur Felix Christum secundùm divinitatem esse Filium Dei natura, secundùm humanitatem verò Filium Dei esse non natura, seu, ut loquebatur, genere, sed adoptione & gratia; atque ita duos in Christo filios Dei prædicabat, unum proprium & naturalem, alterum adoptivum tantùm; quem proinde Deum, non propriè, sed nuncupativè tantùm esse asserebat: unde cum denominatio Filii sit denominatio hypostatica, ex Felicis doctrina consequens erat, duas in Christo hypostases seu personas esse: quare jure merito dicebatur à Catholicis instaurare hæresim Nestorii, à quo in hoc tantùm discreparet, quòd Nestorius propter dualitatem naturarum, ipse verò per dualitatem filiationum, duas hypostases seu personas Christo affingeret.

At inquies. Felix disertis verbis asserebat unicam in Christo personam, nempe personam Verbi, ut probatur ex Alcuino, qui plures contra illum libros conscripsit, quibus sententiam ejus impugnat, & in quinto sic loquitur: *Dicis eumdem esse Filium Dei, qui est & Filius hominis, & Filium hominis, qui est Filius Dei, ut ex tuis verbis cognosci poterat. Qui illum, inquis, sibi ex utero matris, scilicet ab ipso conceptu, in singularitate suæ personæ ita univit atque conservit, ut Dei Filius, esset filius hominis, non mutabilitate naturæ, sed dignatione: similiter & hominis filius esset Dei Filius, non vertibilitate substantiæ, sed in Dei Filio esset verus Filius.*

R. Inde sequi tantùm Felicem, quod novatoribus familiare est, sibi contradixisse: quod enim alicubi asserebat divinam & humanam naturam in una Verbi persona substantialiter & hypostaticè unitas esse, hoc destruebat, alibi, asserendo in Christo præter naturalem Dei Filium, alterum esse adoptivum; præter Deum verum, alterum esse nuncupativè tantùm Deum; vel, si vis, asserendo humanitatem seu hominem à Verbo assumptum, esse Filium Dei adoptivum, & nuncupativè Deum: unde necessariò consequebatur in Christo duos esse filios, unum naturalem, & alterum adoptivum, imò duos deos, unum verum ac proprium, alterum verò impropriè tantùm & nuncupativè Deum, adeòque necessariò consequebatur duas in Christo personas esse, unam divinam, nempe personam Verbi, & alteram creatam, nempe personam hominis assumpti: cùm uni & eidem personæ, simul esse Filium naturalem & adoptivum tantùm; item simul esse Deum verum, & Deum nuncupativè tantùm, repugnet.

Feliciana hæresis in pluribus Conciliis damnata fuit Et 1. quidem in Concilio Forojulienſi, Paulino Aquilejensi præside, anno 791. proscripta est, tacito auctoris nomine, his verbis in fidei symbolo contentis: *In una Christi Jesu persona verus Dei verusque hominis Filius, non alter hominis filius, & alter Dei: sed unus idemque Dei hominisque Filius, in utraque natura, divina scilicet & humana, Deus verus, & homo verus. Non putativus Dei Filius, sed verus: non adoptivus, sed proprius, quia nunquam fuit propter hominem, quem assumpsit, à Patre alienus .... in utraque natura proprium eum & non adoptivum Dei Filium confitemur, quia inconfusibiliter & inseparabiliter, assumpto homine, unus idemque est Dei & hominis Filius, &c.* Tom. v. Conc. pag. 999.

2. Anno 792. in Concilio Ratisponensi, præsente Carolo Magno, à quo accitus Felix adfuit, & pro virili sua parte sententiam suam defendit, quæ postquam ventilata fuit, synodali auctoritate sacerdotum Christi, qui ex diversis christiani imperii partibus convenerant, æterno anathemate damnata est, inquit, Alcuinus, lib. 1. adversùs Elipandum. Felix verò jussu principis ab Angilberto Abbate ductus ad Adrianum I. Summum Pontificem, coram eo errorem suum damnavit, & fidei libellum obtulit, in quo ajebat: *Nequaquam Filium Dei adoptivum esse, sed proprium & verum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei confiteor*, juravitque se sic tenere & confiteri. Quo facto, ad Ecclesiam suam redire permissus est, ut ait Eginardus in annalibus ad annum 792. Eod. Tom. Conc. pag. 1069. Pag. 1071. Eod. Tom. Conc. pag. 1150.

3. Anno 794. in Concilio Francofordiensi: cùm enim Elipandus errorem eumdem tueri ac propagare pergeret, & Felicem ipsum ad defensionem illius resumendam induxisset, atque pro ea scripsisset epistolam ad Carolum Magnum, hic ex universa sua ditione Episcopos Francofurtum convocavit ad celebrandam Synodum, cui interfuere etiam legati Apostolici, Theophilactus & Stephanus. In hac autem Synodo lecta est epistola Adriani ad Hispaniæ Episcopos contra Elipandum, quem cum suis consortibus, nisi resipiscerent, Adrianus perpetuo anathematis vinculo religatum, à gremio Ecclesiæ definiebat alienum. In eundem modum adversùs Elipandum & Felicem, proscripta eorum de Christi adoptione doctrina, Synodus protulit sententiam, ut patet ex libello sacro-syllabo, quem Italiæ Episcopi in ipsa Synodo ediderunt, & in quo sic loquuntur: *Elipandum & Felicem, novos hostes Ecclesiæ, sed veternosa face perfidiæ polluos, nisi ab hac stultitia resipiscant, & per rectæ fidei satisfactionem lamentis se abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos à consortio Catholicorum perpetua animadversione eliminare decernimus, & à gremio orthodoxæ Ecclesiæ censemus alienos.* Et paulò inferiùs: *Eos etiam qui post hanc tam saluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus sancto afflata Spiri-* Pag. 1071. Eod. Tom. Conc. pag. 1150. Eod. Tom. pag. 1021.

Spiritu, concorditer subtili sinceritate terminavit, falsissimis eorum assertionibus, sive clam, sive in publica voce, præbuerint assensum, simili eos sententiæ vindicta sancimus esse plectendos; reservato per omnia juris privilegio Summi Pontificis Domini & Patris nostri Adriani primæ Sedis beatissimi Papæ.

Porrò Italiæ Episcopi Synodum Francofordiensem plenariam vocant, non quòd esset œcumenica, sed quia ex omnibus provinciis, ditioni Caroli Magni subjectis, convocata fuerat. Et addunt, *reservato per omnia, &c.* ut Romano Pontifici pro officio suo ultimum de hæreticis judicium relinquant, quod ad illum jure divino sciebant pertinere. Ad Elipandum & cæteros Hispaniæ Episcopos libellus ille sacro-syllabus missus est ex decreto Synodi, cum ejus synodica epistola, in qua Felicis hæresis accuratè exponitur, & cui suas quoque litteras adjunxit Carolus Magnus, qui Synodo interfuerat.

Tom. 7. Conc. P. 1105.

4. Anno 799. in Concilio Romano, Caroli Magni horratu, à Leone III. Adriani successore cum Episcopis 57. celebrato, ex occasione libelli hæretici, quem Felix scripserat contra epistolam, qua eum Alcuinus, post Francofordiensem Synodum conatus fuerat ad sanam mentem revocare. In hoc Concilio, cujus luculentum extat testimonium apud Felicem in confessione fidei, quam eodem anno edidit in Aquisgranensi Synodo, & in excerptis actorum ejus, quæ supersunt in schedis quibusdam Pithœanis, quæ publici juris fecit Philippus Labbæus, in hoc, inquam, Concilio libellus ille, in quem Felix pristinæ hæreseos capita omnia conjecerat, damnatus est, & in Felicem ipsum actione tertia à Leone prolata sententia est hunc in modum: *Felici Orgellitanæ Ecclesiæ Episcopo. Si noluerit declinare ab hæretico dogmate suo, in quo ausus Filium Dei adoptivum asserere, anathema sit, atque ante tribunal Dei omnipotentis condemnatus, seu à sancta & Apostolica Dei Ecclesia extoris, nostroque consortio alienus.*

Eodem anno Carolus Magnus ut Felicianam hæresim extingueret, magnam Episcoporum Synodum in Aquisgranensi Palatio congregavit, in qua Alcuinus & Felix, jubente Carolo, diebus aliquot constixerunt, ita ut à secunda usque ad septimam sabbati vix aliud gestum sit: victum se tandem Felix, voce fletuque testatus est, erroremque suum sincerè deposuit, & ad orthodoxam fidem rediit, si ei credimus in professione fidei ab eo tunc edita, sic loquenti: *Totius Ecclesiæ universalis consensu convicti, ad universalem Ecclesiam, Deo favente, ex toto corde nostro reversi sumus, non qualibet simulatione, seu velamine falsitatis, sicut dudum, quòd Deus sit, sed ut dixi, vera cordis credulitate & oris professione: quod etiam in conspectu multorum sacerdotum & monachorum professi sumus.*

Felicem in Aquisgranensi Concilio ad catholicam fidem sincerè conversum esse testatur quoque Alcuinus, lib. 1. adversùs Elipandum, in quo ait: *Sed & idem Felix anno præfati glorioſi Principis* (Caroli) *trigesimo secundo* (qui fuit annus Christi 799.) *advocatus, voluntariè veniens ad Aquis-Palatium, ibique in præsentia domini Regis & optimatum illius, sive sacerdotum Dei rationabiliter auditus, & veraciter convictus, atque Deo dans gloriam, veramque confessus fidem, in pacem catholicæ unanimitatis reversus est cum suis discipulis, qui ibi tunc temporis erant præsentes.*

Utrùm autem in orthodoxa fide retinenda constans fuerit, dubium facit scheda post mortem ejus inventa, de qua sanctus Agobardus Lugdunensis Archiepiscopus, qui sub Ludovico Pio floruit, in libro adversùm dogma Felicis conscripto, hæc scribit, cap. 1. *Post obitum Felicis illius, qui fuerat quondam Episcopus in sede Orgelletana, inventa est à nobis quædam schedula, ab eo edita sub specie interrogationis & responsionis: quam cum legentes consideraremus, inspeximus hominem diligenter & fraudulenter instaurasse, quantùm in se fuit, omnem prævitatem dogmatis sui, in qua dudum fuerat detectus & convictus, & propter quam ab honore Episcopatus depositus, &c.*

Porrò cap. 2. contra nonnullos qui Felicem rectè sentire, ex morum integritate, quam præ se ferebat, colligebant, sic loquitur: *Incaute admirantes vitam prædicti Felicis, probanda putant cuncta, quæ dixit; nescientes quia non ex vita hominis metienda est fides, sed ex fide probanda est vita: quanquam enim multi benè credentes, malè vivendo pereant; nullus tamen malè credens, benè vivendo salvatur: solius enim omnipotentis Dei est, nosce occulta hominum, vel quis cum reprehensibili vita humilem mentem gestet, aut quis cum laudabili vita superbam.*

Quod ad Elipandum attinet, in eodem cum Felice errore versatum esse probat symbolum fidei Elipandianæ, quod Etherius Uxamensis Episcopus ex dictis Elipandi concinnavit, & inseruit lib. 1. quem contra ejusdem litteras communiter cum beato Presbytero conscripsit. In hoc autem symbolo hæ leguntur: *Non per illum* (Deus Pater) *qui natus est de Virgine, visibilia & invisibilia condidit: sed per illum, qui non est adoptione, sed genere, neque gratia, sed natura* (supple Filius) *& per istum Dei simul & hominis Filium, adoptivum humanitate, & nequaquam adoptivum divinitate, mundum redemit.* Et inferiùs: *Qui non fuerit confessus Jesum Christum adoptivum humanitate, & nequaquam adoptivum divinitate, & hæreticus est, & exterminetur.* Elipandus igitur post Magistrum suum Felicem, Christum quà homo est, vel, quod idem est, humanitatem seu hominem in Christo adoptivum Dei Filium fuisse asseruit: ita ut in eodem Christo duos Filios Dei, unum natura & genere, alterum gratia & adoptione discreverit.

Utrùm autem Elipandus ad sanam mentem & fidem orthodoxam aliquando redierit, incertum est. De eo hæc scribit Joannes Mariana, lib. 7. annalium Hispaniæ cap. 8. *Quid Elipando contigerit, clam est, ac credam potiùs sententiæ Patrum obtemperasse, pravaque opinione deposita mutasse, &c.*

DISPUTATIO II.

De Incarnationis existentia.

ARTICULUS I.

Existentia Incarnationis probatur contra Judæos.

AD probandam contra Judæos incarnationis existentiam, hìc tria nobis ostendenda sunt. 1. Messiam esse verum Deum. 2. Messiam illum, qui verus Deus est, à multis jam sæculis advenisse. 3. Messiam illum, qui jam à multis sæculis advenit, non alium esse quàm Jesum Christum, ex Maria Virgine natum anno 42. imperii Augusti, & à Judæis in crucem actum anno 20. Tiberii Imperatoris.

§. I.

Messias est homo Deus, seu Persona sanctissimæ Trinitatis, in duabus naturis, divina scilicet & humana, subsistens.

PRob. 1. ex Psalmis Davidicis. Psalmo 2. Messiam ipsum sic loquentem inducit Psaltes. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctam ejus, prædicans præceptum ejus. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genus te. Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Quòd Psaltes regius hìc loquentem inducat Messiam, manifestum est ex his verbis: *Ego autem constitutus sum, &c.* quibus exprimitur regnum spirituale Messiæ & ex istis: *Postula à me, & dabo tibi, &c.* quibus continetur promissio Messiæ facta, quòd eum gentes, ad fidem ejus conversæ, adoraturæ sint ut Deum, eique ut Regi obsecuturæ. Cùm autem Deus Pater

Messiæ

Messiæ dicit, *Filius meus es tu*, dicit eum esse Filium suum modo singulari, ipsique soli proprio, adeòque naturalem, non verò tantùm per adoptionem vel participationem Filium suum esse; & perinde est, ac si diceret: Alii homines, justi scilicet, sunt filii mei improprio & imperfecto modo, tu verò specialiter Filius meus es, verus ac naturalis, utpotè à me ex propria mea substantia genitus in æternitate, quæ est hodie, seu præsens, principio ac fine carens.

Psalmo 44. dicitur: *Sedes tua Deus in sæculum sæculi, virga directionis virga regni tui. Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Hìc Psaltes eumdem vocat Deum æternum, qui dilexit justitiam, & odit iniquitatem, atque idcircò unctus est oleo lætitiæ præ consortibus suis. Hæc autem duo manifestè convenire non possunt, nisi uni & eidem, qui simul sit Deus & homo: unde verba laudata intelligi non possunt de Salomone, qui fuit purus homo: superest igitur ut intelligantur de Messia, cujus typus ac figura Salomon fuit, & quem proinde confitendum est esse simul Deum & hominem.

Psalmo 109. dicitur: *Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis.* Hìc cùm Psaltes ait: *Dixit Dominus:* nomine Domini Deum intelligit, de quo dubitari non potest. Ergo cùm ait: *Domino meo:* pariter Deum intelligit nomine Domini; quod apertè probatur ex eo, quod inferiùs Dominus alloquens eum, quem David Dominum suum vocat, ait: *Ex utero ante Luciferum* (hoc est, ex substantia mea ab æterno) *genui te.* Quòd autem David per eum, quem vocat Dominum suum, Messiam intelligat, manifestum est ex eo, quòd dicat illum fore sacerdotem in æternum: *Juravit Dominus*, inquit, *& non pœnitebit eum: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Quod sanè soli Messiæ convenire potest. Ex hoc igitur loco habemus Messiam fore simul hominem & Deum; & horum verborum: *Dixit Dominus, &c.* sensus est: Dixit Deus Pater Deo Filio qua homini: *Sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos, &c.* Porrò Psaltes facer Deum Filium appellat Dominum suum, quia per incarnationem speciali modo noster futurus erat, juxta illud Isaiæ, cap. 9. *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis.*

Prob. 2. Ex prophetia Isaiæ, qui sic loquitur cap. 9. *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud & corroboret in judicio & justitia, amodo & usque in sempiternum.* Hæc autem verba de alio intelligi non possunt, quàm de Messia: de quo enim alio dici potuit, quòd esset Pater futuri sæculi, Princeps pacis, cujus non erit finis, & quòd imperium ejus æternum erit? Sed eum, de quo loquitur, Isaias simpliciter vocat Deum, & nomen Dei simpliciter ac sine ullo addito diminuente, soli vero Deo tribuitur in Scriptura. Ergo ex Isaia Messias est verus Deus, adeòque homo Deus.

Idem cap. 35. ait: *Dicite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere ... Deus ipse veniet, & salvabit vos. Tunc aperientur oculi cœcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Hìc Propheta loquitur de adventu Messiæ, ut patet ex his verbis: *Tunc aperientur, &c.* quibus enumerat miracula, quæ Messias patraturus erat, & perinde est, ac si diceret: Non Propheta aliquis, qui cùm esset purus homo, salvare vos non posset, sed Deus ipse veniet, ut salvet vos; & cùm venerit, missionem ac divinitatem suam probabit, cœcorum oculos, & surdorum aures aperiendo, mutorum linguas solvendo, & claudos erigendo. Cùm autem Messiam Deum ipsum esse dicit, proculdubio dicit, eum esse verum Deum.

Denique cap. 45. postquam suum videndi Messiæ desiderium expressit: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant justum; aperiatur terra, & germinet Salvatorem*; & inferiùs propheta prædixit, gentes ad Messiam convertendas, *Hæc dicit Dominus ... Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: post te ambulabunt, vincti manicis pergent*; sic prosequitur: *Et te adorabunt, teque deprecabuntur: tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator.* Hæc autem verba, ut patet ex superioribus, *hæc dicit Dominus*, non sunt ipsius Prophetæ Deum alloquentis, sed Domini seu Dei loquentis ad Messiam, quem vocat Deum absconditum, Deum Salvatorem Israel, cùm homines salvare solius Dei veri proprium sit.

Messias igitur est verus Deus, nempe Deus Filius: verba enim laudata, cùm sint verba Dei loquentis ad Deum, verba sunt Dei Patris loquentis ad Dei Filium, cui dicit 1. *In te est Deus, & non est absque te Deus*, quia in divinis Pater est in Filio, & Filius in Patre propter identitatem naturæ; & propter eandem rationem Pater nec est Deus absque Filio, nec est alius Deus à Filio. 2. *Verè tu es Deus absconditus*, quia Deus Filius, ut ait Apostolus ad Philip. cap. 2. *seipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*; quia Deus Filius gloriam ac majestatem divinam abscondit sub velamine humanitatis, quam assumpsit, ut nos redimeret, & Patri suo reconciliaret: unde & dicitur *Israel Salvator.*

Prob. Ex aliis Prophetis. Baruch. cap. 3. sic loquitur: *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversùs eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo: post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Hìc Propheta evidenter loquitur de vero Deo, cùm sic ait: *Hic est Deus noster, &c.* Præterea loquitur de Deo, qui legem dedit Israelitis, & quem proinde verum esse Deum non negabunt Judæi. De hoc autem vero Deo asserit, præteritum tempus pro futuro assumens, post hæc, hoc est, post legem Israelitis datam, in terris apparuisse & cum hominibus conversatum esse, humanitate scilicet assumpta, & sibi substantialiter unita: de hac enim speciali apparitione, & non de alia necessariò intelligitur Propheta: nam si de alia loqueretur, quæ fit per Angelos in aeris corporibus assumptis, vel per solam imaginariam aut sensibilem aliquam repræsentationem, non diceret, *post hæc in terris visus est*, quia ante legem datam Deus eo modo in terris visus fuerat, & cum Abraham, Jacob, aliisque sanctis hominibus fuerat conversatus. Hic autem Deus homo factus, alius non est, quàm Messias.

Michææ cap. 5. legitur: *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel*; quibus verbis promittitur Messias, & Bethleem nasciturus prædicitur, ut Principes sacerdotum & scribæ populi responderunt Herodi scilicitanti ab eis, ubi Christus nasceretur. Hunc autem Messiam verum esse Deum statim apertè significatur his verbis: *Et egressus ejus ab initio à diebus æternitatis*, quibus æterna ejus secundùm divinitatem generatio exprimitur: dictio enim illa, *ab initio*, conjuncta cum hac alia, *à diebus æternitatis*, significat existentiam sine principio.

Zachariæ denique cap. 2. hæc habentur: *Hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos ... & cognoscetis, quia Dominus exercituum misit me. Lauda & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.* In hoc quoque textu manifestè agitur de Messia, & in eo Dominus exercituum dicit, se ad gentes missum esse à Domino exercituum, seque venturum, & in medio Israelitarum habitaturum. At quis est ille Dominus exercituum, qui misit, nisi Deus Pater? Et quis est Dominus exercituum, qui missus est, & in medio Israelitarum habitavit,

nisi

nisi Deus Filius, qui homo factus est, Messias igitur est Deus Filius, homo factus adeòque simul homo & Deus.

§. II.

Messias ille, qui simul est verus Deus & homo verus, jam à multis sæculis advenit.

Prob. 1. ex cap. 49. Geneseos, in quo sic loquitur Jacob: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Hic Jacob loquitur de Messia; nam fore expectationem gentium, omninò convenit Messiæ, qui venturus erat ad salvandas gentes & nulli alteri aptari potest: de quo enim alio verè dici potuisset: *Et erit expectatio, &c.* Ergo sceptrum de Juda & dux de femore ejus, hoc est omnes suprema potestas à tribu Juda auferenda non fuit, donec veniret Messias. Ergo cùm jam à multis sæculis omni potestate suprema spoliati sint Judæi, confitendum est Messiam jam à multis sæculis advenisse.

Prob. 2. ex Danielis cap. 9. in quo Danielem alloquens Angelus ait: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo & animadverte. Ab exitu sermonis, ut iterùm ædificetur Jerusalem, usque ad Christum Ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursùm ædificabitur platea, & muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium; & erit in templo abominatio desolationis, & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio.*

1. In hac prophetia, Angelus per Christum Ducem Messiam intelligit: nam vocat eum Sanctum Sanctorum quæ denominatio homini puro convenire non potest talis enim reduplicatio, secundùm proprietatem linguæ Hebraicæ, significat supremam dignitatem & excellentiam in ratione sanctitatis, adeòque ei tantùm convenit, qui non ex accidenti, sed ex se & natura sua sanctus est, ac principium & fons omnis sanctitatis participatæ, qualis est solus Deus, non homo purus. Præterea angelus dicit, per Christum ducem iniquitatem delendam, & adducendam justitiam sempiternam, quod ab homine puro præstari non potest: intelligit igitur angelus Messiam, quem esse simul hominem & Deum supra probavimus.

2. Angelus dicit Christum ducem post septem & sexaginta duas, hoc est, post sexaginta novem hebdomadas venturum, & intra decimam occidendum. 3. Hebdomades illæ, de quibus loquitur angelus, vel sunt dierum, vel annorum: nam in Scriptura nulla aliarum hebdomadum mentio fit. 4. Cùm non sint hebdomades dierum, quod facilè concedunt omnes, vel sunt hebdamades annorum lunarium, omissis embolismis; vel ad summum annorum solarium. 5. Dato quòd sint hebdomades annorum solarium, jam à multi sæculis effluxerunt: nam tardiùs inchoari non possunt, quàm anno vigesimo imperii Artaxerxis, quo anno Artaxerxes decretum fecit, quo jubebat urbem Hierosolymam reædificari. Ab illo autem vigesimo Artaxerxis anno hactenùs elapsi sunt anni supra ter mille, & septuaginta hebdomades annorum facient tantùm annos, quadringentos nonaginta.

Ex allata igitur prophetia clarum est jam à multis sæculis venisse Messiam, quod adhuc ex eadem prophetia ampliùs demonstratur: nam in ea dicit angelus, in pœnam Christi ducis occisi, populum cum Duce venturum, civitatem ac sanctuarium dissipaturum, quod imperante Vespasiano à Romano exercitu, duce Tito ejus filio, ab annis supra mille & sexcentos, factum esse ignorat nemo. Ergo saltem ab annis supra mille & sexcentos effluxere hebdomades Danielis. Ergo, &c.

Prob. 3. Ex cap. 2. Aggæi Pprophetæ, in quo hæc leguntur; *Adhuc unum modicum est, & ego commovebo cœlum, & terram, & mare, & aridam. Et movebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissimæ, plus quàm primæ.* In hac propheria agitur de Messia: quem enim alium vocare potuisset desideratum cunctis gentibus? Sic autem eum vocat, vel quia ante adventum ejus nunquam defuere inter gentes, qui fidem illius & desiderium haberent: vel certè quia quamvis gentes, quæ illum ignorabant, illum non desiderarent, eis tamen maximè desiderabilis erat, cùm adventu illius maximè indigerent. Vel denique, quia more propehetarum, præteritum pro futuro usurpans, futurum erat, ut aliquando Messias desideraretur, & amaretur à gentibus.

Itaque cùm Judæi ex captivitate Babylonica reduces, Hierosolymæ alterum templum ædificantes, Dario Histaspe Persis imperante, tristes essent, & dejecti animis, eò quòd templum illud, quod ædificabant, videretur eis humilius templo Salomonis, eique minimè æquiparandum; Aggæus, ut eos consoletur, & alacriores atque ad opus promptiores efficiat, loquitur eis de adventu Messiæ, & prædicit illum præsentia sua aliquando cohonestaturum templum, quòd ædificant, adeòque hujus templi, longè majorem fore gloriam, quàm fuerit gloria templi, quòd Salomon extruxerat, quodque nobilitatum tantùm fuerat præsentia arcæ fœderis, quæ non fuit nisi umbra quædam & figura Messiæ. Ergo cùm templum, à Judæis post captivitatem Babylonicam ædificatum, ac deinde ab Herode Rege restauratum, jam à multis sæculis destructum & solo æquatum sit à Romanis, vel Aggæus Propheta falsum prophetavit, & mentitus est, quod non concedunt Judæi, vel jam à multis sæculis advenit Messias.

Idem argumentum sumi potest ex Malachia cap. 3. ubi per Prophetam sic Messias ipse loquitur: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam:* quibus verbis prædicitur adventus præcursoris Messiæ. Tum continuò Propheta subjicit: *Et statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis* (quibus verbis apertè dicitur Messias esse Deus) *& Angelus testamenti, quem vos vultis* (Messiam Propheta angelum testamenti vocat, eò quòd novum testamentum, novamque legem gratiæ conditurus erat.) Templum autem illud, ad quod venturum fuisse Messiam, prædixit Malachias, non fuit templum Salomonis; hic enim Propheta vixit tempore Artaxerxis Longimani; sed secundum templum à Judæis post captivitatem extructum, cujus à tot jam sæculis nullum exrat vestigium: unde Messias jam à multis sæculis advenit, vel Malachias falsum prædixit, quod dici non potest.

§. III.

Messias, quem hominem simul & Deum esse, & à plurimis jam sæculis advenisse probavimus, alius non est, quàm Christus, seu Jesus ex Maria Virgine natus, Augusto imperante, & sub Tiberio ab Judæis cruci affixus.

Prob. Nam omnia quæ à Prophetis de Messia prænunciata fuerunt, impleta sunt in Christo, ut non difficilè ostendi potest inductione. 1. enim prodigia, quibus adventum suum probaturus erat Messias, enumerans Isaias cap. 35. sic loquitur: *Deus ipse veniet & salvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Atqui Christus

ſtus cœcorum oculos & aures ſurdorum aperuit, claudos erexit, & ſolvit linguam mutorum ; quin etiam omne morborum genus ſanavit, & mortuos ſuſcitavit; &, quod diligenter obſervandum eſt, ea omnia miracula, ut probaret ſe Meſſiam eſſe, patravit. Quod planè ſufficit, ſecluſo omni alio argumento, ad veritatis, quam hìc probare intendimus, demonſtrationem : unde cùm Matthæi, cap. 11. Joannes in vinculis duos de diſcipulis ſuis mittit ad Chriſtum, cui dicant : *Tu es qui venturus es, an alium expectamus* ? reſpondet Chriſtus : *Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis & vidiſtis: cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, &c.*

2. Prophetæ prædixerunt, à Meſſia gentes ad veri Dei fidem convertendas: nam ſic ait Iſaias, cap. 49. *Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ.* Et Zacharias, cap. 2. *Lauda & lætare filia Sion : quia ecce ego venio ... & applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum.* Atqui notum omnibus eſt, à Chriſto per diſcipulos ſuos gentes ad veri Dei fidem eſſe converſas. Quin etiam prædicit Iſaias Meſſiam ex Judæis ad ſe converſis homines in univerſum orbem miſſurum eſſe, & ab hominibus illis gentibus omnibus gloriam ejus annunciatum iri : nam ait Propheta, cap. 66. *Et mittam ex eis qui ſalvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam, tendentes ſagittam, in Italiam & Græciam, ad inſulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam, & annunciabunt gloriam meam* (hoc eſt miracula à me patrata, quibus probavi me Filium Dei eſſe, & à Deo Patre miſſum ad redimendum genus humanum.) Atqui Chriſtus Apoſtolos, quos ex Judæis ſibi adjunctis elegerat, miſit in univerſum orbem, qui doctrinam ejus, & miracula ab eo patrata prædicarunt gentibus, & tot ipſi prodigiis prædicationem ſuam confirmarunt, ut gentes, relicta idololatria, in Chriſtum crediderint, eumque ut verum Deum, & hominum Salvatorem adoraverint, coluerint, atque invocaverint. Quod etiam expreſsè ab Iſaia, cap. 45. prænunciatum eſſe legimus: poſtquam enim dixit, Ægyptios, Æthiopas, & Sabæos ad Meſſiam tranſituros, & poſt eum vinctos manicis, hoc eſt, ingenti erga ipſum amoris ac devotionis affectu ambulaturos, ſic pergit: *Et te adorabunt, teque deprecabuntur.*

3. Prophetæ exponentes ea, quæ à Judæis paſſurus erat Meſſias, paſſionis Chriſti circumſtantias omnes ita accuratè deſcribunt, ut eos Chriſtum ipſum patientem ſuis oculis, cùm ſcriberent, vidiſſe dicerent, ut probatur ex Pſalmo 21. in quo Meſſiam loquentem ſic inducit David : *Deus Deus meus reſpice in me ! quare me dereliquiſti .... ego autem ſum vermis & non homo : opprobrium hominum & abjectio plebis. Omnes videntes me, deriſerunt me : locuti ſunt labiis, & moverunt caput. Speravit in Domino, eripiat eum ..... concilium malignantium obſedit me, foderunt manus meas & pedes meos : dinumeraverunt omnia oſſa mea.*

Ex Pſalmo 68. in quo per os Davidis loquens Meſſias ait : *Suſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit : & qui conſolaretur, & non inveni. Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto.*

Ex Iſaia cap. 53. ubi de Meſſia ſic loquitur : *Non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum : deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum ..... ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum ..... & cum ſceleratis reputatus eſt ... & pro tranſgreſſoribus rogavit.*

Denique ex Zacharia cap. 12. in quo ſic ait ipſe Meſſias : *Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem Spiritum gratiæ & precum* (quibus verbis manifeſtè probat ſe Deum eſſe) *& aſpicient ad me quem confixerunt.* Et cap. 13. hæc leguntur : *Et dicetur ei : Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me* (hoc eſt, qui à tot ſæculis adventum meum expectabant, meque ut liberatorem ſuum videre deſiderabant.) Hæc enim omnia in paſſione Chriſti contigiſſe, liquet ex Evangeliſtis, qui hujuſce Chriſti paſſionis hiſtoriam ſcripſere in oculis ipſorummet Judæorum, quorum tamen nullum relcamaſſe legimus, præterquam quòd Evangeliſtarum narratio ita omnibus veritatis characteribus inſignitur, ut apud nullum vel mediocri ſapientia præditum, in falſitatis ſuſpicionem venire queat.

Obj. 1. Prophetia Jacob, *Non auferetur ſceptrum de Juda, &c.* Chriſto nullatenùs aptari poteſt. *R.* hoc eſſe falſum, & dico hanc prophetiam in Chriſto impletam fuiſſe. Pro quo accipe ſequentia 1. In prophetia Jacob, *Scetrum* & *Dux* non ſunt voces ſynonymæ, ſed nomine ſceptri poteſtas regia, & nomine ducis ſuprema poteſtas judicandi populum ſignificatur. Cùm dicitur : *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec, &c.* ſenſus non eſt, quòd neutra poteſtas auferetur, ſed quòd utraque non auferetur à Juda, donec, &c.

3. Sicut prima poteſtas in Regibus, ita ſecunda reſidebat in ſupremo ſenatu, quem aliquot poſt Chriſtum ſæculis Talmudiſtæ Sanhedrin nominarunt à nomine Græco συνέδριον, quo ſignificatur conſeſſus, hoc eſt, conventus hominum ſimul ſedentium. In hoc autem ſupremo ſenatu primarii judices erant ex tribu Juda oriundi, & conſtabat ſeptuaginta ſenioribus, ſeu ſenatoribus, ut patet ex Numerorum cap. 11. ubi legitur : *Et dixit Dominus ad Moyſem: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint ac magiſtri : & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, faciesque ibi ſtare tecum, ut deſcendam & loquar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.* Quibus verbis præcipit Deus, ut inſtituatur ſupremus ille ſenatus; vel certè ei jam inſtituto ſuprema judicandi poteſtas confertur.

4. Utrumque poteſtas anno mundi 3314. Samaria à Salmanzare Aſſyriorum Rege capta, & decem tribubus in captivitatem adductis ac diſſipatis, atque ita in regno Iſraelitarum extincto, devoluta eſt ad ſolam tribum Juda, ad quàm redacta quoque eſt tota Hebræorum gens, qui poſtmodùm Judæi appellati ſunt & utraque poteſtate potiti uſque ad captivitatem Babylonicam.

5. In captivitate Babylonica, amiſſa poteſtate regia, ſupremus Judæorum ſenatus ſupremam ſuam judicandi poteſtatem, annuentibus Chaldeorum, ac ſubinde Perſarum Regibus; retinuit uſque ad tempora Antiochi, qui cùm, expugnata Hieroſolyma, Judæorum gentem, eorumque ſenatum perdere vellet, à Machabæis repreſſus eſt, quo tempore ſenatus judaicus auctoritatem ſuam non parùm auxit, auctamque ſervavit, donec à Pompejo Magno Judæa, cum urbe Hieroſolyma ſubacta, in provinciam redacta eſt, à quo tempore Sanhedrii ſuprema poteſtas ſenſim à Romanis imminuta eſt, & tandem poſt adventum Chriſti abolita; quod fortaſſe ſignificare volunt Judæi, Joannis, cap. 18. cùm dicunt : *Nobis non licet interficere quemquam ;* quaſi dicerent : Nobis reos ultimo ſupplicio addicendi poteſtas ablata eſt: niſi quis tamen malit, Sanhedrii poteſtatem ſupremam nonniſi poſt mortem Chriſti extinctam eſſe, quando ſcilicet ab exercitu Romano, Tito duce, capta Hieroſolyma eſt, & cum templo ſuo funditùs everſa.

Itaque ante Chriſti adventum ſceptrum quidem, ſeu poteſtatem regiam amiſerunt Judæi; at, quod ſufficit ut prophetia Jacob verè dicatur impleta fuiſſe in Chriſto, non niſi poſtquam Chriſtus advenit, Judæi amiſerunt ducatum, ſeu ſupremam populum ſecundùm leges patrias judicandi poteſtatem, reſidentem in Sanhedrio, ſeu ſupremo ſeptuaginta ſeniorum concilio.

At inquies, Gratis aſſeritur ſupremus ille ſenatus judai-

judaicus, quem nomine Ducis intelligi volumus in prophetia Jacob, vel saltem gratis illi suprema judicandi potestas attribuitur. *R.* neg. utrumque. Et 1. quidem institutionem illius habemus Num. cap. 11. v. 16. *Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel.* Quæ verba Cornelius à Lapide interpretans, sic ait: „ Licèt Exodi 18. ex suggestione Jetro, Moses in populo constituisset decanos & tribunos, qui lites populi deciderent; tamen ultima appellatio semper erat ad „ Mosen. Ad hæc, majores causæ ad Mosen referebantur. Denique ea quæ Deum Deique cultum spectabant, solus Moses decernebat: quare grave ipse sustinebat onus; ad quod levandum Deus hìc jubet deligi septuaginta viros, qui hæc tria, æquè ut Moses præstarent: ideòque eos, æquè ac Mosen, spiritu prophetico insignivit, ut familiariter Deum consulerent in dubiis, & ab eo edocerentur. Cornelio à Lapide consonat Jacobus Tirinus, qui „ in eadem Scripturæ verba sic loquitur: „ Nota, „ hos septuaginta seniores non solùm separatim, necessitate sic exigente, populum docuisse ac judicasse, sed etiam communi subinde consilio res majoris momenti definiisse, & vice Moysis difficultates dissolvisse, tanquam supremum quoddam Judaicæ Monarchiæ concilium ac senatum, à quo nulla deinceps esset appellatio. Unde *Sahedrin* Judæorum exordium sumpsit.

Consentit etiam Baronius tom. 1. annalium ad annum 31. Christi. „ Erat quidem, inquit, apud Judæos ex senioribus atque magistris conflatum collegium, quod ab illis Synedrin dicebatur, constabatque ex septuaginta duobus viris. Hujus originem à Deo per Moysen institutam habes in libro „ Numeri, quando Deus Moysi præcepit, ut septuaginta viros deligeret, quos senes & magistros populi esse nosset.

2. Quòd supremus ille Judæorum senatus supremam judicandi potestatem habuerit, apertè colligitur verbis quæ Numerorum cap. 11. subjiciuntur: *Et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris.* Perinde enim est, ac si Deus diceret: Quia septuaginta viris, quos elegeris, partem jurisdictionis, quam solus habuisti hactenùs, daturus sum, dabo quoque eis partem spiritus prophetici, quem solus hactenùs habuisti. „ Utitur (inquit Cornelius à Lapide) hac „ phrasi (*auferam de spiritu tuo, tradamque eis*) „ elegantiæ causa; quasi Deus, sicut partem oneris „ ab humeris Moysis ablatam, in alios septuaginta „ dispertiit; ita similiter ex spiritu Moysis ad sustinendum illud onus comparato, aliquid acceperit, „ similemque spiritui Moysis spiritum in eos dispertierit.

Deus igitur jurisdictionem illam, quam solus Moyses habebat antea, divisit inter Moysem ipsum & septuaginta illos seniores, ex quibus deinceps constituturus erat senatus judaicus, quinque proinde Moysi subordinati non fuerunt, ita ut ab illis ad Moysen appellari non posset. Et verò si ab illorum judiciis appellari potuisset, adeòque appellatum esset ad Moysen, onus populi cum eo non sustentassent, nec minùs, quàm antea, gravatus fuisset Moyses.

Sic ratiocinatur Jacobus Salianus ad annum mundi „ 2545. cum Abulensi. „ Onus populi, inquit, interpretatur Abulensis graviores causas, quarum bonam partem deinceps isti septuaginta laturi & dijudicaturi erant, & sic Moysen in onere proprio & „ suo sublevaturi. Accepturi etiam erant partem jurisdictionis in iis, quæ pertinebant ad Deum, quoniam ornandi erant divinitùs prophetico spiritu, „ ut Deum consulere, & de divinis rebus populum, „ sicut & Moyses, edocere possent. Alioqui nec pares huic muneri esse, nec Moysen sublevare potuissent: ideòque, ut idem Doctor ratiocinatur, non „ erant subordinati Moysi, sicut ii qui consilio Jethro fuerant instituti: alioqui causæ devolverentur ad ipsum, & multùm temporis ac laboris adhibendum esset in istorum immediatorum processibus examinandis; sed planè eandem cum Moyse „ jurisdictionem, sicut ejusdem cum eo spiritus communionem habebant, ut illa verba significant, *Auferam de spiritu tuo, & tradam eis*; ideòque neque ab eis ad Moysen appellatio dabatur, cùm eodem spiritu gauderent, & ille sublevandus esset, „ uti postulaverat. „

At inquies. Senatus ille, à Deo per Moysen institutus, cum septuaginta illis senioribus, quos elegerat Moyses, extinctus est; nec alii eis deinceps successerunt, vel, si alii deinceps eis suffecti sunt, saltem suffecti non sunt cum eadem auctoritate. *R.* neg. utrumque.

Et 1. Quidem quòd septuaginta illis senioribus, à Moyse electis, alii deinceps successerint, docet Cornelius à Lapide in cap. 11. Num. ubi post verba à nobis jam citata, sic prosequitur paulò inferiùs: „ Manserunt hi septuaginta deinceps, & continuos habuere successores etiam in Chanaa: “ Tirinus verbis „ jam laudatis; Salianus ad annum mundi 2545. „ Post mortem Moysis, inquit, postquam ventum est in „ terram Chanaan, ubi neque Josue, neque Eleazar, „ neque cæteri deinceps, in quos eorum dignitas devoluta est, Prophetæ erant. Neque item qui istis „ septuaginta Prophetis (ex quibus Moyses jussu Dei „ senatum constituerat) morientibus successerunt in „ domo concilii, ut ajunt Hebræi, sive in senatu & „ consessu judicum, Prophetæ fuerunt: “ Et Baronius ab anno Christi 31. ubi post verba superiùs citata sic prosequitur: „ Hoc seniorum collegium, junctis „ duobus aliis, qui Heldad & Medad personas agerent, „ qui licèt remansissent in castris, eodem tamen afflati spiritu propherarunt, numero septuaginta duorum semper perseveravit in posteris. „

Quòd post mortem Moysis senatus ille perseveraverit, etiam ex Scriptura probari potest. Nam lib. 1. Machab. cap. 12. ubi dicitur: *Hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas Spartiatis: Jonathas summus sacerdos, & seniores gentes, & sacerdotes, &c.* Per *seniores gentis*, qui sacerdotibus præmittuntur, procul dubio intelliguntur senatores. Similiter Joan. cap. 1. cùm dicitur: *Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judæi ab Jerosolymis sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es?* (hoc est, utrùm esset Messias, an non) nomine Judæorum intelligitur concilium septuaginta seniorum: nam ut rectè observat Baronius ad an. Christi 31. legatio illa ad Joannem facta, publica fuit & legitima, qualis fieri tantùm poterat à Concilio illo, cujus muneris erat imprimis de Propheta cognoscere. Denique Matth. cap. 26. & 27. de hoc supremo Judæorum senatu agitur, ut rectè observat Cornelius à Lapide loco jam non semel citato, ubi hæc habet: „ Hi seniores (septuaginta illorum, quos Moyses elegerat successo„ res) fuerunt, qui in magno illo suo συνεδρίῳ sive „ concilio, Christum mortis reum proclamarunt, & Pilato occidendum tradiderunt.

2. Quòd septuaginta senioribus, à Moyse electis, alii deinceps successerint cum pari, adeòque cum suprema judicandi auctoritate, insinuat Tirinus loco citato, & disertis verbis asserit Baronius ad annum Christi 31. ubi ait: „ Hoc seniorem collegium ... septuaginta duorum semper perseveravit in posteris. Erat „ horum summa auctoritas, ut qui de lege cogno„ scerent, & de Propheta, ac simul de Regibus ju„ dicarent. Idem affirmat ad annum Christi 231. ubi scribit, existimare se, ad Scripturas sacras ex Hebræo in Græcum, rogante Ptolomeo Philadelpho, vertendas, „ illos ipsos fuisse vocatos, qui ex officio de „ his, quæ spectarent ad divinam Scripturam, de„ cernere consueverant; nimirùm amplissimum illum „ senatum septuaginta duorum seniorum, à Moyse „ primitùs Dei consilio institutum, quem usitatiori „ voce Sanhedrin dicere consueverunt. Horum nam„ que munus erat, de lege, rege, sacerdote, atque „ Prophetis decernere. „

Suprema illa judicandi potestas, quam Synedrio attri-

attribuimus, demonstrari posse videtur ex Josepho, lib. 14. antiquitatum Judaicarum, cap. 17. ubi refert, matribus eorum, quos Herodes necaverat, per singulos dies in templo rogantibus ut ipse (qui tamen tunc temporis Galileæ præfectus erat) coram consessu judicum (hoc est, coram Synodo) facti sui rationem cogeretur reddere, Hyrcanum his permotum, hominem ad judicium & dicendam causam evocasse: tum hæc inferiùs subjicit: *Porrò Hircanus animadvertens judices propensiores ad damnandum Herodem, rem in sequentem diem distulit, & clam eum admonuit, ut fuga sibi consuleret: non enim esse remedium aliud.* Cur autem non aliud erat remedium, & sola fuga sibi consulere poterat Herodes, nisi quia sententia mortis, vel exilii, aut alterius pœnæ, si à Synedrio lata fuisset contra Herodem, rescindi non potuisset, nec ab ea ad aliud tribunal superius potuisset appellari?

At inquies. Non Synedrium, sed Summum Pontificem cum sacerdotibus summam habuisse judicandi potestatem in causis tam civilibus, quàm sacris, probari videtur ex cap. 17. Deuteron. ubi hæc leguntur: *Si difficile & ambiguum apud te judicium perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, &c.*

R. Moysem, cùm ait: *Venies ad sacerdotes levitici generis, & ad judicem, &c.* loqui de Synedrio, cui supremam judicandi attribuit potestatem: perinde enim est, ac si diceret: Venies ad sacerdotes & judices sæculares, ex quibus Concilium Sanhedrin constabit, & quibus præerit summus Pontifex; & quoniam summa erit in decernendo hujus Concilii auctoritas, qui decreto ejus noluerit acquiescere, morietur homo ille. Hanc Hebræorum, quibuscum potissimùm hìc nobis res est, interpretationem esse, observat Cornelius à Lapide in citatum cap. 17. Deuteron. „ Hebræi, inquit, hunc versum (*Venies ad sacerdotes & judices*) referunt ad concilium Sanhedrim, quod erat summum, instar parlamenti, & „ judicabat de Rege, lege, & Propheta, ad illudque „ erat ultima appellatio.

At inquies. Adversatur dictis hactenùs Scriptura lib. 2. Paralip. cap. 19. ubi hæc leguntur: *Constituit* (Josaphat) *judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singulæ loca ..... in Hierusalem quoque constituit Josaphat levitas & sacerdotes, & principes familiarum ex Israel* (hìc Israel pro Juda ponitur) *ut judicium & causam Domini judicarent habitatoribus eius. Præcepitque eis dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto. Omnem causam, quæ venerit ad vos, fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem & cognationem, ubicunque quæstio est de lege, de mandato, de cæremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent, &c.* *R.* Scripturæ sensum non esse, quòd Josaphat primus instituerit judices in regno Juda, sed quòd ab hoc munere indignos vel minùs idoneos amoverit, aliosque in eorum locum aut probitate meliores, aut legis divinæ intelligentia instructiores suffecerit. Ex hoc autem loco habemus, Synedrium sedem suam habuisse Hierosolymis; in eo fuisse non solùm levitas & sacerdotes, sed etiam homines sæculares; & ei alia, quæ erant in aliis urbibus tribunalia subordinata, atque ab eis ad illud appellationem fuisse.

At inquies. In propheta Jacob omninò nobis obest hæc vox, *de femore ejus. Resp.* neg. Synedrium enim costabat non solùm sacerdotibus, qui ex Levi descendebant, sed etiam ex judicibus sæcularibus, qui erant ex Juda oriundi, & quidem omnes post separationem decem tribuum à tribu Juda mortuo Salomone, initio Roboami factam; quin etiam illos omnes ab eo tempore non solùm de tribu Juda, verùm etiam de domo David, de cujus stirpe descensurus erat Messias, ejusque regnum collapsum restituturus, fuisse probari videtur ex Philone lib. de temporibus. Unde altera ad objectionem factam responsio nobis suggeritur.

Dici itaque potest, hunc esse sensum prophetiæ Jacob: Postquam ablatum fuerit sceptrum à posteris Davidis, qui primus de tribu Juda illud accepturus est, in Synedrio seu supremo senatu Judaico non deficient judices de domo illius, donec veniat, qui mittendus est. Qui sensus Christo nostro planè congruit: nam natus est anno 35. Herodis, qui anno 30. regni sui, ut refert Philo libro citato, *Synedrin ex domo David delevit; & Annaelum quemdam atque Synedrin ex Proselytis suffecit, qui nimirùm in lege videbantur eruditi.* Quod confirmari potest 1. ex Josepho lib. 14. antiquitatum Judaicarum cap. 17. ubi ait, quòd *Herodes regnum adeptus, omnes illos judices* (quos sibi adversarios expertus fuerat) *& Regem quoque* (Hircanum) *sustulit.* 2. Ex Eusebio in chronico sic loquente: *Herodes ad ea, quæ supra crudeliter gesserat, etiam hoc addidit: virum sororis suæ Salomes interfecit, & cum eam alii tradidisset uxorem, etiam hunc necat: scribas quoque & interpretes divinæ legis pariter necat.* Nàm per legis divinæ interpretes procul dubio Eusebius intelligit Synedrii judices, quorum erat interpretari legem divinam. Huic porrò secundæ responsioni officere non potest, quòd Christus quinto tantùm post Synedrii judicum necem anno natus sit: nam quinque anni in tanto annorum cumulo non sunt alicujus considerationis.

At inquies. Denique in propheta Jacob nomine ducis non nisi violenter intelligi potest Synedrium. *R.* neg. Cùm enim Synedrii summa fuerit etiam in majoribus causis judicandis, & in lege divina populis interpretanda auctoritas, ad illudque non solùm de propheta, & urbium ac provinciarum præfectis, sed etiam, ut volunt Rabbini, & cum eis non uno loco Baronius, de Regibus judicare, videtur non sine sufficienti fundamento in præfata prophetia nomine ducis venire Synedrium illud. Cui verò non placebit hæc nostra responsio, quærat aliam apud Cornelium à Lapide in caput 49. Geneseos pag. 287. & seq.

Obj. 2. Saltem prophetia Danielis superiùs allata aptari non potest Christo: cùm septuaginta illarum hebdomadum, de quibus loquitur Angelus, nullo pacto definiri possit initium cum sufficienti probabilitate. *R.* neg. & dico ab ipsomet Angelo hebdomadum illarum initium designari per hæc verba: *Ab exitu sermonis, ut iterùm ædificetur Jerusalem, usque ad Christum Ducem hebdomades septem, &c.* hoc est, ab eo tempore, quo decretum de reædificanda Hierosolyma factum fuerit, ab eo scilicet, qui ædificationem hanc permittere, vel impedire poterit, &c. Unde certò concludi videtur hebdomadas septuaginta, de quibus loquitur Angelus apud Danielem, incipiendas esse ab anno 20. regni Artaxerxis Longimani: nam ex libro 2. Esdræ cap. 2. habemus Artaxerxem, qui Hierosolymæ ædificationem permittere, vel impedire poterat, decretum feciisse de ea restauranda, atque in Judæam misisse Nehemiam, qui eam restauraret.

Præterea, qui contrarium sentiunt, alium principem, cui paruerint Judæi, aliudve tempus assignare non possunt, quo Judæis reædificandæ Hierosolymæ potestas facta fuerit. Et verò Cyrus solius templi restaurandi potestatem fecit, ut patet ex lib. 1. Esdræ, cap. 1. ubi sic loquitur Cyrus: *Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso, ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, & ædificet domum Domini Dei Israel.* Darius quoque hystaspides templi tantùm extruendi fecit potestatem, ut patet ex eodem libro Esdræ cap. 6. ubi ait: *Dimittite fieri templum Dei illud à duce Judæorum, & à senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo.*

Deni-

Denique Nehemias ab Artaxerxe missus, Ecclesiastici cap. 49. laudatur, quòd urbem ædificaverit : *Et Nehemias*, inquit, *in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras*. Zorobabel verò, quem Cyrus miserat, ibidem laudatur tantùm, quod templum extruxerit. *Quomodo*, inquit Ecclesiasticus, *amplificemus Zorobabel* ? Nam & ipse quasi signum in *dextera manu ; sic & Jesum filium Josedech, qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam*.

At inquies. Septuaginta hebdomades constant ex annis 490. At ab anno vigesimo Artaxerxis usque ad Christum occisum, inveniuntur ad summum anni 478. qui conflantur ex anni 444. ad ejus ortum, & triginta quatuor inchoatis ad mortem ejus. *R.* hoc verum esse de annis solaribus, sed annis solaribus 478. æquivalent anni lunares 490. nam anni lunares sunt dierum 354. solares verò 365. cum quadrante. Cùm autem Angelus dicit: Christum intra hebdomadas septuaginta occidendum, loquitur de hebdomadibus annorum, non solarium, sed lunarium, omissis embolismis, seu mensibus intercalaribus; quod sufficienter probari videtur ex eo, quòd Angelus hebdomadas illas vocet abbreviatas, & Septuaginta vocent concisas. *Nota* Anni communes & ordinati apud Hebræos erant anni lunares, quos ut ad solares reducerent, utebantur embolismis, seu mensem decimumtertium Adar per certa & stata intervalla intercalabant. Embolismos illos Angelus omittit; quamobrem dicit : *Septuaginta hebdomadæ abbreviatæ sunt super populum tuum, &c.* Sed

Ad prophetiæ intelligentiam, & aliarum difficultatum solutionem observa, 1. Cùm Angelus dicit, sexaginta novem fore hebdomadas usque ad Christum Ducem, verba illa, *usque ad Christum Ducem*, non significant diem incarnationis, vel nativitatis Christi, sed tempus illud, quo cœpturus erat manifestari hominis, prædicare, & docere, quod tempus inchoatum est ab ejus baptismate, in quo testimonium hoc accipit à Patre suo : *Hic est Filius meus Dilectus*, & à quo post tres annos & menses aliquot à Judæis cruci affixus est.

2. Cùm Angelus ait : *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in medio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium*, loquitur de septuaginta hebdomadæ, in cujus dimidio posteriore Christus pactum suum, hoc est novum testamentum & novam legem confirmaturus erat miraculis, & ipsa sua morte, per quam sactificia & hostiæ legis veteris erant excludenda : unde hebdomades septuaginta in ipsa morte Christi terminatæ fuerunt.

3. Cùm Angelus ait : *Civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio*; non significat, hoc septuaginta hebdomades complendum esse ; hæc enim non nisi annis post Christi mortem 40. contingerunt; sed præcisè attingit pœnam, quâ Judæi propter peccatum negandi & occidendi Christum multandi erant : neque hic Angelus omnia prædicit eo ordine, quo postea facta sunt ; quod familiare est Prophetis, ut mysteria magis occultentur, & sermonibus propheticis obscuritas aliqua concilietur.

At inquies denique. Videtur hebdomadum septuaginta initium sumendum esse, non à vigesimo, sed à septimo Artaxerxis anno. 1. enim ab hoc anno ad eum, quo Christus occisus est, inveniuntur anni solares 490. 2. Ex libro primò Esdræ cap. 7. Artaxerxe dicitur septimo regni sui anno Esdræ dedisse *omnem petitionem ejus*. At cùm jam extructum esset templum, quid aliud melius optare, vel postulare potuit, quàm potestatem urbis reædificandæ : Ergo, &c. *R.* neg. ant. Nam propter verba Angeli, *Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem*, septuaginta hebdomades necessariò inchoandæ sunt ab eo anno, quo Artaxerxes decretum de reædificanda urbe fecit: fecit autem tale decretum, non septimo, sed vigesimo regni sui anno. Et verò in eo decreto, quod in gratia Judæorum edidit anno regni sui septimo, ne verbum quidem habetur de urbe extruenda, ut patet ex capite Esdræ citato ; & quantumlibet Esdras cum aliis Judæis urbem reædificari optaverit, illius reædificandæ potestatem à Rege petivisse, sufficienter colligi non potest ex eo, quòd eodem capite dicatur Rex dedisse ei *secundùm manum Domini Dei ejus super eum omnem petitionem ejus* : nam quæ petiverit à Rege, singillatim exponuntur in Regis edicto, in quo, ut jam observatum est, nulla prorsus urbis extruendæ mentio fit.

Ad primam autem antecedentis probationem *Resp.* minimè necessarium esse, ut ab eo anno, quo septuaginta hebdomades incoantur ; assignentur anni solares 490. usque ad Christi mortem : cùm enim Angelus Prophetam Hebræum alloqueretur rationi omninò convenit, asserere illum locutum esse non de annis, quibus gentes exteræ, putà Romani, utebantur, sed de annis, quibus utebantur Hebræi : Hebræi autem utebantur annis lunaribus, quamvis, ut jam notatum est, per certa & stata intervalla mensem secundum Adar intercalando, eos solaribus æquarent. Quòd verò annos lunares sine embolismis seu mensibus intercalaribus intelligeret, satis significavit Prophetæ, hebdomadas illas vocando abbreviatas.

Obj. 3. Aggæi prophetia Christo convenire non potest. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam 1. hæc verba : *Ego commovebo cœlum, & terram, mare, & aridam, & movebo omnes gentes*, impleta non sunt in adventu Christi. 2. In hac prophetia apertè supponitur, ut nos etiam volumus, Messiam ingressurum templum, quod tempore Aggæi ædificatum fuit. At hoc templum non duravit usque ad tempus, quo Christus advenit. Herodes enim anno regni sui 18. illud destruxit, & aliud in loco ejus ab ipsis fundamentis ædificavit intra spatium annorum octo.

R. neg. ant. *Ad 1. prob. R.* verba illa, *Commovebo cœlum, & terram, &c.* impleta fuisse in primo adventu Christi : quando scilicet Angeli è cœlo descendentes, gloriam Deo cecinerunt, nox clariùs resplenduit, quàm dies, stella in Oriente apparuit, & Magos duxit ad præsepe, & ut refert sanctus Thomas hic q. 36. a. 3. ad 3. Romæ fluxit oleum, & in Hispania tres soles apparuerunt, paulatim in unum coeuntes, quæ qui viderunt, iis proculdubio, præ admiratione & rerum novitate, commoti sunt.

Potest etiam probabiliter responderi, per verba illa, *Commovebo cœlum, &c.* prænuntiata fuisse bella civilia Romanorum, quæ aliquantò ante primum Christi adventum terra marique gesta sunt, quibus concussa respublica Romana pene concidit, & ex quibus toto pene orbe ingentes perturbationes exortæ sunt, donec Augustinus superatis & extinctis æmulis, solus rerum summa potitus est, eoque imperante, tranquillitas ubique restituta est, quo tandem tempore advenit Desideratus cunctis gentibus.

Ad 2. prob. R. Templum Aggæi tempore ædificatum, non ita solo æquatum fuisse, & ab ipsis fundamentis saltem quoad omnes sui partes, ab Herode destructum, ut non potuerit, post restaurationem ab eodem Herode factam, idem quod antea in morali æstimatione censeri, & secundùm usitatum hominum loquendi modum, idem quod antea, dici: unde Joan. cap. 2. Christo dicenti : *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*, responderunt Judæi: *Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud* ? Hoc autem dicendo, intelligebant templum, quod Aggæi tempore extructum fuerat: nam tota Herodis ædificatio absoluta est spatio annorum octo, ut testatur Josephus libro 13. antiquitatum judaicarum cap. 13.

ARTICULUS II.

Incarnationis existentia probatur contra Ethnicos.

SIc. Jesus Mariæ Filius, sub Augusto natus, & sub Tiberio à Judæis crucifixus, apertè Filium Dei se dixit, hocque comprobavit morum sanctimonia, puritate doctrinæ, innumerisque miraculis, cœcorum oculos, & surdorum aures aperiendo; claudis gressum restituendo, omne morborum genus sanando, mortuos ad vitam revocando, &c. quæ prodigia nonnisi insanissimè negari possunt: unde sic adhuc argumentor. Si Jesus ille non fuit verè Dei Filius, fuit hominum scelestissimus, & impostorum improbissimus, sicque Deus hominum scelestissimis & impostorum improbissimis blasphemiis ac impostoris suffragatus est innumeris prodigiis; quod nonnisi impiissimè dici, vel excogitari potest prima consequentiæ pars per se manifesta est; secunda verò demonstratur ex eo, quòd solius Dei sit patrare vera miracula.

2. Si Jesus Mariæ Filius, non fuit verè Filius Dei, religio christiana purum hominem, eumque impostorum improbissimum, tamquam Deum reveretur & colit, & ita non est sancta & divina, sed impia & execranda religio. At sanctam & divinam esse nemo sanæ mentis negare potest religionem illam, quam piscatores duodecim per totum orbem, ipso toto orbe reluctante, propagarunt; quæ tot miraculis confirmata est; profligavit vitia; virtutesque omnes, à terra jam per tot sæcula exules, reduxit, tot hominibus sanctitate & doctrina insignibus floruit; tot hæresum atque persecutionum procellis non succubuit; tot utriusque sexus omniumque ætatum Martyrum myriades habuit, qui bona omnia amittere, tormenta gravissima pati, mortemque crudelissimam obire maluerunt, quàm doctrinam sensibus adversam, & creditu difficillimam, deserere; illam, inquam, religionem, quæ vitia omnia damnat; commmendat virtutes omnes; tam dignè de Deo sentit, tam sibi in doctrina sua constat, tanta sapientia, membrorumque consentione regitur, tanto divinæ gloriæ zelo ardet, tot utriusque sexus homines habet omni virtutum ac præsertim rerum omnium temporalium contemptus & perfectæ continentiæ laude commendabiles, &c. Ergo Jesu Mariæ Filius, sub Augusto natus, sub Tiberio mortuus, qui propria virtute à mortuis suscitatus, purgatione peccatorum nostrorum facta, *sedet ad dexteram majestatis in excelsis*, est verus Filius Dei, adeòque Filius Dei verè incarnatus est.

Objicies 1. Si Filius Dei incarnatus est, Deus mutatus est; sed implicat Deum mutari. Ergo, &c. *R.* dist. seq. maj. Deus mutatus est, si per to mutari, intelligitur præcisè, transire de contradictorio in contradictorium, seu acquirere novam aliquam denominationem, novum aliquod esse, quod antea non habebatur, Concedo seq. maj. nam revera Filius Dei incarnando se, transiit à non esse hominem ad esse hominem; acquisivit novam denominationem intrinsecam homini, seu novum esse intrinsecum hominis, quo carebat ante incarnationem. Deus mutatus est, si per to mutati, intelligitur idem, ac per to perfici, vel deteriorari, melius, vel pejus fieri, Neg. seq. maj. Nam ut rectè ait sanctus Leo in epistola ad Flavianum Constantinopolitanum, *Nativitas temporalis* (Filii Dei) *nativitati divinæ sempiternæ* (ejusdem Filii Dei) *nihil minuit, nihil contulit*. Et inferiùs: *Assumpsit* (Dei Filius) *formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens:* unde canit Ecclesia: *Mirabile mysterium declaratur hodie, innovantur naturæ, Deus homo factus est, id quod fuit permansit, & quod non erat, assumpsit*. Ad minorem *R.* quòd implicat Deum mutari in secundo sensu, non in primo.

At inquies. Etiam præcisè transire de contradictorio in contradictorium, dicit essentialiter in eo, qui transit, vel limitationem, vel indigentiam, vel inconstantiam, vel potentiam passivam & passionem, vel dependentiam aliquam, vel perfectibilitatem, vel denique deterioribilitatem. Ergo tam implicat, quòd Deus muretur in primo sensu, quàm in secundo. *R.* neg. ant. quoad omnes partes, si sumatur universaliter, ut hic sumitur.

Itaque, quòd Deus de non homine factus sit, & quidem intrinsecè homo, 1. non arguit in eo limitationem: neque enim, ut homo fieret, necesse fuit, ut esset in aliqua ratione finitus, aut de novo in aliqua ratione finiretur, atque tam est illimitatus in omni genere perfectionis, postquàm homo factus est, quàm ante: nam ut ait sanctus Augustinus epist. 2. ad Volusianum, *Magnitudo virtutis ejus ... nullas in angusto sentit angustias.*

2. Non dicit in eo indigentiam: nam ut homo fieret, non oportuit eum egere, sed satis fuit, ut nos egeremus; nec homo factus est, quia egebat, sed quia nos egebamus: ut enim ait S. Leo in epist. 2. ad Pulcheriam Augustam: *Nisi novus homo, factus in similitudinem peccati, nostram susciperet vetustatem ... naturamque sibi nostram, solus à peccato liber, uniret sub jugo diaboli, generaliter teneretur humana captivitas.*

3. Non arguit in eo inconstantiam: nam gravissimas ob causas ab æterno decrevit assumere naturam humanam, quam in tempore assumpsit, & semel assumptam nunquam reliquit, aut relicturus est.

4. Non arguit in eo potentiam passivam, aut passionem. Nam 1. Deus factus homo non est, recipiendo in se humanitatem, sed eam sibi assumendo, & uniendo substantialiter, nec humanitas inhæret Deo Verbo, aut ei inexistit tamquam formæ subjecto, sed solùm ei incumbit ut supposito suo. 2. Humanitas non est unita Deo Verbo per agentis alicujus actionem, in eo receptam, sed quia producta est, concurrente beata Virgine, & producta conservatur à tribus personis divinis dependenter à proprietate relativa Dei Verbi, eam sustinente formaliter: quare humanitas assumpta, Deo Verbo unita est per actionem in ea tantùm receptam. Igitur incarnari & uniri humanitati, non magis arguit in Deo Verbo potentiam passivam, & passionem, quàm amari ab hominibus, in eo potentiam passivam, & passionem importat; nec respectu Dei Verbi est pari physicè, sed solùm grammaticaliter, seu voce tenùs, & secundùm loquendi modum.

5. Non arguit in eo dependentiam. Nam 1. Deus Verbum non dependet ab humanitate, sed ipsa humanitas dependet à Deo Verbo, tamquam producente ac conservante ipsam per suam omnipotentiam, & suppositante ac terminante illam per suam proprietatem relativam. 2. Deus Verbum non dependet ab aliquo agente extrinseco, cujus virtute & actione, in ipso recepta, sive volens sive non, uniatur humanitati, ut facilè intelligitur ex modò dictis.

6. Non arguit in eo perfectibilitatem, aut deterioribilitatem: ut enim aliquid transeat de contradictorio in contradictorium, sufficit ut acquirat novum aliquod esse, sive per illud perficiatur, aut deterioretur, sive non. Porrò Deus Verbum non perficitur per humanitatem, quam assumpsit: cùm enim sit infinitè perfectum, & omnem entis plenitudinem in se contineat, non potest substantialiter augeri, magisque perfici accessione cujuscumque naturæ creatæ: unde, ut S. Thomas ait quæst. de unione Verbi incarnati, art. 1. ad 9. Verbum incarnatum, non est amabilius, quàm fuerit ante incarnationem, quamvis sit amabile secundùm aliam rationem. *Sicut incarnatio*, inquit, *nihil bonitatis adjicit ad personam divinam* (Verbi) *& ita nihil adjicit ei diligibilitatis: unde personaVerbi incarnati non est plus diligenda, quam persona Verbi simpliciter, licet sit secundum aliam rationem diligenda; quæ tamen ratio sub universali bonitate Verbi comprehenditur.*

Deus igitur Verbum non perficitur per humanitatem, quam assumpsit; sed neque per eam deterioratur; illam assumendo nullam perfectionem amisit: ut enim ait sanctus Leo epistola ad Julianum Episcopum Coensem: *Quod deitas est, caro non minuit*

(sicut

(sicut *quod carnis est , deitas non perimit : idem & sempiternus ex Patre, & temporalis ex matre, in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis: in deitate Trinitatis cum Patre & cum Spiritu sancto unius ejusdemque natura .... ut idem esset dives in paupertate omnipotens in abjectione , impassibilis in supplicio immortalis in morte : nec enim Verbum aut in carnem , aut animam aliqua sui parte conversum est , cùm simplex & incommutabilis natura deitatis tota sit semper in sua essentia , nec damnum sui recipiens, nec augmentum.* Quæ omnia uno verbo comprehendit sanctus Augustinus in epistol. 1. ad Volusianum, dicendo: *Homo Deo accessit, non Deus à se recessit.*

At inquies. Si Deus incarnatus est, & quidem in utero beatæ Virginis , ita ut beata Virgo verè dicatur & sit mater Dei ; certè dependet à beata Virgine, tamquam à causa. *R.* Deum Verbum à beata Virgine tamquam à causa dependere, non secundùm se , & secundùm divinitatem , sed tantùm secundùm humanitatem, quam assumpsit in utero, & ex substantia beatæ Virginis ; actio enim beatæ Virginis recepta fuit, non in divinitate, aut personalitate Verbi, sed in sola natura humana, ab eo assumpta.

At inquies . Si Deus factus est homo , acquisivit novam perfectionem substantialem : nam esse hominem , essentialiter est quædam substantialis perfectio. Item Deus factus est mortalis , passibilis ; adeòque deterior factus est. Item Deus se ipsum exinanivit. Item Deus seipsum vilem reddidit. Item nunc alius est , quam ante fuit . Item nunc potest aliquid , quod ante non poterat , operationes scilicet theandricas exercere.

Ad 1. *R.* Deum revera per incarnationem acquisivisse, & habere novam perfectionem substantialem , quam ante non habebat formaliter : sed per novam illam perfectionem substantialem non evasit perfectior propter rationem jam allatam. Deus homo factus , perfectus , imò perfectissimus est secundùm humanitatem ; at non est perfectior secundùm humanitatem & divinitatem simul , quàm secundùm divinitatem solam. Porrò dixi, quàm ante non habebat formaliter : quia Deus Verbum perfectionem illam substantialem , quam incarnando se acquisivit , ante incarnationem habebat virtualiter , & eminenter: unde etiam apparet, quare per illam perfectionem perfectius non evaserit.

R. ad 2. Deum factum esse mortalem, passibilem , &c. non secundùm se , & divinitatem suam , sed secundùm humanitatem assumptam. *Nota.* Deus homo factus , ita secundùm humanitatem assumptam, mortalis & passibilis factus est , ut simul secundum se & divinitatem suam immortalis & impassibilis esse perseveraverit, ut dicit S. Leo loco supra citato.

Ad 3. *R.* Deum Verbum per incarnationem ita seipsum exinaniviſse , formam servi accipiendo , ut loquitur Apostolus , ut nihil ei de suprema majestate aliisve perfectionibus divinis detractum sit atque ita ad infimum gradum descendit , ut supremum non amiserit .

Ad 4. *R.* neg. Nam si Deus homo factus, vilis est, vel vilis est propter divinitatem; at hoc non: nullatenus enim divinitas immutata est per unionem sui cum natura humana in personalitate Verbi: vel vilis est secundùm humanitatem ; at hoc non : nam è contra humanitas à Verbo assumpta , omni honore dignissima est, tum propter dona naturalia & supernaturalia quibus cumulatissima est, & de quibus suo loco ; tum propter moralem quamdam & moraliter infinitam dignitatem , in eam ex unione hypostatica refusam : vel denique vilis est propter ipsam incarnationem ; at hoc non : nam incarnatio est operum divinorum præstantissimum ; cùm in eo mirabili prorsùs modo eluceſcant perfectiones divinæ , ut ostendetur . Præterea , plurimas , easque gravissimas causas Deus habuit , propter quas rationabiliter ac laudabiliter vellet incarnari.

Hæ causæ sunt 1. Ut ex intuitu tantæ misericordiæ & charitatis Dei erga nos , spes nostra erigeretur, & noster erga Deum amor accenderetur maximè. 2. Ut sub fidei jugo faciliùs ac libentiùs captivaremus intellectum nostrum, cùm Deo nobis, non ampliùs per Prophetas, sed per Filium suum loquenti credimus . 3. Ut discereмus quanta sit dignitas humanæ naturæ, ne eam inquinaremus peccato , ut rectè ait S. Augustinus lib. 13. de trinitate cap. 17. *Demonstratum est*, inquit, *homini , quem locum haberet in rebus, quas condidit Deus ; quandoquidem sic Deo conjungi potuit humana natura , ut ex duabus substantiis fieret una persona.*

4. Ne dæmones auderent se homini præponere , quia incorporei sunt , & honores divinos propter suam immortalitatem affectarent. *Ut superbi illi*, inquit sanctus Augustinus, *maligni spiritus, qui se ad decipiendum quasi ad adjuvandum medios interponunt, non ideò se audeant homini præponere, quia non habent carnem ; & maximè, quia & mori in eadem carne dignatus est Filius Dei, ne ideò ii tamquam deos se coli persuadeant, quia videntur esse immortales.* Ibid.

5. Ut superbia, in quam homo adeò proclivis est, reprimeretur: *Ut superbia hominis*, inquit S. Augustinus, *quæ maximè impedimento est inhæreatur Deo , per tantam Dei humilitatem redargui posset, atque sanari: discatque homo quàm longè recesserit à Deo.* Ibid.

6. Ut efficacissima virtutum omnium exempla haberemus. *Quod majus*, inquit S. Augustinus, *obedientiæ nobis præberetur exemplum, qui per inobedientiam perieramus , quàm Deo Patri Deus Filius obediens usque ad mortem crucis?* Ibid.

7. Ut per eam naturam vinceretur diabolus , quam se vicisse gloriabatur . *Pertinebat* , inquit S. Augustinus, *etiam ad justitiam, bonitatemque Creatoris , ut per eandem rationalem creaturarum superaretur diabolus , quam se superasse gaudebat , & de ipso genere venientem , quod genus origine vitiata per unum tenebat universum.* Ibid.

8. Ut natura humana singulari planè & excellenti modo nobilitaretur, & nobilitate illa ; cujus participes sumus omnes, ad morum innocentiam, & virtutum omnium exercitium excitaremur. 9. Ut liberaremur à servitute peccati, condigna pro peccatis nostris divinæ Majestati lætæ exhiberetur satisfactio, &c.

Ad 5. *R.* Deum incarnatum, alium non esse post incarnationem, quàm ante, eo sensu quòd aut aliquam perfectionem acquisiverit, quà melior, aut amiserit aliquam, quà deterior factus sit ; sed eò tantùm sensu quòd habeat novam denominationem intrinsecam novum esse intrinsecum, vi cujus tamen nec melior est, nec deterior: unde Deus incarnatus , post incarnationem alius est quàm ante, in sensu philosophico tantùm, non in sensu vulgari, in quo quis secundùm receptum & communem loquendi usum, alius esse dicitur , quia vel melior, vel pejor effectus est.

R. ad 5. Verbum per incarnationem acquisivisse novum operandi modum, eumque perfectissimum , sed quo non evasit perfectius, & potentius: quod enim omnem in se plenitudinem entis complectitur , nullius creatæ perfectioni accessione augeri potest . Potest quidem fieri novo modo perfectum , novo modo bonum & amabile per accessionem perfectionis creatæ: at fieri non potest perfectius, melius, & amabilius. Porrò operatio theandrica, vel est complexum ex duplici operatione divina & humana, vel est operatio humana infinitè dignificata per dignitatem infinitam personæ Verbi operantis per humanitatem suam , ut instrumentum conjunctum (supple non solùm intellectu, sed etiam propria libertate) adeòque motu proprio libero præditum.

Si primùm , Verbum incarnatum exercere posse operationes theandricas, nihil aliud est, quàm posse non solùm divinas , sed etiam humanas operationes exercere. At quòd Verbum incarnatum, non solùm divinas, sed etiam humanas operationes exercere possit, cùm ante incarnationem posset , tantùm divinitas, hoc non arguit in eo majorem perfectionem & potentiam; sed solùm posse novo modo operari, adeòque

arguit tantùm, illud esse novo modo potens, novo modo perfectum.

Si secundum, non aliud etiam ex eo sequitur, quàm quod modò dictum est. Et verò quòd Verbum, quia verè ac propriè suppositum est humanitatis assumptæ, per eam ea ex proprio motu libero operante, verè ac propriè operetur humana, non aliud dicit in illo, quàm novum modum operandi; & quòd operationes humanitatis assumptæ infinitè dignificentur ex eo, quòd verè ac propriè operationes sunt Verbi incarnati, hoc arguit infinitam ejus dignitatem, nullum verò perfectionis argumentum in eo importat.

Obj. 2. Si Deus incarnatus est, vel denominatio hominis est ei intrinseca, vel extrinseca tantùm. *R.* esse intrinsecam. *Dices ergo:* Humanitas est intrinseca Deo. *R.* esse intrinsecam, non inhæsivè, sicut accidens est intrinsecum subjecto; neque informativè, sicut anima rationalis est intrinseca corpori humano sed compositivè, quatenùs ei intimè præsens, cum ei substantialiter unitur.

Itaque denominatio hominis non est extrinseca Deo Verbo, sicut v.g. denominatio visi, vel cogniti, extrinseca est objecto, quod videtur, vel cognoscitur; neque ei tam intrinseca est, quàm Petro, v.g. vel Paulo; nam Petrus & Paulus sunt intrinsecè homines per humanitatis identitatem cum personâ Petri & Pauli: est tamen ei verè ac propriè intrinseca: humanitas enim assumpta, ei verè ac propriè intrinseca est, quia ei intimè præsens est, atque unita substantialiter, quia cum eo formaliter concurrit ad constituendum unum totum substantile, quod est ipsa Dei Verbi persona, subsistens duplici natura.

Ob. 3. Si Deus incarnatus est, supplet humanam subsistentiam. Sed hoc implicat. Ergo, &c. *R.* propriè loquendo, Deum incarnatum non supplere subsistentiam humanam, sed tantùm eam impedire, quatenùs naturam humanam sibi unitam, ulteriùs complendo substantialiter, impedit ne sit substantia tota & integra per se ipsam. Pro quo, *Nota*. Subsistentia humana est humana natura, tota & integra substantialiter per se: igitur eo ipso subsistentia humana impeditur, quòd impeditur humana natura, ne sit per se tota & integra substantialiter, & impeditur eo ipso, quòd ab alio, ei unito, ulteriùs substantialiter completur, ut patet ex terminis. Verbum autem humanitatem assumptam ulteriùs substantialiter complet, hoc ipso quòd est suum illius suppositum: suppositum enim non potest non esse complementum substantiale naturæ, cujus est suppositum. Præterea, ex humanitate assumpta, & Verbi persona, unitis inter se, resultat homo, qui Deus est. Ergo sicut corpus & anima, cùm inter se uniuntur, complentur substantialiter, quia ex illis inter se unitis resultat homo, ita humanitas assumpta, cùm unita est personæ Verbi, completa fuit substantialiter, quia ex inter se unitis resultavit homo Deus.

Igitur propriè loquendo, Deus Verbum impedit subsistentiam humanam: impropriè tamen dici potest illam supplere, quatenùs sic impedit, ne humanitas, quam assumpsit, sit suppositum, ut ipsum sit suppositum illius. Similiter impropriè dici potest Verbum consumpsisse personam humanam, in quantum naturam humanam sibi substantialiter uniendo, impedivit ne esset persona. Ita docet sanctus Thomas in 3. librum sententiarum dist. 5. q. 3. ad 4. *Improprie dicitur*, inquit, *consumi quod impeditur, ne fiat, & quia persona divina, quæ assumpsit humanam naturam, impedit quòd natura humana habeat propriam personalitatem, ideo dicitur consumpsisse personam* (humanam) *quamvis improprie*.

Obj. 4. Duo entia per se completa non possunt uniri substantialiter. Sed Verbum & natura humana sunt duo entia per se completa. Ergo, &c. *R.* dist. maj. Duo entia per se completa non possunt, &c. si utrumque sit per se completum simpliciter, etiam post unionem, Conc. maj. Si unum tantùm per se completum sit simpliciter post unionem, Neg. maj. At in unione Verbi cum natura humana manet quidem Verbum per se completum simpliciter; non enim ulteriùs completur per humanitatem, quam assumit: nam nec terminat Verbum, sed è contra ab eo terminatur; unde non ipsa Verbi, sed Verbum illius suppositum est; nec per modum compartis Verbum determinat ad constituendam tertiam aliquam substantiam, cujus Verbum sit pars; sicut corpus humanum per modum compartis complet substantialiter animam rationalem, illam determinando ad constituendum totum aliquod substantiale, cujus partes sunt corpus & anima.

Manet igitur Verbum per se completum simpliciter, etiam post unionem sui cum humana natura. At humanitas assumpta, post unionem illam non est per se completa, nisi secundùm quid, nempe in ratione naturæ, quia per unionem illam impeditur, ne sit per se tota & integra substantialiter: unde nunquam fuit nisi secundùm quid & in ratione naturæ completa, quia nunquam extitit sine unione sui cum persona Verbi.

Obj. 5. Ex Verbo & humanitate assumpta non potuit fieri unum per se. Ergo Verbum non potuit fieri homo: homo enim est ens per se non verò aggregatum ex pluribus entibus. Ergo, &c. *R.* ex Verbo & humanitate assumpta non potuisse fieri unum per se, quod sit tertia quædam substantia resultans ex Verbo & humanitate assumpta, sicut homo v.g. est tertia quædam substantia resultans ex corpore & anima: ita ut sicut homo est in recto corpus & anima unita, ita Christus sit in recto Verbum & humanitas unita: hoc enim repugnare suo loco ostendetur. At ex Verbo & humanitate assumpta potuit resultare unum per se subsistens in duabus naturis, hoc est persona divina habens duas naturas, divinam & humanam, seu Deus homo, qui est Verbum in recto, & humanitas in obliquo tantùm, id est, Verbum habens humanitatem: hunc Deum hominem, Christum, Jesum, Emmanuelem, Dominum nostrum, Salvatorem nostrum vocitamus.

Objicies denique. Infinitè distantia uniri non possunt, nullam enim inter se habent proportionem. Sed Verbum & humanitas à se invicem infinitè distant. Ergo, &c. *R.* neg. maj. & prob. ejus. Nam infinitè distantia, qualia sunt Verbum & humanitas, nihilo minùs habent inter se proportionem assumptibilis, & potentis assumere substentabilis, & potentis substentare, terminabilis, & potentis terminare; quæ proportio non entitatis quidem sed habitudinis est.

ARTICULUS III.

Incarnationis existentia probatur contra hæreticos.

§. I.

Proferuntur Scripturæ testimonia.

Præter loca veteris Scripturæ, quæ contra Judæos allegata sunt, & æquè valent contra hæreticos, habemus in Scriptura nova testimonium Joannis Evang. cap. 1. in quo ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Et infra: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*. Ex quibus verbis sic ratiocinatur sanctus Leo in sua ad Flavianum epistola: *Unus idemque est verè Dei Filius & verè hominis Filius: Deus per id*, quod in principio erat Verbum, &c. *homo per id*, quod Verbum caro factum est, &c. Et c. 10. ubi Christus ipse apertè se dicit Deum, & in natura æqualem Deo Patri: *Ego*, inquit, *& Pater unum sumus*. Quod cùm probè intellexissent, qui aderant, Judæi, Christum scilicet verbis illis æqualem se Deo facere, *sustulerunt lapides ut lapidarent eum*, eique interroganti, propter quod opus illum lapidare vellent, respondérunt: *De bono opere non lapidamus te; sed de blasphemia; quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum*; quod tamen non negavit Christus; sed è contra confirmavit, quamvis subobscurè, dicendo: *Quem Pater sanctificavit* (substantiali scilicet sanctitate per naturæ suæ communica-

tionem

tionem ab æterno factam) *& misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi, Filius Dei sum? ... Operibus credite, ut cognoscatis & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre* (per naturæ scilicet identitatem.

Præterea, habemus testimonium Apostoli Romanorum cap. 9. ubi dicit: *Ex quibus* (Hebræis) *est Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula:* ubi illud, *super omnia*, sive cadat in to *Deus*, sive in to *benedictus*, perinde est: nam solus ille, qui est super omnia Deus, est super omnia benedictus; & vicissim solus ille, qui super omnia benedictus est, super omnia Deus est. Sed qui super omnia Deus est, verus est Deus. Ergo, &c. Et in in epistola ad Philippenses cap. 2. ita loquitur: *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo.* Ubi nomine *formæ* naturam, adeòque nomine formæ Dei, naturam divinam, & nomine formæ servi, naturam humanam intelligit Apostolus. Loci itaque sensus est, qui cùm naturam divinam haberet, non rapinam arbitratus est, se facere, cùm dixit, æqualem se esse Deo Patri, puta cùm dixit, *Ego & Pater unum sumus*, sed ipsum tamen postea exinanivit, incarnando se, seu uniendo sibi substantialiter naturam humanam; ita ut hac unione substantiali verè ac propriè factus sit homo: homo autem factus, hominibus aliis sese spectandum objecit, nec solùm homo esse voluit, sed etiam talis apparere viderique; ita ut ab hominibus visus & inventus sit ut verus homo.

At inquies. Christus ait Joannis cap. 14. *Pater major me est. R.* Dicit etiam cap. 10. *Ego & Pater unum sumus.* Itaque cùm dicit, *Pater major me est*, loquitur de se, ut homo est; cùm verò dicit, *Ego & Pater unum sumus*, loquitur de se, ut Deus est: unde ex his duobus locis simul junctis habemus duo, in Christo scilicet unam esse personam, nempe personam Verbi cum duplici natura, divina & humana. Audiamus sanctum Leonem in epistola jam citata: *Non ejusdem*, inquit, *naturæ est dicere:* Ego & Pater unum sumus: *& dicere:* Pater major me est. *Quamvis enim in Domino Jesu Christo, Dei & hominis una persona sit; aliud tamen est; unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas: de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas.*

§. II.

Proferuntur testimonia Patrum Græcorum, qui floruerunt ante Concilium Nicænum.

SAnctus Ignatius Martyr, qui Antiochiæ sedere cœpit anno Domini 71. sic scribit in sua ad Ephesios
Sæc. 2. epistola: *Unus medicus est carnalis & spiritualis, genitus & ingenitus in carne factus Deus in immortali vita vera, & ex Maria, & ex Deo, primo passibilis & tunc impassibilis, Dominus Christus noster:* quibus verbis docet, Dominum Christum nostrum ex Maria in tempore natum esse secundùm humanitatem, & in æternitate natum esse ex Deo Patre secundùm divinitatem, adeòque Deum esse simul & hominem, cujus una tantùm persona est. Et in epistola ad Magnesios sic loquitur: *Unus Deus est, qui manifestavit seipsum per Jesum Christum Filium ejus, qui est ipsius Verbum æternum, non à silentio progrediens, qui secundùm omnia bene placuit* (Patri) *mittenti ipsum* (per incarnationem.)

Sæc. 2. S. Justinus Martyr hæc habet sub finem apologiæ primæ: *Ingeniti & ineffabilis Dei* (Patris *rationem ac verbum secundùm Deum* (Patrem) *adoramus & complectimur, quoniam nostra causa id homo factum est, ut perpessionum nostrarum participatione medicinam nobis faceret.* In apologia secunda sic ait: *Et quod rationem & verbum, quod primum est genimem Dei, absque mixtione genitum esse dicimus, Jesum videlicet Christum, Magistrum nostrum, atque hunc crucifixum.* Et inferiùs: *Et Jesus Christus, unus & solus propriè Filius Deo genitus, qui nimirùm ratio & verbum ejus, primogenitus, & virtus est, atque de consilio voluntateque ejus, instaurandi & restituendi humani generis, ergo homo factus est, nos ista docuit.*

S. Irenæus Martyr libro 3. adversùs hæreses, 1. ca- Eod. sæc.
piti 17. hunc præfigit titulum: *Ostensio quoniam unus & idem & ipse Deus Christus Verbum sit Dei. 2.* Sic c. 18. orditur: *Et quoniam Joannes unum & eundem novit Verbum Dei, & hunc esse unigenitum, & hunc incarnatum esse pro salute nostra Jesum Christum Dominum nostrum, sufficienter ex ipsius Joannis sermone demonstravimus. Sed & Matthæus unum & eumdem Jesum Christum cognoscens, eam, quæ est secundùm hominem generationem ejus ex Virgine, exponens sicut, &c.* Et inferiùs eodem capite sic prosequitur: *Prævidens Spiritus sanctus depravatores, & præmuniens contra fraudulentiam eorum, per Matthæum ait: Christi autem generatio sic erat; & quoniam hic est Emmanuel, ne fortè tantùm eum hominem putaremus: non enim ex voluntate carnis neque ex voluntate viri, sed ex voluntate Dei Verbum caro factum est; neque alium quidem Jesum, alterum autem Christum suspicaremur fuisse, sed unum & eumdem sciremus Deum esse.*

S. Clemens Alexandrinus in admonitione ad gen- Sæc. 3.
tes loquens de Verbo, incarnato, sic ait: *Non talis est meus cantor, neque multe post venit dissoluturus acerbam servitutem dæmonum, tyrannidem obtinentium.* Et inferiùs: *Dei Verbi sumus nos figmenta ratione prædita, per quem antiqui sumus, quoniam in principio erat Verbum, sed quoniam Verbum quidem, ab alto petita origine, divinum universorum principium & fuit, & est: quia autem nunc nomen accepit olim sanctificatum, potestate dignum Christus, novum mihi vocatum est canticum. Hic ergo Verbum Christus, & ut nos olim essemus, erat enim in Deo, & ut bene essemus, causa fuit; nunc autem apparuit hominibus hic ipse Verbum, qui solus est ambo Deus & homo: & est nobis omnium causa bonorum, à quo edocti rectè vivere, ad vitam æternam transmittimur.*

S. Hyppolitus Martyr, Clementis discipulus, Epis- Eod. sæc.
copus Portuensis, magistro suo planè consonat in quodam sermone suo apud Theodoretum dialogo primo, *Dic mihi*, inquit, *ò beata Maria, quid erat, quod in tuo erat utero conceptum, & quid erat, quod à te in virginali matrice gestabatur? Sermo erat Dei primogenitus, de cœlis ad te descendens, & homo primogenitus in utero formatus, ut primogenitus sermo Dei hominis primogenito* (per hypostaticam scilicet unionem) *conjunctus ostenderetur.*

Origenes lib. 1. Periarchon cap. 2. loquens de Chri- Eod. sæc.
sto dicit: *Primò illud nos oportet scire, quod alia est in Christo deitatis ejus naturæ, quæ est unigenitus Filius Patris: & alia humana, quam in novissimis temporibus pro dispensatione suscepit.* Et homilia 6. in diversos de eodem loquens, sic ait: *Ipse corpore dormiebat, deitate verò concitabat, & conturbabat mare, & iterùm complacabat.* Quòd autem Origenes de divinitate Verbi malè senserit, hoc ad rem præsentem nullatenùs attinet.

Sanctus Dionysius Alexandrinus in sua adversùs Eod. sæc.
Paulum Samozatenum epistola hæc scribit: *Christus non solo nomine, sed veritate est Christus Jesus, qui est ante sæcula Verbum, ipse factus est homo ex Maria incarnatus.* Et inferiùs: *Filius Dei, qui est Verbum Christus hæres, mortuus est: quomodo ais tu hominem esse eximium Christum, & non re vera Deum, & ab omni creatura cum Patre & Spiritu sancto adoratum, incarnatum ex sancta Virgine & Deipara Maria? Propter nos enim voluit nasci ex muliere; unde & passionem pro nobis suscepit .... unus est Christus, qui est in Patre, coæternum Verbum, una ejus persona, Deus invisibilis & visibilis factus. Deus enim apparuit in carne, natus ex muliere, qui erat ex Deo Patre genitus ex utero ante Luciferum, &c.*

Patribus hactenùs laudatis juvat addere Patres Con-

cilii Antiocheni I. in causa Pauli Samozateni anno 266. celebrari. Sic autem in epistola ad Paulum Samozatenum missa loquuntur: *Filium, qui est apud Patrem, Deum quidem & Dominum omnium creaturarum dicit* (Apostolus) *à Patre autem missum de cœlis, & carne assumpta, factum esse hominem. Quam ob rem corpus ejus ex Virgine sumptum, in quo omnis plenitudo divinitatis corporaliter habitavit, divinitati immutabiliter unitum & deificatum est. Qua de causa idem Deus & homo Jesus Christus prophetabatur in lege, &c.* Idem porrò cum aliis pluribus in altera Antiochiæ Synodo, in causa ejusdem Samozateni anno 272. celebrata, synodicam epistolam ad Dionysium Romanum Pontificem, & cæteros orbis christiani Antistites scripserunt, in qua Samozatenum accusant, quòd Filium Dei è cœlo descendisse confiteri renuerit, & Jesum Christum è terra ortum fuisse dixerit.

§. III.

Proferuntur testimonia Patrum Latinorum qui floruerunt ante Concilium Nicænum.

Sæc. 3. PRimus occurrit Tertullianus in apologetico cap. 21. ubi de Verbo loquens, sic ait: *Hunc* (λόγον) *ex Deo prolatum didicimus, & prolatione generatum, & idcircò Filium Dei & Deum dictum ex unitate substantiæ.* Tum postquam dixit illum respectu Dei Patris habere se, sicut se habet radius respectu solis, sic prosequitur: *Iste igitur Deus radius, ut retro semper prædicabatur, delapsus in virginem quamdam, & in utero ejus caro figurata, nascitur homo Deo mixtus, caro spiritu instructa nutritur, adolescit, affatur, docet, operatur, & Christus est.*

In libro de præscriptionibus cap. 13. hæc habet: *Regula est autem fidei, ut jam hinc quid credamus, profiteamur, illa scilicet qua creditur, unum omnino Deum esse nec alium præter mundi conditorem, qui universa de nihilo produxerit per Verbum suum primò omnium emissum: Id Verbum Filium ejus appellatum ... Postremo delatum ex Spiritu Dei Patris virtute, in Virginem Mariam, carnem factum in utero ejus, & ex ea natum hominem, & esse Jesum Christum: exinde prædicasse novam legem, &c.*

Sæc. 3. Tertullianum sequitur Cyprianus Martyr. 1. In libro *quod idola Dii non sint*, ubi hæc leguntur: *Indulgentiæ hujus & gratiæ disciplinæque arbiter, & magister sermo, & Filius Dei mittitur ... Hic est virtus Dei, hic ratio, hic sapientia ejus, & gloria; hic in Virginem inlabitur, carnem Spiritu sancto cooperante induitur, Deus cum homine miscetur: hic Deus noster, hic Christus est, qui mediator duorum hominem induit, quem perducat ad Patrem. Quod homo est, esse Christus voluit, ut & homo possit esse, quod Christus est* (Deus scilicet, non quidem per essentiam, quod repugnat, sed per participationem.)

2. Epist. 70. ad Jubajanum de hæreticis baptizandis. *Dominus* inquit, *post resurrectionem discipulos suos mittens, quemadmodum baptizare deberent instituit, & docuit dicens ...* Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. *Insinuat Trinitatem, cujus sacramento gentes baptizarentur. Numquid hanc Trinitatem Marcion tenet? Numquid eumdem asserit, quem & nos, Deum Patrem Creatorem? Numquid eumdem unum Filium Christum de Maria Virgine natum qui sermo caro factus est?*

Sæc. 3. Novatianus in libro de trinitate, qui extat inter Tertulliani opera, idem planè quod Tertullianus & Cyprianus, docet cap. 9. *Eadem*, inquit, *regula veritatis docet nos, credere post Patrem, & jam in Filium Dei Christum Jesum Dominum Deum nostrum, sed Dei Filium, hujus Dei, qui & unus & solus est, conditor scilicet rerum omnium ... hunc enim Jesum Christum iterùm dicam hujus Dei Filium, & in veteri testamento legimus esse repromissum, & in novo testamento animadvertimus exhibitum, omnium sacramentorum* (veteri legis) *umbras & figuras de præsentia corporatæ veritatis implentem ... . neque eum hæreticorum agnoscimus Christum, qui in imagine ut dicitur, fuit, & non in veritate ... neque eum qui nihil in se nostri corporis gessit, dum ex Maria nihil accepit .... Omnes enim istos & nativitas Domini, & mors ipsa confutat. Nam & Verbum, inquit Joannes, caro factum est, & habitavit in nobis. Ut meritò corpus nostrum in illo fuerit, quoniam quidem nostram carnem sermo suscepit ..... Tam Scriptura etiam Deum annuntiat Christum, quàm etiam hominem ipsum annuntiat Deum: tam hominem descripsit Jesum Christum, quàm etiam Deum quoque descripsit Christum Dominum. Quoniam nec Dei tantum illum Filium esse proponit, sed & hominis, &c.*

Arnobius lib. 1. adversùs gentes pro Christo disputans sic discurrit: *Ergone, inquiet aliquis... Deus ille est Christus: Deus respondebimus, & interiorum potentiarum Deus: & quod magis infidos acerbissimis doloribus torqueat, rei maximæ causa à Summo Rege* (Deo Patre) *missus.* Et inferiùs: *Quod proprium, consentaneum, dignum Deo fuerat vero, nihil nocens aut noxium, sed opiferum, sed salutare, sed auxiliaribus plenum bonis, potestati munificæ liberalitate donavit.* Et inferiùs: *Christus æqualiter bonis, malisque subvenit .... hoc est enim proprium Dei veri, potentiæque regalis, benignitatem suam negare nulli.* Et inferiùs: *Deus ille sublimis fuit Deus radice ab intima, Deus ab incognitis regnis, & ab omnium principe Deus, sospitator est.* Denique adhuc inferiùs: *Sed si Deus, inquiunt, fuit Christus, cur forma est in hominis visus? Et cur more est interemptus humano? An aliter potuit invisibilis illa vis, & habens nullam substantiam corporalem, inferre & commodare se mundo, concilii interesse mortalium, quàm ut aliquod tegmen materiæ solidioris assumeret?*

Postremò Lactantius, qui magistrum habuit Arnobium, lib. 4. institutionem divinarum sic loquitur cap. 10. *Imprimis igitur scire homines oportet, sic à principio processisse dispositionem summi Dei, ut esset necesse, appropinquante sæculi termino, Dei Filium descendere in terram.* Et cap. 13. *Summus igitur Deus ac parens omnium .... Doctorem justitiæ misit è cœlo, ut novis cultoribus novam legem in eo vel per eum daret ... Filium bis nasci oportuit, ut ipse fieret ἀπάτωρ* atque *ἀμήτωρ. In prima enim nativitate spiritali ἀμήτωρ fuit, quia sine officio matris à solo Deo Patre generatus est; in secunda verò carnali ἀπάτωρ fuit, quoniam sine Patris officio, virginali utero procreatus est.*

Porrò, quod hic operæ prætium erit observasse, cùm veteres illi Patres, quos laudavimus, asserunt Deum Verbum per incarnationem homini mistum esse, eodem sensu dicunt, quo in generatione hominis anima rationalis dicitur misceri corpori humano; nec aliud intelligunt nomine mistionis, quàm unionem intimam, qua duo intimè ac substantialiter inter se uniuntur manente utriusque substantia integra.

Eodem modo & sensu postea locutus est sanctus Augustinus in epistola sua 2. ad Volusianum: *Quidam*, inquit, *reddi sibi rationem flagitant, quomodo Deus hominis permistus sit, ut una fieret persona Christi, cum hoc semel fieri oportuerit, quasi rationem ipsi reddant de re, quæ quotide fit, quomodo misceatur anima corpori, ut una persona fiat hominis: nam sicut in unitate personæ anima unitur corpori ut homo sit, ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mistura est animæ & corporis, in hac persona mistura est Dei & hominis, si tamen recedat auditor à consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam, quamquam & in ipsis corporibus aeris lux interrupta misceatur. Ergo persona hominis, mistura est animæ & corporis: persona autem Christi mistura est Dei & hominis: cùm enim Verbum Dei permistum est animæ habenti corpus, simul & animam suscepit & corpus, &c.* Sed de hoc adhuc infra.

§. IV.

§. IV.

Proferuntur testimonia Patrum Græcorum, qui scripserunt post Nicænum Concilium.

EX multis paucos hic allegamus, nempe Athanasium in libro de incarnatione Verbi. *Vide*, inquit, *ne pro conditione solitoque more naturæ, Salvatorem nostrum corpus gestasse arbitreris, sed potiùs eum, cum natura incorporeus esset, & ratio sui Patris, studio, nostri, Patrisque in nos benevolentia, ob salutem humani generis, ipsum sese in humano corpore exhibuisse.* Et inferiùs: *Cùm enim Patris sit Verbum, & supra omnes, meritò etiam solus omnia recuperare potuit ... Hac igitur de causa incorporalis illa & incorruptibilis numinis Dei ratio, sive id Verbum appellare manis, ad nostram regionem accessit, non quidem antea inde longinquus; nihil quippe ab eo vacuum relinquitur in rebus creatis, cùm omnia omninò impleverit sua Patrisque sui præsentia; sed eatenùs accessit, quatenùs se sua humanitate ad nos demisit, seque ipsum exhibuit.* Et inferiùs: *Hominum amator Deus, & communis omnium Salvator, Dei Verbum ac ratio corpus sibi assumpsit, homo inter homines versaturus, ut hominum sensus præoccuparet.*

Gregorium Nazianzenum in oratione de nativitate Christi sic loquentem: *Carnis expers incarnatur .. invisibilis cernitur, intractabilis contrectatur, temporis nescius principium capit, Dei Filius hominis filius efficitur, Jesus Christus heri & hodie, idem & in sæcula*, Et infra: *hoc autem erat ipse Dei Filius, sæculis prior, ille invisibilis, ille incomprehensibilis, ille incorporeus, illud ex principio principium.... Carnem carnis causa gerit ... atque humana omnia excepto peccato, suscipit, conceptus quidem ex Virgine.*

Chrysostomum homilia 10. in cap. 1. Joan. ubi in hæc verba, *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, sic discurrit: *Cùm dixisset* (Joannes) *ex Deo natos, & filios Dei factos, qui eum receperunt, tanti honoris causam adjecit, quod Verbum caro factum est, & servi & formam Dominus accepit: factus est Filius hominis dilectissimus Dei Filius, ut filios hominum filios Dei faceret: supernum enim cum humili copulatum est, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum, hoc autem ex multa elatum humilitate, quod certè in Domino factum est.*

Cyrillum Alexandrinum in epistola ad Nestorium scripta, quæ incipit, *Cùm Salvator noster*, ubi ait: *Ipsum unigenitum Dei Verbum ex Patris substantia natum, Deum verum de Deo vero ... salutis nostræ causa descendisse, seque ad exinanitionem demisso, incarnatum, & hominem factum, hoc est, carne ex sacra Virgine sumpta, eademque sibi appropriata in utero, more nostro genitum hominemque ex muliere in lucem editum dicimus.*

Et Damascenum libro 3. orthodoxæ fidei cap. 7. ubi loquens de Christo ait: *Quin etiam hoc nomine tum à Patre & Spiritu, tum à matre & nobis discrepat, quod idem simul Deus & homo sit ... quocirca eum etiam post assumptam humanitatem unum Dei Filium confitemur, eumdemque Filium hominis unum Christum, unum Dominum, unum unigenitum Filium, ac Dei Verbum, Jesum Dominum nostrum, duplicem ipsius generationem venerantes, alteram nempe ex Patre omni ævo priorem ... alteram extremo tempore, nostri causa, nostri instar, ac supra nos: nostri inquam causa, ut nobis salutem afferret: nostri instar, quia homo ex muliere ortus est ac certo temporis spatio utero gestatus: supra nos denique, quia non ex semine, sed ex Spiritu sancto & sancta Virgine; quod quidem pariendi legem ac modum excedit.*

§. V.

Proferuntur testimonia Patrum Latinorum, qui post Concilium Nicænum scripserunt.

SAnctus Hilarius libro 1. de trinitate sic loquitur: *Verbum Deus caro factum est, ut per Deum Verbum carnem factum caro proficeret in Deum Verbum, ac ne Verbum caro factum, aut aliquid aliud esset, quàm Deus Verbum, aut non nostri corporis caro esset, habitavit in nobis: ut dum habitat, non aliud quàm Deus maneret; dum autem habitat in nobis, non aliud, quàm nostræ carnis Deus caro factus esset; per dignationem assumptæ carnis, non inops suorum, quia tamquàm unigenitus à Patre, plenus gratiæ & veritatis, & in suis perfectus sit, & verus in nostris.*

Sanctus Ambrosius lib. 1. in c. 2. Lucæ sic ait: *In principio, inquit* (Joannes,) *erat Verbum: habes quando eras ... habes etiam quid erat: & Deus, inquit, erat Verbum ... Quò venerit: in sua propria venit. Quomodo venerit; Verbum caro factum est.* Et in libro de incarnatione dominicæ sacramento cap. 5. sic habet: *Adversùm omnes tamen* (hæreticos) *generalis ista est fides, quia Christus est Dei Filius, & sempiternus ex Patre & natus, ex Virgine.*

Sanctus Augustinus epist. 2. ad Volusianum sic scribit: *Verbum igitur Dei, idemque Dei Filius Patri coæternus; eademque virtus, & sapientia Dei ... nusquam concluſa, nusquam discissa, nusquam tumida, sed sine mole ubique tota, longè alio modo quodam, quàm eo, quo creaturis cæteris adest, suscepit hominem, seque & illum fecit unum Jesum Christum, mediatorem Dei & hominum, æqualem Patri secundùm divinitatem, minorem Patre secundùm carnem, hoc est, secundùm hominem; incommutabiliter immortalem secundùm æqualem Patri divinitatem, eumdemque mutabilem atque mortalem secundùm cognatam nobis infirmitatem.*

Sanctus Leo sermone 1. de nativitate Domini ita loquitur: *Verbum igitur Dei Deus Filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta sunt omnia, & sine quo factum est nihil, propter liberandum hominem ab æterna morte, factus est homo: ita se ad susceptionem humilitatis nostræ sine diminutione suæ majestatis inclinans, ut manens quod erat, assumensque quod non erat, veram servi formam ei formæ, in qua Dei Patri est æqualis, uniret, &c.*

Sanctus Fulgentius in sermone de duplici nativitate Christi ait: *Dies etenim æternus Pater, & Filius, nostrum corpus & animam fecit: in die vero temporis, solus Filius nostrum corpus animamque suscepit ... dies æternus Christus Deus de Deo Patre: Christus in die temporis Deus homo de Virgine matre. Christus dies æternus, Verbum eructatum de corde Patris: Christus in die temporis Verbum caro factum de utero Virginis matris ... ut panem Angelorum manducaret homo, creator Angelorum factus est homo, utrosque pascens, & integer permanens.*

Sanctus Gregorius lib. 18. expositionum libri Job, sic in caput 28. ratiocinatur: *Mediator quippe Dei atque hominum, homo Christus Jesus, non sicut iste hæreticus desipit, alter in humanitate, alter in deitate est, Non purus homo conceptus, atque editus, post permeritum, ut Deus esset, accepit: sed nunciante Angelo, & adveniente Spiritu mox Verbum in utero, mox intra uterum Verbum caro, & manente incommutabili essentia, quæ ei est cum Patre & cum sancto Spiritu coæterna, assumpsit intra virginea viscera, unde & impassibilis pati, & immortalis mori, & æternus ante sæcula, temporalis posse esse in fine sæculorum: ut per ineffabile sacramentum, conceptu sancto & partu inviolabili, secundùm veritatem utriusque naturæ eadem Virgo & ancilla Domini esset, & mater.*

Sanctus Isidorus in libro de nativitate Domini c. 6. dicit: *Scripturæ auctoritate eumdem Filium Dei natum in carne monstremus. Manifestantes primùm quia idem Filius Dei propter nostram salutem incarnatus, & homo factus est. Sic enim de eo prædicat Isaias.* Parvulus: *inquit*, natus est nobis, Filius datus est nobis ... *Parvulus Christus, quia homo & natus nobis, non sibi. Quod enim homo factus est, nobis proficit, & ideò nobis natus est. Filius autem Deus est nobis: cujus, nisi Dei Filius?... Erubescant itaque impii Judæi, & agnoscant invocare Christum Filium Dei natum, & per assumptionem corporis parvulum factum, &c.*

Beda in Evangelium Joannis, hæc verba, *Et Verbum caro factum est*, &c. sic exponit: *Quod est dicere, Filius Dei homo factus est, & inter homines conversatus. Solet namque Scriptura modo animæ, modò carnis vocabulo totum designare hominem .... Sic ergo hoc in loco quod dicitur, Et Verbum caro factum est nihil aliud debet intelligi, quàm si diceretur, Et Deus homo factus est, carnem videlicet induendo & animam, ut sicut quisque nostrum unus homo ex carne constat & anima, ita unus ab incarnationis tempore Christus ex divinitate, carne, & anima constet.*

Sanctus Anselmus in speculo Evangelici sermonis sic verbum incarnatum alloquitur: *Cum esset Filius Dei, verus Deus, Deo Patri, sanctoque Spiritui coæternus, & consubstantialis ... non despexisti in hoc nostræ mortalitatis ergastulum ..., ipse ad nos venire dignatus es per mandatum Patris, cujus nimiam charitatem experti sumus in te. Venisti, inquam, non locum mutando, sed præsentiam tuam nobis per carnem exhibendo. Descendisti à regali solio sublimis gloriæ tuæ in humilem & abjectam in oculis suis puellam., in cujus sacrosancto utero sola Spiritus sancti inenarrabilis virtus & te concipi fecit, & nasci in vera humanitatis natura.*

Sanctus denique Bernardus sermone 1. in die natalis Domini sic ait: *Deus Pater Verbum fecit abbreviatum. Vultis nosce, quàm longum, quàm breve fecit? Cœlum, inquit hoc Verbum, & terram ego impleo. Nunc caro factum, in angusto locatum præsepio est. A sæculo, ait Propheta, & in sæculum tu es Deus: Et ecce factus est infans diei unius*, &c.

§. VI.

Profertur testimonium Conciliorum generalium.

PRo catholico nostro dogmate habemus auctoritatem octo primorum generalium Conciliorum, Nicæni in symbolo dicentis: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem ..... & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, ex Patre natum unigenitum, id est, ex substantia Patris, Deum ex Deo ... Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus.*

Constantinopolitani I. confirmantis & exponentis Nicænum symbolum dicentisque: *Credimus in unum Deum .... & in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula .... Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est ex Spiritu sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est.*

Ephesini I. actione 1. cum symbolo Nicæno, tamquam indubitata fidei regula, duas epistolas, unam Cyrilli ad Nestorium, & alteram Nestorii ad Cyrillum, ad earum orthodoxiam, vel heterodoxiam definiendam conferentis, atque epistolam Cyrilli ut orthodoxam suscipientis, quia consentiens, Nestorii vero epistolam rejicientis ut heterodoxam, quia dissentientis Nicæno symbolo inventa est.

Chalcedonensis actione 5. in definitione fidei sic loquentis: *Omnem machinationem contra veritatem volens claudere præsens nunc sancta & magna & universalis Synodus, prædicationem hanc ab initio inconcussam docens, decrevit ante omnia, fidem integram & intemeratam permanere trecentorum decem & octo sanctorum Patrum* (Niccenorum .) Et infra: *Unum eumdemque confiteri Filium & Dominum nostrum Jesum Christum consonanter omnes docemus, eumdem perfectum in deitate, & eundem perfectum in humanitate, Deum verum, & hominem verum*, &c.

Constantinopolitani II. canone 2. ita pronuncians: *Si quis non confitetur Dei Verbi duas esse nativitates, unam quidem ante sæcula ex Patre, sine tempore, incorporaliter; alteram verò in ultimis diebus ejusdem ipsius, qui de cœlis descendit, & incarnatus de sancta gloriosa Dei genitrice & semper Virgine Maria, natus est ex ipsa: talis anathema sit.*

Constantinopolitani III. actione 18. in expositione fidei, symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum suscipientis his verbis: *Id quod est à trecentis decem & octo Patribus editum, & dehinc à centum quinquaginta, Deo instituente, confirmatum est, quod etiam cæteræ sanctæ Synodi, ad extinguendam omnem pestiferam hæresim, alacriter susceperunt, & confirmaverunt symbolum, & hoc nostrum sanctum, & universale, à Deo inspiratum consignavit Concilium.* Tum subjecto utroque symbolo, sic post multa prosequentis: *Definit Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum nostrum ... perfectum in deitate, & perfectum eumdem in humanitate, Deum verè, & hominem verè, eundem ex anima rationali & corpore, consubstantialem Patri secundum deitatem, & consubstantialem nobis secundum humanitatem per omnia similem nobis absque peccato.*

Nicæni II. actione 7. in definitione eodem modo Nicænum, & Constantinopolitanum symbolum suscipere se profitentis, & inferiùs sic loquentis: *Duas naturas confitemur ejus, qui incarnatus est propter nos ex intemerata Dei genitrice semper Virgine Maria, perfectum eum Deum, & perfectum hominem cognoscentes.*

Constantinopolitani IV. actione 10. in termino, ubi sic ait: *Insuper & confitemur unicum Dei Verbum, incarnatum, & factum fuisse propter nos, secundùm nos enim Angelus, non legatus, sed ipse Dominus venit, & salvavit nos, & nobiscum factus est Emmanuel: & iste erat Deus verus, &c.*

Prioribus illis Synodis cum Tridentino Concilio addi potest Lateranense IV. sub Innocentio III. cap. Firmiter, ubi hæc leguntur: *Et tandem unigenitus Dei Filius Jesus Christus à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper Virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, una in duabus naturis persona viam vitæ manifestius demonstravit.* Sed antequam veritas catholica, hactenùs probata declaretur, & confirmetur ampliùs sequentibus articulis, sit

§. VII.

Solvuntur difficultates aliquæ.

OBjicies 1. Verbum incarnari conveniens non fuit: Ergo revera incarnatum non est. *R.* neg. ant. Nam Verbum incarnari 1. conveniens fuit Deo: quia incarnatio consentanea est divinæ bonitati: nam, ut ait S. Thomas hic q. 1. art. 1. in O. consentaneum est naturæ boni, ut communicet se, adeòque consentaneum est naturæ summi boni, ut se summè communicet. Bonitas autem divina est Bonitas summa: Ergo consentaneum est Bonitati divinæ, ut se summè communicet, quod aliter fieri non potest, quàm per incarnationem.

2. Conveniens fuit naturæ humanæ; nam per incarnationem factum est, ut Deus esset homo, ac proinde ut homo superior esset Angelis omnibus, totius universi caput, capax meriti infiniti, fons denique salutis omniumque bonorum spiritualium; quæ prærogativæ ita sunt Christi propriæ, ut tamen in totum genus humanum redundent moraliter.

3. Conveniens fuit universo: nam incarnatio fuit complementum quoddam universi: per eam enim factum est, ut universum comprehenderet ordines rerum omnes, ordinem scilicet naturæ, ordinem gratiæ, & ordinem unionis hypostaticæ. Præterea, nemo non videt, ex homine Deo decoris, dignitatis, & ornamenti plurimùm refundi in universum.

Obj. 2. Si Verbum incarnatum est, maximè propter redemptionem generis humani. Atqui conveniens non fuit Verbum incarnari ad redimendum genus humanum. Ergo, &c. Pro solutione, *Nota.* 1. Redemptio generis humani fuit opus maximè conveniens Deo, quia decet summam Bonitatem; generi humano, quia eximit illud à servitute peccati & dæmonis; & universo quia magnopere confert ad ejus perfectionem.

2. Redemptio generis humani fieri potuit tribus modis

modis ; ex pura misericordia , & liberalitae Dei , gratis condonando homini totam offensam ; ex justitia imperfecta , qualemcumque satisfactionem acceptando , & debiti reliquum condonando , & ex perfecta justitia , æqualem pro offensa satisfactionem exigendo .

3. Modus redimendi genus humanum ex perfecta justitia prioribus aliis duobus convenientior est, tum ex parte hominis; major enim gloria ejus est, quòd non indigeat liberali condonatione , & satisfacere possit ex perfecta justitia ; tum ex parte Dei , quia in tali redemptione magis relucent attributa divina, nempe summa justitia, æqualem satisfactionem exigendo summa misericordia tribuendo facultatem exhibendi satisfactionem æqualem ; & summa sapientia , in uno & eodem opere conjungendo virtutes duas , quæ videntur conjungi non posse, summam scilicet justitiam cum summa misericordia.

Igitur convenientissimum fuit , genus humanum redimi ex justitia perfecta: sic autem redimi non potuit, ut suo loco ostendetur, sine unione hypostatica personæ divinæ cum natura humana, vel angelica; aliunde verò convenientius fuit redimi per unionem hypostaticam personæ divinæ cum humana, quàm cum angelica natura: convenientius enim fuit, redimi per Deum hominem , quàm per Deum Angelum; nam quia homo offenderat Deum convenientius erat , ut homo satisfaceret Deo offenso : Præterea, sic major erat dæmonis confusio, quod vinceretur à natura , quam vicerat . Igitur convenientissimum fuit, Verbum incarnari ad redimendum genus humanum . Unde ad objectionem. *R.* neg. min.

At inquies. Major liberalitas est & charitas, gratis condonare, quàm exigere satisfactionem. Item majoris est virtutis injuriam gratis remittere , quàm postulare satisfactionem. *R. ad* 1. Est revera major liberalitas, &c. si non dentur vires & gratia ad satisfaciendum: secùs verò, si dentur. Deus autem sic æqualem satisfactionem exegit ab homine, ut simul ei dederit omnia ad talem satisfactionem exhibendam necessaria, suum nempe Filium unigenitum dando , & ita , ut dicitur Ps. 84. *Misericordia & veritas obviaverunt sibi; justitia & pax osculatæ sunt*.

Ad 2. *R.* In privatis sæpe majoris virtutis est, gratis remittere injuriam, quàm satisfactionem postulare; at non est majoris virtutis in Principe, ad quem delictorum vindicta pertinet: non enim expedit delicta manere impunita. Quod verissimum est , præsertim quando Princeps ita satisfactionem exigit, ut simul det vires ad satisfaciendum necessaria. Vide ad sanctum Thomam hic q. 1. art. 2. in O.

Quæres 1. utrùm secluſa revelatione divina & fide, solo lumine naturali cognosci possit, incarnationem possibilem , vel impossibilem esse.

R. 1. non posse lumine naturali evidenter cognosci, aut demonstrari , incarnationem esse impossibilem . Ratio est, quia falsi dari demonstratio non potest : at quòd incarnatio sit impossibilis , est falsum , ut patet ex dictis articulo 2. Ergo, &c.

R. 2. solo lumine naturali evidenter cognosci , aut demonstrari non posse, quòd possibilis sit incarnatio.

Nam ad hoc cognoscendum & demonstrandum , tria cognitu necessaria sunt , quæ tamen solo lumine naturali non possunt cognosci ; videlicet quòd natura humana possit existere, & non per se subsistere ; quòd tres sint personæ in Deo ; quòd uni ex illis natura humana conjungi substantialiter , & in ea subsistere possit.

At inquies. Angelus solo lumine naturali naturam humanam, & totam ejus capacitatem comprehendit. Ergo solo lumine naturali cognoscit, quidquid in illa, vel circa illam potest fieri; adeòque solo lumine naturali cognoscit , illam uniri posse substantialiter personæ divinæ , atque in ea subsistere . *R.* Angelum solo lumine naturali penetrare humanæ naturæ capacitatem naturalem, non verò obedientialem: unde solo lumine naturali cognoscit id omne, quod in illa aut circa illam fieri potest naturaliter: secùs verò id omne quod in illa aut circa illam supernaturaliter fieri potest . Quod autem natura humana substantialiter uniatur personæ divinæ, & in ea subsistat , non potest fieri, nisi supernaturaliter : quare hoc fieri posse solo lumine naturali non cognoscit Angelus.

At inquies. Angelus solo lumine naturali cognoscit Deum esse omniporentem. Ergo solo lumine naturali cognoscit, Deum posse id omne, quod contradictionem non implicat . Sed incarnatio contradictionem non implicat . Ergo Angelus solo lumine naturali cognoscit, incarnationem possibilem esse Deo . *R.* Angelus solo lumine naturali cognoscit in genere Deum esse omnipotentem , & posse id omne , quod non involvit repugnantiam : at non cognoscit distinctè & in particulari , hoc vel illud mysterium repugnantiam non involvere ; cùm lumine naturali non penetret omnipotentiam divinam , & creaturæ capacitatem obedientialem.

Quæres 2. utrùm solo lumine naturali cognosci aut demonstrari possit, quòd facta sit incarnatio.

R. neg. Quia 1. non potest naturaliter cognosci , quòd Trinitas existat. Ergo naturaliter cognosci non potest, Filium Dei esse incarnatum . 2. Nullum est principium, nullusque naturalis effectus, ex quo incarnatio possit evidenter colligi.

At inquies. Ex miraculis Christi poterat evidenter colligi eum esse Deum , & consequenter evidenter colligi poterat, factam esse incarnationem . *R.* miracula Christi fuisse effectus supernaturales, & quamvis evidenter vera fuerint evidentia simplici, evidentiam illam solo lumine naturali attingi non potuisse sufficienter ad hoc, ut ex illis plusquam probabiliter colligeretur, Christum esse Deum , adeòque incarnationem in eo factam esse.

At inquies. Angelus potest naturaliter cognoscere humanitatem Christi non subsistere per se. Ergo potest naturaliter cognoscere, quòd subsistat in alio, & quòd non subsistat in alia creatura . Ergo naturaliter cognoscere potest , quòd in Deo subsistat . *R.* neg. ant. Cùm enim natura humana non subsistat in se per modum sibi realiter supperadditum se per seipsam, & quidem necessariò, quamdiu non est alteri eam ulteriùs substantialiter complenti unita , certè Angelus non potest naturaliter cognoscere humanitatem Christi non subsistere per se , cùm non possit naturaliter cognoscere, eam esse unitam Verbo substantialiter, & ab illo substantialiter, cognoscere compleri.

ARTICULUS IV.

Utrùm Verbum assumpserit verum corpus humanum, & animam rationalem.

Responsio I.

VErbum assumpsit verum corpus humanum , & animam rationalem.

Prima pars, nempe quòd Verbum verum corpus humanum assumpserit, est contra Cerdonem , Marcionem , Manichæos; &c. & probatur 1. ex Scriptura, Joannis cap. 1. dicitur : *Verbum caro factum est* . At quomodo Verbum caro factum est, si non assumpsit corpus humanum? Lucæ cap. ult. Christus ipse ait : *Quid turbatis estis , & quæ cogitationes ascendunt in corda vestra* (putando me esse phantasma) *videte manus meas , & pedes , quia ipse sum : palpate , & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*. At Christus sic loquendo , si non habuit verum corpus, discipulos suos decipere voluit , quod in Deum, qui summa veritas est, cadere non potuit . Idem de seipso dicit Lucæ cap. 18. *Tradetur gentibus* (Filius hominis) *& illudetur , & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellaverint , occident eum, & tertia die resurget*. Quæ omnia falsa sunt , & totidem mendacia , si Christus verum corpus non habuit . Denique in Scripturis Christus passim dicitur manducasse, dormivisse, flevisse, fatigatus

gatus fuisse ex itinere; quæ omnia non nisi verum corpus habenti convenire possunt: unde si Christus verum corpus non habuit, sed apparens tantùm, in perpetua simulatione versatus est; quod Deo indignissimum esse, nemo non videt.

2. Ex symbolo Apostolico, Nicæno, & Constantinopolitano, in quibus Christus dicitur, passus, crucifixus, mortuus, & sepultus; quibus adde symbolum Athanasianum, in quo dicitur Christus *perfectus Deus perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.*

3. Ex Patribus Augustino scilicet libro 83. quæstionum q. 14. ubi ait: *Si phantasma fuit corpus Christi, fefellit Christus; & si fallit, veritas non est: est autem veritas Christus non igitur phantasma fuit corpus ejus.* Leone Magno epist. 93. ad Turribium cap. 4. ubi de Priscillianistis die natali Domini, & diebus dominicis jejunantibus sic loquitur: *Quod utique ideo faciunt, quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quamdam illusionem ostentata videri volunt, quæ vera non fuerint; sequentes dogma Cerdonis, atque Marcionis, & cognatis suis Manichæis per omnia concordantes.* Et Cyrillo Alexandrino in libro de recta in Dominum nostrum Jesum Christum fide, ad Theodosium Imperatorem scripto, in quo contra negantes Verbum factum esse carnem, seu Verbum verum corpus assumpsisse, sic argumentatur cap. 9. *Igitur si Dei Verbum caro factum non est, cùm nec in eo, quod sustinuit, tentatum sit, non potest iis, qui tentantur, opem ferre, si quidem nulla in umbram passio cadere potest, atque ita omnia, quæ salutis nostræ causa facta sunt, verè in nihilum recident. Nam quale dorsum, quæso, pro nobis cædendum præbuit? aut quales percutientibus genas exhibuit? aut quomodo ad Judæorum verbera fortiter prestitit?*

At inquies. Angeli in veteri testamento sæpe apparuerunt in specie humana; nec tamen inde argui potest, eos fuisse verè homines, & assumpsisse verum corpus humanum. Ergo, &c. *R.* neg. conseq. Dispar enim omninò ratio est de Christo, & Angelis, qui apparuerunt in humana specie: nam hi Angeli brevi aliquo tantùm tempore sic apparuerunt; nec aliquid sibi humani corporis proprium attribuerunt. At Christus è contra diutissimè cum hominibus conversatus est; ex muliere natus, ab eadem per annos plures educatus; deinde à Judæis morti traditus, ac postea à mortuis suscitatus. Præterea, passim se hominem prædicavit, vocando se filium hominis, & humanos affectus sibi attribuit: quare vel confietendum est, eum habuisse verum corpus humanum; vel dicendum, quòd per plures annorum decades in id unum incubuerit, ut ludificaretur homines, quod tamen de Deo sine manifesta impietate asseri non potest.

Secunda pars, nempe quòd Verbum assumpserit animam rationalem, est contra Arianos, & Apollinaristas, & probatur 1. ex Scriptura. Nam Matth. cap. 26. Christus ipse ait: *Tristis est anima mea usque ad mortem* (supple, propter duritiem, & ingratitudinem Judæorum, propter instantem ignominiosissimam & crudelissimam mortem, &c.) Ejusmodi autem tristitia cadere non poterat, nisi in animam intellectivam & rationalem: talis enim tristitia non est corporis, aut etiam animæ sensitivæ, sed animæ rerum spiritualium apprehensivæ, & præsciæ futurorum, qualis profectò non est, nisi sola anima rationalis. Ergo Christus non solùm corpus humanum, sed etiam animam rationalem habuit. Ergo, &c.

2. Ex Concilio Romano IV. Damaso præside, quo tempore Gratianus Occidentis & Orientis Imperator factus est, celebrato, & anathematismo septimo sic pronuntiante: *Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali & intelligibili, dicunt Dei Verbum in humana carne versatum, cum ipse Filius sit Verbum Dei, & non pro anima rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, id est, rationalem & intelligibilem sine peccato animam susceperit, atque salvaverit.* Et ex quinta Synodo generali canone 4. anathematizante eos, *qui non confitentur unitatem Dei Verbi ad carnem, animatam anima rationabili & intellectuali, secundùm compositionem, sive secundum subsistentiam factam esse.*

3. Ratione. Nam 1. Si Verbum est pro anima in Christo, Verbum est forma substantialis, est actus corporis, est pars, est ens incompletum, & ulteriùs complebile, quæ omnia evidenter Deo repugnant. 2. Verbum id totum assumpsit, quod salvavit: atqui salvavit nos potissimùm secundùm animam rationalem. Ergo, &c.

Hoc adversùs Apollinarem argumento usi sunt Patres, ut Athanasius in sermone contra omnes hæreses. *Alloquamur*, inquit, *novam hæresim, quæ ex Syria in Ægyptum promanavit, & Apollinarios, ipsumque Apollinarem, novum dogma proferentem*, (Filium Dei) *corpus solum ex illibata Virgine sumpsisse, Deumque vicem animæ subiisse . . Quid ais* (Apollinaris) *cùm perfectus homo ob prævaricationem mandati è Paradiso dejectus, in mortem cecidit, ejus tantummodò carnem redemptam, recuperatamque esse à Christo, arbitraris?*

Gregorius Nazianzenus in prima ad Celdonium epistola, in qua hæc scribit: *Si quis in hominem mente carentem sperat, amens profectò est, nec dignus, qui totus salute donetur: nam quod assumptum non est, curationis est expers: quod autem Deo unitum est, hoc quoque salutem consequitur: si dimidia tantùm ex parte Adam lapsus est, dimidiatum quoque sit, quod assumptum est, & quod servatur: si autem totus peccavit, toti quoque homini unitus est Dei Filius, ac toti salutem affert, &c.*

Et Joannes Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 6. *Totum*, inquit, *me totus assumpsit, ac totus toti unitus est, ut toti salutem afferret: nam alioqui ne medicina quidem ei allata est, quod assumptum non est. Ergo Dei Verbum per mediam mentem carni unitum est, interiectam videlicet inter Dei puritatem, & carnis crassitiem.* Eodem planè modo ratiocinatur sanctus Thomas opusc. 2. cap. 204. & cap. 205. ubi contra Appolinarem disputans, & probans, Verbum homini Christi pro intellectu & ratione non fuisse, sic ait: *Fuisset contra incarnationis finem, qui est reparatio humanæ naturæ, quæ quidem principalius incipit reparari, quantùm ad intellectivam partem, quæ particeps peccati esse potest: unde præcipuè conveniens fuit, ut* (Verbum) *intellectivam hominis partem assumeret.*

Declaratur & stabilitur ampliùs utraque pars simul, 1. Auctoritate Patrum, Ambrosii scilicet in caput 22. Lucæ, ubi ad hæc Christi verba: *Tristis est anima mea*, alludens, ita loquitur: *Tristis est, non ipse* (Deus) *sed anima. Non est tristis sapientia, non divina substantia, sed anima. Suscepit enim animam meam, suscepit corpus meum, non me fefellit, ut aliud esset, & aliud videretur.* Et Damasceni loco proximè citato, ubi ait: *Toti humanæ naturæ totam divinitatis essentiam unitam esse asserimus: neque enim Deus Verbum quidquam eorum, quæ, cum nos initio fingeret, naturæ nostræ inserit, prætermisit: sed omnia assumpsit, hoc est, corpus, animam intelligentem, & ratione præditam, eorumque proprietates.* Consule Patres alios articulo superiore laudatos.

2. Ex Conciliis generalibus, Constantinopolitano primo in symbolo, in quo de Filio Dei dicitur: *Homo factus est.* Ephesino primo actione 1. epistolam Cyrilli ad Nestorium, quæ incipit, *Intelligo quosdam*, ut orthodoxam approbante, & suscipiente, in qua hæc verba leguntur: *Asserimus autem, Verbum unita sibi secundùm hypostasim carne animata rationali anima, inexplicabili incomprehensibilique modo hominem factum, & hominis Filium extitisse.* Calchedonensi actione 6. in fidei expositione, dicente de Christo: *Docemus eumdem perfectum in deitate, & eumdem perfectum in humanitate, Deum verum & hominem verum, eumdem ex anima rationali & corpore, consubstantialem Patri secundùm deitatem, consubstantialem nobis eumdem secundùm humanitatem.* Constantinopolitano tertio hæc eadem Calchedonensis verba repetente, & Nicæno secundo pariter actione

ne 7. in definitione Christum agnoscente *perfectum Deum, & perfectum hominem.*

Ex his autem sic adhuc breviter argumentor. Filius Dei per incarnationem factus est homo; Christus est perfectus homo, esi verus homo. Atqui homo est totum substantiale ex corpore humano, & anima rationali constans. Ergo, &c. Item Filius Dei incarnatus, nobis consubstantialis est secundùm humanitatem; sicut Deo Patri consubstantialis est secundùm divinitatem. Ergo sicut Patri consubstantialis est secundùm divinitatem, quia unam & eandem numero naturam divinam habet cùm Patre: ita nobis secundùm humanitatem consubstantialis est, quia unam & eamdem specie naturam humanam habet nobiscum, adeòque naturam humanam habet, corpore & anima rationali constantem. *Amplius*, Christus Deo Patri consubstantialis est secundùm divinitatem, quia habet attributa omnia essentialia, quibus constituitur divinitas. Ergo nobis consubstantialis est secundùm humanitatem, quia habet partes omnes essentiales quibus natura humana constituitur.

Responsio II.

Verbum assumpsit corpus humanum ex Virgine Maria.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Matthæi c. 1. dicitur: *Jacob genuit Joseph virum Mariæ de qua natus est Jesus qui vocatur Christus.* Et inferiùs: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est: pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum.* Luc. c. 1. Mariæ dicit Angelus: *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum: Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur.* Et inferiùs: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideòque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et Apostolus ad Galatas cap. 4. sic ait: *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere.*

2. Ex symbolis, Apostolico scilicet, in quo dicitur: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.* Constantinopolitano, in quo dicitur: *Et incarnatus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.* Et Athanasiano, in quo hæc habentur: *Deus est ex substantia Patris ante omnia sæcula genitus; & homo est ex substatia matris in sæcula natus.*

3. Auctoritate Conciliorum generalium, Ephesini scilicet, à quo approba est, & suscepta Cyrilli ad Nestorium epistola, in qua hæc leguntur: *Non dubitarunt* (sancti Patres) *sacram Virginem Deiparam appellare; non quòd Verbi natura, ipsiusve divinitas ortus sui principium ex sancta Virgine sumpserit; sed quod sacrum illud corpus, anima intelligente perfectum, ex ea traxerit, cui & Dei Verbum secundùm hypostasim unitum, secundùm carnem natum dicitur.* Chalcedonensis: in definitione fidei dicentis: *Ante sæcula quidem de Patre genitum secundum deitatem, in novissimis autem diebus eundem propter nos & propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei genitrice secundum humanitatem, unum eumdemque Christum, &c.* Constantinopolitani secundi canone secundo anathematizantis eum, qui non confitetur Dei Verbi duas esse nativitates, unam quidem ante sæcula ex Patre . . alteram verò in ultimis diebus ejusdem ipsius, qui de cœlis descendit, & incarnatus de sancta gloriosa Dei genitrice & semper Virgine Maria, natus est ex ipsa Constantinopolitani tertii, in fidei expositione verba. Chalcedonensis proximè citata adoptantis. Nicæni secundi, in definitione fiedi, in qua sic loquuntur Synodi Patres: *Confitemur autem & Dominam nostram sanctam Mariam proprie ac veraciter Dei genitricem, quoniam peperit carne unum ex sancta Trinitate, Christum videlicet Deum nostrum.*

4. Auctoritate Patrum, & primò quidem eorum, qui scripserunt ante quartum sæculum, & quorum testimonia relata sunt articulo superiore. 2. Eorum: qui post tertium sæculum, sed ante Ephesinam Synodum scripserunt; pro quibus omnibus sint Athanasius, qui in sua ad Epictetum epistola, in Ephesina Synodo laudata, sic loquitur: *Quomodo quidam, qui inter Christianos censentur, in quæstionem vocare audent, Dominusne, quem Maria in lucem edidit, natura quidem & essentia Dei Filius existat, secundum carnem verò ex semine David, & sanctæ Mariæ carne ortum ducat? . . . Quomodo rursùm christiani hominis appellationem usurpare non verentur, qui Verbum in hominem sanctum, perinde atque in aliquem Prophetarum, descendisse asserunt, & non ipsum, sumpto ex Mariæ corpore, hominem factum, sed alium Christum, alium rursùm esse Dei Verbum, quod ante Mariam, & sæcula erat Filius Patris.*

Gregorius Nazianzenus in epistola 1. ad Cledonium, in qua sic ait: *Si quis Mariam Deiparam esse inficiatur, à Deo alienus est. Si quis per Virginem, perinde ac per fistulam, measse, nec in ea divino humanoque modo simul formatum esse dixerit, divino quidem, quia citra viri commercium, humano verò, quia communi prægnantium lege anathema sit.*

Et Ambrosius libro primo de fide cap. 16. ubi hæc Apostoli verba, *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege*, sic interpretatur: *Filium, inquit, suum, non unum de multis, non communem, sed suum, Suum cùm dicit, generationis æternæ proprietatem significavit. Hunc postea factum ex muliere asseruit, ut factura non divinitati, sed assumptioni corporis adscriberetur, factum ex muliere* (Maria scilicet) *per carnis susceptionem, &c.*

3. Ex Patribus qui scripserunt post Ephesinam Synodum; pro quibus omnibus hic nobis duo sufficient, nempe sanctus Leo in sua ad Flavianum epistola, in qua sic loquitur: *Idem verò sempiterni genitoris unigenitus sempiternus, natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine; quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ & sempiternæ nihil minuit, nihil contulit . . . conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum Matris Virginis, quæ ita illum salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit.*

Et sanctus Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 2. ubi hæc habet: *Neque enim Deus Verbum præexistenti seorsim carni unitus est, verum posteaquam in sanctæ Virginis uterum immigravit, citra ullam circumscriptionem in hypostasi sua, ex castis ipsius perpetuæ Virginis sanguinibus carnem anima rationali atque intellectuali animatam condidit, humanæ nimirum conspersionis primitias assumens, ac Verbum ipsum carni hypostasis factum est, &c.*

Dices. Apostolus, prima Corinthiorum cap. 15. ait: *Primus homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis.* Ergo falsum est, quòd Verbum corpus humanum assumpserit ex Virgine Maria. *R.* neg. cons. Nam Apostolus Christum appellat hominem cœlestem, & dicit eum de cœlo venisse, quia sic est homo, ut etiam sit Deus, cùm sit persona divina in duabus naturis subsistens. Hanc responsionem suggerit Leo Magnus in sua ad Flavianum epistola: *Propter hanc*, inquit, *unitatem personæ, in utraque natura intelligendam, & Filius hominis legitur descendisse de cœlo, cùm Filius Dei carnem de ea Virgine, de qua est natus, assumpserit.*

Articulus V.

Utrum Verbum ita assumpserit corpus & animam, ut divinitas, corpus, & anima in unam naturam coaluerint.

Responsio.

Verbum non ita assumpsit corpus humanum, & animam rationalem, ut divinitas, corpus, & anima in unam coaluerint naturam: sed post unionem in Christo duæ sunt naturæ integræ, distinctæ, & inconfusæ, nempe divina & humana.

Est contra Eutychem, & probatur 1. ex Patribus, qui ante exortam Eutychianam hæresim scripserunt; pro quibus omnibus erunt Athanasius, in lib. de incarna-

carnatione Christi, ubi ait: *Appellabitur perfectus Deus, & perfectus homo Christus . . . secundum rationem existendi sine defectu plenam & integram, ut unus sit utrinque per omnia idem & Deus, & homo.* At si Christus simul est Deus & homo, perfectus Deus & perfectus homo, necessariò divinitatem integram habet, cum integra humanitate.

Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. *Servemus*, inquit, *distinctionem divinitatis & carnis. Unus in utraq; loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. Etsi idem loquitur, non uno semper loquitur modo . . quasi Deus loquitur, quæ sunt divina, quia Verbum est: quasi homo dixit, quæ sunt humana, quia in mea substantia loquebatur.*

Augustinus tract. 78. in Evangelium Joannis. *Quid igitur*, inquit, *hæretice, cùm Christus sit Deus & homo, loquitur ut homo, & calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare divinam.*

Cyrillus in libro de incarnatione unigeniti cap. 13. ubi ait: *Unus igitur est & ante incarnationem Deus verus, & qui in humanitate mansit id, quod erat, & est, & erit. Non discernendum igitur unum Dominum Jesum Christum in hominem seorsum, & seorsum in Deum, sed unum eumdemque Jesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, sed eas inconfusas inter se servantes.*

2. Ex Patribus, qui scripserunt post exortam hæresim Eutychianam; pro quibus omnibus sint sanctus Leo in sua ad Flavianum epistola, in qua sic loquitur: *Salva igitur proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est à majestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad persolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis, naturæ est unita passibili.* Porrò, quod hic obiter observasse operæ pretium erit, præfacta epistola, jam à nobis multoties laudata, & postmodùm laudanda; summæ auctoritatis est, cùm olim ab omnibus totius orbis christiani Episcopis suscepta & subscripta fuerit.

Sanctus Fulgentius in libro de fide ad Petrum diaconum cap. 14. ubi hæc habet: *Firmissimè tene, & nullatenùs dubites, Christum Filium Dei, sicut de Deo Patre plenum perfectumque Deum, ita de Virgine matre plenum perfectumque hominem genitum, id est, Verbum Deum, habentem sine peccato veram nostri generis carnem & animam rationalem.*

Sanctus Gregorius lib. 18. moralium cap. 27. ubi ita loquitur: *Ipse* (Christus Jesus) *ante sæcula de Patre sine matre, ipse in fine sæculorum de matre sine patre . . . manens unus ex utraque & in utraque natura, nec naturarum copulatione confusus, nec naturarum distinctione geminatus.*

Et sanctus Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 3. *Nos*, inquit, *Christum haud quaquam unius compositæ naturæ esse asserimus, neque ex aliis aliud, quemadmodum ex anima & corpore hominem, aut ex quatuor elementis corpus, verum ex aliis eadem; siquidem ex deitate & humanitate eundem Deum perfectum, & hominem perfectum & esse, & dici, atque ex duabus & in duabus naturis esse confitemur.*

3. Ex Synodis particularibus, Alexandrina in causa Nestorii, Cyrillo præside celebrata, quæ in sua ad Nestorium synodica epistola sic loquitur: *Unigenitum Dei Verbum ex Patris substantia natum . . . salutis nostræ causa descendisse, seque ad exinanitionem demisso, incarnatum & hominem factum . . . dicimus; id interim, quod suapte natura erat, non abjiciens, sed hoc ipsum quod erat, hoc est, verus naturalisque Deus, licèt carnem & sanguinem assumpsisset, constanter manens: neque carnem in divinitatis naturam versam, nec contra rursum ineffabilem illam naturam in carnis substantiam transmutatam asserimus.*

An. 649. Lateranensi sub Martino primo can. 6. quo dicitur: *Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem, in duabus & ex duabus naturis, substantialiter unitis, inconfusè, & indivisè unum eumdemque esse Dominum & Deum Jesum Christum, condemnatus sit.*

Hispalensi secunda, sancto Isidoro præside, actione 13. ubi referuntur, & adoptantur hæc sancti Fulgentii verba: *Si quis in Domino nostro Jesu Christo aut duas naturas, aut unam noluerit, sive dubitaverit credere aut prædicare personam . . . à catholica fide deprehenditur ac demonstratur extraneus . . . Verbum caro factum unus & plenus est Christus, unus ex utraque & in utraque, id est, in humana, divinaque natura.*

Toletana XI. in præfactione, ubi hæc verba leguntur: *Ita verbum caro factum est, ut non tantùm ibi sit Verbum Dei, & hominis caro, sed etiam rationalis hominis anima; atque hoc totum, & Deus dicatur propter Deum, & homo propter hominem. In quo Dei filio duas credimus esse naturas, unam divinitatis, alteram humanitatis, &c.* An. 678.

Forojulienses, in symbolo fidei dicente: *In una Christi Jesu persona, verus Dei, verusque hominis filius, non alter hominis filius, & alter Dei; sed unus idemque Dei & hominis filius, in utraque natura, divina scilicet & humana, Deus verus, & homo verus . . . . In utraque natura proprium eum, & non adoptivum Dei Filium confitemur, quia inconfusibiliter, & inseparabiliter, assumpto homine unus idemque est Dei & hominis filius.* An. 791.

4. Auctoritate Conciliorum generalium, Calchedonensis in definitione fidei, in qua ait: *Unum eumdemque Christum* (docemus) *Filium, Dominum, unigenitum, in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum; nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magnisque salva proprietate utriusque naturæ, &c.*

Constantinopolitani II. can. 8. quo dicitur: *Si quis ex duabus naturis deitatis & humanitatis constitens unitatem factam esse, vel unam naturam Dei Verbi incarnatam dicens, non sic eam excipit, sicut Patres docuerunt, quòd ex divina natura & humana, unitione secundùm subsistentiam facta, unus Christus effectus est, sed ex talibus vocibus unam naturam sive substantiam deitatis & carnis Christi introducere conatur, talis anathema sit . . . . æqualiter enim & eos, qui per partem dividunt, vel incidunt, & eos qui confundunt divinæ dispensationis mysterium Christi, rejicit & anathematizat Dei Ecclesia.* An. 553.

Constantinopolitani III. in fidei definitione verba Calchedonensis proximè relata repetentis, & Nicæni II. in definitione fidei, in qua sic loquitur: *Duas naturas confitemur ejus, qui incarnatus est propter nos, ex intemerata Dei genitrice semper Virgine Maria, perfectum eum Deum, & perfectum hominem cognoscentes.* An. 689. An. 787.

Obj. 1. Joannis cap. 1. Verbum eodem modo dicitur caro factum, quo ejusdem Joannis cap. 2. aqua dicitur vinum facta. Sed aqua dicitur vinum facta per conversionem ejus in vinum. Ergo, &c. *R.* Verbum dicitur caro factum eodem modo, quoad formam verborum, quo aqua dicitur vinum facta; non eodem modo quoad sensum, qui in eadem verborum forma potest esse, & sæpe est diversus pro materiæ diversitate. Sic v.g. cùm Apostolus Galat. cap. 3. dicit Christum factum esse maledictum, certè sensus non est, quòd Christus conversus sit in maledictionem.

At inquies. Justinus Martyr in secunda pro Christianis apologia dicit, panem in Eucharistia fieri carnem Christi, sicut Verbum caro factum est. At panis in Eucharistia fit caro Christi per conversionem. Ergo, &c. *R.* Justinum Martirem loco laudato velle tantùm, quòd in Eucharistia verè caro Christi sit; sicut Verbum verè caro factum est. Verba sancti Martyris sunt: *Quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jesus Christus Servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causa habuit, ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus, ab ipso profecti, gratiæ sunt actæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse edocti sumus.*

Obj. 2.

Obj. 2. Patres sæpe comparant unionem divinitatis & humanitatis cum unione animæ rationalis & corporis. Sed ex unione animæ rationalis & corporis resultat una natura. Ergo pariter, &c. *R.* Patres comparant quidem unam unionem cum altera, at non in omnibus comparant, tantumque volunt, divinitatis cum humanitate unionem tam esse realem, physicam ac substantialem, quàm realis, physica, ac substantialis est unio animæ rationalis cum corpore; & sicut ex unione animæ rationalis cum corpore resultat unus homo, ita ex divinitatis & humanitatis unione resultare unum Christum, qui est Deus homo, seu persona divina in naturis duabus, divina & humana, subsistens.

Hujus responsionis bonitas patet ex symbolo Athanasino, in quo dicitur: *Qui licèt Deus sit & homo, non duo tamen, sed unus est Christus. Unus autem non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino, non confusione substantiæ, sed unitate personæ: nam sicut anima rationalis & caro unus est homo: ita Deus & homo unus est Christus.* Ex quibus verbis apparet, per illam unionis animæ rationalis cum corpore comparationem aliud nihil intendi, quàm quòd, sicut ex unione animæ cum corpore unus homo fit absque confusione, ita ex unione divinitatis cum humanitate, manentibus illis distinctis inter se, & inconfusis, fit unus Christus; & quòd, sicut unio animæ cum corpore, realis ac substantialis est, ita & realis ac substantialis est unio divinitatis cum humanitate: cum hoc tamen discrimine, quòd ex unione animæ & corporis resultet una natura; ex unione verò divinitatis & humanitatis resultet una persona, habens duas naturas, divinam & humanam.

Obj. 3. Patres, ut Cyprianus, Augustinus, & Cyrillus unionem divinitatis cum humanitate nominant mixtionem. Ergo, &c. *R.* quod jam aliàs observatum est; Patres nomine mixtionis, quando eam ad unionem Verbi cum humanitate conjunctionem exprimendam adhibent, nihil aliud intelligunt, quàm intimam & substantialem unionem, qua duo conjunguntur intimè, salva utriusque integritate.

Nota. Duplex distingui potest mixtio: una, qua duo sic intimè conjunguntur, & permiscentur, ut utrumque integritatem suam amittat; talis est mixtio duorum liquorum: altera verò, qua duo intimè conjunguntur, & quasi permiscentur, ita tamen ut utrumque servet suam integritatem; talis est mixtio duorum entium spiritualium, ut animæ rationalis, & gratiæ sanctificantis; vel duarum substantiarum, quarum una materia est, & altera spiritus, ut mixtio corporis humani & animæ rationalis: de hac autem, non de illa mixtione loquuntur Patres citati, cùm dicunt, Verbum per incarnationem mixtum esse homini, ut

Prob. 1. de sancto Cypriano: nam libro adversus idola, postquam dixit: *Deus cum homine miscetur*, statim subjicit: *Hic Deus noster, hic Christus est, qui mediator duorum, hominem induit, quem perducat ad Deum Patrem.* Quo modo loquendi apertè significat Deum Verbum, & humanitatem à Deo Verbo assumptam, tam retinere suam integritatem, quam suam retinet vestis, & corpus veste indutum: cum hoc tantùm discrimine, quòd corpus & vestis per solam juxtà positionem conjungantur, Verbum verò, & humanitas assumpta conjungantur, & quasi permisceantur per intimam & substantialem unionem, ex qua resultat unus Christus, ac mediator Dei & hominum, qui est una persona subsistens in duabus naturis; vel, si vis, vi cujus Deus est homo vere, & homo vere Deus. Unde sic statim prosequitur sanctus Martyr: *Quod homo est, esse Christus voluit.*

2. De sancto Augustino ex epistola 2. ad Volusianum; in ea enim sic loquitur: *In hac persona* (Christi) *mistura est Dei & hominis, si tamen recedat auditor à consuetudine corporum, quà solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam.* Quibus verbis apertè significat, in incarnatione Verbum mistum esse homini, salva utriusque integritate, quod adhuc amplius declaratur ex eo, quod subjicit: *Ergo persona hominis mistura est animæ & corporis; persona autem Christi mistura est Dei & hominis:* sic enim loquendo, tam à mistione verbi cum homine, quàm à mistione corporis cum anima, confusionem excludi: nam sicut intelligit, personam hominis misturam esse animæ & corporis, utroque manente inconfuso; ita intelligit, personam Christi misturam esse Dei & hominis, utroque inconfuso manente; atque perinde est, ac si diceret: Sicut ex corpore & anima, sine confusione mistis, & integritatem suam servantibus, resultat persona hominis, seu persona, quæ est homo: ita ex Deo & homine, mistis absque confusione, & suam servantibus integritatem, resultat persona Christi, seu persona, quæ est Deus homo.

3. De S. Cyrillo, ex ejus ad Joannem Antiochenum epistola, quæ incipit, *Lætentur cœli*, & in qua expresse ac disertè à mysterio incarnationis removet eam mixtionem, qua duo ita confunduntur, ut utrumque, vel saltem alterutrum, suam integritatem amittat. *Tua verò sanctitas*, inquit, *illorum ora comprimere dignetur, qui concretionem, vel confusionem, vel commixtionem Verbi Dei cum carne factam esse dicunt: verisimile namque est nonnullos esse, qui ista quoque de me in vulgus jactent, quasi talia senserim, aut dixerim. Atqui tantùm abest, ut eos etiam insanire existimem, qui vel aliquam conversionis adumbrationem in divinam Verbi naturam cadere posse suspicantur: manet enim illa, quod est, semper, &c.*

Obj. 4. S. Damascenus in sua dialectica cap. ultimo, docet expresse, ex duabus naturis, divina & humana, in Christo factam esse unam naturam compositam: Sic enim habet loco laudato; *Illud scire attinet, hypostaticam unionem unam rerum conjunctarum naturam efficere.* Ergo, &c. *R.* neg. ant. *Ad probationem R.* Billium, cujus versio nobis objicitur, malè vertisse naturam pro hypostasi, textus enim græcus habet μίαν ὑπόστασιν, non μίαν Φύσιν. Præterea, eodem capite negat idem Damascenus, ex duabus naturis unam tertiam compositam effici posse: sic enim inferius loquitur: *Illud autem intelligendum est, naturas quidem inter se per hypostasim uniri posse, ut in homine, & item naturam ab hypostasi assumi, & in ipsa subsistere posse: quæ quidem ambo in Christo intueri licet, nam in eo naturæ, divina nimirùm & humana, copulatæ sunt; atque in Dei Verbi hypostasi, quæ prius erat, animata ipsius caro subsistit, eamque hypostasim habuit. At verò ut ex duabus naturis, natura una composita, aut ex duabus hypostasibus una hypostasis efficiatur, omninò fieri nequit. Propterea quòd contrariæ substantiales differentiæ in una eademque natura simul esse non possunt: siquidem earum munus est, naturas eas, quibus insunt, inter se dirimere, &c.* Vide eundem lib. de natura composita, in quo contra Acephalos accuratè probat, in Christo non esse naturam ex divinitate & humanitate compositam.

Obj. 5. S. Cyrillus negat duas naturas post unionem, ut probatur ex libro ad Reginas misso, ubi Athanasium laudans sic ait: *Cognoscimus illum Dei Filium & Deum esse secundùm spiritum, filium autem hominis secundùm carnem: non duas naturas ... sed unam naturam divini Verbi incarnatam.* Ergo, &c. *R.* neg. ant. cujus falsitas ex innumeris sancti Cyrilli locis ostendi potest; pro quibus omnibus, unus aut alter hic nobis sufficiet. In epistola ad Nestorium scripta, quæ incipit, *Intelligo quosdam*, in Concilio Ephesino lecta, & ab omnibus Concilii Patribus suscepta, sic loquitur: *Asserimus Verbum unita sibi secundùm hypostasim carne, animata rationali anima, inexplicabili incomprehensibilique modo hominem factum ... & quamvis naturæ sint diversæ, veratamen unione coeuntes, unum nobis Christum & Filium effecerunt: non quòd naturarum differentia propter unionem sublata sit; verùm quòd divinitas & humanitas*

secre-

secreta quadam ineffabilique conjunctione in una persona unum nobis Jesum Christum & Filium constituerint. Juxta sanctum Doctorem igitur, in Christo post unionem naturæ manent diversæ, & divinitas ac humanitas, quamvis vera unione coeuntes, non unam tertiam naturam, sed unum Christum, & unum Filium, qui simul Deus & homo est, constituerunt.

In epistola ad Joannem Antiochenum scripta, quæ incipit, *Lætentur cœli*, sanctus Cyrillus relata confessione Episcoporum Orientalium, in qua expresse admittunt duas naturas post unionem; in ea enim sic loquuntur: *Duarum naturarum facta est unio, & propterea unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur, Secundum hunc inconfusæ unitatis intellectum sanctam Virginem Deiparam esse confitemur, &c.* Hac, inquam, Orientalium confessione relata, Cyrillus sic continuò prosequitur: *Cum has ergo sacras vestras voces legissemus, & nos ipsos quoque non aliter sentire animadvertissemus, ... glorificavimus omnium Salvatorem Deum, &c.* Duas igitur in Christo naturas, easque substantialiter & secundùm hypostasim unitas, cum Orientalibus Episcopis agnoscebat Cyrillus, quod confirmatur ex eo, quòd inferius hæc subjicit: *Unus est Dominus Jesus Christus, quamvis naturarum differentia non ignoretur, è quibus inexplicabilem illam unionem factam fuisse dicimus.*

Porrò quia non deerant, qui præfatam Orientalium confessionem, ipsumque Cyrillum ejus laudatorem, eò quòd in illa Orientales duas naturas nominarent, & ita sentirent cum Nestorio, qui duas quoque naturas dicebat, ut refert Cyrillus ipse in commonitorio ad Eulogium presbyterum, ibidem respondet, non omnia quæ dicunt hæretici, statim rejicienda esse, & Nestorium non errare, duas naturas dicendo, sed earum substantialem & hypostaticam unionem negando. *Verum*, inquit, *qui hoc nomine nos accusant, respondendum est, non omnia, quæ hæretici dicunt, statim fugienda ac repudianda esse: multa enim confitentur ex iis, quæ nos quoque asserimus .. licèt duas naturas esse dicat* (Nestorius) *carnis & Verbi Dei differentiam significans* (in quo rectè sentit) *est enim alia Verbi, alia carnis natura; attamen* (in quo malè sentit) *unionem unà nobiscum non confitetur* (à quo errore longè absumus) *nos enim illas adunantes, unum Christum, unum eundemque Filium, unum Dominum confitemur, &c.* Duas itaque naturas dicebat Cyrillus cum Nestorio; sed eas, contra eundem Nestorium, secundùm hypostasim unitas, adeoque unum Christum, unum eundem Filium, unum Dominum efficientes confitebatur.

Ad probationem *R. S.* Cyrillum loco laudato non dicere, unam naturam Verbi incarnati: sed, quod longè aliud est, unam naturam Verbi incarnatam. Dicendo absolutè & simpliciter unam naturam Verbi incarnati, unicam in Christo naturam assereret: at dicendo unam naturam Verbi incarnatam, non aliud intendit significare, & significat, quàm naturam divinam & humanam in Verbo unitas esse substantialiter, & secundùm hypostasim, atque per unionem illam eas coivisse in unam personam, unum Christum, unum Filium, unum Dominum, ut ipse disertis verbis asserit in suo ad Eulogium commonitorio proximè citato, ubi ait de Nestorio loquens: *Licèt duas naturas esse dicat, carnis & Verbi Dei differentiam significans .. attamen unionem unà nobiscum non confitetur: nos enim illas adunantes, unum Christum, unum eumdem Filium, unum Dominum confitemur, & unam propterea Dei naturam incarnatam dicimus.* Quare quinta Synodus generalis canone 8. rectè mentem Cyrilli interpretatur, cùm ait, Cyrillum, dicendo unam Dei Verbi naturam incarnatam, non aliud voluisse, quàm *quod ex divina natura & humana, unitione secundùm subsistentiam facta, unus Christus effectus est*. Sed

Ad plenam loci, qui nobis objicitur, intelligentiam, *Nota*. Nestorius dicebat hominem assumptum cum Deo Verbo adorandum esse, sed tamquam alterum cum altero, ac proinde duplici adoratione, una scilicet, quæ ad Dei Verbum, altera verò, quæ ad purum hominem assumptum terminaretur, quarumque prima esset adoratio latriæ, altera verò non. Blasphemam hanc Nestorii doctrinam damnavit Cyrillus in Alexandrina sua Synodo canone 8. quo dicitur: *Si quis hominem assumptum unà cum ipso Dei Verbo adorandum, unà cum illo glorificandum, unà cum illo tamquam alterum in altero existentem Deum appellandum esse dicere ausus fuerit, (hunc enim intellectum particula cum adjecta, perpetuo & necessario afferre consuevit) & non una potius adoratione Emmanuelem honorat; unamque illi glorificationem attribuit, quatenùs Verbum factum est caro; anathema sit.*

Porrò in loco illo, qui nobis objicitur, non aliud intendit Cyrillus, quàm quod in præfato canone: *Agnoscimus*, inquit cum Athanasio in lib. de incarnatione Verbi, *illum Dei Filium Deum esse secundùm spiritum; filium autem hominis secundùm carnem: non duas naturas* (scilicet non substantialiter, sed accidentaliter tantùm unitas) *unam* (divinam) *adorandam* (adoratione latriæ) *alteram non adorandam* (eadem illa adoratione) *sed unam naturam divini Verbi incarnatam, quæ simul cum ejus carne una adoratione* (latriæ) *adoratur: neque duos rursum filios, alterum verum adorandumque* (latria) *nempe Filium Dei; alterum ex Maria hominem* (purum, adeoque) *non adorandum* (latria,) *sed per gratiam, perinde ac cæteri homines in filium cooptatum, &c.* (proindeque non nisi inferiori adoratione, quæ dulia dicitur adorandum.)

Quid igitur hìc volunt Athanasius & Cyrillus? In Christo non esse alterum & alterum, sed unum; non esse duos filios, unum Dei, & alterum hominis, sed unum, qui simul est Filius Dei & hominis; adeoque in Christo non esse duos, simul quidem adorandos, sed adoratione diversa, quorum scilicet unus, nempe Filius Dei, suprema, alter verò, nempe filius hominis, inferiori adoratione adorandus sit; sed unum tantùm, unica, nempe suprema adoratione adorandum, utpote Emmanuelem, seu Deum simul & hominem.

Breviter, hìc Athanasius & Cyrillus agnoscunt, non duas naturas, sed unam naturam divini Verbi incarnatam, hoc est, Christum non esse duas naturas discretas, & in recto, sed unam naturam Verbi divini humanæ conjunctam hypostaticè, proindeque unam in recto, nempe divinam, & alteram in obliquo, nempe humanam, atque adeò Christum non esse duos, sed unum, nempe Verbum cum sua divina natura habens humanam, quacum una suprema adoratione adorandum est.

ARTICULUS VI.

Utrùm Verbum ita corpus humanum, & animam rationalem assumpserit, ut divinitas, corpus, & anima in unam personam coaluerint.

Responsio.

VErbum sic corpus humanum, & animam rationalem assumpsit, ut divinitas, corpus, & anima in unam & eamdem personam coaluerint, hoc est, ut post assumptionem, una & eadem persona in duabus naturis, divina & humana, subsistat, atque ita una & eadem persona simul sit Deus & homo.

Est contra Theodorum Mopsuestenum, & Nestorium, & *prob.* 1. auctoritate Scripturæ. Joannis cap. 1. dicitur: *Verbum caro factum est*. Ergo vel Verbum desiit esse Deus, quod dici non potest, nec dicunt Theodorus, & Nestorius; vel Verbum simul est Deus & homo, adeoque una & eadem persona simul est Deus & homo. Ad Philippenses cap. 2. sic loquitur Apostolus: *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens; in simili-*

militudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, humiliavit semetipsum, factus obediens, &c. Ergo ex Apostolo, Deus Verbum in aliquo vero sensu semetipsum exinanivit, uniendo se naturæ humanæ. At in nullo sensu semetipsum exinanire potuit, uniendo se naturæ humanæ unione accidentali & morali, quæ est secundùm inhabitationem, affectum voluntatis, & dignitatis communicationem, quo modo Verbum naturæ humanæ unitum esse, Theodorus & Nestorius volunt. Ergo Verbum univit se naturæ humanæ unione substantiali, vel, ut Patres loquuntur, secundùm hypostasim, & unione physica; ita ut per hanc unionem, Verbum verè factum sit homo, & ex hac unione resultarit una persona in duabus naturis, divina & humana, subsistens, unus Dominus, unus qui simul est Deus & homo, unus qui simul est Dei & hominis Filius, unus Christus.

Argumentum hoc suggerit sanctus Thomas opusculo secundo cap. 203. ubi sic contra Nestorium ex verbis Apostoli laudatis argumentatur: *Hanc unionem Dei & hominis Apostolus exinanitionem nominat, dicens Philipp. 2. de Filio Dei, qui cùm in forma Dei esset . . . Non est autem exinanitio Dei, quod creaturam rationalem inhabitet per gratiam: alioquin & Pater, & Spiritus exinanirentur, quia & ipsi creaturam rationalem per gratiam inhabitant, dicente Domino de se, & de Patre, Joan. 14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Et Apostolus de Spiritu sancto, 1. Corinth. 3. *Spiritus Dei habitat in vobis.*

Legitur Joan. cap. 8. *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Et cap. 10. *Ego & Pater unum sumus.* Ex quibus locis sic argumentor cum S. Thoma, opusculo 2. cap. 203. In his locis persona loquentis attribuit sibi, quæ Dei sunt, nempe divinitatem cum æternitate: nam vox, *Ego*, personam loquentis demonstrat. Persona autem loquentis his in locis est persona Christi, his enim in locis Christus loquitur. Ergo persona Christi Deus est. Sed persona Christi est Christus ipse. Ergo persona Christi simul est Deus & homo, cùm Christus sit homo.

1. Joan. c. 5. dicitur: *Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei?* Et Matth. cap. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Et Joan. c. 9. *Tu credis in Filium Dei? Respondit ille & dixit: Quis est Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo Domine, & procidens adoravit eum.* In penultimo textu Petrus Christo quærenti, quem eum esse dicat, ipse cum aliis discipulis respondet, eum esse Filium Dei; quam responsionem non modò non improbat Christus, sed è contra mirificè extollit, dicendo: *Beatus es Simon, &c.* illique præmium promittit primatum Ecclesiæ dicendo: *Tu es Petrus, &c.* In ultimo verò textu cæco illuminato apertè declarat, se esse Filium Dei, seque ab eo ut Filium Dei adorari patitur. Ex quibus sic jam argumentor. Si Christus est Deus, una est persona Dei & hominis. Verum prius. Ergo, &c. Sequelam majoris non negat Nestorius, & est per se manifesta. Nam si in Christo alia est persona Dei, & alia persona hominis, Christus non est Deus, sed purus homo. Minor verò patet ex locis Scripturæ laudatis.

Prob. 2. Ex symbolis: nam de Filio Dei dicitur in symbolo Apostolico: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, passus, &c.* Et in Nicæno: *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus: passus est, & resurrexit, &c.* Et in Constantinopolitano: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est, crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est, &c.* Quæ omnia apertè falsa sunt, si Verbi cum natura humana unio substantialis non est adeòque si persona Verbi diversa & distincta est à persona hominis ex virgine nati: in hac enim hypothesi omnia illa, quæ in laudatis symbolis dicuntur, soli personæ hominis ex Virgine nati convenient, nullatenùs verò personæ Verbi. Ita ex symbolo Apostolico S. Thomas cap. proximè citato ratiocinatur: *Non enim*, inquit *ea quæ sunt hominis, de Filio Dei prædicarentur, nisi eadem esset persona Filii Dei & hominis, quia quæ uni personæ conveniunt, non ex hoc ipso de alteræ prædicantur: sicut quæ conveniunt Paulo, non ex hoc ipso prædicantur de Petro.* Apertè igitur ex laudatis symbolis colligitur, unam & eandem in Christo personam esse Dei & hominis; quod ampliùs demonstratur ex symbolo Athanasiano, in quo hæc leguntur: *Est ergo fides recta, ut credamus, & confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius, Deus & homo est . . . perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens . . . . qui licèt Deus sit & homo, non duo tamen, sed unus est Christus . . . unus omninò non confusione substantiæ, sed unitate personæ.*

Prob. 3. Auctoritate Patrum qui ante quartum sæculum scripserunt, & disertis verbis asseruerunt Christum esse Filium Dei, seu Deum Verbum. Primus occurrit Justinus Martyr in apologia 2. ubi ait: *Jesus Christus, unus & solus propriè Filius Deo genitus, qui nimirùm ratio & verbum ejus, & primogenitus, virtus est.*

Justinum sequuntur Irenæus, qui, lib. 3. udversus hæreses ubi cap. 17. hunc præfixit titulum: *Ostensio quoniam unus & idem & ipse Deus Christus Verbum sit Dei.* Clemens Alexandrinus in admonitione ad gentes: *Verbum quidem*, inquit, *ab alto petita origine, divinum universorum principium & fuit, & est: quia autem nunc nomen accepit olim sanctificatum, potestate dignum Christus, novum mihi vocatum est canticum. Hinc ergo verbum Christus . . . nunc autem apparuit hominibus hic ipse Verbum, qui solus est ambo Deus & homo.* Dionysius Alexandrinus in epistola adversus Paulum Samosatenum: *Christus*, inquit, *non solo nomine, sed veritate est Christus Jesus, qui est ante sæcula Verbum, & ipse factus est homo, ex Maria incarnatus.* Tertullianus in libro de præscriptionibus cap. 13. *Regula est autem fidei*, inquit, *ut* (credamus Verbum Dei Patris Filium) *delatum ex Spiritu Dei Patris & virtute in Virginem Mariam, carnem factum in utero ejus, & ex ea natum hominem, & esse Jesum Christum.* Et Cyprianus in libro adversus idola. *Sermo*, inquit, *& Filius Dei mittitur . . . . hic in Virginem illabitur, carne Spiritu sancto cooperante induitur . . . hic Deus noster, hic Christus est.*

Prob. 4. Ex Patribus, qui post sæculum tertium, & ante exortam Nestorianam hæresim scripserunt. Pro quibus omnibus hic erunt Athanasius in epist. ad Epictetum, ubi ait: *Quomodo christiani hominis appellationem usurpare non verentur, qui Verbum in hominem factum perinde atque in aliquem Prophetarum, descendisse asserunt, & non ipsum, sumpto ex Maria corpore, hominem factum; sed alium Christum, alium rursum esse Dei Verbum, quod ante Mariam, & sæcula erat Filius Patris?*

Gregorius Nazianzenus in epist. 1. ad Cledonium: *Si quis*, inquit, *duos introducit filios, unum quidem ex Deo & Patre, alterum verò ex Maria, non autem unum atque eundem; is quoque ab ea adoptione excidat, quæ rectam fidem servantibus promissa est. Duæ namque naturæ sunt; Deus & homo . . non tamen duo sunt filii.* Superiùs dixerat: *Neque enim hominem à divinitate separamus? sed utrumque unum eundemque esse profitemur: primò quidem non hominem, sed Deum & Filium unicum, ac sæculis omnibus antiquiorem . . . in fine autem etiam hominem propter salutem nostram assumptum, &c.*

Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. *Unus*, inquit, *in utraque* (divinitate & carne) *loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est . . . quasi Deus loquitur, quæ sunt divina, quia Verbum est: quasi homo dixit, quæ sunt humana, quia in mea substantia* (sibi substantialiter unita) *loquebatur.* Hieronymus in epist. ad Hedibiam, q. 9. ubi sic loquitur: *Hæc dicimus,*

timus, non quòd alium Deum, alium hominem esse credamus, & duas personas faciamus in uno Filio Dei, sicut nova hæresis calumniatur: sed unus atque idem Filius Dei, & filius hominis est.

Et Augustinus in enchiridio cap. 35. *Christus Jesus*, inquit, *Dei Filius est, & Deus & homo est: Deus ante omnia sæcula, homo in nostro sæculo; Deus, quia Dei Verbum, Deus enim erat Verbum: homo autem, quia in unitatem personæ accessit Verbo anima rationalis & caro: quocirca in quantùm Deus est, ipse & Pater unum sunt; in quantùm autem homo, Pater major est illo: cum enim esset unicus Dei Filius, non gratia, sed natura, ut esset etiam plenus gratia, factus est & hominis filius: idemque ipse utrumque, ex utroque unus Christus .... unus Dei Filius, idemque hominis filius; unus hominis filius, idemque Dei Filius: non duo Filii Dei, Deus & homo, sed unus Dei Filius: Deus sine initio, homo à certo initio, Dominus noster Jesus Christus.*

Prob. 5. ex Patribus, qui post exortam Nestorianam hæresim scripserunt: pro quibus omnibus hic erunt Cyrillus in epistola synodica ad Nestorium scripta, cui duodecim anathematismi subjecti sunt, & in quorum primo anathematizatur is, qui *non confitetur Emmanuelem verum Deum esse, & ob id sanctam Virginem Deiparam.* In secundo, qui *non confitetur Dei Patris Verbum carni secundùm hypostasim unitum, & unum unà cum sua carne esse Christum, eumdem nimirum Deum simul & hominem.* Et in tertio, qui *in uno Christo post unionem dividit hypostases, eaque duntaxat conjunctione easdem inter se nectit, quæ est secundùm dignitatem, hoc est, auctoritatem, vel potestatem, & non ea potius, quæ est secundùm naturalem unionem.*

Leo Magnus sermone 7. in nativitate Domini. *In utraque ergo natura*, inquit, *idem est Dei Filius, nostra suscipiens, & propria non amittens .... Quod Verbum caro factum est, non hoc significat, quod in carnem sit Dei natura mutata, sed quòd à Verbo in unitatem personæ sit caro susceptа.* Et in 1. sermone sic loquitur: *Salva igitur proprietate utriusque substantiæ, & in unam coeunte personam, suscipitur à Majestate humilitas ... Deusque verus & homo verus in unitatem Domini temperatur, ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem Dei hominumque mediator, & mori posset ex uno, & resurgere posset ex altero.*

Fulgentius in libro de fide ad Petrum diaconum cap. 17. *Firmissimè tene*, inquit, *& nullatenus dubites, Deum Verbum carnem factum, unam habere divinitatis suæ, carnisque personam: Deus enim verbum plenam naturam humanam ita sibi veraciter unire dignatus est, & permanente divinitate sua, ita Verbum caro factum est, ut quamvis naturaliter non hoc sit verbum, quod caro, quia duarum naturarum veritas manet in Christo, secundùm unam tamen personam idem verbum caro ab ipso fieret maternæ conceptionis initio. Deus enim Verbum non accepit personam hominis, sed naturam; & in æternam personam divinitatis, accepit temporalem substantiam carnis.*

Gregorius Magnus in epist. ad Quirinum Episcopum, in qua hæc habet: *Ad sanctam Ecclesiam catholicam venientes* (Nestoriani *de veræ fidei firmitate & confessione docendi sunt, ut unum eumdemque Dei & hominis Filium, Deum Dominum nostrum Jesum Christum credant, ipsum existentem in divinitate ante sæcula, & ipsum factum hominem in fine sæculorum, quia Verbum caro factum est ... non immutando quod erat, sed suscipiendo quod non erat .... Una itaque persona est Verbum & caro .... Si juxta errorem Nestorii, alius verbum, atque alius esset, homo Jesus Christus, qui verus est homo, utique verus Deus non esset, & vita æterna; sed unigenitus Filius Verbum ante sæcula, factus est homo: hic est ergo verus Deus & vita æterna, &c.*

Et Damascenus in libro de natura composita contra Acephalos, ubi ait: *Pietatis finibus nos ipsos continentes, unam ex divinitate atque humanitate compositam personam dicimus: nam ipsa, ævo omni antiquior, Dei Verbi hypostasis, cum in sanctæ ac perpetuæ Virginis utero habitasset, in ipso carnem animatam, ac ratione utentem condidit, carnique animatæ ac ratione præditæ hypostasis extitit; factusque est ex perfecta divinitate ac perfecta humanitate unus Christus, unus Filius Dei & hominis, unus Dominus, idem Deus perfectus, & homo perfectus, &c.*

Prob. 6. ex Synodis particularibus, quarta Romana sub Damaso, dicente anathematismo 15. *Si quis non dixerit, excruciatum carne Dei Filium, & carne mortem gustasse ... anathema sit.* Et 16. *Si quis non dixerit, quod in carne, quam assumpsit, sedet ad dexteram Patris, in qua venturus est judicare vivos & mortuos, anathema sit.* In quibus anathematismis apertè supponitur, Filium Dei esse suppositum carnis in Christo, adeoque in Christo unicum esse suppositum. An. 373.

Toletana I. in regula fidei, in qua sic ait: *Hunc igitur Filium Dei, Deum natum à Patre ante omne omnino principium, sanctificasse uterum Mariæ Virginis, atque ex ea verum hominem, sine virili generatum semine, suscepisse, duabus duntaxat naturis, id est, deitatis & carnis, in unam convenientibus omnino personam, id est, Dominum nostrum Jesum Christum, &c. confitemur.* An. 400.

Toletana IV. can. 1. in quo hæc leguntur: *Incarnatus est* (Filius Dei) *ex Spiritu sancto, & sancta gloriosa Dei genitrice Virgine Maria, & natus ex ipsa ... anima & carne perfectum, sine peccato, suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat .... habens in una persona duarum naturarum proprietatem; naturæ enim in illo duæ, Deus & homo, non autem duo filii & Dei duo, sed idem una persona in utraque natura.* An. 633.

Lateranensi sub Martino primo, actione 5. pluribus canonibus, in 6. sic habetur: *Si quis secundùm sanctos Patres non confitetur, propriè & secundùm veritatem ex duabus & in duabus naturis, substantialiter unitis, inconfusè & indivisè unum eundemque esse Dominum & Deum Jesum Christum, condemnatus sit.* An. 649.

Forojulensi in symbolo fidei, in quo dicitur: *Incarnatus est de Spiritu sancto, & ex semper Virgine Maria verus homo factus est, verusque permanet Deus .... in una Christi Jesu persona verus Dei, verusque hominis filius. Non alter hominis filius, & alter Dei: sed unus idemque Dei hominisque Filius in utraque natura, divina scilicet & humana.* Quæ verba Synodus Arelatensis VI. an. 813. celebrata, transcribit can. 1. An. 791.

Prob. 7. auctoritate Conciliorum generalium, Nicæni I. & Constantinopolitani I. in symbolis jam allegatis. Ephesini, in quo Nestorii epistola, quæ incipit, *Admirabilium litterarum*, & in qua sacram Virginem, non Deiparam, sed Christiparam appellandam esse decernebat, negabatque Deum Verbum in ejus utero, & ex ejus substantia hominem factum, ut heterodoxa ab Episcopis omnibus anathematizata est, ipseque, in hæresi obstinatus, Episcopali dignitate privatus est, & ab universo sacerdotum consortio & cœtu alienatus.

Chalcedonensis actione 5. in definitione fidei, ubi hæc leguntur: *Sequentes igitur sanctos Patres, unum eumdemque confiteri Filium & Dominum nostrum Jesum Christum, consonanter omnes docemus, eumdem perfectum in deitate, & eumdem perfectum in humanitate, Deum verum & hominem verum ... ante sæcula quidem de Patre genitum secundùm deitatem, in novissimis autem diebus eumdem propter nos & propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei genitrice secundùm humanitatem ... nusquam sublata differentia naturarum propter unionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente: non in duas personas partitum, aut divisum, sed unum eumdemque Filium, & unigenitum Deum Verbum, Dominum Jesum Christum.*

Con-

Constantinopolitani II. collatione 8. can. 2. in quo anathematizatur, qui *non confitetur Dei Verbi duas esse nativitates, unam quidem ante sæcula ex Patre, alteram verò in ultimis diebus ejusdem ipsius, qui ... incarnatus de sancta gloriosa Dei genitrice & semper Virgine Maria, natus est ex ipsa.* Et can. 3. in quo anathematizatur, qui dicit, *alium esse Deum verum, qui miracula fecit, & alium Christum qui passus est; vel Deum Verbum cum Christo esse nascentem de muliere; vel in ipso esse ut alterum in altero, & non unum eumdemque Dominum nostrum Jesum Christum, Dei Verbum incarnatum, & hominem factum, &c.* Et can. 5. anathematizatur, qui *unam subsistentiam Domini nostri Jesu Christi sic intelligit, tanquam suscipientem plurimarum subsistentiarum significationem, & per hoc introducere conatur in mysterio Christi duas subsistentias, seu duas personas; & duarum personarum, quas intrò producit, unam personam dicit secundùm dignitatem & honorem, & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanienter conscripserunt.*

Constantinopolitani III. actione 18. & ultima, in fidei expositione usurpantis verba Chalcedonensis supra laudata. Nicæni II. actione 7. in definitione, in qua sic ait: *Confitemur autem & Dominam nostram sanctam Mariam propriè ac veraciter Dei genitricem: quoniam peperit carne unum ex sancta Trinitate, Christum Deum nostrum, secundùm quod & Ephesinum prius dogmatizavit Concilium, quod impium Nestorium, cum collegis suis, tanquam personalem dualitatem introducentem, ab Ecclesia pepulit.* Et Lateranensis IV. sub Innocentio III. verbis jam aliàs relatis ex capite *Firmiter*.

Obj. 1. Philippensium cap. 2. de Christo dicitur: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Et Colossensium cap. 2. *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Ergo, &c. *R. ad* 1. hujus loci sensum esse, quòd Filius Dei hominibus factus sit similis substantialiter, uniendo scilicet sibi substantialiter humanam naturam, atque secundùm exteriorem figuram talem visum esse, quales sunt puri homines. *R. ad* 2. sensum esse, quòd in Christo secundùm humanitatem spectato, omnis plenitudo divinitatis realiter ac substantialiter habitet, per unionem scilicet substantialem divinitatis cum ipsa humanitate, in Verbi persona. Utriusque responsionis bonitas patet ex eo, quòd Apostolus, Christum Deum esse, disertè asserat, Romanorum, cap. 9. & alibi.

Obj. 2. Patres passim asserunt, Verbum assumpsisse hominem. Sanctus Basilius in Psalmum 59. vocat Christum Deiferum. Et Damascenus humanitatem Christi appellat instrumentum divinitatis. *R. ad* 1. Patres sic loquendo, concretum pro abstracto accipere, & hominem pro humanitate. *R. ad* 2. Basilium, non Christum, sed Christi carnem vocare Deiferam. *R. ad* 3. Damascenus humanitatem Christi vocat divinitatis instrumentum, non separatum, sicut securis est instrumentum fabri, sed conjunctum, & quidem substantiali conjunctione, atque ad personæ unitatem pertinente: sicut corpus est instrumentum animæ, cui substantialiter unitum est, nec suppositi diversitatem inducit.

Obj. 3. Humanitas Christi est substantia prima, singularis, individua. Ergo est persona. Ergo in Christo præter personam divinam Verbi, est etiam persona humana. *R.* neg. cons. utramque. Itaque licèt humanitas Christi sit substantia prima, singularis & individua, non est tamen persona: nam primo habetur ab alio principaliori, nempe à Verbo: unde sicut manus, v. g. quamvis sit substantia quædam singularis, non est tamen hypostasis, quia ab alio principaliori habetur, nempe ab homine: ita humanitas Christi, &c. Hanc responsionem suggerit S. Thomas opusculo 3. cap. 6. ubi sic objectionem proponit: *Si quis objiciat, quòd humana natura etiam in Christo non sit accidens, sed substantia quædam, non autem universalis, sed particularis, quæ hypostasis dicitur; videtur consequi, quòd ipsa humana natura in Christo hypostasis quædam sit, præter hypostasim Dei Verbi, & sic in Christo erunt duæ hypostases.*

Ad hanc autem objectionem sic respondet S. Doctor: *Considerare debet, qui sic objicit, quòd non omnis substantia particularis, hypostasis dicitur, sed solùm illa, quæ ab aliquo principaliori non habetur: manus enim hominis substantia est quædam particularis, non tamen potest dici hypostasis, nec persona, quia habetur à principaliori, quod est homo; alioquin in quovis homine essent tot hypostases, vel personæ, quot membra, vel partes. Humana ergo natura in Christo non est accidens, sed substantia, non universalis, sed particularis, nec tamen hypostasis, dici potest, quia assumitur à principaliori, scilicet à Dei Verbo.*

2. Persona est substantia discreta, per se existens, & seorsim posita: at humanitas talis non est; siquidem subsistit in Verbo, à quo habetur per intimam & substantialem unionem: sicut manus existit in homine, & ab illo per unionem substantialem habetur: tam enim, imò magis humanitas Christi Verbo, seclusis imperfectionibus, conjuncta est, quàm manus homini; & tam, imò multò magis humanitas Christi est sua natura Verbi, quàm manus est sua manus hominis: nam unio humanitatis Christi cum Verbo longè major est ac præstantior, quàm unio manus cum homine.

3. Persona est substantia per se tota, integra & completa: at humanitas Christi non est talis; cum ulteriùs compleatur & perficiatur substantialiter à Verbo, cui est unita, & quod est ejus persona: eo ipso enim quòd Verbum est persona naturæ humanæ, est quoddam ejus complementum substantiale, & quædam ejus perfectio substantialis, seclusa tamen omni imperfectione, se tenente ex parte Verbi.

4. Denique confirmatur responsio nostra. Illud non est persona, quod se habet ad modum partis, & ejus imperfectiones habet; nam manifestum est, illud non esse substantiam per se totam & integram. Atqui humanitas Christi se habet ad modum partis, & ejus imperfectiones habet. Ergo, &c. *Prob.* min. Nam 1. humanitas Christi perficitur substantialiter per Verbum, in quo existit, ut modò probatum est. 2. Habet se ad Verbum, ut id quod habetur, ad id, quod habet; nam ut ait sanctus Thomas, principalioris est habere, & Verbum est id, quod est principalius in homine Deo. 3. Non est sua sed alterius, sed non est sui juris, sed Verbi: natura enim sua non est, sed personæ cujus est natura: humanitas autem Christi est natura personæ Verbi. 4. Non est propriè id quod est, sed id, quo Verbum est homo: natura enim non est propriè id, quod est, sed id, quo persona est in tali specie. 5. Propriè loquendo non ejus est agere, sed Verbi per eam: nam propriè loquendo, non est naturæ agere, sed personæ per naturam: unde illud, Actiones sunt suppositorum. 6. Denique totum quod est, Verbi est, non sui: nam totum quod est natura, non ipsius naturæ, sed personæ est cujus est natura: persona enim habet, & natura habetur. Ergo, &c.

Dices. Humanitas Christi est completa in ratione naturæ. Ergo est substantia per se tota & integra. *R.* neg. cons. Aliud enim est, aliquid esse completum in ratione naturæ, & aliud, esse substantiam totam & integram per se: nam potest aliquid esse natura completa, & simul esse pars, vel saltem ad modum partis se habere: quod autem est pars, aut habet se ad modum partis, non est substantia tota & integra, ut patet ex terminis.

Dices iterùm. Si humanitas Christi non est substantia tota & integra, caret aliqua perfectione naturali, adeòque Verbum incarnatum non est perfectus homo, quod fidei repugnat. Ergo, &c. *R.* dist. 1. cons. Caret aliqua perfectione naturali, pertinente ad naturam humanam, N. Pertinente ad humanam hypostasim, C. Unde ad 2. cons. *R.* neg. Ut enim Verbum incarnatum, sit perfectus homo, sufficit quòd humanitas Christi habeat perfectiones omnes naturales, quæ ad naturam humanam pertinent.

At inquies. Concilia & Patres docent Verbum assumpsisse perfectiones omnes naturales hominis, excepto peccato. *R.* Concilia & Patres loqui de perfectionibus, ad naturam humanam pertinentibus, non verò de pertinentibus ad humanam hypostasim: alioquin dicendum esset à Verbo non solùm naturam humanam, sed etiam humanam personam assumptam fuisse, atque ita in Christo duas esse personas, quod Conciliis & Patribus repugnat, & est orthodoxæ fidei contrarium.

At inquies. Si humanitas Christi caret aliqua perfectione naturali, etiam pertinente tantùm ad hypostasim humanam, est in statu violento. *R.* neg. Nam multò melius est humanitati Christi, esse naturam personæ divinæ, quàm habere propriam personalitatem; & in Verbo subsistere, quàm subsistere in se, nec sui juris esse, sed Verbi. Nam ut rectè ait S. Bonaventura in 3. dist. 5. art. 2. qu. 2. *Natura assumpta in Christo, eo ipso est nobilior, quòd in nobiliori persona stabilitur, quia non in persona creata, sed in persona increata: unde ordinatio ad dignius, quamvis auferat rationem suppositionis, tamen non aufert dignitatis proprietatem. Melius enim est subesse superiori, quàm præesse alicui inferiori: sicut perfectior est anima, cùm possidetur à Deo, quàm cùm possidet res creatas: & melius nubitur Virgo nobilis, cùm contrahit matrimonium cum Rege, cui subsit, quàm cùm contrahit cum rustico, cui præsit.*

DISPUTATIO III.

De Unione hypostatica.

ARTICULUS I.

Quid sit unio hypostatica.

UNionem hanc explicari non posse, docet S. Thomas opusculo 3. cap. 6. *Quia*, inquit, *secundùm quantitatem virtutis, quam Deus exercet in creaturam, magis & minus dicitur creatura uniri, patet quòd cum efficacia divinæ virtutis humano intellectu comprehendi non possit, sublimiori modo Deus potest creaturæ uniri, quam intellectus humanus capere possit. Quodam ergo incomprehensibili & ineffabili modo dicimus Deum unitum esse humanæ naturæ in Christo, non solùm per inhabitationem, sicut in aliis Sanctis, sed quodam modo singulari, ita quòd humana natura esset quædam Filii Dei natura, ut Filius Dei, qui ab æterno habet naturam divinam à Patre, ex tempore per assumptionem mirabilem habeat humanam naturam ex genere nostro.*

Hanc tamen hypostaticam unionem explicare aggreditur lib. 4. contra gentiles cap. 41. ubi inter alia hæc habet: *Nihil igitur prohibet, secundum hunc modum ponere unionem humanæ naturæ ad Verbum: quòd humana natura sit quasi Verbi instrumentum, non separatum, sed conjunctum*. Sed hæc non sufficiunt: nam humanitas quidem Verbo unita esse intelligitur, hoc ipso quòd intelligitur esse instrumentum illius, non separatum, sed conjunctum: at ulteriùs supereſt explicandum id, quo formaliter humanitas Verbo conjungitur, & quod est ipsa unio hypostatica.

Eandem itaque explicationem paulò aliter tentat S. Doctor 3. p. q. 2. a. 7. in O. ubi sic loquitur: *Dicendum quòd unio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter divinam naturam & humanam, secundum quod conveniunt in una persona Filii Dei*. Sed neque hæc explicatio sufficit: nam rectè quidem dicitur, divinitatem & humanitatem in Verbo unitas esse, eo ipso quòd conveniunt in persona Verbi; at non dicit S. Thomas id, quo formaliter conveniunt, & in esse personali Verbi individuæ & indiscretæ sunt, quod tamen est ipsa unio hypostatica.

Alii dicunt unionem hypostaticam nihil aliud esse, quàm ipsam Verbi divinitatem & humanitatem, prout se ipsis formaliter faciunt unam personam compositam. Sed hi primò supponunt falsum, nempe aliquod tertium componi ex divinitate Verbi & humanitate. 2. Confundunt unionem cum unitate, vel, si vis, afferunt unionem absolutam, de qua non agitur, & quæ aliud non est, quàm abstractum metaphysicum totius, ex pluribus constituti; afferunt, inquam, unionem absolutam pro unione relativa, hoc est, pro unione extremorum ad invicem, de qua quæstio est, & quam supponit unio absoluta: prius enim est humanitatem uniri cum divinitate Verbi, & vicissim; quàm humanitatem & divinitatem Verbi, se ipsis componere aliquod tertium substantiale, dato quòd componant.

Docent alii, unionem hypostaticam nihil aliud esse, quàm humanitatem prout terminatur à Verbo, & ipsum Verbum, prout terminat humanitatem. At hi per to humanitatem terminari substantialiter à Verbo, vel intelligunt, humanitatem à Verbo reddi incommunicabilem, vel intelligunt humanitatem à Verbo compleri ultimò substantialiter. Sed utrovis modo intelligant, prius est humanitatem uniri Verbo, quàm ab eo terminari: Verbum enim non potest reddere humanitatem incommunicabilem, aut eam ulteriùs complere substantialiter, quin priùs uniatur illi.

Alii volunt unionem hypostaticam esse modum quemdam substantialem, à Verbo & humanitate realiter distinctum, & in humanitate receptum, quo humanitas Verbo unitur formaliter. At hi non unionis hypostaticæ ideam, sed verba tantùm dant.

Durandus in lib. 3. dist. 5. quæst. 2. num. 8. significat, unionem hypostaticam esse novum essendi modum naturæ humanæ. Bene quidem: sed quæritur, quis sit ille novus essendi modus? Explicat ipse, sed obscuriùs num. 11. his verbis? *Restat ergo, unionem sic fuisse terminatam ad unum in persona, vel subsistentia, quod tota personalitas, vel subsistentia est à persona & natura divina: humana verò solum inexistit, & quantùm ad hoc degenerat in accidens, licèt sit vera substantia.*

Unus ex omnibus præsentem difficultatem enucleatiùs explicasse videtur Scotus in 3. dist. 1. q. 1. ubi ait 1. Unionem hypostaticam non esse aliquid absolutum, *quia*, inquit, *unio non intelligitur ad se*. 2. Unionem hypostaticam esse relationem aliquam: *Cùm non sit nihil*, inquit, *saltem dicit unio relationem*. 3. Hanc relationem non esse communem utrique extremo, & quæ in utroque sit ejusdem rationis, qualis est similitudo: nam *persona*, inquit, *assumens, nullam habet relationem realem ad naturam creatam*. 4. Itaque hanc unionis hypostaticæ relationem esse relationem disquiparantiæ, realem, existentem in natura assumpta, cui nulla relatio realis correspondet ex parte personæ assumentis, atque ita relationem hanc esse relationem subordinationis, & dependentiæ in natura assumpta ad personam assumentem.

5. Hanc relationem subordinationis & dependentiæ esse rationis alteriùs & diversæ ab omni dependentia & subordinatione causati ad causam, & causati posterioris ad causatum priùs. *Non est autem*, inquit, *ordinis causati ad causam, quia illa est communis ad totam Trinitatem; neque causati posterioris ad causatum prius, quia Verbum non est aliquid causatum, &c.* 6. Hanc relationem subordinationis & dependentiæ, quam natura assumpta ad personam assumentem habet, simillimam esse subordinationi & dependentiæ, quam accidens habet ad subjectum. Pro quo

Distinguit duplicem habitudinem accidentis ad subjectum. Prima est, ut informantis ad informatum; secunda verò ut natura posterioris ad naturam prius, à quo dependet, non tamen ut à causa etiam materiali, nisi quatenùs informat ipsum. Prima, habitudo est dependentiæ subjecti ad accidens, & arguit in subjecto imperfectionem. Secunda verò est

habi-

habitudo dependentiæ accidentis ad subjectum, & nullam dicit imperfectionem in subjecto, sed tantùm dicit in eo rationem naturæ prioris & sustentantis respectu accidentis: unde nihil verat huic secundæ habitudini accidentis ad subjectum, similem esse relationem dependentiæ, quam natura assumpta habet ad naturam assumentem.

Licèt, inquit, *difficile sit videre aliquam dependentiam esse talem* (qualis est humanitatis ad Verbum) *tamen ista potest patere aliqualiter in subjecto & accidente. Accidens enim ad substantiam sive ad subjectum suum duplicem habet habitudinem, scilicet informantis ad informatum, & ista necessario includit imperfectionem in subjecto informato, eo scilicet quòd potentialitatem habet respectu actus secundum quid, scilicet accidentalis; aliam habet, ut posterius naturaliter ad prius, à quo dependet, non ut ab aliqua causa; quia si habet subjectum pro aliqua causa, habet ipsum pro causa materiali, & hoc est, in quantum informat ipsum.*

Si igitur, pergit Scotus, *istæ duæ habitudines accidentis ad subjectum ab invicem distinguantur, altera necessariò est ad subjectum sub ratione imperfectionis in ipso subjecto, scilicet potentialitatis, altera nullam imperfectionem necessariò ponit in eo, sed tantùm prioritatem naturalem, & sustentationem respectu accidentis. Huic simillima est ista habitudo, quæ est dependentia naturæ humanæ ad personam divinam, quæ est extra omnem dependentiam causati ad causam.*

7. Denique addit, terminare hanc relationem subordinationis & dependentiæ, non repugnare personæ divinæ, neque in quantum est persona divina, *Quia*, inquit, *nec compositionem, nec potentialitatem, nec limitationem* importat in terminante: *non enim oportet, nisi quòd terminans istam dependentiam, sit in se aliquid independens, habens entitatem talem, qualis requiritur ad terminandum istam dependentiam*, &c. Neque in quantùm est hæc persona: *Nam*, inquit, *omnis entitas personalis independens potest sufficienter terminare istam dependentiam: talis est entitas propria cujusque personæ* (divinæ) etiam ut distinguitur ab alia. Sententiam Scoti hactenùs expositam proponimus, & confirmamus sequentibus propositionibus.

Propositio I.

Unio hypostatica humanitatis cum Verbo, est aliqua relatio transcendentalis humanitatis ad Verbum.

1. Est relatio, ut præter Scotum docet S. Thomas hìc q. 2. art. 7. in O. & ratio est, quia unio non est ad se, sed ad aliud, & quod unitur, alteri unitur. 2. Est relatio transcendentalis. Ratio est, quia vel est relatio transcendentalis, vel categorica: at non est relatio categorica, nam categorica relatio aliud non est, quàm plura absoluta modo relativo concepta. Præterea, sic argumentor. Relatio categorica resultat ex fundamento. Atqui relationis categoricæ unionis fundamentum aliud esse non potest, quàm ipsa unio; unitum enim non habet relationem categoricam ad illud, quocum unitur, nisi quia cum eo unitur. Ergo relatio categorica, si quam scilicet habet natura assumpta ad personam assumentem, resultat ex unione hypostatica, adeòque non est ipsa unio hypostatica, sed eam supponit, & in ea fundatur.

Propositio II.

Unio hypostatica humanitatis cum Verbo est transcendentalis relatio alicujus dependentiæ, quam humanitas habet ad Verbi personalitatem.

Prob. 1. Nam ut ait S. Thomas opusculo 3. cap. 6. *Tantò alicui naturæ perfectiùs unitur* (Deus) *quantò in eo magis suam virtutem exercet*. Unde sic argumentor. Univit sibi Verbum humanitatem hypostaticè, operando in ea mirabili quodam & ineffabili modo. Ergo humanitas unita est hypostaticè Verbo per mirabilem quandam & ineffabilem dependentiam, quam habet ad Verbum; nam hæc sunt correlativa. Et certè Verbum eatenùs univit sibi hypostaticè humanitatem, speciali quodam modo operando in ea, quatenùs vi talis modi operandi in humanitate, humanitas ad personam Verbi specialem quamdam habet dependentiam, vi cujus est Verbi natura propriè.

2. Verbum univit sibi hypostaticè humanitatem, illam assumendo, ut docent Patres, & cum eis S. Thomas loco proximè citato. Sed hæc assumptio nihil aliud dicit, aut dicere potest ex parte humanitatis, quàm specialissimam aliquam illius ad Verbum dependentiam, vi cujus Verbum est verè ac propriè suppositum illius. Ergo, &c.

Propositio III.

Unio hypostatica humanitatis cum Verbo, quantùm intellectu creato attingi potest, videtur esse constituenda in sustentatione formali humanitatis, seu in ipsa humanitate, ut formaliter sustentata à proprietate relativa Verbi.

Prob. Nam 1. formalis illa sustentatio humanitatis est relatio humanitatis ad Verbum: humanitas enim ut sustentata formaliter à Verbo, si habet ad illud, & ad illud taliter se habet. 2. Est relatio transcendentalis: nam humanitas, ut sustentata formaliter à Verbo, est ad illud taliter, non ut ad terminum purè, sed ut ad formale sustentativum. 3. Est relatio dependentiæ: humanitas enim, ut formaliter sustentata à Verbo, habet ad illud specialem dependentiam. 4. Est relatio dependentiæ, sufficientis ad unionem hypostaticam: nam Verbum univit sibi hypostaticè humanitatem, eam suscipiendo & assumendo, & eam suscepit & assumpsit, suam faciendo: *Non enim*, inquit sanctus Leo in sua ad Flavianum epistola, *superare nos possemus peccati & mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet, & suam faveret*. Ergo humanitas eo ipso hypostaticè unitur Verbo, quòd est sua natura Verbi, & sic vicissim Verbum est persona humanitatis. Atqui humanitas eo ipso est verè, propriè, & intrinsecè sua natura Verbi, quòd formaliter sustentatur ab eo: sicut accidens est verè, propriè, & intrinsecè suum subjecti, eo ipso quòd ab eo sustentatur formaliter. Ergo, &c.

Confirm. Quia 1. formalis illa sustentatio nihil supponit in humanitate, quo dici possit uniri formaliter Verbo; sed è contra alia, in quibus ab aliis unio hypostatica constituitur, supponunt illam. 2 Formalis illa sustentatio nec ex parte Dei, nec ex parte humanitatis repugnat: quare enim repugnaret, Deum producere & conservare humanitatem; & humanitatem produci, & conservari, dependenter à Verbo, illam formaliter sustinente? 3. Non etiam repugnat ex parte personalitatis Verbi: quidni enim Verbum posset humanitatem sustentare formaliter per suam proprietatem relativam? Præterea, hoc nullam imperfectionem importat in Verbo. Nec dic humanitatem Verbum informare, si ab eo formaliter sustentatur, sicut accidens subjectum, à quo sustentatur, informat: nam humanitas non perficit Verbum, sicut accidens perficit subjectum.

4. In hac hypothesi facilè intelligitur, quare solum Verbum assumpserit humanitatem, & humanitas hypostaticè unita sit Verbo, non Patri, aut Spiritui sancto. Ratio enim in promptu est, quia humanitas formaliter sustentatur à solo Verbo, & ita solius Verbi ut suppositi sua est. Item facilè intelligitur illud sancti Thomæ hìc qu. 2. art. 7. in O. *Hæc unio* (hypostatica scilicet) *non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantùm; in humana autem natura, quæ creatura quædam est, realiter est*. Nam eo ipso quòd humanitas à Verbo formaliter sustentatur, est natura Verbi, & vicissim Verbum est persona humanitatis, sicque humanitas realiter refertur ad Verbum, non Verbum ad humanitatem: formalis enim sustentatio est realis relatio humanitatis ad Verbum, cui nihil correspondet ex parte Verbi, quo vicissim Verbum ad humanitatem referatur realiter; unde unio hypostatica tota se tenet ex parte humanitatis.

Item multò meliùs, quàm in qualibet alia senten-

tia, intelligitur, quare humanitas Christi non sit hypostasis, non sit sui juris, sed alterius, nempe Verbi; non sit id quod, sed id quo Verbum agit, non habeat Verbum, sed à Verbo habeatur: in hac enim sententia Scoti, humanitas à Verbo assumpta, est in alio non solùm ut toto, & ut ipsam complente substantialiter, sed etiam ut formaliter sustentante: unde minùs est hypostasis, minùs est sui juris, &c. quàm manus v.gr. pes, aut quælibet alia corporis pars: manus enim, pes, &c. non sunt in alio ut formaliter sustentante. Hinc Durandus loco supra citato non malè ait, naturam humanam in Christo ita inexistere Verbo, ut quantùm ad hoc degeneret in accidens, licèt sit vera substantia, quatenùs scilicet Verbo inexistit modo accidentis proprio, quamvis idcircò non desinat esse substantia.

5. Denique hæc Scoti sententia planè consonat Patribus, asserentibus Verbum humanitatem quam assumpsit, sibi univisse modo ineffabili: sustentatio enim illa formalis, in qua unionem humanitatis cum Verbo constituit Scotus, dicit in Deo mirabilem prorsus & ineffabilem operandi modum circa humanitatem: nam prorsus mirabile & ineffabile est, quòd Deus ita producat, & conservet humanitatem illam, ut verè ac physicè incumbat Verbo, & sic incumbat, ut hoc fulcimento deficiente, in nihilum abiret.

Dices. In hac sententia, unio hypostatica non erit supernaturalis. *R.* neg. Nam est modus essendi, humanitatis vires omnes, omnemque naturæ exigentiam superans: naturaliter enim impossibile est, & naturæ planè indebitum, quòd substantia aliqua sic producatur, & conservetur, ut verè ac physicè personæ divinæ incumbat, & ab ea formaliter sustentetur; ita ut sublata hac sustentatione, substantia illa statim deficeret, nisi nova aliqua actione majore teneretur in esse.

Dices 2. In hac sententia, humanitas Christi non esset substantia. *R.* neg. In hac igitur sententia Scoti humanitas Christi non desinit esse substantia, sed solùm non existit ad modum existendi substantiæ connaturalem, & quo naturaliter carere non potest.

At inquies. Substantiam necesse est desinere substantiam esse, hoc ipso quòd ab alio formaliter sustentatur. *R.* neg. Ex eo enim quòd substantia non existat, nisi dependenter ab alio ipsam sustentante formaliter, sequitur tantùm quòd non habeat eum existendi modum, quem naturaliter exigit, & sine quo naturaliter esse non potest: non autem sequitur, quòd desinat esse substantia, quia substantiæ essentiale non est, existere independenter ab omni formaliter sustentante, sed solùm essentiale est, posse, & exigere sic existere. Igitur in Scoti sententia humanitas Christi est vera substantia, quia potest, & exigit naturaliter, exigentia naturaliter infrustrabili, existere independenter ab omni sustentativo formali: at, quod aliud est, non existit ad modum substantiæ, sed ad modum accidentis, quia tam verè ac physicè incumbit proprietati relativæ Verbi, quàm accidens subjecto.

Dices denique. Formalis illa sustentatio, quam inducit Scotus, videtur insufficiens esse ad unionem substantialem & hypostaticam humanitatis cum Verbo explicandam. *R.* neg. Hoc ipso enim quòd humanitas Christi intelligitur existere in Verbo, secluſa tamen omni imperfectione ex parte Verbi, ad modum quo accidens existit in subjecto, intelligitur, adhærere Verbo, subsistere in Verbo, esse verè ac propriè intrinseca Verbo, esse organum quoddam & instrumentum Verbi conjunctum, inseri Verbo, & ita cum divinitate in unam personam concurrere, esse verè, propriè & intrinsecè naturam Verbi, quod proinde est aliquid ejus complementum substantiale, ipsamque substantialiter terminat.

Sententiam Scoti hactenùs expositam & probatam tenet Vasquez tom. 1. in 3. p. sancti Thomæ disp. 18. c. 3. ubi num. 28. sic loquitur: „ Dico igitur modum substantialem naturæ humanæ in Verbo (quem commodè vocare possemus modum inexistentiæ, quia „ natura humana, quæ per se existere poterat, in „ alio existit tamquam in supposito, licèt non tamquam in subjecto) esse modum, ut vocant, dependentiæ naturæ humanæ à Verbo, non tamquam à causa propriè, sed tamquam à supposito „ terminante, & sustentante: siquidem natura sustentata à supposito alieno, & in eo existens, verè ab eo in suo genere pendere dicitur. " In eo „ tamen dissentit à nobis, quòd velit modum illum, quo humanitas existit in Verbo, eique incumbit, & incumbendo unitur, esse realiter distinctum ab ipsa humanitate, & Verbo; nos verò velimus esse modum purum se habendi in humanitate, seu esse ipsammet humanitatem, seipsa formaliter sese taliter habentem ad Verbum. Quod ut meliùs intelligatur, sit

ARTICULUS II.

Respondetur Modestis, unionem hypostaticam in modo quodam substantiali, à Verbo & humanitate realiter distincto, constituentibus.

Objicies. Unio hypostatica est saltem modus ab humanitate & Verbo realiter distinctus. *R.* neg. Et dico modum illum, à Verbo & humanitate realiter distictum, veteribus Philosophis ac Theologis incognitum, à modernis fabricatum, hic inutilem esse, adeòque rejiciendum, juxta illud axioma in scholis receptissimum. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate.

Dices 1. Potest esse Verbum, & simul esse hæc Christi humanitas, & tamen hæc humanitas non esse unita Verbo. Ergo humanitatem esse unitam Verbo, importat aliquid præter humanitatem & Verbum simul existentia. Non nisi modum realiter distinctum ab utroque. Ergo, &c. *R.* neg. subsumpt. & dico illud quod, humanitatem esse Verbo unitum, importat præter humanitatem & Verbum simul existentia, esse modum purum se habendi humanitatis, seu ipsam humanitatem, non simpliciter, sed cum addito, ut Verbo se ipsa formaliter incumbentem.

Dices 2. Illa distinguuntur realiter, quæ nemine cogitante separari possunt. Sed humanitas Christi separari potest ab unione hypostatica: posset enim existere, & non esse unita Verbo. Ergo, &c. *R.* illa distingui realiter, quæ possunt, nemine cogitante, separari simpliciter, & quoad entitatem. At humanitas à Verbo assumpta non potest simpliciter, & quoad entitatem, ab unione hypostatica separari, sed tantùm secundùm quid, quatenus humanitas à Verbo assumpta, sic est Verbo unita per se ipsam formaliter, ut posset existere, & non esse ei unita, quia per se ipsam formaliter ita Verbo incumbit, ut posset existere, & tamen Verbo non incumbere, sicut revera fieret, si desineret à Deo conservari dependenter à Verbo, eam formaliter sustentante, seu, quod idem est, si nova actione, eaque fortiore, teneretur in esse independenter à Verbo. &c.

Dices 3. Humanitas unita Verbo alia est, quàm si non esset unita. *R.* aliam esse, non quòd entitatem aliquam habeat, quàm non haberet, si non esset unita; sed quia habet purum essendi modum, quo careret, si non esset unita: nam unita Verbo, existit dependenter ab eo tamquam formali sustentativo, quo modo non existeret, si ei unita non esset; tunc enim existeret ad modum aliarum substantiarum, adeòque independenter ab omni fulcro.

Dices 4. Si humanitas Christi relinqueretur à Verbo, de unita fieret non unita, adeòque transiret de contradictorio intrinseco ad contradictorium intrinsecum. Ergo tunc amitteret aliquam entitatem. Non nisi entitatem unionis hypostaicæ. Ergo, &c. *R.* neg. conseq. Ut enim substantia aliqua tranieat à contradictorio intrinseco ad contradictorium intrinsecum, non requiritur ut amittat, vel acquirat entitatem aliquam, sed sufficit, si purum aliquem modum essendi intrinsecum amittat, vel acquirat. *At inquies.* Si humanitas

Christi

Christi relinqueretur à Verbo, tunc mutaretur intrinsecè. *R.* Mutaretur quidem intrinsecè, sed mutatione putà modali, quia tunc amittent tantùm purum modum essendi.

Dices 5. Humanitas Christi de se indifferens est, ut uniatur vel non uniatur Verbo. Ergo ut uniatur Verbo, requiritur entitas ab ea realiter distincta, eique superaddita. *R.* neg. cons. Nam humanitas Christi sic est de se indifferens, ut Verbo uniatur, vel non uniatur, ut tamen habeat, secluśa omni entitate ei realiter superaddita, quidquid intrinsecè requiritur ad hanc unionem: habet enim per se, quidquid intrinsecè requiritur, ut Verbo incumbat: nam ad hoc requiritur & sufficit, ut habeat entitatem aptam produci & conservari dependenter à Verbo ut formali sustentativo; & hoc ipso quòd sic producitur, & conservatur, se ipsa formaliter incumbit Verbo, adeòque se ipsa formaliter & immediatè Verbo unitur hypostaticè.

Dices 6. Omnis vera actio positiva & realis habet terminum realem positivum. Sed unitio humanitatis cum Verbo est vera actio realis positiva. Ergo habet terminum realem positivum. Atqui terminus ille alius non est, quàm unio hypostatica. Ergo unio hypostatica est entitas modalis, ab humanitate & Verbo realiter distincta. *R.* neg. hanc ultimam consequentiam: ad hoc enim ut unio hypostatica sit terminus realis & positivus actionis realis & positivæ, non requiritur, ut sit entitas; purus enim modus se habendi contingens, est aliquid reale & positivum, & potest esse terminus actionis realis & positivæ, quod longa inductione demonstrari posset.

At inquies. Omnis actio realis positiva producit aliquam entitatem. Ergo actionis realis positivæ terminus esse non potest, nisi entitas producta. *R.* neg. ant. quod gratis omninò ab adversariis pro principio assumitur. Itaque actio realis positiva alia productiva est, alia verò purè modificativa: productiva habet pro termino entitatem de novo productam: purè verò modificativa habet pro termino modum se habendi purum, & nihilominùs realem & positivum. Addo, etiamsi concederemus, omni actione reali positiva produci entitatem aliquam, nihil inde effectum iri pro adversariis: nam adhuc etiam rejecta unione hypostatica, quæ sit entitas modalis, ab humanitate & Verbo realiter distincta, unitio humanitatis cum Verbo habebit pro termino entitatem de novo productam, nempe ipsammet humanitatem: unitio enim illa est actio productiva humanitatis, non quidem simpliciter, sed cum addito, dependenter à Verbo ut sustentativo formali. Sed ex occasione data,

Nota 1. Humanitas Christi eadem indivisibiliter actione producta est, & verbo unita; ita ut pro nullo signo etiam rationis tantùm priùs extiterit, quàm unita fuerit Verbo, ut luculenter docet Leo Magnus in sua ad Julianum Coensem epistola, quæ incipit, *Licet per nostros*, & in qua sic ait: *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur*. Quod factum esse intelligitur, hoc ipso quòd intelligitur humanitas producta esse dependenter à Verbo ut formaliter eam sustinente.

2. Hujus actionis terminus duplex est, unus scilicet immediatus & proximus, alter verò mediatus & ultimus. Terminus immediatus & proximus est humanitas per se ipsam formaliter tali modo existens, seu humanitas incumbens Verbo. Terminus mediatus & ultimus est Verbum homo: nam Verbum homo est id, quod in hac actione per se intenditur, & quod ex ea resultat: Verbum enim est homo humanitate ipsi incumbente, seu humanitate dependenter ab eo ut formali sustentativo existente; & humanitas producta est dependenter à Verbo tanquam formali sustentativo, ut Verbum esset homo.

3. Hæc actio dicitur unitio, incarnatio & assumptio. Unitio est, quatenùs productiva est naturæ dependenter à Verbo ut sustinente: incarnatio est, quatenùs naturæ, quæ caro est, productiva est dependenter, &c. Sub utroque hoc nomine attribui potest & debet toti Trinitati: tres enim personæ actione communi produxerunt dependenter à Verbo, ut sulcro, naturam illam, quæ caro est. Hæc actio denique est assumptio, sed respectu Verbi tantùm: nam personam assumere naturam, est personam producere naturam ipsi incumbentem, seu producere naturam dependenter à se ut sustinente, quod soli Verbo convenit.

4. Denique, actionis hujus œconomia tota convenienter explicari potest in hunc modum. 1. Trinitas cœpit conservare dependenter à Verbo (supple semper, ut formali sustentativo) partes materiæ, ex qua conflandum erat corpus Christi. 2. Ex partibus illis Verbo incumbentibus efformatum est Christi corpus, Spiritu sancto superveniente, & obumbrante Virgini, quæ ad hanc efformationem non solùm passivè, sed etiam activè concurrit, juxtà veriorem sententiam. 3. Trinitas creavit animam rationalem dependenter à Verbo, eamque eodem instanti infudit corpori organizato, & sic ex corpore & anima Verbo incumbentibus, producta est humanitas Verbo incumbens: sic ex corpore & anima, quæ jam erant sua Verbi, resultavit humanitas sua Verbi; sic Verbum caro factum est; sic actio generativa Virginis terminata est ad Verbum hominem factum.

ARTICULUS III.

Qualis sit Unio hypostatica.

Responsio I.

UNio hypostatica est unio substantialis.

Prob. Unio secundùm hypostasim facta, substantialis est. Sed talis est unio humanitatis cum Verbo, ut docent Patres & Concilia, unde hypostatica nominatur. Ergo, &c. Hæc ratio est S. Thomæ hìc q. 2. a. 6. ubi sic ait in O. *Fides catholica non dicit unionem factam Dei & hominis secundum essentiam, vel naturam, neque etiam secundum accidens; sed medio modo secundum subsistentiam seu hypostasim*. Tum in resp. ad 3. *Sufficit ad hoc, quod non sit unio accidentalis, quod sit facta unio secundùm hypostasim, licet non sit facta unio secundùm naturam*. Et verò eatenùs unio Verbi cum humanitate facta est secundùm hypostasim, quatenùs per illam unionem factum est, ut una esset persona Dei & hominis in Verbo, seu ut una persona, nempe Verbum, esset Deus & homo. At profectò talis unio non accidentalis, sed substantialis dicenda est.

Confirmatur. Sic humanitas Verbo unitur, ut non denominet illud humanatum, sed hominem. Ergo non denominat illud per modum formæ accidentariæ. Ergo non advenit illi per modum formæ accidentariæ. Ergo non advenit illi per unionem accidentalem. Ergo per substantialem. Præterea, sic humanitas unitur Verbo, ut faciat illud esse substantiam, nempe hominem. Ergo unio ejus cum Verbo dici debet substantialis, non accidentalis.

Dices. Quod advenit alicui post esse completum, advenit ei accidentaliter. Sed humanitas in tempore advenit Verbo, habenti esse completum ab æterno. Ergo, &c. *R.* 1. neg. maj. universaliter sumptam. *R.* 2. dist. maj. Quod advenit alicui, &c. advenit ei accidentaliter, si non trahatur in communionem illius esse completi, Conc. maj. *Si* trahatur, Neg. maj. Humanitas autem sic advenit in tempore Verbo, habenti ab æterno completum esse, ut trahatur ad communionem illius esse completi, quod Verbum habet: trahitur autem, quia vi unionis hypostaticæ, tam verè Verbum est persona naturæ humanæ, quàm naturæ divinæ; atque ita una & eadem est in Verbo persona divinitatis & humanitatis. Hanc responsionem suggerit sanctus Thomas articulo proximè citato in resp. ad 2.

Responsio II.

Unio hypostatica est unionum maxima in ratione doni.

*Prob.*1. ex S. Augustino, lib. de prædestinatione Sanctorum, cap. 15. ubi ait: *Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis à Deo Verbo susceptio singularis, ut Filius Dei & filius hominis simul, & filius hominis propter susceptum hominem, & Filius Dei propter suscipientem unigenitum Deum, veraciter & propriè diceretur ... prædestinata est ista naturæ humanæ tanta & tam celsa & summa subvectio, ut quò attolleretur altiùs, non haberet: sicut pro nobis ipsa divinitas, quousque se deponeret humiliùs, non habuit.*

*Prob.*2. ratione. Quia humanitas per hanc unionem hypostaticam, esse divinum tam perfectè participat, quàm participari potest à creatura, & perfectiùs participat, quàm participari possit quacunque alia ratione possibili: nam vi hujus unionis, persona divina est persona humanitatis, adeòque persona divina est humanitatis complementum quoddam substantiale, & ab ea participatur substantialiter, quo nihil excellentius & sublimius creaturæ potest contingere.

Obj. Visio beatifica est quid perfectius unione hypostatica. Nam per hanc unionem sola Verbi persona conjungitur humanitati; per beatificam verò visionem tota essentia divina cum tribus personis conjungitur beato. Ergo, &c. *R.* neg. ant. *Ad prob. R.* Totam essentiam cum omnibus personis beato conjungi per visionem, sed accidentaliter tantùm & intentionaliter; at per unionem hypostaticam persona Verbi substantialiter conjungitur humanitati, hoc ipso quòd vi hujus unionis Verbum sit subsistentia humanitatis, quod longè perfectius est intensivè.

Dices 1. Unio hypostatica humanitati tribuit tantùm, ut in Verbo subsistat. At visio tribuit ei, ut beata sit. *R.* unionem hypostaticam utrumque tribuere humanitati Christi, nempe & ut subsistat in Verbo, sicque verè ac propriè sit natura illius, & ut beata sit. Primum tribuit proximè & immediatè, secundum verò consequenter; nam humanitati, Verbo secundùm hypostasim unitæ, debetur & quidem infrustrabiliter visio beatifica.

Dices 2. Unio hypostatica est in entitate naturalis, cùm sit purus essendi modus humanitatis. At visio beatifica in entitate supernaturalis est. Ergo, &c. *R.* neg. min. Cùm enim visio beatifica sit etiam purus modus intellectus beati, per lumen gloriæ elevati, & se ipso ac sine entitate superaddita, clarè intuentis Deum sibi intimè præsentem, est etiam in entitate naturalis; cùm entitas intellectus sit ejus entitas; adeòque quoad modum tantùm supernaturalis est, quatenùs intellectum clarè intueri Deum præsentem, vires omnes, omnemque exigentiam naturæ superat: sicut produci & conservari naturam humanam dependenter à proprietate relativa Verbi tanquam sustentativo formali, superat naturæ vires omnes, omnemque illius exigentiam: unde simpliciter supernaturalis est modus ille, quo humanitas in Verbo existit, & in quo consistit unio hypostatica.

Responsio III.

Unio hypostatica est unionum maxima quoad vim uniendi.

Prob. Quia revera vim habet unio hypostatica perfectè conjungendi extrema, ab invicem infinitè distantia, divinitatem scilicet & humanitatem; ita ut divinitas & humanitas sint unum in persona: sic enim inter se connectuntur, ut una sit persona utriusque, & ideò eadem persona sit Deus & homo.

Confirm. Ita unio hypostatica conjungit humanitatem cum Verbo, licèt infinitè distent ab invicem in perfectione, ut humanitas tam verè ac propriè sit natura Verbi, quàm divinitas, & per humanitatem tam verè ac propriè Verbum sit homo, quàm Deus est per divinitatem: unde sicut omnia attributa divinitatis, & operationes ejus ad extra sunt verè ac propriè Verbi, ita omnia attributa humanitatis, & omnes ejus actiones ac passiones, sunt verè ac propriè Verbi: quare Verbum verè ac propriè habet oculos, manus, &c. verè ac propriè videt, tangit, & verè ac propriè esuriit, defatigatum est, &c.

Ita Angelicus Doctor opusculo 3. cap. 6. ubi ait: *quælibet partes humanæ naturæ ipsius Filii Dei dici possunt Deus, & quidquid agit, vel patitur, quælibet pars naturæ humanæ in Filio Dei, potest attribui unigenito Dei Verbo: unde non inconvenienter dicimus animam & corpus esse Filii Dei, sed & oculos, & manus, & quòd Filius Dei corporaliter videat per oculi visionem, & audit per auris auditum, & sic de aliis, quæ partibus animæ vel corporis convenire possunt.*

Porrò humanitas tam propriè Verbi natura est, quàm divinitas, cum duplici discrimine. Nam 1. divinitas est natura Verbi, & Verbum per illam est Deus, propter illius identitatem cum Verbi proprietate relativa; humanitas verò est natura Verbi, & Verbum per illam est homo propter illius cum eadem Verbi proprietate relativa unionem. 2. Divinitas, ut modificata per proprietatem relativam Verbi, constituit Verbum simpliciter seu in esse Verbi, & ita est primum esse Verbi; humanitas verò cum eadem Verbi proprietate relativa hypostaticè unita, constituit Verbum cum addito, seu Verbum esse hominis, & ita solùm est secundum & adventitium esse Verbi, quo proinde sublato, Verbum non desineret simpliciter, sed tantùm desineret esse homo: at sublata per impossibile natura divina, Verbum simpliciter desineret.

Quæres, utrùm unio hypostatica sit etiam omnium maxima quoad firmitatem?

R. negativè: nam si esset omnium quoad firmitatem maxima, certè quia dissolvi non potest ab ullo agente naturali. At hæc ratio non valet: sunt enim etiam aliæ uniones, quæ à nullo agente naturali dissolvi possunt, qualis est unio quantitatis radicalis cum materia.

Quæres iterùm, an fuerit aliqua dispositio prævia ad unionem hypostaticam?

R. negativè. Ratio est, quia una & eadem indivisibiliter actione, & pro eodem instanti etiam rationis humanitas fuit producta & Verbo unita; cùm producta fuerit dependenter à Verbo ut formali sustentativo, sic ut pro nullo instanti etiam rationis priùs extiterit, quàm à Verbo sustentaretur, eique incumberet, ac proinde priùs, quàm inexisteret Verbo ut supposito.

ARTICULUS IV.

Utrùm ex unione hypostatica resultarit persona composita?

Solet sic proponi hæc quæstio, utrùm composita sit persona Christi; circa quod plures sunt sententiæ. Prima est antiquiorum Theologorum, ut Magistri sententiarum, sancti Thomæ, sancti Bonaventuræ, Scoti, Durandi, &c. & docet personam Christi non esse compositam compositione absoluta; quam compositionem Durandus, lib. 3. dist. 6. qu. 3. in O. appellat compositionem hujus ex his, quia ex componentibus resultat aliquod tertium, sicut v. g. ex corpore & anima rationali resultat homo. Secunda sententia, quæ est modernorum Theologorum, affirmat personam Christi sic esse compositam, ita ut secundùm illos, persona Christi sit tertium aliquod totum substantiale, resultans ex Verbo & humanitate. Tertia sententia, quæ est recentioris, quodam modo media est, & distinguit Christum à persona Christi, asseritque Christum quidem compositum esse compositione absoluta, personam verò Christi nonnisi impropriè esse compositam.

Responsio I.

Persona Christi non est absolutè composita ex divinitate, vel, si vis, ex personalitate Verbi & humanitate: ita ut persona Christi sit aliquid tertium, resultans

sultans ex divinitate, aut ex personalitate Verbi & humanitate: sicut homo, v.g. est aliquid resultans ex corpore & anima.

*Prob.*1. Auctoritate veterum Scholasticorum, pro quibus omnibus hìc nobis sufficit Doctor Angelicus, qui in 3. sententiarum dist.1.qu.1.art. 1. in O. Primò distinguit triplicem modum unionis. *Dicendum*, inquit, *quod unio aliquorum duorum, vel trium, potest esse tripliciter: uno modo, secundùm quod aliqua non uniuntur ad invicem, nisi per conjunctionem eorum in aliquo uno; quædam verò uniuntur è converso per conjunctionem eorum ad invicem, & in aliquo uno, quod ex eorum conjunctione constituitur, quædam verò per conjunctionem eorum adinvicem, sed non in aliquo uno, quia ex eorum conjunctione nihil resultat.*

Secundò, triplicem hunc unionis modum exponit in exemplis. *Primum horum*, inquit, *continget quatuor modis, quia vel illud unum, in quo conjunguntur, est idem numero: sicut duo brachia conjunguntur in uno pectore, vel duo rami qui se non tangunt, nisi in uno trunco .... quæ verò junguntur ad invicem & in aliquo uno, ex eorum conjunctione constituto, sunt sicut materia & forma, quia forma conjungitur materiæ, ut perfectio ejus, & ambæ conjunguntur in natura communi: & simile est de partibus quantitativis, continuatis ad invicem, ita quòd ex eis proveniat aliquod totum, in quo duæ partes conveniant. Et verò quæ uniuntur ad invicem, & non in aliquo uno, sunt sicut accidens & subjectum, ex quibus non efficitur unum per se, cujus subjectum & accidens partes dici possint.*

Tertiò, advertit, nullum ex his tribus modis hypostaticæ unioni convenire ex toto, sed aliquos ex parte tantùm. *Et quia*, inquit, *ut dicit Hilarius, comparatio terrenorum ad Deum nulla est, nec exemplum sufficiens rebus divinis ratio humana præstabit, sciendum est, quòd nullus istorum modorum competit ex toto ineffabili unioni, qua Deus homini unitus est. Sed tamen aliqui istorum modorum, quantùm ad aliquid, repræsentant illum modum unionis.*

Denique expresè asserit, primum & tertium modum unionis aliquatenùs, secundum verò nullo pacto Deo convenire: sic enim prosequitur: *Sciendum est ergo, quòd medius modus, quo aliqua conjunguntur ad invicem, ut ex eis aliquod tertium resultet, omninò non potest Deo convenire, quia duo, quæ conjunguntur secundum hunc modum, se habent ad tertium ut partes. Ratio autem partis, sicut & imperfecti, penitus à Deo removetur. Primum verò modum & tertium quantùm ad aliquid, possibile est Deo convenire.* Quod

Ostendit sic: *In incarnatione enim*, inquit, *ex parte assumentis duo possunt considerari, scilicet persona, & natura. Si autem consideremus personam assumentem, sic conjungitur humanæ naturæ assumptæ, tertio modo conjunctionis, quia persona divina fit persona hujus naturæ humanæ, sed ex his duobus non resultat aliquid tertium: sicut nec etiam in Socrate ex persona ejus & natura non fit aliquod tertium, sed persona ejus in humana natura subsistit. Si autem consideremus naturam assumentis, sic conjunctio ejus ad naturam humanam est secundùm modum primum conjunctionis, in quantùm duæ naturæ in una persona conveniunt, quæ in naturalibus proprietatibus nihilominùs distinctæ sunt: & ideò incarnatio insertioni comparatur. Sicut enim in insertione in eodem trunco, in quo erat unus ramus per naturam, fit ramus alius per insertionem: ita in eadem persona, in qua naturaliter erat divina natura, est per unionem humana natura.*

Itaque ex Angelico Doctore, neque divinitas, neque Verbum unitur cum humanitate, juxta secundum unionis modum; ita ut ex divinitate, vel Verbo & humanitate, resultet aliquid tertium, seu aliquod totum substantiale, sicut resultat ex materia & forma unitis: sed solùm divinitas unitur humanitati secundum primum modum unionis, quatenùs cum humanitate in una persona convenit, sicut in uno trunco conveniunt duo rami; vel, si vis, quatenùs in una persona, in qua erat naturaliter divinitas, est per unionem humanitas; sicut in uno trunco, in quo erat naturaliter unus ramus, fit alius ramus per insertionem, unde incarnatio insertioni comparatur.

Persona verò Verbi unitur humanitati secundùm tertium modum unionis, sicut subjectum unitur accidenti, quatenùs sicut per unionem accidentalem subjectum fit subjectum accidentis, & accidens fit accidens subjecti, sic tamen ut ex utroque non resultet aliquod tertium: ita per unionem substantialem persona Verbi fit persona naturæ humanæ, & natura humana fit natura personæ Verbi; sic tamen ut non resultet aliquod tertium ex persona Verbi & humana natura, sicut etiam v.g. in Socrate non fit aliquod tertium ex persona ejus, & natura humana, sed solùm persona ejus in humana natura subsistit.

Doctrinam hanc luculenter exponit etiam sanctus Doctor opusculo 2. cap. 211. *Quia*, inquit, *persona, hypostasis, & suppositum designant aliquid integrum, si divina natura in Christo est ut pars, & non ut aliquid integrum, sicut anima in compositione hominis, una persona Christi non se teneret tantùm ex parte naturæ divinæ* (subsistentis in Verbo) *sed esset quoddam constitutum ex tribus, sicut & in homine persona, hypostasis, & suppositum est, quod ex anima & corpore constituitur. Sed quia divina natura* (in Verbo subsistens) *est aliquid integrum, quod sibi assumpsit per quamdam ineffabilem unionem humanam naturam, persona se tenet ex parte divinæ naturæ* (in Verbo subsistentis) *& similiter hypostasis & suppositum: anima verò & corpus trahuntur ad personalitatem personæ divinæ, ut sit persona Filii Dei, sicut etiam persona filii hominis, & hypostasis, & suppositum.*

Doctrinam hanc illustrat exemplo in hunc modum: *Potest autem*, inquit, *hujusmodi exemplum aliquale in creaturis inveniri; subjectum enim & accidens non sic uniuntur, ut ex eis aliquod tertium constituatur, sed est integrum quoddam, quod est persona, hypostasis, & suppositum: accidens autem trahitur ad personalitatem subjecti, ut sit persona eadem hominis & albi, & similiter eadem hypostasis, & idem suppositum. Sic igitur secundum similitudinem quandam, persona, hypostasis, & suppositum Filii Dei est persona, hypostasis, & suppositum humanæ naturæ in Christo.* Ex quibus sic concludit sanctus Doctor: *Patet igitur ex præmissis, quòd in Christo non est alia persona nisi æterna, quæ est persona Filii Dei, nec alia hypostasis, aut suppositum: unde cùm dicitur, hic homo, demonstrato Christo, importatur suppositum æternum.*

Itaque ex sancto Thoma, Verbum est in Christo aliquid integrum, aliquid totum, & non pars, seu extremum componens. Item persona Christi se tenet tantùm ex parte Verbi, & non est aliquid constitutum ex tribus, Verbo scilicet, corpore, & anima; sicut in homine persona ex corpore & anima constituitur. Item per unionem hypostaticam corpus & anima trahuntur ad personalitatem Verbi, ut sicut est persona Filii Dei, ita sit persona filii hominis, non verò ut ex eo & corpore cum anima componatur nova aliqua persona.

Item sicut subjectum & accidens non sic uniuntur, ut ex eis aliquod tertium constituatur, sed accidens, putà albedo, per unionem accidentalem trahitur ad personalitatem hominis cui unitur, ut sit persona eadem hominis & albi: ita per similitudinem quandam, vi unionis hypostaticæ, humanitas trahitur ad personalitatem Verbi, non ut sit tertium aliquod ex eis constitutum, sed ut sit persona eadem Filii Dei & hominis; unde fit, ut qui antea erat Deus tantùm, jam sit Deus & homo. Denique in Christo non alia persona est, nisi æterna, quæ est persona divina Verbi; & cùm, demonstrato Christo, dicitur, Hic homo, importatur suppositum æternum, nempe Verbum, non verò novum aliquod suppositum, ex Verbo & humanitate constitutum.

*Prob.*2. Ratione ſancti Thomæ, & aliorum veterum Doctorum. Si perſona Chriſti eſt aliquod tertium, conſtitutum ex Verbo & humanitate, Verbum eſt pars illius perſonæ. Atqui implicat Verbum eſſe partem; nam pars multiplicem imperfectionem eſſentialiter involvit. Ergo, &c. Minorem admittunt adverſarii, ſed negant ſequelam majoris; pro quo diſtinguunt inter extremum componens & partem, aſſeruntque ex majore ſequi tantùm, quòd Verbum ſit extremum componens cum humanitate perſonam Chriſti, non autem quòd ſit illius pars. Sed contra eſt, quia manifeſtum videtur ex terminis, extremum componens, quà tale, eſſe eſſentialiter partem, atque ita diſtinctionem adverſariorum eſſe merum effugium.

Et verò ſi perſona Chriſti eſt aliquod tertium ex Verbo & humanitate conſtitutum, Verbum non unam tantùm, ſed omnes, aut ferè omnes partis imperfectiones habet, ut facilè poteſt oſtendi. Nam 1. Verbum etiam ſubſtantialiter ab alio extremo componente, nempe ab humanitate, complebitur in ordine ad conſtituendum illud tertium, ſicut viciſſim humanitas ab ipſo Verbo: quemadmodùm corpus & anima ſe mutuò complent in ordine ad conſtituendum illud tertium quod ex eis reſultat, nempe homo: impoſſibile enim eſt, quòd duo extrema conſtituant aliquod tertium ſubſtantiale, quin ſe mutuò compleant ſubſtantialiter in ordine ad illud conſtituendum. Unde

2. Verbum poſt incarnationem deſinet eſſe aliquid in ſe totum & integrum: illud enim deſinit eſſe in ſe totum & integrum ſubſtantiale, quod ulteriùs ab alio ſubſtantialiter, in ordine ad conſtituendum aliquod tertium ſubſtantiale, completur, ut patet in gutta aquæ, quæ ſeparata ab omni alia, eſt aliquid totum & integrum; unita verò alteri guttæ deſinit eſſe aliquid totum & integrum, quia à gutta illa, cui unitur, completur ſubſtantialiter in ordine ad conſtituendam tertiam guttam. Similiter anima rationalis, quæ ſeparata à corpore, ſecundum probabiliſſimam ſententiam, eſt aliquid in ſe totum & integrum, non eſt aliquid in ſe totum & integrum, unita corpori; quia ab illo ſubſtantialiter completur, ſicut & illud ſubſtantialiter complet in ordine ad conſtitutionem alicujus tertii ſubſtantialis, quod eſt homo. Hinc

3. Verbum poſt incarnationem deſinet eſſe perſona, quia deſinet eſſe aliquid in ſe totum & integrum. Item Verbum dependebit ab humanitate in ordine ad conſtituendam perſonam Chriſti: nam revera conſtituet illam dependentem ab humanitate. Item perſona Chriſti erit quoddam totum reſpectu Verbi, ſicut reſpectu humanitatis: aliquod enim tertium, ex duobus unitis conſtitutum, eſt neceſſariò totum reſpectu illorum: atque ita Verbum ſe habebit ad perſonam Chriſti, ut contentum ad continens, & habitum ad habens. Item, Verbum non erit ſuum, nec ſui juris, ſed alterius, nempe tertii, ex eo & humanitate conſtituti. Denique Verbum aget ut quo tantùm; tertium verò, ex eo conſtitutum, aget ut quod, cujus proinde Verbum erit inſtrumentum.

Confirm. Quia 1. ſi perſona Chriſti eſſet aliquod tertium, ex Verbo & humanitate conſtitutum, certè illud tertium ſimpliciter incœpiſſet eſſe; ſicut homo hodie conſtitutus ex anima & corpore, ſive per poſſibile, ſive per impoſſibile exiſtentibus ab æterno, ſimpliciter inciperet eſſe. Atqui ſi perſona Chriſti ſimpliciter incœpiſſet eſſe, eſſet perſona ſimpliciter temporanea, quod falſum eſt, & abſurdum. Ergo, &c. Hæc ratio eſt S. Bonaventuræ in 3. diſt. 6. art. 1. qu. 2.

2. Si perſona Chriſti eſt aliquod tertium conſtitutum ex Verbo & humanitate, Verbum non eſt perſona Chriſti: nam extremum componens non eſt compoſitum, ſed pars illius; ſic anima non eſt homo, ſed illius pars. Item Verbum non eſt homo: nam unum extremum componens non denominatur ab altero; ſic anima non denominatur à corpore. Sed hæc ſunt falſa, & abſurda. Ergo perſona Chriſti non eſt aliquid, ex Verbo & humanitate conſtitutum, adeòque compoſita non eſt compoſitione abſoluta.

Responsio II.

Perſona Chriſti cenſeri tamen debet, & ſimpliciter dici compoſita.

Ita ſentit D. Thomas hic q. 2. a. 4. in O. & probatur 1. ex Patribus, pro quibus omnibus hìc unus erit ſanctus Damaſcenus, lib. 3. orthodoxæ fidei, cap. 7. ubi ait: *Incarnatus eſt igitur* (Filius Dei) *aſſumptis maſſæ noſtræ primitiis, hoc eſt, carne unà cum anima ratione & intelligentia prædita; ita ut ipſa Dei Verbi hypoſtaſis carni hypoſtaſis exiterit, compoſitaque facta ſit Verbi perſona, quæ priùs ſimplex erat; compoſita, inquam, ex duabus perfectis naturis, nempe divinitate & humanitate.* 2. Auctoritate Conciliorum, pro quibus omnibus hìc erit quintum generale collatione 8. can. 4. ubi anathematizantur ii, qui *non confitentur unitatem Dei Verbi ad carnem animatam anima rationali & intellectuali, ſecundum compoſitionem, ſive ſecundùm ſubſiſtentiam factam eſſe, & ideò unam ejus ſubſiſtentiam compoſitam, qui eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus.*

*Prob.*3. ratione. Nam re ipſa perſona Chriſti compoſita eſt ſecundùm rationem ſubſiſtendi: ea enim perſona rectè dicitur compoſita ſecundùm rationem ſubſiſtendi, quæ ſubſiſtit in pluribus naturis; ſicut ea rectè dicitur ſimplex ſecundùm rationem ſubſiſtendi, quæ in una tantùm natura ſubſiſtit. Ita ratiocinatur S. Thomas hic q. 2. a. 4. in O. *Dicendum*, inquit, *quòd perſona ſive hypoſtaſis Chriſti dupliciter poteſt conſiderari: uno modo ſecundùm illud quod eſt in ſe, & ſic eſt omninò ſimplex, ſicut & natura Verbi. Alio modo ſecundùm rationem perſonæ vel hypoſtaſis, ad quam pertinet ſubſiſtere in aliqua natura; & ſecundùm hoc, perſona Chriſti ſubſiſtit in duabus naturis. Unde licèt ſit ibi unum ſubſiſtens, eſt tamen ibi alia & alia ratio ſubſiſtendi, & ſic dicitur perſona compoſita, in quantum unum duobus ſubſiſtit.*

Præterea, quod eodem redit, perſona Chriſti compoſita eſt ſecundùm primùm modum unionis de quo ſupra: nam duæ naturæ, divina & humana, in ea conveniunt. Atqui duæ naturæ in una perſona convenientes, rectè dicuntur eam componere. Hanc autem compoſitionem ſanctus Thomas articulo proximè citato ad 2. vocat compoſitionem ratione numeri, hoc eſt, ratione plurium diſtinctorum, in uno & eodem concurrentium.

Denique, perſona Chriſti compoſita eſt ſecundùm tertium modum unionis, de quo ſupra. Nam natura humana per unionem hypoſtaticam fit natura perſonæ Verbi, ſicut accidens per unionem accidentalem fit accidens ſubjecti: unde ſicut accidens rectè dicitur componere ſubjectum, cujus fit accidens; ita natura humana rectè dicitur componere perſonam Verbi, cùm fiat natura illius; rectè, inquam, dicitur componere perſonam Verbi, ſecluſis imperfectionibus, quæ comitantur compoſitionem ſubjecti per accidens.

Dices. Compoſitiones illæ omnes ſunt impropriæ tantùm compoſitiones. *R.* eas revera ita appellari à ſancto Bonaventura, & ab aliis antiquioribus: ſed meliùs cum S. Thoma, eas dicimus proprias compoſitiones: quamvis maximè propria & ſtrictiſſima compoſitio dicenda eſſe videatur ſola compoſitio abſoluta; quam compoſitionem hujus ex his vocat Durandus, quia vi illius, aliquod tertium reſultat ex pluribus unitis. Cùm autem hæc compoſitio ſola involvat eſſentialiter multas imperfectiones in componentibus, hæc Deo repugnat.

Quæres, quid ſentiendum ſit de Chriſto? *R.* de Chriſto idem ſentiendum eſſe, quod de perſona Chriſti. Ratio eſt, quia à recentiore quodam perperàm diſtinguitur perſona Chriſti à Chriſto: neque enim perſona Chriſti à Chriſto plus diſtinguitur, quàm v. g. perſona Petri à Petro. Et verò quid eſt Chriſtus, niſi Verbum homo, Verbum ſubſiſtens in natura divina & humana? At Verbum homo, Verbum in

natu-

natura divina, & humana subsistens, est ipsissima Christi persona.

ARTICULUS V.

Proponuntur objectiones contra primam responsionem, & solvuntur.

Objicies 1. Concilium generale quintum can. 4. ubi definitur, unionem hypostaticam factam fuisse secundùm compositionem, & ipsam personam Christi compositam esse. *Resp.* Non negamus unionem in Christo factam esse secundùm compositionem, & ipsam Christi personam compositam esse ex duabus naturis: sed solùm negamus, unionem illam factam esse secundùm compositionem absolutam, & Christum compositum esse ex duabus naturis, unum aliquod tertium constituentibus. Itaque ex Conciliis, unio hypostatica est vera compositio, sed compositio hujus ad hoc, ut Durandus loquitur, qua totum aliquod & integrum, manens totum & integrum, unitur cum aliquo, quod ad ejus totalitatem trahitur, & verè fit illius; compositio secundùm rationem subsistendi; compositio ratione numeri, seu ratione dualitatis naturarum, in una Verbi natura convenientium.

Item ex Conciliis, Christus est compositus ex duabus naturis, & quidem, ut loquitur Chalcedonense, in unam personam & unam subsistentiam concurrentibus. Concurrunt autem in unam personam & unam subsistentiam, non quòd constituant aliquod tertium, quod sit persona & subsistentia, sed quia per unionem, ut ait S. Thomas, natura humana inseritur personæ Verbi, cui naturaliter inest natura divina, atque ita eo ipso fit, ut duæ naturæ sint unius personæ, & una sit persona duarum naturarum.

Dices. Concilia docent Christum in duabus & ex duabus naturis subsistere. Ergo, &c. *Resp.* secundùm Concilia & Patres, Christum subsistere ex duabus & in duabus naturis, non constituentibus aliquod tertium, sed convenientibus in una persona; ita ut persona quæ ante concursum naturarum unam tantùm naturam habebat, post concursum habeat duas. Denique Christus est persona Verbi, duas naturas, divinam & humanam, habens; non haberet autem illas, nisi in unam Verbi personam concurrerent per unionem substantialem, & post concursum inconfusæ & integræ manerent: unde dicitur ex duabus & in duabus naturis subsistere.

Obj. 2. Symbolum Athanasii, in quo dicitur: *Sicut anima rationalis & caro unus est homo: ita Deus & homo unus est Christus*. *Resp.* In eo similitudinem esse, quòd sicut anima rationalis, & caro concurrunt in unum hominem, ita divinitas & humanitas concurrunt in unum Christum: at in eo dissimilitudinem esse, quòd anima rationalis & caro in unum hominem concurrunt, constituendo aliquod tertium substantiale, quod est unus homo; divinitas verò & humanitas in unum Christum concurrunt, quia duæ illæ naturæ sunt unius & ejusdem personæ, quæ est Deus & homo: homo quidem propter humanitatem, sibi substantialiter unitam in tempore; Deus propter divinitatem, sibi à Patre communicatam in æternitate; atque ita ex divinitate & humanitate unus est Christus, quia unus & idem Deus est per divinitatem, & homo per humanitatem; ad quòd non requiritur, ut aliquod tertium ex divinitate & humanitate constituatur, sed sufficit, quòd humana natura per unionem hypostaticam sit illius personæ, cujus est natura divina per communicationem & identitatem cum ejus personalitate.

Obj. 3. Sanctum Dionysium in lib. de divinis nominibus, cap. 1. ubi ait: *Ex qua* (humanitate) *ineffabiliter compositus est simplex Jesus*. *Resp.* Sanctum Dionysium apertè contrarium esse adversariis nostris: nam si simplex est Jesus, quomodo compositus est ex humanitate constituente aliquod tertium cum divinitate? Certè talis compositio excludit essentialiter simplicitatem. Itaque Jesus & simplex est, & simul compositus ex humanitate, quia eatenùs ex ea compositus est, quatenùs post incarnationem non solùm in divinitate, sed etiam in ea subsistit, cùm ante incarnationem in sola divinitate subsisteret. Item Jesus & simplex est, & compositus ex humanitate, quia ex ea & divinitate compositus est, non ut ex partibus aliquod tertium constituentibus, sed ut ex duabus naturis, convenientibus in una Verbi persona.

Obj. 4. Sanctum Augustinum: sic enim 1. loquitur in epist. 2. ad Volusianum: *Persona hominis mistura est animæ, & corporis; persona autem Christi mistura est Dei & hominis*. 2. Libr. 13. de Trinitate cap. 17. *Sic Deo conjungi potuit humana natura, ut ex duabus substantiis fieret una persona, ac per hoc jam ex tribus, scilicet Deo, anima, & carne*. 3. In Enchiridio cap. 38. *Utraque substantia, divina scilicet atque humana, Filius est unicus Dei Patris omnipotentis*.

Resp. Ad primum locum Augustini, patere responsionem ex dictis ad secundam objectionem. Ad secundum locum. *Resp.* Ex utraque substantia factam esse unam personam compositam in ratione subsistendi, & ratione numeri, seu dualitatis naturarum in ea convenientium: vel, si vis, ex utraque substantia factam esse unam personam, sed ex divinitate, ut constituente, & ex humanitate, ut quasi modificante, dando esse hominis: sicut ex subjecto, & accidente fit unum album, ex subjecto quidem ut constituente, & ex albedine ut modificante, & determinante ad tale esse accidentale. Ad tertium locum patebit responsio ex dicendis ad sequentem objectionem.

Obj. 5. Leonem Magnum in epistol. ad Julianum Coensem Episcopum, ita loquentem: *Cur autem inconveniens, aut impossibile videatur, ut Verbum, & caro, atque anima unus Jesus Christus, & unus Dei hominisque sit Filius, si caro & anima, quæ dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi incarnatione personam, cùm multo facilius sit, ut hanc unitatem sui atque hominis deitatis præstet potestas, quàm ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas?*

Resp. Unum Dei & hominis Filium esse in bono sensu Verbum, & humanitatem; sed Verbum in recto, & humanitatem in obliquo: Christus enim est Verbum homo, & Verbum est homo humanitate: sic in bono sensu album, v. gr: est subjectum, & albedo, subjectum in recto, & albedo in obliquo: nam album est subjectum habens albedinem.

Itaque sicut corpus & anima, collectivè sumpta, sunt unus homo; ita Verbum & humanitas, collectivè sumpta, sunt unus Christus, sed alio & alio modo: nam corpus & anima, collectivè sumpta, sunt ambo in recto unus homo, quia homo est totum ex illis ut partibus suis constitutum, totum autem est in recto suæ partes collectivè sumptæ. At Verbum & humanitas, collectivè sumpta, non sunt ambo in recto unus Christus, quia Christus non est totum ex illis, ut partibus suis constitutum; sed totum, nempe Verbum, habens humanitatem; sicut subjectum, & accidens, collectivè sumpta, non sunt ambo in recto album v. gr: quia album non est totum constitutum ex illis, ut partibus suis, sed est totum nempe subjectum, putà Socrates, affectus albedine.

Quod autem hac nostra responsione satisfiat Leoni Magno, patet ex ejus scopo: solùm enim intendit, adversùs Eutychem probare divinitatem & humanitatem post incarnationem manere inconfusas simul & indivisas, & ex illis inconfusis simul & indivisis resultare Christum; sive resultet ex illis, ut totum constitutum ex eis, quod volunt adversarii, sive ut totum, ad cujus totalitatem trahitur aliquid, ut nos cum S. Thoma, & aliis antiquioribus Scholasticis volumus: nam post verba quæ nobis objiciuntur, sic statim concludit S. Leo: *Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est: sed utrumque*

in uno manet, & unus in utroque est, non diversitate divisus, non permixtione confusus, nec alter ex patre, alter ex matre; sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de matre in fine sæculorum. Sed

Hìc obiter pondera, 1. hæc verba: *Nec alter ex patre, alter ex matre*, quæ falsa sunt, si Christus est aliquod tertium ex Verbo & humanitate constitutum. Pondera 2. verba illa: *Sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de matre in fine sæculorum*; ex quibus apparet, eumdem esse terminum utriusque generationis, æternæ scilicet & temporalis. At si Christus non est Verbum humanitatem habens, sed tertium aliquod substantiale, constitutum ex Verbo, & humanitate, terminus generationis temporalis non est Verbum, sed aliquod tertium substantiale, ex Verbo, & humanitate constitutum.

Itaque juxta S. Leonem: *Nec alter ex patre, nec alter ex matre* (est) *sed idem aliter ex Patre, &c. aliter ex matre, &c.* Quia idem planè, nempe Verbum, est terminus utriusque generationis, sed alio & alio modo: nam per generationem æternam accipit primum esse, nempe esse Verbi, quo constituitur simpliciter, & in esse totius, adeòque in esse personæ. Per generationem verò temporalem accipit esse aliquod secundarium, nempe esse hominis, quo constituitur secundùm quid, seu in esse subsistentis in humana natura.

Obj. 6. Maxentium in libro adversùs Acephalos, cap. 17. ubi ait; *Ex divinitate, & humanitate esse credimus* (Christum) *tamquam totum ex partibus: partes autem Christi divinitas ejus & humanitas sunt, in quibus & ex quibus per se est.* Ad hunc Maxentii locum, non explicandum, sed corrigendum. *R.* Id quod habet S. Thomas in 3. dist. 6. qu. 2. art. 3. ad 4. *Quamvis compositio quantum ad aliquid salvetur in incarnatione Verbi, nullo tamen modo est ibi ratio partis: divinitas enim pars esse non potest propter imperfectionem, quæ est de ratione partis. Humana autem natura non potest esse pars, quia compartem non habet, vel etiam quia non causat* (formaliter scilicet) *esse personæ, quæ dicitur composita.*

Obj. 7. S. Damascenum libro 3. de fide orthodoxa cap. 19. ubi hæc habet: *Nam & duæ naturæ unus Christus est, & unus Christus duæ naturæ.* *R.* dist. Unus Christus duæ naturæ, ambæ in recto, Neg. Una in recto, nempe divina, & altera in obliquo, nempe humana, C. vel, si vis, dist. sic. Unus Christus duæ naturæ, constituentes aliquod tertium substantiale, quod sit Christus, N. Unus Christus duæ naturæ, quarum una, nempe divina, cùm proprietate relativa filiationis constituit illum simpliciter, seu constituit illum in esse totius, & hypostasis; altera verò, quæ, illo in esse totius & hypostasis constituto, trahitur ad ejus totalitatem, eamque quasi modificat, & determinat ad esse hominis, C. Bonitas hujus responsionis patet ex lib. 3. de orthodoxa fide, cap. 7. ubi hæc leguntur verba: *Ita ut ipsa Dei Verbi hypostasis carni hypostasis extiterit.* Igitur ex Damasceno, persona Verbi est hypostasis humanitati assumptæ, adeòque est totum aliquod, & integrum respectu humanitatis assumptæ, cujus proinde nec est, nec potest esse compars; unde cum ea nec constituit, nec constituere potest aliquod tertium substantiale.

Superest igitur, ut juxta S. Doctorem, unus Christus sit duæ naturæ concurrentes in una persona, Verbi scilicet, & unus sit; quia in una persona concurrunt; quam personam componunt in ratione subsistendi, hoc ipso quòd illam in duabus naturis subsistere faciunt per concursum suum.

Objicies denique rationem. Compositio absoluta, quæ est compositio hujus ex his, aliud non est, quam realis conjunctio extremorum, realiter distinctorum, ad constituendum unum per se simpliciter. Atqui in Christo habetur talis conjunctio. Ergo, &c. *R.* neg. min. Nam in Christo Verbum & humanitas non conjunguntur ad constituendum unum per se simpliciter, hoc enim est impossibile; sed ut persona subsistens in natura divina, subsistat etiam in humana, & ita una & eadem persona sit Deus & homo.

At inquies 1. Ubicumque est compositio hujus ad hoc, est etiam compositio hujus ex his: sic v. g. non potest dari compositio albedinis ad parietem, quin exsurgat aliquod tertium ex illis constitutum. *R.* neg. maj. universaliter sumptam, & ejus exemplum. Sed ad pleniorem difficultatis solutionem.

Nota. Duplex distingui potest compositio hujus ad hoc. Prima est compositio partis ad partem; & ubicumque est talis compositio, est etiam compositio hujus ex his. Secunda est compositio alicujus totius ad aliquid, quod trahitur ad ipsum, & fit ipsius, ut compositio subjecti ad accidens, & suppositi ad naturam aliquam; & cum tali compositione numquam est compositio hujus ex his. At compositio hujus ad hoc, quæ reperitur in Christo, est compositio totius, seu suppositi divini ad naturam humanam, quæ trahitur ad ejus totalitatem, & fit natura illius. Ergo, &c.

At inquies 2. Omnis unio essentialiter ordinatur ad faciendum aliquod unum ex extremis: non unum simplicitate: ergo unum compositione. Ergo, &c. *Resp.* neg. antec. Nam unio accidentis cum subjecto non ordinatur ad faciendum unum ex subjecto & accidente, sed ad faciendum, ut accidens sit suum subjecti, & subjectum per accidens tali modo se habeat: sic pariter unio personæ Verbi cum humanitate non ordinatur ad faciendum aliquod unum simpliciter ex Verbo & humanitate, sed ad faciendum, ut humanitas sit sua personæ Verbi, & persona Verbi sit homo per humanitatem.

At inquies 3. Christus vel est unum per se, vel unum per accidens. Non est unum per accidens. Ergo est unum per se: ergo est aliquid tertium constitutum ex Verbo & humanitate. *Resp.* neg. secundam consequentiam. Nam Christus est unum per se: non quia est aliquid tertium, ex Verbo & humanitate constitutum, sed quia est suppositum divinum: nam omne suppositum est unum per se.

At inquies 4. Christus, qua Christus, est unum per se simpliciter: ergo qua Christus, est aliquod tertium constitutum ex extremis. *Resp.* neg. ant. Nam Christus, qua Christus, est suppositum divinum subsistens in humana natura, ac proinde non est unum per se simpliciter, sed unum per se cum addito, unum scilicet per se existens in natura sibi addita: sic album, qua album, non est unum per se simpliciter, sed unum per se cum addito, nempe suppositum tali modo se habens, unum per se modificatum. Christus igitur non est aliquid tertium substantiale, ex Verbo & humanitate constitutum, sed persona Verbi subsistens in humana natura: unde Christus dicit quidem Verbum & humanitatem, sed Verbum tamquam aliquod totum substantiale, & humanitatem tamquam aliquid, quod est in illo toto, & illius per unionem substantialem.

DISPUTATIO IV.

De persona assumente, & natura assumpta.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrùm sola persona Verbi assumpserit humanitatem?

Responsio.

Sola persona Filii assumpsit humanitatem.

Prob. 1. Generaliter ex Scripturis, Symbolis, Conciliis, & Patribus: quotiescumque enim loquuntur de mysterio Incarnationis, de sola persona Filii dicunt, quòd incarnata sit: hoc autem de sola persona

sona Filii dicendo, æquivalenter dicunt, solam fuisse incarnatam.

Prob. 2. In particulari ex Concilio Lateranensi sub Martino I. can. 2. quo dicitur: *Si quis secundum sanctos Patres non confitetur, propriè & secundum veritatem ipsum unum sanctæ & consubstantialis, & venerandæ Trinitatis Deum Verbum è cœlo descendisse, & incarnatum è Spiritu sancto, & Maria semper Virgine, & hominem factum .... condemnatus sit.* Et ex Toletano sexto, can. 1. in quo ait: *Ex his igitur tribus divinitatis personis solum Filium fatemur ad redemptionem humani generis ..... à secreto Patris arcanoque prodiisse, & humanitatem sine peccato de sancta semper Virgine Maria assumpsisse ..... solum Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & cùm tota cooperata sit trinitas formationem susceptí hominis (quoniam inseparabilia sunt opera trinitatis) solus tamen accepit hominem in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, in id quod est proprium Filii, non quod commune trinitatis.*

Prob. 3. Ex S. Fulgentio in libro de fide ad Petrum diaconum cap. 2. ubi hæc leguntur: *Secundùm carnem Filium natum, catholica fides & credit, & prædicat .... qui totum habet commune cum Patre, quod æternus naturaliter sine initio habuit: & nihil habet commune cum Patre eorum, quæ in suam personam temporaliter atque humiliter ..... accepit de Virgine ..... Rursus si non ille, qui proprius atque unigenitus Dei Patris Filius est, sed Spiritus sanctus nasceretur ex virgine, non ipsum, qui factus est ex muliere, factus sub lege, natum de Spiritu S. ex Maria Virgine .... corde ad justitiam crederet, & ore ad salutem sancta Ecclesia confiteretur, &c.*

Prob. 4. Ratione: quia humanitas producta est dependenter à sola proprietate relativa Verbi, ut sustentante formaliter. Ergo humanitas incumbit soli Verbo ut supposito. Ergo humanitas est natura solius Verbi ut suppositi; adeòque à solo Verbo assumpta est, & non ab aliis personis divinis.

Obj. 1. Tam Pater & Spiritus S. produxerunt humanitatem dependenter à Verbo ut sustentativo formali, quam ipsum Verbum. Ergo tam assumpserunt, quàm Verbum ipsum assumpsit. *R.* neg. cons. Nam ex antecedente sequitur quidem quòd Pater & Spiritus S. tam sint principium effectivum humanitatis, & ejus cum personalitate Verbi unitivum, quàm ipsum Verbum: sed hoc non sufficit, ut tam Pater & Spiritus sanctus, quàm Verbum ipsum, dicantur humanitatem assumpsisse. Ut enim persona dicatur assumere naturam aliquam, duo requiruntur. 1. Ut sit principium effectivum, & unitivum illius. 2. Ut sit illius sustentativum formale. Primum quidem commune est tribus personis divinis, secundum verò convenit soli Verbo: quare solum Verbum, non verò Pater, aut Spiritus sanctus, assumpsit humanitatem.

Obj. 2. Assumptio humanitatis est opus Dei ad extra. Sed opera Dei ad extra sunt communia tribus personis. Ergo, &c. *Resp.* Opera Dei ad extra tribus personis communia esse quantùm ad efficientiam, non quantùm ad formalem sustentationem; unde nego consequentiam.

Obj. 3. Quod convenit naturæ divinæ, convenit tribus personis. Sed natura divina incarnata est, ut Patres docent. Ergo, &c. *Resp.* Quod convenit naturæ divinæ ratione sui, convenit tribus personis. At incarnatam esse non convenit naturæ divinæ ratione sui, sed tantùm ratione proprietatis relativæ Verbi, cui identificatur; nec Patres aliter eam incarnatam esse intelligunt. Itaque humanitas existit dependenter à proprietate relativa Verbi, ut sustentativo formali; & sic humanitas est natura Verbi; & sic Verbum est persona duarum naturarum, divinæ & humanæ, & sic duæ naturæ, divina & humana, sunt unum in persona; & sic natura divina unita est humanæ in Verbo; & hac ratione, non alia, natura divina incarnata est.

Obj. 4. Non potest videri una persona à Beato sine aliis. Ergo nec potuit una persona sine aliis incarnari. *Resp.* Dato antecedente, non concesso (quidni enim visio posset esse præcisiva) neg. cons. Nam si una persona non potest videri sine aliis, non potest, quia natura divina non potest intuitivè cognosci, quin cognoscatur adæquatè ut in se est, adeòque quin cognoscatur cum personarum omnium divinarum proprietatibus relativis, à quibus terminatur, & quasi modificatur. At non est similis ratio pro incarnatione: cùm enim proprietates relativæ personarum divinarum distinctæ sint, sunt sustentativa distincta: unde humanitas incumbere potest uni proprietati relativæ, non incumbendo aliis, & sic una persona, putà persona Verbi, sine aliis incarnari potuit.

ARTICULUS II.

Utrùm persona Verbi assumpserit omnes partes naturæ humanæ.

CErtum est, quòd Verbum assumpserit corpus & animam, cùm certum sit, quòd humanitatem assumpserit. Sed difficultas est de quibusdam partibus corporis, nempe de sanguine, de dentibus, de unguibus, de capillis, &c. quæ quidem omnia fuisse in corpore Christi, dubium esse non potest: Verbum enim assumpsit corpus vivum, & integrum: unde extra controversiam est, quòd ea omnia Verbum assumpserit saltem mediatè, sicut ab eo assumpta sunt accidentia omnia physica ejusdem corporis: nam Verbum assumendo humanitatem, illam fecit suam, & illam faciendo suam, ea mediante, fecit quoque sua, quæcumque illius sunt, sicque illa saltem mediatè assumpsit; quod planè sufficiens est ad hoc, ut verè ac propriè dicantur sanguis, dentes, ungues, &c. Verbi: quare absolutè satis fuit, quòd mediatè seu mediantibus partibus essentialibus humanitatis, Verbum assumeret sanguinem, dentes, &c. Quæritur tamen utrùm etiam immediatè assumpserit illa omnia, ea scilicet, per suam proprietatem relativam formaliter sustentando? Pro quo sit

Responsio I.

Persona Verbi assumpsit immediatè sanguinem.

Prob. 1. Ex Scriptura & Patribus: eodem enim modo Verbo tribuunt sanguinem, quo carnem: nam Hebræorum, cap. 2. dicitur: *Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse* (Filius Dei) *similiter participavit eisdem.* Et sanctus Cyrillus epist. 8. quæ est ad Nestorium, ubi ait: *Quòd autem Verbum caro factum perhibetur, id aliud nihil est, quàm quòd perinde, ac nos carni & sanguini communicavit: suum ergo fecit nostrum corpus* (assumendo carnem, & sanguinem.)

Prob. 2. ratione. Verbum assumpsit immediatè humanitatem integram & perfectam. Ergo assumpsit immediatè partes omnes humanitatis. Atqui sanguis est pars ad integritatem humanitatis pertinens, ut patet ex communi hominum sensu, quo corpus non censetur integrum & perfectum sine sanguine; imò & ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 3. ubi evidenter supponit, sanguinem esse partem humanitatis Christi, cùm dicit: *Ipsum corpus* (Christi esse) *sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur.*

Confirm. Quia plurimùm facit ad dignitatem & pretium sanguinis (idem dic de omnibus aliis partibus corporis Christi) quòd Verbum immediatè illum assumpserit. Ergo reverà Verbum, dici debet immediatè assumpsisse sanguinem. Adde, assumpsisse immediatè totum sanguinem. Nam 1. dum Scriptu-

ræ

ræ & Patres carnem & sanguinem ex æquo tribuunt Verbo, non distingunt inter sanguinem & sanguinem. 2. Totus sanguis corporis Christi pars erat, pertinens ad integritatem naturæ humanæ, præsertim cùm in Christo non esset sanguis superfluus.

Nec dic, Verbum immediatè assumpsisse sanguinem vitalem, non sanguinem alimentitium: nam omnis sanguis alimentitius est, seu nutritioni aptus, adeòque inutilis est hæc distinctio; quanquam, ea admissa, nihil efficeretur. Sanguis enim alimentitius tam pertineret ad integritatem naturæ, quàm sanguis vitalis.

Obj. 1. Sanguis non est pars, est enim natura completa per se, & totum aliquod substantiale. Ergo, &c. *Resp.* neg. antec. & ejus probationem: sanguis enim, quandiu est in corpore, est aliquid incompletum per se; nam ex sanguine, corpore, & anima, tanquam ex tribus substantialiter incompletis, resultat principium aliquod adæquatum certarum operationum; quod est totum aliquod substantiale, unum per se, una natura completa, quam constituendo, sese mutuò complent substantialiter.

Dices. Sanguis non est animatus. Item sanguis non est pars corporis. Item sanguis non est unitus corpori; non enim est ei continuus, sed tantùm contiguus. Item secundùm Aristotelem, sanguis non est pars actu, sed solùm potentia. Item sanguis est instrumentum animæ. Ergo sanguis non est pars.

Resp. Ad primum, non omnes partes, ad integritatem naturæ pertinentes, animatas esse. *Resp.* Ad secundum, sanguinem non esse partem corporis, at nihilominùs esse partem humanitatis. Certè anima est humanitatis pars, quamvis non sit pars corporis. Ad tertium *Resp.* neg. Sanguis enim cum corpore & anima facit unum per se, unam naturam completam, ad quod non requiritur continuitas sanguinis cum corpore, sed sufficit contiguitas. Ad quartum *Resp.* sanguinem non esse quidem partem corporis actu, sed potentia tantùm, quatenùs ex eo fiunt partes corporis, cùm in ossa, nervos, carnem, &c. per nutritionem convertitur: at, quod sufficit, etiam ante illius in partes corporis conversionem, est actu pars naturæ, ut probatum est. Ad quintum denique *Resp.* ipsummet corpus esse instrumentum animæ, & tamen esse partem humanitatis; imò est pars humanitatis, quia est instrumentum animæ. Ergo similiter, &c.

Obj. 2. Si Verbum assumpsit immediatè sanguinem, Verbum est sanguis, seu sanguis verè prædicatur de Verbo. Absurdum consequens. Ergo, &c. *R.* neg. sequelam maj. Nam v. gr. Verbum assumpsit immediatè caput, manus, & animam, quæ tamen de Verbo prædicari non possunt: non enim dici potest: Verbum est caput, manus anima. Ratio pro illis omnibus est, quia partes se habent ad instar formarum. Forma autem in abstracto prædicari non potest subjecto, cui inest, proindeque partes in abstracto prædicati non possunt de eo, cui insunt. Quare de Verbo dici non potest, quòd sit caput, manus, anima, sanguis; cùm hæc nomina, caput, manus, &c. sint nomina abstracta. Solùm igitur de eo dici potest, quòd sit habens caput, manus, animam, sanguinem. Præterea, ad veritatem propositionis affirmativæ, ut infrà fusiùs dicetur, requiritur, ut idem sit rectum subjecti & prædicati. At in his propositionibus, Verbum est sanguis, Verbum est caput, &c. non est idem rectum subjecti, & prædicati: rectum enim prædicati non est Verbum, quia hæc nomina, sanguis, caput, &c. supponunt tantùm pro sanguine, capite, &c. non pro habente caput, sanguinem. Ergo, &c.

At inquies. Patres docent, corpus Christi assumptum fuisse à Verbo mediatè tantùm: dicunt enim, corpus Christi assumptum fuisse à Verbo mediante anima. Ergo à fortiori sanguis mediatè tantùm à Verbo assumptus fuit. *Resp.* neg. antec. *Ad prob. Resp.* Patres cùm dicunt, corpus Christi assumptum fuisse mediante anima, nihil aliud velle, quàm corpus Christi assumptum fuisse propter animam, ejusque functiones, in eo exercendas ad satisfaciendum pro peccatis hominum, in quo etiam sensu sanguis à Verbo assumptus est, mediante anima.

Quæres obiter. Utrùm totus sanguis in passione effusus, & posteà in resurrectione resumendus in venas, toto triduo, quo Christi corpus fuit in sepulchro, unitus Verbo manserit?

Resp. Mansisse, sicut toto illo triduo corpus & anima, quamvis separata, unita Verbo remanserunt. Porrò sanguis in passione effusus, in resurrectione resumptus est totus moraliter, seu quoad maximam partem; cùm in corpore Christi non fuerit sanguis superfluus; non est tamen resumptus totus physicè, cùm in linteaminibus, clavis, & aliis instrumentis passionis remanserint maculæ sanguineæ, quæ maculæ non sunt nisi sanguis, qui tamen unitus non est ampliùs Verbo, cùm non sit ampliùs in humanitate Christi, propter quam tantùm, & non propter se, à Verbo assumptus fuerat.

Responsio II.

Persona Verbi assumpsit etiam immediatè dentes, ungues, & capillos.

Prob. Nam Verbum immediatè assumpsit ea omnia, quæ pertinent ad integritatem naturæ humanæ. Atqui dentes, ungues, &c. ad naturæ humanæ integritatem pertinent, Ergo, &c.

At inquies. Si ita est, fuit quotidie nova unio ad Verbum, & nova separatio à Verbo: nam quotidie crescebant, & resolvebantur ungues, & capilli. *Resp.* Ita fuisse, sicut etiam fuit in quotidiana nutritione, & resolutione carnis, & aliarum partium animatarum, quas tamen à Verbo immediatè assumptas esse, nemo inficiatur.

Dices. At hoc repugnat communi axiomati: Quod semel assumpsit, nunquam dimisit. *Resp.* neg. Et dico sensum axiomatis esse, quòd Verbum numquam dimiserit animam & corpus, aliasque partes assumptas, sive physicè, sive moraliter tantùm eædem permanserint.

Quæres 1. Utrùm Verbum assumpserit etiam immediatè accidentia physica humanitatis?

R. Negativè. Nam accidentia humanitatis assumptæ, non à Verbo sustentantur formaliter, sed ab ipsa humanitate, cujus sunt, & quam informant: sunt tamen verè ac propriè accidentia Verbi, hoc ipso quòd sunt accidentia humanitatis, quæ cum iis omnibus, quæ sua sunt, sua est Verbi.

Quæres 2. Quo ordine assumptæ fuerint à Verbo partes naturæ humanæ?

Resp. 1. Si agitur de ordine durationis, eodem planè instanti reali corpus Christi efformatum est, anima creata, atque infusa corpori; & tam corpus quàm anima simul Verbo unita sunt, sine ullo ordine prioris & posterioris. 2. Si agitur de ordine dignitatis, assumptio totius humanitatis dignior est assumptione singularum partium, rursumque assumptio animæ dignior est assumptione corporis.

3. Si agitur de ordine intentionis, priùs intenta est assumptio totius humanitatis, quam assumptio singularum partium; partes enim assumptæ sunt, ut assumeretur humanitas, non contra. 4. Si agitur de ordine executionis, priùs partes assumptæ sunt, quàm assumeretur humanitas: humanitas enim assumpta est, quia partes ejus assumptæ sunt.

ARTICULUS III.

Utrùm humanitas, à Verbo assumpta, existat existentia propria.

Responsio.

HUmanitas, à Verbo assumpta, existit existentia propria.

Est contra Thomistas, qui communiter docent, humanitatem Christi per unionem hypostaticam à

Verbo

Verbo assumptam esse ad existendum existentia increata ipsius Verbi. Sed contra illos responsio nostra probatur. Quia 1. ad unionem hypostaticam necessæ non fuit, ut humanitas assumeretur ad existendum existentia Verbi; & sine tali assumptione explicatur & intelligitur unio hypostatica, ut patet dictis disputatione tertia. 2. Sententia adversariorum videtur apertè repugnare Conciliis & Patribus: unanimiter enim docent, Verbum assumpsisse perfectiones omnes, ad naturam pertinentes. Inter has autem perfectiones locum proculdubio tenet existentia, quæ est primus & maximè intimus, ac immediatus naturæ actus, adeòque prima, & maximè intima, ac immediata naturæ perfectio.

3. Res quælibet per se ipsam formaliter existit, & existentia non est nisi actus metaphysicus rei existentis, vel potiùs est tantùm abstractum illius metaphysicum: ita ut non magis existentia & existens inter se distinguantur, quàm humanitas v. g. & homo: unde sicut humanitas, & homo sunt omninò unum & idem, conceptum diversimodè, uno scilicet modo, ut abstractum, seu forma, & altero ut concretum, seu habens formam: ita existens & existentia, &c. Quare intolerabiliter supponunt adversarii humanitatem Christi realiter distingui à propria existentia. Contra quod adhuc

Sic argumentor. 1. Si natura distinguitur realiter à sua existentia, natura se habet ad suam existentiam, ut potentia physica ad formam physicam, cui physicè unitur, quando scilicet existit existentia propria. Ergo si natura realiter distinguitur à sua existentia, priùs saltem natura existit, quàm habeat suam existentiam. Unio enim physica nec est, nec potest esse, nisi inter extrema, priùs saltem natura, quàm uniantur, existentia. Ergo si natura realiter à sua existentia distinguitur, existit antequam habeat suam existentiam, adeòque existit, antequam existat; quod absurdum & ludicrum est.

2. Si natura ab existentia sua realiter distinguitur, natura habet se ad existentiam suam, ut potentia passiva ad formam physicam, quam physicè sustentat, & physicè sustentando facit suam, ab eaque informatur. Absurdum consequens. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam si natura habet se ad existentiam suam, ut potentia passiva ad formam quam, &c. natura existit independenter ab existentia sua: priùs enim saltem natura subjectum existit, quàm physicè sustentet formam aliquam, & ptiùs natura physicè sustentat formam illam, quam ab illa informetur, proindeque subjectum priùs saltem natura existit, quàm informetur ab aliqua forma, & sic existit independenter ab illa. Porrò dixi, quòd in hypothesi distinctionis naturæ à sua existentia, natura habet se ad existentiam suam ut potentia passiva ad formam, quam physicè sustentat: nam existentia distincta à natura, si datur, non est forma per se subsistens, sed forma inhærens subjecto suo, adeòque forma à subjecto suo physicè sustentata. Sed

Confirm. Responsio nostra, 1. hac ratione. Si humanitas Christi existit existentia Verbi, existentia Verbi actuat humanitatem Christi, & sic existentia Verbi est actus physicus humanitatis Christi; humanitas verò Christi potentia passiva existentiæ Verbi. Atqui manifestè repugnat, Dei existentiam esse actum physicum ullius potentiæ passivæ. Ergo, &c.

Confirm. 2. Auctoritate S. Thomæ, quem suum esse contendunt adversarii, & quem tamen nostrum esse, patet ex quæstione de unione Verbi Incarnati art. 4. in O. ubi expresè agnoscit in Christo duplex esse, seu existere, unum scil. increatum, quod habet à natura divina, & alterum creatum, quod habet à natura humana. Item agnoscit in Christo duplex esse, nempe esse naturæ divinæ, quo Verbum simpliciter substantificatur, & idcircò est esse primarium, seu principale in Christo, & esse naturæ humanæ, quo Verbum substantificatur tantùm secundùm quid: unde in Christo tantùm est esse secundarium, & adventitium: *In Christo* (inquit S. Doctor) *suppositum subsistens est persona Filii Dei, quæ simpliciter substantificatur per naturam divinam, non autem simpliciter substantificatur per naturam humanam, quia persona Filii Dei fuit ante humanitatem assumptam ..... Substantificatur autem suppositum æternum per naturam humanam, in quantum est hic homo .... quod esse* (hominis) *etsi non sit esse accidentale, quia homo non prædicatur accidentaliter de Filio Dei, non tamen est esse principale sui suppositi, sed secundarium.*

Objicies 1. Apud S. Thomam, solum esse simpliciter est esse substantiale. At juxta eumdem, unum tantum est esse simpliciter in Christo, nempe esse Verbi. Ergo in Christo solum esse Verbi est esse substantiale, adeòque humanitas Christi non habet proprium esse substantiale, & ita, quod idem est, non existit existentia propria. *Resp.* Apud S. Thomam, solum esse simpliciter est esse substantiale, quod constituit rem per se subsistentem, hypostasim, suppositum; at juxta eumdem, præter illud esse substantiale, quod in Christo rem per se subsistentem seu personam constituit, & consistit in esse naturæ divinæ, supple, ut terminatæ, & quasi modificatæ per proprietatem relativam filiationis; est etiam in eodem Christo aliud esse substantiale, quod non constituit novam rem per se subsistentem, sed rei per se subsistenti, & ab æterno existenti, nempe Verbo, additur per unionem substantialem, & sic additum integrat illud in aliqua ratione, in ratione scilicet rei per se subsistentis in duplici natura.

Obj. 2. Juxta eumdem, humanitas, dum producitur unita Verbo, non acquirit, nec habet esse proprium. Ergo non existit existentia propria. *R.* neg. cons. Itaque S. Doctor dicit humanitatem, cùm producitur unita Verbo, non acquirere, nec habere esse proprium, non quòd credat eam, non propria, sed Verbi existentia existere; quem sensum S. Doctori affingendo, adversarii toto cœlo ab ejus mente aberrant: sed quia eo ipso quòd producitur unita Verbo, non est aliquid per se subsistens, sed aliquid per se subsistenti additum, & esse non acquiritur composito substantiali, quod per se non subsistit, sed per se subsistenti, cui additur.

Bonitas hujus responsionis patet ex S. Doctore in 3. dist. 6. qu. 2. art. 1. ad 1. ubi ait: *Quando compositum ex materia & forma, est per se subsistens, acquiritur ex forma illi composito esse absolutum per se: quando autem non est per se subsistens, non acquiritur per formam esse illi composito, sed subsistenti, cui hoc adjungitur, acquiritur respectus secundum esse ad hoc, quod ei additur.* Doctrinam hanc illustrat exemplo: *Sicut*, inquit, *si ponamus hominem nasci sine manu; & manum per se separatim fieri, & postea ei miraculosè conjungi, constat quòd forma manus causabit esse manus per se subsistentis: sed postquam conjungitur homini, non acquiritur ex forma manus aliquod esse manui, quia* (tunc) *manus non habet esse proprium: sed acquiritur homini respectus ad manum secundùm suum esse.*

Hoc manus exemplo clarè exponitur mens sancti Doctoris. Itaque cùm producitur manus unita reliquo corpori, tunc esse proprium manus non acquiritur ipsi manui, quia tunc manus, quamvis se ipsa formaliter existat, non est res per se subsistens, sed pars rei per se subsistentis, nempe hominis, qui generatur, & cui proinde acquiritur esse proprium manus, cùm ad ejus integritatem pertineat. Quòd si homo generaretur sine manu, & manus separatim produceretur, tunc esse proprium manus acquireretur ipsi manui, quia tunc manus esset res per se subsistens, quando quidem esset substantia quædam per se tota & integra, quia à nullo alio ulteriùs compleretur substantialiter: unde manus, quandiu separatim existeret, haberet esse proprium manus. At si posteà miraculosè conjungeretur homini manus, tunc desineret habere esse proprium manus, & hoc esse acquireretur homini, cui conjungeretur, non quia tunc desineret se ipsa formaliter existere,

sed

sed quia desineret esse res per se subsistens, & incipe-ret esse pars rei per se subsistentis, nempe hominis, cui adderetur, & quem integraret.

Similiter, cùm humanitas producitur unita Verbo, esse proprium humanitatis non acquiritur ipsi humanitati, quia tunc humanitas, quamvis se ipsa formaliter existat, non est res per se subsistens, sed quasi pars rei per se subsistentis, nempe personæ Verbi, cui proinde acquiritur esse proprium humanitatis, quod ad ejus, ut in duplici natura subsistentis, integritatem pertinet.

Quòd si humanitas producta fuisset non unita Verbo, tunc esse proprium humanitatis acquisitum fuis-set ipsi humanitati, quia tunc humanitas fuisset res per se subsistens; fuisset enim substantia per se tota & integra, utpotè à nullo alio ulteriùs substantialiter completa: unde humanitas illa tandiu habuisset esse proprium humanitatis, quandiu extitisset non unita Verbo. At si posteà à Verbo assumpta fuisset hypo-staticè, tunc desiisset habere esse proprium humanita-tis, non quia desiisset per se ipsam formaliter existere, sed quia desiisset esse res per se subsistens, & cœpisset esse quasi pars rei per se subsistentis, nempe Verbi cui substantialiter addita fuisset, & quod in esse ho-minis integrare cœpisset.

Porrò si humanitas, quæ producta est unita Ver-bo, nunc desineret esse unita Verbo, ab eoque relin-queretur, nunc ei acquireretur esse proprium huma-nitatis, non quòd inciperet per se ipsam formaliter existere, sed quia inciperet esse per se subsistens; in-ciperet enim esse substantia per se tota & integra. Hoc disertis verbis asserit S. Doctor, quodlibet. 9. art. 3. in O. ubi sic ait: *Si ponatur humanitas à di-vinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse divino: non enim impediebat, quin proprium esse haberet, nisi hoc quod non erat per se subsistens.* Sed

Ad plenam mentis S. Thomæ intelligentiam. *Nota.* Non omnia, quæ revera existunt, quamvis se ipsis formaliter existant, apud S. Doctorem eodem modo habent esse: sed ex eis alia propriè habent, alia verò non. Illa propriè habent, quæ habent ut quod; illa verò non habent propriè, sed impropriè tantùm, quæ tantùm habent ut quo: unde apud S. Doctorem, solæ res per se subsistentes, habent pro-priè esse, quia solæ habent ut quod: reliqua verò, quæ per se non subsistunt, impropriè tantùm habent esse, quia illud habent ut quo tantùm. Hinc juxta sanctum Doctorem, forma accidentalis, putà albedo, non habet esse nisi impropriè, quandiu est in subje-cto, quia tandiu non est id quod est, sed id quo subjectum est album. Item pars substantialis, putà manus, impropriè tantùm habet esse manus, quandiu unita est corpori, quia tandiu non est id quod ha-bet, sed id quod habetur, atque adeò id, quo habe-tur esse manus.

Item natura, putà humanitas, propriè loquendo non habet esse humanitatis, sed tantùm est id quo il-lud esse habetur ab eo, cujus est humanitas, hoc est, à persona, quæ subsistit in humanitate: *Esse*, inquit sanctus Doctor hìc quæst. 17. art. 2. in O. *pertinet & ad naturam, & ad hypostasin: ad hypostasin qui-dem, sicut ad id quod habet esse ..... ad naturam autem sicut ad id quo aliquid habet esse.* Itaque juxta S. Doctorem, humanitas Christi propriè non ha-bet esse, quandiu manet unita Verbo, quia tandiu non est res per se subsistens, & ita tandiu non est id, quod habet, sed id quo habetur esse humanita-tis à Verbo, quod in Christo solum est res per se subsistens, adeòque solùm est id quod habet, quid-quid est in Christo.

Obj. 3. Idem S. Thomas hìc qu. 17. art. 2. in O. dicit & probat, quòd in Christo unum tantùm sit esse, nempe divinum & increatum. *Resp.* S. Docto-rem loco laudato solùm dicere & probare, quòd in Christo unum tantùm sit esse personale, quod fuit ab æterno, & per unionem substantialem humanita-tis cum Verbo non advenire in rerum natura no-vum esse personale, sed solùm fieri, ut esse perso-nale, quod jam erat, habeat novam habitudinem ad naturam humanam, in quantùm fit ut esse per-sonale, quod erat solius naturæ divinæ, jam sit et-iam humanæ: *Sic igitur*, inquit, *cùm humana na-tura conjungatur Filio Dei hypostaticè, vel perso-naliter, & non accidentaliter, consequens est, quòd se-cundum humanam naturam non adveniat sibi novum esse personale, sed solum nova habitudo esse perso-nalis præexistentis ad naturam humanam, ut scil. per-sona illa jam dicatur subsistere non solum secundum divinam naturam, sed etiam secundum humanam.*

Juxta S. Doctorem igitur, novum quidem esse, nempe hominis, advenit Verbo in incarnatione, sed illud novum esse hominis non fuit esse personale, distinctum ab esse personali Verbi: quia illud esse hominis advenit Verbo per conjunctionem hypostaticam, & substantialem humanæ naturæ cum ipso; & hæc conjunctio impedivit, ne humana natura es-set persona, impediendo, ne esset substantia per se tota, adeòque ne esset res per se subsistens. Quòd si natura humana in incarnatione accidentaliter tan-tùm, ut volebat Nestorius, Verbo conjuncta fuisset, præter esse personale Verbi, quod fuit ab æterno, advenisset novum esse personale, quia conjunctio illa accidentalis tantùm, non impedivisset, ne hu-mana natura esset persona, quia non impedivisset, ne esset substantia per se tota & integra, adeòque ne esset res per se subsistens: unde tunc in Christo tam fuissent duo suppositа distincta, nempe suppo-situm Verbi, & suppositum hominis puri, quàm duo sunt suppositа in Socrate vestito, nempe suppositum Socratis, & suppositum vestis, quæ quia Socrati non substantialiter, sed accidentaliter tantùm con-jungitur, ex eo quòd Socratem vestiat, nec amit-tit, nec amittere potest suam suppositalitatem.

At inquies. S. Thomas, quodlibet 9. art. 3. in O. expresè asserit, & probat, quòd in Christo unum tantùm sit esse substantiale. *Resp.* Dicit quidem san-ctus Thomas & probat, quòd in Christo unum tan-tùm sit esse substantiale: at unitatem hanc non re-petit ex eo, quòd una sit existentia, nempe divi-na, eorum omnium, quæ in Christo substantialia sunt; sed ex eo, quòd in Christo unum tantùm sit suppositum, ad cujus constitutionem, vel integrita-tem, pertinent ea omnia, quæ in Christo sunt sub-stantialia. Verba sancti Doctoris sunt: *Quia ergo in Christo ponimus unam rem subsistentem tantum, ad cujus integritatem concurrit etiam humanitas, quia unum suppositum est utriusque naturæ, ideò oportet di-cere, quòd esse substantiale, quod propriè attribuitur supposito in Christo, est unum tantùm: habet autem ex ipso supposito, & non ex naturis.*

Itaque juxta S. Thomam, ubi unicum est suppo-situm, ibi unicum est esse substantiale; quia quid-quid ibi substantiale est, vel constituit; vel saltem integrat suppositum illud: unde omnia substantialia, quæ ibi sunt, in unum esse substantiale concurrunt propter unitatem suppositi. Quia ergo in Christo unicum est suppositum, nempe Verbum, unicum est esse substantiale, quamvis in Christo sint duæ natu-ræ, divina & humana. Sic quia in Socrate v. gr: unicum est suppositum, unicum est in eo esse sub-stantiale, quamvis in eo sint plures partes subst an-tiales. Sicut igitur in Socrate v. gr. unum est esse substantiale, quia partes substantiales, ex quibus So-crates constat, concurrunt in unum suppositum, aliæ constituendo, & aliæ integrando; ita in Chri-sto unum est esse substantiale, quia in Christo duæ naturæ concurrunt in unum suppositum, una, nem-pe divina, simpliciter constituendo illud, & altera, nempe humana, illud simpliciter constitutum inte-grando in esse hominis, vel, si vis, extendendo ad esse hominis.

Obj. 4. Humanitas non potest uniri substantialiter Verbo, nisi trahatur ad ejus esse personale. Sed hu-manitas non potest trahi ad esse personale Verbi, nisi existendo ipsius existentia. Ergo, &c. *Resp.* neg. min.

min. Et dico humanitatem trahi ad esse personale Verbi, eo ipso quòd fit verè ac propriè Verbi natura: at eo ipso verè ac propriè fit Verbi natura, quòd producitur ab eo ut formali sustentativo: sicut accidens verè ac propriè fit subjecti accidens, hoc ipso, quòd dependenter à subjecto ut formali sustentativo, producitur.

Præterea, quidquid sit de hac Scoti sententia, secundùm quam hic respondemus, humanitas ad esse personale Verbi trahi non potest, nisi per physicam sui cum illo unionem, adeòque nisi propria existentia existat: omnis enim physica unio nec est, nec potest esse, nisi inter extrema physica, ac physicè distincta, & quorum proinde utrumque suam habeat existentiam, ab alterius existentia distinctam.

At inquies. Si humanitas Christi existit existentia propria, actio generativa Virginis terminatur ad eam, non ad Verbum. *Resp.* Actionem generativam Virginis terminari ad humanitatem, & existentiam ejus propriam, ut ad terminum immediatum, & proximum; ad Verbum verò, ut ad terminum mediatum & ultimum.

DISPUTATIO V.

De communicatione Idiomatum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrùm detur communicatio idiomatum in sensu Catholicorum.

Nota 1. Nomen aliud est abstractum, aliud concretum. Abstractum est illud, quod tantùm significat formam, vel quasi formam, ut albedo, divinitas, humanitas, &c. Concretum verò, quod significat non solùm formam, vel quasi formam, sed etiam id, quod formam, vel quasi formam habet, ut album, Deus, homo. Porrò nomen abstractum significat formam, vel quasi formam secundùm se: sic v. gr: cùm dicitur: Divinitas est incarnata, sensus propositionis est, propriè ac strictè loquendo: Divinitas secundùm se est incarnata: unde hæc propositio in rigore vera non est.

Nomen concretum non eodem modo formam, & id quod habet formam, significat; nam significat formam expressè quidem, sed obliquè; confusè verò, sed directè; seu in recto id, quod formam habet, & pro eo supponit in propositione; nisi tamen, quod aliquando accidit, ad formale & expressum significatum determinetur suppositio: sic v. gr: album significat expressè, sed in obliquo albedinem; confusè verò, sed in recto id, quod habet albedinem: album enim idem est, ac habens albedinem; & cùm dico verbi gr: Paries est albus, to albus supponit pro eo, quod habet albedinem. Sensus enim propositionis est: Paries est habens albedinem. Dixi autem, nisi ad formale, &c. quia nomen concretum quandoque supponit pro forma, vel quasi forma, quam significat, ut cùm dicitur: Homo est species, album est accidens.

Nota 2. Ad veritatem propositionis affirmativæ, cujus subjectum & prædicatum sunt termini concreti, satis est, quòd rectum subjecti sit etiam rectum prædicati, atque adeò quòd subjectum & prædicatum supponant pro eodem recto. Sic vera est hæc propositio, facta de lacte: Album est dulce, quia idem est rectum utriusque termini, & uterque terminus supponit pro eodem recto: & verò perinde est ac si diceretur: Habens albedinem, est habens dulcedinem, quod sanè verum est, cùm idem, nempe lac, sit habens utramque formam.

Nota 3. Nomina concreta naturarum, & illarum attributorum, habent pro recto suppositum aliquod: nam suppositi est habere naturam, & ejus attributa: unde nomina concreta naturarum, & illarum attributorum, pro supposito aliquo supponunt in propositione, quoties suppositio terminorum non determinatur ad significatum formale & expressum. Hæc itaque nomina concreta, Deus, homo, mortalis, immortalis, &c. habent pro recto suppositum aliquod, & pro eo supponunt in propositione, quoties ad formale, & expressum significatum non determinatur suppositio, vel, si vis, quod idem est, quoties in propositione non ponitur terminus concretus pro abstracto. Hinc

Ad veritatem propositionis affirmativæ, constantis terminis, quæ sunt nomina concreta, satis est, quòd subjectum & prædicatum significent idem suppositum, ac pro eo supponant; sive uterque terminus sit nomen naturæ, aut attributi naturæ, vel personæ, sive unus sit nomen naturæ, & alter attributi naturæ, aut unus sit nomen personæ, & alter naturæ, vel attributi naturæ, vel à fortiori attributi personæ: nam in illis omnibus casibus idem erit rectum subjecti & prædicati propositionis, quod ad ejus veritatem sufficit ex notabili. 2. In his itaque propositionibus: Deus est homo, mortalis est immortalis, genitus ab æterno est genitus in tempore, homo est immortalis, Verbum est homo, Verbum est mortale, Verbum est genitum in tempore; ad veritatem requiritur & sufficit, ut subjectum & prædicatum idem suppositum significent, & pro eo supponant.

Nota 4. Quando unum, & idem suppositum duas habet naturas. 1. De hoc supposito duæ illæ naturæ, & vicissim de duabus illis naturis hoc suppositum; 2. De hoc supposito proprietates naturarum illarum, & vicissim de naturis illis proprietates hujus suppositi; 3. Illæ naturæ de se invicem; 4. De una natura alterius naturæ proprietates, & vicissim de proprietatibus unius naturæ altera natura; 5. Proprietates naturarum illarum, & ipsius suppositi de se invicem verè prædicantur per nomina concreta. Ratio universalis est, quia in omnibus illis prædicationibus rectum subjecti & prædicati primò est suppositum aliquod ex notabili tertiò. Secundò, est unum & idem suppositum; quia in hypothesi facta unum & idem suppositum habet duas naturas, atque ita, unum & idem est rectum subjecti & prædicati in omnibus illis prædicationibus; quod ad propositionis affirmativæ veritatem sufficit ex notabili secundo. Hinc

Nota 5. Cùm in Christo sit unum & idem suppositum habens duas naturas, circa ipsum sextuplex prædicandi genus distingui potest. Primus est, quo duæ naturæ de supposito, & suppositum de duabus naturis; secundus, quo proprietates naturarum de supposito, & proprietates suppositi de naturis; tertius, quo natura divina de humana, & humana natura de divina; quartus, quo proprietates naturæ divinæ de natura humana, & proprietates naturæ humanæ de natura divina; quintus, quo proprietates naturæ divinæ de proprietatibus naturæ humanæ, & proprietates naturæ humanæ de proprietatibus naturæ divinæ; sextus denique, quo proprietates duarum naturarum de proprietatibus suppositi, & proprietates suppositi de proprietatibus duarum naturarum verè prædicantur in concreto. Ratio communis pro omnibus his prædicationibus est, quia in omnibus subjectum & prædicatum unum & idem rectum habent; cùm significent in recto unum & idem suppositum, pro quo supponunt.

Nota 6. Hæc nomina concreta personalia, Verbum, Filius Dei, Christus, Jesus, unum & idem suppositum significant, nempe suppositum Verbi, & pro eo supponunt in propositione: cum hoc tamen discrimine, quòd, ut observat S. Thomas hic qu. 16. art. 5. in O. Christus dat intelligere utramque naturam divinam & humanam, in quibus suppositum illud subsistit, Jesus solam humanam, cætera verò nomina solam divinam: Christus enim idem sonat, ac suppositum subsistens in natura divina & humana; Jesus idem, ac suppositum hoc subsistens in natura humana; Verbum, & Filius Dei idem ac suppositum

tum hoc subsistens in natura divina: Unde Christus in obliquo significat explicitè utramque naturam divinam & humanam, Jesus solam naturam humanam, Verbum & Filius Dei solam naturam divinam, sicut & nomen hoc concretum naturæ Deus. Hinc

Hæ propositiones: Christus est homo, Jesus est homo, Verbum est homo, Filius Dei est homo, Deus est homo, licèt sint æqualiter veræ, quia in illis omnibus subjectum, & prædicatum supponunt pro uno & eodem supposito, non sunt tamen eodem modo veræ: nam prima & secunda veræ sunt necessariò, necessitate scilicet consequente; necesse enim est, suppositum subsistens in natura divina & humana, esse hominem: at reliquæ sunt veræ contingenter tantùm; contingens enim est, suppositum naturæ divinæ esse hominem.

Nota 7. Ex dictis hactenùs liquet verè dici: Verbum est Deus, Verbum est homo, Christus est Deus, Christus est homo, Jesus est Deus, Jesus est homo; & vicissim Deus est Verbum, homo est Verbum, &c. quamquam hæ prædicationes sint innaturales, quia prædicatur id, quod minùs aptum est prædicari, nempe suppositum de natura.

Item verè dici: Verbum est immortale, Verbum est mortale; Christus est immortalis, Christus est mortalis, Jesus est immortalis, Jesus est mortalis; & vicissim: Immortale est Verbum, mortale est Verbum, &c. Quæ prædicationes sunt innaturales, quia in illis prædicatur suppositum de proprietatibus naturarum. Cùm autem suppositi sit habere, & naturarum cum suis proprietatibus haberi, naturæ cum suis proprietatibus aptiùs prædicantur de supposito, quam suppositum de illis,

Item verè dici: Immortalis est mortalis, omnipotens est infirmus, immensus est circumscriptus utero Virginis, &c. & vicissim: Mortalis est immortalis, infirmus est omnipotens, circumscriptus utero Virginis est immensus, quæ prædicationes tam naturales sunt, quàm aliæ; quia in illis tam prædicatur id quod aptum est prædicari, nempe proprietas naturæ de supposito.

Item verè dici: Genitus ab æterno ex Patre, natus est in tempore ex Virgine; & vicissim: Natus in tempore ex Virgine, genitus est ab æterno ex Patre. Item verè dici: Deus est ex Patre genitus; & vicissim: Genitus ex Patre Deus est, homo est Spirator; & vicissim: Spirator est homo. Ratio generalis est, quia in omnibus illis prædicationibus subjectum & prædicatum habent unum & idem rectum, nempe unum, & idem suppositum Verbi, pro quo supponunt; quod sufficit ad veritatem propositionis affirmativæ, quæ constat terminis concretis. His omnibus præsuppositis, sit

Responsio.

Datur communicatio idiomatum in sensu Catholicorum.

Prob. 1. Communicatio idiomatum propriè ac strictè sumpta, secundùm Catholicos, consistit in eo, quòd proprietates naturæ divinæ de proprietatibus naturæ humanæ, & vicissim proprietates naturæ humanæ de proprietatibus naturæ divinæ; item in eo, quòd proprietates utriusque naturæ de proprietatibus personalibus, & vicissim proprietates personales de proprietatibus utriusque naturæ, verè prædicentur in concreto. Atqui proprietates naturæ divinæ de proprietatibus, &c. item proprietates utriusque naturæ de proprietatibus personalibus, &c. in concreto verè prædicantur. Ergo, &c.

2. Communicatio idiomatum minùs strictè sumpta, secundùm Catholicos, consistit in eo quòd natura divina de humana, & vicissim natura humana de divina; item in eo, quòd utraque natura de supposito, & vicissim suppositum de utraque natura verè prædicetur in concreto. Atqui in concreto verè prædicatur natura divina de humana, & natura humana, &c. Ergo, &c. Utraque minor patet ex notabili 8.

Porrò hujus communicationis idiomatum, quam Catholici omnes agnoscunt, fundamentum duplex est, unum scilicet reale, ac physicum, quod consistit in concursu duarum naturarum, divinæ & humanæ, in uno & eodem supposito Verbi; qui concursus fit per identitatem unius naturæ, nempè divinæ, & per hypostaticam unionem naturæ alterius, nempè humanæ cum supposito illo: alterùm verò logicum & rationis, in eo situm, quòd supposito illo naturarum duarum concursu in persona una & eadem, nomina concreta personæ, naturarum, & proprietatum personæ ac naturarum, idem rectum habeant, & pro eo supponant: cùm enim nomina illa, ex notabili 3, habeant pro recto suppositum aliquod, præsupposito concursu naturarum in uno & eodem supposito, habent pro recto unum & idem suppositum, atque ita habent idem rectum, pro quo supponunt.

Obj. Hæc prædicatio: Immortalis est mortalis, (idem dic de omnibus aliis,) involvit contradictionem. Ergo non est vera, adeòque non datur idiomatum communicatio, &c. *Resp.* Prædicationem hanc: Immortalis est mortalis (idem judicium esto de omnibus aliis, quæ ad idiomatum communicationem pertinent) contradictionem involvere, non veram ac realem, sed apparentem tantùm. Sed ad pleniorem hujus difficultatis solutionem,

Nota. Attributa, in quorum mutua prædicatione, in concreto facta, consistit idiomatum communicatio propriè sumpta, alia conveniunt Christo secundùm naturam divinam, ut esse æternum, infinitum, immensum, omnipotentem, remittere peccata, miracula facere, creare mundum, &c. alia secundùm naturam humanam, ut esse natum in tempore, finitum, loco circumscriptum, dormire, comedere, ambulare, &c. Alia denique ratione utriusque naturæ, ut esse redemptorem, mediatorem, mereri, & satisfacere; nam in actione merendi & satisfaciendi, duo sunt, scilicet ipsa substantia actionis, quæ est à Christo ut homine, & actionis valor infinitus, qui est à Christo ut Deo.

Christus igitur æternus est, in quantùm Deus; natus est in tempore, in quantum homo; satisfecit pro nobis, in quantum Deus & homo. Hinc cum per communicationem idiomatum dicitur: Æternus natus est in tempore; natus in tempore æternus est; sensus est: Æternus secundùm divinitatem, natus est in tempore secundùm humanitatem; natus in tempore secundùm humanitatem, æternus est secundùm divinitatem.

Similiter, cum dicitur: Qui satisfecit pro nobis, natus est in tempore; natus in tempore, satisfecit pro nobis; sensus est: Qui satisfecit pro nobis in quantum Deus & homo, natus est in tempore, in quantum homo; natus in tempore, in quantum homo, satisfecit pro nobis, in quantum Deus & homo.

Igitur in communicatione idiomatum, non est vera, sed apparens tantùm contradictio: nequè necesse est in propositione, addere subjecto & prædicato hæc verba, in quantum Deus, in quantum homo, in quantum Deus & homo: nam qui æternus est in quantum Deus, æternus est simpliciter, & de eo simpliciter dici potest, quòd sit æternus. Similiter, qui natus est in tempore, in quantum homo, simpliciter natus est in tempore, & de eo dici potest simpliciter, quòd sit natus in tempore. Similiter qui æternus est, in quantum Deus, & simul natus est in tempore in quantum homo, simul est æternus, & natus in tempore simpliciter, & de eo verè dicitur simpliciter, quòd sit æternus simul, & natus in tempore.

Bona est ergo hæc prædicatio: Æternus natus est in tempore; & ista: Natus in tempore æternus est (idem dic de aliis similibus prædicationibus.) Quod si tamen id, quod prædicamus de Christo, convenit ei ratione humanitatis v. g. & periculum est, ne videamur illud ei attribuere ratione divinitatis; in prædicatione addendum est: Secundùm humanitatem, vel, In quantum homo. Sic dici non debet simpliciter: Christus est mutabilis; sed, Christus secundùm

huma-

humanitatem, vel, in quantum homo, est mutabilis, ne videamur assentiri Arianis, qui volebant, Christum etiam secundùm divinitatem mutabilem esse.

Obj. 2. Hæc prædicatio, Deus est homo, non est propria, sed impropria tantùm. Ergo si datur aliqua idiomatum communicatio, nonnisi impropria datur. *Resp.* neg. ant. Ratio negandi est, quia vera natura humana est verè ac propriè natura suppositi divini. Quælibet autem natura verè ac propriè prædicatur de supposito, cujus est verè ac propriè natura. Hinc beata Virgo est verè ac propriè Mater Dei, ut docent Patres, & definiunt Concilia, ut Constantinopolitanum secundum œcumenicum can. 6. quò dicitur: *Si quis abusivè, & non verè, Dei genitricem dicit sanctam gloriosam semper Virginem Mariam.... & non propriè & verè Dei genitricem ipsam constetur .... talis anathema sit.*

Dices 1. Hæc prædicatio, Socrates est homo, magis propria est, quàm ista, Deus est homo. Ergo, &c. *Resp.* neg. ant. Veritas enim & proprietas prædicationis non repetitur à majori identitate, vel connexione prædicati cum subjecto, sed ex eo quòd subjectum & prædicatum habent idem rectum, quia hæc sola identitas in prædicatione enuntiatur per copulam. Est. Hinc prædicatio hæc, Socrates est albus, tam vera ac propria est, quàm ista, Socrates est homo; quia in hac prædicatione, Socrates est albus, rectum subjecti tam est idem cum recto prædicati, quàm in ista, Socrates est homo: quamvis hæc prædicatio, Socrates est albus, sit contingens; ista verò, Socrates est homo, essentialis sit.

Porrò in illa prædicatione, Deus est homo, rectum subjecti & rectum prædicati tam sunt unum & idem, quàm in hac, Socrates est homo; quare una prædicatio tam propria est, quàm altera, quantumvis homo de Deo dicatur contingenter, de Socrate verò essentialiter, & Socrates dicatur homo intransitivè, idest, habens humanitatem per se primò, & essentialiter ipsum constituentem; Deus verò homo dicatur transitivè, hoc est, habens humanitatem assumptam, & sibi substantialiter unitam, atque adeò à se distinctam realiter.

Dices 2. Homo prædicatur in quid de eo omni, de quo prædicatur propriè. Sed homo non prædicatur in quid de Deo: quærenti enim, quid sit Deus, responderi non potest, esse hominem. Ergo, &c. *R.* Hominem in quid strictè, hoc est, essentialiter, & quidditativè, vel saltem in quid latè, idest, substantivè, prædicari de eo omni, de quo propriè prædicatur. Homo autem prædicatur in quid latè de Deo, supponente pro Verbo: quærenti enim, quid sit Verbum, tam verè ac propriè respondetur, quòd sit homo, quàm quòd sit Deus: cum hoc tamen discrimine, quòd respondendo esse Deum, respondeatur per quid essentialiter, at respondendo esse hominem, respondeatur per quid substantivè tantùm.

Dices 3. Vera est hæc propositio, Deus est humanatus. Ergo propria non est ista prædicatio, Deus est homo. *Resp.* 1. neg. cons. Nam verè dicitur: Hæc persona divina est, & tamen omninò propria est hæc prædicatio: Hæc persona est Deus. Item verè dicitur: Hoc suppositum est humanum, & tamen dicitur etiam propriè. Hoc suppositum est homo. *Resp.* 2. Propositionem hanc, Deus est humanatus, veram esse, si to humanatus sumatur participialiter pro incarnato, secùs verò, si nominaliter sumatur; de quo infrà.

At inquies. Quia propriè dicitur: Socrates est homo; dici non potest: Socrates est humanus, Socrates est humanatus. *Resp.* 1. Dici non posse: Socrates est humanus, quia talis prædicatio non est usu recepta; dici tamen potest: Socrates est animal humanum, Socrates est substantia humana. 2. Dici non potest: Socrates est humanatus, quia prædicatio hæc, sicut & ista, Socrates est vestitus, importat suppositorum multiplicitatem.

Quæres 1. Utrùm homo prædicetur univocè de Christo & hominibus?

Resp. Affirmativè. Ratio est, quia ad univocationem sufficit, quòd prædicatum conveniat pluribus, secundùm eamdem omninò significationem ex parte significati formalis & expressi. At homo Christo, & aliis hominibus sic convenit, quando quidem natura humana ejusdem essentiæ & rationis est in Christo, & aliis hominibus.

Quæres 2. Utrùm hæc propositio vera sit: Christus est creatura?

Resp. Veram esse, si sensus propositionis est, quòd Christus sit suppositum habens naturam creatam. Attamen simpliciter dicendum non est: Christus est creatura, sed: Christus secundùm humanitatem, seu in quantum homo, creatura est; ne videamur assentiri Arianis, qui dicebant Christum creaturam esse, etiam secundùm divinitatem.

Quæres 3. Utrùm admitti possit hæc propositio: Christus incœpit esse.

Resp. Secluso periculo Arianismi, admitti posse in duplici sensu. Primus est, quòd suppositum Verbi cœperit esse suppositum humanitatis. Secundus est, quòd suppositum Verbi sit suppositum naturæ, quæ incœpit esse. Ut autem omnis suspicio erroris vitetur, dicendum est: Christus incœpit esse secundùm humanitatem.

Quæres 4. Utrùm vera sit hæc propositio: Deus factus est hic homo?

Resp. Affirmativè. Ratio est, quia to hic, additum prædicato propositionis, non afficit rectum ejus, sed obliquum: unde propositionis sensus est: Deus assumpsit hanc humanitatem, quod verum est; cùm Verbum non assumpserit humanitatem in communi, sed hanc in particulari humanitatem. Porrò dixi, additum prædicato propositionis: nam to hic (idem dic de quolibet alio articulo) additum subjecto propositionis, afficeret rectum illius. Unde si diceretur: Hic Deus factus est homo, sensus esset: Hoc naturæ divinæ suppositum factum est homo, quod verè diceretur.

ARTICULUS II.

Præcipuæ Regulæ, ad rectam in præsenti materia prædicationem pertinentes, traduntur.

I. Regula. Attributum merè negativum unius naturæ, simpliciter removens à supposito attributum aliud, quod ei convenit ratione alterius naturæ, prædicari non potest de ipso supposito, aut altera natura, etiam in concreto. Sic v. g. dici non potest: Christus est incorporeus, hic homo est incorporeus, si to incorporeus terminus est merè negativus, adeòque assumptus ad significandum attributum merè negativum: tunc enim sensus propositionum factarum est: Christus non est suppositum naturæ corporeæ, hic homo non est suppositum naturæ corporeæ; quod est falsum.

Dixi: Attributum merè negativum. Nam si attributum negativum est grammaticaliter tantùm, adeòque attributum est positivum, termino negativo expressum, prædicari potest de ipso supposito, & alia natura, ejusque attributis in concreto. Sic verè dicitur: Christus est immortalis, hic homo est immortalis, mortalis est immortalis: tunc enim nihil à supposito removetur, quod ei naturæ alterius ratione conveniat: neque hujus propositionis v. g: Christus est immortalis, sensus est: Christus non est suppositum naturæ mortalis; sed: Christus est suppositum naturæ habentis perfectionem, vi cujus non potest mori; quod verum est.

II. Regula. Abstracta de abstractis, aut abstracta de concretis, aut concreta de abstractis, prædicari non possunt in sensu formali & proprio. Sic dici non potest: Divinitas est humanitas, immortalitas est mortalitas, nec viciſſim. Item dici non potest: Divinitas est homo, humanitas est Deus, divinitas est mortalis, humanitas est immortalis, nec viciſſim; imò nec dici potest, in sensu scil. formali & proprio:

prio : Deitas est Verbum, Verbum est deitas ; & multò minùs potest dici : Verbum est humanitas, humanitas est Verbum.

Ratio pro omnibus propositionibus est, quia 1. in illis non est idem rectum subjecti, & prædicati realiter, vel saltem formaliter : nam v. grat: in hac propositione : Humanitas est Verbum ; aliud est realiter rectum subjecti, nempe ipsa natura humana, & aliud rectum prædicati, nempe ipsum Verbum ; unde hæc propositio ne quidem in sensu identico vera est. Hujus verò propositionis, Deitas est Verbum, prædicatum & subjectum habent quidem rectum idem realiter; unde propositio vera est in sensu identico : at non habent idem in sensu formali; deitas enim in sensu formali non est Verbum, sed ab eo præscindit : unde propositio in sensu formali vera non est.

2. Ut jam observatum est, nomina abstracta significant formas, vel quasi formas secundùm se: unde hujus propositionis v. gr. Divinitas est mortalis, sensus est : Divinitas secundùm se, & ratione sui, est mortalis ; quod est falsum. Similiter propositionis istius : Deitas est Verbum, sensus est : Deitas secundùm se, & ratione sui præcisè Verbum est; quod est etiam falsum, & sic de cæteris. Hinc quando Patres dicunt, divinitatem passam esse, incarnatam esse, mortuam esse, loquuntur in sensu identico, & nil aliud volunt, quàm suppositum, quod cum divinitate realiter idem est, passum, incarnatum, & mortuum esse per suam humanitatem.

III. Regula. De Christo, aut natura divina, etiam per nomen concretum expressa, prædicari non possunt partes sive essentiales, sive integrales humanitatis. Hinc dici non potest: Verbum est pes, Christus est anima, Deus est corpus. Ratio est, quia nomina partium non sunt nomina suppositi, nec habent pro recto suppositum, sed ipsas partes : unde in propositionibus factis, non est idem rectum subjecti & prædicati : ad veritatem autem omnis propositionis affirmativæ, requiritur, ut subjectum, & prædicatum idem rectum habeant.

IV. Regula. Concreta, quæ soli naturæ in abstracto, & non supposito ratione illius conveniunt, ut assumi, & esse puram creaturam, prædicari non possunt de supposito, aut de natura divina, etiam per nomen concretum expressa. Sic dici non potest : Christus est pura creatura, Deus est pura creatura, Christus est assumptus, Deus est assumptus. Patet.

V. Regula. Nomina concreta naturæ humanæ, & attributorum ejus, prædicari possunt de supposito, & natura divina in concreto, per verbum fieri, aut factum est esse; non vicissim. Sic verè dicitur: Verbum factum est homo, Christus factus est homo, Deus factus est homo, Deus factus est mortalis, infirmus, &c. Ratio est, quia in his prædicationibus, solùm significatur, rectum subjecti fuisse saltem priùs natura aliquid per se subsistens, quàm adveniret ei obliquum prædicati, quod ei per prædicationem attribuitur : hoc autem verum est de recto subjecti propositionum factarum : nam rectum illud est suppositum Verbi.

Dixi, Non vicissim : nam propriè loquendo, dici non potest : Homo factus est Verbum, homo factus est Deus, homo factus est Christus, mortalis factus est Deus, &c. Falsum enim est, rectum subjecti in his propositionibus fuisse priùs aliquid per se subsistens, quàm haberet id omne, quod ei attribuitur per prædicatum : nam in his propositionibus rectum subjecti, cùm sit ipsummet suppositum Verbi, non priùs fuit, quàm esset Verbum, Deus subsistens in natura divina, licèt priùs fuerit, quàm in natura humana subsisteret. Unde quando Patres aliqui dicunt: Homo factus est Deus, loquuntur impropriè, & per hunc improprium loquendi modum, nihil aliud volunt, quàm humanitatem hypostaticè unitam esse Deo, ita ut vi hujus unionis, suppositum, quod antea tantùm erat Deus, jam sit Deus & homo.

VI. Regula. Concretum unius naturæ prædicari non potest de alterius naturæ concreto, cum particula reduplicativa sumpto. Sic dici non potest : Deus, qua Deus, est homo ; hic homo, qua homo, Deus est. Ratio est, quia reduplicatio cadit saltem ex parte supra formale significatum subjecti, atque ita saltem significatur per reduplicationem, formale significatum subjecti rationem esse partialem cur prædicatum subjecto conveniat; quod in factis prædicationibus falsum est : falsum enim est, quòd humanitas sit causa etiam partialis tantùm, cur Christus sit Deus; & vicissim falsum est, quòd divinitas sit causa etiam partialis tantùm, cur Christus sit homo.

VII. denique Regula. Vitandæ sunt prædicationes illæ omnes, quæ unioni hypostaticæ repugnant. Item vitari debent ea omnia attributa, quæ vel important negationem suppositi divini, vel involvunt hypostasim creatam, & distinctionem personarum in Christo. Itaque dici non potest: Christus est purus Deus, Christus est pura creatura, hic homo est pura creatura, Christus est homo dominicus, divinus, Deifer adjectivè, Deus est humanus, Deus est humanatus nominaliter. Ratio est, quia hæ omnes prædicationes unioni hypostaticæ repugnant : nam prima negat, Christum esse hominem ; secunda & tertia negant esse Deum ; reliquæ important suppositorum distinctionem, ac multiplicitatem.

ARTICULUS III.

Utrùm detur communicatio idiomatum in sensu Lutheranorum.

SEntentia Lutheranorum est, idiomatum communicationem in eo positam esse, quòd proprietates naturæ divinæ, ut omnipotentia, omniscientia, immmensitas, seu omnipræsentia, & aliæ similes, realiter communicatæ sint humanitati Christi, ita ut veræ sint hæ propositiones : Humanitas Christi est omnipotens, omniscia, ubique præsens ; Christus etiam ut homo, est omnipotens, omniscius, ubique præsens. Sed contra hunc absurdissimum errorem, sit

Responsio.

Non datur communicatio idiomatum in sensu Lutheranorum.

Nam 1. humanitas Christi non magis est omnipotens, & omnisciens per omnipotentiam & omniscientiam divinam, quàm est æterna, & independens per æternitatem, & independentiam divinam. Atqui humanitas Christi non est æterna, & independens per æternitatem, & independentiam divinam. Ergo, &c. Minor patet : nam humanitas Christi incœpit esse in tempore, & à Deo, sicut & cætera creata, essentialiter dependet. *Prob. maj.* Nam omnipotentia & omniscientia divina non magis humanitati Christi communicatæ sunt, quàm æternitas, & independentia divina : æternitas enim, & independentia divina, non minùs humanitati Christi per hypostaticam unionem conjunctæ sunt, quàm omnipotentia & omniscientia divina. Ergo, &c.

2. Omninò repugnat humanitatem Christi ubique esse formaliter per immensitatem divinam : ad hoc enim, ut humanitas Christi ubique esset formaliter per immensitatem divinam, requireretur, ut per immensitatem illam, ut formam in se receptam, vel extensa esset infinitè, vel saltem esset replicata in locis pluribus, & pluribus in infinitum. At humanitatem Christi per immensitatem divinam, ut formam in se receptam, formaliter extendi infinitè, aut formaliter replicari in locis pluribus & pluribus in infinitum, evidenter repugnat. Præterea, constat ex Scripturis, Christum secundùm humanitatem suam modò fuisse in uno loco, modò in alio ; modò in Judæa, modò in Galilæa, &c. Ergo constat ex Scripturis, quòd Christus secundùm humanitatem non fuerit ubique.

Obj. 1.

Obj. 1. Cum hæreticis, varia Scripturæ loca. Dicitur Coloss. c. 2. *In ipso* (Christo) *inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*. Et Matth. cap. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*. Et ejusdem cap. 28. vers. 18. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*. Et ibidem vers. 20. *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Et ad Ephes. cap. 4. *Ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia*. *Resp.* Ad primum locum, sensum esse, quòd deitas habitet in Christo non solùm per gratiam, & mirabilium operum efficientiam, sed etiam per substantialem sui cum substantia corporea, seu carne humana, anima rationali animata, conjunctionem in Verbi persona, juxta illud Joannis cap. 1. *Verbum caro factum est*. *Resp.* ad 2. Christus in hoc loco dicit, se omnia à Patre per generationem æternam accepisse, atque ita se, qua Deus est, in nulla re Patri inferiorem esse. *R.* ad 3. Ibi Christus vel loquitur de se ipso secundùm divinitatem, & tunc idem dicit, quod superiori loco; vel loquitur de se ipso secundùm humanitatem, & tunc per potestatem omnem intelligit imperium, quod in omnes creaturas habet, ut homo. *Resp.* ad 4. Hic Christus promittit Apostolis, & eorum successoribus Episcopis, sese illis usque ad finem mundi adfuturum per gratiam suam, & directionem, non per corporalem præsentiam. *R.* ad 5. Sensus Apostoli est, quòd Christus secundùm humanitatem suam, loca omnia, infima scilicet, media & suprema, non simul, sed successivè impleverit sua præsentia, virtute, gloria, victoria, trium; in tertia conversando cum hominibus, post mortem ad inferos descendendo, & post resurrectionem suam ascendendo ad cœlos, ubi secundùm naturam assumptam quietus possidet summam illam regni dignitatem ac gloriam, quam supra creaturam omnem habet, proximus Deo: unde Apostolus de eo dicit: *Qui est ad dexteram Dei*, Rom. c. 8. & *Sedet ad dexteram majestatis in excelsis*, Heb. c. 1.

Obj. 2. Quando duæ res sunt inseparabiliter unitæ, tunc ubicumque una est, ibi alteram quoque esse necesse est. Sed humanitas Christi & persona Verbi sunt duo unita inseparabiliter, & persona Verbi est ubique. Ergo, &c. *Resp.* neg. maj. Universaliter sumptam. Nam ut duæ res sint inseparabiliter unitæ, necesse non est, ut ubicumque est una, ibi quoque sit & altera; sed sufficit, quòd alicubi simul sint, & semper simul sint alicubi. Sic v. g. quandiu vivit homo, caput & anima sunt duo inseparabiliter unita, & tamen caput non est, ubicumque est anima: anima enim non solùm est in capite, sed etiam in pede v. gratia in quo non est caput. Quia tamen simul sunt, & semper sunt alicubi, quandiu vivit homo, tandiu dicuntur, & sunt unita inseparabiliter. Verbum autem semper est alicubi cum humanitate sua, licèt cum ea non sit ubique. Ergo, &c.

At inquies. Si humanitas Christi non est, ubicumque est Verbum, Verbum alicubi non est homo. *R.* neg. seq. Aliud enim est Verbum non esse alicubi, seu non esse ubique cum humanitate sua, & aliud, Verbum alicubi non esse hominem: nam hæc omninò diversa sunt, Verbum alicubi esse sine humanitate sua, & Verbum, alicubi existens, non esse hominem; nec unum ex alio inferri potest. Verbum alicubi est sine humanitate sua, quia Verbum est immensum secundùm divinitatem; humanitas verò, Verbi, utpotè entitas finita & limitata, certo aliquo loco necessariò circumscribitur: at non idcircò dici potest Verbum ibi non esse hominem, ubi non est cum humanitate; sed solùm potest dici, Verbum cum humanitate, qua homo est, non esse, ubicumque est.

At inquies. Hic homo Christus est ubique. Ergo & humanitas est ubique. Item, si humanitas Christi non est ubique; Verbum movetur localiter, quando movetur humanitas. Falsum consequens. Ergo, &c. *Resp. ad* 1. dist. Hic homo Christus est ubique secundùm divinitatem, Conc. ant. Secundùm humanitatem, Neg. ant. & consequentiam. *Resp. ad* 2. Verbum, quando movebatur humanitas, motum fuisse localiter, non secundùm divinitatem, quæ est ubique, sed secundùm humanitatem, quæ cùm non sit ubique, successivè transire potest de uno loco ad alium.

DISPUTATIO VI.

De necessitate & fine Incarnationis.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrùm necesse fuerit Deum incarnari.

Hic circa Incarnationem multa quæruntur. 1. Quidem utrùm necessaria fuerit necessitate physica, aut saltem morali extra omnem hypothesim. 2. Utrùm saltem, suppositò quòd nulla necessitate necessaria fuerit extra omnem hypothesim, necessaria fuerit ex hypothesi creationis mundi, aut ex hypothesi peccati primi parentis, & naturæ lapsæ. 3. Denique, utrùm saltem necessaria fuerit ex hypothesi condignæ satisfactionis, per hominem exhibendæ pro peccatis.

§. I.

Incarnatio non fuit absolutè necessaria necessitate physica.

Prob. 1. Ex Apostolo Ephes. cap. 1. ubi de Deo dicit: *Operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*. Sed qui operatur secundùm consilium voluntatis suæ, operatur absque omni antecedenti determinatione ad unum. Ergo Deus incarnationem operatus est absque antecedenti ad unum determinatione, adeòque incarnatio, saltem extra omnem hypothesim, necessaria non fuit necessitate physica. 2. Ratione: quia libertas ad extra est perfectio maxima, & quidem simpliciter simplex, qua proinde Deus carere non potest. Ergo repugnat Deum antecedenter determinatum physicè ad aliquod opus ad extra. Ergo, &c.

Confirmatur. Quia Deus est supremus rerum omnium Dominus. Ergo potest pro arbitrio de rebus omnibus disponere, eas scilicet producendo, vel non producendo, sicut & productas conservando, vel destruendo. Ergo, &c. Præterea, Deus est ab intrinseco perfectissimè beatus, sibique sufficientissimus. Ergo cùm nulla re, quæ sit extra ipsum, indigeat, aut indigere possit, non est unde antecedenter determinatus sit physicè ad producendum aliquod opus ad extra, quantamcumque excellentiam opus illud habere supponatur.

Obj. Deus habet infinitam inclinationem ad incarnationem. Ergo liber non est ad negationem illius: nam quò major est inclinatio ad aliquid, eò minor est libertas ad oppositum, adeòque ubi infinita est inclinatio ad aliquid, ibi nulla esse potest ad ejus oppositum libertas. Ergo, &c.

Resp. neg. ant. Nam inclinatio illa; quam Deus dicitur habere ad incarnationem, est simplex complacentia. At Deus finitè tantùm sibi complacet in possibilitate incarnationis: nam actus ille necessariò commensuratur bonitati incarnationis, quæ infinita non est, sed simpliciter finita, quamvis in superiori ordine, ad quem nulla alia res creata pertingere potest.

At inquies. Actus ille, quo Deus sibi in bonitate incarnationis possibilis complacuit, est infinitus. *R.* actum illum esse revera infinitum, 1. entitativè, cùm sit ipse Deus tali modo se habens ad objectum aliquod. 2. Etiam in ratione complacentiæ, si realiter sumitur, & ut est à parte rei; quia sic sumptus, attingit possibilia omnia propter eorum bonitatem: Deus enim in omnibus possibilibus propter eorum boni-

tatem uno & eodem realiter actu sibi complacet. At aliud est Deum in aliquo objecto sibi complacere per actum infinitum, & aliud eum in objecto illo infinitè sibi complacere: nam v. gr. Deus per actum infinitum complacet sibi in bonitate musceæ possibilis; dici tamen non potest in bonitate musceæ possibilis, infinitè sibi complacere. Deus itaque per actum infinitum complacet sibi in singulis possibilibus, propter eorum bonitatem, & nihilominùs in illis finitè tantùm sibi complacet; unde in aliis magis, & in aliis minùs complacet sibi, quia alia majorem, alia verò minorem bonitatem possibilem habent.

Deus igitur, propriè loquendo, non habet infinitam inclinationem ad incarnationem, cùm in ejus bonitate sibi non complaceat infinitè, sed finitè tantùm, quamvis in ea complaceat sibi plus, quàm in quolibet alio possibili, vel etiam qualibet possibilium collectione; quia, ut jam dictum est, incarnatio bona est in superiore quodam ordine, ad quem nullius rerum aliarum creatarum collectionis bonitas potest pertingere. Addo, etiam si daremus bonitatem incarnationis esse simpliciter infinitam, adeòque Deum in ea sibi infinitè complacuisse, nihil inde contra nos effectum iri, quia in hac hypothesi Deus sibi quidem complacuisset infinitè in incarnatione possibili, at non in ea sibi complacuisset, tanquam in objecto sibi necessario: unde in eo ex complacentia illa, quamlibet infinita, necessitas antecedens incarnationem efficiendi nec orta esset, nec oriri potuisset.

§. II.

Incarnatio non fuit absolutè necessaria, etiam necessitate morali tantùm.

Est contra modernum Authorem, asserentem, 1. in rebus quibusdam assignari posse optimum: tales sunt incarnatio, & ejus negatio; prædestinatio, & non prædestinatio; creatio mundi, & ejus non productio: in aliis verò dari non posse optimum, quia in illis in infinitum proceditur: talis est multitudo individuorum intra speciem aliquam, vel specierum intra aliquod genus. 2. Et ita Deum posse in rebus aliquibus facere id quod est optimum, in aliis verò non posse: Deus enim non potest producere tot individua intra speciem aliquam, quin possit plura: item Deus non potest tot & tales species producere intra aliquod genus, quin possit plures & perfectiores.

3. Deum semper velle facere id quod optimum est, iis in rebus, in quibus datur optimum, atque ad illud volendum & faciendum, à sua bonitate & propensione ita necessitari, ut moraliter non possit illud nolle facere, & omittere, quamvis physicam aliquam habeat potentiam ad oppositum. Sed

Contra est, quia 1. cùm Apostolus de Deo ait: *Operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*, omnem non solùm physicam, sed etiam moralem necessitatem à Deo excludit circa productionem cujuslibet operis ad extra.

2. Sententia Adversarii derogat supremo ac perfecto Dei in res creatas omnes dominio: supremum enim illud, ac perfectum Dei dominium exigit, ut Deus possit non solùm potentia physica, sed etiam morali, res creatas quaslibet producere, vel non producere, & productas conservare, vel non conservare, sed destruere; prædestinare homines, vel non prædestinare; naturam creatam hypostaticè assumere, vel non assumere, &c.

3. Deus ab intrinseco perfectissimè beatus est, sibique sufficientissimus: adeòque nullam habere potest necessitatem producendi aliquid extra se; & quòd ad producendum aliquid extra se, à nativa sua bonitate, ac propensione determinetur, ac necessitetur moraliter, gratis omninò asseritur.

4. Adversarii sententia reipsa inducit fatalem quamdam necessitatem, & tollit studium orationis: in iis enim, quæ à Deo fiunt, sive in ordine naturæ, sive in ordine gratiæ, omnia, aut penè omnia, in circumstantiis, in quibus fiunt, fieri melius est, quàm non fieri: quare sive ores, sive non, necessariò necessitate morali fient, adeòque certò fient: nam in ordine ad certitudinem, moralis illa necessitas, quam inducit Adversarius, necessitati physicæ æquivalet.

Obj. 1. Qui amat aliquem efficaciter, & perfectè propter ejus bonitatem, vult bonum ejus, & illud magis, quod majus bonum est. Ergo Deus, qui se ipsum propter summam suam bonitatem efficacissimè, perfectissimè & infinitè amat, eo ipso vult majus suum bonum, non solùm intrinsecum, sed etiam extrinsecum, atque adeò productionem creaturarum, quæ ad majus illud bonum extrinsecum conducere possunt. Ergo, &c. *Resp.* Is qui amat aliquem efficaciter & perfectè, propter ejus bonitatem, eo ipso vult ejus bonum, & illud magis, quod est majus ejus bonum, ipsi ad bene vel ad melius esse necessarium; minimè verò eo ipso vult ejus bonum, aut majus ejus bonum, quod ei non ita necessarium est. Quare Deus, qui se ipsum propter summam suam bonitatem efficacissimè, perfectissimè, & infinitè amat, vult sibi necessariò, etiam necessitate physica, omnia bona intrinseca, utpotè sibi necessaria, non verò bona extrinseca, quibus, cùm sibi sufficientissimus sit, nec ad bene, nec ad melius esse indiget.

Dices. Beati per amorem beatificum necessitantur saltem moraliter ad volendum Deo majus bonum ejus extrinsecum. Ergo pariter Deus, &c. *Resp.* neg. ant. Beati enim per amorem beatificum necessitantur tantùm ad volendum Deo bonum extrinsecum, quod ei magis placet, sive illud bonum sit majus, sive non: necessitantur autem, quia amor perfectus, qualis est amor beatificus, voluntatem amantis ad perfectam cum voluntate amati conformitatem necessitat, moraliter saltem necessitate.

Dices iterùm. Creatura, quæ posset facere plura, & meliora, in obsequium Dei, nec tamen faceret, eo ipso convinceretur, Deum minùs diligere. Ergo similiter, si Deus possit facere meliora in gloriam suam, nec tamen ea faciat, eo ipso convincitur, minùs diligere se ipsum, adeòque se ipsum non diligere perfectissimè & infinitè.

Resp. Creatura, quæ posset facere plura & meliora in obsequium Dei, nec tamen faceret, eo ipso, &c. si sciret, aut præsumeret, plura illa & meliora Deo magis placere; vel si illa omitteret propter majorem aliquam difficultatem, ad ea facienda superandam. At Deus non faciendo in gloriam suam plura & meliora, quæ potest facere, non omittit illa propter majorem aliquam difficultatem, quæ superanda esset; cùm nihil ei sit difficilè; neque illa omittendo, omittit ea, quæ magis optat fieri.

Obj. 2. Voluntas divina omninò conformatur intellectui divino. Sed intellectus divinus dictat meliùs esse, quòd Deus ita se ipsum amet, ut nihil omittat ex iis, quæ in majorem ejus gloriam cedere possunt. Ergo, &c. *Resp.* neg. min. Nam 1. impossibile est, Deum nihil omittere, quod cedere possit in majorem ejus gloriam: potest enim procurare sibi gloriam majorem & majorem in infinitum, adeòque quantamcumque sibi procuret, semper poterit majorem sibi procurare. 2. Deus tam perfectè se ipsum diligit, procurando sibi minorem gloriam, quàm procurando majorem: semper enim se ipsum diligit infinitè, & modo infinitè perfecto, sive majorem, sive minorem sibi procuret gloriam.

Dices. Intellectus divinus dictat, meliùs esse Deum ea facere, quæ ad majorem ejus gloriam conducunt. *Resp.* neg. Nam divinus intellectus dictat quidem, ea meliora esse, quæ conducunt ad majorem Dei gloriam: at non dictat, meliùs esse, Deum ea facere. Ratio est, quia actus, quo Deus vult facere ea, quæ minùs conducunt ad ejus gloriam, tam honestus & laudabilis est, quàm actus, quo vult facere ea, quæ magis conducunt: actus enim ille, quo Deus vult ea facere, quæ minùs conducunt ad ejus gloriam, infinitè honestus est, ac laudabilis, quia est volitio

boni

boni creati, concepta propter gloriam divinam, volitam ex amore bonitatis increatæ infinito, & infinitè perfecto.

Obj. 3. Deus reverà semper fecit id quod melius erat, & singulis creaturis dedit optima. Ergo, &c. *Resp.* Ad primam partem antecedentis, neg. Nam v. gr. melius erat creare alium mundum perfectiorem, & tamen Deus illum non creavit. *Resp.* Ad secundam partem. Deus singulis creaturis dedit optima secundùm quid, quia dedit illis ea, quæ naturali eorum exigentiæ magis erant proportionata: at non dedit illis optima simpliciter, quia potuit illis dare meliora, licèt non magis connaturalia.

Prætereà, cùm Deus dicitur optima dedisse singulis creaturis, vel intelligitur, singulis dedisse ea, quæ ipsis erant optima; & hoc est falsum: nam melius esset v. gr. reprobo cuilibet, perseverantiam finalem accipere, quàm non accipere. Vel intelligitur, singulis dedisse ea, quæ optima erant in ordine ad totum universum; & hoc est etiam falsum: nam proculdubio Deus majora potuit huic universo conferre beneficia, quàm contulerit. Denique, si Deus meliori & optimo modo hoc universum semper gubernaret, atque ad id necessitaretur moraliter, frustrà illum oraremus, ut mundum regat & gubernet; quod falsum est, & contra praxim Ecclesiæ.

Dices. Deus est artifex sapientissimus, non solùm in actu primo, in quantum habet perfectissimam artem, sed etiam in actu secundo. Nonnisi, quia semper operatur optima. Ergo, &c. *Resp.* Deum esse artificem sapientissimum, etiam in actu secundo, non quia semper operatur optima, ita ut nihil melius operari possit, sed quia semper operatur optimè, & absque omni defectu.

Obj. 4. Patres docent unanimiter, Deum semper velle & facere id quod optimum est. *Resp.* Patres docere, 1. Deum operari semper absque omni defectu & imperfectione positiva, hoc est, absque imprudentia, malitia, & inordinatione.

2. Deum semper velle & facere id, quod optimum est in ordine ad finem, quem intendit efficaciter: nam si posset dari aliquid melius in ordine ad consequendum finem, quem efficaciter intendit; deciperetur in electione mediorum; quod impossibile est: unde hoc sensu rectè dicitur Deus, semper velle & facere optimum, quia semper vult & assumit media optima ad consequendum finem gloriæ, quam intendit efficaciter: quamquam si majorem gloriam suam intenderet, ut posset intendere, vellet, & assumeret media meliora ad majorem illam gloriam suam procurandam necessaria, & sic meliora faceret.

3. Deum dare singulis creaturis, & huic universo, id quod ipsis connaturalissimum est, magisque proportionatum, attenta singulorum exigentia, & natura, quod verum est: quamvis enim Deus singulis, & huic universo, dare posset aliquid melius, non potuit tamen aliquid connaturalius dare.

4. Denique, Deum id quod optimum est semper velle & facere, eo sensu, quòd non solùm singulis creaturis, & huic universo, dederit id quod connaturalius est, & naturæ ac exigentiæ singulorum magis proportionatum, sed etiam id quod magis ad hujus rerum universitatis pulchritudinem conveniebat, ita ut non possit esse major venustas illius perfectiorque partium, e quibus constat, constitutio, varietas, proportio, & ordinatio, licèt aliam universitatem excellentiorem, partibus excellentioribus constantem, posset condere.

§. III.

Incarnatio non fuit necessaria, ex hypothesi creationis mundi.

P*Rob.* Quia si incarnatio fuit necessaria ex hypothesi creationis mundi, necessaria fuit, vel quia congruebat ad majorem mundi pulchritudinem, & venustatem, vel quia mundus sine illa optimus esse non poterat, & tamen creari non potuit nisi optimus. Sed neutra ratio valet. 1. Enim Deus potuit nolle majorem venustatem & pulchritudinem hujus universi, seu nolle huic universo tribuere tantam venustatem & pulchritudinem, quantam potest habere, ita ut non possit esse major. 2. Deus potuit hoc universum creare non optimum, & revera non optimum creavit: potuit enim illud creare melius, cùm potuerit ei conferre beneficia majora: immò verò potuit Deus hoc universum creare minùs bonum, quàm reipsa creavit, quia potuit illi minora beneficia conferre, quàm reipsa contulit.

Horum ratio est, quia, 1. Deus potuit pro arbitrio, majorem vel minorem gloriam suam extrinsecam intendere. 2. Nullo extra se indiget ad bene vel melius esse. 3. Supremus est Dominus rerum omnium, de quibus proinde potest disponere, illas creando, vel non creando, creatas conservando, vel destruendo, meliores, vel minùs bonas condendo. 4. Deus non tenetur legibus proportionis, aut naturalis rerum exigentiæ, easque potest pro libito non servare. 5. Deus tenetur tantùm, ad operandum semper absque omni defectu, & imperfectione positiva, atque ad eligenda media ad assequendum finem à se efficaciter intentum, maximè idonea.

Obj. Ex hypothesi quòd Deus velit aliquid extra se, non potest non velle id, quod melius & perfectius est, ejusque majorem gloriam procurat. Atqui incarnatio talis est. *Resp.* neg. maj. *Prob.* Si Deus volendo aliquid extra se, non vellet id quod melius & perfectius est, moralem imperfectionem incurreret. Nego seq. *Prob.* Homo ex duobus objectis moraliter inæqualibus, non eligens id, quod melius est & perfectius, eo ipso agit imperfectè moraliter. Ergo pariter Deus, &c.

Resp. Neg. conf. Ratio disparitatis est, quia non omnes actus honesti voluntatis humanæ, æqualem habent perfectionem moralem, & unus potest esse moraliter perfectior altero; cæterisque paribus, ille moraliter perfectior est, qui objectum habet melius ac perfectius moraliter. Unde fit, ut homo ex duobus objectis moraliter inæqualibus, non eligens illud quod melius ac perfectius est, eo ipso, cæteris paribus, operetur imperfectè moraliter, idest, careat majori aliqua perfectione morali, quam haberet, objectum melius ac perfectius eligendo, ex quo moralem quandam vituperabilitatem incurrit.

Divinæ verò voluntatis actus omnes liberi, æqualem habent perfectionem moralem, nec unus potest esse altero moraliter perfectior; nec ille, qui objectum habet melius & perfectius, perfectior est eo, cujus objectum minùs bonum est, ac perfectum. Ratio est, quia actus liber quilibet voluntatis divinæ infinitam habet honestatem, & laudabilitatem in genere moris: quilibet enim tendit in objectum suum modo infinitè honesto & laudabili in genere moris, illud volendo propter bonitatem divinam, perfectissimè, purissimè, & infinitè amatam, quo nihil in genere moris honestius, ac laudabilius excogitari potest.

Deus igitur ex duobus objectis inæqualibus illud eligendo quod minùs perfectum est, non operatur imperfectè moraliter, quia non ideò caret majore aliqua perfectione morali, quam haberet eligendo perfectius; cùm in eo electio minùs perfecti tam sit perfecta moraliter, quàm electio perfectioris, & utraque infinitam habet honestatem, & laudabilitatem in genere moris.

§. IV.

Nequidem ex hypothesi peccati primi Parentis, & naturæ lapsæ, Incarnatio necessaria fuit.

P*Rob.* Deus enim potuit nolle reparare genus humanum; & suppositâ voluntate illud reparandi, potuit nolle illud reparare per incarnationem. Ergo, &c.

Prima pars. Nempe quòd Deus potuerit nolle reparare

parare genus humanum. *Prob.* 1. Ex Scriptura: nam Sap. cap. 12. dicitur: *Quis ſtabit contra judicium tuum? aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, ſi perierint nationes, quas tu feciſti?* Et Apoſtolus generis humani reparationem puræ miſericordiæ, ac liberalitati divinæ attribuit, ad Tit. cap. 3. ubi de Deo ait: *Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit.* Ratio eſt, quia cùm Deus ſibi ſit ſufficientiſſimus, & ſupremus rerum omnium dominus, non eſt, unde magis neceſſitatus fuerit ad reparandum hominem, quàm ad eum creandum. Addo, quòd hominem reparare nollet, hoc non fore contra inclinationem miſericordiæ divinæ, ſed ſolùm non fore ſecundùm illam, & fore ſecundùm aliam tantùm, nempe inclinationem divinæ juſtitiæ, ſicut quod nolit unquam damnatis parcere, hoc non eſt contra, &c.

Secunda pars. Nempe quòd Deus, ſuppoſita voluntate reparandi genus humanum, potuerit nolle illud reparare per incarnationem. *Prob.* 1. Ex Scriptura, quæ hominis reparationem per incarnationem ſoli miſericordiæ divinæ attribuit: nam Joannis c. 3. dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.* 2. Ex Patribus. Pro Græcis ſit Athanaſius ſerm. 3. contra Arianos, ubi ſimiliter hominis redemptionem, factam per incarnationem Filii Dei, attribuit divinæ miſericordiæ: *Poſteà*, inquit, *Deus ut bonus, & Pater Domini noſtri, noſtram vicem dolens, cupienſque ſui apud omnes notitiam invaleſcere, author fuit Filio ſuo, ut induto corpore humano, homo fieret: atque in eo corpore ſe ipſum offerens pro omnibus, omnes liberaret ab ignorantia deitatis, & corruptione.*

Et pro Latinis, S. Auguſtinus lib. 13. de Trinitate, cap. 10. ubi hæc leguntur: *Eos itaque, qui dicunt: Itane defuit Deo modus alius, quo liberaret homines à miſeria mortalitatis hujus, ut unigenitum Filium Deum ſibi coæternum, hominem fieri vellet, induendo humanam animam, & carnem, mortalemque factum, mortem perpeti? parum eſt ſic refellere, ut iſtum modum, quo nos per mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Jeſum Deus liberare dignatur, aſſeramus bonum, & divinæ congruum dignitati; verùm etiam ut oſtendamus, non alium modum poſſibilem Deo defuiſſe, cujus poteſtati cuncta æqualiter ſubjacent.*

3. Ratione evidenti: cùm enim Deus ſupremus ſit Dominus rerum omnium, hominem reparare potuit, vel gratis omninò condonando peccatum, vel acceptando ſatisfactionem qualemcumque, ab homine, vel ab angelo exhibitam, & reliquum condonando liberaliter. Quare S. Auguſtinus in libro de Agone Chriſtiano, cap. 16. ſtultos vocat eos, qui adverſantur ſententiæ noſtræ: *Sunt autem*, inquit, *ſtulti, qui dicunt: Non poterat aliter ſapientia Dei homines liberare, niſi ſuſciperet hominem, & naſceretur ex fœmina, & à peccatoribus omnia illa pateretur. Quibus dicimus: Poterat omnino: ſed ſi aliter faceret, ſimiliter veſtræ ſtultitiæ diſpliceret.*

Obj. Adverſantur nobis Patres, nempe Anſelmus, lib. 1. & 2. *Cur Deus homo.* Athanaſius in libro de Incarnat. Verbi, & ejus corporali adventu, ubi ait, indignum fuiſſe *bonitate Dei, ſi quæ ab ipſo creata eſſent, in interitum abirent ob diaboli adverſus homines fraudem*; & alii. *Reſp.* 1. Nobis quidem adverſari Anſelmum; ſed ei Patres alios, & rationem manifeſtam opponimus. *Reſp.* 2. Athanaſium, loco citato cum exageratione loquentem, nihil aliud ſignificare velle, quàm humani generis reparationem convenientiſſimam fuiſſe divinæ bonitati, & non reparationem generis humani ei futuram fuiſſe inconvenientiſſimam, non quidem poſitivè, ſed negativè, ideſt, carituram fuiſſe ſumma, non tamen debita, vel neceſſaria congruitate, quam generis humani reparatio habet cum ſumma Dei bonitate.

Hanc eſſe S. Doctoris mentem demonſtrari poteſt ex ſermone 3. contra Arianos, ubi poſtquam retulit hanc adverſariorum objectionem: *Poterat Deus, etiamſi Salvator creaturæ exiſteret, vel loqui tantummodo, & ita ſolvere maledictionem*; ſic continuò proſequitur: *Illud ipſum etiam iis ab alio quodam obtrudi poterit: poterat etiam ſine ullo adventu Chriſti ſolummodo loqui Deus, & ſolvere maledictionem. Cæterum ſpectandum eſt iſtic, quid hominibus ſit utile, non quid ſitum ſit in viribus Dei.*

Reſp. 3. Patres alios nihil aliud velle, quàm quod vult Athanaſius, nempe generis humani reparationem per Incarnationem bonitati divinæ convenientiſſimam fuiſſe, omnique alio modo reparandi convenientiorem, ut diſertè aſſerit Auguſtinus, lib. 13. de Trinitate cap. 10. poſt verba à nobis proximè laudata, aut nihil aliud velle, quàm incarnationem abſolutè neceſſariam fuiſſe, ſuppoſito quòd Deus condignam pro peccatis hominum ſatisfactionem exigere vellet, quod reipſa eum exigere convenientiſſimum fuit. Sed ad hujus difficultatis reſolutionem, ſit

ARTICULUS II.

Utrùm incarnatio neceſſaria fuerit ad redimendum hominem per ſatisfactionem condignam, exhibendam ab homine.

Hic tria probanda ſunt. 1. Quòd purus homo non poſſit ſatisfacere de condigno pro peccato ſuo mortali. 2. Quòd purus homo non poſſit ſatisfacere de condigno pro peccato mortali alieno. 3. Quòd homo Deus de condigno ſatisfacere potuerit pro peccatis hominum.

§. I.

Purus homo de condigno ſatisfacere non poteſt pro peccato mortali proprio, aut etiam alieno.

Prob. 1. Authoritate ſanctorum Patrum, Irenæi ſcilicet lib. 3. adverſùs hæreſes cap. 20. *Si enim* inquit, *homo non viciſſet inimicum hominis, non juſtè dictus eſſet inimicus. Rursus autem niſi Deus donaſſet ſalutem, non firmiter haberemus eam: & niſi homo conjunctus fuiſſet Deo noſtro, non potuiſſet particeps fieri incorruptibilitatis: oportuerat enim mediatorem Dei & hominum per ſuam ad utroſque domeſticitatem, & ad amicitiam & concordiam utroſque reducere, & facere ut & Deus aſſumeret hominem, & homo ſe dederet Deo.* Quibus verbis ſanctus Martyr aſſerit, lapſum hominem Deo reconciliari non potuiſſe, condigna ſcilic. ſatisfactione, niſi per Deum hominem.

Athanaſii in Paſs. Salvat. ubi ſic loquitur: *Chriſtus Dei potentia & Dei ſapientia .... miſeratus noſtram imbecillitatem, eam ipſam induit: ipſe enim infirmitates noſtras ſuſtinuit ... conſpicatuſque, quàm non ſolvendo eſſemus ad luendam pœnam, illam ipſam pœnam in ſe tranſtulit: Chriſtus enim factus eſt pro nobis piaculum, & ita humanitate noſtra indutus, & circumveſtitus, ſeſe obtulit Patri, ut ipſe pœnam ſuſtinens, hominem à pœna liberum faceret.*

Baſilii hom. in Pſal. 48. ubi ad hæc verba: *Non dabit Deo placationem ſuam, & pretium redemptionis animæ ſuæ*, ita diſcurrit: *Neque enim fratrem in redemptionem querit, ſed unum aliquem, qui noſtram exuperet naturam. Non item hominem nudum, ſed hominem Deum Jeſum Chriſtum, qui ſolus pro nobis omnibus Deo propitiationem dare poteſt .... Non dabit ergo Deo* (homo purus) *propitiationem pro ſe ipſo: quid enim uſquam tanti eſt momenti, quod homo* (purus) *poterit dare pro redemptione animæ ſuæ? Inventum tamen unum eſt pro omnibus ſimul hominibus dignum pretium, nempe ſanctus, & omni pretio ſuperior, ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti .... Redimere ſe ipſum nullus idoneus, niſi veniat is, qui convertat captivitatem populi, non pretio quidem, aut donis, ſed ſuo ſanguine.*

Cyrilli

Cyrilli Alexandrini in scripto ad Valerianum Episcopum: *Quo pacto etiam*, inquit, *unus pro omnibus mortuus est, qui justum pro omnibus pretium exsolveret, si illa passio puri cujuspiam hominis fuisse putatur?* Et in libro ad Reginas missо §. *Quod Christi mors mundo salutaris extiterit*, sic argumentatur: *Si mundus aliter, quàm per Christi sanguinem, & mortem divina dispensatione salutaliter suscepiam propter præcedentium delictorum condonationem, quæ Deus toleraverat, salvari nequibat; (per Christum autem salutem sumus consecuti) quomodo incarnationis modus Dei Patris Verbo non erat, quo illos nimirùm, qui in ipsum crederent, per sanguinem suum justificaret, Patrique per corporis sui mortem reconciliaret.*

Leonis Magni serm. 1. de Nativ. Domini, ubi ait: *Nisi esset Deus verus, non afferret remedium; nisi esset homo verus, non præberet exemplum.* Et sermone 12. de Passione Domini: *Quia ergo*, inquit, *primi hominis universa posteritas uno simul vulnere sauciata corruerat, nec ulla sanctorum merita conditionem poterant illatæ mortis evincere, venit è cœlo medicus singularis, &c.*

Fulgentii in lib. de Incarnatione & gratia Christi: *Nullatenùs*, inquit, *humana natura ad auferendum peccatum mundi sufficiens, atque idonea fieret, nisi unione Verbi Dei, non naturali confusione, sed solùm personali unitate transiret, &c.* Et Auctoris cardinalium operum Christi apud sanctum Cyprianum, sic loquentis in sermone de Passione Christi: *Cùm originali morti nullum nisi in Christi morte potuerat esse remedium, nec reconciliare Deo potuit exules & damnatos quælibet oblatio, nisi sanguinis hujus singulare sacrificium, & sine hoc holocausto poterat Deus tantùm condonasse peccatum, &c.* Ex his autem omnibus testimoniis apparet, SS. Patres magno consensu tenuisse, ab homine puro condignè satisfieri non posse pro peccato mortali, adeòque ad condignam pro eo satisfactionem Deo exhibendam necesse fuisse, ut incarnaretur persona divina. Sed

In assignanda ratione, cur homo purus de condigno satisfacere non possit pro peccato mortali proprio, non parùm laborant Theologi. Sic autem impotentiam illam in homine puro videtur nobis sufficienter probari posse. Ad condignam compensationem pro peccato mortali tanta requiritur proportio cum ejus malitia, quanta ad illius condignam punitionem proportio requiritur cum eadem illius malitia. Atqui ad condignam punitionem peccati mortalis requiritur pœna saltem infinita secundùm quid, hoc est, pœna major quacumque alia finiti temporis & intensionis, quantumlibet acerba & diuturna (unde mortale peccatum non punitur supra condignum per pœnam acerbissimam, infinitam in duratione) quia peccati mortalis malitia sic est finita simpliciter, ut sit secundùm quid infinita, eò quòd est offensa gravis infinitæ simpliciter Majestatis. Ergo pariter propter eamdem rationem, ad condignam compensationem pro peccato mortali, requiritur satisfactio infinita secundùm quid, hoc est, satisfactio major alia quacumque finita, & ab homine puro exhibita, quantumcumque magna: ita ut posita quantacumque obsequiorum, ab homine puro pro peccato mortali proprio exhibitorum, multitudine, magnitudine, & diuturnitate, Deus adhuc possit, si velit, manere rationabiliter infensus offensori.

Nulla igitur obsequiorum, ab homine puro pro peccato mortali exhibitorum, multitudine, magnitudine, & diuturnitate, extingui potest jus, quod Deus habet ad graviter indignandum offensori propter gravem offensam; adeòque nulla obsequiorum, ab homine puro pro peccato mortali exhibitorum multitudo, magnitudo, & diuturnitas potest esse condigna satisfactio pro peccato mortali: condigna enim satisfactio dicitur, & est ea, qua posita, in offenso extinguitur jus omne indignandi adversùs offensorem propter illatam offensam.

At inquies. Si peccatum mortale haberet malitiam simpliciter infinitam, ad condignam ejus compensationem non requireretur satisfactio major ea satisfactione, quam pro ejus malitia secundùm quid tantùm infinita requirimus. *Resp.* neg. Nam si peccatum mortale haberet malitiam simpliciter infinitam ad condignam compensationem requireret satisfactionem infinitam simpliciter, qualem non requirimus: nam ad satisfactionem, quacumque satisfactione finita, ab homine puro exhibita, quantumcumque magna majorem, per se non requiritur, ut sit simpliciter infinita, sed sufficit per se, ut sit superioris cujusdam ordinis ad quem pertingere non possit alia quæcumque satisfactio finita, ab homine puro exhibita, quantumcumque magna sit & multiplicata. Unde

Si per impossibile, satisfactiones Christi essent finitæ simpliciter, adhuc sufficerent ad condignam compensationem peccati mortalis, quia essent in superiori illo ordine, ad quem nullæ satisfactiones, ab homine puro exhibitæ, quantumcumque magnæ, & in infinitum multiplicatæ, pertingere possent; sicque quælibet Christi satisfactio, quantumvis finita simpliciter, propter infinitam simpliciter excellentiam Christi, in ratione satisfactionis major esset qualibet satisfactione puri hominis, quantumcumque magna, etiam in infinitum multiplicata, adeòque in ratione satisfactionis esset infinita secundùm quid, & sic sufficienter malitiæ peccati mortalis, secundùm quid infinitæ propter infinitam Dei offensi excellentiam, proportionata in ordine ad condignam compensationem.

Quòd si in superiori illo ordine non possunt esse nisi satisfactiones Dei hominis, vel Dei angeli, adeòque satisfactiones omnes ad superiorem illum ordinem pertinentes, sunt etiam infinitæ simpliciter, & ita condigna compensatio pro peccato mortali fieri non potest, nisi per satisfactionem simpliciter infinitam, hoc per accidens est respectu gravitatis peccati mortalis, quæ cùm sit simpliciter finita, & infinita secundùm quid tantùm, quantùm est ex se, condignè compensari potest per satisfactionem simpliciter finitam, sed simul infinitam secundùm quid, modo explicato: unde non solùm condignè, sed etiam superabundanter compensatur per satisfactionem infinitam simpliciter.

Itaque ad condignam compensationem peccati mortalis non magis requirimus satisfactionem simpliciter infinitam, quàm pœnam infinitam ad condignam ejus punitionem. Si malitia peccati mortalis esset infinita simpliciter, ad ejus condignam punitionem requireretur pœna simpliciter infinita; hoc est, pœna infinita secundùm intensionem simul & durationem, qualis sola, secundùm prudentem æstimationem esset infinita simpliciter in ratione pœnæ; & quia malitia peccati mortalis secundùm quid tantùm infinita est, ad justam sui punitionem exigit pœnam infinitam secundùm quid tantùm, seu pœnam, quæ sit superioris ordinis seu gravitatis, ad quam nulla alia pœna finita tam in intensione, quàm in duratione, quantumcumque acerba & diuturna, possit pertingere.

Confirmatur ratio à nobis allata. Malitia peccati mortalis propter infinitam excellentiam Dei, quem offendit graviter, major est malitia offensæ gravis creaturarum excellentiorum, & excellentiorum in infinitum. Ergo ad condignam compensationem peccati mortalis requiritur satisfactio major, ac difficilior satisfactione, à pura creatura exhibenda pro offensa gravi creaturarum excellentiorum, & excellentiorum in infinitum: minor enim satisfactio cum malitia peccati mortalis non esset proportionata, quantùm ad condignam compensationem requiritur. Atqui satisfactio major, ac difficilior satisfactione exhibenda pro offensa gravi creaturarum excellentiorum, &c. superat satisfactiones majores, ac majores, & difficiliores, ac difficiliores in infinitum, adeòque impossibilis est homini puro, etiam ad

actus supernaturales per gratiam elevato. Ergo ad condignam compensationem pro peccato mortali requiritur satisfactio, impossibilis homini puro, utpotè vires ejus omnes, tam naturales, quàm supernaturales superans. Sed

Quæres. Utrùm homo purus possit condignè satisfacere saltem pro suo peccato veniali?

Resp. 1. De homine existente in peccato mortali, illum non posse pro suo peccato veniali condignè satisfacere, quandiu in eo statu remanet. Ratio est, quia quandiu in statu peccati mortalis remanet, adeòque quandiu Dei inimicus est, planè indignus est, ut obsequiorum ejus & operum quantumlibet bonorum intuitu condignè placetur Deus ab indignatione, quam ex peccato veniali conceperat, & in hoc non est difficultas.

Resp. 2. De homine puro justo, triplicem esse sententiam. Prima negat, illum posse de condigno satisfacere pro culpa veniali, quia licèt sit levis intra genus offensæ divinæ, communem tamen offensæ divinæ rationem participat, sicque adæquari numquam potest per obsequia à puro homine, etiam justo exhibita, eò quòd satisfactio decrescit ex inferioritate personæ satisfacientis; offensa verò crescit ex dignitate personæ offensæ, & supremum infimi non attingit infimum supremi. Hanc sententiam tenet Perrus de Soto, & cum eo ex recentioribus aliqui.

Secunda sententia affirmat, hominem justum condignè satisfacere pro culpa veniali per actus charitatis perfectæ, quia perfecta charitas hominem perfectiùs convertit ad Deum, quàm ab eo avertit peccatum veniale. Addit autem hæc sententia, actum charitatis, vel contritionis perfectæ non tamen expellere, vel delere formaliter peccatum veniale se solo, sed requiri novum favorem, & Dei culpam remittentis condonationem.

Tertia sententia cum præcedenti in eo consentit, quòd purus homo justus possit condignè satisfacere pro peccato veniali; sed contendit, condignam ejus satisfactionem non indigere ullo favore superaddito, nec acceptatione, vel condonatione Dei, ad hoc, ut macula ex peccato veniali relicta aboleatur. Secundam sententiam tenet Suarez, & Vasques tertiam, quam etiam amplectitur Cardinalis de Lugo in tract. de mysterio Incarnationis, disput. 5. sect. 7. ubi tria asserit, & probat.

1. Dicit, supposito quòd purus homo justus pro sua culpa veniali condignam Deo exhibeat satisfactionem, necessariam non esse Dei acceptationem, vel favorem superadditum, sed per ipsam satisfactionem condignam formaliter, & immediatè tolli maculam ex veniali relictam; quod contra Suarem, hoc demonstrat argumento. Macula, ex peccato relicta, nhil aliud est, quàm peccatum præteritum, moraliter perseverans in ordine ad hoc, quòd Deus rationabiliter indignetur in hominem, perinde ac si homo actu peccaret. Quæ moralis perseverantia fundatur in actu præterito, nec sufficienter compensato, nec condonato, ut fatetur ipse Suarez. Ergo posita condonatione Dei, vel sufficienti compensatione ex parte hominis, peccatum præteritum hoc ipso formaliter, & immediatè desinit moraliter permanere in ordine ad hoc, quòd, &c, cùm hoc ipso formaliter & immediatè desinat fundamentum moralis illius permanentiæ. Ergo hoc ipso formaliter, & immediatè tollitur macula ex peccato relicta. Ex his autem

Sic adhuc argumentat. Peccatum habituale est peccatum præteritum, non condonatum, nec sufficienter compensatum. Posita autem sufficienti compensatione, non manet peccatum præteritum, non compensatum sufficienter. Ergo eo ipso non manet peccatum habituale, adeòque tollitur macula, ex peccato relicta, quæ in peccato habituali consistit.

Dicit 2. probabilius videri, quòd purus homo justus possit condignè satisfacere pro peccato veniali proprio, quia licèt veniale peccatum sit aliqualis offensa Dei, eo ipso quòd est tantùm levis offensa, tanti non æstimanda est, ut debuerint homines ab ea deterreri per pœnam æternam, & satisfaciendi impotentiam, sed sufficienter ab ea deterrentur per pœnam temporalem acerbissimam, & per difficilem valdè satisfactionem condignam.

Neque obstat quòd peccatum veniale sit offensa Dei infiniti: cùm enim sit levis offensa, non ita propter infinitam Dei excellentiam crescit in æstimatione prudentum, ut non possit adæquari per condignam satisfactionem puri hominis, quia juxta leges amicitiæ est, ut leves offensæ, quæ etiam inter amicos sunt inevitabiles, possint etiam obsequiis compensari & tolli, quantumcumque digna sit persona, quæ leviter offenditur. Ergo licèt ratione divinæ Majestatis condigna pro peccato veniali satisfactio difficilior sit, non tamen omninò impossibilis est homini puro.

Dicit denique 3. Licèt purus homo justus possit utcumque, & difficilè satisfacere condignè pro sua culpa veniali, de facto tamen credere se, quòd saltem regulariter non tollatur peccatum veniale sine gratuita Dei condonatione, & remissione, quamvis antecedat satisfactio aliqua nostra saltem de congruo; quod probat eo quòd Scriptura & Patres de peccatis in universum loquentes, nunquam dicant, ea tolli per nostram solutionem, sed per Dei misericordiam, & condonationem. Pro quo

Laudat Joannem Apostolum epist. 1. c. 1. ubi postquam dixit: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*, quo loco manifestè loquitur de venialibus, quæ certissimum est reperiri in omnibus nobis; statim de iisdem subjungit: *Si confiteamur peccata nostra* (per veram pœnitentiam) *fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra*. Ecce post pœnitentiam de venialibus consequitur remissio. Ergo pœnitentia nostra non tollit condignè, & sufficienter se sola maculam peccati venialis.

Præterea, omnis debiti remissionem petimus, & pro omnium peccatorum remissione gratias agimus Deo. Ergo credibile est Deum non expectare nostram condignam satisfactionem, sed posita congrua per pœnitentiam & detestationem satisfactione, condonare offensam venialem.

Non obstantibus his, quæ pro possibilitate condignæ compensationis peccati venialis allata sunt, prima sententia negans purum hominem justum satisfacere posse de condigno pro culpa sua veniali, videtur nobis multùm probabilis, & pro ea sic adhuc argumentari possumus. Malitia peccati venialis propter infinitam excellentiam Dei, cujus est offensa, major est malitia offensæ levis creaturarum excellentiorum, & excellentiorum in infinitum. Ergo propter eamdem infinitam Dei excellentiam, ad condignam sui compensationem exigit satisfactionem majorem condigna satisfactione exhibenda pro offensa levi creaturarum excellentiorum, & excellentiorum in infinitum, adeòque exigit satisfactionem superantem condignas satisfactiones pro levi offensa creaturarum exhibendas, majores ac majores, & difficiliores ac difficiliores in infinitum. Atqui talis satisfactio est secundùm quid infinita, & superiori quodam ordine, ad quem nulla puri hominis etiam justi & Deo grati satisfactio videtur posse pertingere. Ergo peccatum veniale propter infinitam Dei excellentiam, licèt eum leviter tantùm offendat, videtur ad condignam sui compensationem exigere satisfactionem, puri hominis etiam justi, & Deo grati, vires omnes superantem. Quod

Confirmari potest ex eo, quod observat & probat Cardinalis de Lugo, nempe ex eo, quòd Scriptura & Patres, de peccatis in universum loquentes, numquam dicant, peccata nostra etiam venialia, tolli per nostram solutionem, sed solùm dicant tolli per Dei misericordiam & condonationem: hoc enim videtur esse signum sufficiens, quòd in hominibus justis peccata venialia nunquam per condignam satisfactio-

factionem, sed semper per liberalem Dei condonationem tollantur, quoad reatum culpæ scilicet; unde videtur sufficienter colligi posse, condignam pro peccato veniali satisfactionem homini puro, quantumlibet justo, impossibilem esse: nam si possibilis esset, quidni aliquando, imò sæpe à Deo exigeretur, & expectaretur: certè exigi, & expectari, non parùm expediret, ne apud homines peccatum veniale vileisceret, atque ut ab illo efficaciùs deterrerentur.

Ad hoc, quod laudatus Author dicit, juxta leges amicitiæ esse, ut leves offensæ, quæ etiam inter amicos sunt inevitabiles, possint etiam obsequiis compensari & tolli, quantumcumque digna sit persona, quæ leviter offenditur. *R.* juxta leges amicitiæ esse, ut quantumcumque digna sit persona, quæ leviter offenditur, leves offensæ vel tolli possint per condignam satisfactionem, ab offensore exhibitam, vel si non possunt, exhibita ab offensore aliqui & congrua satisfactione, liberaliter condonenntur ab eo, qui offensus est. Unde non expectata condigna satisfactione pro levibus offensis, quia hominibus quamtumlibet justis impossibilis est, Deus aliquali satisfactione congrua, per pœnitentiam & detestationem offensæ levis à justo facta, contentus, offensam levem liberaliter ac misericorditer condonat.

At inquies contra rationem supra à nobis allatam. Licèt malitia peccati venialis major sit malitia offensæ levis creaturarum excellentiorum & excellentiorum in infinitum, ad condignam tamen sui punitionem non exigit pœnam infinitam secundùm quid, & quæ sit in superiori quodam ordine, ad quem pertingere non possint pœnæ majores & majores in infinitum, exsolvendæ pro offensa levi creaturarum excellentiorum & excellentiorum in infinitum. Ergo nec ad condignam sui compensationem exigit satisfactionem infinitam secundùm quid, & quæ sit in eo ordine, ad quem pertingere non possint condignæ satisfactiones, majores & majores in infinitum, exhibendæ pro offensa levi creaturarum, &c.

R. neg. ant. & dico, peccatum veniale non solùm ad condignam sui punitionem exigere pœnam secundùm quid infinitam, & quæ sit in eo ordine, ad quem, &c. sed etiam re ipsa tali pœna mulctari: nam pœna purgatorii, quæ ex duplici constat, pœna scilicet sensus acerbissima, seu pœna ignis, & pœna damni, facilè superat pœnas majores & majores in infinitum, exsolvendas pro offensa levi creaturarum excellentiorum & excellentiorum in infinitum; ex quo ratio, à nobis supra allata, validè confirmatur. Nam

Sic adhuc argumentor. Peccatum veniale, licèt Deum offendat leviter tantùm, propter infinitam Dei excellentiam, ad condignam sui punitionem exigit pœnam secundùm quid infinitam, & quæ sit superioris ordinis, &c. Ergo similiter, licèt Deum offendat leviter tantùm, propter infinitam Dei excellentiam, ad condignam sui compensationem exigit satisfactionem infinitam secundùm quid, & superantem condignas satisfactiones, majores ac majores, & difficiliores ac difficiliores, exhibendas pro offensa levi creaturarum excellentiorum & excellentiorum in infinitum. Atqui talis satisfactio videtur impossibilis omni homini puro, seu omni homini, qui non est simul Deus & homo. Ergo, &c.

Quare manus facilè damus primæ sententiæ; nec solùm peccatum mortale, sed etiam veniale in homine puro quolibet absolutam parere impotentiam condignè satisfaciendi Deo offenso, facilè credimus. Ex his porrò apparet, quanti etiam levis offensa Dei facienda sit, quantique nostra referat eam vitare, quandoquidem, quantacumque à nobis pro illa exhibita satisfactione, integrum Deo jus manet semper nobis propter illam indignandi.

§. II.

Purus homo, quantumlibet justus & Deo gratus, de condigno satisfacere non potest pro peccato mortali alieno.

Prob. ex Patribus, paragrapho superiore laudatis, qui cùm ad condignam pro peccato mortali satisfactionem, ab homine exhibendam, afferunt necessariam fuisse incarnationem personæ divinæ, dicunt, vel saltem manifestè supponunt, impossibilem fuisse homini puro, quantùmvis justo, talem satisfactionem. Ratio autem ex dictis superiore paragrapho facilè sumitur: sicut enim peccatum mortale, quamvis finitam simpliciter malitiam habeat, quia tamen graviter offendit personam infinitæ simpliciter dignitatis & excellentiæ, pro condigna sui punitione exigit pœnam, majorem omni pœna secundùm intensionem & durationem finita, quantumlibet acerba & diuturna, qualis est pœna acerbissima, infinita secundùm durationem: ita ad condignam sui compensationem exigit satisfationem majorem omni satisfactione, à creatura pura exhibita, quantumcumque magna sit & diuturna. Talis autem satisfactio hominis puri quantùmvis justi vires omnes excedere videtur.

Item sicut peccatum mortale, licèt finitæ simpliciter sit malitiæ, quia tamen est offensa gravis Dei infinitè simpliciter digni & excellentis, ad condignam sui punitionem exigit pœnam, superantem pœnas alias graviores ac graviores in infinitum, exsolvendas pro offensa gravi creaturarum digniorum & digniorum in infinitum; ita propter eamdem rationem, ad condignam sui compensationem exigit satisfactionem, superantem condignas alias satisfactiones, majores ac majores in infinitum, exhibendas pro offensa gravi creaturarum digniorum, &c. Atqui talis satisfactio videtur omninò inpossibilis homini puro, quantùmvis justus sit & Deo gratus. Ergo, &c.

Confirmatur. Quia recta hominum gubernatio requirit, ut homines à peccato mortali, quo Deus offenditur graviter, deterreantur, quantùm meretur infinita Dei dignitas: recta enim hominum gubernatio exigit, ut homines eò magis deterreantur ab offensa gravi, quò dignior est & excellentior persona, quæ graviter offenditur. Atqui ad hoc ut homines à peccato mortali deterreantur, quantùm meretur infinita Dei dignitas & excellentia, requiritur, secundùm prudentem æstimationem, non solùm ut peccantibus mortaliter imponatur pœna secundùm quid infinita, & superioris ordinis, ad quem nullæ aliæ pœnæ finiti temporis & durationis, quantumlibet acerbæ & diuturnæ, pertingere umquam possint; sed etiam pro condigna peccati mortalis compensatione exigatur satisfactio infinita secundùm quid, & superioris ordinis, ad quem nulla pertingere possit obsequiorum, à pura creatura exhibitorum, multitudo, magnitudo, & diuturnitas. Ergo ad rectam hominum gubernationem requiritur, ut peccatum mortale pariat non solùm dignitatem pœnæ acerbissimæ & æternæ, sed etiam absolutam in omni pura creatura impotentiam exhibendi condignam pro illo satisfactionem: ita ut Deus quantacumque satisfactione, à qualicumque pura creatura exhibita, maneat nihilominùs rationabiliter infensus ei, à quo graviter offensus est.

Obj. Actus charitatis elicitus à puro homine, justo & Deo grato, est condigna satisfactio pro peccato mortali. Ergo, &c. Neg. ant. *Probabis*. Actus charitatis, à persona grata, & ad statum adoptionis elevata elicitus, tam Deo placet, quàm ei displicet peccatum mortale. Ergo, &c. *R.* neg. ant. Ratio negandi est, quia longè minùs est in æstimatione morali, vilissimam creaturam amare Deum, eique tot titulis debitam exhibere subjectionem, quàm illum inhonorare, & contemnere peccando mortaliter: unde Deus longè minoris æstimat actum

chari-

charitatis, à pura creatura elicitum, in eo eoque sibi minùs complacet in ordine ad laudem & præmium, quàm peccatum mortale æstimat, illudque aversatur in ordine ad indignandum peccatori.

Dices. In iis circumstantiis, in quibus urget præceptum charitatis, Deus tantùm amat charitatis actum, quantùm odit omissionem ejus mortalem. *R.* hoc verum esse eo sensu, quòd tunc Deus tam intensè velit, actum charitatis poni, quàm intensè aversatur peccatum mortale, in ejus omissione situm; at non idcircò tanti facit actum charitatis, si ponatur, quanti, si non ponatur, omissionem ejus mortalem facit in ordine ad imputabilitatem, & ad indignationem.

Dices. Per actum charitatis tantum redditur Deo, quantum ei ablatum est per peccatum mortale: nam per peccatum mortale ablata est à Deo ratio finis ultimi, & per actum charitatis restituitur. Ergo per actum charitatis condignè satisfit Deo pro peccato mortali. *R.* dato ant. negando cons. Nam reddendo totum, quod ablatum est, reparatur quidem jus læsum, sed non satisfit ad æqualitatem pro injuria illata, nec pro contemptu in inferenda injuria admisso, pro quo tamen sibi ad æqualitatem satisfieri persona offensa rationabiliter exigit: unde tamdiu manet infensa rationabiliter, quandiu satisfactio secundùm prudentem æstimationem æqualis non exhibetur ab offensore, vel ab alio, qui pro offensore satisfacit.

Dices. Actus charitatis tantùm honorat Deum, quantùm inhonoratur per peccatum mortale. Ergo, &c. *R.* neg. ant. & dico actum charitatis longè minoris esse æstimabilitatis in ordine ad honorandum Deum, quàm peccatum mortale in ordine ad illum inhonorandum: nam honor, qui per actum charitatis à pura creatura exhibetur Deo, æstimatur ex dignitate absoluta creaturæ honorantis, juxta illud: Honor est in honorante, non verè ex dignitate Dei, quem honorat: unde honor ille, qui per actum charitatis à pura creatura exhibetur Deo, non crescit ex dignitate Dei, è contra verò ex ea decrescit; honor enim à persona finitæ dignitatis exhibitus personæ digniori, hoc ipso minoris est æstimationis, quòd personæ digniori exhibetur; & eò minoris est æstimationis, quamvis non secundùm proportionem geometricam, quò persona dignior, quæ honoratur, dignitate & excellentia superat personam honorantem.

E contra inhonoratio Dei, quæ fit per peccatum mortale, æstimatur ex infinita Dei dignitate, licèt habita ratione malitiæ actus, per quem Deus inhonoratur: unde inhonoratio Dei, quæ fit per peccatum mortale, crescit ex infinita simpliciter dignitate Dei, habita tamen ratione malitiæ peccati mortalis, quæ cùm sit simpliciter finita, impedit, ne inhonoratio, per peccatum mortale facta, sit infinita simpliciter; sed non impedit, ne sit infinita secundùm quid, propter infinitam Dei excellentiam, & in superiori quodam ordine inhonorationis, ad quem pertingere non possunt inhonorationes creaturarum excellentiorum & excellentiorum in infinitum. Cùm itaque inhonoratio Dei, per peccatum mortale facta, sit infinita secundùm quid in sua ratione, honor verò, qui à puro homine justo exhibetur per actum charitatis, non ita sit secundùm quid infinitus in ratione honoris; falsum est, quòd Deus tantùm honoretur à puro homine justo per hunc actum, quantùm per peccatum mortale inhonoratur.

Dices. Actus charitatis, à puro homine justo elicitus, habet vim satisfaciendi secundùm quid infinitam. Ergo potest esse condigna satisfactio pro peccato mortali. *R.* neg. ant. Nam si habet vim satisfaciendi secundùm quid infinitam, vel habet à bonitate sua morali, aut à dignitate absoluta hominis justi à quo elicitur, vel ab utraque simul. Neutrum dici potest: moralis enim bonitas actus charitatis, & dignitas absoluta hominis justi, sicut & complexum ex utraque simul, sunt aliquid finitum simpliciter, & finitæ simpliciter æstimationis: unde non possunt efficere, nisi finitam omninò vim satisfaciendi.

At inquies. Vis satisfaciendi, quam habet actus charitatis, est infinita secundùm quid, propter infinitam dignitatem Dei, qui per actum charitatis diligitur. *R.* neg. Itaque actus charitatis, in ratione dilectionis, habet infinitam secundùm quid excellentiam propter infinitam Dei dignitatem; quia sub hac ratione crescit ex dignitate Dei, qui diligitur: nam amor ille excellentior est, quo amatur objectum excellentius: at non similiter valorem habet in ratione satisfactionis infinitum secundùm quid, propter infinitam dignitatem Dei quem diligit, quia sub hac ratione non crescit, sed è contra decrescit ex infinita dignitate Dei: nam secundùm prudentem æstimationem, omnis satisfactio, à persona inferioris dignitatis exhibita, decrescit propter excessum dignitatis in persona cui exhibetur: unde eadem satisfactio, quæ secundùm prudentem æstimationem gravis est, & sufficiens respectu personæ minùs excellentis, potest esse, secundùm eandem æstimationem, & sæpe est levis, ac insufficiens respectu personæ excellentioris.

Obj. iterùm. Purus homo justus potest de condigno mereri gratiam sanctificantem alteri. *R.* posse, non quidem de lege ordinaria, sed de potentia absoluta, mereri de condigno gratiam sanctificantem alteri non justo: at nequidem de potentia absoluta de condigno mereri potest gratiam sanctificantem alteri injusto & peccatori, quia nequidem de potentia absoluta mereri potest de condigno remissionem peccati mortalis.

At inquies. Actus charitatis à puro homine justo elicitus, habet vim merendi de condigno infinitam secundùm quid: habet enim vim merendi de condigno visionem beatificam, quæ est præmium secundùm quid infinitum, cùm superet bona naturalia, majora & majora in infinitum. Ergo vim habet sufficientem ad merendum de condigno remissionem peccati mortalis. *R.* neg. cons. Itaque actus charitatis, à puro homine justo productus, vim habet merendi de condigno infinitam secundùm quid, relatè ad aliquod præmium, putà relatè ad visionem beatificam: at non habet relatè ad aliud, nempe ad remissionem peccati mortalis, aut etiam probabilissimè venialis.

Ratio disparitatis est, quia vis merendi actus charitatis relatè ad visionem beatificam, & alia hujusmodi præmia, æstimatur ad incrementum non solùm ex dignitate personæ præmiandæ, sed etiam ex dignitate personæ præmiantis: unde non solùm crescit ex dignitate personæ præmiandæ, sed etiam ex præmiantis dignitate, quæ cùm sit simpliciter infinita, facit ut vis illa merendi de condigno, quam habet actus charitatis, ab homine justo elicitus, sit infinita secundùm quid, adeòque æqualis præmio secundùm quid infinito, & superioris ordinis, quod est visio beatifica. At relatè ad præmium remissionis peccati, vis merendi, quam habet actus charitatis, ab homine justo elicitus, non ad incrementum, sed ad decrementum æstimatur ex infinita simpliciter dignitate Dei præmiantis: unde cùm vis illa non crescat, sed è contra decrescat ex Dei dignitate, nec est, nec potest esse propter illam ullo modo infinita.

Quæres, utrùm purus homo justus possit condignè satisfacere pro peccato veniali alieno?

R. Posse, in sententia eorum, qui affirmant purum hominem justum posse condignè satisfacere pro peccato veniali proprio; at non posse in sententia aliorum, qui negant.

§. III.

Quamvis merita Christi habuerint tantùm bonitatem moralem finitam, quodlibet tamen habuit valorem ad merendum & satisfaciendum infinitum simpliciter.

Prima pars, nempe quòd merita Christi habuerint tantùm bonitatem moralem finitam. *Prob.* Quia merita Christi fuerunt actus Christi, ut hominis. Sed actus Christi, ut hominis, habebant entita-

tem

tem finitam; & Christus, ut homo, diligebat Deum finito modo, ac finito modo tendebat in honestatem virtutum, quarum actus exercebat. Ergo merita Christi habebant finitam simpliciter laudabilitatem & decentiam, & absolutè poterat habere majorem. Ergo, &c.

Secunda pars, nempe quòd meritum Christi quodlibet valorem habuerit ad merendum infinitum simpliciter, *Prob.* Quia ille actus habet valorem ad merendum simpliciter infinitum, cujus valor adæquari non potest per præmia finita, majora & majora in infinitum. Atqui actus quilibet Christi meritorius talem habuit valorem. Ergo, &c. Major patet ex terminis.

Prob. minor. Actus Christi quilibet meritorius meruit, in actu primo scilicet, aliquid in ratione præmii magnum respectivè ad dignitatem personæ præmiantis, & dignitatem personæ præmiandæ. Sed præmia finita, majora & majora in infinitum, non sunt aliquid magnum, sed tantùm aliquid parvum in æstimatione morali, respectivè ad dignitatem personæ divinæ præmiantis, & dignitatem personæ, divinæ præmiandæ.

Et verò persona divina, præmia finita, majora ac majora in infinitum, tribuens personæ divinæ merenti, non tribuit aliquid majoris momenti, secundùm prudentem æstimationem respectivè ad dignitatem utriusque, quàm si supremus aliquis monarcha, subdito suo sibi consanguineo, propter excellens aliquod obsequium ab eo præstitum, nucem, vel pomum retribueret. Ergo actus Christi quilibet in actu primo meruit aliquid in ratione præmii majus, quàm præmia finita, majora ac majora in infinitum, adeòque cujuslibet actus Christi valor præmiis finitis majoribus ac majoribus in infinitum, major est, illisque adæquari nunquam potest. Ergo, &c. Sed ut hæc meliùs intelligas, hæc sequentia accipe.

1. Quilibet actus ordinis supernaturalis, liberè à persona Deo grata elicitus ex motivo charitatis, meretur ex se magnum præmium, ut per se clarum est; & ita quilibet actus ordinis supernaturalis, à Christo viatore liberè elicitus, ex se præmium magnum merebatur.

2. Magnitudo præmii, quod ex se meretur actus ordinis supernaturalis, taxatur, secundùm prudentem æstimationem, ex dignitate personæ præmiantis, & dignitate personæ præmiandæ; atque ita magnitudo præmii, quod ex se merebatur quilibet Christi viatoris actus supernaturalis ordinis, æstimanda fuit ex dignitate personæ divinæ præmiantis, & personæ divinæ præmiandæ.

3. Et ita complexum ex dignitate personæ præmiantis, & dignitate personæ præmiandæ, quod erat adæquata mensura magnitudinis præmii, quo dignus fuit quilibet Christi viatoris actus supernaturalis ordinis, erat ex utraque parte infinitum simpliciter, atque adeò illam præmii magnitudinem simpliciter infinitabat.

4. Et sic complexum ex dignitate personæ præmiantis, & dignitate personæ præmiandæ, se habebat per modum formæ cujusdam moralis, moraliter intrinsecè afficientis quemlibet actum Christi meritorium, eique tribuentis effectum formalem, nempe infinitum simpliciter valorem ad merendum.

5. Et ita quilibet actus Christi meritorius valorem ad merendum habebat infinitum simpliciter; habebat, inquam, formaliter à solo complexo ex dignitate personæ divinæ præmiantis, & dignitate personæ divinæ præmiandæ; dispositivè verò à propria bonitate & laudabilitate morali, vi cujus habebat ut valorem illum accipere posset ab utraque dignitate simpliciter infinita, personæ divinæ scilicet præmiantis, & personæ divinæ præmiandæ, quatenùs ab illa habebat ut mereretur aliquid in ratione præmii magnum relatè ad dignitatem utramque.

Tertia pars, nempe quod etiam quodlibet Christi meritum habuerit valorem ad satisfaciendum simpliciter infinitum, *prob.* 1. ex dictis. Quilibet actus Christi meritorius valorem habuit ad condignè merendum quodlibet præmium excogitabile in qualibet hypotesi possibili. Ergo valorem habuit ad condigè merendam offensarum Dei plurium ac plurium, & graviorum ac graviorum in infinitum condonationem. Atqui hoc ipso quòd quilibet actus Christi meritorius valorem illum habuit, non potuit non habere simul valorem condignè satisfaciendi pro offensis Dei pluribus ac pluribus, & gravioribus ac gravioribus in infinitum, ut consideranti facilè patet. Ergo, &c.

2. Ille actus habet valorem ad satisfaciendum infinitum simpliciter, cujus valor adæquari non potest ulla condonatione offensarum, seu cujus valor non potest adæquari condonatione offensarum plurium ac plurium, & graviorum ac graviorum in infinitum. Atqui talem habuit valorem quilibet actus Christi meritorius. Ergo, &c. Major patet. *Prob. min.* Quilibet actus Christi meritorius valorem ad satisfaciendum habuit magnum respectivè ad dignitatem personæ Christis satisfacientis. Atqui valor ad satisfaciendum, quem posset adæquare & exhaurire certa condonatio offensarum, non esset, secundùm prudentem æstimationem, magnus respectivè ad dignitatem personæ Christi satisfacientis. Ergo, &c.

Confirm. Longè plus est, secundùm prudentem æstimationem, Deum submittere se ad saisfaciendum Deo pro offensa, quàm Deum offendi à creatura plus & plus, & gravius ac gravius in infinitum. Item longè plus obsequium quantulumcumque, à Deo exhibitum Deo in compensationem offensæ, valet, secundùm prudentem æstimationem, ad honorandum Deum, quàm valeant ad eum inhonorandum offensæ creaturarum plures ac plures, & graviores ac graviores in infinitum. Ergo quodlibet obsequium Christi plus valebat ad Deum condignè placandum, quàm creaturarum offensæ plures ac plures, & graviores ac graviores in infinitum, valent ad eum offendendum; atque sic vel unum quantulumcumque Christi obsequium valebat ad extinguendum jus indignandi ortum Deo ex offensis pluribus ac pluribus, & gravioribus ac gravioribus in infinitum; ita ut illo exhibito, & in compensationem absque ulla limitatione acceptato, eo ipso Deus desiisset esse rationabiliter infensus propter offensas etiam plures ac plures, & graviores ac graviores in infinitum. Ergo, &c. Sed pro his observa, quæ sequuntur.

1. Obsequium, quod personæ offensæ in recompensationem exhibetur à persona digna, aliquem habet valorem ad satisfaciendum, non solùm ex dignitate absoluta personæ, per illud sese ad satisfaciendum submittentis, sed etiam, & à fortiori, ex ejus dignitate respectiva, si quam habet. Dignitatem autem respectivam habere dicitur persona satisfaciens, si dignitas ejus, etiam collata cum dignitate personæ cui satisfit, retinet totam suam æstimabilitatem, aut saltem aliquid illius.

2. Valor ille rectè æstimatur ex dignitate respectiva personæ sese per obsequium submittentis ad satisfaciendum: nam revera idem obsequium eò plus ad satisfaciendum valet, quò persona, illud exhibens, majorem habet dignitatem respectivè ad personam placandam, seu quò personæ, obsequium exhibentis, dignitas absoluta plus æstimabilitatis retinet, etiam collata cum dignitate personæ placandæ.

3. Dignitas tum absoluta, tum respectiva personæ Christi sese ad satisfaciendum submittentis, est infinitæ simpliciter æstimabilitatis, adeòque valor cujuslibet obsequii, à Christo sed ad satisfaciendum submittente exhibiti, habet mensuram simpliciter infinitam, à qua proinde infinitatur simpliciter.

4. Et sic dignitas Christi, obsequium aliquod in recompensationem illatæ Deo injuriæ exhibentis, se habet per modum cujusdam formæ moralis, moraliter intrinsecè obsequium exhibitum afficientis, eique tribuentis effectum formalem, nempe valorem ad satisfaciendum simpliciter infinitum.

5. Quod-

5. Quodlibet itaque obsequium, in offensarum recompensationem à Christo præstitum, vim ad abolenda peccata simpliciter infinitam habuit formaliter, 1. In ratione satisfactionis, à dignitate personæ Christi ad satisfaciendum se submittentis. 2. In ratione meriti à dignitate personæ divinæ præmiantis, & dignitate personæ divinæ præmiandæ, dispositivè verò utrumque à propria bonitate, & excellentia morali.

§. IV.

Proponuntur objectiones contra præcedentem paragraphum, & solvuntur.

*Obj.*1. Valor, quem satisfactio exhibita accipit à persona satisfaciente, decrescit ex dignitate personæ offensæ, cui fit satisfactio. Ergo taxari non potest ex sola dignitate personæ satisfacientis. *R.* Vel persona satisfaciens habet dignitatem respectivam, seu, quod idem est, dignitatem habet etiam relatè ad dignitatem personæ offensæ, vel non habet. Si primum, vel habet æqualem dignitati personæ offensæ, & tunc valor, quem dat satisfactioni quam exhibet, decrescit quidem ex dignitate personæ offensæ, sed tantùm decrescit secundùm excessum, quo dignitas personæ offensæ dignitatem satisfacientis superat. unde consequitur valorem satisfactionis, resultantem ex persona satisfaciente, dignitatem respectivam habente, rectè æstimari ex sola dignitate respectiva personæ satisfacientis.

Quòd si persona satisfaciens non habet dignitatem respectivam, sed tantùm absolutam, ut quilibet homo justus, qui propter gratiam sanctificantem, dignitatem habet in se, & absolutè magnam, quæ tamen comparatè ad dignitatem Dei nulla est in æstimatione morali; tunc valor, quem exhibita satisfactio accipit à persona satisfaciente, decrescit ex dignitate personæ offensæ, sed quasi temperata, & modificata per dignitatem absolutam personæ exhibentis satisfactionem, & ipsius satisfactionis bonitatem moralem; ita ut persona satisfaciens pertingere possit ad satisfactionem, quæ sit alicujus momenti, etiam respectivè ad dignitatem personæ offensæ, licèt numquam possit attingere satisfactionem, quæ in morali æstimatione sit respectivè ad dignitatem illam magna, adeòque numquam possit attingere satisfactionem, quæ sit condigna offensæ gravis compensatio.

*Obj.*2. Si valor meritorum Christi crescebat ex dignitate personæ, 1. Inter puros homines, qui majorem habet gratiam sanctificantem, plus meretur, cæteris paribus; nam majorem habet dignitatem. 2. Aliquando homo magis justus, plus merebitur opere aliquo minimo virtutis, quàm homo minùs justus, eximio aliquo actu charitatis, vel martyrii. 3. Quilibet homo, per actum v.g. charitatis in statu justitiæ elicitum, merebitur plus & plus in infinitum; tum quia quælibet pars intensiva gratiæ, actum meritorium præcedentis, influet in illum valoris aliquid, & aliundè partes illæ sunt plures & plures in infinitum: tum quia justus, eodem instanti quo meretur, accipit augmentum gratiæ, proindeque fit justior. Ergo actus ejus, propter augmentum illud plus meretur, adeòque meretur novum gratiæ augmentum, propter quod adhuc plus meretur, sicque meretur tertium augmentum, & ita deinceps in infinitum.

R. ad 1. *part. seq.* Concedendo. Nam major dignitas confert operi majorem vim merendi, in quo dignitas personæ reddit opus considerabile secundùm prudentem æstimationem. *Ad* 2. *R.* Toties homo magis justus, plus meretur opere minimo virtutis, quàm minùs justus eximio aliquo virtutis actu, quoties hominis magis justi sanctitas plus superat sanctitatem minùs justi, quàm eximii operis exerciti à minùs justo, excellentia & bonitas moralis superat bonitatem moralem operis minimi, à magis justo exerciti; quòd certè nonnisi rarissimè potest contingere.

Ad 3. *R.* neg. *Ad* 1. *prob. R.* quamlibet quidem partem intensivam gratiæ præcedentis actum, valoris aliquid in eum influere: at gratia actum præcedens, non habet partes intensivas, plures & plures in infinitum, æquales, sed inæquales, & minores ac minores in infinitum, quæ proinde omnes simul nonnisi finitum aliquid faciunt, adeòque omnes simul nonnisi finitum valorem conferre possunt actui. *Ad* 2. *prob. R.* valorem operis peti ex dignitate operantis, quæ antecedit opus ipsum, & præmium ejus; nullatenùs verò ex ea quæ subsequitur: nam cum excessus dignitatis subsequens sit præmium operis, valorem ejus non auget, sed exhaurit.

Obj. 3. Ex nobis, valor simpliciter infinitus ad merendum & satisfaciendum, quem habet quodlibet Christi meritum, est aliquid increatum. Ergo est aliquid existens ab æterno; quod est absurdum. *R.* valorem illum esse aliquid increatum, non simpliciter, sed cum addito, seu esse aliquid increatum, habens se per modum formæ moralis, moraliter intrinsecè afficientis, non ab æterno, sed in tempore, actum aliquem, in tempore tantùm existentem. Unde nego cons.

*Obj.*4. Si merita Christi fuerunt infinita simpliciter, tam Deo placuerunt, quàm ipsa divinitas. Absurdum consequens. Ergo, &c. *R.* neg. seq. maj. Quia, 1. merita Christi simpliciter infinita fuerunt per participationem tantùm, nempe tantùm per moralem dignitatis personæ Christi communicationem: divinitas verò est infinita simpliciter per essentiam. Unde 2. merita Christi fuerunt simpliciter infinita, non per se, sed per aliquid distinctum, ipsis moraliter communicatum: divinitas verò est infinita simpliciter per se, & ex proprio fundo. 3. Merita Christi fuerunt infinita simpliciter in aliquo tantùm genere, nempe in genere valoris ad merendum & satisfaciendum: nam de cætero finitam entitatem & finitam bonitatem moralem habuerunt: divinitas verò est infinita simpliciter in omni genere perfectionis. Divinitas igitur omnibus Christi meritis infinitè excellentior & amabilior est, adeòque infinitè magis à Deo diligitur.

Obj. 5. Si singula Christi merita valorem habuerunt simpliciter infinitum ad merendum & satisfaciendum, Christus tam poterat satisfacere per unum, quàm per omnia simul, nec plus satisfacere poterat per omnia simul, quàm per unum. Absurdum cons. Ergo, &c. *R.* Christus potuit tam intensivè satisfacere per unum meritum, quàm per omnia simul, licèt non tam extensivè; nec potuit plus intensivè satisfacere per omnia merita simul, quàm per unum, licèt potuerit plus extensivè.

Observa tamen, Christum reipsa non satisfeciisse pro peccatis hominum, nisi per omnia sua merita simul, ac præcipuè per suam passionem & mortem: tum quia Christus non voluit singula sua merita ad hanc satisfactionem sufficere, tum quia Deus noluit, ad hunc effectum acceptare singula. Unde ad humani generis cum Deo reconciliationem, necessaria fuerunt omnia Christi opera meritoria, per mortem ejus consummata. Porrò hoc convenientissimum fuit, 1. Ut nobis magis appareret peccati gravitas. 2. Ut charitas Dei & Christi erga nos magis eluceret. 3. Ne vilesceret nobis redemptio nostra, si perficeretur unico aliquo facili opere Christi.

Itaque singula Christi merita vim habuerunt satisfaciendi condignè, imò plus quàm condignè, pro peccatis hominum, nec tamen singula satisfecerunt, quia singula totam vim suam non exeruerunt; vel, si vis, quia singula vim suam infinitam finitè tantùm exeruerunt, scilicet secundùm mensuram ordinationis Christi, & acceptationis Dei, à quibus vis meritoria & satisfactoria meritorum Christi quoad exercitium dependebat, & à quibus proinde quasi temperata & modificata est meritorum Christi activitas.

*Obj.*6. In sententia nostra, quodlibet Christi meritum omnipotentiam divinam exhaurire potest. *R.* hoc esse

esse falsum: quia si quodlibet Christi meritum mereri potest plus & plus in infinitum, majora & majora in infinitum, potest quoque Deus dare plus & plus in infinitum, majora & majora in infinitum: nec potest excogitari præmium aliquod, quo digna sint merita Christi, & quod meritis Christi non possit à Deo retribui. Certè quantuscumque meritorum Christi valor, non est nisi ad præmium aliquod possibile: non enim meritum esse potest rei impossibilis. Ergo quantuscumque sit meritorum Christi valor, non est nisi ad aliquid, quod à Deo retribui potest.

Obj.7. Si quodlibet meritum Christi habuit valorem ad satisfaciendum simpliciter infinitum, plus exactum est à Christo, quàm pro peccatis hominum deberetur. Sed hoc justitiæ divinæ repugnat. Ergo, &c. *R.* neg. min. Quia 1. satisfactio æqualis pro peccato mortali, est impossibilis: nam satisfactio æqualis pro peccato mortali, esset satisfactio simpliciter finita, sed infinita secundùm quid, & ejus ordinis, ad quem satisfactiones plures ac plures, & majores ac majores in infinitum, à pura creatura etiam Deo grata exhibitæ, pertingere non possent. Talis autem satisfactio impossibilis est; quia qui pro peccato mortali satisfactionem aliquam exhibere possit, alius non est supra puram creaturam Deo gratam, nisi Deus homo, vel Deus angelus; & satisfactio omnis à Deo homine vel à Deo angelo exhibita, non potest non esse infinita simpliciter, propter dignitatem personæ satisfacientis simpliciter infinitam. Cùm itaque æqualis pro peccato mortali satisfactio possibilis non sit, vel Deus non potuit pro peccato mortali exigere, nisi satisfactionem imperfectam, & de se insufficientem, quod dici non debet; vel potuit exigere plus quàm condignam & superabundantem.

2. Quamvis non possit nisi injustè exigi sasisfactio major ab ipso offensore, potest nihilominùs absque injustitia exigi ab eo qui non est offensor, & se ad satisfaciendum offert loco offensoris: nam persona offensa potest sine ulla injuria non acceptare quamlibet satisfactionem, ab eo oblatam, & velle retinere jus ad indignandum, donec sibi ab ipso offensore condignè satisfiat; sicut potest velle, ut offensor ipse pœnam luat, & non alius, etiam quando alius offert se ad luendam majorem, quàm ab offensore debeatur pro offensa.

3. Quidquid à Christo exactum est ad nostram cum Deo reconciliationem, non ab invito, sed à volente & offerente exactum est: volenti autem injuria non fit. 4. Nec defuerunt gravissimæ causæ exigendi, ne v.g. vilesceret nobis redemptio nostra, si uno vel altero facili opere Christi perficeretur; vel ne minoris fieret à nobis, quàm par est, peccati gravitas.

Obj.8. Si merita Christi habuerunt valorem ad merendum & satisfaciendum infinitum simpliciter, meruerunt & satisfecerunt independenter ab omni promissione & acceptatione divina. Falsum cons. Ergo, &c. *R.* neg. seq. maj. 1. itaque, merita Christi non meruerunt ullum præmium sine determinata promissione præmii, à Deo facta: nam secluso pacto, nemo tenetur rem suam dare exhibenti pretium, vel obsequium æquivalens, aut etiam majus. Adde quòd aliunde Christi merita Deo debita erant, nullamque ex eis Deus utilitatem percipiebat.

2. Merita Christi non satifecerunt sine acceptatione divina: potuit enim Deus velle, ut reus ipse satisfaceret, & ita manere rationabiliter insensus reo, quantacumque satisfactione à Christo oblata; maximè cùm opera Christi satisfactoria alio titulo, nempe titulo supremi dominii, exigere potuerit.

Quantumcumque igitur satisfactiones Christi acceptabiles fuerint, licèrque de se fuerint infinitè dignæ quæ acceptarentur, secluſa tamen divina promissione explicita, vel implicita, Deus illas pro redemptione nostra non necessariò, sed liberè acceptavit: Dixi, Secluſa divina promissione, &c. Nam promissione illa acceptandi supposita, Deus nos potuit illas non acceptare; tunc enim ad eas acceptandas necessitatus fuit ex fidelitate in servandis promissis, & ex constantia in decretis non mutandis. Dixi adhuc, explicita, vel implicita: satis enim fuit promissio implicita, inclusa in decreto ordinante incarnationem ad perfectam hominum redemptionem.

Obj.9. Christus merebatur, & satisfaciebat ut homo. Ergo merita Christi habuerunt tantùm valorem finitum. *R.* Christus merebatur & satisfaciebat, non ut homo simpliciter, sed ut homo Deus. Merebatur & satisfaciebat ut homo, per to, ut reduplicando principium quo: merebatur & satisfaciebat ut Deus, per to, ut, reduplicando principium quod: nam persona Verbi verè ac physicè per suam humanitatem, ut instrumentum conjunctum, adeòque ut principium quo, actus meritorios & satisfactorios efficiebat, & recipiebat ipsa ut principium quod eosque sic efficiendo & recipiendo, infinitè simpliciter dignificabat.

Obj. ultimò. Merita Christi accipiebant valorem suum à persona Verbi, dependenter ab unione hypostatica, quæ finita est. Ergo tantùm valorem finitum accipiebant. *R.* disting. ant. Merita Christi accipiebant valorem suum à persona Verbi, dependenter ab unione hypostatica, ut pura conditione sine qua non, C. ant. Dependenter ab unione hypostatica, ut causa partiali, vel dispositione temperante & modificante activitatem dignitatis personæ, N. ant. & cons. Itaque supposita unione hypostatica humanitatis cum Verbo, actus meritorii humanitatis erant propriè ac physicè ac actus Verbi, & Verbum erat propriè ac physicè principium quod illorum actuum, sicque unio hypostatica non impedivit, sed è contra adjuvit moralem refusionem totius dignitatis Verbi in illos actus.

§. V.

Christus potuit satisfacere condignè, & plus quàm condigne pro peccato originali, & aliis peccatis mortalibus hominum.

Prob. ex dictis parag. 3. & 4. Nam, ut probatum est, quodlibet Christi meritum valorem habuit ad merendum & satisfaciendum simpliciter infinitum; ita ut vel per unicum obsequium quantulumcumque, Christus potuerit condignè, & plus quàm condignè satisfacere pro peccatis mortalibus pluribus ac pluribus, & gravioribus ac gravioribus in infinitum. Ergo à fortiori Christus potuit condignè, & plus quàm condignè satisfacere pro peccato originali, & aliis hominum peccatis, cùm sint numero finita.

Confirm. Quia valet ab actu ad potentiam: sed Christus re ipsa pro peccato originali, & aliis peccatis hominum satisfecit de condigno, & plùs quàm de condigno. Ergo, &c. *Prob.* min. & 1. quidem quòd Christus satisfecerit pro &c. *Prob.* ex Scriptura: nam dicitur Apocalip. cap. 5. *Redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.* Et 1. Joan. cap. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Et ad Titum c.2. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum, &c.* Scripturæ consonant Patres, pro quibus omnibus unus esto sanctus Leo serm. 12. de passione Domini, ubi ait: *Quia ergo primi hominis universa posteritas uno simul vulnere sauciata corruerat, nec ulla sanctorum merita conditionem poterant illatæ mortis evincere: venit è cœlo medicus singularis ..... Cùm ea de propagine unus existeret, in quo diabolus, quod suum diceret, non haberet ... dum in eum sævit, quem sub peccati lege non tenuit, jus impiæ damnationis amisit: effusio enim pro injustis sanguinis justi tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent.*

2. Quòd Christus de condigno, & plusquam de condigno satisfecerit pro peccato originali, &c. *Prob.* 1. ex Scriptura: nam Rom. cap. 5. dicitur: *Non sicut delictum, & donum: si enim unius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum in gra-*

gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. Quibus verbis Apostolus comparat vim peccati originalis ad nocendum, cum valore meritorum Christi ad sanandum, & hunc illi longè anteponit.

3. Ex Patribus, pro quibus omnibus hic erunt Chrysostomus homilia 10. ad Romanos, ubi hæc habet: *Si unius peccatum peremit omnes, multò certè magis unius gratia servare poterit. Postea ostendit* (Apostolus) *non illud modo peccatum per gratiam extinctum, sed & reliqua omnia; nec ipsa tantùm peccata esse extincta, sed & justitiam datam, atque adeò Christum non modo tantùm juvisse, quantùm læserat Adam, sed & multò magis, ac multo pleniùs.* Et Augustinus sermone de tempore 114. *Hodie*, inquit, *Dominus noster in statera crucis pretium nostræ salutis appendit, & una morte universum mundum, sicut omnium conditor, ita omnium reparator absolvit. Indubitanter enim credamus, quod totum mundum redemit, qui plus dedit, quam totus mundus valeret: meritum enim redemptæ mercedis dignitas insignis pretii supergressa est.* Sed ex occasione data

Observa, quamvis Christus pro peccato originali, & aliis hominum peccatis Patri obtulerit satisfactionem non modò condignam, sed etiam superabundantem, hanc tamen satisfactionem non prodesse, nisi iis, quibus applicatur, & quantùm applicatur per media à Christo, vel à Deo instituta: hinc nullo modo prodest infantibus, in utero materno morientibus, quia nullo modo eis applicatur: è contra tantùm prodest, quantùm potest, iis qui cum debita dispositione baptizantur, vel martyrio coronantur, quia per baptismum & martyrium perfectè applicatur ad abolendam pœnam omnem, peccato debitam: per alia verò media ordinariè non applicatur perfectè, sed imperfectè tantùm, quia per alia media ordinariè applicatur tantùm ad mutandam pœnam æternam in temporalem, vel graviorem in leviorem.

Ratio horum est, jam insinuata, quia Pater æternus acceptavit quidem pro omnibus hominibus satisfactionem Christi quantùm ad actum primum, seu quantùm ad sufficientiam; at non illam acceptat in actu secundo, & quantùm ad effectus, nisi juxta modum, quo per diversa media applicatur hominibus, & Christus ipse non aliter voluit, à Patre acceptari, & hominibus prodesse satisfactionem suam: quare mirum non est, quòd ab iis, quibus non applicatur perfectè satisfactio Christi, alia satisfactio exigatur; quod non est contra rationem condignæ satisfactionis, nec inde sequitur, debiti jam soluti exigi solutionem.

Corollarium.

Incarnatio necessaria fuit ad redimendum genus humanum per condignam satisfactionem, ab homine exhibendam.

Sequitur ex dictis hactenùs, ex quibus sic breviter argumentor. Nulla pura creatura condignè satisfacere potuit pro peccato mortali, etiam unico, sive proprio, sive alieno: Christus verò de condigno, & plus quàm de condigno satisfacere potuit etiam per unum quantulumcumque obsequium pro peccatis mortalibus pluribus ac pluribus, & gravioribus ac gravioribus in infinitum. Ergo, &c. Dixi porrò, per condignam satisfactionem ab homine exhibendam: nam incarnatio necessaria non fuit ad redimendum genus humanum per condignam satisfactionem præcisè, quia Verbum potuit genus humanum redimere per satisfactionem condignam, non humanam, sed angelicam naturam assumendo, quamquam non tam convenienter potuerit.

ARTICULUS III.

Utrum incarnatio facta tantùm fuerit ad redimendum genus humanum.

Nota, Hìc non quæritur, quid Deus circa incarnationem potuerit decernere, vel an aliud, & quod decretum habuisset, si præsens non haberet; cùm enim de eare nihil revelatum sit, nihil de eare nisi divinando dici potest. Agitur ergo de decreto, quod Deus habet; & quæritur, quale fuerit circa incarnationem, quantùm colligi potest ex certa, vel saltem magis probabili revelatione: utrùm scilicet Deus per illud decretum incarnationem voluerit ante prævisionem omnis peccati; ita ut facta esset incarnatio, etiamsi homo non peccasset; an verò per illud decretum voluerit Deus incarnationem post peccati prævisionem, & ad redimendum hominem, ita ut vi præsentis decreti Filius Dei non esset incarnatus, si homo non peccasset, & sic non indiguisset redemptione?

Circa hanc controversiam triplex est sententia. Prima docet incarnationem quoad substantiam decretam fuisse ante prævisionem peccati: licèt quoad circumstantiam carnis mortalis & passibilis decreta non fuerit, nisi post peccati prævisionem: ita ut venisset Christus, quamvis non in carne mortali & passibili, etiamsi non peccasset homo, nec adeò redemptione indiguisset.

Secunda sententia, quæ est S. Thomæ, asserit incarnationem, etiam quoad substantiam, decretam non fuisse, nisi post peccati prævisionem, & ad ejus remedium: ita ut vi præsentis decreti Christus omninò non venisset, si homo non peccasset.

Tertia denique sententia vult incarnationem decretam fuisse ex duplici motivo totali, scilicet priùs sui gratia, seu propter intrinsecam excellentiam, ante peccatum prævisum, abstrahendo à carne passibili vel impassibili; deinde iterùm post peccati prævisionem ex affectu redimendi genus humanum, determinando carnem passibilem: quare secundùm tertiam hanc sententiam, ita incarnatio etiam quoad substantiam facta est ad redimendum hominem lapsum, ut tamen facta esset, etiamsi homo non peccasset, nec redemptione opus habuisset. Sed cùm secunda sententia, sit

§. I.

Incarnatio volita fuit à Deo tantùm post prævisionem peccati, & ad redimendum genus humanum; ita ut vi præsentis decreti, Filius Dei incarnatus non esset, si genus humanum redemptione non indiguisset.

Prob. 1. ex Scriptura. Nam Joan. cap. 3. Christus ipse ait: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Et cap. 10. idem sic loquitur: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Et ad Galat. cap. 4. dicit Apostolus: *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege; ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.* Idem asserit 1. ad Timoth. cap. 1. *Fidelis sermo*, inquit, *& omni acceptione dignus: quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Ex his autem locis, & aliis similibus patet, Scripturam pro motivo incarnationis redemptionem hominis à peccato perpetuò assignare: gratis igitur omninò dicitur, incarnationem ab eo volitam fuisse propter motivum aliud, ita ut facta fuisset, etiamsi homo lapsus non esset, & sic non eguisset redemptione.

Hoc ratiocinium est Angelici Doctoris hic quæstione 1. art. 3. in O. *Quidam*, inquit, *dicunt, quòd etiamsi homo non peccasset, Dei Filius incarnatus fuisset. Alii verò contrarium asserunt, quorum assertioni magis assentiendum videtur: ea enim, quæ sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in Sacra Scriptura traduntur, per quam divina voluntas nobis innotescit. Unde cum in Sacra Scriptura ubique incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, convenientius dicitur, incarnationis opus ordinatum*

esse

esse à Deo in remedium contra peccatum, ita quòd, peccato non existente, incarnatio non fuisset; quamvis potentia Dei ad hoc non limitetur; potuisset enim, etiam peccato non existente, Deus incarnari.

Prob. 2. Ex Patribus, Iræneo scilicet lib. 5. cap. 14. *Si enim*, inquit, *non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset.*

Athanasio serm. 3. contra Arianos. *Dominus*, inquit, *non habuit causam, ut esset Verbum, nisi quòd Patris esset germen, & sapientia unigenita: cùm tamen homo efficitur, tum causa substituitur, cur eum oporteat carnem gestare: necessitas quippe indigentiaque hominum anterior est, quàm illius nativitas, qua* (necessitate) *sublata, carnem non induisset, &c.* Superiùs sic locutus erat: *Deus ut bonus, & Pater Domini nostri, nostram vicem dolens ... author fuit Filio suo, ut induto corpore humano, homo fieret .... atque in eo corpore se ipsum offerens pro omnibus, omnes liberaret ab ingnorantia deitatis, & corruptione.*

Gregorio Nazianzeno in orat. 4. de Theologia, in qua sic ait. *Quæ autem humanitatis à Deo propter nos susceptæ causa extit? Profectò ut nobis salus pararetur: quid enim aliud causæ afferri possit?*

Ambrosio lib. de incarn. dominicæ sacram. cap. 6. ubi hæc habet: *Didicistis igitur, quia sacrificium de nostro obtulit* (Christus) *nam quæ erat causa incarnationis, nisi ut caro, quæ peccaverat, per se redimeretur ..... Carnem assumpsit, ut spolium carnis exuret, atque in semetipso & manubias diaboli crucifigeret, & trophea virtutis erigeret.*

Augustino serm. 79. de verbis Apostoli. *Nulla*, inquit, *causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicinæ.*

Cyrillo Alexandrino in thesauro assertione 24. *Verbum Dei*, inquit, *non aliam ob causam factum est homo, quàm ut omnia, quæ sua sunt, nostris infirmitatibus commiscens, ac veluti contemperans, humanam naturam confirmaret, atque ad suum ipsius robur traduceret.* Et in assertione 15. sic ad mentem nostram aptissimè loquitur: *Adam primus homo factus est, dataque illi est à Deo via salutis; quàm quidem: divinum mandatum transgressus, misit, lapsusque est in interitum, provolutus in peccatum descendit in mortem. Aliam igitur viam nobis præmonstrari opus erat, qua ad pristinum statum conscenderemus. Cui quidem præmonstrandæ cum nullus hominum par esset, ipsum Verbum Dei cùm sit natura increatum, propter nos creatus homo .....*

Leone Magno serm. 3. de Pentecoste. *Si homo*, inquit, *ad imaginem & similitudinem Dei factus, in suo honore naturæ mansisset, nec diaboli fraude deceptus, à longe sibi posita per concupiscentia deviasset, Creator mundi creatura non fieret.*

Et Gregorio magno in cap. 8. lib. 1. Regum. *Nisi Adam*, inquit, *peccaret, Redemptorem nostrum carnem suscipere nostram non oporteret: non enim venit vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Si ergo pro peccatoribus venit, si peccata deessent, eum venire non oporteret.*

Patres igitur magno inter se consensu docent, Christum venisse, ut hominem lapsum erigeret, & sub peccati jugo positum ut libertatem affereret; quin imò nec Christum venturum fuisse, si homo peccaturus non fuisset, adeòque opus redemptione non habiturus. Quare Patribus apertè videntur repugnare ii, qui in prima, vel tertia sententia sunt.

§. II.

Solvuntur objectiones petitæ ex Scripturâ.

Obj. 1. Proverb. cap. 8. dicitur: *Dominus possedit me in initio viaum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Quæ verba à Patribus accipiuntur de sapientia incarnata, quamvis etiam de increata intelligantur. *R.* 1. verba illa non intelligi litteraliter de sapientia incarnata, sicut nec de increata, sed de sapientia in genere, abstrahendo à creata & increata; adeòque sensum esse: Deus ab æterno, & antequam quidquam decerneret, sapientissimus fuit, ac proinde omnia in tempore creanda decrevit ac præordinavit sapientissimè.

R. 2. Verba illa commodè intelligi posse de sapientia increata, seu de Filio Dei, quem Pater æternus ab æterno per generationem æternam possedit.

R. 3. Verba illa intellecta de sapientia incarnata, seu de Christo, non aliud significare, qua specialissimum amorem, quo Pater æternus ante realem mundi productionem, & ab æterno Christum prosecutus est, omniaque ad ejus gloriam ordinavit. *R.* 4. locum illum apud septuaginta Interpretes sic haberi: *Dominus creavit me in initio viarum suarum ad opera sua*; qua lectione admissa locus de sapientia incarnata intellectus, solùm significat Christum secundùm humanitatatem creatum esse, ut esset electis via ad beatitudinem, ad quam ipse ante omnes prædestinatus fuit.

Obj. 2. Ephesiorum c. 1. dicitur: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Quorum verborum sensus est: Propter Christum jam volitum elegit nos, antequam decerneret creationem mundi. *R.* neg. hunc esse hujus loci sensum. Sensus itaque est: Deus propter Christi merita absoluta futura, & absolutè prævisa elegit nos, antequam fieret mundus, hoc est, ab æterno. Pro quo

Nota. Deus absolutè prævidit lapsum Adami absolutè futurum. Lapsu Adami absolutè prævisо, ad humani generis redemptionem decrevit Christum, & ejus merita prædefinivit. Merita Christi prædefinita, & absolutè futura, absolutè prævidit. Propter merita Christi absolutè prævisa, certos homines elegit ad gloriam, & electos ad gratiam prædestinavit. Hæc est Apostoli doctrina.

Obj. 3. Hebræorum cap. 2. v. 10. dicitur, propter Christum omnia esse facta, adeòque propter Christum omnia fuisse decreta, & sic Christum à Deo decretum fuisse, antequam decerneret mundi creationem. *R.* neg. Verba Apostoli sunt: *Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat* (hoc est, per Christum adducere decreverat) *auctorem salutis eorum* (Christum) *per passionem consummare.* Ubi per to *eum* intelligitur Pater æternus, ad quem proinde, non verò ad Christum, pertinent verba illa, *propter quem omnia, & per quem omnia.*

Obj. 4. Colossensium cap. 1. dicitur de Christo: *In ipso condita sunt universa in cœlis, & in terra ... omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes. R. breviter*, hæc omnia dici quidem de Christo, sed de eo dici, ut Deus est, non verò ut est homo.

Obj. 5. 1. Corinthiorum cap. 3. dicitur: *Omnia vestra sunt; vos autem Christi; Christus autem Dei.* Ergo Deus decrevit immediatè Christum propter gloriam suam, deinde propter Christum electos, denique propter electos cætera omnia. *R.* neg. conseq. Hujus igitur loci sensus est: Omnia ordinantur ad vestram utilitatem. Vos verò estis membra mystica Christi, sicut Christus ipse, quatenùs homo, est Dei, quasi capitis ac Domini, creatura & possessio.

Obj. 6. hæc Christi verba apud Joannem cap. 17. *Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui priusquam mundus esset apud te* (hoc est, priusquam mundus à te esset decretus.) *R.* neg. hanc interpretationem, & post hæc verba, *Priusquam mundus esset*, virgulam poni debere, & sensum esse; Pater, fac ut in cœlo, quantùm fieri potest, mihi ut homini communicetur gloria, quam ut Deus habui apud te ante mundi creationem, & ab æterno.

Obj. denique hæc verba Ecclesiastici cap. 24. *Ego* (sapientia) *ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam.* Ad solutionem *Nota.* Verbum, *primogenitus*, per hebraismum solet in Scriptura significare aliquid in suo genere præstantissimum, ut cùm dicitur, *primogenita mors*, hoc est, mors funestissima, vel, *primogeniti pauperum*, hoc est, paupertimi.

perrimi. *R.* itaque. Supposito, quòd verba laudata de sapientia incarnata intelligi debeant; vel dicuntur de Christo, ut est homo, & sensus est, quòd creaturis omnibus longè antecellat; vel de eo dicuntur, ut est Deus; & sensus est, quòd ab æterno genitus fuerit, & antequam produceretur ulla creatura.

Dices. Scriptura significat, Christum fuisse à Deo decretum, ut ducem, & pastorem ovium, hoc est, Angelorum & hominum, ut mediatorem vitæ spiritualis, hoc est, gratiæ & gloriæ, ut sponsum Ecclesiæ, quæ homines & Angelos comprehendit. Atqui ratio ducis, pastoris, &c. est aliquid de se planè independens à peccato, & ejus prævisione, potuitque proinde priùs intendi, & expeti à Deo, quàm homo prævideretur esse peccaturus. Ergo revera, &c.

R. Christum potuisse quidem à Deo ut ducem, & pastorem ovium, ut sponsum Ecclesiæ, ut mediatorem vitæ supernaturalis præcisè ac simpliciter decerni independenter à prævisione peccati; at verò non potuisse independenter à peccato præviso decerni ut ducem, & pastorem hominum lapsorum, ut mediatorem vitæ supernaturalis reparandæ, ut sponsum Ecclesiæ, quam sanguine suo acquireret, & pro qua se ipsum traderet, ut sanctificaret & mundaret illam, &c. Hoc autem secundo modo, non primo, Christus decretus est, ut probavimus ex Scriptura, & Patribus, & hoc secundo modo priùs decretus est, quàm decerneretur, ut judex vivorum & mortuorum, ut Angelorum dux & pastor, ut caput supra omnem Ecclesiam, hoc est, ut supremus hominum & Angelorum Monarcha.

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ ex Patrum auctoritate.

*Obj.*1. Sanctum Irenæum, apud Cardinalem de Lugo, & alios Auctores, sic loquentem: *Cum præexisteret salvans, oportebat, quod & salvaretur, fieri, ut non vacuum sit salvans.* *R.* Irenæum loqui de Christo ut Deo, seu de ipso Verbo, existente ab æterno, quod erat salvans in actu primo, id est, potens salvare in natura assumpta: unde Deus moveri potuit ad permittendum hominis lapsum, aliàs fortasse non permissurus, si homo lapsus reparari non posset per Verbum hominem factum. Itaque juxta sanctum Irenæum, cùm ab æterno existeret Verbum, quod hominem lapsum salvare posset assumendo naturam humanam, Deus convenienter permittere potuit, & permisit, hominem labi, ut ex hominis lapsu, Verbo daretur occasio carnem assumendi, & hominem lapsum salvandi, quia inde maxima Deo gloria, plurimaque & maxima ipsi homini emolumenta profluxura erant.

*Obj.*2. Cyrillum Alexandrinum in thesauro, assertione 15. sic loquentem: *Idcirco quæ ipsum decent faciens* (Deus) *non quando nos facti sumus, tunc primùm de nobis deliberat; verum etiam antequam fieret terra, & ante sæcula rerum nostrarum successus & eventus prænovit; & ante sæcula fundavit Filium suum, quantum ad suam prænotionem attinet, ut nos super eum ædificati, resurgamus in incorruptionem, quia alioquin per prævaricationem in interitum & corruptionem incideramus.* *R.* Cyrillum hìc apertè nostrum esse: nihil enim aliud vult, quàm Christum fuisse præordinatum, & præparatum in providentia divina, antequam existeret mundus, & nos in tempore peccaremus, ut adveniente postea lapsu nostro in tempore, jam esset nobis præparata reparatio.

Christum autem sic præparatum fuisse post absolutam lapsus nostri prævisionem, clarè dicit S. Doctor; sic enim continuò prosequitur: *Sciebat enim, nos per peccatum morituros, & propter inobedientiam nostram in sepulchro terræ cubituros, atque audituros:* Terra es, & in terram reverteris. *Cum autem quæ ex re nostra erant, etiam ab æterno præcogitavit omnium nostrum conditor & creator, prævidit, atque præfinivit eum, qui propter nos & pro nobis homo futurus esset, hoc est, Verbum suum, ut initium viarum, & fundamentum reperiatur instauratæ in ipso humanæ naturæ ad incorruptionem.*

Idem luculenter docet dialogo 5. de sancta Trinitate circa medium, ubi ait: *Dicam enim aliquid, haud multùm decori in præsentiarum sollicitus, quòd necessitas ita postulat, hominum lapsibus, ac nostris peccatis maximam habeat gratiam unigenitus: sciat verò occasionem sibi fuisse gloriæ illius deificæ humanitatis peccata: nisi enim peccassemus, non factus fuisset nostri similis* (naturam scilicet nostram assumendo) *& nisi factus esset nostri similis, neque crucem sustinuisset, ac nisi mortuus esset, neque nobis, & sanctis Angelis adorandus esset.*

Nec dic, S. Cyrillum aliud non velle, quam Christum venturum non fuisse in carne passibili & mortali, si homo peccaturus non fuisset; adeòque Christum, ut venturum in carne passibili & mortali, à Deo decretum fuisse tantùm post peccati prævisionem, quod non impedit, quominùs simul independenter ab hac prævisione Christus decretus fuerit secundùm substantiam, præscindendo à carne passibili vel impassibili, adeòque non impedit, quominùs Christus adhuc venturus fuisset, etiamsi homo non fuisset peccaturus: nam contra est, quia talis distinctionis vestigium nullum apud S. Cyrillum aut Patres alios invenies.

*Obj.*3. S. Augustinum 1. in libro de spiritu & anima cap.9. ubi ait: *Propterea Deus homo factus est, ut totum hominem in se beatificaret.* Et lib.1. de nuptiis cap.21. ubi dicit conjugium etiam in statu innocentiæ, si homo non peccasset, futurum fuisse sacramentum conjunctionis Christi cum Ecclesia. *R. ad primum*, Auctorem libri de spiritu & anima alium esse ab Augustino: nam ut observat Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, Auctor ille citat Boetium, qui annis ferè centum Augustino posterior est. Præterea, verba laudata nobis non obsunt: Deus enim finem hunc, scilicet ut hominem in se beatificaret, tam post prævisionem peccati, quàm ante, potuit intendere. *Ad* 2. *R.* neg. Sanctus enim Augustinus loco citato dicit tantùm, in statu innocentiæ, etiamsi homo non peccasset, futurum fuisse conjugium, quod postea Apostolus vocavit magnum sacramentum in Christo & Ecclesia. *Respondebit*, inquit, *connubii sacramentum: De me ante peccatum dictum est in paradiso*, Relinquet homo patrem, &c. *quod magnum sacramentum dicit Apostolus in Christo & Ecclesia.*

Nostrum autem esse S. Doctorem, jam supra probavimus, & adhuc demonstramus ex libro 1. de peccatorum meritis cap.26. ubi hæc habet: *Commodius esse arbitror, acervatim cogere, quæ occurrere potuerint, vel quæ sufficere videbuntur, quibus appareat Dominum Jesum Christum non aliam ob causam in carne venisse, ac forma servi accepta factum obedientem usque ad mortem Crucis, nisi ut hac dispensatione misericordissimæ gratiæ, omnes, quibus tanquam membris, in suo corpore constitutis, caput est, ad capessendum regnum cœlorum vivificaret, salvos faceret, liberaret, redimeret, illuminaret, qui priùs fuissent in peccatorum morte, &c.*

§. IV.

Solvuntur objectiones petitæ ex ratione.

*Obj.*1. Si Christus non fuit decretus, nisi post prævisionem peccati primi parentis, non fuit primus prædestinatus, & exemplar aliorum omnium hominum prædestinatorum. Falsum cons. Ergo, &c. *R.* neg. seq. maj. Licèt itaque Christus decretus non fuerit ad existentiam, nisi post Adamum, & ejus peccatum absolutè prævisum, nihilominùs ante Adamum prædestinatus fuit ad gloriam: Deus enim Adamum ad gloriam non prædestinavit, nisi post prævisionem peccati illius, & prædefinitionem Christi Salvatoris, ac meritorum ejus, propter quæ prædefinita, & absolutè prævisa, Adamum ad gloriam elegit, eique gratias

cum

cum assecutione gloriæ infallibiliter connexas præparavit: quare Adamus in tempore propter merita Christi Salvatoris absolutè futura, & absolutè prævisa, accepit gloriam & omnem suam gratiam, etiam illam quam habuit ante peccatum, non quidem ut primò datam, sed ut pœnitenti redditam; sub quo tantùm respectu effectus fuit electionis & prædestinationis. Quòd si Christus prædestinatus fuit ad gloriam ante Adamum, à fortiori fuit ante omnes Adami posteros, quos Deus elegit, seu quos ante prævisionem omnis proprii meriti, absolutè & efficaciter voluit consequi gloriam: nam qui ex Adami posteris ad gloriam electi fuerunt, non electi fuerunt ante ipsum Adamum, sed vel simul cum illo, vel etiam post illum, posterioritate scilicet rationis.

At inquies. Si Adamus non peccasset, nullus hominum secundùm nos, ex vi præsentis decreti prædestinatus fuisset: nam secundùm nos, si Adamus non peccasset, Christus ex vi præsentis decreti non venisset. Ergo secundùm nos, si Adamus non peccasset, nullus hominum salvatus fuisset; quod videtur absurdum. *R.* dist. seq. ant. Si Adamus non peccasset, nullus hominum secundùm nos, ex vi præsentis decreti prædestinatus fuisset prædestinatione gratuita, & antecedente prævisionem absolutam omnis proprii meriti, quo modo electi omnes in præsenti statu sunt prædestinati, C. seq. ant. Prædestinatione remunerata, & supponente prævisionem meritorum, ac perseverantiæ in statu gratiæ, N. ant. & conseq.

Itaque secundùm nos, præsenti decreto voluit Deus conditionatè quidem, sed seriò ac sincerè, ut Adamus, & omnes ejus posteri gloriam æternam consequerentur, si perseverarent in statu innocentiæ: unde vi præsentis decreti, Adamum, & ejus posteros æterna gloria propter eorum merita, ac perseverantiam in statu innocentiæ, absolutè prævisa, coronare consequenter voluisset absolutè & efficaciter, si reipsa in statu innocentiæ, & bonorum operum exercitio perseveraturi fuissent. Jam verò si Adamus non peccasset, in statu innocentiæ perseverasset, & eo perseverante, aliqui, imò multi ex ejus posteris, in illo statu perseverassent. Quare si Adamus peccaturus non fuisset, Deus ex vi præsentis decreti. Adamum, & multos ex ejus posteris ex absoluta meritorum & perseverantiæ prævisione, ad gloriam æternam ut mercedem prædestinasset, adeòque Adamus, & ex ejus posteris multi salvati fuissent.

Obj. 2. Adamus ante lapsum, gratiam habitualem & actualem, qua peccatum vitare, & in statu innocentiæ perseverare posset, accepit propter merita Christi prædestinata, & absolutè prævisa, juxta illud Apostoli Eph. c. 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo*. Ergo necesse est, Christum cum suis meritis prædefinitum fuisse antè peccati prævisionem. *R.* neg. ant. Adamus enim gratiam habitualem & actualem, qua cum in statu innocentiæ perseverare posset, si vellet, accepit ex mera Dei liberalitate: quanquam utramque post lapsum, propter merita Christi recuperaverit. Apostolus autem loco citato loquitur de Christo redemptore, unde intelligendus est de gratiis, quæ post peccatum Adami absolutè prævisum, misericorditer à Deo, intuitu meritorum Christi jam absolutè futurorum, præparatæ fuerunt ipsi Adamo, & posteris ejus.

Dices. Si ita est, multò minùs Angeli gratiam ex meritis Christi acceperunt. Falsum cons. Ergo, &c. *R.* neg. min. Deus enim priùs Angelis gratiam, quà peccatum vitare possent, præparavit, quàm peccatum malorum angelorum prævideret: priùs peccatum malorum angelorum prævidit, quàm prævideret peccatum Adami; peccatum enim angelicum fuit aliquo modo causa peccati Adami: priùs denique prævidit peccatum Adami, quàm decerneret Christum, & ejus merita. Priùs igitur, quàm decerneret Christum, & ejus merita, Angelis gratiam, quacum vitare peccatum, & in bono in quo creandi erant, perseverare possent, præparavit.

At inquies. Christus tam est caput Angelorum, quàm hominum. Præterea, Angeli viatores habuerunt fidem Christi, & per illam sanctificati sunt.

R. ad primum, Christum etiam secundùm humanitatem, esse quidem caput, non solùm hominum, sed etiam Angelorum, sed cum aliquo discrimine: nam est caput hominum, & quoad exteriorem gubernationem, & quoad internum gratiæ influxum; Angelorum caput est, quoad exteriorem gubernationem, & excellentiam tantum.

R. ad secundùm negando. Nam quòd Christus angelis viatoribus revelatus fuerit, neque ex Scriptura, neque ex Patribus colligitur: imò quamvis certum sit, aliquos ex Angelis sanctis incarnationis mysterium, antequam impleretur, cognovisse, incertum omninò est an à principio beatitudinis cognoverint: multosque ex illis mysterium illud, etiam quoad substantiam, nonnisi postquam impletum est, cognovisse, videtur Apostolus significare, cùm 1. ad Tim. cap. 3. de mysterio incarnationis ait: *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est in gentibus*.

Obj. 3. Mysterium incarnationis revelatum fuit Adamo innocenti, in sopore illo de quo Geneſi c. 2. dicitur: *Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam; cumque obdormisset*, &c. Ergo Incarnatio decreta fuit ante absolutam peccati prævisionem. *R.* concesso antecedente, quod tamen multi negant, negando consequentiam nam etiamsi incarnatio nonnisi post peccatum Adami absolutè prævisum, volita fuerit, potuit tamen revelari. Adamo antequam peccaret; sicut enim absoluta peccati præscientia tempore prior fuit ipso peccato, licèt fuerit posterior causalitate, ita revelatio incarnationis potuit tempore priùs existere, quàm existeret peccatum, licèt ab eo & ejus absoluta prævisione dependeret.

At inquies. Si mysterium incarnationis revelatum fuit Adamo innocenti, Adamus innocens supernaturalem habuit fidem Christi, atque ita Adamus in statu innocentiæ habuit aliquod augmentum gratiæ dependenter à Christo & meritis ejus; illud scilicet augmentum, quod meritus est per fidem Christi supernaturalem. Oportuit igitur Christum & ejus merita prædefinita fuisse ante prævisionem absolutam status innocentiæ, & peccati. *R.* Adamum fidem Christi supernaturalem elicuisse cum adjutorio gratiæ, ex mera Dei liberalitate accepta, & per fidem illam supernaturalem meritum esse gratiæ augmentum dependenter à Christo, non ut causa meritoria, sed tantùm ut objecto credito unde pro opposita sententia nihil sequitur.

Obj. 4. Deus decrevit Christum propter gloriam suam extrinsecam. Ergo decrevit illum independenter ab absoluta prævisione peccati. *R.* dist. ant. Deus decrevit Christum propter gloriam suam extrinsecam præcisè, seu abstrahendo ab ea, ut tali vel tali modo procuranda, N. ant. Propter gloriam suam extrinsecam, ut procurandam per redemptionem humani generis, C. ant. Unde neg. cons.

Dices. Ergo Deus ordinavit Christum ad redemptionem humani generis. Sed hoc est inordinatum. *R.* neg. hoc esse inordinatum. Et verò, secundùm adversarios, Deus ordinatè velle potuit, & voluit Christum ut passibilem, & infinita passionis ejus merita propter redemptionem humani generis. Quidni ergo etiam potuit ordinatè velle simpliciter Christum, seu velle Christum quoad substantiam, & omnia ejus merita propter eundem finem.

Dices. Si Deus simpliciter voluit Christum propter redemptionem humani generis, simpliciter voluit perfectiùs propter minùs perfectum. Sed hoc est inordinatum. Ergo, &c. *R.* neg. min. Ratio est, quia in iis, quæ liberum est velle, vel non velle, nec sunt inter se essentialiter subordinata, potest agens, absque omni inordinatione, simpliciter velle perfectius propter minùs perfectum: ita ut minùs perfectum sit tota ratio sufficienter movens ad volendum efficaciter perfectius. Deus autem, utpotè agens ad

extra liberrimum, & sibi sufficientissimum, potuit velle, vel non velle Christum pro arbitrio; & aliunde incarnatio, & humani generis redemptio, non ita sunt inter se subordinatæ, ut non possit utraque proximè ac per se conferre ad gloriam divinam extrinsecam. Quare Deus potuit, absque omni inordinatione, priùs velle efficaciter redemptionem humani generis, ac deinde efficaciter velle Christum propter redemptionem illam, volitam propter gloriam divinam extrinsecam, primò & propter se intentam.

Dices. Si Deus simpliciter ordinavit Christum ad humani generis redemptionem, magis amavit purum hominem redimendum, quàm Christum. *Resp.* Deus hominem purum redimendum, magis quàm Christum amavit secundùm quid, in quantum, vi præsentis decreti, priùs voluit efficaciter redimere purum hominem, quàm decrevit Christum existere: at Christum, magis quàm purum hominem redimendum, amavit simpliciter, quia multò plus in Christo sibi complacuit, quàm in puro homine redimendo, multò plura ei bona voluit, eumque multò pluris fecit.

At inquies. Medium non potest plus amari, quàm finis. *R.* medium non posse plus amari, quàm finem, si ametur præcisè propter bonitatem relativam, hoc est, si ametur præcisè quatenùs utile est ad finem ad quem ordinatur, obtinendum: at medium potest plus amari, & plus amatur, quàm finis, si non solùm propter bonitatem relativam ametur, sed etiam propter bonitatem absolutam, & bonitate finis præstantiorem. Christus autem sic à Deo amatur propter bonitatem relativam, seu propter conducibilitatem, quam habet ad finem redemptionis hominum, ad quem ordinatur, & propter quem solùm vi præsentis decreti proximè volitus est efficaciter, ut etiam ametur à Deo propter bonitatem absolutam, quæ bonitati finis illius, ad quem ordinatur proximè, infinitè excellit; quamvis non sic propter bonitatem absolutam ametur, ut vi præsentis decreti, propter illam existeret, etiamsi homo redemptione non indigeret.

Obj. 5. Medium, propinquius fini generali operum divinorum, priùs à Deo volitum est, quàm medium remotius. Sed incarnatio est medium fini generali operum divinorum, nempe gloriæ divinæ extrinsecæ, propinquius, quàm redemptio hominum: incarnatio enim opus est longè præstantius hominum redemptione, & in eo perfectiones divinæ multò magis relucent. Ergo, &c. *R.* dist. maj. Medium, fini generali operum divinorum propinquius in agentis intentione, priùs à Deo, &c. C. maj. Propinquius dignitate & excellentia tantùm, N. maj. Incarnatio autem est quidem medium, fini generali operum Dei propinquius dignitate & excellentia: at non est medium propinquius in intentione Dei, qui priùs voluit efficaciter procurare gloriam suam extrinsecam per hominis redemptionem, quàm vellet efficaciter incarnationem.

At inquies. Medium, propinquius dignitate & excellentia, ordinari non potest ad medium remotius. Ergo incarnatio ordinari non potuit ad hominis redemptionem; adeòque hominis redemptio non potuit esse priùs in intentione Dei, quàm incarnatio. *R.* medium, propinquius dignitate & excellentia, ordinari non posse ad medium remotius, quando media illa ita sunt inter se subordinata, ut remotius non possit, nisi mediante propinquiore, conferre ad finem: secùs verò, si remotius tam per se & proximè ad finem conferre potest, quàm propinquius, licèt non possit tam perfectè: hominis autem redemptio tam potest per se & proximè ad gloriam Dei conferre, quàm incarnatio, licèt non tam perfectè possit.

Obj. 6. Si incarnatio non fuit volita, nisi post absolutam peccati prævisionem, est bonum occasionatum. Absurdum cons. Ergo, &c. *R.* incarnationem esse bonum occasionatum, non hoc sensu, quòsi sit bonum fortuitum, vel nonnisi alterius occasione volibile, sed eo tantùm sensu, quòd sit bonum volitum tantùm occasione alterius, nempe peccati absolutè prævisi; in quo nullum est inconveniens.

At inquies. Si incarnatio non fuit volita à Deo, nisi occasione peccati, humanitas Christi gaudere potest de peccato. *R.* humanitatem Christi gaudere posse, non de peccato, quod secundùm se fuit impedimentum incarnationis, sed de infinita Dei bonitate, qua sola permotus Deus, ex peccato absolutè prævisо occasionem sumpsit volendi incarnationem.

At inquies. Priùs à Deo intenditur bonum, quàm permittatur malum, quod est occasio boni. Ergo Deus priùs voluit incarnationem, quàm vellet peccatum permittere, proindeque incarnatio ante absolutam peccati prævisionem volita fuit à Deo. *R.* neg. ant. Ad hoc enim, ut Deus malum permittere vellet, satis fuit, quòd priùs cognoverit bonum, cujus malum occasio esse poterat: nam hoc satis fuit, ut malum vellet permittere, nec ab eo permittendo deterreretur per illius odium.

Deus itaque voluit permittere peccatum, non ut ex eo sumeret occasionem ponendi incarnationem, priùs volitam efficaciter; sed quia cognoscens bona, quibus peccatum occasionem dare poterat, vidit posse se convenienter illud permittere, nec ab eo permittendo per odium illius deterritus fuit, præsertim cùm sibi complaceret in bonis illis, quibus occasionem dare poterat peccatum, atque imprimis circa incarnationem possibilem. Breviter. Deus voluit permittere peccatum, non ut esset Christus, sed quia poterat esse Christus, & per Christum in carne mortali & passibili venientem, poterat homo modo perfectissimo redimi, to quia, significante non causam motivam, sed merum removens prohibens.

Obj. 7. Intrinseca & absoluta Christi perfectio & excellentia, qua creata omnia superat, magisque valet ad potentiam, sapientiam & bonitatem divinam manifestandam, quàm omnes puræ creaturæ simul sumptæ, sufficienter Deum movere potuit. *R.* ita esse. At r. Deus, qui sibi sufficientissimus est, & ad extra liberrimus, potuit non velle Christum propter intrinsecam illam & absolutam illius excellentiam, potuitque convenientissimè illum velle efficaciter propter solam rationem redemptionis, ut sic magis misericordissimam suam erga nos charitatem commendaret. Sic autem reipsa Christum voluisse, satis superque ostensum est ex Scriptura, & Patribus.

Obj. 8. Non est conveniens, dicere quòd Christus non fuerit per se à Deo expetitus, sed tantùm ex occasione peccati, atque ita quòd tantùm sit bonum ortum ex occasione mala & pudenda, quamque Deus voluisset non esse: unde consequenter Deus potiùs voluisset Christum non esse, quàm esse. *R.* absolutè quidem convenientius fuisse, quòd Christus primò & efficaciter per se intenderetur à Deo: at Deus non tenetur ad convenientius absolutè, sed solùm ad conveniens. Conveniens autem, imò convenientissimum fuit, Christum primò & efficaciter intendi propter solam humani generis redemptionem, ut jam probatum est.

Addo, incarnationis primò & efficaciter propter solam hominis redemptionem decretæ convenientiam, non minui ex eo quòd idcircò sit bonum occasionatum, sive bonum ortum ex occasione mala & pudenda, & quam Deus nollet esse: peccatum enim fuit occasio purè per accidens incarnationis, nec ullo pacto Deum ad eam volendam movit; sed Deus, peccato absolutè prævisо, ad decernendam incarnationem motus est sola sua misericordia, quæ eò magis commendatur, magisque relucet, quà occasio pejor fuit, magisque pudenda.

Obj. 9. Excellentiæ Christi multùm detrahitur, cùm negatur Christus per se intentus & expetitus fuisse, illique Angeli, quoad suam justificationem & glorificationem, & primi parentes, quoad suam justificationem in statu innocentiæ, subtrahuntur. Ergo, &c. *R.* in nostra sententia nihil excellentiæ Christi detrahi, sed solùm ei subtrahi gloriam accidentalem aliquam,

quam, quam Deus noluit eum habere; in quo non est inconveniens. Et verò gloria accidentalis Christi tanta non est, quanta absolutè potuit esse: nam v. gr: angeli mali redimi potuerunt ex Christi meritis, & Deus potuit creare plures alios mundos, quibus Christus præesset, pluresque alias creaturas, quæ ex meritis ejus redimerentur, vel saltem justificarentur, & glorificarentur: attamen negando malos angelos ex meritis Christi redemptos, aut plures mundos alios creatos esse, &c. nihil propterea detrahitur excellentiæ Christi, sed solùm accidentalis, quam reipsa Deus noluit habere, gloria ei subtrahitur; quod inconveniens non est.

Præterea, Christus nihil in actu secundo meritus est, nisi per omnes actiones suas simul sumptas, & ejus passione, ac morte consummatas, ut Christus ipse significat, Joan. cap. 12. cùm ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Sed meruit omnem gloriam accidentalem, quam habet, vel habiturus est. Ergo omnem gloriam accidentalem, quam habet, vel habiturus est, debet passioni ac morti suæ, adeòque si causa fuit justificationis & glorificationis bonis angelis, & justificationis primis parentibus in statu innocentiæ, pro angelis beatis, & primis parentibus innocentibus passus, & mortuus est, quod est certò falsum. Ergo, &c.

Obj. 10. Ex Trident. sess. 6. cap. 7. Christus est causa finalis nostræ justificationis, adeòque & prædestinationis nostræ, quæ nostræ justificationis causa est. Ergo Christus prius fuit in intentione Dei, quàm hominum prædestinatio, ac proinde & prius quàm peccatum Adami præviśum fuerit. *Resp.* Secundùm Tridentini doctrinam, non Christum, sed gloriam ejus accidentalem esse causam finalem justificationis nostræ, quod verum est, licèt Christus nonnisi post absolutam peccati primi parentis prævisionem decretus fuerit. Deus itaque, præviso Adami peccato, ex affectu efficaci redemptionis humani generis, nihil tamen statuendo in particulari circa homines redimendos, prædefinivit Christum & ejus merita; tum propter prædefinita, & absolutè prævisa Christi merita, efficaciter voluit in particulari justificationem iis omnibus, qui reipsa in tempore justificantur; voluit, inquam, propter gloriam suam, gloriam Christi, & justificandorum salutem, voluntate saltem conditionata intentam.

Obj. denique. Gloria animæ Christi majoris est dignitatis, magisque Deo amabilis, quàm gloria omnium hominum, simul juncta. Ergo dicendum est, gloriam hanc Christi per se magis fuisse à Deo expetitam, quàm gloriam hominum, potiusque ob Christi gloriam homines fuisse prædestinatos, quàm Christum propter gloriam hominum. Ergo, &c.

Resp. In sententia nostra, gloriam hominum affectu simplici & confusè volitam, prius in intentione Dei fuisse, quàm Christum ipsum, ac proinde quàm gloriam animæ illius. At gloria animæ Christi prius in intentione Dei fuit, quàm hominum gloria efficaciter & distinctè volita, & gloria animæ Christi est causa finalis gloriæ hominum, efficaciter & distinctè volitæ; ad quod non requiritur, ut Christus cum suis meritis, ante absolutam prævisionem peccati Adami, decretus fuerit. Ad cujus rei intelligentiam, sit

§. V.

Traditur ordo divinorum decretorum, quantùm ad præsentem materiam pertinet.

INter actus divinos non potest quidem esse prioritas & posterioritas secundùm rem; cùm sint ab invicem & ab essentia divina realiter indistincti, sintque ipsissima essentia, quæ se ipsa, nullo realiter superaddito, intelligit, & vult. At potest dari, & revera datur inter actus divinos prioritas & posterioritas secundùm rationem, cum fundamento in re, quia actus divini æquivalent pluribus actibus realiter distinctis, quorum alii ad existentiam aliorum, præsupponuntur, vel saltem quorum unius objectum præsupponitur objecto alterius.

1. Itaque scientia simplicis intelligentiæ prior est scientia media ratione objecti, quia prius est, actum aliquem creaturæ possibilem esse, quàm esse futuribilem. Item scientia simplicis intelligentiæ prior est scientia media, ratione necessitatis; nam hæc contingens est, illa verò absolutè necessaria. Item scientia simplicis intelligentiæ prior est scientia media in subsistendi consequentia: valet enim: Est scientia media: ergo & scientia simplicis intelligentiæ: at non valet vicissim: Est scientia simplicis intelligentiæ; ergo & scientia media.

2. Scientia simplicis intelligentiæ, & scientia media, priores sunt decretis circa res possibiles, & actus liberos creaturarum: nam scientia simplicis intelligentiæ, & media, ad existentiam decretorum illorum prærequiruntur. Addè decretis illis priores esse ratione necessitatis, & in subsistendi consequentia, ut alibi explicatum est.

3. Decretum aliquod prius est aliqua prævisione absoluta, & aliqua prævisio absoluta prior est aliquo decreto: aliquod enim decretum prærequiritur ad existentiam alicujus prævisionis absolutæ. Sic decretum de producendo mundo, præsupponitur absolutæ prævisioni mundi: Deus enim mundum absolutè prævidet, quia decrevit illum condere. Similiter aliqua prævisio absoluta prærequiritur ad existentiam alicujus decreti: sic prævisio absoluta impœnitentiæ finalis, decreto damnandi præsupponitur: Deus enim decrevit damnare Judam v. gr: quia prævidit absolutè finalem impœnitentiam Judæ. His præsuppositis, hunc actuum divinorum ordinem secundùm diversa signa rationis conformiter ad Scripturam & Patres instituimus.

1. Deus per scientiam simplicis intelligentiæ ab æterno cognovit omnia possibilia, omnesque modos, quibus se ipsum ad extra communicare, & gloriam suam extrinsecam procurare potest.

2. Similiter, per scientiam mediam ab æterno cognovit omnia futuribilia libera, seu quid quælibet creatura libera liberè ageret, si in talibus, vel talibus circumstantiis poneretur.

3. Decrevit hunc mundum producere, & in eo creare Angelos, ad statum supernaturalem elevatos, quorum alios ex pura benignitate ad gloriam, & ad gratias cum assecutione gloriæ infallibiliter connexas, prædestinavit; aliis verò sincerè quidem, sed inefficaciter gloriam voluit, & vi hujus voluntatis, gratias ad assequendam gloriam idoneas præparavit.

Item decrevit in hoc universo creare Adamum in statu innocentiæ, volendo illi sincerè, non tamen efficaciter perseverantiam in hoc statu, & beatitudinem supernaturalem, eique ex mera liberalitate præparando auxilia gratiæ, quibuscum perseverare in statu innocentiæ, & perseverando, beatitudinem consequi posset. Voluit prærereà primum illum hominem constituere caput morale cæterorum omnium ex hominibus possibilibus, qui ab eo posteà per viam naturalem descensuri erant; voluit, inquam, constituere in ordine ad merendum vel demerendum omnibus statum innocentiæ, per observationem, vel transgressionem præcepti de non comedendo fructu scientiæ boni & mali: ita ut illi præceptum observasse, vel violasse, & ita justitiam originalem meruisse vel demeruisse censerentur, prout præceptum illud observasset, vel non observasset Adamus.

Porrò Deus Adamum constituit caput morale aliorum hominum, per viam generationis naturalis ab eo descensurorum, voluntati illius, in ordine ad observationem, vel transgressionem præcepti, pro supremo suo in res omnes dominio, alligando voluntates, non horum determinatè ex hominibus possibilibus (nam Deus pro illo signo rationis, quo Adamum constituit caput morale generis humani, non cognovit, nec cognoscere potuit, quinam determinatè

natè ex Adamo erant descensuri,) sed horum, vel illorum disjunctim ex omnibus possibilibus, ab eo pro tunc distinctè cognitis, prout hi vel illi postea ex Adamo descensuri erant seminaliter.

4. Per scientiam mediam præsciens Deus Adamum, si in talibus circumstantiis sibi relinqueretur, peccaturum, seu præceptum de non comedendo fructu scientiæ boni & mali transgressurum, simulque per scientiam simplicis intelligentiæ prænoscens Adamum, & genus humanum, cum eo lapsum, reparari posse per incarnationem, statuit Adamum sibi relinquere, seu speciale adjutorium, quo à lapsu præservaretur, ei non dare, & sic Adami peccatum, & in Adamo totius humani generis ruinam permittere.

5. Absolutè prævidit Deus Adamum peccaturum, & in eo, ut capite morali, peccaturos quotquot ab eo per generationem naturalem descensuri erant nondùm tamen determinatè, & in particulari hos ab eo descensuros cognoscens, sed tantùm disjunctim hos vel illos ex hominibus passibilibus, quos omnes distinctè, & in particulari congnoscebat.

6. Deus, præviso absolutè peccato, quod futurum erat Adami physicè, & posterorum ejus moraliter, cum debito in posteris contrahendi maculam peccati illius à primo instanti animationis, sola sua misericordia commotus, decrevit efficaciter redimere genus humanum, & quidem modo redemptionis perfectissimo, ad hunc finem decernendo Christum cum suis meritis, inter quæ præcipuum locum tenebat passionis ac mortis acceptatio.

7. Christi decreti ad existentiam merita prædefinita, & quod in illis præcipuum erat, passionis ac mortis ad perfectam redemptionem hominum præordinatam acceptationem absolutè prævidit.

8. Propter merita Christi absolutè futura, & absolutè prævisa, decrevit ipsi Christo gloriam animæ & corporis, nominis exaltationem, & omnem gloriam accidentalem, quam habet, vel habiturus est, cum variis prærogativis, quibus gaudet, ut homo: quales sunt esse hominum prædestinatorum exemplar, legislatorem, judicem vivorum & mortuorum, angelorum & hominum caput, & Regem spiritualem Ecclesiæ, non verò quales sunt, esset Redemptorem, Mediatorem, & Sacerdotem: nam ad hæc Christus ante merita sua absolutè prævisa, & ex solo affectu redemptionis hominum, prædestinatus fuit.

9. Propter eadem Christi merita absolutè prævisa, ut causam meritoriam, & propter gloriam ejus accidentalem, ut causam finalem partialem, ex hominibus naturaliter ab Adamo descensuris, alios ad gloriam prædestinavit, eorum merita & perseverantiam finalem prædefinivit, eisque media congrua præparavit; aliis verò gloriam voluit sincerè quidem, sed non efficaciter, unde præparavit illis auxilia idonea tantùm, & sufficientia, quorum simul abusum occultas unà & justissimas ob causas permittere decrevit.

Porrò, quod hic observandum est, Deus nec statuit, nec statuere potuit pro eodem signo rationis, id quod re ipsa statuit ab æterno de singulis hominibus: sed primò statuit de Adamo, deinde de immediatè ejus posteris, & sic deinceps per sequentia rationis signa de aliis, atque aliis, quos absolutè futuros prævidere non potuit, priusquam statuisset de parentibus illorum, eisque auxilia decrevisset, à quibus dependebat electio conjugii, vel cœlibatus, ab eis facienda; longitudo vel brevitas vitæ, & alia similia ad posterorum propagationem pertinentia: quare Deus ita ab æterno cognovit in particulari illos omnes, qui ex Adamo aliquando descensuri erant; vel sunt: ut tamen omnes non cognoverit pro eodem rationis signo, nec nisi postquam secundùm diversa rationis signa statuit de singulis progenitoribus.

10. Secundùm diversa signa rationis, prout de singulis hominibus statuit, electorum merita cum eorum perseverantia finali reproborum verò demerita, cum eorum finali impœnitentia absolutè prævidit, & sic secundùm diversa signa rationis, electis gloriam per modum mercedis, reprobis verò supplicium æternum destinavit.

ARTICULUS IV.

Aliquot dubia, quæ supersunt, resolvuntur.

Quæres 1. Utrùm Christus venerit in remedium solius peccati originalis? *R.* Christum venisse in remedium peccati originalis, & actualium, nec solùm pro originali, sed etiam pro actualibus passum & mortuum esse.

Est de fide, & expressè asseritur in Scriptura. Nam 1. Joan. c. 1. dicitur: *Sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato.* Et ad Titum c. 2. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Ratio est, quia Christus venit ut perfectus Redemptor & Salvator, atque ut nos ad vitam æternam perduceret, ut testatur ipse Joan. cap. 10. *Veni*, inquit, *ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Ergo Christus vel venit ad tollenda omnia impedimenta vitæ æternæ. Non solùm autem peccatum originale, sed etiam actualia, sunt impedimenta vitæ æternæ. Ergo, &c.

Quæres 2. Utrùm Christus venerit principalius in remedium peccati originalis, quàm in remedium actualium?

R. affirmativè, cum S. Thomas hic qu. 1. art. 4. in O. ubi ait: *Tantò principalius ad alicujus peccati delectionem Christus venit quanto illud peccatum majus est. Dicitur autem aliquid majus dupliciter: uno modo intensivè ..... & per hunc modum majus est peccatum actuale, quàm originale, quia plus habet de ratione voluntarii: alio modo dicitur aliquid majus extensivè ..... & hoc modo peccatum originale, per quod totum genus humanum inficitur: est majus quolibet peccato actuali, quod est proprium singularis personæ; & quantum ad hoc, Christus principaliùs venit ad tollendum originale peccatum, in quantùm bonum gentis divinius & eminentius est, quàm bonum unius.*

Hoc etiam suaderi potest, 1. ex Scriptura quæ peccato Adami præcipuè opponit redemptionem factam per Christum, ut patet ex Apostolo 1. Cor. c. 15. ubi ait: *Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* 2. Ex Parribus qui simpliciter asserunt, Christum venisse, quia Adamus peccavit, vel etiam, Christum venturum non fuisse, si Adamus non peccasset, ut patet ax Articulo præcedenti §. 1.

Quæres 3. Utrùm Christus, vi præsentis decreti, venturus fuisset, quamvis solùm fuisset peccatum originale?

R. affirmativè, & *probatur*, 1. Quia quamvis solum fuisset peccatum originale, mansisset motivum primarium & principale incarnationis, adeòque mansisset motivum sufficienter & efficaciter Deum movens ad incarnationem. Ergo fuisset incarnatio. 2. Christus decretus fuit ratione priùs, quàm prævidèrentur, aut prævideri possent in particulari posteri Adami. Ergo Christus decretus fuit ratione priùs, quàm prævidèrentur, aut prævideri possent ulla peccata actualia; imò priusquam prævideretur, aut prævideri posset peccatum originale, actu contractum à posteris Adami. Ergo Christus venisset, etiamsi nulla essent peccata actualia; imò etiamsi nulli ex posteris Adami contraherent actualem maculam peccati originalis; & ut Christus, vi præsentis decreti, veniret satis fuit Adamum peccasse, & ejus posteros in illo, debitumque proximum contraxisse habendi actualem peccati originalis maculam, à qua si præservati fuissent ex Christi meritis, ut præservari potuerunt, Christus non minùs, ut Redemptor, & occasione lapsus generis humani, venisset, quàm re ipsa venit.

At inquies. Cùm Deus decrevit incarnationem, non

non prævidit absolutè peccata actualia in se, sed ea absolutè prævidit in radice, nempe in rebellione concupiscentiæ, transfundenda in posteros Adami. *R.* ita esse: sed inde sequitur tantùm incarnationem decretam esse non solùm propter peccatum originale, sed etiam propter actualia impedienda, vel tollenda, adeòque Christum venisse non solùm propter peccatum originale, sed etiam propter actualia impedienda, vel tollenda; quòd verum est.

At inquies. Inde sequitur, incarnationem decretam esse, & Christum venisse tam principaliter propter peccata actualia tollenda vel impedienda, quàm propter originale. *R.* neg. *Observa*. 1. Deus prævidit absolutè peccatum Adami, ut capitis moralis posterorum, & in posteris debitum contrahendi peccati illius maculam, quæ secundùm nos, ex parte consistit in rebellione concupiscentiæ, ex qua necessariò necessitate morali secutura erant peccata actualia, nisi impedirentur. 2. Decrevit Christum primariò quidem ad impediendam peccati originalis transfusionem, vel ad illud tranfusum tollendum; secundariò verò ad impedienda, vel tollenda actualia, morali necessitate secutura ex concupiscentiæ rebellione, si non impedirentur. 3. Ex meritis Christi absolutè prævisis auxilia idonea ad vitanda peccata actualia omnia hominibus præparavit, non pro uno & eodem signo rationis, sed pro aliis atque aliis, pro quibus alii atque alii homines determinatè exituri fuerunt.

Christus igitur ut perfectus Redemptor decretus fuit propter originale in se prævisum, & propter actualia in radice prævisa: decretus fuit primariò & principaliter propter originale tollendum, & secundariò propter actualia impedienda, vel, si admitterentur, tollenda. Præviso Adami peccato, Christus cum suis meritis statim efficaciter volitus est ad tollendum peccatum illud: sed quia ita voluit Deus peccatum originale propter Christum tollere, ut tamen rebellionem concupiscentiæ ex eo ortam manere voluerit in hominibus, sive regenerarentur, sive non, Christus secundariò, & quasi ex incidenti, fuit etiam volitus propter actualia ex infausta illa radice pullulatura.

Christus igitur ut perfectus Redemptor, venit non solùm propter originale, sed etiam propter actualia; propter originale primariò; secundariò & ex incidenti propter actualia; venit propter originale impediendum in beata Virgine, & tollendum in cæteris hominibus, quamquam non in omnibus tollatur, ob negligentiam, vel malitiam hominum; & ad actualia, impedienda vel tollenda, quamquam non omnia impediantur, nec omnia admissa deleantur, propter abusum gratiarum: venit, inquam, sic tamen ut vi præsentis decreti venire potuerit propter originale, & actualia efficaciter impedienda, quare vi præsentis decreti venisset Christus, etiamsi neque peccatum Adami ad ullum ex ejus posteris transfusum fuisset, neque ullum actuale peccatum fuisset admissum.

Quæres 4. utrùm Christus vi præsentis decreti venturus fuisset, si peccatum originale non esset? *R.* Christum vi præsentis decreti venturum non fuisse, si Adamus non peccasset, ut caput humani generis, adeòque si sola essent peccata actualia, sive venialia, sive mortalia, etiamsi essent in omnibus naturæ individuis.

Prob. Nam deficiente primariò motivo decreti incarnationis, non esset illud decretum, proindeque nec esset incarnatio vi illius decreti. Atqui in hypothesi facta, primarium motivum præsentis decreti incarnationis deficeret; motivum enim illud fuit remedium peccati originalis, remedium verò actualium fuit tantùm motivum secundarium, & quasi ex incidenti: unde canit Ecclesia: *O certè necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte delendum erat!* Ergo tunc non esset præsens decretum incarnationis, atque adeò nec esset incarnatio vi præsentis decreti.

Dices. Si in omnibus, aut ferè omnibus hominibus essent peccata actualia, quamvis sine originali, fuisset necessitas redemptionis humani generis, ut nunc est. Ergo adhuc fuisset incarnatio. *R.* neg. conseq. Nam fuisset quidem necessitas redemptionis humani generis, sed non illius propter quam principaliter decreta est incarnatio: Deus enim Christum principaliter decrevit propter redemptionem humani generis à peccato originali.

Dices. Apostolus ad Galat. cap. 2. ait de Christo: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*. *R.* sic loqui Apostolum, non ut significet, Christum ita venisse, & mortuum esse pro salute singulorum, ut venturus, & moriturus fuerit etiam pro salute cujuslibet hominis particularis; sed ut significet, incarnationem ita decretam fuisse, & mortem à Christo toleratam pro salute omnium simul, ut tamen singulis prosit, vel saltem prodesse possint incarnatio & mors Christi, perinde ac si Christus pro singulis in particulari venisset, & mortuus esset.

DISPUTATIO VII.

De gratia, de defectibus, & passionibus Christi.

ARTICULUS I.

Utrùm Christus ut homo, sanctus sit sanctitate substantiali.

Responsio I.

CHristus ut homo, sanctus est sanctitate substantiali, propter unionem hypostaticam humanitatis cum Verbo.

Prob. 1. Nam humanitas Christi unita est Verbo formaliter, hoc ipso quòd ei unita est hypostaticè. Ergo humanitas Christi sanctificata est Verbo formaliter, hoc ipso, &c. Conseq. patet. Nam hic unctio & sanctificatio sunt unum & idem. *Prob. ant.* 1. auctoritate Scripturæ: nam Psalmo 44. ad Christum diriguntur hæc verba: *Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis*, (hoc est, præ omnibus Angelis, & hominibus sanctis:) Christus enim hic dicitur unctus præ omnibus aliis sanctis, non solùm propter majorem sanctitatem accidentalem, in majori gratia habituali positam, sed etiam & maximè propter sanctitatem substantialem, quam habet à divinitate Verbi, & qua cæteri omnibus Sanctis, tam Angelis, quàm hominibus infinitè excellit: Christus igitur ex Scriptura, secundùm humanitatem, ipsa Verbi divinitate, mediante unione hypostatica, formaliter unctus fuit.

2. Ex Patribus, pro quibus omnibus hic erunt Gregorius Nazianzenus in oratione quarta de Theologia, ubi de Filio Dei incarnato ait: *Christus verò* (appelatur) *propter divinitatem; ea enim humanitatis unctio est, non actu, ut in aliis, qui christi nuncupantur, sanctificans, sed totius unctionis præsentia*. Et in oratione 2. in Pascha de eodem dicit: *Perfectus autem non modo propter divinitatem, qua nihil perfectius, sed etiam propter divinitatem, divinitate delibutam*.

Sanctus Augustinus, lib. 15. de Trinitate cap. 26. ubi hæc habet: *Manifestiùs de illo* (Christo) *scriptum est in Actibus Apostolorum*. Quoniam unxit eum Deus Spiritu sancto, *non utique oleo visibili, sed dono gratiæ .... nec sanè tunc unctus est Christus Spiritu sancto, quando super eum baptizatum velut columba descendit ... sed ista mystica & invisibili unctione tunc intelligendus est unctus, quando Verbum Dei caro factum est, id est, quando humana natura; sine ullis præcedentibus bonorum operum meritis,*

Dei Verbo est in utero Virginis copulata, ita ut cum illo fieret una persona.

Et sanctus Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 3. *Christi porro*, inquit, *vocabulum personæ esse dicimus, ut quod non unimodè dicatur, sed duplicem naturam significet. Ipse etenim se ipsum unxit, corpus videlicet divinitate sua ungens ut Deus; unctus autem ut homo, quandoquidem ipse & hoc & illlud est. Ut porro humanitatis est divinitas.* Ergo, &c.

Prob. 2. Nam illud est forma, aut quasi forma sanctificans humanitatem Christi, quo formaliter humanitas Christi fit particeps esse divini redditur grata Deo, & sufficienter proportionata ad terminandam supernaturalem Dei amicitiam, jus habet ad æternam beatitudinem, & efficitur impeccabilis. Arqui tale est Verbum respectu humanitatis, hoc ipso præcisè quod est ei unitum hypostaticè: hoc ipso enim se ipsum formaliter etiam physicè communicat humanitati, & humanitas Christi, propter Verbum sibi formaliter communicatum physicè modo illo specialissimo, est Deo gratissima, ad terminandam supernaturalem Dei amicitiam maximè proportionata; item habet jus ad æternam beatitudinem infrustrabile, & est necessariò expers omni peccati, imò & impeccabilis. Ergo revera Verbum, unitum hypostaticè humanitati, est illius forma, vel quasi forma sanctificans, & humanitas formaliter ac immediatè ipso Verbo sanctificatur, adeòque sancta est sanctitate substantiali propter hypostaticam sui unionem cum Verbo.

Obj. 1. Si Verbum uniretur hypostaticè naturæ irrationali, non redderet illam sanctam. Ergo nec sanctam reddit naturam irrationalem, quam assumpsit. *R.* neg. conseq. Nam si Verbum naturam rationalem assumeret, non redderet illam sanctam ea sanctitate, quàm dicimus illud tribuere naturæ rationali, quàm assumpsit; non quia verbum hypostaticè unitum, natum non est sanctitatem illam tribuere, sed quia sanctitatis illius incapax est natura irrationalis: irrationalis enim natura non potest esse grata Deo, ut improportionata ad terminandam amicitiam divinam, & ut incapax æternæ beatitudinis &c. Sanctificaretur tamen à Verbo, alio sanctitatis genere, cujus nimirùm capax est, & quæ reperitur in rebus Deo specialiter dicatis, qualia sunt vasa sacra; atque reperta est in corpore Christi in mortis triduo, propter unionem ejus cum Verbo, etiam pro eo tempore perseverantem.

Obj. 2. Licet omnia attributa divina humanitati assumptæ unita sint, non tamen effectum suum formalem ei communicant: nam intellectio divina non facit humanitatem intelligentem, nec volitio volentem, nec immensitas immensam, nec omnipotentia omnipotentem, &c. Ergo quamvis sanctitas divina unita sit humanitati assumptæ, non ideò reddit eam sanctam substantialiter.

R. neg. conseq. 1. itaque intellectio, & volitio divina, humanitatem, cui uniuntur in Verbo, non faciunt intelligentem, & volentem, quia sunt actus vitales; & actus vitalis effectum formalem sibi proprium tribuit soli principio vitali, à quo realiter, vel virtualiter procedit.

2. Immensitas divina humanitatem, cui unitur in Verbo, non facit immensam, quia non eo ipso, quòd ei unitur, extendit eam ad omnia loca, vel eam formaliter replicat in omnibus locis. 3. Omnipotentia divina humanitatem, cui unitur in Verbo, non facit omnipotentem, quia potentia effectum formalem sibi proprium non tribuit, seu non facit posse, nisi illud, cui intrinseca est, vel per identitatem, vel per informationem, vel per compositionem ut supposito.

4. Humanitas tamen, unita Verbo, sanctificatur substantialiter per sanctitatem Verbi, & omnia alia ejus attributa, quia supposita unione hypostatica, omnia Verbi attributa se habent per modum formæ, formaliter & immediatè humanitati tribuentis effectus omnes formales sanctitatis, hoc ipso, quòd supposita unione hypostatica, per illa formaliter & immediatè participat humanitas esse divinum modo excellentissimo, & longè excellentiori, quam participetur per gratiam habitualem inhærentem.

Obj. 3. Si natura humana uniretur Angelo sancto, non idcircò sanctificaretur ab Angelo. Ergo nec sanctificatur à Verbo, quamvis sit ei unita. *R.* neg. conseq. Disparitas est, quia humanitas Christi, hoc ipso quòd unitur hypostaticè Verbo, per illud formaliter & immediatè participat esse divinum modo excellentissimo. At natura humana, Angelo sancto unita, non hoc ipso esse divinum participaret, quia gratia habitualis, qua natura angelica esset sancta, non esset participatio esse divini, nisi subjecto suo inhæsionis, & subjecto denominationis, ad quòd subjectum inhæsionis pertineret. Sed ad hujus solutionis intelligentiam.

Nota. Si natura humana uniretur naturæ angelicæ, dato quòd hæc unio sit possibilis, nec natura humana respectu angelicæ, nec natura angelica respectu humanæ supposiți rationem haberet, quia neutra haberet rationem totius, sed ex utraque, velut partibus; resultaret aliquod tertium, quod esset totum, ac proinde suppositum respectu utriusque: unde accidentia unius naturæ putà angelicæ, effectus suos formales huic naturæ immediatè tribuerent, & ea mediante, supposito illius, nullatenùs verò alteri naturæ: accidentia enim unius partis effectus suos formales alteri comparti non tribuunt, sed immediatè tribuunt soli parti, cujus sunt accidentia, & ea mediante, soli toti, cujus est pars illa. In facta igitu hypothesi, sanctitas, naturæ angelicæ inhærens, non redderet sanctam naturam humanam, angelicæ unitam, sed immediatè solam naturam angelicam, & ea mediante, solùm utriusque naturæ suppositum.

Fatendum tamen est, quòd ex conjunctione & consortio naturæ angelicæ, refunderetur in naturam humanam dignitas aliqua moralis, & honorabilitas, vel, si vis cohonorabilitas. Ratio est, quia suppositum utriusque naturæ, propter specialem naturæ angelicæ excellentiam, dignum esset speciali honore, in cujus communionem necessariò veniret natura humana, quia cultus & honor qui exhibetur supposito, ad ipsum totum, & omnes ejus partes indivisibiliter terminatur.

Præterea, ex sanctitate naturæ angelicæ resultaret amabilitas aliqua, vel si vis, aliqua coamabilitas in naturam humanam, (nisi tamen ipsa obstaret per malitiam propriam, posset enim peccare, & esse in statu peccati habitualis.) Ratio est, quia sicut homo totus, secundùm corpus scilicet & animam, amari potest, & amatur v. g. propter sapientiam, quæ residet in sola anima; ita in facta hypothesi suppositum utriusque naturæ, totum & secundùm utramque naturam amari posset, & amaretur à Deo propter sanctitatem residentem in sola natura angelica.

Obj. 4. Si humanitas Christi formaliter sancta est per Verbum, cui unitur hypostaticè, non est una, sed duplex causa formalis sanctitatis. Consequens repugnat Concilio Tridentino sess. 6. cap. 7. definienti, unicam esse causam formalem nostræ justificationis. Ergo, &c. *R.* neg. min. Nam Concilium loco laudato loquitur tantùm de causa formali justificationis puri hominis, quàm unicam, eamque nobis adæquatè intrinsecam esse, definivit contra hæreticos, docentes nos justos esse, & Deo gratos partim per justiciam nobis inhærentem, partim per justitiam Christi, nobis à Deo extrinsecè imputatam.

Responsio II.

Sanctitas substantialis, quam humanitati Christi se ipso formaliter & immediatè confert Verbum, est infinita simpliciter in genere sanctitatis participatæ.

Prob. Illud est infinitum simpliciter in aliquo genere, quod in eo superat alia perfectiora & perfectiora in infinitum, ipsum verò ab alio in eodem genere nec

supe-

superatur nec superari potest. Atqui sanctificatio humanitatis Christi per Verbum, superat sanctificationes alias perfectiores & perfectiores in infinitum, per gratias habituales perfectiores & perfectiores in infinitum factas; ipsa verò à nulla alia superatur, aut superari potest in genere sanctificationis participatæ. Ergo sanctificatio humanitatis per Verbum, in genere sanctificationis participatæ, simpliciter infinita est, adeòque, quod idem est, sanctitas substantialis, quam humanitati Christi se ipso formaliter & immediatè Verbum confert, est, &c.

Confirm. 1. Humanitas Christi magis sanctificatur per Verbum, sibi hypostaticè unitum, quàm sanctificaretur per gratiam habitualem, infinitè simpliciter intensam: negari enim non potest, Verbum vim majorem habere ad sanctificandam humanitatem, sibi unitam, quàm haberet gratia habitualis infinitè intensa. Atqui humanitas Christi per gratiam habitualem, infinitè intensam, infinitè simpliciter sanctificaretur in genere sanctificationis participatæ. Ergo à fortiori, in eodem genere per Verbum sibi unitum, sanctificatur infinitè simpliciter.

Confirm. 2. Anima (rationalis scilicet, peccati expers) sancta est quoad omnes effectus sanctitatis, eo ipso quòd per unionem habet gratiam habitualem: quia eo ipso per unionem habet esse divinum imitativum; & anima sancta esset infinitè simpliciter, quoad omnes effectus sanctitatis, eo ipso quòd per unionem haberet gatiam habitualem, infinitè intensam, quis eo ipso per unionem haberet infinitum simpliciter esse divinum imitativum. Ergo similiter humanitas Christi sancta est, quoad omnes effectus sanctitatis, eo ipso quòd per unionem secum habet Verbum, quia eo ipso per unionem secum habet ipsum esse divinum; & sancta est infinitè simpliciter, quoad omnes effectus sanctitatis, eo ipso quòd per unionem secum habet ipsum Verbum; qui eo ipso per unionem secum habet, non aliquam esse divini imitationem, & participationem, sed ipsum esse divinum, quod plus valet ad sanctificandum, quàm imitationes & participationes ipsius perfectiores & perfectiores in infinitum, ut per se clarum videtur.

Obj. 1. Humanitas Christi non est immensa, eo ipso quòd per unionem secum habet immensitatem divinam. Ergo non est sancta eo ipso quod per unionem secum habet sanctitatem Verbi. *R.* neg. conf. Disparitas est, quia ut sanctitas Verbi cum aliis ejus attributis humanitatem Christi sanctificet, etiam infinitè simpliciter in genere sanctificationis participatæ, satis est, quòd Verbum sit illi per unionem realem ac physicam præsens: nam eo ipso humanitas non solùm habet esse divinum per participationem, sed etiam omnes alios effectus formales, quos, & quantos ipsum esse divinum per participationem habitum, natum est tribuere omni naturæ rationali. At ad hoc, ut immensitas divina, ut sic loquar, immensitet, non sufficit, quòd sit præsens per unionem etiam realem & physicam, sed requiritur, ut habeatur per identitatem, quia res non nisi per se ipsam immensa esse potest, sicut non nisi per se ipsam potest esse extensa: nam immensitas est purus modus se habenti extensionis, & res quælibet est essentialiter extensa per entitatem suam.

Obj. 2. Humanitas Christi, ut unita Verbo, sancta est per participationem tantùm: habet enim tantùm per participationem sanctitatem Verbi. Ergo ut unita Verbo, non est infinitè simpliciter sancta. *R.* humanitatem Christi, ut unitam Verbo, sanctam esse per participationem tantùm, eo solùm sensu, quòd non sit sancta à se & per se, sed per aliud ab ipsa realiter distinctum, eique contingenter superadditum, & habere sanctitatem Verbi cum aliis attributis divinis per participationem tantùm, eo solùm sensu, quòd non habeat illa per identitatem, sed per unionem contingentem: unde sequitur tantùm, quòd non sit summè sancta, & in supremo genere sanctificationis, sed in inferiore, nempe in genere sanctificationis participatæ; in quo genere nihilominùs infinitè simpliciter sanctificatur per ipsum esse divinum, quod per unionem hypostaticam participat, quia per illud in hoc genere plus sanctificatur, quàm sanctificaretur per gratiam habitualem intensiorem & intensiorem in infinitum, imò, quàm sanctificaretur per gratiam habitualem infinitè simpliciter intensam; atque insuper tam perfectè sanctificetur per esse divinum, ut nulla alia creatura per illud sanctificari possit perfectiùs, quia nimirùm esse divinum tam perfectè participat, ut à nulla alia creatura possit perfectiùs participari.

At inquies. Si natura angelica uniretur hypostaticè Verbo, perfectiùs ei uniretur, quàm humanitas Christi. Ergo in genere sanctificationis participatæ, magis per Verbum sanctificaretur: quàm humanitas Christi, quæ proinde gratis dicitur infinitè simpliciter per Verbum sanctificari in genere sanctificationis participatæ. *R.* unionem hypostaticam naturæ angelicæ cum Verbo fore perfectiorem materialiter, quia natura angelica Verbo per entitatem perfectiorem uniretur; at non fore perfectiorem formaliter, & in ratione unionis, quia natura angelica per unionem hypostaticam non conjungeretur cum Verbo arctiùs, & intimiùs, quàm humanitas Christi, ficque Verbum non possideret pleniùs ac perfectius, quam Christi humanitas, adeòque nec magis sanctificaretur per Verbum.

Obj. 3. Sanctitas Verbi non potest infinitè sanctificare, nisi habeatur per identitatem. Ergo non sanctificat infinitè humanitatem Christi, à qua habetur per unionem tantùm. *R.* neg. ant. Nam gratia sanctificans, infinitè intensa, infinitè sanctificaret, licèt non per identitatem, sed solùm per unionem haberetur: quidni ergo pariter sanctitas Verbi cum aliis ejus attributis vim habeat infinitè sanctificandi humanitatem Christi, licèt ab ea, non per identitatem, sed solùm per unionem habeatur?

At inquies. Si Verbi sanctitas vim habeat infinitè sanctificandi, etiamsi habeatur per unionem tantùm, per eam humanitas Christi tam sancta est, quàm ipsum Verbum. Falsum conseq. Ergo & ant. *R.* neg. seq. maj. Ratio negandi est, quia sanctitas Verbi, habita solùm per unionem, non habetur optimo modo: quo haberi potest, cùm possit haberi per identitatem, unde habita solùm per unionem, non sanctificat tantùm, quantùm ex se nata est sanctificare: hinc humanitatem Christi solùm sanctificat in genere sanctificationis participatæ, quia ab humanitate Christi habetur solùm per unionem; adeòque non habetur optimo modo, quo haberi potest.

Porrò summè sanctificat Verbum, & in supremo genere sanctificationis, quia ab eo habetur per identitatem, adeòque habetur optimo modo, quo potest haberi; unde tantùm illud sanctificat, quantùm nata est sanctificare. Aliud est de gratia habituali, quæ aliter haberi non potest, quàm per unionem: unde cùm per unionem habetur, optimo modo habetur, quo haberi potest: quare sic habita, tantùm sanctificat, quantùm ex se nata est sanctificare. Sed de præsenti difficultate adhuc infra. Interea ex dictis.

Observa. 1. Humanitatem Christi pulchriorem esse & amabiliorem Deo, quàm creaturas rationales alias, pulchriores ac pulchriores, & amabiliores ac amabiliores Deo in infinitum, per gratiam scilicet habitualem, majorem ac majorem in infinitum: pulchritudo enim & amabilitas humanitatis Christi commensuratur sanctitati ejus substantiali, qua sanctior efficitur, quàm creaturæ rationales aliæ sanctiores ac sanctiores in infinitum per gratiam habitualem, perfectiorem ac perfectiorem in infinitum, imò quàm creaturæ rationales aliæ, sanctæ infinitè simpliciter per gratiam habitualem infinitè intensam.

2. Humanitatem Christi proportionatam esse ad terminandum super naturalem Dei amorem, appretiativum ipsius humanitatis supra creaturas alias rationales, sanctiores ac sanctiores in infinitum per gratiam habitualem, majorem ac majorem in infinitum, immò & suprà creaturas alias rationales, san-

ctas infinitè per infinitam habitualem gratiam: nam appretiabilitas creaturæ sanctæ, relatè ad Deum supernaturali amore amicitiæ diligentem, commensuratur sanctitati creaturæ illius.

3. Humanitatem Christi habere exigentiam superioris ordinis, supremo tamen Dei dominio subordinatam ad habitus supernaturales perfectiores ac perfectiores in infinitum; item habere acceprabilitatem, vel, si vis, jus superioris ordinis, sed subordinatum supremo dominio Dei, ad visionem Dei, intuitivam, perfectiorem ac perfectiorem in infinitum: item habere puritatem & impeccabilitatem simpliciter infinitam in genere puritatis & impeccabilitatis participatæ. Ratio est, quia hæc omnia sunt effectus formales sanctitatis substantialis, quam habet humanitas Christi per Verbum, sibi hypostaticè unitum, & cui proinde commensuratur. Est autem, ut probatum est, simpliciter infinita in genere sanctitatis participatæ. Ergo, &c. Sed ex occasione difficultatis ultimo loco propositæ, sit

Responsio III.

Humanitas Christi per sanctitatem etiam substantialem, quam habet à Verbo formaliter & immediatè, non est tam sancta, quàm ipsum Verbum.

Prob. Nam Verbum sanctum est per se & essentialiter; pulchrum & amabile, operativum actuum divinorum, & beatum per essentiam; dignum amore summo & super omnia absolutè; secundùm se & per essentiam impeccabile. Atqui horum nihil habet humanitas Christi, etiam ut per Verbum formaliter & immediatè sanctificata: nam 1. non est sancta per se & essentialiter, sed tantùm per aliud, & contingenter. 2. Non est sancta necessariò & per essentiam, sed tantùm per unionem, quæ posset non esse. 3. Non est pulchra, & amabilis, operativa actuum divinorum, & beata per essentiam, sed solùm per participationem. 4. Non est digna amore super omia simpliciter & absolutè; nam v. g. amabilior non est humanitate alia unita hypostaticè cum persona aliqua divina, sed solùm digna est amore super omnia secundùm quid, seu super omnia creata alia, non sanctificata eadem substantiali sanctitate Dei.

Obj. 1. Humanitas Christi per illud idem sancta est substantialiter, per quod sanctum est Verbum. Ergo. &c. *R.* neg. cons. Ratio est, quia illud idem, per quod utrumque sanctum est, non communicatur utrique eodem modo; divinitas enim, quæ est illud idem, per quod utrumque sanctum est, communicatur Verbo modo excellentissimo, nempe per identitatem perfectissimam; unde illud summè sanctificat: humanitati verò communicatur modo inferiori, nempe per unionem tantùm; unde illam non sanctificat summè, & in supremo genere sanctificationis, sed in inferiore, nempe in genere sanctificationis participatæ.

Obj. 2. Humanitas Christi tam amabilis est, quàm ipsum Verbum. Ergo, &c. Neg. ant. *Probabis.* Humanitas Christi amabilis est propter eandem bonitatem, propter quam Verbum est amabile, nempe propter bonitatem Dei. Ergo, &c. *R.* neg. conseq. Ratio negandi est, quia bonitas Dei, propter quam humanitas Christi & Verbum sunt amabilia, non tam bona est humanitati Christi, quàm Verbo, eò quòd excellentiori modo communicat se Verbo, quàm humanitati Christi. Bonitas autem, excellentiori modo communicata, meliùs, & amabiliùs efficit id, cui sic communicatur, ut per se clarum est.

Dices. Deus eodem indivisibiliter actu diligit totum Christum, seu Verbum, & humanitatem ejus, & amor ille summus est, & super omnia absolutè. Ergo humanitas Verbi à Deo summè amatur & super omnia absolutè. Ergo tam amatur à Deo, adeòque tam amabilis est, quàm ipsum Verbum. *R.* neg. utramque conseq. Ratio negandi est, quia idem ille indivisibilis actus, quo totus Christus amatur à Deo, non terminatur æqualiter ad Verbum & ad humanitatem ejus, sed est summus & super omnia absolutè respectu Verbi, minor verò respectu humanitatis: sicut idem indivisibilis actus, quo Deus diligit creaturas propter bonitatem suam, non fertur æqualiter ad bonitatem Dei, & ad creaturas, sed est summus respectu bonitatis Dei, minor verò respectu creaturarum.

Dices iterùm. Quando adoratur Christus propter excellentiam Verbi, eadem & æqualis adoratio supremæ latriæ terminatur ad Verbum & ad humanitatem ejus. Ergo quando amatur à Deo totus Christus propter bonitatem Verbi, idem & æqualis amor summus terminatur ad Verbum & humanitatem ejus. *Resp.* neg. consequent. Disparitas est, quia adoratio est cultus exterior, qui toti supposito indivisibiliter redditur: nam cultum exteriorem, quem exhibemus alicui personæ, non possumus ita partiri, ut illius tantùm ad animam v. g. tantùm verò ad corpus terminetur: unde cùm honoris causa assurgimus alicui personæ, toti personæ assurgimus.

Itaque cùm adoratur Christus adoratione supremæ latriæ, hæc adoratio indivisibiliter terminatur ad totum Christum, adeòque ad Verbum & ejus humanitatem, quæ est aliquid substantiale, Verbum integrans in ratione suppositi subsistentis in duplici natura, divina & humana: sed sic terminatur indivisibiliter ad Verbum & humanitatem ejus, ut ad Verbum propter se, & ad humanitatem proprer ipsum Verbum terminetur: quando enim adoro Christum adoratione supremæ latriæ ita Verbo & humanitati ejus volo eundem indivisibiliter cultum externum exhibere, ut tamen cultum illum exhibere velim utrique propter solam Verbi excellentiam, adeòque Verbo propter se, & humanitati propter Verbum: unde sic affectus adorandi ex parte rei volitæ, æqualis est respectu Verbi & humanitatis ejus, ut ex parte modi volendi sit inæqualis: quare cùm adoro Christum, Verbum adorari, & humanitas ejus coadorari dicitur.

Similiter amor quo Deus diligit totum Christum, inæqualis est respectu Verbi & humanitatis ejus. Amor enim est affectus interior, ad bonum tendens, ac proinde magis tendens ad id, quod bonum magis est, minùs verò ad id, quod minùs est bonum, & ita æqualiter tendens ad ea, quæ inæqualiter bonitatem ad amandum moventem participant. Sic v. g. idem amor, quo Deus indivisibiliter totum hominem justum diligit propter gratiam habitualem, fertur inæqualiter ad corpus & animam illius justi. Major enim est respectu animæ, & minor respectu corporis, quia gratia habitualis magis animam perficit, quàm corpus, & ita anima bonitatem & pulchritudinem, qua Deus ad amandum hominem justum movetur, meliùs participat, quàm corpus.

Obj. 3. Si humanitas Christi non sanctificatur summè per Verbum, magis sanctificaretur, si uniretur tribus personis. *Resp.* neg. seq. Nam tres personæ simul non sunt aliquid intensivè melius, sanctius, & amabilius, quàm Verbum solùm, adeòque humanitas, solo Verbo unita, tam est intensivè bona, sancta, & amabilis, quàm si esset unita tribus personis. Item divinitas, quæ est sanctitas substantialis humanitatis, tam perfectè communicatur humanitati per unionem hypostaticam cum solo Verbo, quàm communicaretur per unionem hypostaticam cum tribus personis. Ergo tam intensivè sanctificat humanitatem hypostaticè unitam soli Verbo, quàm sanctificaret hypostaticè unitam tribus personis.

ARTICULUS II.

Utrùm Christus, ut homo, sanctificetur etiam accidentaliter per gratiam habitualem.

Responsio.

CHristus, ut homo, habet gratiam habitualem, ac proinde ut homo, fuit etiam sanctus sanctitate accidentali per gratiam habitualem.

Ita

Ita S. Thomas hìc quæst. 7. art. 1. in O. & cum eo Scholastici omnes. Ratio autem, secundùm principia nostra, efficax est; quia, ut suo loco probavimus, gratia habitualis non distinguitur realiter ab habitu supernaturali charitatis; & supernaturalis eadem qualitas, quatenùs est excellentissima quædam naturæ divinæ participatio, reddens animam, cui inhæret, Deo gratam & amabilem, proportionatam supernaturali amicitiæ Dei, &c. est gratia habitualis; & est habitus charitatis, quatenus reddit animam, cui inhæret, intrinsecè & permanenter habilem ad exercendos actus amoris Dei super omnia. Atqui humanitas Christi habet supernaturalem habitum charitatis: est enim intrinsecè & permanenter habilis ad diligendum Deum super omnia, nec talis est, aut esse potest per unionem hypostaticam, vel etiam per divinitatem, sibi unione illa communicatam, ut per se clarum est. Ergo, &c.

Quæres 1. Quare & quando gratia habitualis infusa fuerit animæ Christi?

Resp. 1. Gratia habitualis infusa fuit animæ Christi propter sanctitatem substantialem, quam habet formaliter, & immediatè à Verbo sibi unito: nam supernaturalis habitus charitatis animæ Christi infusus fuit propter ejus exigentiam; sed hanc exigentiam habuit formaliter à sanctitate substantiali, quam habet formaliter, & immediatè à Verbo sibi unito. Ergo, &c.

Resp. 2. Gratia habitualis infusa fuit animæ Christi à primo instanti creationis ejus: nam gratia habitualis infusa fuit animæ Christi intuitu sanctitatis substantialis, ut modò dictum est. Ergo anima Christi eodem instanti accepit gratiam habitualem, quo sanctitatem substantialem: sed sanctitatem substantialem accepit in primo instanti creationis suæ. Ergo, &c. *Nota*. Divinitas dupliciter se habet ad gratiam habitualem Christi. 1. Enim se habet ad illam ut forma, vel quasi forma exigitiva illius, sub quo respectu est sanctitas substantialis Christi. 2. Habet se ad illam ut principium illius effectivum, quo modo habet se ad omnia alia opera ad extra.

Quæres 2. Utrùm gratia habitualis animæ Christi infusa, actu sit infinita?

Resp. Gratia habitualis actu infinita, vel possibilis est, vel non. Si primum, Christus habet gratiam habitualem actu infinitam. Si secundum, ut probabilius est, & ut probabilius hìc tenemus, Christus habet gratiam habitualem finitam simpliciter.

Quæres 3. Utrùm gratia habitualis, animæ Christi infusa, potuerit augeri?

Resp. 1. Gratia habitualis infusa animæ Christi, augeri potuit de potentia absoluta: illam enim gratiam augeri non repugnat ex parte ipsius, cùm sit simpliciter finita; nec ex parte subjecti, cùm anima Christi capacitatem habeat obedientialem ad gratiam intensiorem, & intensiorem in infinitum. Quare si gratia habitualis data est Christo in tali mensura, seu tanta, & non major; non sic data est, quia major dari non potuit, aut quia anima Christi non fuit capax majoris gratiæ, aut quia sanctitas substantialis Christi exigebat gratiam tantæ intensionis, & non majoris; sed quia cùm non potuerit dari actu infinita, Deus dare voluit in tali mensura, & non in alia.

Resp. 2. Gratia habitualis infusa animæ Christi, augeri non potuit de potentia ordinaria: nam quod Deus statuit non augeri, augeri non potest de potentia ordinaria. Sed Deus statuit non augeri gratiam habitualem Christi, & statim propter sanctitatem substantialem ei à primo instanti conceptionis totam gratiam habitualem dedit, quam ei dare decreverat. Ergo, &c.

Quæres 4. Utrùm Christus ut homo, habuerit plenitudinem gratiæ?

Resp. Christus ut homo, habuit triplicem plenitudinem. Nam 1. habuit plenitudinem divinitatis: divinitas enim se totam humanitati Christi communicavit per unionem hypostaticam. 2. Habuit plenitudinem sanctitatis substantialis: nam humanitas Christi, ut probatum est, per divinitatem sibi communicatam sanctificata est infinitè in genere sanctificationis participatæ. 3. Habuit plenitudinem sanctitatis accidentalis: Christus enim ut homo, abundavit gratia habituali, & aliis donis supernaturalibus.

Quanta porrò fuerit hæc abundantia, certò definiri non potest. Pro indubitato tamen statuendum est, humanitati Christi infusam esse gratiam habitualem, cum aliis supernaturalibus donis, quæ esset in æstimatione morali, alicujus saltem momenti, respectivè, 1. ad sanctitatem substantialem, propter quam humanitas Christi digna erat gratia habituali, aliisque donis supernaturalibus, intensioribus, ac intensioribus in infinitum. 2. Ad amorem benevolentiæ, super omnia alia creata appretiativum, quo Deus humanitatem Christi prosequitur. 3. Ad infinitam excellentiam suppositi, nempe Verbi, cujus est hæc humanitas; imò & ad infinitam dignitatem ac munificentiam Dei Patris, unigenitum, quem super omnia absolutè, ac summè diligit, Filium in ipsius humanitate gratificantis: ex quibus facilè conjicimus, gratiam habitualem, & alia dona, Christo ut homini infusa, secundùm intensionem longè superare gratiam habitualem, & alia dona supernaturalia omnium hominum & angelorum sanctorum, simul sumptorum.

Quæres 5. Utrùm plenitudo gratiæ sit propria Christi, ita ut nullus alius præter ipsum habeat, vel habuerit gratiæ plenitudinem?

Respondet S. Thomas hìc quæst. 7. art. 10. in O. *plenitudinem gratiæ posse attendi dupliciter: uno modo ex parte ipsius gratiæ, alio modo ex parte habentis gratiam. Ex parte quidem ipsius gratiæ, dicitur esse plenitudo gratiæ, ex eo quòd aliquis pertingit ad summum gratiæ, & quantum ad essentiam, & quantum ad virtutem, quia scilic. habet gratiam & in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus: & talis gratiæ plenitudo est propria Christo. Ex parte verò subjecti gratiam habentis, esse dicitur gratiæ plenitudo, quando quis habet plenè gratiam secundum suam conditionem, sive secundùm intentionem* (Dei) *prout in eo est intensa gratia usque ad terminum præfixum à Deo .... sive etiam secundùm virtutem, in quantùm scilicet habet facultatem gratiæ ad omnia, quæ pertinent ad suum officium, sive statum ..... & talis gratiæ plenitudo non est propria Christo, sed communicatur aliis per Christum.*

Plenitudo gratiæ, hoc secundo modo sumpta, fuit in B. Virgine, ut ait sanctus Doctor ad primum: *Dicendum*, inquit, *quòd beata Virgo dicta est plena gratia, non ex parte ipsius gratiæ, quia non habuit gratiam in summa excellentia, qua potest haberi, nec ad omnes effectus gratiæ; sed dicitur fuisse plena gratia, per comparationem ad ipsam: quia scilicet habebat gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem erat electa à Deo, ut esset scilicet Mater Unigeniti ejus.*

Similis plenitudo gratiæ fuit quoque in Stephano Protomartyre, ut observat ibidem sanctus Doctor: nam sic prosequitur: *Similiter Stephanus dicitur plenus gratia: quia habebat gratiam sufficientem ad hoc, quòd esset idoneus minister; & testis Dei, ad quod erat electus.* Nec solùm in Stephano plenitudo illa reperitur, sed etiam in aliis, ut in Apostolis, & aliis Sanctis, in quibus tamen omnibus, ut hìc notat S. Thomas, non est eadem, & æqualis: *Harum*, inquit, *plenitudinum una est plenior altera, secundum quod aliquis est divinitus præordinatus ad altiorem, vel inferiorem statum.*

Quæres 6. Utrùm Christus, ut homo, habeat amorem Dei actu infinitum?

Resp. Non habere, cùm non habeat charitatem infinitam, sed finitam in intensione. Attamen quia charitas habitualis, quam habet Christus, superat in intensione habitus charitatis omnes omnium hominum

num & angelorum, collectivè sumptos, Christus, ut homo, intensiùs diligit Deum, quàm homines & angeli omnes simul sumpti, cùm semper tam intensè, quàm potest, operetur.

Quæres 7. Utrùm Christus, ut homo, habuerit virtutes?

Nota. Virtutes duplicis generis sunt: nam aliæ dant simpliciter posse: unde se habent ad modum potentiarum, nec possunt acquiri per actus repetitos; & ideò dicuntur per se infusæ, quia aliter quàm per infusionem haberi non possunt. Aliæ verò non dant posse simpliciter, sed tantùm posse faciliùs, & per actus repetitos acquiri possunt: unde dicuntur acquisitæ. Quòd si quando à Deo infundantur, dicuntur infusæ per accidens. Hoc supposito,

Resp. 1. Christus, ut homo, omnes habet virtutes per se infusas, tum theologicas, tum morales, excepta fide, & fortasse etiam pœnitentia. Ratio est, quia Christus, ut homo, fuit intrinsecè & permanenter habilis ad exercendos actus virtutum omnium supernaturalium, qui non habent imperfectionem aliquam, cum statu unionis hypostaticæ repugnantem. Atqui tales sunt virtutum omnium supernaturalium actus, excepto actu fidei, & fortasse actu omni pœnitentiæ. Ergo, &c.

Dixi 1. Excepto actu fidei: nam actus fidei est assensus obscurus, datus propter revelationem obscurè cognitam. Atqui assensus obscurus, & revelatio obscurè cognita, statui unionis hypostaticæ repugnant. Ergo actus fidei cum unione hypostatica repugnat, Ergo Christus, ut homo, non habuit actum fidei, adeòque nec fidei habitum, utpotè inutilem.

Rectè tamen dicitur Christus, ut homo, habere supernaturalem habitum piæ credulitatis, quæ nihil aliud est, quàm voluntas se submittendi Deo obscurè revelanti. Hanc autem voluntatem haberi à Christo, ut homine, nihil vetat, & apertè significat S. Thomas hìc qu. 7. art. 3. in O. in resp. ad 2. ubi ait: *Meritum fidei consistit in hoc, quod homo ex obedientia Dei assentit illis, quæ non videt .... obedientiam autem ad Deum plenissimè habuit Christus.*

Dixi 2. Excepto fortasse omni actu pœnitentiæ: nam si per actum omnem pœnitentiæ non possumus versari, nisi circa peccata propria, omnis actus pœnitentiæ repugnabat Christo, utpotè impeccabili: at fortasse nullus actus pœnitentiæ versari potest, nisi circa peccata propria. Ergo, &c.

Dices. Saltem Christus non habuit supernaturalem habitum spei. *Resp.* neg. Nam ille habitus inutilis non fuit in Christo: potuit enim Christus exercere actus aliquos habitus supernaturalis spei, licèt non potuerit omnes. Pro quo,

Nota. Spei theologicæ actus quadruplex est circa Deum, & visionem ejus intuitivam, nempe amor, desiderium, spes, & gaudium. Christus autem, ut homo, non potuit quidem habere actus desiderii & spei circa Deum possidendum, & visionem qua possidetur; quia non desideramus, nec speramus, nisi bonum abtens; & Christus à primo instanti conceptionis, Deum per visionem possedit: at potuit habere, & habuit actus amoris & gaudii circa Deum possessum, & visionem qua possidetur, quia & amavit, amore scilicet concupiscentiæ, Deum quem possidebat, ut summum bonum suum, & ipsam visionem, ut id quo summum bonum suum possidebat. Item gavisus est Deo amato, & possesso, ejusque amore & possessione.

Resp. 2. Christus, ut homo, habuit etiam virtutes, quæ dicuntur acquisitæ, & habuit per infusionem à primo instanti conceptionis suæ. Non enim solùm potuit exercere virtutum omnium actus, non habentes imperfectionem, cum statu unionis hypostaticæ repugnantem, sed etiam facilè potuit. Ergo non tantùm habuit habitus, quibus posset, sed etiam habitus, quibus facilè posset actus illos exercere. Præterea, quòd habuerit à primo instanti conceptionis suæ, probatur, ex eo, quòd à primo illo instanti totam facilitatem habuit, quam in toto vitæ mortalis decursu per actus suos acquirere potuisset: hoc enim exigebat ejus dignitas.

Quæres 8. Utrùm Christus, ut homo, habuerit dona Spiritus sancti?

Nota. Septem sunt Spiritus sancti dona, quorum quatuor ad intellectum pertinent, nempe sapientia, scientia, intellectus, & consilium: tria verò alia pertinent ad voluntatem, nempe timor, pietas, & fortitudo. Hoc supposito,

Resp. Christus, ut homo, habuit dona omnia Spiritus S., ut probatur, 1. Ex Scriptura. Nam Isaias cap. 11. dicit de Christo: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* 2. Ex S. Thoma hìc quæst. 7. art. 5. in O. ubi sic argumentatur: *Dona propriè sunt perfectiones quædam potentiarum animæ, secundum quod sunt natæ moveri à Spiritu sancto. Manifestum est autem, quòd anima Christi perfectissimè à Spiritu sancto movebatur: secundum illud Luc. 4.* Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Jordane, & agebatur à Spiritu in desertum: *Unde manifestum est, quòd in Christo fuerint excellentissima dona.* Quod etiam demonstratur ex eo quòd Christus, ut homo, fuerit excellentissimè sanctus.

Dices. Non fuit timor Dei in Christo. *Resp.* Non fuisse in Christo timorem servilem, sed filialem, qui fuit affectus quidam reverentiæ, conceptus ex consideratione infinitæ majestatis divinæ: *Dicendum*, inquit S. Thomas hìc quæst. 7. art. 6. in O. *quòd in Christo fuit timor Dei, non quidem secundum quod respicit malum separationis à Deo per culpam; neque etiam secundum quod respicit malum punitionis pro culpa; sed secundum quod respicit ipsam divinam eminentiam, prout scilicet anima Christi quodam affectu reverentiæ movebatur in Deum, à Spiritu S. acta: Unde Hebr. 5. dicitur, quòd in omnibus exauditus est pro sua reverentia: hunc enim affectum reverentiæ ad Deum Christus, secundum quòd homo, præ cæteris habuit pleniorem;* & ideò ei attribuit Scriptura plenitudinem timoris Domini.

Quæres 9. Utrùm Christus, ut homo, habuerit gratias gratis datas.

Nota. Gratiæ gratis datæ novem sunt, nempe sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, & interpretatio sermonum. Hoc supposito,

Resp. Christus, ut homo, habuit, & quidem in excellentissimo quodam gradu, gratias omnes gratis datas. Quod sic probat sanctus Thomas hìc qu. 7. art. 6. in O. *Gratiæ gratis datæ ordinantur ad fidei & spiritualis doctrinæ manifestationem. Oportet autem eum, qui docet, habere ea, per quæ sua doctrina manifestetur; aliàs sua doctrina esset inutilis. Spiritualis autem doctrinæ & fidei primus, & principalis Doctor est Christus..... unde manifestum est quòd in Christo excellentissimè fuerunt omnes gratiæ gratis datæ, sicut in primo, & principali fidei Doctore.*

Dices 1. Christus non habuit fidem. *Resp.* disting. Non habuit fidem theologicam, quæ consistit in assensu obscuro, propter revelationem obscurè propositam, & cognitam, C. Non habuit fidem, quæ est gratia gratis data, N. Nam hæc fides aliud nihil est, quàm facultas res fide divina credendi, accommodatè proponendi ad captum omnium, etiam rudiorum; quam facultatem, & quidem in excellenti gradu, proculdubio Christus habuit.

Dices iterum. Saltem Christus non habuit prophetiam. *Resp.* Hoc esse falsum, ut patet ex Scriptura, in qua Christus vocatur Propheta: nam de eo dicitur, Deuteron. cap. 18. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus.* Et Luc. cap. 7. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Ratio autem est, quia prophetia, ut sic, nullam involvit imperfectionem: nam, ut

observat S. Thomas hic quæst. 7. art. 8. *De ratione prophetiæ non est ænigmatica cognitio ; adeòque de ratione prophetæ non est, ut obscurè cognoscat : sed prophetiæ* (ut ait S. Doctor ad 2. *est eorum, quæ sunt procul à communi hominum sensu, cum quibus propheta conversatur, & communicat in statu viæ.*

Dices 3. Christus non habuit donum linguarum ; nunquam enim tali dono usus est. *R.* neg. Christus enim in hac parte inferior non fuit Apostolis, quos certum est habuisse donum linguarum. Porrò hoc donum non inutiliter habuit Christus, licèt forasse eo nunquam usus sit : sicut non inutiliter habitum habet is, qui eo non utitur, quando opportunum non est, ut observat Sanctus Thomas hic quæst. 7. art. 7. ad 3.

ARTICULUS III.

Proponuntur dubia de defectibus Christi, & solvuntur.

QUæres 1. Utrùm Christus assumpserit omnes defectus corporis.

R. 1. Christus assumpsit omnes defectus corporis, qui toti humanæ naturæ communes sunt, quales sunt fames, sitis fatigatio, passibilitas, & mors. Constat ex Scripturis in quibus Christus legitur esuriisse, sitivisse, fatigatus esse ex itinere, passus esse, & à Judæis occisus. Ad hoc etiam pertinet illud Isaiæ c. 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.*

Porrò defectus illos, toti humanæ naturæ communes à Christo assumi debuisse, debito scilicet convenientiæ & congruitatis, S. Thomas hic art. 1. in O. probat triplici ratione : *Primò quidem, quia ad hoc Filius Dei, carne assumpta, venit in mundum, ut pro peccato humani generis satisfaceret. Unus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam in se suscipit. Hujusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, sitis, & hujusmodi, sunt pœna peccati, quod est in mundum per Adam introductum ..... Unde conveniens fuit, quantum ad finem incarnationis, quòd hujusmodi pœnalitates* (Christus) *in nostra natura susciperet vice nostra. Secundò, propter fidem incarnationis adstruendam : cum enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout hujusmodi corporalibus defectibus subjacet, si sine his defectibus Filius Dei humanam naturam assumpsisset, videretur non fuisse verus homo, nec veram carnem habuisse ..... Tertiò, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerando.*

R. 2. Christus non assumpsit defectus particulares corporis, quales sunt morbi, vel deformitates. Ita D. Thomas hic quæst. 14. art. 4. in O. ubi sic ratiocinatur : *Quidam defectus sunt, qui non consequuntur communiter totam humanam naturam, propter peccatum primi parentis, sed causantur in aliquibus hominibus ex quibusdam particularibus causis sic lepra, & morbus caducus, & alia hujusmodi. Qui quidem defectus quandoque causantur ex culpa hominis, putà ex inordinato victu : quandoque autem ex defectu virtutis formativæ. Quorum neutrum convenit Christo : quia & caro ejus de Spiritu sancto concepta est, qui est infinitæ sapientiæ & virtutis, errare & deficere non potens : & ipse* (Christus) *nihil inordinatum in regimine suæ vitæ exercuit.* Adde defectus illos particulares à Christo assumi necessarium non fuisse ad hoc, ut aut sufficienter satisfaceret pro peccatis hominum, aut fidem incarnationis astrueret, aut denique sufficientissima nobis patientiæ exempla exhiberet.

Obj. Tertullianum in libro de carne Christi, ubi cap. 9. docet, Christum fuisse vultu & corpore deformem. *R.* hic Tertullianum, cùm probare vellet, corpus Christi non fuisse ex materia cœlesti conflatum, pro nativa sua duritie excessisse, prætensamque Christi deformitatem non ostendere ex constanti aliqua traditione, aut alio aliquo firmo argumento, sed levi admodùm & contemnenda conjectura, sumpta ex eo quòd Judæi Christum contempserint, & contumeliis affecerint, ipsumque milites in passione conspuerint. Verba ejus sunt : *Notaretur carnis in illo* (Christo) *novitas miraculo habita, sed carnis terrenæ non mira conditio, ipsa erat quæ cæteras ejus miranda faciebat, cùm dicerent* : Unde huic doctrina, & signa ista ? *Etiam despicientium formam ejus hæc erat vox. Adeò nec humanæ honestatis corpus fuit, nedum cœlestis claritatis. Tacentibus apud nos quoque prophetis de ignobili aspectu ejus, ipsæ passiones, ipsæ contumeliæ loquuntur. Passiones quidem humanam carnem, contumeliæ verò inhonestam probavere. An ausus esset aliquis ungue summo perstringere corpus novum, ullam sputaminibus contaminare faciem, nisi merentem ?* Quasi verò Judæi crebris, licet æquissimis Christi reprehensionibus exacerbati, æmulatione ac invidia perciti, à dæmone impulsi, hominem vultus ac corporis decore spectabilem spernere, conspuere, & alapis cædere non potuerint !

Longè ergo rationabiliùs ac veriùs de Christo sentit Chrysostomus hom. 28. in Matth. ubi hæc habet : *Repellebat* (Christus) *turbam, quoniam erant ei affixi non pauci, amantes, admirantesque ipsum, videreque ipsum semper cupientes. Et certè quis ab authore talium signorum non invitus recederet ; aut quis vel faciem solam aspicere, eosque ipsum ex quo divina præceptorum instituta profluebant, ingenti desiderio non arderet ? Nam ut in faciendis erat mirabilis, sic visu gratiosissimus traditur fuisse, idque ipse propheta significans, multò ante clamaverat : Speciosus pulchritudine super filios hominum.*

Christum speciosum fuisse, probat Chrysostomus. 1. Ex eo, quòd turbæ vix paterentur se ab eo divelli. 2. Ex traditione, de qua, cùm ipse Syrus esset ; meliùs instrui potuit, quàm Tertullianus. 3. Ex David, cujus hæc verba Psalmo 44. *Speciosus forma præ filiis hominum*, non tam de Salomone, quàm de Christo, cujus figura fuit Salomon, etiam litteraliter, proculdubio intelligi possunt & debent. Quare prophetas omnes de Christi pulchritudine tacuisse, immeritò Tertullianus scripsit.

His adde, nullam convenientem assignari posse causam, cur Christus corporis & vultus deformitatem assumere voluerit. Et verò hoc neque ad satisfaciendum Deo pro hominibus, neque ad probandam carnis assumptæ veritatem, neque ad danda hominibus virtutum exempla, proprer quas rationes, communes toti humano generi defectus à Christo assumpti dicuntur, necessarium fuit, aut etiam conveniens.

At inquies. Isaias de Christo loquens c. 53. dicit : *Non est species ei, neque decor.* Ad hoc respondet Chrysostomus hom. citata : nam post verba, quæ proximè retulimus, sic continuò prosequitur : *Quod autem dicit Esaias, Non habebat speciem, neque pulchritudinem, aut quoniam ad deitatis suæ ineffabilem gloriam, aut quoniam passionis cruentam deformationem, & lividos tumores respexit, id ita dixit : vel etiam quia tenui eum victu & vestitu usurum significare voluit.* Consule Nicephorum lib. 1. historiæ ecclesiasticæ c. 40. ubi divinam oris corporisque figuram ac formam Salvatoris nostri Jesu Christi ex veterum traditione graphicè describit.

Tres hic responsiones affert Chrysostomus, quarum secundam aliis duabus facilè anteponimus, utpote veriorem, & contextui magis conformem. Loquitur ergo Isaias de cruenta deformatione, quæ Christo in passione contingit ex crudelitate Judæorum, non verò de deformitate aliqua vultus & corporis, quam Christus antea habuerit, quamque re ipsa Christum non habuisse, juvat adhuc hoc demonstrare argumento. Si Christus vultu & corpore deformis fuit, deformitatem hanc vel habuit, antequam nasceretur, ita ut cum ea natus sit ; vel eam postea tantùm contraxit. Neutrum dici potest. Non primum : nam si cum ea deformitate natus est, illam habuit ex defectu virtutis formatricis : cum enim deformitas vultus &

cor-

corporis consistat in carentia debitæ proportionis, vel compositionis partium, in utero materno aliunde, quàm ex defectu virtutis formatricis contrahi non potest. Atqui Christus in utero materno nullum corporis defectum contrahere potuit ex defectu virtutis formatricis, quia ut ait S. Thomas: *Caro ejus de Spiritu sancto concepta est, qui est infinitæ sapientiæ & virtutis, errare & deficere non potens.* Ergo, &c.

Non etiam secundum: nam si Christus, postquam natus est, aliquam vultus & corporis deformitatem contraxit, contraxit vel ex morbo, vel ex intemperantia, vel denique, ex alio aliquo casu. Atqui nihil horum dici potest. Non primùm: Christum enim aliquando morbo laborasse, numquam auditum est. Non etiam secundum: nam, ut dicit S. Thomas, *nihil inordinatum in regimine suæ vitæ exercuit.* Non denique tertium: nam quis esset ille casus?

At inquies adhuc. Christus deformitatem vultus & corporis non contraxit quidem ex culpa, aut necessitate aliqua, sed voluntariè assumpsit. *R.* Quærendo quare assumpsisset: nam deformitas illa ad finem incarnationis nec necessaria fuit, nec utilis, sed potiùs fuit contraria: Christus enim venit, ut homines doceret, illos ad amorem sui alliceret, illis virtutum omnium exempla præberet. Ad hæc autem omnia quid conferre potuit vultus ac corporis deformitas? E contrà verò quantùm ad hæc omnia conferre potuit oris dignitas, & majestas totiùs corporis: hæc enim auditorium reverentiam conciliant, amorem accendunt, virtutem amabilem efficiunt, & ad imitandum provocant, ut certa docet experientia.

At inquies denique. Filius Dei deformitatem vultus & corporis assumere voluit ad majorem sui depressionem, & ut se hominibus contemptibilem exhiberet, ad majus humilitatis & patientiæ exemplum. *Resp. ad primum*, majori illa depressione opus non fuisse, cùm Filius Dei semetipsum etiam exinaniverit, assumendo naturam humanam cum defectibus toti humano generi communibus, ut expressè ait Apostolus in epist. ad Philip. cap. 2. *Resp. ad secundum*, Christum debuisse, se non contemptibilem, sed venerabilem hominibus exhibere, cùm venerit ut Magister, Doctor, Legislator, & Rex, non quidem temporalis, sed spiritualis. Quantùm autem eum, qui talibus gaudet prærogativis, vultus dignitas & majestas corporis deceant, quis ignorat? Fatendum igitur est, aptissimam in Christo membrorum omnium proportionem, ac consentionem extitisse cum incredibili venustate, quam tamen Christus, quoad vitam vixit mortalem, tantùm temperavit, quantùm postulabat status viatoris.

Quæres 2. Utrùm in Christo fuerit peccatum?

Resp. 1. In Christo non fuit peccatum originale, ut patet ex Luc. cap. 1. ubi dicitur: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ratio autem est, 1. quia in illis tantùm est peccatum originale, qui seminaliter descendunt ab Adamo: at non sic ab Adamo descendit Christus, cùm de Spiritu sancto conceptus fuerit; & cùm Apostolus, Rom. cap. 1. loquens de Christo, ait: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem;* per to *ex semine*, idem significatur ac per to ex stirpe & progenie. 2. Christus à primo instanti conceptionis suæ sanctus fuit sanctitate, tum substantiali, tum accidentali, ut probatum est. Ergo, &c.

Resp. 2. In Christo non fuit peccatum actuale, ut patet ex Scriptura: nam de eo dicitur, Hebr. cap. 4. *Tentatum autem per omnia pro similitudine, absque peccato.* Et 1. Petr. cap. 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Ratio est, quia Christus fuit omninò impeccabilis, de quo infra. Utramque responsionem probat S. Thomas hìc qu. 15. art. 1. in C. in hunc modum: *Christus suscepit defectus nostros, ut pro nobis satisfaceret, & ut veritatem humanæ naturæ comprobaret, & ut nobis fieret exemplum virtutis: secundum quæ tria manifestum est, quòd defectum peccati assumere non debuit. Primò quidem, quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem, quin imò virtutem satisfactionis impedit.... Similiter etiam ex peccato non demonstratur veritas humanæ naturæ, quia peccatum non pertinet ad humanam naturam, cujus Deus est causa..... Tertiò quia peccando, exemplum virtutis præbere non potuit; cùm peccatum contrarietur virtuti.*

Dices. Apud Davidem Psal. 21. Christus ipse dicit: *Deus Deus meus..... quare me dereliquisti? Longe à salute mea verba delictorum morum. R.* Christum loqui de delictis hominum, quæ vocat sua, quia ea in se susceperat, juxta illud, 1. Petr. cap. 2. *Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.*

Quæres 3. Utrùm in Christo fuerit fomes peccati?

Resp. 1. Non fuit fomes, seu concupiscentia actualis in appetitu materiali Christi: nam in appetitu materiali fomes actualis est actualis motio ad sensibile turpe & illicitum, rationem præveniens, & ad peccatum alliciens. Atqui talis motio non fuit in appetitu materiali Christi. 1. Enim est per se indecens, & repugnans rationi. 2. Est in aliis hominibus propter peccatum originale, quo Christus caruit. 3. Non est utilis ad redemptionem hominum, sed potiùs illi per se contrariatur. 4. Est contra perfectionem sanctitatis participatæ, quam tamen in Christo probatum est tantam fuisse, quanta potest esse. 1. Cùm in Christo nullus fuerit motus indeliberatus, si talis motio fuit in Christo, in eo deliberata fuit, adeòque peccatum: nullum autem peccatum fuit in Christo. Ergo, &c.

Resp. 2. Non fuit in appetitu materiali Christi fomes seu concupiscentia habitualis: nam in appetitu materiali fomes habitualis nihil aliud est, quàm ipse appetitus materialis, qua pronus est, & proximè expeditus ad motiones circa sensibilia turpia & illicita, rationem prævenientes, & ad peccatum allicientes. Atqui talis pronitas appetitus materialis non fuit in Christo: repugnat enim rationi perfectissimæ sanctitatis participatæ, qualem habebat Christus. Præterea, utilis non est ad finem redemptionis, sed potiùs illi per se contraria, ut de fomite actuali dictum est. Ergo, &c.

Resp. 3. Similiter non fuit fomes actualis, neque habitualis in intellectu & voluntate Christi: nam 1. intellectus Christi non habuit actus indeliberatos erroris, nec ad hujusmodi actus pronus fuit: utrumque enim repugnat rationi perfectissimæ scientiæ, qualem Christus habuit. 2. Voluntas Christi non habuit motiones indeliberatas odii, superbiæ, invidiæ, &c. nec prona fuit ad actus hujusmodi: nam utrumque repugnat rationi perfectissimæ sanctitatis participatæ, qualem habuisse Christum, demonstratum est.

Quæres. Utrùm in Christo fuerit ignorantia?

Resp. In Christo ignorantia non fuit; quòd sic probat S. Thomas hìc quæst. 15. art. 3. in C. *Sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scientiæ. Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Unde sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.*

Obj. S. Damascenus lib. 3. Orthodoxæ fidei cap. 21. de Verbo dicit, quòd ignorantem & servilem naturam assumpserit. *Resp.* S. Damasceni sensum esse, quòd Verbum assumpserit naturam, quæ de se, & in aliis hominibus ignorans est. Verba ejus sunt: *Scire operæ pretium est Christum ignoratione quidem laborantem, ac servam naturam assumpsisse. Hominis enim natura Dei conditoris sui serva est, atque in futurarum rerum ignoratione versatur..... Verum ob personæ identitatem, atque individuam conjunctionem, Domini anima rerum futurarum cognitione, quemadmodum, & reliquis miraculis, locupletata est..... Humana natura suapte quidem essentia futurarum rerum notitiam haud quaquam habet: at Domini anima ob unionem cum ipso Deo Verbo, ac personalem*

iden-

identitatem . . . futuravum, ut dixi, rerum notitiam consecuta est.

Hanc Damasceni interpretationem Jodocus in commentario capitis citati tradit, & illustrat hoc exemplo: *Si humili loco nata, & ex infima plebe asciscatur in regis uxorem, eique connubio jungatur, secundùm suam considerata originem plebeja diceretur & ignobilis: ut verò regalibus nuptiis illustrata, & regina dicitur & domina, neque plebea nuncupanda est, neque abjecta: nam præclari viri sui titulis nobilitatur.*

ARTICULUS IV.

Proponuntur dubia de Passionibus Christi, & solvuntur.

QUæres 1. Utrùm in Christo fuerint passiones.

Nota. Nomine passionum hic intelligimus actus animæ sentientis, naturali necessitate conjunctos cum perceptione alicujus commotionis, vel passionis corporis; unde passiones nuncupantur. Hoc supposito,

R. Fuerunt in Christo passiones: nam in Christo fuit dolor sensibilis, tristitia, &c. ut deinceps ostendetur. Circa passiones Christi S. Thomas hic q. 15. art. 4. in O. hæc habet notatu digna. *Sciendum est, quòd hujusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quàm in nobis, quantùm ad tria. Primò quidem, quantum ab objectum: quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit. Secundò, quantum ad principium: quia hujusmodi passiones frequenter in nobis præveniunt judicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundùm dispositionem rationis ..... Tertiò, quantum ad affectum, quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt rationem, quod in Christo non fuit; quia motus naturaliter humanæ carni convenientes, sic ex ejus dispositione in appetitu sensitivo manebant, quod ratio ex his nullo modo impediebatur facere, quæ conveniebant.*

Quæres 2. Utrùm in Christo fuerit dolor sensibilis?

Nota. Dolor sensibilis est actus animæ sentientis, aversantis læsionem corporis, sensu tactus perceptam. Unde ad dolorem sensibilem duo prærequiruntur, nempe læsio corporis, tamquam objectum, & perceptio hujus læsionis, tamquam applicatio objecti; quibus duobus positis, naturali necessitate sequitur in anima sentiente dolor sensibilis, seu actus, quo anima sentiens læsionem corporis perceptam aversatur. Hoc supposito,

R. In Christo fuit dolor sensibilis, ut patet ex Isaiæ capite 53. ubi de Christo dicitur: *Verè languores nostros ipse tulit & dolores nostros ipse portavit*. Ratio est, quia in Christo fuit læsio corporis, & perceptio hujus læsionis, quando tormenta passus est. Ergo etiam in eo fuit dolor sensibilis, cùm sit actus naturali necessitate consequens actum, quo percipitur læsio corporis, adeòque semper consequens, nisi miraculosè impediatur.

Porrò dici non potest Christus dolorem illum sensibilem per miraculum impediisse; ad redemptionem enim nostram conveniens fuit & utile, ut Christus experiretur dolorem sensibilem. Item nec dici potest, dolorem hunc excluſum fuisse per visionem beatificam, quàm semper habuit Christus, nam ut ait S. Thomas hic quæst. 15. art. 5. ad 3. *Virtute divinitatis Christi, dispensativè sic beatitudo in anima continebatur, quod non derivabat ad corpus, ut ejus passibilitas & mortalitas tolleretur; & eadem ratione delectatio contemplationis sic retinebatur in mente, quòd non derivabatur ad vires sensibiles, ut per hoc dolor sensibilis excluderetur.*

Hic breviter observa, non solùm actum illum, quo anima sentiens aversatur læsionem corporis, sensu tactus perceptam, vocari dolorem, sed etiam ipsam corporis læsionem, & perceptionem ejus. Dolor autem, secundùm hanc tripicem acceptionem, fuit in Christo, ut ex dictis intelligitur.

Quæres 3. Utrùm in Christo fuerit tristitia sensibilis.

Nota. Tristitia sensibilis est actus animæ sentientis malum aliquod sensibile, apprehensum, seu perceptum ut præsens, aversantis: unde ad tristitiam sensibilem duo prærequiruntur, nempe malum aliquod sensibile; putà mors parentis tanquam objectum; & mali illius præsentis apprehensio, seu perceptio, tanquam applicatio objecti; quibus duobus positis, naturali necessitate sequitur in anima, quà sentiens est, tristitia sensibilis. Hoc supposito,

R. In Christo fuit tristitia sensibilis. Patet ex Matth. c. 26. ubi Christus ipse ait: *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Et ratio est, quia in Christo potuit esse, & fuit mali alicujus sensibilis perceptio, quacum naturali necessitate conjunctus est actus, quo anima, quà sentiens est, aversatur malum illud, perceptum ut præsens. Porrò cùm Isaias cap. 42. de Christo ait, *Non erit tristis, neque turbulentus*; sensus est: Non erit pronus ad iracundiam, vel, ut vult S. Thomas hic q. 15. art. 6. ad primum, tristitia ei non dominabitur.

Quæres 4. Utrùm in Christo fuerit timor sensibilis.

Nota. Timor sensibilis est actus animæ, qua sensitiva est, aversantis malum aliquod sensibile, cognitum ut futurum, sive certò futurum sit, sive incertò tantùm. Ad timorem itaque sensibilem duo prærequiruntur: malum aliquod sensibilem tanquam objectum, & illius ut futuri perceptio sensitiva; quibus duobus positis naturali necessitate sequitur actus, quo anima, quà sensitiva est, malum illud sic perceptum aversatur. Dixi autem, sive certò futurum, sit, sive incertò tantùm: nam quòd malum sit incertò futurum, & ita aliqua sit spes evadendi, non requiritur ad timorem quemlibet, sed solùm ad eum, in quo locum habet consultatio. Jam

R. In Christo fuit timor sensibilis, ut patet ex Marci cap. 14. ubi de Christo dicitur: *Cœpit pavere, & tedere*. Ratio est, quia in Christo potuit esse, & fuit mali alicujus sensibilis, ut futuri, sensitiva perceptio, quam naturali necessitate consequebatur timor sensibilis, seu actus, quo anima sentiens aversatur malum, sic apprehensum, nisi per miraculum impediatur.

Obj. illud Proverbiorum cap. 28. *Justus quasi leo confidens, absque terrore erit*. *R.* cum S. Thoma hic quæst. 15. art. 7. ad 1. *Justus dicitur esse absque terrore, secundùm quod terror importat perfectam passionem, avertentem hominem ab eo, quod est rationis; & sic timor non fuit in Christo, sed solùm secundùm propassionem*. Quod ut intelligas, adverte, ex S. Doctore hic quæst. citata art. 4. in O. *Passio perfecta intelligitur, quando animo, id est rationi dominatur; propassio autem quando est inchoata in appetitu sensitivo, sed ulterius non se extendit*, adeòque non dominatur rationi, sic ut hominem ab eo, quod rationbile est, avertat.

Quæres 5. Utrùm in Christo fuerit admiratio?

R. In Christo admiratio fuit, ut patet ex Matth. cap. 8. ubi legitur: *Audiens Jesus miratus est*. Hanc autem responsionem sic probat S. Thomas hic quæst. 15. art. 8. in O. *Dicendum, quod admiratio propriè est de aliquo novo & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid novum & insolitum, quantùm ad scientiam divinam, qua cognoscebat res in Verbo: neque etiam quantùm ad scientiam humanam, qua cognoscebat res per species inditas: potuit tamen aliquid esse novum & insolitum secundùm scientiam experimentalem, secundùm quam sibi poterant quotidie aliqua nova occurrere. Et ideo si ..... loquamur de eo, quantùm ad scientiam experimentalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc defectum ad nostram instructionem, ut scilicet doceat esse mirandum, quod etiam ipse mirabatur.*

Dices.

Dices. Ex Aristotele lib. 1. metaphysicorum, *admiratio causatur ex hoc quod aliquis videt effectum, & ignorat causam*; Sicque admirari non est nisi ignorantis. *Resp.* Non ex hoc semper causari admirationem, & ad eam sufficere, ut aliquid occurrat novum & insolitum, secundùm aliquam scientiam. Ita respondet S. Thomas art. citato ad 1. & rectè quidem; hoc ipso enim quòd aliquid alicui accidit novum ac insolitum, respectivè ad scientiam aliquam, quam priùs habebat, hoc ipso, inquam, in eo quod accidit, agnoscere potest excessum supra scientiam illam; quod est admirari.

Quæres 6. Utrùm in Christo fuerit ira?

Resp. Ira fuit in Christo, ut Prob. 1. ex Joan. cap. 2. ubi Christo ejiciente è templo, & flagellis cædente numularios, & vendentes, dicitur: *Recordati sunt discipuli ejus, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.* 2. Ratione, quia ira est actus, quo anima sentiens appetit repellere injuriam, sibi vel aliis illatam, de qua tristatur. Atqui talis appetitus potuit esse, & fuit in Christo. Ergo, &c.

Obj. 1. Ira duo dicit, tristitiam scilicet, & appetitum vindictæ, ut docet S. Thomas hic quæst. 15. art. 9. in O. *Ira*, inquit, *est effectus tristitiæ: ex tristitia enim alicui illata, consequitur in eo circa sensitivam partem appetitus repellendi illatam injuriam vel sibi vel aliis; & sic ira est passio composita ex tristitia, & appetitu vindictæ.* Sed appetitus vindictæ malus est. Ergo, &c. *Resp.* Cum S. Thoma loco laudato, ubi post verba citata, sic prosequitur: *Appetitus vindictæ quandoque est cum peccato, quando scilicet aliquis vindictam quærit sibi absque ordine rationis, & sic ira in Christo esse non potuit: hujusmodi enim dicitur ira per vitium. Quandoque verò talis appetitus est sine peccato, imò est laudabilis, puta cùm aliquis appetit vindictam secundùm ordinem justitiæ, & hoc vocatur ira per zelum ..... & talis ira fuit in Christo.*

Obj. 2. Illud Jacobi cap. 1. *Ira viri justitiam Dei non operatur.* *Resp.* Cum D. Thoma ad 1. *Ira dupliciter se habet in homine: quandoque enim prævenit rationem, & trahit eam secum ad operandum, & tunc propriè ira dicitur operari: nam operatio attribuitur principali agenti; & secundùm hoc intelligitur, quòd ira viri justitiam Dei non operatur. Quandoque verò ira sequitur ipsam rationem, & est quasi instrumentum ipsius; & tunc operatio, quæ est justitiæ, non attribuitur iræ, sed rationi.* Homo igitur peccat, quando ira prævenit rationem, eamque trahit; non autem quando eam sequitur, eique subservit, ut semper contigit in Christo.

Obj. 3. Ira opponitur mansuetudini. *Resp.* Cum S. Thoma ad 2. *Dicendum quòd ira, quæ transgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini; non autem ira, quæ est moderata, & ad medium reducta per rationem: nam mansuetudo medium tenet in ira.* Igitur ira moderata, qualis in Christo semper fuit, non opponitur mansuetudini, ad quam pertinet iræ moderari.

Obj. 4. Illud S. Gregorii lib. 5. moral. cap. 33. *Ira per vitium, excæcat oculum mentis, ira verò per zelum ipsum turbat.* *Resp.* Cum S. Thoma ad 3. *In nobis secundùm naturalem ordinem, potentiæ animæ mutuò se impediunt; ita scilicet, quòd cùm unius potentiæ operatio fuerit intensa, alterius operatio debilitetur; & ex hoc procedit, quòd motus iræ, etiamsi sit secundùm rationem moderatus, utcumque impedit oculum animæ contemplantis. Sed in Christo per moderationem divinæ virtutis, unicuique potentiæ permittebatur agere, quod erat ei proprium; ita quòd una potentia ex alia non impediebatur; & ideò sicut delectatio mentis contemplantis non impediebat tristitiam, vel dolorem inferioris partis, ita etiam è converso passiones inferioris partis in nullo impediebant actum rationis.*

Quæres 7. Utrùm Christus fuerit simul comprehensor & viator?

Resp. Fuisse. Ita docet S. Thomas hic quæst. 15. art. 10. in O. ubi hæc habet: „ Dicendum, quòd aliquis dicitur viator, ex eo, quòd tendit in beatitudinem: comprehensor autem dicitur ex hoc, „ quòd jam beatitudinem obtinet. Hominis autem „ beatitudo perfecta consistit in anima & corpore: „ in anima quidem, quantùm ad id, quod est ei „ proprium, secundùm quòd mens videt & fruitur „ Deo: in corpore verò, secundùm quod corpus „ resurgit spirituale, & in virtute, & in gloria, & „ incorruptione. Christus autem ante passionem, se- „ cundùm mentem plenè videbat Deum, & sic ha- „ bebat beatitudinem quantùm ad id, quod est pro- „ prium animæ: sed quantùm ad alia, deerat ei „ beatitudo, quia & anima ejus erat passibilis, & „ corpus passibile & mortale. Et ideò simul erat „ comprehensor, in quantùm habebat beatitudinem „ propriam animæ, & simul viator, in quantùm „ tendebat in beatitudinem, secundùm quod ei de „ beatitudine deerat. „

Obj. Beati quorum animæ in cœlo sunt, & corpora in sepulchris, habent tantùm gloriam animæ, & tamen non dicuntur viatores, sed comprehensores. Ergo, &c. *Resp.* neg. conseq. Disparitatem affert S. Thomas art. citato ad tertium: *Non est eadem ratio de animabus Sanctorum, & de Christo, propter duo. Primò quidem, quia animæ Sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi. Secundò, quia corpora* (Sanctorum) *non agunt aliquid, per quod in beatitudinem tendant, sicut Christus secundum corporis passiones in beatitudinem tendebat, quantùm ad gloriam corporis.*

DISPUTATIO VIII.

De scientia Christi, ut hominis.

ARTICULUS PRIMUS.

De Christi scientia in communi.

Propositio I.

Christus habuit intellectum creatum.

Est de fide, & breviter probatur: quia Christus est verus ac perfectus homo, ut docent Scripturæ, Patres, & Concilia, ut suo loco demonstratum est. Ergo Christus habet animam rationalem: nam anima rationalis est essentialis pars veri ac perfecti hominis. Ergo Christus habet intellectum humanum: nam intellectus humanus est idem realiter cum substantia animæ rationalis; vel, si ab ea realiter distinguitur, ut opinantur aliqui cum tenui admodum probabilitate, saltem ab ea naturaliter inseparabilis est; & aliunde nulla fuit ratio, cur à Verbo non assumeretur.

Propositio II.

Christus intellexit per intellectum suum humanum.

Est de fide, & expresè in Scriptura asseritur; nam v. gr. Christus de se ipso, ut homine, loquens Joannis cap. 8. sic ait: *Scio quia filii Abrahæ estis. Ego novi eum* (Deum Patrem) *& si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Sed scio eum, & sermonem ejus servo.* *Prob.* Autem ratione: quia Christus loquebatur ut homo, docebat ut homo, orabat ut homo, diligebat ut homo; sed ex his alia includunt, alia verò supponunt intellectionem humanam. Ergo, &c.

Propositio III.

Christus, ut homo, nihil formaliter intellexit per intellectionem increatam divinitatis.

Est contra Hugonem à Sancto Victore, cujus sententiam inter Scholasticos alii ut hæreticam, alii ut temerariam, omnes ut falsam & absurdam damnant; & con-

& contra eumdem probatur efficaciter: quia intellectio est essentialiter actus vitalis potentiæ intellectivæ, cujus est intellectio, seu potentiæ intellectivæ, quæ per illam formaliter intelligit. Atqui intellectio increata non potest esse actus vitalis intellectus creati: omnis enim actus vitalis à potentia, cujus est actus, procedit, vel realiter, vel saltem virtualiter. Intellectio autem increata ab intellectu creato nec realiter, nec virtualiter procedere potest, ut per se est evidens. Ergo, &c.

Quæres. Quo tempore Christus cœperit intelligere intellectione humana?

Resp. Cum communi Theologorum sententia, Christum à primo instanti conceptionis suæ habuisse usum rationis, adeòque ab eo instanti intellexisse intellectione humana. Ratio est, quia Christus eos non assumpsit defectus, qui prodesse non poterant ad redemptionem nostram. At carentia usus rationis pro nullo instanti existentiæ Christi, ad redemptionem nostram prodesse potuit. Ergo, &c.

Propositio IV.

Omnis intellectio humana Christi fuit vera, certa, & evidens.

Prob. Intellectiones Christi, ut hominis, aliæ supernaturales fuerunt, aliæ verò naturales; cùm enim humanitas Christi fuerit ex omni parte perfecta, certè non caruit actibus naturalibus. Atqui 1. intellectiones Christi, ut hominis, supernaturales, fuerunt omnes veræ, & certæ; talis enim est essentialiter omnis intellectio supernaturalis, cùm sit ex speciali influxu Dei. Fuerunt etiam omnes evidentes, quia omnis intellectio supernaturalis obscura, est actus fidei: Christus autem actum fidei non habuit, ut supra ostensum est.

2. Omnes intellectiones Christi, ut hominis, naturales, fuerunt veræ ac certæ: nam error est magna imperfectio, quæ ad redemptionem nostram per se utilis non fuit, immò verò fuisset ei per se contraria, imminuendo scilicet auctoritatem Christi loquentis. Fuerunt etiam omnes evidentes: nam certitudo actus naturalis fundatur in evidentia, cùm solius fidei divinæ proprium sit, simul esse certam, & obscuram. Ergo, &c.

Obj. 1. Christus, ut homo, multa ignoravit. Ergo pari ratione in multis errare potuit ut homo. *R.* 1. Christum, ut hominem, propriè loquendo, non ignorasse: nam ille propriè non ignorat, qui scit omnia, quæ scire debet juxta naturæ suæ vel status sui conditionem. At Christus, ut homo, scivit ea omnia, quæ decuit, & oportuit eum scire, consideratis dignitate personæ ejus, conditione naturæ humanæ, & ratione status ac officii: unde propriè loquendo, scientiæ plenitudinem habuit.

Resp. 2. Dato quòd Christus, ut homo, aliqua propriè ignoraverit, N. conseq. Ratio est, quia error est imperfectio multò major, quàm simplex ignorantia, magisque opposita perfectioni, & in loquendo auctoritati, quam Christus, ut homo, quia ut homo, fuit primarius fidei Doctor ac Magister, habere debuit, & habuit.

Obj. 2. Error intellectus oritur ex errore sensùs. Atqui in Christo sæpè potuit esse error sensùs: nam v. gr. à longè potuit ei res apparere minor, quàm esset. Ergo, &c. *Resp.* 1. Errorem intellectus necessariò quidem sequi ex errore sensus, nisi sensus per intellectum corrigatur: at Christus per excellentissimam intellectus sui sapientiam facilè potuit sensum corrigere, si quando illum errare contigit. *Resp.* 2. neg. minor. Quia Christus virtute divina potuit ita sensus suos confortare, ut objecta, in qualibet distantia, vel modo quolibet applicata, semper apprehenderent, ut sunt.

Obj. 3. Christus, ut homo, habuit actus opinionis, & fidei humanæ: nam cognoscebat omnia motiva probabilia opinionum omnium, & hominibus, aliquid ipsi narrantibus, credebat. Sed falsum subesse potest actibus opinionis, & humanæ fidei. Ergo, &c. *Resp.* neg. maj. Nam Christus, ut homo, sicut nullum in voluntate habuit actum, qui non esset actus virtutis moralis, ita nullum habuit in intellectu actum, qui non esset actus virtutis intellectualis. *Ad prob. Resp.* 1. Per motiva probabilia, quæ cognoscebat, judicasse, non de veritate, sed de probabilitate opinionum, in quo judicio errare non potuit, cùm perfectè cognosceret vim omnium illorum motivorum probabilium. 2. Christum, ut hominem, nunquam testimonio hominum usum esse ad assentiendum, sed solùm de ipso hominum testimonio per evidentiam, quam de illo habebat, verum ac certum judicium tulisse.

Propositio V.

Imò nequidem absolutè intellectus humanus Christi errare, ac decipi potuit.

Prob. Quia 1. Verbum nequidem absolutè in assumpta natura admittere potuit, nisi quod honestum esset, vel ad honestum conferret. Error autem neque est aliquid honestum, neque ad honestum confert, aut conferre potest. 2. Cùm denominationes sint verè ac propriè suppositorum, sicut humanitate assumpta intelligente, volente, vidente, tangente, &c. Verbum verè ac propriè intelligebat, volebat, videbat, tangebat, &c. ita humanitate assumpta errante & decepta, Verbum verè ac propriè erraret, & deceptum fuisset. Per se autem & intrinsecè indecens est, Verbum verè ac propriè dici, errare & decipi. Verbum igitur nequidem absolutè potuit, circa humanitatem assumptam non habere providentiam, qua humanitas illa ab omni errore, & deceptione semper præservaretur.

Propositio VI.

Christus ut homo, habuit scientiam beatificam, & habuit illam à primo instanti conceptionis suæ.

Prob. prima pars. Ex Scriptura: nam Christus de se ipso, ut homine, loquens, ait Joan. c. 3. *Quod scimus, loquimur, & quod vidimus, testamur.* Et cap. 8. *Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor.* Christus autem loquebatur de Deo. Ergo Deum videbat, adeòque habebat scientiam beatificam: unde Joan. cap. 3. de eo sic loquitur Joannes Baptista: *Qui de cœlo venit, super omnes est; & quod vidit, & audivit, hoc testatur.*

Eodem pertinet illud Christi, Joan. cap. 1. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo Filius hominis, qui est in cœlo.* Ex quo sic argumentor. Christus tempore vitæ mortalis ascendit in cœlum secundùm humanitatem, non enim secundùm divinitatem ascendit. At tempore vitæ mortalis non ascendit in cœlum ascensu corporeo, ut certum est. Ergo Christus per humanitatem tempore vitæ mortalis ascendit in cœlum secundùm visionem beatificam. Accedit hæc ratio, quia Christus venit ut Magister doctrinæ divinæ, & primarius mysteriorum fidei Doctor. Ergo ad ejus dignitatem, & authoritatem pertinuit, ut cùm de Deo loqueretur, narraret non audita tantùm, sed à se visa.

Secunda pars prob. Quia humanitas Christi habuit à primo instanti conceptionis exigentiam visionis beatificæ, cùm à primo instanti conceptionis unionem hypostaticam habuerit. Præterea, nulla fuit ratio visionem illam differendi. Ergo dici debet humanitas Christi à primo instanti conceptionis visionem beatificam habuisse. Quod confirmatur ex eo, quòd credibile non est, Verbum humanitatem assumptam non statim exornasse donis omnibus gratiæ & gloriæ essentialis, præsertim cùm carentia gloriæ essentialis magna sit imperfectio, quam assumi nec necessarium, nec utile fuit ad opus redemptionis.

Obj. Illud Luc. cap. 24. *Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Et illud, Joan. cap. 7. *Jesus nondum erat glorificatus.* Et illud ejusdem c. 17. *Clarifica me tu Pater.* *Resp. ad* 1. ibi agi de manifestatione & exaltatione nominis Christi. *Resp. ad* 2. ibi agi de gloria resurrectionis Christi, & ejus ascensionis.

sionis. *Resp. ad* 3. ibi agi de gloria corporis Christi, quæ Christo debita fuit à primo instanti conceptionis ejus, non solùm propter gloriam animæ, quam tunc habuit, sed etiam ratione unionis hypostaticæ: attamen divinitùs factum est, ut Christus propter redemptionem nostram illa caruerit tempore vitæ mortalis.

Propositio VII.

Christus, ut homo, habuit scientiam supernaturalem, à scientia beatifica distinctam, & habuit illam à primo instanti conceptionis.

Prob. 1. *pars*. Quia Christus fuit simul comprehensor & viator. Ergo sicut habuit scientiam propriam comprehensoris, nempe visionem beatificam, ita habuit scientiam propriam viatoris, nempe scientiam supernaturalem, diversam à visione beatifica, ut modo magis consentaneo statui viatoris, actus viatoris supernaturales ac meritorios exercere posset.

Prob. 2. *pars*. Quia 1. Christus à primo instanti conceptionis suæ fuit simul perfectè viator & comprehensor. Ergo sicut à primo instanti conceptionis habuit scientiam propriam comprehensoris, ita, &c. 2. Christus à primo instanti conceptionis suæ, actum meritorium exercuit, juxta illud Apostoli ad Hebræos cap. 10. *Ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi ..... tunc dixi: Ecce venio*. Atqui talem actum non exercuit sine cognitione supernaturali, ad statum viatoris accommodata. Ergo, &c.

Propositio VIII.

Christus, ut homo, habuit scientiam naturalem.

Prob. Quia Christus, ut homo, omnem habuit perfectionem animæ rationali connaturalem. Sed talis est scientia naturalis & humana. Ergo, &c. Præterea, ea scientia est magna naturæ humanæ perfectio, nullam habens imperfectionem, unioni hypostaticæ, vel statui beatitudinis repugnantem. Ergo non est ratio, cur Christo, ut homini, non concedatur.

Christus igitur habuit 1. scientias & artes omnes, quoad omnes conclusiones evidentes, quæ lumine naturali haberi possunt: in aliis verò rebus, in quibus lumen naturale attingere non potest evidentiam, Christus attigit rationes omnes probabiles, vim luminis naturalis non excedentes, per quas tamen non de veritate opinionum, sed de earum probabilitate judicabat. 2. Christus habuit cognitiones omnes naturales evidentes, quarum aliæ experimentales sunt, quia in experientia sensuum fundantur, & versantur circa singularia, quæ attinguntur per sensus; aliæ verò sunt conclusiones, ex propriis principiis, lumine naturali evidenter notis, deductæ. Per inditas denique species, cognitiones omnes habuit animæ separatæ ac beatæ connaturales, ut infrà probabitur.

Articulus II.

De Scientia beatifica Christi.

Propositio I.

Scientia beatifica Christi, ut hominis, est ejusdem speciei cum scientia beatifica aliorum beatorum, sed perfectior ac intensior, quàm in omnibus aliis, tam hominibus, quàm Angelis beatis.

Prb. 1. *pars*. Nam 1. gratia habitualis Christi est ejusdem speciei cum nostra, adeòque lumen gloriæ, cujus semen est gratia habitualis, est ejusdem speciei in Christo & aliis beatis. 2. In Scriptura promittitur nobis consortium ejusdem beatitudinis cum Christo, juxta illud Apostoli Romanorum cap. 8. *Hæredes Dei, cohæredes autem Christi*. Ergo, &c.

Prob. 2. *pars*. 1. Ex Scriptura: nam Ephesiorum cap. 7. dicitur: *Suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro*. Ex quo textu & aliis similibus, evidenter colligitur, Christum, ut hominem, in gloria sublimiorem esse omnibus aliis, tam hominibus, quàm Angelis beatis: *Sed*, inquit sanctus Thomas hìc quæst. 10. art. 4. in Sed contra, *in illa cœlesti gloria tantò aliquis est superior, quantò perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quàm quævis alia creatura*.

Prob. 2. Ex S. Thoma art. citato in O. ubi sic discurrit: *Dicendum quòd visio divinæ essentiæ convenit omnibus beatis, secundum participationem luminis derivati in eos à fonte Verbi Dei ..... Huic autem Verbo Dei propinquiùs conjungitur anima Christi, quæ est unita Verbo in persona, quàm quævis alia creatura. Et ideò pleniùs recipit influentiam luminis, in quod Deus videtur ab ipso Verbo, quàm quæcumque alia creatura, & ideò præ cæteris creaturis perfectiùs videt ipsam primam veritatem, quæ est Dei essentia*.

Prob. 3. Ratione. Nam 1. gratia sanctificans perfectior & intensior est in Christo, ut homine, quàm in omnibus aliis, tam hominibus, quàm Angelis beatis. Ergo & perfectior, ac intensior est gloria: nam hæc commensuratur gratiæ habituali, quæ idcircò semen & mensura gloriæ dicitur. 2. Ad Christi, ut hominis, de quo Ephes. cap. 1. dicitur: *Omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam*, dignitatem manifestè pertinet, ut perfectiùs videat Deum, quàm omnes alii, tam homines, quàm Angeli beati, atque ita illis in cœlesti gloria sublimior sit.

Addo, scientiam beatificam in anima Christi propter rationes allatas non solùm tantam esse, quanta esse potest de potentia ordinaria visio Dei intuitiva, sed etiam perfectiorem esse, quàm in omnibus aliis, tam hominibus, quàm Angelis beatis, simul sumptis; quod probatur, 1. ex eo quòd Christo, ut homini, non est data minor scientia beatifica, quàm si data ei esset intuitu meritorum ejus; immò re ipsa sic datam esse, probabilissimum est. Sed merita Christi omnium aliorum, tam hominum, quàm Angelorum beatorum merita, simul sumpta, longè excedunt. Ergo, &c.

2. Christo, ut homini, data est scientia beatifica propter sanctitatem substantialem, quæ longo intervallo superat sanctitatem omnium aliorum, tam hominum, quàm Angelorum sanctorum, simul sumptorum. 3. Denique, in humanitate Christi donis gratiæ & gloriæ exornanda, habita est ratio infinitæ dignitatis personæ Verbi, adeòque dona gratiæ & gloriæ, quæ aliquam cum infinita Verbi dignitate proportionem haberent, collata sunt humanitati Christi. Quibus momentis facilè inducimur ad credendum, scientiam beatam Christi, ut hominis, sicut & alia ejus dona supernaturalia, infinitè propè excedere scientiam beatam, & alia supernaturalia dona omnium aliorum, tam hominum, quàm Angelorum beatorum, simul sumptorum.

Propositio II.

Christus tamen, ut homo, non cognoscit actu in Verbo, omnia quæ continentur in omni potentia divina.

Ita sanctus Thomas hìc quæst. 10. art. 1. in O. & *Prob.* Quia si Christus, ut homo, actu cognosceret in Deo possibilia omnia, ita ut Deus clarè visus Christo, ut homini, esset ratio cognoscendi omnia possibilia, Christus, ut homo, comprehenderet Deum: nam ut rectè ait sanctus Augustinus in Epistol. 112. cap. 8. *Totum comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus videntem lateat*. Christus autem, ut homo, actu cognoscens in Deo possibilia omnia, cognosceret actu quidquid est in Deo formaliter, virtualiter, & eminenter, sicque nihil eorum, quæ in Deo sunt, lateret illum, ac proinde Deum comprehenderet. Atqui

hoc

hoc repugnat: nam repugnat Deum comprehendi intellectione creata, adeoque finita, qualis est intellectio Christi, ut hominis. Ergo, &c.

Obj. illud ad Coloss. cap. 2. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi*. *R.* verba illa intelligenda esse de Christo, ut Deo. Quòd si tamen intelligantur de Christo, ut homine, ad eorum veritatem sufficit, ut Christus, qua homo, omnem habeat sapientiam & scientiam, quæ de potentia ordinaria haberi potest à creatura.

Dices. Esto quòd Christus, ut homo, non cognoscat actu in Deo possibilia omia, at saltem cognoscit habitu; ita ut per visionem beatificam possit pro arbitrio actu cognoscere in Deo modò hæc, modò illa. *Resp.* neg. Ratio est, quia visio beatifica in omni subjecto, in quo reperitur, semper est in actu secundo, & semper eadem, nec potest variari. At si anima Christi modò hæc, modò illa possibilia pro arbitrio actu cognosceret in Deo viso; variaretur in ea visio Dei, non solùm respectivè ad possibilia, sed etiam respectivè ad ipsum Deum, qui ut visus, esset ei ratio possibilia actu cognoscendi. Præterea, hæc visio in anima Christi modò intenderetur, etiam respectivè ad Deum, quando scilicet plura possibilia actu cognoscerentur; modò remitteretur, quando cognoscerentur pauciora; sicque anima Christi modò magis, modò minùs esset beata.

Propositio III.

Christus, ut homo, actu cognoscit in Verbo possibilia omnia, quæ continentur in potentia creaturarum, pro aliqua temporis differentia existentium, sive singillatim, sive simul sumptarum.

Prob. ex S. Thoma hic q. 10. a. 2. in O. cujus hæc sunt verba: *Quædam verò* (possibilia) *sunt non solùm in potentia divina, sed etiam in potentia creaturæ* (pro aliquo tempore existentis) *& hujusmodi omnia scit anima Christi in Verbo. Comprehendit enim in Verbo omnis creaturæ* (pro aliquo tempore existentis) *essentiam, & per consequens potentiam & virtutem, & omnia, quæ sunt in potentia creaturæ* (existentis pro aliqua temporis differentia.)

Dices. Ergo anima Christi in Verbo actu cognoscit infinita: nam possibilia, quæ in potentia creaturarum, pro aliquo tempore existentium, continentur, sunt infinita. *R.* cum S. Thoma hic q. 10. art. 3. in O. ubi sic ait: *Quantum, ad alium modum sciendi, anima Christi in Verbo scit infinita: scit enim omnia, quæ sunt in potentia creaturæ* (supple semper, aliquando existentis) *unde cùm in potentia creaturæ sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis*.

Dices. Ergo anima Christi habet scientiam infinitam: nam illa scientia est infinita, quæ cognoscit infinita. *R.* neg. conseq. Ad probationem distinguo. Illa scientia est infinita, quæ cognoscit infinita immediatè in se ipsis, C. nam talis scientia virtualiter in se continet gradus intensionis aliarum cognitionum plurium & plurium, ac intensiorum & intensiorum in infinitum: continet enim in se gradus intensionis cognitionis, qua cognoscerentur quatuor possibilia, & alterius cognitionis, qua cognoscerentur octo, & sic in infinitum. Illa scientia est infinita, quæ infinita cognoscit mediatè, & in uno aliquo principio finito, in quo sunt connexa; & prout in eo sunt connexa, N. Nam ad infinita cognoscenda mediatè, & in uno aliquo principio, in quo connexa sunt, satis est, si comprehendatur principium illud; & ad comprehendendum principium finitum, lumen finitum, & cognitio finita sufficiunt.

Porrò anima Christi per scientiam, quâ cognoscit infinita, quæ in creaturæ existentis potentia continentur, non attingit illa immediatè in se ipsis, seu in propria specie, sed solùm mediatè, & in uno principio finito, in quo sunt connexa, nempe in potentia creaturæ, quam comprehendit in Verbo, finitè cognito: quare scientia illa simpliciter finita est.

Dices. Si anima Christi cognoscit infinita, datur aliquid majus infinito: Deus enim plura cognoscit, quàm anima Christi. Sed infinito non potest esse aliquid majus. *Resp.* non posse esse aliquid majus infinito in omni genere: unde non potest esse aliquid majus Deo. At infinito secundùm quid determinato, seu in aliquo tantùm genere, non potest quidem esse aliquid majus in illo ordine, sed potest esse aliquid majus extra illum ordinem. Sic in speciebus numerorum parium, quæ sunt infinitæ, non est aliquid majus infinito; nam in numeris paribus non est aliquid ultra infinitum accipere; idem dic de speciebus numerorum imparium, quæ etiam sunt infinitæ. At si species numerorum parium cum speciebus imparium sumpseris, habebis aliquid majus infinito, nempe speciebus numerorum parium: nam numeri pares cum imparibus plures sunt, quàm pares.

Similiter in possibilibus, quæ continentur in potentia creaturæ aliquando existentis; & sunt infinita, non est aliquid majus infinito: nam in illis possibilibus non est aliquid ultra infinitum accipere. At si possibilibus illis alia possibilia infinita, quæ in omnipotentia divina continentur, adjungas, habebis aliquid majus infinito, possibilibus scilicet illis, quæ continentur in potentia creaturæ, aliquando existentis. Igitur anima Christi cognoscit infinitum, sed Deus cognoscit majus infinitum: anima Christi cognoscit infinita, & tamen Deus plura cognoscit. Vide S. Thomam hic quæst. 10. art. 3. ad 3.

Propositio IV.

Christus, ut homo, videt simul & actu in Verbo, omnia quæ videt Deus scientia visionis.

Ita sanctus Thomas hic q. 10. art. 2. in O. & probatur: quia ut ait S. Doctor, quilibet beatus cognoscit in Verbo omnia, quæ ad ipsum spectant. Atqui omnia, quæ Deus videt scientia visionis, spectant ad Christum, quâ hominem, quia qua talis, est judex omnium constitutus, illuminator cordium, & caput Angelorum & hominum, eique proinde omnia, quæ videt Deus scientia visionis, sunt subjecta. Ergo, &c. Christus igitur, ut homo, videt in Verbo simul & actu omnia præterita, præsentia, & futura usque ad diem judicii inclusivè, atque insuper cogitationes omnes hominum, & Angelorum, futuras per totam æternitatem.

Obj. 1. Si anima Christi sciret in Verbo omnia, quæ Deus ipse scit scientia visionis, scientia animæ Christi æqualis esset scientiæ divinæ. Falsum cons. Ergo, &c. *Resp.* neg. seq. maj. Nam scientia divina, adæquate sumpta, & ut est in se, non solùm est scientia visionis, sed etiam scientia simplicis intelligentiæ: unde scientia divina, adæquatè sumpta, & ut est in se, in infinitum excedit scientiam animæ Christi, etiam quoad multitudinem eorum, quæ cognoscuntur.

At inquies. Saltem scientia animæ Christi æqualis esset scientiæ divinæ, præcisè sumptæ. quâ scientia visionis est: quantitas enim scientiæ attenditur secundùm quantitatem scibilium. *R.* neg. seq. & ejus prob. Nam ut dicit S. Thomas art. citato ad tertium: *Quantitas scientiæ non solùm attenditur secundum numerum scibilium, sed etiam secundum claritatem cognitionis: quamvis igitur scientia animæ Christi, quam habet in Verbo, parificetur scientiæ visionis* (sumptæ præcisè, qua scientia visionis est) *quam Deus habet in se ipso, quantum ad numerum scibilium; scientia tamen Dei* (etiam præcisè sumpta ut scientia visionis) *excedit in infinitum, quantum ad claritatem cognitionis, scientiam animæ Christi, quia lumen increatum divini intellectus in infinitum excedit lumen creatum quodcumque, receptum in anima Christi*.

Atqui inquies iterum. Saltem anima Christi comprehenderet scientiam visionis. *R.* neg. seq. Nam scientia visionis non comphehenditur, nisi cognoscatur adæquatè, ut est in se, & à parte rei, adeoque adæquatè cognoscatur, ut est scientia visionis, & simplicis intel-

intelligentiæ. Anima autem Christi, simul & actu videns in Verbo omnia, quæ videt Deus scientia visionis, dato quòd scientiam divinam adæquatè cognoscat præcisè sumptam, ut est scientia visionis, saltem non cognoscit illam adæquatè sumptam simul ut est scientia visionis, & simplicis intelligentiæ; cùm non eam adæquatè cognoscat, etiam præcisè sumptam, ut est simplicis intelligentiæ scientia.

Obj. 2. Si anima Christi videt in Verbo omnia, quæ Deus scit scientia visionis, anima Christi habet visionem beatam simpliciter infinitam. Cons. implicat. Ergo, &c. *R.* neg. seq. maj. Itaque licèt anima Christi, videndo in Verbo omnia, quæ Deus scit scientia visionis, videat infinita, nihilominùs habet visionem beatificam simpliciter finitam, quia videt illa infinita in Verbo, finitè tantùm & limitatè viso; non enim illud comprehendit. Ad cognoscendum autem infinita in uno medio simplici, etiam infinito, sed finitè tantùm & limitatè cognito, sufficit cognitio finita & lumen finitum.

Probabis tamen seq. maj. Nam si anima Christi videt in Verbo omnia, quæ Deus scit scientia visionis, visio beatifica animæ Christi continet gradus intensionis aliarum visionum plurium ac plurium & perfectiorum ac perfectiorum in infinitum. Nego. *Probabis* hoc argumento calculatorio. Ad cognoscendum in Verbo 50. cogitationes futuras Gabrielis, requiritur visio saltem unius gradus. Ergo ad cognoscendum centum, requiritur visio duorum graduum. Ergo ad cognoscendum 200. requiritur visio quatuor graduum, sicque deinceps in infinitum. Ergo visio omnium cogitationum Gabrielis per totam æternitatem futurarum, utpote infinitarum, continet gradus intensionis visionum aliarum plurium ac plurium, & perfectiorum ac perfectiorum in infinitum. Ergo, &c.

Resp. neg. calculum illum. Nam cùm omnes Gabrielis cogitationes, per totam æternitatem futuræ, sint inter se tam connexæ in essentia divina, quà illarum similitudo est, quàm inter se connexæ essent in Gabrielis potentia, si esset ad illas antecedenter determinata, essentia divina clarè visa, quà similitudo est cogitationum Gabrielis, per totam æternitatem futurarum, omnes ex æquo tam exhibet videnti, quàm potentia Gabrielis, ad illas antecedenter determinata, omnes ex æquo exhiberet intellectui, à quo comprehenderetur.

Igitur sic calculus instituendus est. Ad videndum essentiam divinam, quà similitudo est cogitationum Gabrielis, per totam æternitatem futurarum, requiritur visio v. g. mille graduum. Ergo ad videndum simul essentiam divinam, qua similitudo est cogitationum Gabrielis, & quà similitudo est cogitationum Raphaelis, per totam æternitatem futurarum, requiritur visio bis mille graduum, & ita deinceps, percurrendo omnes Angelos, & homines, qui omnes simul sumpti, sunt quidem numero maximi, sed infiniti non sunt: unde ex calculo resultabit quidem visio perfectissima ac intensissima, sed finita simpliciter, nec Christi dignitatem superans.

ARTICULUS III.

De Scientia supernaturali Christi.

Propositio. I.

CHristus, ut homo, per scientiam supernaturalem cognoscit res naturales, quas Angeli per species inditas cognoscunt.

Prob. Christus, ut homo, res omnes naturales, quas Angeli cognoscunt per species inditas, cognoscit non solùm in medio cognito, nempe in Verbo, sed etiam in proprio genere, & quidem altiori modo, quàm Angeli cognoscant: hoc enim utrumque ad Christi dignitatem pertinet, eique debetur ratione unionis hypostaticæ. Ergo cognoscit per scientiam supernaturalem: nam si tantùm cognosceret per scientiam naturalem, non cognosceret tam perfectè, quàm cognoscunt Angeli: scientia enim naturalis, quæ scilicet animæ rationali, sive conjunctæ, sive separatæ connaturalis est, inferior est scientia angelica, sicut intellectu angelico intellectus humanus est inferior.

Propositio II.

Christus, ut homo, per scientiam supernaturalem cognovit omnes actus liberos præteritos, præsentes, & futuros, saltem usque ad diem judicii inclusivè.

Prob. Quia possibilis videtur scientia supernaturalis, quæ actus illos omnes sub objecto suo complectatur, & possibiles videntur species per se infusæ, ex natura sua repræsentantes objectum ut existens pro ea temporis differentia, pro qua existit, adeoque ut præteritum, si pro tempore præterito; ut futurum, si pro tempore futuro; ut præsens, si pro tempore præsenti existit. Ergo talis reipsa fuit scientia supernaturalis Christi; cùm fuerit in suo ordine perfectissima, & talem fuisse pertinuerit ad dignitatem & statum Christi, qui non solùm ut comprehensor, verùm etiam ut viator debuit habere perfectissimam providentiam, & consummatum prophetiæ donum, atque ad docendum perfectissimè dispositus esse: ad hæc autem actuum liberorum, præteritorum, præsentium, & futurorum cognitio necessaria fuit.

Quæres, utrùm Christus dici possit per scientiam hanc cognovisse etiam omnes actus liberos omnium hominium & angelorum, per totam æternitatem futuros?

R. dici posse: quia possibilis videtur una species per se infusa, simul repræsentans omnes actus liberos Gabrielis v. g. per totam æternitatem futuros; idem dic de omnibus aliis, tum angelis, tum hominibus: cùm enim essentia divina etiam finitè cognita, sit similitudo repræsentans omnes actus liberos Gabrielis, per totam æternitatem futuros, quidni posset esse sub hac ratione participalis? Unde ut Christus per scientiam supernaturalem cognoscat omnes actus liberos omnium angelorum & hominum, futuros per totam æternitatem, sufficere possunt species numero finitæ, atque ita, ut cognoscat etiam simul omnes illos actus, sufficere potest lumen finitum, & attentio finita.

Propositio III.

Christus, ut homo, per scientiam supernaturalem quidditativè & intuitivè cognovit, gratiam, habitus, & actus supernaturales, lumen gloriæ, visionem beatificam, amorem patriæ, & unionem hypostaticam.

Prob. Res supernaturales natæ sunt esse objectum primarium alicujus scientiæ. Non scientiæ beatificæ, quia hujus scientiæ objectum primarium est Deus. Ergo alicujus scientiæ inferioris, & per se infusæ, quæ viatoribus communicari potest. Sed talis profectò scientia non defuit Christo; Cùm simul fuerit comprehensor & viator perfectissimus. Ergo, &c.

Propositio IV.

Christus, ut homo, per scientiam supernaturalem cognovit Deum quoad unitatem ejus, omnia ejus attributa essentialia, & personarum trinitatem.

Prob. Quia Christus, ut homo, per scientiam supernaturalem perfectissimè cognovit, ac comprehendit multa, quæ essentialem habent ordinem ad Deum unum & trinum, ut sunt visio beatifica, & amor beatificus, in quibus proinde per hanc scientiam, Deum ut unum & trinum cognovit indirectè, & abstractivè. Præterea, si Christus per scientiam supernaturalem non cognovisset essentiam divinam, & mysterium Trinitatis, neutrum cognovisset ut viator; & scientia Christi ut viatoris, ex parte objecti fuisset minùs perfecta, quàm fides nostra. Utrumque consequens absurdum est. Ergo, &c.

Pro-

Propositio V.

Christus in usu scientiæ supernaturalis, non dependebat à phantasmatibus.

Prob. 1. ex S. Thoma hic q. 11. art. 2. in O. ubi ait: *Christus in statu ante passionem fuit simul viator & comprehensor; & præcipuè quidem conditiones viatoris habuit ex parte corporis, in quantum fuit passibilis: conditiones verò comprehensoris maximè habuit ex parte animæ intellectivæ. Est autem hæc conditio animæ comprehensoris, ut nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur ... Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad phantasmata converti, quòd est corpori obligata, & quodam modo ei subjecta, & ab eo dependens: & ideò animæ beatæ, & ante resurrectionem & post, intelligere possunt absque conversione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plenè habuit facultatem comprensoris.*

Prob. 2. ratione. Quia species scientiæ, de qua agitur, erant per se infusæ, adeoque nullam habebant connexionem cum sensu interno. Ergo Christus uti poterat speciebus illis sine conversione ad phantasmata, hoc est, non repræsentando & percipiendo simul tempore, per sensum internum, idem, vel aliquid affine ei, quod cognoscebat per illas species.

Propositio VI.

Proprius & connaturalis modus cognoscendi per scientiam supernaturalem, quam habebat Christus, ut homo, erat per simplicem intuitum.

Prob. Quia scientia supernaturalis, quam Christus habebat, ut homo, perfectior erat, quàm scientia indita angelorum, ut S. Thomas hic q. 11. art. 4. in Sed contra, probat ex Apostolo, dicente ad Heb. cap. 2. *Eum autem, qui modicò quàm angeli, minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum: ex quo*, inquit S. Doctor, *apparet, quòd propter solam passionem mortis dicatur Christus ab angelis minoratus: non ergo propter scientiam.* Atqui modus proprius & connaturalis cognoscendi scientiæ inditæ angelorum est per simplicem intuitum. Ergo à fortiori, &c. Hinc anima Christi numquam usa est, aut uti potuit scientia supernaturali, componendo, vel discurrendo, sed per actus hujus scientiæ, simpliciter intuita est res vel in se, vel in alio, ut medio cognito.

Obj. Christus, ut homo, per hanc scientiam cognoscebat Deum per effectus. *R.* Cognoscebat, sed absque discursu: uno enim & indivisibiliter actu cognoscebat effectum directè, ac in se, & in effectu Deum indirectè, abstractivè, & tanquam in medio cognito.

Obj. iterùm Matth. cap. 17. Christus, cùm à Petro quæsivisset, à quibus Reges terræ acciperent tributum, vel censum, utrùm à filiis suis, an ab alienis? Petro respondente, *Ab alienis*, sic concluſit: *Ergo liberi sunt filii. Resp.* Christum usum esse tantùm discursu externo, & per modum discursus id explicuisse, quod concipiebat absque discursu: vel dicendum est, Christum tunc usum esse scientia naturali.

Propositio VII.

Christus à primo instanti conceptionis suæ, fuit semper in usu scientiæ supernaturalis.

Prob. Nam potuit esse: hæc enim scientia ad usum suum nullam in ordine exigebat dispositionem, cum à conversione ad phantasmata non dependeret; neque impediri potuit aut somno, aut alia sive exteriori, sive interiori occupatione, aut morbo, aut denique defatigatione corporis. Ergo, &c. Præterea, dignitati Christi omninò congruit, ut à primo instanti conceptionis suæ, semper non solùm ut comprehensor, sed etiam ut viator, in usu rationis fuerit.

Quæres, utrùm Christus à primo instanti conceptionis suæ semper fuerit in actu adæquato hujus scientiæ per se infusæ; ita ut per scientiam hanc semper cognoverit, quidquid poterat per eam cognoscere.

R. Potuit esse: ad hoc enim nihil ei defuit. 1. enim nihil defuit ex parte objectorum cognoscendorum; cùm semper species illorum habuerit. 2. Nihil enim defuit ex parte potentiæ; cum semper habuerit lumen sufficientissimum, & potentiam sufficientissimè completam. Adde, ad hoc nullum fuisse, nec potuisse esse impedimentum ex parte corporis. Quare quòd Christus reipsa à primo instanti conceptionis suæ semper fuerit in actu adæquato scientiæ per se infusæ, convenientissimè asseri potest.

Dices, Attentio ad infinita simul distinctè cognoscenda, debet esse infinita, qualis in Christo esse non potuit. *R.* attentionem ad infinita simul distinctè cognoscenda infinitam esse debere, si unumquodque cognoscatur per distinctam ac propriam speciem, adeoque si infinita simul distinctè cognoscantur per species numero infinitas: secùs verò, si infinita simul distinctè cognoscantur per finitas numero species: ad hoc enim attentio finita sufficit. Ergo Christus per scientiam supernaturalem simul cognoscere potuit omnia hujus scientiæ objecta, si per species numero finitas repræsentari possunt. At possunt per species numero finitas, immò & fortasse per unicam speciem repræsentari. Ergo, &c.

Quæres, utrùm in scientia supernaturali, quam Christo, ut homini, attribuimus, præter species intelligibiles, detur habitus per se infusus, elevans & corroborans intellectum ad illius actus?

R. affirmativè. Ratio est, quia virtus activa intellectus de se insufficiens est, & improportionata ad actus scientiæ supernaturalis, nec ad id sufficienter elevatur, & completur per species intelligibiles: nam illæ species supplent tantùm id, quod ex parte objecti deest, non id, quod deest ex parte potentiæ. Ergo præter species intelligibiles, requiritur habitus infusus, seu virtus intrinseca, inhærens & permanens, qua intellectus intrinsecè & permanenter elevetur, & compleatur ad actus hujus scientiæ.

Porrò hic habitus est una simplex qualitas: nam habet se ad modum potentiæ, quæ altioris cujusdam ordinis est, & sub objecto suo complectitur non solùm res supernaturales, sed etiam naturales, altiori, quàm naturaliter possint, modo cognoscendas. Præterea, hic habitus diversus ac distinctus est à lumine gloriæ: habet enim pro objecto primario res creatas; lumen verò gloriæ Deum ipsum. Habitus autem objecta primaria diversa habentes, sunt habitus inter se distincti ac diversi.

Articulus IV.

De Scientia naturali Christi, ut hominis.

Propositio I.

CHristus, ut homo, etiam in statu viæ, habuit scientiam rerum omnium, quæ naturaliter cognosci possunt ab anima separata.

Prob. Nam Christus, ut homo, etiam in statu viæ, omnem habuit perfectionem, sibi ratione beatitudinis debitam, cujus carentia non fuit necessaria, vel utilis ad opus redemptionis: cùm etiam in statu viæ beatitudinem essentialem, sibi ratione unionis hypostaticæ debitam habuerit. Atqui scientia rerum omnium, quæ ab anima separata naturaliter cognosci possunt, Christo debita fuit ratione beatitudinis; nam status beatitudinis illam exigit: unde & est in omnibus animabus beatis. Ergo, &c.

Propositio II.

Christus, ut homo, naturalem illam scientiam habuit à primo instanti conceptionis suæ, & in usu illius non dependebat à phantasmatibus.

Prob. 1. *pars.* Quia pertinebat ad dignitatem Christi, ut anima ejus à primo instanti creationis suæ haberet omnem perfectionem, non solùm super-

naturalem, sed etiam naturalem, quam poterat tunc habere; & cujus carentia nobis nec necessaria, nec utilis fuit. Atqui talis est scientia illa, de qua loquimur: nam 1. carentia ejus nec necessaria, nec utilis fuit ad redemptionem nostram. 2. Species in quibus consistit, nullam in corpore dispositionem prærequirebant. Ergo, &c.

Præterea, videtur negari non posse, quòd anima Christi à primo instanti creationis suæ, se ipsam, substantias immateriales, substantias materiales, & accidentia intueri potuerit eo modo, quo naturaliter potest anima separata, ac beata. Atqui intuitio ejusmodi ad scientiam de qua agitur, pertinet. Ergo, &c.

Prob. 2. pars. Quia species, in quibus consistit hæc scientia, licèt sit ordinis naturalis, sunt per se infusæ, adeoque nullam cum phantasmaribus & sensu interno connexionem habent. Ergo Christus poterat uti hac scientia sine conversione ad phantasmata, seu absque eo quòd sensus internus repræsentaret idem, vel aliquid affine ei, quod cognoscebat Christus per hanc scientiam.

Dices, Hæc scientia, quam naturalem dicimus, non differt à scientia, per se infusa. de qua art. sup. K. neg. Nam scientia per se infusa, de qua art. sup. actum est, est scientia ordinis supernaturalis, per quam res supernaturales & naturales modo supernaturali cognoscuntur, & est supra animæ humanæ, tam separatæ, quàm conjunctæ conditionem, non solùm ratione specierum, sed etiam ratione luminis. At scientia, de qua hic, est scientia ordinis naturalis, connaturalis animæ humanæ, & ad eam animæ humanæ lumen naturale sufficit, & species per se infusæ, in quibus consistit, sunt naturalis ordinis, quales animæ separatæ juxta naturalem ejus conditionem infunduntur, quæque proinde planè diversæ sunt à speciebus alterius scientiæ, & eis planè inferiores.

Propositio III.

Christus, ut homo, habuit modo excellentissimo scientiam rerum omnium, quæ naturaliter acquiri potest componendo, & discurrendo.

Prob. Quia hæc scientia est perfectio maxima, & intellectui humano maximè connaturalis; cujus carentia nec necessaria, nec utilis fuit ad opus redemptionis. Ergo nulla ratio est, cur hæc scientia Christo, ut homini, denegetur. Sed quæritur utrùm Christo infusa fuerit à Deo à primo instanti conceptionis; an verò Christus illam successu temporis, componendo & discurrendo acquisiverit?

Respondet S. Thomas hic q. 12. art. 2. in O. Christum scientiam illam successu temporis acquisivisse, per actionem intellectus agentis, seu per actionem intellectus, species intelligibiles, in quibus habitus scientiarum acquisitos S. Doctor cum schola Peripatetica constituit, extrahentis ex phantasmatibus. Ratio S. Doctoris est, ne intellectus agens in Christo, otiosus & inutilis fuerit. Verba ejus sunt: *Quia inconveniens videtur, quod aliqua naturalis actio intelligibilis Christo deesset, cùm extrahere species intelligibiles à phantasmatibus, sit quædam naturalis actio hominis secundùm intellectum agentem; conveniens videtur, hanc etiam actionem in Christo ponere: & ex hoc sequitur, quòd in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit, qui per hujusmodi abstractionem specierum potuerit augmentari; ex hoc scilicet, quod intellectus agens, post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus, poterat etiam alias & alias abstrahere.*

Sed hæc S. Doctoris ratio minimè nunc convincit; illa enim distinctio intellectus in possibilem & agentem, seu in receptivum & expressivum specierum intelligibilium, jam ferè obsolevit, & species illæ intelligibiles à phantasmatibus abstractæ, in quibus philosophia vetus ponit habitus scientiarum acquisitos, jam facilè rebus inutilibus accensetur; & juxta meliorem philosophandi rationem, habitus scientiarum acquisiti, videntur constituendi in ipsis phantasmatibus, quæ vel sunt vestigia quædam cerebro impressa, vel consistunt in certa modificatione fibrarum cerebri.

Itaque cùm melius fuisse Christo videatur, nunquam hac, de qua agitur, scientia caruisse, quàm ea caruisse aliquo tempore, ut eam successu temporis propriis ac naturalibus viribus acquireret; omninò dicendum videtur, Christum scientias illas omnes, quæ acquisitæ dicuntur, à primo instanti conceptionis suæ, vel certè ante nativitatem accepisse, impressis ejus cerebro phantasmatibus, in quibus scientiæ illæ consistunt.

Quòd si quis objiciat hæc verba Luc. cap. 2. *Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines*; responderi potest, 1. illa pertinere ad scientiam experimentalem, quam Christus successivè acquisivit, & de qua modò. 2. Responderi potest, id quod dicit ipse S. Thomas art. citato in O. *Duplex*, inquit, *est profectus scientiæ, unus quidem secundum essentiam, prout scilicet ipse habitus scientiæ augetur; alius autem secundùm effectum; putà si aliquis secundùm eundem & æqualem scientiæ habitum, primò minora aliis demonstret, & postea majora & subtiliora. Hoc autem secundo modo manifestum est, quod Christus in scientia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet, secundum augmentum ætatis, opera majora faciebat, quæ scilicet majorem scientiam & gratiam demonstrabant.*

Propositio IV.

Christus, ut homo, non habuit à primo instanti conceptionis scientiam humanam experimentalem, sed eam successu temporis acquisivit.

Prob. Quia hæc scientia fundatur in experimento sensuum, Sed Christus, ut homo, multa sensibus successu temporis expertus est; nam successu temporis multa vidit, audivit, &c. quæ antea non viderat, non audiverat, &c. Ad quod pertinet illud Heb. c. 5. *Didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam*; hoc est, proprio experimento didicit, quàm arduum esset exercitium obedientiæ. Ergo, &c.

Præterea, scientia experimentalis est essentialiter cognitio rerum sensibus perceptarum, & quà perceptarum, hoc est, rerum sensibus antea perceptarum simul & ipsius perceptionis præteritæ. Ergo consistit essentialiter in speciebus relictis ex perceptione sensuum præterita; adeoque sensuum perceptionem, antea factam, supponit essentialiter. Ergo Christus non potuit eam à primo instanti conceptionis habere, sed ad eam acquirendam Christo opus fuit successu temporis. Christus igitur in ea scientia successivè profecit, ac propterea dictum videtur Luc. cap. 2. *Jesus proficiebat sapientia; & ætate, &c.*

DISPUTATIO IX.

De Voluntate Christi, ut hominis.

ARTICULUS I.

Utrùm Christus, ut homo, habuerit actum volendi.

Responsio.

IN Christo, præter actum volendi divinum, fuit etiam actus volendi humanus.

Est de fide, contra Monothelitas, & *probatur* 1. ex Scriptura. Nam Christus ait Matth. cap. 26. *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: verumtamen, non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et Luc. cap. 22. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Et Joan. cap. 5. *Non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Quibus locis Christus duplicem asserit voluntatem, seu actum volendi: unum, quem vocat suum, quia est actus volendi humanus, ipsi proprius, utpote elicitus ab humanitate assumpta, quæ illius, non verò Patris, aut Spiritus sancti, natura est; & alterum, quem vocat actum volendi Patris, quia est actus volendi divinus, communis tribus personis, utpote virtualiter elicitus à natura divina, quæ trium personarum

narum est natura. Unde actus ille volendi, est actus Patris, quamquam etiam duarum aliarum personarum, nempe Filii, & Spiritus sancti, actus sit.

Prob. 2. ex Patribus, qui ante exortam Monothelitarum hæresim scripseruut, & quorum testimonia longo ordine referuntur in secretario V. Concilii Lateranensis, sub Martino I. pro quibus omnibus hic nobis sufficient Athanasius in sermone contra Apollinarium, ubi ad hæc verba Christi, *Pater, si possibile est &c.* sic discurrit: *Duas voluntates hic ostendit, tam humanam, quod est carnis, quàm divinam, quod est deitatis. Humana quidem, propter infirmitatem carnis, recusat passionem; divina autem ejus est promptissima.* Ambrosius serm. 2. ad Gratianum, ubi de Christo ait: *Suscepit ergo voluntatem meam, suscepit tristitiam meam.* Augustinus lib. de gratia novi testam. ad Honoratum scripto. *Nec enim*, inquit, *Christus homo factus, sicut suspicantur Apollinaristæ hæretici, aut rationalem animam non habuit, aut sensum, aut voluntatem, sed, &c.* Et Leo Magnus in secundo volumine, ad Leonem Imperatorem directo, ubi hæc habet: *Secundùm quidem formam servi non venit facere voluntatem suam, sed ejus qui misit eum, propriam dixit, quam temporaliter accepit de Virgine. Voluntatem autem ejus, qui misit eum, utique hanc ostendit, quam sine tempore habuit cum Patre communem.*

Prob. 3. ex Patribus, qui post exortum Monothelismum floruerunt, & pro quibus hic sufficient Sophronius in epistola synodica, ad Sergium Constantinopolitanum scripta, in qua hæc inter alia scribit de Christo: *Secundùm quòd Deus quidem est, idem ipse est,* (operans) *quæ divina sunt; secundùm quòd homo, idem ipse est,* (operans) *quæ humana sunt: se ipsum omnibus volens ostendere, quòd Deus idem ipse & homo sit.*

S. Maximus Martyr in disputatione cum Pyrrho, ubi Pyrrho sic interroganti: *Quid igitur, qui unam Christi voluntatem esse sentit, videtur tibi à christiana doctrina traduci?* respondet in hunc modum: *Maximè. Quid enim magis impium, quàm dicere, eumdem una & eadem voluntate ante incarnationem quidem omnia ex nihilo fecisse, continere, & procurare, ac salubriter dirigere; post incarnationem verò cibum & potationem appetere, loca locis mutare, &c.*

Et S. Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 13. *Eundem porrò*, inquit, *Deum Dominum nostrum Jesum Christum, & perfectum Deum, & perfectum hominem confitentes eumdem & omnia habere, quæ Pater habet ... quin habere etiam eum, ut duabus naturis consentaneum est, duplices naturarum duarum naturales proprietates, hoc est, duas voluntates naturales, divinam nimirùm & humanam; duas naturales operationes, divinam & humanam, &c.*

Prob. 4. authoritate Conciliorum, ex quibus, cum multa sint, pauca brevitatis gratia seligimus, nempe Concilium Lateranense sub Martino I. sic definiens can. 10. *Si quis secundum sanctos Patrem non confitetur propriè & secundum veritatem duas unius ejusdemque Christi Dei nostri voluntates, coherenter unitas, divinam & humanam ... condemnatus sit.* Concilium Mediolanense sub Mansueto episcopo, in epistola synodica ad Constantinum Imperatorem scripta, in qua Synodi Patres sic loquuntur: *Duas naturales voluntates, & duas naturales operationes habere, utpote perfectum Deum, & perfectum hominem, unum eumdemque ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, pietatis nos regula perstruit.*

Concilium Romanum centum viginti quinque Episcoporum, sub Agathone papa, in synodica epistola, directa ad Constantinum Imperatorem, in qua dicunt Episcopi: *Sicut duas naturas, sive substantias, id est deitatem & humanitatem, inconfusè, indivisè, incommutabiliter eum* (Christum) *habere veraciter confitemur: ita quoque & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes habere, utpote perfectum Deum, & perfectum hominem, unum eumdemque ipsum Dominum Jesum Christum, pietatis nos regula instruit: quia hoc nos apostolica atque evangelica traditio, sanctorumque Patrum magisterium, quos sancta, apostolica atque catholica Ecclesia, & venerabiles synodi suscipiunt, instituisse monstratur.*

Et Concilium Constantinopolitanum III. generale, actione 18. in definitione fidei sic loquens: *Duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes indivisè, inconvertibiliter, inseparabiliter, inconfusè, secundùm sanctorum Patrum doctrinam adæoque prædicamus, & duas naturales voluntates, non contrarias, absit, juxta quod impii asseruerunt hæretici, sed sequentem ejus humanam voluntatem, & non resistentem, vel reluctantem, sed potius & subjectam divinæ ejus atque omnipotenti voluntati.*

Prob. denique 5. authoritate Summorum Pontificum, nempe Martini I. in epistola encyclica, ad fideles omnes directa, in qua sic loquitur: *Pari numero unitis substantialiter ei naturis, ejusdem voluntates & operationes sapere nobis tradiderunt* (Patres) *hoc est, increatam & creatam, divinam & humanam, & coherenter unitas.* Agathonis in privata sua ad Constantinum Imperatorem epistola, in qua Romanæ Ecclesiæ doctrinam exponens, sic ait: *Duas dicimus eundem Dominum nostrum Jesum Christum, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, divinam scilicet & humanam: divinam quidem voluntatem, & operationem habere ex æterno, cum coessentiali Patre communem; & humanam, temporaliter ex nobis cum nostra natura susceptam. Hæc est apostolica, atque evangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri fœliciſſimi Imperii Mater Apostolica Christi Ecclesia.*

Leonis II. in epistola ad Constantinum Imperatorem scripta, in qua acta sextæ Synodi confirmat, & approbat, eamque laudat, quòd duas naturales voluntates, duasque naturales operationes Christum habere veraciter prædicaverit. Et Eugenii IV. in decreto, in quo hæc habet: *Duas naturales voluntates, & operationes confitemur, ad salutem humanam convenienter in* (Christo) *concurrentes.*

Responsio II.

In Chrito, præter facultatem volendi divinam, fuit etiam facultas volendi humana.

Est etiam, secundùm non paucos, contra Monothelitas: non enim pauci volunt hosce hæreticos non solùm actum volendi humanum, sed etiam humanam volendi facultatem, seu potentiam, Christo denegasse, nullamque aliam facultatem volendi, sicut & nullum allium volendi actum in eo agnovisse, præter actum, & facultatem volendi naturæ divinæ.

Hæc autem responsio, quæ est de fide, sequitur evidenter ex præcedenti, & adhuc probatur breviter: quia Patres unanimi consensu docent, Verbum assumpsisse perfectiones omnes naturales humanitatis. Sed humana facultas volendi est humanitatis perfectio naturalis, & quidem magna. Item secundùm Patres & Concilia, Verbum assumpsit animam intellectualem & rationalem. Sed anima rationalis est essentialiter volitiva, & appetitiva. Item ex Patribus & Conciliis, integra natura humana est in Christo. Sed humana facultas volendi ad naturæ humanæ integritatem pertinet. Item, juxta Patres & Concilia, Christus est perfectus homo, & nobis per omnia similis absque peccato: sed ad hoc utrumque requiritur, ut sicut nos habemus, ipse quoque habeat facultatem volendi humanam.

Denique Verbum, incarnando se, id totum assumpsit, quod sanandum fuit. Atqui quod in homine lapso præcipuè sanandum fuit, est volendi facultas, cum facultate intelligendi: illa enim utraque facultas peccato primi parentis gravissimè vulnerata est; cum ex eo ignorantia in intellectum, & in voluntatem infirmitas profluxerit. Ergo, &c.

Sic argumentantur Patres, inter alios Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 18. *Quidnam*, inquit, *ex humanitate ab eo assumpta utilitatis in nos rediit, si ei quod primum vitium contraxit, salus allata*

Tom. 6. Con. p. 287.
Pag. 282.
P. 287.
P. eod.
P. 869.
Tom. 5. Con. P. 1784.
An. 649.
Tom. 6. Conc. P. 606.
Tom. eod. Conc. P. 1684.
Tom. eod. P. 1025.
Tom. eod. P. 370.
Tom. eod. P. 635.
P. 1113.
Tom. Con. 13. pag. 534.

non est, nec id actum, ut per divinitatis conjunctionem innovaretur, ac robur contraheret? Neque enim quod non assumptum est, morbo levatum est. Quocirca totum hominem assumpsit, & quod in eo præstantissimum erat, & in morbum inciderat, ut toti salutem afferret.

Sic autem discurrit S. Doctor pro mente humana seu pro facultate intelligendi: sed quod dicit pro humana intelligendi facultate, manifestè valet pro humana facultate volendi. Nam si ad hoc ut humana mens sanaretur à Verbo, necesse fuit, ut à Verbo assumeretur; similiter ut voluntas à Verbo sanaretur, necesse fuit, ut assumeretur à Verbo: & sicut mens non assumpta, morbo levata non esset, ita & voluntas non assumpta, &c. Quamobrem Damascenus appositè dicit: *Totum hominem assumpsit, ut toti salutem afferret.*

Quæres 1. utrùm voluntas humana Christi habuerit actus?

R. affirmativè. Nam 1. habuit actus liberos & necessarios; necessarios quidem, ut amorem beatificum; & liberos, ut acceptationem mortis. 2. Habuit actus virtutum omnium, quæ beatitudinis, & hypostaticæ unionis perfectioni non repugnant: non enim virtutes omnes illas habuit frustra, nec actus illarum proprios exercuisse negari potest. 3. Habuit voluntatem, ut vocant, simplicem, intentionem, electionem, usum, & fruitionem: nam perfectissimè propter finem operata est, amando illum, illum intendendo, media ad illum consequendum idonea eligendo, & electa exequendo, atque illo obtento fruendo. 4. Habuit actus amoris, odii, desiderii, spei, & audaciæ: nam Christus, ut homo, dilexit Deum, & proximum, odio habuit peccatum; desideravit redemptionem nostram; speravit gloriam corporis sui, & nominis sui exaltationem; & generosè aggressus est pericula, ad bonum obtinendum.

5. Habuit affectus iræ, timoris, & tristitiæ, ut jam probatum est. 6. Habuit actus efficaces, per quos virtutum omnium opera exercuit, & divinæ voluntati obsecutus est semper. 7. Habuit etiam actus inefficaces, ut patet ex illo Matth. cap. 26. *Pater, si possibile est, &c.* Hi porrò actus, qui in nobis plerumque necessarii sunt propter motionem appetitus materialis rationis advertentiam prævenientis, & rapientis voluntatem, antequam agere possit liberè, fuerunt omnes & semper in Christo liberrimi, quia nimirum in eo appetitus materialis in officio ita continebatur, ut nec rationem prævenire, aut perturbare, nec voluntatem rapere posset.

Quæres 2. utrùm voluntas humana Christi aliquos habuerit actus, contrarios actibus divinæ voluntatis?

R. negativè, cum sexta Synodo generali in definitione fidei verbis supra relatis. Præterea, si voluntas humana Christi actum aliquem habuit actui voluntatis divinæ contrarium, actus ille vel fuit efficax, vel inefficax. Neutrum dici potest. Non primum: nam voluntas humana Christi semper voluit efficaciter, quidquid Deus voluit eam velle, & quatenus voluit, ut manifestè significat Christus ipse, cùm ait Joan. cap. 4. *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, & perficiam opus ejus.* Et cap. 8. *Quæ placita sunt ei, facio semper.*

Non etiam secundum: nam si voluntas humana Christi habuit actum inefficacem, actui voluntatis divinæ contrarium, maximè actum illum vitandi mortem, quem Christus habuit, cùm dixit: *Pater, si possibile est, &c.* Atqui actus ille contrarius non fuit actui voluntatis divinæ: nam 1. Deus volebat, ut Christus haberet actum illum; & voluntas humana Christi, ut obtemperaret voluntati divinæ, in actum illum liberè erupit. 2. Actus ille vitandi mortem non repugnabat actui, quo Deus volebat efficaciter, ut Christus moreretur: cùm enim nec impediret nec retractaret actum, quo, Christus ut homo mori volebat efficaciter, mortem Christi, quam volebat Deus, nec impediebat, nec retardabat.

Quæres 3. utrùm humana Christi voluntas semper fuerit impleta?

R. 1. Omnis voluntas humana, qua Christus omninò absolutè ac efficaciter, & absque omni restrictione voluit aliquid, fuit semper impleta: Christus enim nunquam voluit omninò absolutè & efficaciter, nisi ea, quæ perficere potuit, quia nunquam nisi prudentissimè & honestissimè voluit. 2. Non omnis voluntas humana Christi, etiam ea, qua voluit aliquid absolutè & efficaciter, sed non omninò, & cum aliqua restrictione, putà quia tantùm voluit illud, quantùm per vires naturales & humana media perfici poterat, impleta fuit: talis est v. g. voluntas, qua aliquando voluit latere, & tamen latere non potuit.

ARTICULUS II.

Utrùm voluntas humana Christi peccare potuerit.

Responsio.

VOluntas humana Christi nequidem de potentia absoluta peccare potuit.

Prob. & primò quidem, quòd Christus, ut homo, nulli peccato obnoxius fuerit, magno consensu docent Patres, pro quibus omnibus hic erunt Dionysius Alexandrinus in epistola adversùs Paulum Samosatenem scripta, in qua hæc leguntur: *Nisi fuisset Christus idem, qui erat Deus Verbum, non poterat esse alienus à potestate peccandi: nemo enim est, qui peccare non possit, nisi unus Christus, sicut & Pater Christi, & Spiritus sanctus.*

Athanasius in lib. de salutari adventu Jesu Christi, ubi Apollinaristis sic objicientibus: *Si omnia assumpsit* (Deus Verbum) *omninò quoque mentem, cogitandique vim humanam assumpsit: atqui impossibile est, in humanis cogitationibus peccatum non versari: quomodo igitur Christus absque peccato erit?* S. Doctor respondens, hoc inter alia habet: *Si in peccatrice* (quantùm est ex se) *natura, impeccabilitas non apparuisset, quomodo peccatum in carne damnari potuisset, neque carne prævaricationem habente, neque divinitate peccatum sciente.* Quibus verbis Christo, ut homini, impeccabilitatem attribuit, sine qua diaboli opera dissolvere, & homines à peccati servitute liberare nequivisset.

Ambrosius in libro de incarnationis dominicæ sacramento, ubi eandem Apollinaristarum objectionem dissolvens, ait: *Quæro igitur, qua ratione animam putent quidam à Domino Jesu non esse susceptam? An quia metus est, ne sensu Christus laberetur humano? ... Tantum abest, ut Christum* (Apostolus) *putaverit, lege carnis in peccati vincula fuisse deducendum, ut ipse in æstu positus fragilitatis humanæ, per Christum sibi subveniri posse crediderit ... Qui ergo alios à carnis lubrico vindicabat, nunquid formidare poterat, ne etiam ipse dominatu quodam carnis istius vinceretur? ... Quomodo lubricum poterat timere peccati, qui peccatum remissurus advenerat?*

Augustinus in libro de prædestinatione Sanctorum cap. 15. *Numquid*, inquit, *metuendum fuit, ne accedente ætate, homo ille* (Christus) *libero peccaret arbitrio? An ideò in illo non libera voluntas erat, ac non tantò magis erat, quantò magis peccato servire non poterat? Nempe ista omnia* (ex quibus est peccandi impotentia) *singulariter admiranda, & alia, si qua ejus propria verissimè dici possunt, singulariter in illo accepit humana, hoc est, nostra natura, nullis suis præcedentibus meritis.*

Et Cyrillus Alexandrinus in libro adversus Anthropomorphitas cap. 26. ubi ait: *Stolidi verò ac dementes prorsus sunt, qui ipsum etiam Christum nescio quo pacto peccare posse affirmant, eam ob causam, quod in eadem, atque nos, specie fuerit versatus, quodque, forma servi accepta, cum hominibus in terra egerit.* Et libro de recta in Cristum fide, Theodosio Imperatore nuncupato, sic loquitur: *Quemadmodum*

caro,

caro, posteaquam Verbi, omnia vivificantis, caro effecta est, mortis & corruptionis imperio superior evasit: sic anima, posteaquam illius effecta est, qui peccatum non novit, è vestigio statum firmum, ac in omnibus bonis stabilem, peccatoque, quod olim tyrannidem exercebat, multis partibus potiorem nacta est.

2. Quòd Christus, ut homo, nequidem de potentia absoluta potuerit peccare, probatur 1. sic. Si humanitas Christi præceptum aliquod divinum transgressa esset, humanitas fuisset tantùm principium quo, ipsum verò Verbum fuisset principium quod transgressionis: sicut cùm humanitas Christi exercebat actus meritorios, humanitas erat tantùm principium quo, ipsum verò Verbum erat principium quod meriti; unde sicut humanitate Christi actus meritorios exercente, propriè ac strictè loquendo, non humanitas, sed Verbum per humanitatem merebatur: ita humanitate Christi præceptum aliquod divinum transgrediente, propriè loquendo, non humanitas, sed Verbum ipsum per humanitatem peccasset. Item sicut humanitate actus meritorios exercente, meritum verè ac propriè imputabatur Verbo, actio meritoria humanitatis erat verè ac propriè actio meritoria Verbi, & Verbum verè ac propriè merebatur, atque simpliciter dicebatur mereri: ita humanitate Christi divinum aliquod præceptum transgrediente, transgressio divinæ legis verè ac propriè imputata fuisset Verbo, actio peccaminosa humanitatis verè ac proprie fuisset actio peccaminosa Verbi, & Verbum verè ac propriè peccasset, atque simpliciter dici potuisset peccare.

Atqui quòd Verbum sit principium quod transgressionis alicujus, adeoque sit causa particularis alicujus transgressionis; quòd actio aliqua peccaminosa sit verè ac propriè actio peccaminosa Verbi; quòd Verbum verè ac propriè peccet; quòd simpliciter dici possit Verbum peccare; est aliquid positivè dedecens ipsum Verbum, & summæ illius sanctitati oppositum, ac injuriosum, adeoque est aliquid absolutè repugnans. Ergo quòd humanitas Christi præceptum aliquid divinum transgessa fuerit, fuit aliquid absolutè repugnans; adeoque ne de absoluta quidem potentia contingere potuit, ut peccaret humanitas Christi, quæ proinde rectè dicitur fuisse impeccabilis.

Dices. Potuit Verbum efficaciter velle, & facere, ut actiones humanitatis assumptæ ad illud non alio pertinerent titulo, quàm titulo causæ universalis, proindeque ne actiones peccaminosæ humanitatis assumptæ magis illi imputari posset, quàm peccata aliorum hominum. Ergo dici potest, re ipsa hoc efficaciter voluisse, & fecisse, adeoque rationem allatam inefficacem esse. *R.* neg. ant. Hoc ipso enim quòd Verbum humanitatem assumpsit, factum est inimpedibiliter suppositum illius, & consequenter principium quod, & causa particularis omnium ejus actionum: unde vel unio hypostatica absolutè impossibilis est, quod est falsum, & hæreticum; vel inimpedibiliter ratione illius, tam peccatum quodlibet repugnavit humanitati assumptæ, quàm repugnat Verbum sub quocumque respectu verè ac propriè peocare: hoc autem absolutè repugnat. Ergo humanitati assumptæ peccatum quodlibet absolutè repugnavit vi unionis hypostaticæ, vi cujus inimpedibiliter facta est verè ac propriè natura Verbi, atque ideò Verbum inimpedibiliter factum est verè ac propriè suppositum illius.

Dices iterum. Aliqua verè ac propriè conveniunt humanitati assumptæ, quæ tamen Verbo attribui non possunt: nam humanitas assumpta, est verè ac propriè creatura, & tamen Verbum nec dici potest, nec est creatura. Ergo etiamsi humanitas assumpta peccasset, non tamen idcirco dici potuisset Verbum peccare, nec re ipsa peccasset. *R.* neg. ant. Nam revera Verbum, quà homo, seu secundùm humanitatem, verè ac propriè dici potest, & est creatura; quamquam non dicimus simpliciter: Verbum est creatura; ne videamur hoc dicere in sensu Arianorum, qui asserebant Verbum secundùm se, seu secundùm divinitatem suam creaturam esse.

At inquies. Humanitas assumpta, est filia Dei adoptiva, nec tamen propterea Verbum dici potest, aut est Filius Dei adoptivus. Ergo, &c. *R.* neg. ant. Nam esse Filium Dei adoptivum, est denominatio personalis: unde cùm humanitas assumpta non sit persona, nec est, nec potest esse filia Dei adoptiva.

At inquies. Humanitas assumpta, est Dei serva, & tamen Verbum nec dici potest, nec est servus Dei. *R.* Verbum dici posse, & esse servum Dei eo sensu, quo humanitas assumpta, est Dei serva. Humanitas aut assumpta non est propriè ac strictè, sed impropriè tantùm & latè serva Dei, unde Verbum, quà homo, seu secundùm humanitatem, dici potest, & est, non propriè ac strictè, sed impropriè & latè servus Dei, & hoc secundo sensu re ipsa servus Dei non semel appellatur in Scriptura. Sed de hoc aliàs.

Dices denique. Non est aliquid repugnans Verbo, quòd possit mori, & moriatur secundùm humanitatem assumptam. Ergo nec est aliquid ipsi repugnans, quòd secundùm eamdem humanitatem assumptam possit peccare, & peccet. *R.* neg. conseq. Nam quòd Verbum verè ac propriè dicatur posse mori, & mori secundùm humanitatem assumptam, non est aliquid ipsum positivè dedecens, nec oppositum sanctitati ejus, aut alteri attributo divino. At in æstimatione prudenti Verbum positivè dedecet, & sanctitati ejus adversatur, quòd verè ac propriè dicatur posse peccare, & peccare etiam secundùm naturam creatam, ipsi unitam hypostaticè, adeoque simpliciter dici possit posse peccare, & peccare, quia quod secundùm naturam assumptam potest, hoc simpliciter potest.

2. Si humanitas Christi præceptum aliquod divinum transgressa esset, Verbum peccasset non solùm secundùm voluntatem humanam, sed etiam secundùm divinam: ita ut in Christo fuissent duo peccata, unum voluntaris humanæ, & alterum divinæ. Atqui absolutè implicat, ut Verbum peccet secundùm voluntatem divinam. Ergo, &c. Minor constat. *Prob. seq. maj.* Quia quandiu unio hypostatica perseverat, tandiu voluntas divina tenetur humanam dirigere, & impedire ne peccet: ex duabus enim voluntatibus, in eodem supposito convenientibus, superior tenetur inferiorem regere, & ejus peccatum impedire, quantùm potest; ita ut non impediendo, cùm potest, ipsa etiam peccet secundùm se. Ergo voluntate humana Christi peccante, peccasset etiam voluntas divina, quia peccatum voluntatis humanæ impedire potuisset, & tamen non impedisset, adeoque humanitate Christi præceptum aliquod transgrediente, Verbum peccasset, non solùm secundùm voluntatem humanam, sed etiam secundùm divinam, & sic Verbum non solùm peccasset ut homo, sed etiam ut Deus.

Dices. 1. Quando duæ naturæ in eodem supposito conveniunt, tunc tantùm natura superior tenetur regere inferiorem, quando inferior propriam libertatem non habet. *R.* hoc esse falsum: ad hoc enim ut ex duabus naturis, una alteram regere teneatur, sufficit, quòd sit superior altera, & cum ea conveniat in eodem supposito: nam hoc ipso altera ei in operando subordinatur, tanquam aliquid, cujus regimen ad eam specialiter attinet: & suppositum, in quo duæ illæ naturæ conveniunt, tenetur inferiorem regere per superiorem.

Dices 2. Dus non tenetur impedire peccata hominum justorum: unde hominum justorum peccata nec imputantur, nec imputari possunt Deo. Ergo Verbum non tenebatur impedire peccata naturæ assumptæ, &c. *R.* neg. cons. Disparitas est, quia respectu hominum justorum, & aliorum, Deus est tantùm causa universalis, quæ non ita tenetur causas particulares regere, ut earum defectus impedire teneatur: at respectu naturæ assumptæ Verbum habet se ut suppositum, ac proinde ut principium quod, & causa parti-

cularis omnium ejus actionum: unde omnes ejus actiones, ut speciatiter suas, sibique proprias, curare & ordinare tenebatur, & eas non curando nec ordinando, peccasset.

Dices 3. Humanitate Christi peccante; Verbum non peccasset secundùm se: sicut humanitate Christi actus meritorios exercente, Verbum non merebatur secundùm se, & humanitate Christi moriente Verbum non moriebatur secundùm se. *R.* Humanitate Christi actus meritorios exercente, Verbum non merebatur secundùm se præcisè, sed secundùm se simul & humanitatem suam: Christus enim merebatur ut homo Deus, ut homo exercens actus meritorios, & actus meritorios, quos exercebat ut homo, infinitè dignificans ut Deus. Moriente humanitate Christi Verbum non moriebatur secundùm se, quia non moriebatur secundùm naturam divinam, sed solum secundùm naturam assumptam: Humanitate Christi præceptum aliquod divinum transgrediente, Verbum peccasset non solùm secundùm naturam assumptam, sed etiam secundùm se, quia non solùm peccasset secundùm voluntatem humanam, sed etiam secundùm voluntatem divinam, quæ peccatum voluntatis humanæ, quod impedire tenebatur, non impedivisset.

Dices 4. In divinam voluntatem obligatio non cadit. Ergo nec tenetur, nec teneri potest ad regendam modo supra dicto voluntatem humanam, quamvis in eodem supposito cum ea convenientem. *Resp.* dist. ant. In divinam voluntatem non cadit obligatio strictè sumpta. *C.* ant. nam hæc obligatio oritur ex lege, & voluntas divina non habet superiorem, cujus lege ligari possit. Non cadit obligatio latè sumpta, orta scilicet ex ipsa natura voluntatis divinæ, quæ cùm sit essentialiter recta, ab eo quod rectum & honestum est, deviare non potest, N. ant. Item non cadit obligatio latè sumpta, orta ex ipsa rerum exigentia & natura, Neg. iterùm ant. & conseq. Itaque sicut Deus tenetur ad non mentiendum, vel, si vis, hoc sibi debet ut non mentiatur, quia mentiri inhonestum est per se & intrinsecè: ita Verbum tenetur regere naturam sibi hypostaticè unitam, vel, si vis, hoc sibi debet, ut regat naturam sibi hypostaticè unitam, quia suppositum naturam suam non regere, per se & intrinsecè inhonestum est.

Dices 5. Voluntas divina tribus personis communis est, & Pater ac Spiritus sanctus non tenentur regere humanitatem Christi. Ergo nec ad id tenetur Verbum. *R.* neg. conseq. Nam voluntas divina sic tribus personis communis est, ut sit singularum propria, sicque quatenus est propria unius personæ, aliquam habere potest obligationem, quam non habeat, quatenùs propria est personarum aliarum: quare voluntas divina, quatenus est in Verbo, non verò quatenùs est in aliis duabus personis, tenetur regere humanitatem, à Verbo assumptam: unde si per impossibile, voluntas divina humanitatem hanc peccare permisisset, solum Verbum etiam secundùm voluntatem divinam peccasset, quanquam peccati hujus à Verbo commissi turpitudo & infamia in æstimatione morali redundasset etiam in Patrem, & Spiritum sanctum, propter summam trium personarum in natura divina identitatem.

Prob. 3. Divinitas humanitati Christi hypostaticè unita summè sanctificat illam in ordine creato, seu in ordine sanctificationis participatæ: divinitas enim in hoc ordine non potest meliùs & perfectiùs participari, quàm participatur ab humanitate Christi. Ergo divinitas, humanitati Christi tantam tribuit sanctitatem, quanta esse potest in ordine creato, seu in ordine sanctitatis participatæ. Ergo divinitas humanitati Christi tribuit totam sanctitatem, quæ in ordine creato seu in ordine sanctitatis participatæ ex conceptu suo non repugnat. Atqui ex conceptu suo non repugnat creatura ita per participationem sancta, ut etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam, omne peccatum, sive mortale, sive veniale, repugnet illi in sensu composito formæ sanctificantis. Ergo revera humanitas Christi repugnantiam hanc habet à divinitate sibi unita hypostaticè: adeoque stante unione illa, nequidem de potentia Dei absoluta contingere potuit ut peccaret. Ex his

Nota. 1. Humanitas Christi habet formaliter à divinitate repugnantiam cum omni peccato etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam; unde ipsa divinitas est formalis repugnantia humanitatis Christi cum omni peccato, &c.

2. Consequenter humanitas Christi habet formaliter à divinitate de potentia Dei etiam absoluta, infrustrabilem exigentiam, non solùm auxiliorum, quibuscum bonum semper vellet, & ageret; sed etiam, quod adhuc melius erat, ac perfectius, physicæ prædeterminationis ad bonum, & negationis concursus omnis, necessarii ad potentiam completam & expeditam ad malè agendum: unde divinitas ipsa est in humanitate Christi non solùm auxiliorum, quibuscum bonum, &c. sed etiam physicæ prædeterminationis ad bonum in genere, & negationis concursus omnis, &c. exigentia formalis, de potentia Dei etiam absoluta infrustrabilis.

3. Et ita humanitas Christi est formaliter, etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam, impeccabilis per divinitatem: unde divinitas ipsa est formalis, etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam, substantialis impeccabilitas humanitatis Christi.

4. Hinc humanitas Christi habet impeccabilitatem longè superiorem impeccabilitate intrinseca beatorum, posita in visione & amore beatifico, & impeccabilitate extrinseca confirmatorum in gratia orta ex decreto, quo Deus illos à peccato præservare decrevit efficaciter.

5. Habet nihilominus humanitas Christi impeccabilitatem, impeccabilitate Dei longè inferiorem, quamvis sit impeccabilis per eandem formam, qua Deus impeccabilis est, nempe per divinitatem. Ratio est, quia humanitas Christi non est impeccabilis divinitate per essentiam, sicut Deus est, sed tantùm per participationem, eò quòd divinitatem non habeat per identitatem, sicut Deus habet, sed solùm per unionem contingentem, quippe quæ posset non esse: est tamen humanitas Christi intrinsecè ac substantialiter impeccabilis divinitate: quia divinitas non per aliquid creatum, sui imitativum, sed se ipsa humanitatem Christi, sibi intrinsecè ac substantialiter unitam, efficit impeccabilem. Sed ut hæc omnia meliùs intelligas,

Nota. 6. Divinitas, substantialiter unita humanitati Christi, respectu illius, habet se, seclusis imperfectionibus, ad modum formæ intrinsecæ, illam substantialiter sanctificantis, cujus formæ effectus formalis primarius est substantialis participatio esse divini: effectus verò formales secundarii sunt amabilitas summa in ordine creato, dignitas ad dona supernaturalia majora & majora in infinitum, dignitas ad gloriam, gloria qualibet finita majorem, denique repugnantia cum omi peccato, & absolutè infrustrabilis exigentia prædeterminationis ad bonum, & negationis concursus omnis necessarii ad potentiam expeditam peccandi; quæ potentia Christo nec necessaria, nec utilis fuit ad opus redemptionis nostræ.

Dices. Humanitas Christi non potuit quidem peccare in sensu composito unionis hypostaticæ, at potuit in sensu diviso illius; ita ut primum esse peccati esset primum non esse unionis, & eodem instanti reali, quo peccasset, posteriùs natura desiisset unio propter peccatum, ut accidit in homine justo peccante. Sed contra est. 1. Si ita est, humanitas Christi non magis fuit impeccabilis, quàm quilibet homo justus: nam homo justus non potest peccare in sensu composito gratiæ habitualis, sed tantùm in sensu diviso, eo scilicet modo, quo hic asseritur de humanitate Christi. Atqui quòd Christus ut homo non magis fuerit impeccabilis, quam quilibet purus homo justus, dici non potest sine manifesta absurditate. Ergo, &c.

Contra est 2. Quia si ita est, humanitas Christi re ipsa non fuit impeccabilis: nam non posse

pecca-

peccare in sensu composito unionis, sed tantum in sensu diviso, ut hic intelligitur, nihil aliud est, quàm non posse conjungere peccatum cum unione, seu cum peccato retinere unionem: sicut in quolibet homine justo non posse peccare in sensu composito gratiæ habitualis, sed tantùm in sensu diviso, nihil aliud est, quàm non posse conjungere peccatum cum gratia habituali, seu cum peccato retinere gratiam habitualem.

Contra est 3. Quia si ita est, unio hypostatica pendebat in conservari, ac proinde in esse ab actionibus humanitatis, & humanitas priùs naturâ operabatur, quàm esset unita Verbo. Sed hoc est falsum: nam substantia quælibet natura saltem prius subsistit in se, vel in alio, quàm operetur. Ergo humanitas Christi priùs saltem natura subsistebat in Verbo, quàm operaretur. Ergo prius saltem natura, quàm operaretur, unita erat Verbo. Ergo unio hypostatica priùs saltem natura existebat, quàm quælibet operatio humanitatis, adeoque existebat independenter, & antecedenter ad quamlibet operationem humanitatis.

ARTICULUS III.

Utrùm voluntas humana Christi elicere potuerit actum minùs perfectum, omisso perfectiori, sibi possibili.

Responsio I.

HUmanitas Christi potuit potentia saltem physica elicere actum minùs perfectum, omisso perfectiori, sibi possibili.

Prob. breviter. Nam si Christus, ut homo non potuit potentia saltem physica, actum minùs perfectum elicere, omisso perfectiori, sibi possibili, fuit antecedenter ac physicè determinatus intrinsecè ad actum perfectiorem. Falsum cons. Ergo, &c. Seq. maj. per se patet. *Prob. min.* Nam si Christus fuit antecedenter ac physicè determinatus intrinsecè ad actus perfectiores, eliciendo actus perfectiores, & in quibuslibet circumstantiis optimum semper eligendo, non fuit dignus laude, gratitudine, & præmio, quod est falsum, & absurdum. Ergo, &c.

Dices 1. Quantumvis supponatur Christus fuisse antecedenter ac physicè determinatus intrinsecè ad optimum, potuit tamen inter actus optimos eligere hunc vel illum, quorum neuter erat melior altero, sicque unum elegit liberè, cùm posset illum non eligere, sed alterum. Ergo unum eligendo præ altero, laude, gratitudine ac præmio dignus fuit. Ergo Christus potuit cum antecedenti ac physica ad optimum determinatione intrinseca, habere libertatem, ad laudem, gratitudinem & præmium sufficientissimam. *R.* neg. utramque conseq. Ratio negandi est, quia libertas eligendi hunc vel illum actum ex duobus planè similibus, vel æqualibus, est quidem libertas in genere physico; at non est libertas in genere moris, & qualis in prudenti æstimatione requiritur ad laudem, gratitudinem & præmium.

Dices 2. Atqui ad libertatem in genere moris non requiritur libertas inter inæqualia, sed libertas inter æqualia sufficit. Nego. *Probabis.* Deus non est activè indifferens ad actus inæquales; omnes enim actus divinæ voluntatis sunt infinitè honesti; & tamen Deus operatur honestè ac laudabiliter in genere moris, determinando se ad hunc actum, potiùs quàm ad alium æquè bonum ac perfectum, ad quem poterat se determinare. Ergo, &c. *R.* neg. conseq. Deus enim non est quidem indifferens ad actus inæquales, propter rationem datam; at est indifferens ad objecta inæqualia. Deus itaque operatur honestè & laudabiliter in genere moris, eligendo hoc objectum, quia licet non possit habere actum minùs bonum, posset tamen eligere objectum minùs bonum: unde actus ejus honestus est & laudabilis in genere moris, quia eligit objectum magis bonum, cùm posset minus bonum eligere.

Nota. Ad honestatem & laudabilitatem in genere moris, requiritur, & sufficit inæqualitas in actibus, vel in objectis, ex quibus unum præ alio potest eligi: Unde ubi neque in actibus, neque in objectis reperitur inæqualitas, ibi nullum prorsus est fundamentum laudis, & imputabilitatis in genere moris.

Dices 3. Ipsa bonitas formalis actus, quo Deus eligit objectum aliquod, illi tribuitur, & imputatur ad laudem in genere moris. Ergo Deus honestè ac laudabiliter in genere moris operatur, præcisè quia ponit actum bonum, quamvis hoc actu, vel alio æquè bono carere non possit. *R.* neg. conseq. Ratio negandi est, quia bonitas ipsa actus, quo Deus eligit objectum aliquod, ideò illi ad laudem in genere moris tribuitur, quia objectum illud, quod per actum eligit, melius est objecto alio, quod posset eligere; vel, si vis, quod idem est, quia per actum, objectum melius minùs bono anteponit liberè.

Dices 4. Actus quo Deus eligit objectum melius, cùm posset eligere minùs bonum, non est melior nec perfectior, quàm actus alius, quo objectum minùs bonum eligeret. Ergo gratis dicitur Deus operari honestè & laudabiliter in genere moris, eò quòd eligit objectum melius, cùm posset minùs bonum eligere. *Probabis ant.* Quia omnes actus divinæ voluntatis æqualem habent bonitatem ac perfectionem, cùm omnes sint infinitè boni ac perfecti.

R. neg. conseq. Itaque quamvis actus, quo Deus eligit objectum melius, non sit melior ac perfectior actu alio, quo minùs bonum eligeret, ut probatum est, habet tamen honestatem & laudabilitatem in genere moris, quam non haberet actus alius, quia majorem habet bonitatem objectivam, vi cujus haberet etiam majorem bonitatem formalem, si possibilis esset. Unde per actum illum Deus rectè dicitur operari honestè ac laudabiliter, non solùm in genere physico, sed etiam in genere moris: is enim rectè censetur operari honestè ac laudabiliter in genere moris, qui liberè eligit majorem bonitatem objectivam, atque ita majus ad laudem fundamentum ponit liberè, quantùm est ex parte objecti, licèt non ponat majus, quantùm est ex parte actus; quia possibile non est, eò quòd actus ejus omnes essentialiter habent æqualem bonitatem, ac perfectionem formalem in genere physico.

Dices 5. Si imputatur Deo ad laudem in genere moris, quòd eligat objectum melius, quamvis actus quo eligit, non sit melior ac perfectior; debet quoque ei imputari ad vituperium aliquod, si eligat objectum minùs bonum, quamvis actus non sit minùs bonus. *R.* neg. seq. Nam si Deus esset aliquo modo vituperandus, eò quòd eligeret objectum minùs bonum, vel quia peccaret, vel quia saltem moraliter deficeret, bonum minus majori præferendo. Neutrum dici potest. Non primum, ut per se clarum est. Non etiam secundum: nam ille moraliter deficere dicitur, qui voluntariè caret actu meliori ac perfectiori, quem posset habere. At Deus minus bonum eligendo, non sic careret actu aliquo melior ac perfectiori, quem habere posset, eligendo scilicet bonum majus: actus enim quo Deus minus bonum eligit, tam bonus ac perfectus est in genere physico, quàm bonus ac perfectus esset actus quo eligeret bonum majus; cùm in genere physico sit infinitè bonus ac perfectus.

At inquies. Actus, quo Deus eligeret minus bonum, non haberet honestatem ac laudabilitatem in genere moris, quam haberet actus, quo majus bonum eligeret. Ergo Deus eligendo minus bonum, voluntariè careret aliqua perfectione, quam habere posset eligendo bonum majus, adeoque deficeret moraliter, & sic aliquo modo vituperandus esset. *R.* neg. conseq. Ratio est, quia honestas & laudabilitas in genere moris, quam haberet actus, quo Deus majus bonum eligeret, nullam perfectionem & bonitatem dicit supra bonitatem ac perfectionem in genere physico, quam haberet actus quo Deus eligeret minus bonum: unde ex eo quòd actus aliquis divinæ voluntatis

tatis non habet honestatem & laudabilitatem in genere moris, vel quia necessarius est, vel quia non tendit in majus bonum; non minùs bonus ac perfectus est, nec minùs voluntatem divinam perficit, ut patet ex amore quo Deus se ipsum diligit, cui nihil bonitatis ac perfectionis deest, ex eo quòd, quia summè necessarius est, caret honestate & laudabilitate in genere moris.

Dices denique. Objecta omnia habent æqualem bonitatem respectu Dei *R.* neg. Unum enim magis Deum decet, quàm aliud, & unum majorem habet vim alliciendi amorem Dei, quàm aliud: quamvis Deus pro arbitrio suo, & absque omni vituperabilitate, possit illud eligere, quod minorem habet decentiam, & minorem vim alliciendi amorem divinum. Porrò cùm Deus in operibus suis ad extra potuerit eligere longè minora iis, quæ re ipsa elegit, omnes actus liberi divinæ voluntatis non solùm in genere physico, sed etiam in genere moris, infinitè honesti sunt, ac laudabiles.

Responsio II.

Christus, ut homo, potuit etiam potentia morali, elicere actum minùs perfectum, omisso perfectiore.

Prob. Nam si non potuit, maximè quia voluntas ejus humana fuit antecedenter, per visionem & amorem beatificum determinata & necessitata moraliter ad actum perfectiorem, & ad semper eligendum optimum. Sed hæc ratio est falsa: nam actus boni ac meritorii Christi viatoris, de quibus hic agitur, & quos Christus ex prævia cognitione scientiæ supernaturalis eliciebat, erant natura priores, quàm actus Christi, ut comprehensoris; nempe visio & amor beatificus. Ergo erant à visione & amore beatifico planè independentes: quod enim est natura prius, non potest ullo modo dependere ab eo, quod est natura posterius. Ergo voluntas humana Christi nullo pacto per visionem & amorem beatificum determinari & necessitari poterat ad actus illos.

Antecedens, in quo est tota difficultas, defenditur à pluribus Doctoribus, tam veteribus, quàm recentioribus, & sic probari potest. Quia Christus, ut homo, quandiu viator fuit, visionem & alios actus beatificos habuit non solùm titulo debiti connaturalis propter unionem hypostaticam, & sanctitatem substantialem, sed etiam titulo præmii ac mercedis: ita ut visionem cum aliis actibus beatificis à primo instanti conceptionis acceperit, & sequentibus retinuerit propter actus bonos ac meritorios, quos ut viator singulis momentis exercuit: melius enim fuit, & gloriosius Christo, habere ex merito, quàm sine merito, id quod ex merito habere potuit. Ergo actus boni ac meritorii Christi, ut viatoris, fuerunt natura priores visione & amore beatifico: meritum enim saltem natura præcedit mercedem. Sed dato quòd actus meritorii Christi ut viatoris, non fuerint natura priores actibus ejus, ut comprehensoris, sic

Adhuc argumentor. Gratis dicitur voluntas humana Christi fuisse per visionem & amorem antecedenter determinata ac necessitata moraliter ad actum perfectiorem, & ad eligendum optimum. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam si voluntas humana Christi fuit per amorem beatificum sic determinata ac necessitata moraliter ad actum, &c. maximè, ut contendunt adversarii, propter difficultatem ad oppositum, ortam ex ipso amore beatifico, & tantam, ut non posset moraliter superari propter imbecillitatem potentiæ: sed hoc gratis asseritur. Ergo, &c.

Prob. min. Nam dato quòd voluntas humana Christi propter amorem beatificum tale ad actum perfectiorem & ad optimum, pondus habuerit, cui moraliter non posset resistere potentia non confortata, quæ idcircò tantam ad actum imperfectiorem, & ad non optimum difficultatem passa sit, ut eam superare non posset moraliter; at potuit voluntas humana Christi à Deo confortari, & dico ita re ipsa confortatam esse contra amoris beatifici pondus, ut ei resistere moraliter posset, si vellet; & hoc dico, quia necessitas moralis in Christo ad actum perfectiorem & ad optimum, orta ex amore beatifico, qui necessarius fuit, videtur non parùm obfutura fuisse actuum Christi viatoris laudabilitati in genere moris.

Porrò Deus voluntatem humanam Christi contra pondus amoris beatifici confortavit, non per pondus oppositum, seu per actum vitalem, quo voluntas humana Christi indeliberatè propenderet ad actum imperfectiorem, & ad non optimum, sed per concursum prævium, seu physicam præmotionem, qua voluntas humana Christi ita complebatur, & accingebatur ad eligendum vel non eligendum actum perfectiorem, ut moraliter posset illum eligere vel non eligere, illumque absque omni necessitate eligeret. Physica autem illa præmotio, activè sumpta, erat omnipotentia divina, se ipsa immediatè agens in voluntatem humanam Christi: sumpta verò passivè, erat ipsa voluntas humana Christi, tali modo se habens se ipsa formaliter vi actionis divinæ in ipsa, seu vi actionis divinæ in ipsam se ipsa formaliter sic completa, & accincta ad operandum.

At inquies. Deum non decebat, ut sic voluntatem humanam Christi compleret, ut ponderi amoris beatifici moraliter posset resistere. *R.* neg. Itaque Deum, & quidem maximè, decebat sic voluntatem humanam Christi complere per præviam actionem in illam, videlicet ut sic completa, posset se ipsa laudabiliter in genere moris ac meritoriè determinare ad actus perfectiores, & ad optimum. Sed

Nota pro sequenti propositione. Duplex distingui potest vituperabilitas in genere moris. Prima est ea, quæ oritur ex actu malo, sive mortali, sive veniali. Qui enim peccat, sive mortaliter, sive venialiter tantùm, proculdubio vituperabilis est. Secunda oritur ex carentia moralis perfectionis, quam quis potest habere; & tamen eam liberè non habet: nam qui liberè omittit actum perfectiorem, quem potest elicere, dignus est vituperio aliquo, illique exprobrari potest, quòd actum imperfectiorem eliciat, omisso perfectiori, quem posset elicere; præsertim si æquè facilè elicere posset perfectiorem: quare cùm omnis vituperabilitas in genere moris sit macula, vel fundetur in macula ejusdem generis, duplex distingui potest macula in genere moris; una scilicèt, quæ consistit in actu malo, sive mortali, sive veniali; altera verò, quæ consistit in carentia perfectionis moralis, quam quis potest habere, & tamen liberè eam non habet. Hoc præsuppositio, sit

Responsio III.

Humanitas Christi sic potuit, etiam moraliter, actum minùs perfectum elicere omisso perfectiori, ut tamen habuerit exigentiam absolutè infrustrabilem assistentiæ specialis, vi cujus semper & infallibiter actum perfectiorem eliceret, omisso minùs perfecto, & optimum eligeret.

Prob. 1. Quia, ut supra probatum est divinitas tenebatur regere humanitatem Christi. Ergo humanitas Christi non potuit incurrere vituperabilitatem aliquam, & maculam in genere moris, quin eandem incurreret divinitas. Sed humanitas Christi, non eligendo optimum, & actum eliciendo imperfectiorem, perfectiori omisso, incurrisset vituperabilitatem, & maculam aliquam in genere moris, ut patet ex notabili posito. Ergo eandem incurrisset divinitas. Atqui simpliciter repugnat divinitatem, vituperabilitatem & maculam aliquam in genere moris incurrere. Ergo simpliciter etiam repugnabat, humanitatem Christi non eligere optimum, & actum imperfectiorem, omisso perfectiori, elicere; repugnabat, inquam, propter regimen ipsi debitum à divinitate; adeoque vi hujus regiminis, sibi à divinitate debiti, humanitas Christi vel fuit antecedenter determinata intrinsecè ad actum perfectiorem, & ad optimum; quod dici non posse supra probatum est: vel habuit infrustrabiliter specialem assistentiam, vi cujus semper & infallibiliter eliceret actum perfectiorem, & optimum eligeret. Ergo revera, &c.

Prob.

Prob. 2. Sanctitas substantialis humanitatis Christi, ut patet ex supra dictis, summa fuit in ordine creato, seu in ordine sanctitatis participatæ. Ergo fuit incompossibilis cum omni viruperabilitate & macula in genere moris; alioquin non fuit summa. Ergo fuit incompossibilis cum omissione actûs perfectioris, & electione non optimi. Ergo humanitas Christi propter sanctitatem suam substantialem, vel fuit physicè prædeterminata ad actum perfectiorem, & ad optimum, quod est falsum; vel infrustrabiliter habuit specialem assistentiam, vi cujus semper & infallibiliter, &c. Ergo reverà specialem illam assistentiam habuit infrustrabiliter.

Dices 1. Ex nobis, repugnabat simpliciter, humanitatem Christi elicere actum imperfectiorem, omisso perfectiori. Ergo neque moraliter, neque physicè poterat actum imperfectiorem, perfectiori omisso, elicere. *R.* dist. ant. Repugnabat simpliciter humanitatem Christi elicere, &c. propter antecedentem aliquam determinationem intrinsecam ad ponendum actum perfectiorem, vel propter defectum alicujus prærequisiti ad ponendum actum illum, N. ant. Repugnabat humanitatem Christi elicere, &c. propter regimen ipsi debitum, & infrustrabilem specialis assistentiæ exigentiam, quam habebat formaliter & immediatè à sua sanctitate substantiali, C. ant. & dist. cons. Ergo actum imperfectiorem, perfectiori omisso, elicere non potuit potentia, quæ sibi relicta esset, aut etiam relinqui posset, C. conseq. Potentia, quæ nec sibi relicta esset, nec reliqui posset, quia infrustrabiliter exigebat specialem assistentiam, vi cujus semper & infallibiliter actum perfectiorem, imperfectiori repudiato, eliceret, N. conseq.

Dices 2. Repugnantia illa, quàm secundùm nos habuit humanitas Christi ad actum imperfectiorem; fuit antecedens. Ergo vi illius, humanitas Christi fuit antecedenter determinata ad actum perfectiorem. *R.* dist. ant. Repugnantia illa, quem secundùm nos, &c. fuit antecedens, & fundata in aliquo voluntati humanæ Christi intrinseco, quo modus illius operandi immutaretur, & ad unum ipsa applicaretur irresistibiliter, N. ant. Repugnantia illa, quem secundùm nos, &c. fuit antecedens, & fundata in aliquo, intrinseco quidem voluntati humanæ Christi, nempe in divinitate humanitati Christi compositivè intrinseca, sed solùm per se ipsam formaliter tribuente infrustrabilem specialis assistentiæ exigentiam, & jus infrustrabile ad auxilia planè infallibilia simul & repudiabilia, C. ant. & N. conseq.

Dices 3. Si humanitas Christi habuit repugnantiam illam, quam ei attribuimus, non habuit concursum divinum, paratum ad actum imperfectiorem: nam Deus non potuit velle concurrere ad actum implicantem. Ergo si humanitas Christi habuit repugnantiam illam, quam ei attribuimus, nequidem physicam, actum imperfectiorem eliciendi potentiam habuit. *R.* neg. ant. *Ad probationem* dist. Deus non potuit velle concurrere ad actum, repugnantem ratione sui, aut ratione potentiæ, C. Ad actum repugnantem præcisè ratione alicujus exigentis infrustrabiliter omissionem ejus, & quidem liberam, meritoriam, & laudabilem in genere moris, N. Cùm enim ad talem actus illius omissionem necessaria sit facultas completa & expedita ad ponendum, vel non ponendum actum illum, necesse est, ut Deus paratus sit ad actum illum concurrere, adeoque ut Deus possit velle ad actum illum concurrere.

Ex dictis hactenùs intelligitur, Christum, ut hominem, non habuisse quidem indefectibilitatem physicam, quæ consistit in antecedenti & intrinseca determinatione ad actus perfectiores, & ad optimum, sed habuisse indefectibilitatem moralem, seu indefectibilitatem juris, quæ tamen hominem denominat simpliciter indefectibilem: qui enim jus habet infrustrabile ad specialem assistentiam, vi cujus semper & infallibiliter eliciet actum perfectiorem, & optimum eliget, rectè dicitur, & est simpliciter indefectibilis, etiam in sensu composito potentiæ moralis eliciendi actum imperfectiorem, & eligendi non optimum: nam hæc potentia, cum jure infrustrabili ad specialem assistentiam, &c. conjuncta, impeditur per jus illud, ne voluntatem denominet defectibilem.

At inquies. Quid est, voluntatem esse defectibilem in genere moris, seu voluntatem posse in genere moris deficere, nisi voluntatem posse actum imperfectiorem, perfectiori liberè omisso, elicere, & non optimum eligere posse? *R.* Voluntatem esse defectibilem in genere moris, seu voluntatem posse in genere moris deficere, est voluntatem posse elicere actum minùs perfectum, omisso, &c. nec habere jus infrustrabile ad specialem assistentiam, vi cujus, seu, quod idem est, jus infrustrabile ad auxilia congrua, quibuscum semper & infallibiliter eliceret actum magis perfectum, repudiato minùs perfecto, &c.

At inquies iterum. Si Christus, ut homo, non habuit indefectibilitatem physicam, sed moralem tantum, & juris, dici quoque potest, & debet, non impeccabilitatem physicam, sed moralem tantùm & juris habuisse. Ergo perperam à nobis art. sup. Christo, ut homini, attributa est physica impeccabilitas. *R.* neg. ant. Ratio disparitatis est, quia cum impeccabilitate physica stat libertas in genere moris, & potentia exercendi actus meritorios ac laudabiles in genere moris: unde melius fuit Christo, ut homini, esse impeccabilem impeccabilitate physica, quàm esse impeccabilem impeccabilitate morali & juris tantùm: nam plus est, aliquem esse impeccabilem physica impeccabilitate, quàm esse impeccabilem impeccabilitate tantùm morali & juris.

E contra verò indefectibilitas physica libertatem in genere moris ab humana voluntate Christi excluisset, nec cum tali indefectibitate actus meritorios & laudabiles in genere moris exercere potuisset voluntas humana Christi: unde melius fuit Christo, ut homini, esse indefectibilem indefectibilitate morali & juris, quàm esse indefectibilem physica indefectibilitate: nam Christus, ut homo, indefectibilitate morali & juris, fuit simpliciter indefectibilis, simulque potuit actus meritorios & laudabiles in genere moris exercere.

At inquies denique. Sanctitas substantialis Christi, ut hominis, secundùm nos, incompossibilis fuit cum potentia bene vel malè agendi. Ergo pariter incompossibilis fuit cum potentia eliciendi actum magis perfectum, vel minùs perfectum. *R.* neg. cons. Itaque sanctitas substantialis Christi, ut hominis, incompossibilis fuit cum potentia bene vel malè agendi: quia hæc potentia Christo, ut homini, necessaria non fuit ad exercendos actus meritorios & laudabiles in genere moris, & ita cum impotentia peccandi voluntas humana Christi sanctior ac perfectior fuit sine detrimento libertatis ad merendum requisitæ. Sanctitas substantialis Christi, ut hominis, incompossibilis non fuit cum potentia etiam morali actum perfectiorem vel imperfectiorem eliciendi, quia hæc potentia Christo, ut homini, ad exercendos actus meritorios & laudabiles in genere moris, necessaria fuit, atqui ita absque hac potentia habere non potuit libertatem in genere moris, quacum proculdubio incompossibilis non fuit substantialis ejus sanctitas.

ARTICULUS IV.

Utrùm Christus, ut homo, habuerit liberum arbitrium.

Responsio.

CHristus, ut homo, habuit liberum arbitrium, seu libertatem non solùm à coactione, sed etiam à simplici necessitate.

Prob. 1. ex Scriptura. Nam dicitur Isaiæ cap. 7. *Butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum:* quæ verba ad Messiam manifestè pertinent. Et ejusdem cap. 53. de eodem Messia dicitur: *Oblatus est, quia ipse voluit.* Denique Christus

ſtus ipſe, Joan. cap. 10. ſic ait: *Ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam. Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à me ipſo, &c.*

Prob. 2. ex Patribus, pro quibus omnibus hic ſufficiet Auguſtinus tract. 37. in Joan. ubi ad hæc verba, *Nemo apprendit eum, quia nondum venerat hora ejus*, ſic ait: *Audi, ſtulte*, Nondùm venerat hora ejus, *non qua cogeretur mori, ſed qua dignaretur occidi.* Et inferiùs: *Quandiu voluit, inter homines vixit; quando voluit, à carne diſceſſit. Hoc eſt poteſtatis, non neceſſitatis. Hanc ergo horam ille expectabat, non fatalem, ſed opportunam, & voluntariam .... Quomodo ſub fati neceſſitate poſitus erat, qui alio loco dixit:* Poteſtatem habeo ponendi animam meam? &c.

Et lib. de prædeſtinatione ſanctorum cap. 15. ubi loquens de Chriſto, hæc habet: *Numquid metuendum fuit, ne accedente ætate, homo ille libero peccaret arbitrio? An ideò in illo non libera voluntas erat, ac non tantò magis erat, quantò magis peccato ſervire non poterat?*

Prob. 3. authoritate S. Thomæ, ſic loquentis q. 29. de veritate, art. 6. ad 1. *Licèt anima Chriſti eſſet determinata ad unum ſecundum genus moris, ſcilicet ad bonum, non tamen erat determinata ad unum ſimpliciter: poterat enim hoc vel illud facere, & non facere. Et ideò libertas in eo remanebat, quæ requiritur ad merendum.* Et hic q. 18. art. 4. ad 3. *Voluntas Chriſti, licèt ſit determinata ad bonum, non tamen eſt determinata ad hoc, vel ad illud bonum. Et ideò pertinet ad Chriſtum eligere per liberum arbitrium, confirmatum in bono, ſicut ad beatos.*

Prob. 4. ratione. Quia libertas indifferentiæ eſſentialiter requiritur ad meritum. Sed Chriſtus, ut homo, dum eſſet in via, meritus eſt. Ergo Chriſtus, ut homo, indifferentiæ libertatem habuit, adeoque non ſolùm à coactione, ſed etiam à ſimplici neceſſitate circa plurimos actùs ſuos immunis fuit. Minor eſt de fide. Major verò prob. breviter hic. 1. Ex S. Hieronymo, ſic loquente lib. 2. contra Jovinianum: *Liberi arbitrii nos condidit Deus; nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur: alioquin ubi neceſſitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt.* 2. Authoritate Innocentii, damnantis ut hæreticam hanc Janſenii propoſitionem: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.* Nam hæc verba, *In ſtatu naturæ lapſæ*, non ſunt reſtrictiva, ſed ampliativa, perindeque eſt ac, ſi diceretur, Etiam in ſtatu naturæ lapſæ; ut patet ex eo, quòd Summus Pontifex intendat damnare doctrinam Janſenii, aſſerentis libertatem indifferentiæ fuiſſe quidem in ſtatu naturæ innocentis, at non eſſe ampliùs in ſtatu naturæ lapſæ.

Obj. 1. S. Thomam in 3. diſt. 18. q. unica art. 2. ad 5. ubi ait: *Vel dicendum, quod etiamſi* (Chriſtus) *eſſet determinatus ad unum numero, ſicut ad diligendum Deum, quod non facere non poteſt; tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis ſive meriti, quia in illud non coactè ſed ſponte tendit: & ita eſt actus ſui dominus. R.* 1. S. Thomam reſponſioni illi eodem loco aliam hanc præmittere: *Liberum arbitrium Chriſti non erat determinatum ad unum ſecundum numerum, ſed ad unum ſecundum genus, ſcilicet ad bonum, quia in malum non poteſt: ſed tamen hoc poteſt facere & non facere: & hoc non excludit libertatem arbitrii, quia poſſe peccare, nec eſt libertas arbitrii, nec pars libertatis, &c.* Quam reſponſionem refert, & referendo approbat S. Doctor q. 29. de veritate a. 6. ad 1. & in tertia parte q. 18. a. 4. ad 3. quibus in locis eandem ſolvit difficultatem. Cùm autem alterius reſponſionis, quæ nobis objicitur, neutro loco meminerit, hoc ſuo ſilentio eam revocaſſe, & improbaſſe cenſendus eſt.

R. 2. S. Doctorem in illa reſponſione, quæ nobis objicitur, ſupponere quòd Chriſtus ita determinatus fuerit ad actum dilectionis Dei, ut tamen fuerit omninò liber libertate indifferentiæ quoad modum actus, hoc eſt, ad hanc vel illam intenſionem actus; quod ſatis fuiſſe ad laudem & meritum, & ad hoc ut Chriſtus in actum ſuum liberè tenderet, & actus ſui dominus eſſe cenſeretur, exiſtimavit S. Doctor tunc, cùm in tertium Sententiarum ſcribebat, nec immeritò videtur exiſtimaſſe: nam qui Deum intenſiſſimè diligit, cùm poſſet remiſsè tantùm diligere, videtur omninò exercere actum meritorium & laudabilem in genere moris, quantumvis ſupponatur ad unum numero, nempe ad diligendum Deum, intrinſecè prædeterminatus eſſe: quamquam actus ejus magis meritorius ac laudabilior eſſet in genere moris, ſi omninò abſtinere poſſet ab actu diligendi Deum.

Obj. 2. Chriſtus habuit præſcientiam certam actuum omnium à ſe ponendorum. Sed cum tali præſcientia ſtare non potuit libertas indifferentiæ. Ergo, &c. *R.* neg. min. Nam Chriſtus per hanc præſcientiam actus ſuos futuros, & circumſtantias omnes, quibuſcum erant futuri, præſcivit, quia reipſa futuri, & cum talibus circumſtantiis futuri erant: unde præſcientia illa in Chriſto ratione poſterior fuit actibus, & omnibus actuum circumſtantiis, quarum fuit præſcientia: quare Chriſti actus futuri, & omnes circumſtantiæ quibuſcum erant futuri, ab hac præſcientia nullo modo dependere potuerunt; proindeque per hanc præſcientiam nullatenùs immutari modus operandi voluntatis humanæ Chriſti, & actuum ejus libertas impediri potuit.

Dices 1. Qui ſcit, aliquid eſſe determinatè & abſolutè futurum tali tempore, tali loco, &c. non poteſt efficaciter velle oppoſitum. Ergo Chriſtus, qui ſciebat, actus ſuos determinatè & abſolutè futuros eſſe tali tempore, tali loco, &c. non poterat velle efficaciter illorum oppoſitum, adeoque circa illos liber non erat libertate indifferentiæ. *R.* diſt. ant. Qui ſcit, aliquid, &c. ſi ſciat illud ita futurum eſſe independenter à libertate ſua, & ex mera determinatione aliena, C. ant. Si ſciat, illud ita futurum eſſe ex ſua libera determinatione, N. ant. talis enim ſcit, ſe poſſe velle efficaciter oppoſitum. Chriſtus autem præſciebat, actus ſuos determinatè & abſolutè futuros eſſe tali tempore, tali loco, dependenter à ſua libera determinatione, adeoque ſciebat, oppoſitum actuum ſuorum ſibi poſſibile eſſe. Poterat igitur in ſenſu compoſito præſcientiæ ſuæ, velle efficaciter oppoſitum actuum ſuorum.

Dices 2. Præſcientia Chriſti pariebat in eo judicium hoc: Quantumlibet coner in oppoſitum, hoc faciam, & non aliud. Ergo non poterat efficaciter velle oppoſitum. *R.* neg. ant. Itaque præſcientia Chriſti in eo non pariebat judicium hoc: Quantumlibet coner, &c. ſed illud: Conabor hoc facere, & non aliud, quamvis poſſem; & ita hoc faciam, & non aliud, quamvis poſſem aliud facere. Manifeſtum autem eſt, Chriſtum cum tali judicio potuiſſe illius, quod faciebat, oppoſitum velle efficaciter.

Dices 3. Chriſtus non ſolùm præſciebat actus ſuos futuros, ſed etiam eos à Deo Patre prædefinitos eſſe. Ergo præſciebat, actuum ſuorum oppoſitum eſſe ſibi impoſſibile. Ergo non poterat velle efficaciter oppoſitum actuum ſuorum: nemo enim velle poteſt efficaciter id, quod ſibi impoſſibile eſſe judicat.

Ad ſolutionem hujus difficultatis, *nota*. Deus dici poteſt, actum aliquem ſupernaturalem prædefinire duobus modis. Primus eſt, ſi per ſcientiam futuribilium præſciens, hominem cum tali medio de ſe repudiabili, ſi detur ei eliciturum eſſe talem actum, velit efficaciter talem actum, ut faciendum cum tali medio, de ſe repudiabili: ita ut nequidem ratione priùs velit talem actum ut faciendum, quàm velit illum ut faciendum cum tali medio de ſe repudiabili.

Secundus modus prædefiniendi eſt, ſi Deus per ſcientiam neceſſariam prænoſcens, ſe non poſſe non habere in theſauro omnipotentiæ ſuæ media, de ſe repudiabilia ſimul & congrua, quibus creaturam rationalem quamlibet ad quoslibet actus bonos permovere poſſit, velit, abſolutè & efficaciter talem actum ut libere faciendum ab homine, tum per ſcientiam futu-

futuribilium præsciens, hominem tali medio de se repudiabili, si accipiat illud, ad actum prædefinitum eliciendum permotum iri, velit in altero signo rationis, vi prædefinitionis factæ, medium illud homini conferre in tempore, ut actum prædefinitum exerceat. His præsuppositis.

Resp. Si actus Christi dicuntur fuisse primo modo prædefiniti, Christus præscire non potuit, actuum suorum oppositum sibi impossibile esse: nam sensus divisus prædefinitionis verè fuit in ejus potestate, quia in ejus potestate verè fuit scientia futuribilium, ex cujus directione facta est prædefinitio: verè enim potuit impedire, ne Deus præviderit, tales actus suos futuribiles esse sub conditione talium mediorum, de se repudiabilium, adeoque verè potuit impedire, ne Deus voluerit tales actus suos ut eliciendos per talia media de se repudiabilia. Cùm autem hæc omnia sciverit Christus, non potuit non scire, in hypothesi prædefinitionis primo modo factæ, possibile sibi esse actuum suorum oppositum.

Quòd si dicatur (ut plane videtur nobis dicendum, utpote magis consentaneum S. Augustini & S. Thomæ principiis) actus Christi secundo modo prædefinitos à Deo fuisse, sensus quidem divisus prædefinitionis hoc modo factæ non fuit in potestate Christi: & nihilominùs possibile illi fuit oppositum actuum prædefinitorum. Ratio est, quia Deus Pater actus Christi ut hominis scilicet, quod semper debet suppleri) non prædefinivit hoc secundo modo præcisè ut eliciendos, sed ut eliciendos liberè, & cum potentia completa ac expedita ad illos eliciendos, vel non eliciendos: undè vi prædefinitionis actuum illorum, futuritio non magis certa fuit & infallibilis, quàm possibilitas oppositi.

At inquies. Potentia illa completa ac expedita, quam Christo ut homini, ad eliciendos vel non eliciendos actus ejus attribuimus in sensu composito prædefinitionis secundo modo factæ, ad actum nec reducenda, nec reducibilis fuit. Ergo fuit potentia merè chymerica. *R.* neg. ant. & dico potentiam illam in sensu composito prædefinitionis secundo modo factæ, fuisse verè reducibilem ad actum.

At inquies. Si potentia illa in sensu composito prædefinitionis secundo modo factæ, fuit ad actum reducibilis, effectu suo frustrari potuit prædefinitio. Absurdum cons. nulla enim voluntas Dei absoluta & efficax, effectu suo frustrari potest. Ergo, &c. *Resp.* neg. seq. maj. Imò è contra si Christus non habuisset potentiam actus prædefinitos non eliciendi completam & expeditam, adeoque ad actum verè reducibilem, prædefinitio illa actuum Christi secundo modo facta, ex parte frustrata fuisset effectu suo, quia Christus actus prædefinitos non elicuisset liberè.

Ad hoc itaque ut Christus verè dicatur potuisse effectu suo frustrare prædefinitionem actuum suorum, etiam secundo modo factam, non sufficit, ut potentiam actus prædefinitos non eliciendi completam habuerit, ac expeditam, proindeque ad actum verè reducibilem; sed præterea requiritur, ut impedire potuerit, ne Deus in omnipotentiæ suæ thesauro media haberet de se repudiabilia, quibus voluntatem ejus efficaciter permovere posset. Atqui hoc Christo impossibile fuit. Ergo Christus ex eo quòd præcisè in sensu composito prædefinitionis actuum suorum secundo modo factæ, potentiam habuerit illos non exercendi, ad actum verè reducibilem, malè arguitur eum prædefinitionem illam effectu suo frustrare potuisse.

ARTICULUS V.

Utrùm Christus, ut homo, capax fuerit præcepti.

RESPONSIO.

CHristus, ut homo, capax fuit præcepti, etiam sub culpa obligantis.

Prob. Quia Christus, ut homo, habuit superiorem, nempe Deus, à quo potuit efficaciter dirigi & gubernari. Ergo superiorem habuit, à quo talem accipere potuit actuum suorum regulam, ut illi se conformare necessarium esset ad servandam morum honestatem. Atqui hujusmodi regula est præceptum rigorosum, & obligans sub culpa. Ergo, &c. 2. Humanitas Christi Deo subjecta fuit ut creatura rationalis ac libera. Atqui creaturæ rationalis ac liberæ propria subjectio consistit in eo, quòd subdatur præcepto superioris. Ergo Deus præcepta imponere potuit humanitati Christi. 3. denique Christus, ut homo, sicut veram humilitatem, ita & veram ac propriam habuit obedientiam. Sed vera ac propria obedientia locum non habet, nisi ubi intervenit præceptum sub culpa obligans. Ergo, &c.

Obj. Præceptis rigorosis inest non solùm vis directiva, sed etiam coactiva, ut hoc pacto subditi ad illorum observationem efficaciter induci possint. Ergo illi tantùm præcepti rigorosi capaces sunt, qui possunt subdi virtuti coactivæ. Ergo Christus, ut homo, præcepti rigorosi incapax fuit; cùm ei repugnaverit, virtuti coactivæ subdi. *R.* Præceptum rigorosum habet quidem non solùm vim directivam, sed etiam coactivam, at magno cum discrimine: habet enim primariò & essentialiter vim directivam, in eo positam, ut faciat actum, qui præceptus est, necessarium ad rectitudinem & honestatem morum; vim verò coactivam, seu pœnæ comminationem non habet, nisi secundariò, contingenter, & respectivè tantùm ad subditum transgressionis capacem: nam vis coactiva respectivè ad subditum incapacem transgressionis, inutilis est, quia subditus, transgressionis incapax, per solam vim directivam ad rem præceptam exequendam movetur, ac inducitur efficaciter.

Itaque ad hoc ut aliquis præcepti rigorosi capax sit, satis est, ut sit inferior, & subdi possit vi directivæ, sive etiam subdi possit vi coactivæ, sive non. Christus autem, ut homo, inferior fuit, & subdi potuit vi directivæ, licèt non potuerit subdi vi coactivæ: quia per præceptum potuit ei reddi necessarius ad morum honestatem actus aliquis, qui seclusò præcepto necessarius non esset: quamvis ipse transgressionis incapax fuerit, adeoque vis coactiva respectu illius fuerit inutilis.

Dices. Deum imponere præceptum sub culpa obligans, est Deum dicere: Fac hoc, alioquin eris mihi inimicus. Atqui talis comminatio dirigi non potest, nisi ad eum, qui inimicus Dei esse potest. Ergo cùm Christus, ut homo, inimicitiam Dei incurrere non potuerit, non potuit ei imponi præceptum obligans sub culpa. *Resp.* neg. maj. Ad hoc enim ut Deus præceptum sub culpa obligans imponat, necesse non est, ut dicat: Nisi hoc feceris, eris mihi inimicus; sed satis est, quòd habeat obligandi voluntatem, quæ nihil aliud est, quam voluntas reddendi actum aliquem necessarium ad rectitudinem & honestatem morum, seu oppositum actus illius reddendi turpe ac inhonestum in subdito.

Porrò talis voluntas locum habere potuit respectu Christi, ut hominis, quamvis impeccabilis esset, adeoque actionis cujuslibet turpis ac inhonestæ incapax: potuit enim Deus pro jure suo facere, ut actus aliquis, vel ejus omissio, de se indifferens, turpis esset respectu Christi ut hominis; ita ut si per impossibile, Christus, stante præcepto, actionem illam faceret, vel omitteret, turpiter ac inhonestè ageret.

Deus autem faciendo, ut actio aliqua, vel ejus omissio turpis esset ac inhonesta respectu Christi, ut hominis, nequidem virtualiter dixit: Nisi hoc feceris, eris mihi inimicus; sed ad summum dixit virtualiter: Si per impossibile hoc faceres, esses mihi inimicus: quod non est inconveniens respectu Christi, nec comminationem continet. Aliud est de cæteris hominibus, qui transgressionis præcepti, proindeque & inimicitiæ divinæ capaces sunt, quibus nihil vetat Deum præcipiendo dicere virtualiter: Fac hoc, alioquin eris mihi inimicus.

Dices.

Dices. repugnat eum, qui impeccabilis est, obligari sub culpa. Sed Christus, ut homo, fuit impeccabilis. Ergo, &c. *R.* neg. maj. Ut enim aliquis sub culpa obligari possit ad actum aliquem, vel ejus omissionem, sufficit, ut actus ille, vel ejus omissio reddatur illi ad honestatem morum necessaria: at hoc fieri potest respectu illius, qui impeccabilis est. Ad hoc enim sufficit, quòd superiorem habeat: nam hoc ipso quòd superiorem habet, à quò dirigi & gubernari potest, subjectus est ei, qui potest illi præcipere, & præcipiendo illi reddere actum aliquem necessarium ad rectitudinem morum; ita ut si per impossibile actum stante præcepto omitteret, peccaret, atque ita propter ejus impeccabilitatem, omissio actus, stante præcepto, reddatur illi impossibilis.

Porrò quòd obligari sub culpa non repugnet ei, qui impeccabilis est, patet ex Deo, cui mendacium v.g. turpe ac inhonestum est, & verum dicere, ex hypothesi quòd loquatur, necessarium ad rectitudinem & honestatem: ita ut si per impossibile mentiretur, verè culpabilis esset, quia aliquid sibi turpe ac inhonestum committeret. Unde quamvis essentialiter impeccabilis sit, verè sub culpa obligatur ad non mentiendum, & ad verum, ex hypothesi quòd loquatur, dicendum; non quòd obligetur ex præcepto, non enim habet superiorem, qui possit ei præcipere, sed quia obligatur ex propria excellentia, quatenùs ens supremum hoc sibi debet indispensabiliter, ut nunquam mentiatur.

Essentialis igitur impeccabilitas Dei non est in eo incompossibilis cum obligatione ad aliquid sub culpa, sed solùm id, ad quod sub culpa obligatur, reddit ei absolutè necessarium: hoc ipso enim quòd voluntas divina essentialiter recta est atque impeccabilis, hoc ipso, inquam, essentialiter determinata est ad faciendum, vel omittendum id omne, quod non posset omittere, vel facere sine culpa, seu quod omittere, vel facere non posset, nisi dedecenter, & contra dictamen intellectus divini, adeoque nisi reddendo se culpabilem, ac vituperabilem.

Dices denique. Præceptum non fit de objecto necessario, sed de objecto libero, hoc est, de re, quam subditus pro arbitrio facere vel non facere potest, etiam stante præcepto: frustra enim subdito præciperetur, ut faciat id, quod non potest non facere, vel omittat id, quod non potest non omittere: sicut frustra subdito prohiberetur id, quod est ipsi impossibile. Ergo repugnat imponi præceptum illi, qui non potest illud violare. Ergo cum Christus fuerit impeccabilis, non fuit capax præcepti.

R. dist. ant. Præceptum fit de objecto libero secundum se, & præscindendo à præcepto, Esto ant. Dico, Esto, quia propositio non est universaliter vera. Præceptum fit de objecto libero, etiam posito præcepto, ita ut in sensu composito præcepti, subditus liber maneat ad non faciendam rem præceptam, quia scilicet liber manet ad violandum præceptum, Neg. ant. Itaque ut plurimum præceptum fit, ut subditus faciat aliquid, quod aliàs posset non facere, vel omittat aliquid quod aliàs posset facere, sive posito præcepto possit adhuc non facere, quod facere jubetur, vel facere quod jubetur omittere, quia præceptum violare potest, sive non possit non facere quod, &c. & ita posito præcepto eoque stante, necessitetur ad faciendum id, quod jubetur facere, vel ad omittendum id, quod jubetur omittere: quia scilicet propter impeccabilitatem præceptum violare non potest, quo casu præceptum non frustra imponitur: tunc enim ad rem præceptam efficacissimè movet subditum, illum simpliciter necessitando ad faciendum id, quod præcipitur fieri, vel ad omittendum id, quod præcipitur omitti; unde nego utramque conseq.

ARTICULUS VI.

Quibus Legibus Christus, ut homo, subjectus, vel non subjectus fuerit.

Responsio I.

CHristus, etiam ut homo, nullis legibus humanis subjectus fuit, aut esse potuit.

Prob. Nam Christus, ut homo, accepit à Patre potestatem excellentiæ super omnes homines, adeoque in omnes homines dominium habuit & jurisdictionem superioris ordinis. Ergo Christus, ut homo, non magis potuit subjectus esse legibus hominum, quàm supremus Monarcha subjectus esse potest legibus à subjecto latis.

Obj. Christus, ut homo, tenebatur obedire matri suæ, cui subditus erat. *R.* Christum in rigore subjectum non fuisse matri, quia in eam sicut & in alios homines habuit potestatem excellentiæ: unde matri suæ, sicut & Josepho, non necessariò & ex debito, sed sponte sese subjecit

Dices. Christus, ut homo, tenebatur matrem colere. Ergo tenebatur etiam illi obedire. *R.* Christus, ut homo, tenebatur quidem lege naturali ad matrem colendam & honorandam, sed non similiter tenebatur eadem lege ad ei obediendum: lex enim naturalis ad obediendum parentibus non obligat filium, qui in illo potestatem habet excellentiæ, & jus superioris ordinis, quale habuit Christus, etiam ut homo.

Responsio II.

Christus, etiam ut homo, nec legi Evangelicæ, nec Mosaicæ subjectus fuit.

Prob. prima pars, nempe quòd Christus, etiam ut homo, subjectus non fuerit legi Evangelicæ: nam Christus ipse, ut homo, legem Evangelicam tulit hominibus peccatoribus, & purè viatoribus. Ergo Christus non fuit ejusdem status & conditionis cum iis, quibus tulit legem Evangelicam. Ergo Christus, etiam ut homo, non potuit obligari lege Evangelica, sicut legislatores alii quandoque legibus suis obligantur, quando scilicet leges illæ versantur in materia, tam ad legislatores ipsos, quàm ad subditos pertinente. tunc enim legibus suis tenentur legislatores ipsi, quia lex naturalis talibus legibus illos subjicit, eò quòd sunt ejusdem cum subditis suis status & conditionis. Adde, quòd lex Evangelica vigere & obligare non cœperit, nisi à die Pentecostes, quo Hierosolymis promulgata est; quo sanè tempore non poterat ea obligari Christus, cùm jam in cœlos assumptus esset.

Prob. secunda pars, nempe quòd Christus, etiam ut homo, subjectus non fuerit legi Mosaicæ; nam lex illa per Moysem data est populo Judaico pro se, & posteris suis, qui per viam ordinariam descensuri erant à progenitoribus suis. Ergo lex illa nullo modo comprehendit Christum, qui de Spiritu sancto conceptus, & de Virgine natus est.

Confirmatur. 1. Quia lex Mosaica lata fuit hominibus imperfectis, peccatoribus, & purè viatoribus. 2. Quia lex illa lata fuit; ut esset figura Christi, & homines ad ejus adventum disponeret; atque per Christum abroganda erat: quare Christum, etiam ut hominem, lege illa obligari non decuit.

Obj. Christus ipse ait Matth. cap. 5. *Nolite putare, quoniam veni solvere legem aut Prophetas: non veni solvere, sed implere*. Item Apostolus ad Galatas cap. 4. dicit: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege*. Item lex Mosaica obligavit omnes circumcisos, juxta illud Apostoli ad Galatas cap. 5. *Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ*.

R. ad 1. verbis Christi argui, quòd plenè ac perfectè legem Mosaicam servaverit, non quòd ei subjectus fuerit. *Ad* 3. Apostolus significat factum, non

jus,

jus, seu id quod re ipsa factum est, non quod fieri debuit. Christus itaque ab Apostolo dicitur factus esse sub lege, quia pondus legis sponte in se suscepit, eique quantùm ad observationem, sese absque obligatione omni subjecit. *Resp. ad* 3. Circumcisio ad legis Mosaicæ observationem obligavit puros homines tantùm: cùm lex Mosaica lata fuerit pro solis Israelitis, & allis hominibus per circumcisionem populo Israelitico aggregatis, qui via ordinaria à progenitoribus descendunt.

Responsio III.

Christus ut homo, subjectus fuit legi naturali.

Prob. Quia lex naturalis est lex divina, omnibus hominibus seu toti humanæ naturæ à Deo ut auctore naturæ lata, & quidem necessariò, ex hypothesi creati hominis, intimata habitualiter per rationem, & actualiter per dictamen rationis, qua præcipitur id omne, cujus omissio, & prohibetur id omne, cujus commissio dedecet naturam rationalem. Ergo lex naturalis Christum ut hominem tam ligat quàm cæteros homines: hinc Christo, ut homini, perinde ac omnibus aliis hominibus, mendacium v. g. fuit illicitum, non solùm propter intrinsecam inhonestatem & repugnantiam, quam habet cum natura rationali, sed etiam propter legis naturalis præceptum, quo à Deo ut auctore & gubernatore naturæ rationalis prohibitum est.

Obj. Lex non fertur de objecto necessario, sed de libero, saltem antequam lex lata sit: frustra enim præcipitur fieri id, quod non potest non fieri, etiamsi non præcipiatur, & frustra præcipitur non fieri id, quod non potest fieri etiamsi non prohibeatur. Sed Christus, ut homo, propter suam impeccabilitatem, secluså omni lege, non potuit non facere quod præcipit lex naturalis, nec potuit non omittere, quod lege naturali prohibetur. Ergo lex naturalis à Deo nec lata est, nec ferri potuit pro Christo, ut homine, adeoque Christus, etiam ut homo, subjectus non fuit legi naturali. *R.* Ad hoc, ut lex ferri possit toti communitati, non requiritur, ut objectum, de quo fertur, liberum sit omnibus omninò membris communitatis, sed satis est, quòd liberum sit plerisque membris illius, sive antequam lex feratur, sive etiam postquam lata est: quòd si aliqua sunt, quorum respectu objectum necessarium est, etiam antequam feratur lex, lex etiam pro illis fertur non inutiliter, quia hoc pacto magis removentur ab eo quod illicitum est & inhonestum.

Quæres 1. Quomodo Christus, ut homo, liber fuerit in observatione legis naturalis?

R. non fuisse liberum quoad substantiam operis, sed solùm quoad circumstantias intensionis, motivi, &c.

Prob. 1. Quòd non fuerit liber quoad substantiam operis: nam non poterat non observare legem naturalem, quia peccasset illam non observando, & erat impeccabilis, ut demonstratum est. *Prob.* 2. Quòd fuerit liber quoad circumstantias intensionis, motivi, &c. nam potuit observare præcepta naturalia actu intensiore, vel minùs intenso, ex motivo perfectiore, vel minùs perfecto, ut probatum est: hinc Christus, ut homo, observando legem naturalem, non merebatur quia eam observabat, sed quia observabat eam per actum intensissimum, & ex motivo perfectissimo: sic v. g. non merebatur, quia non mentiebatur, sed quia veritatem diligebat intensissimè, eamque ex motivo perfectissimo diligebat.

Quæres 2. Quomodo Christus, ut homo, liber fuerit in observatione præceptorum humanorum, ut in solvendo tributo, & præceptorum legis Mosaicæ.

R. Christum, ut hominem, in observatione præceptorum illorum liberum fuisse non solùm quoad circumstantias intensionis, motivi, &c. sed etiam quoad substantiam operis.

Prob. Nam Christus hujusmodi præceptis non obligabatur, ut probatum est. Ergo poterat illa absque peccato non observare; adeoque liber erat non solùm ad illa observanda cum tali vel tali intensione actus, & ex tali vel tali motivo, sed etiam simpliciter ad illa observanda, vel non observanda. Ergo, &c. Christus igitur circa observationem præceptorum humanorum & legis Mosaicæ, merebatur, non solùm quia observabat illa tali modo, sed etiam simpliciter, quia illa observabat.

Articulus VII.

Utrùm Christus, ut homo, rigorosum habuerit præceptum moriendi, & quomodo liber fuerit in obeunda morte pro salute hominum.

Responsio I.

CHristus, ut homo, rigorosum habuit præceptum redimendi genus humanum per passionem & mortem suam.

Ita S. Thomas hic q. 47. a. 2. ad 1. & *prob.* Quia 1. Christus, ut homo, capax fuit talis præcepti, ut probatum est. 2. Quòd re ipsa habuerit tale præceptum, apertè videtur ipse significare, cum ait Joan. cap. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à meipso, & potestatem habeo ponendi eam: & potestatem habeo iterùm sumendi eam: hoc mandatum accepi à Patre meo* (scilicet, ut interpretatur S. Thomas loco citato, ponendi & iterùm sumendi animam meam.) Unde sic argumentor breviter. Verba Scripturæ semper accipi debent in sensu proprio, nisi scriptura alia, vel gravis aliqua ratio obsit. Atqui mandatum in sensu proprio significat rigorosum præceptum. Ergo cùm Christus dicit, se à Patre moriendi mandatum accepisse, dicit, se à Patre accepisse rigorosum præceptum moriendi.

Præterea, Psal. 39. sic loquens inducitur Christus: *Holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui & legem tuam in medio cordis mei.* Hanc autem voluntatem Patris verum ac proprium præceptum esse, sufficienter significat, eam statim legem appellando.

Præterea, Christus ex vera ac propria obedientia mortuus est, juxta illud Apostoli ad Philip. cap. 2. *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Sed vera ac propria obedientia locum non habet, nisi ubi intervenit verum ac proprium seu rigorosum præceptum, ut expresè docet S. Thomas 2. 2. q. 104. a. 2. ubi sic ait in O. *Cùm inferiores suis superioribus multa debent exhibere, inter cætera hoc est unum speciale, quòd teneantur eorum præceptis obedire: unde obedientia est specialis virtus, & ejus speciale objectum est præceptum tacitum, vel expressum.* Et ad 2. *Obedientia non est virtus theologica: non enim per se objectum ejus est Deus, sed præceptum superioris cujuscumque, vel expressum, vel interpretativum.* Ergo Christus verum ac proprium moriendi præceptum accepit à Patre. Quod

Confirmatur ex Apostolo Rom. cap. 5. ubi ait: *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obeditionem justi constituentur multi.* Quibus verbis Apostolus obedientiam Christi opponit inobedientiæ Adami. Ergo sicut Adami inobedientia fuit vera inobedientia, vero ac proprio præcepto contraria; ita obedientia Christi fuit vera ac propria obedientia, vero ac proprio præcepto exhibita. Ergo, &c.

Iis omnibus addi possunt rationes congruæ: nam 1. Conveniens fuit, ut sicut homines per veram inobedientiam, & veri præcepti transgressionem, lapsi fuerant, & peccatores constituti, ita per veram obedientiam, & veri præcepti observationem reparentur, & à peccati servitute liberarentur. 2. Conveniens fuit, ut Christus verum ac proprium de morte subeunda præceptum observando, nobis non solùm humilitatis, sed etiam obedientiæ perfectissimæ perfectissimum exemplar existeret. 3. Denique, mors

obita

obita ex obedientia Deo Patri gratior futura fuit: opus enim ex obedientia factum, ut observat Suares hic disput. 48. sect. 3. cæteris paribus perfectius est, & Deo gratius.

Obj. S. Chrysostomum homil. 7. in epist. ad Philip. ubi ad hæc verba, *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*, hæc habet: *En, inquit* (Ariani) *sponte factus est obediens, cùm ei minimè æqualis esset, cui obedivit. O stolidi ac dementes! hoc de illo nihil detrahit, quandoquidem etiam amicis obedimus, neque id tamen nos minores facit. Sponte Filius Patri obedivit, non quasi in servilem conditionem decidisset, sed hoc ipso maximè servans suspiciendam illam germani filii dignitatem.* R. hic Chrysostomo satisfieri, si dicatur Deus Pater Christo ut homini, nonnisi volenti, præceptum moriendi pro hominum salute imposuisse. Quòd autem Deus Pater Christo, ut homini, expectato illius consensu, tale præceptum imposuerit, maximè consentaneum videtur dignitati Christi.

Responsio II.

Christus in subeunda morte pro redemptione hominum, liber fuit non solùm ad circumstantias, sed etiam ad substantiam mortis.

Prob. Nam Christus liber fuit simpliciter ad moriendum vel non moriendum pro redemptione hominum, & ita pro hominum redemptione mortuus est, ut simpliciter potuerit non mori. Ergo, &c. *Prob. ant.* 1. Ex Scriptura: nam Isaiæ cap. 53. de Messia seu de Christo dicitur: *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et inferius: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, &c.* Propheta autem sic loquendo, *Si posuerit, &c.* apertè significat, Christum nulla necessitate animam suam positurum esse ad satisfaciendum Deo Patri pro peccatis hominum. Præterea, Christus ipse ait Joan. cap. 10. *Ego pono animam meam . . . Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso.* Quibus verbis exprimitur plena potestas moriendi vel non moriendi pro arbitrio.

Prob. 2. *ant.* auctoritate Patrum, Hieronymi scilicet commen. in cap. 53. Isaiæ. *Dominus*, inquit, *posuit in eo iniquitatem omnium nostrum, sive tradidit eum pro peccatis nostris, ut quod propter imbecillitatem virium ferre non poteramus, pro nobis ille portaret, qui oblatus est, quia ipse voluit: non enim necessitate crucem, sed voluntate sustinuit.* Chrysostomi homil. 28. in epist. ad Hebræos ubi hæc verba, *Qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione contempta*, sic interpretatur: *Hoc est, licebat ei nihil pati, si voluisset, neque enim peccatum fecit... Erat ergo ei promptum, si voluisset non venire ad crucem: potestatem enim, inquit, habeo ponendi anima meam ... Si ergo qui minimè necesse habebat crucifigi, propter nos fuit crucifixus: quanto magis par est, ut nos omnia fortiter feramus.*

Augustini lib. 4. de Trinitate cap. 13. ubi ait: *Demonstravit Spiritus mediatoris, quam nulla pœna peccati usque ad mortem carnis accesserit, quia non eam deseruit invitus, sed quia voluit, quando voluit, quomodo voluit.* Et tract. 119. in Evang. Joan. *Quis ita dormit*, inquit, *quando voluerit, sicut Jesus mortuus est, quando voluit? Quis ita vestem deponit, quando voluerit, sicut se carne exuit, quando voluit? Quis ita cùm voluerit, abit, quomodo cùm voluerit, obiit? Quanta speranda vel timenda potestas est judicantis, si apparuit tanta morientis?*

Et Gregorii Magni lib. 24. Moral. cap. 2. ubi sic loquitur: *Quia ergo in carne veniens Dominus, non culpam nostram ex vitio, non pœnam ex necessitate suscepit; nulla enim labe peccati pollutus, reatus nostri teneri conditione non potuit, atque ideo mortem nostram omni necessitate calcata, cùm voluit, sponte suscepit.*

Prob. ant. 3. ratione. Quia si Christus non fuit liber simpliciter ad moriendum vel non moriendum, sed solùm liber fuit ad mortem acceptandam cum hac vel illa intensione actus, ex hoc vel illo motivo, hoc vel illo instanti, non potest ei absolutè & simpliciter ad laudem tribui, quòd mortuus sit, nec propter hoc illi gratiæ sunt agendæ, neque idcircò meritus est, & genus humanum redemit; sed solùm ei ad laudem tribui potest, quòd mortem acceptarit ex hoc motivo, hoc instanti, cum hac intensione actus, vel, si vis, quòd mortem acceptarit libentius, vel citiùs; vel ex motivo præstantiori. Sed hoc manifestè repugnat Scripturis. Ergo, &c.

Prob. min. Nam Scripturæ Christo ad laudem simpliciter & absolutè tribuunt, quòd mortuus sit pro salute hominum, & dicunt Christum meritum esse, & genus humanum redemisse acceptando mortem, & moriendo. Sic Apostolus ad Galatas cap. 2. ait: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Et ad Ephesios cap. 2. *Vos qui aliquando eratis longè, facti estis prope in sanguine Christi.* Et ad Colossenses cap. 1. *Reconciliavit* (vos Deus Pater) *in corpore carnis ejus per mortem exhibere vos sanctos & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso.* Et ad Philippenses cap. 2. *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Denique ad Hebræos cap. 2. *Videmus Jesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum.*

Obj. Ex nobis, Christus, qui etiam secundùm humanitatem fuit impeccabilis, habuit præceptum rigorosum de morte acceptanda & subeunda pro salute hominum. Ergo non potuit non acceptare mortem, adeoque liber non fuit quoad substantiam mortis. *R.* conc. ant. neg. cons. Itaque non obstante impeccabilitate humanitatis assumptæ, & præcepto rigoroso de morte acceptanda, à Deo Patre impositio, Christus fuit omninò liber ad acceptandam, vel non acceptandam mortem, atque ita omninò liber fuit ad moriendum, vel non moriendum.

Ratio est, quia quando Christus mortem acceptavit, nec pro eo instanti, quo eam acceptavit, nec pro alio sequenti, physicam habuit necessitatem illam acceptandi: nondùm enim præceptum urgebat, eo instanti quo acceptavit, & præcepti illius poterat petere & obtinere dispensationem pro sequenti tempore. Quare quando Christus acceptavit mortem, simpliciter & absolutè in ejus potestate fuit, illam non acceptare, tam pro eo tempore quo acceptavit, quàm pro omni alio subsequenti, adeoque simpliciter & absolutè in ejus potestate fuit, illam omninò non acceptare. Sed qui tunc mortem acceptat, quando simpliciter & absolutè in ejus potestate est, illam omninò non acceptare, proçul dubio omninò liber est ad moriendum, vel non moriendum. Ergo, &c. Sed ut mentem nostram plenè intelligas, sequentia accipe.

1. Præceptum de acceptanda morte Christi impositum fuit cum aliqua temporis latitudine, seu, quod idem est, Deus Pater Christo præcepit, ut mortem acceptaret, non hoc instanti determinatè, sed vel intra tempus aliquod breve, putà intra hanc hebdomadam; vel potiùs intra tempus longum, putà intra hunc annum, aut hoc biennium, &c. nam decuit, & ipsa Christi dignitas hoc postulavit, ut aliquid ejus sapientiæ & charitati permitteretur. Præterea, quòd Christus mortem suam, etiam stante præcepto moriendi, differre potuerit, satis apertè docet S. Augustinus lib. 4. de trinitate cap. 13. ubi de Christo ait, quòd *non carnem deseruit invitus, sed quia voluit, quando voluit, quomodo voluit.*

2. Christus petere potuit dispensationem præcepti de acceptanda morte; atque si illam efficaciter & absolutè petivisset, certo certiùs obtenturus fuisset: hoc enim satis colligitur ex ipsius Christi verbis Matt. cap. 26. *An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum.* Præterea, præcepta solent imponi cum hac conditione tacita, ab omni sapienti legislatore subintellecta: Nisi dispensavero; & aliunde dignitas Christi, ejusque apud Patrem authoritas postulabant, ut ei concederetur dispensatio, si efficaciter & absolutè illam peteret.

3. Chri-

3. Christus ad acceptandam mortem, non expectavit ultimum instans temporis, ita quod ex præcepto sibi à Patre facto tenebatur illam acceptare, sed tempus illud anticipavit, ut facilè colligitur ex ardentissimo gloriæ divinæ zelo, & hominum redemptionis desiderio, quo flagrabat; & apertè significat Christus ipse, cùm ait Lucæ cap. 12. *Baptismo habeo baptizari: & quomodo coarctor, usquedùm perficiatur.* Et ejusdem cap. 22. *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.*

Christus igitur mori voluit eo tempore, quo potuit simpliciter nolle mori; cùm præceptum moriendi non urgeret pro eo tempore; & potuit hujus præcepti dispensationem petere pro eo tempore sequenti, atque ita tollere obligationem omnem moriendi postea. Quare potuit simpliciter nolle mori, non solùm pro eo tempore, quo mori voluit, sed etiam pro omni omninò tempore. Quando igitur Christus mortuus est, nullam omninò moriendi necessitatem habuit, & in ejus potestate fuit, non mori omninò quamobrem liberè pro salute nostra mortuus esse dici potest & debet, non solùm quia pro salute nostra liberè mortem anticipavit notabili tempore, sicut Martyres qui necessitatem habent moriendi aliquando, & tamen simpliciter dicuntur liberè pro Deo mori, propter mortem liberè pro Deo anticipatam notabiliter; sed etiam, quia quando voluit pro salute nostra mori, nullam habuit necessitatem moriendi pro eo tempore, vel alio sequenti, & in ejus potestate fuit non mori omninò.

Dices. Ad summum Christus formaliter meruit per solam voluntatem non petendi dispensationem, non verò per voluntatem implendi præceptum: nam stante præcepto, non poterat non obedire. *R.* neg. Itaque in Christo non solùm voluntas non petendi dispensationem præcepti, sed etiam voluntas implendi præceptum, & obedientia, formaliter & in se meritoria fuit. Ratio est, quia voluntas implendi præceptum, & obedientia, non solùm denominativè ex libera voluntate non petendi dispensationem, sed etiam formaliter & in se libera fuit: nam etiam in sensu composito præcepti vigentis, & voluntatis non petendi dispensationem, durantis eo tempore; quo Christus voluit implere præceptum, & obedire, Christus necessitatus non fuit ad volendum implere præceptum, & ad obediendum, neque pro eo instanti, quia pro eo non urgebat præceptum, neque pro alio sequenti, quia propositum mutare, & dispensationem petere poterat, atque ita tollere obligationem omnem implendi præceptum, & obediendi.

Dices. Cùm præcepto moriendi, non poterat à Christo conjungi negatio omnis acceptationis, sed solùm negatio acceptationis factæ eo tempore, quo mortuus est. Ergo quando mortuus est, poterat quidem non acceptare mortem tunc, sed simul necessitatem habebat eam acceptandi postea, proindeque poterat quidem non mori tunc, sed simul necessitatem habebat postea moriendi. *R.* dist. ant. Negatio omnis acceptationis non potuit à Christo conjungi cum præcepto moriendi, durante toto illo tempore, intra quod implendum erat, C. ant. Non durante toto illo tempore, N. ant. & cons. Christus enim non expectavit instans ultimum temporis illius, intra quod implendum erat præceptum, sed è contra illud notabiliter anteverit: quare negationem acceptationis cum præcepto conjungere potuit, non solùm pro eo instanti quo mori voluit, sed etiam pro aliis subsequentibus pluribus, usque ad ultimum exclusivè instans temporis illius, intra quod præceptum implendum erat; quod ultimum instans antevertere potuit, petendo dispensationem, eaque obtenta, tollere obligationem omnem acceptandi mortem, ficque negationem omnis acceptationis conjungere cum præcepto, non durante toto illo tempore, intra quod implendum fuit.

Dices. Si Christus mortem acceptasset in ultimo instanti temporis, intra cujus latitudinem tenebatur mortem acceptare, ac proinde mortem acceptasset in eo instanti, pro quo præceptum urgebat, certè necessariò mortem acceptasset. At certum non est Christum non expectasse ultimum illud instans ad acceptandam mortem. Ergo, &c. *R.* 1. Quod Christus ultimum illud instans anteverterit, sufficienter probatum est. Præterea, si supponitur Christus, expectato ultimo instanti temporis, intra cujus latitudinem tenebatur mortem acceptare, non liberè, sed necessariò acceptaturus fuisse mortem; supponi quoque debet, instans illud ultimum non expectasse, sed illud præoccupasse, & mortem acceptasse in instanti aliquo priori, in quo nullam moriendi necessitatem habebat, proindeque simpliciter & absolutè liber erat ad acceptandam vel non acceptandam mortem, ad moriendum vel non moriendum: neque enim in dubium revocari potest, quòd Christus præceptum implere & obedire voluerit eo tempore, & modo, quo obedientia ejus posset esse formaliter & in se libera ac meritoria, tum quoad circumstantias, tum quoad substantiam mortis, cùm hoc potuerit. Sed dato quòd Christus instans ultimum temporis, intra cujus latitudinem præceptum moriendi implendum erat, ad acceptandam mortem expectaverit.

R. 2. Præceptum moriendi intra certum tempus, putà intra hoc biennium, Christo à Patre imponi potuit duplici modo. 1. quidem sic: Volo ut mortem acceptes intra hoc biennium; nisi dispensationem petas. 2. sic: Volo ut mortem acceptes intra hoc biennium, vel dispensationem petas. Si præceptum primo modo impositum est, ejus obligatio dependens fuit à conditione libera Christo, nempe à libera voluntate non petendi dispensationem, ita ut in nullo instanti extiterit, nisi dependenter ab hac voluntate libera Christi, & hæc voluntas libera Christi fuerit natura priùs pro omni instanti, pro quo extitit illa obligatio: quare obligatio illa si usque ad ultimum instans inclusivè perseverasse supponatur, non imposuit Christo, nec imponere potuit mortem acceptandi necessitatem, nisi consequentem, & ipsi Christo liberam in libera non petendi dispensationem voluntate, in qua proinde voluntate mortis acceptatio Christo libera fuit, & quidem secundùm moralem æstimationem sufficienter ad laudem in genere mortis, & ad meritum; atque ad hoc quòd Christus simpliciter dicatur liberè mortem acceptasse, & liberè mortuus esse.

Si verè præceptum secundo modo impositum est, obligatio ejus fuit quidem absoluta, & ab omni conditione Christo libera independens, pro omni instanti pro quo extitit, sed simul fuit disjunctiva: unde si hæc obligatio usque ad instans ultimum inclusivè supponatur perseverasse, imposuit Christo necessitatem aliquam antecedentem, sed disjunctivam tantùm, necessitatem scilicet vel mortem acceptandi, vel petendi dispensationem. Cum tali autem necessitate Christus potuit liberè alterutrum eligere, hoc est, vel acceptare mortem, vel petere dispensationem; & acceptando mortem, rejecta altera disjunctionis parte, quæ longè facilior erat, minùsque laudabilis, mereri laudem, præmium & gratitudinem.

Christus igitur, si supponatur mortem acceptasse in ultimo instanti temporis, intra cujus latitudinem implendum fuit præceptum, & hoc præceptum simul supponatur impositum fuisse secundo modo; mortis acceptatio, etiam formaliter & secundum se, Christo libera fuit sufficienter ad laudem, præmium & gratitudinem. Christus igitur in factis suppositionibus, pro ultimo instanti temporis, intra quod præceptum impleri oportuit, fuit absolutè & simpliciter liber ad acceptandam vel non acceptandam mortem, ad moriendum vel non moriendum omninò.

Dices. Supponendo, quod nos volumus, Christum ad mortem acceptandam non expectasse ultimum instans temporis, intra quod ipsi moriendum fuit, nisi peteret dispensationem; quando Christus mortuus est, moriendi obligationem habebat. Ergo & physicam necessitatem. *R.* neg. cons. Christus itaque, quando mortuus est, habebat obligationem moriendi, vel instanti illo quo mortus est, vel alio sequenti; sed non idcircò habebat moriendi necessitatem physicam

pro illo instanti, vel alio sequenti, & obligatio cum necessitate physica hìc malè confunditur.

Dices. Obligatio moriendi pro hominibus, in Christo pertinuit ad præceptum naturale charitatis: Christus enim videns mortem suam ad salutem humani generis necessariam esse, tenebatur illud vitæ propriæ brevi postea recuperandæ dispendium subire, ad impediendum irreparabile damnum generis humani, alioquin in æternum perituri. Sed Christus circa præceptorum naturalium observationem habuit tantùm libertatem ad circumstantias, non ad substantiam operis. Ergo, &c.

R. 1. Nobis dubium videtur, quòd vitæ Christi etiam ad breve tempus dispendium, non fuerit malum ordinis superioris ad damnationem totius generis humani. 2. Ex hypothesi quòd obligatio moriendi in Christo pro hominibus, pertinuerit ad præceptum naturale charitatis, ideò pertinuit, quia Deus homines hoc modo & non alio redimi volebat: quare cùm Christus potuerit à Deo impetrare, ut alio satisfactionis genere contentus esset, sicut impetrare potuit dispensationem præcepti positivi de acceptanda morte; non magis per præceptum naturale charitatis necessitatus fuit ad moriendum pro hominibus, quàm per præceptum positivum de morte acceptanda.

Dices. Præceptum de acceptanda morte fuit indispensabile, ut probatur ex verbis Christi Matth. cap. 26. *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri*? Et Lucæ 24. *Nonne hæc oportuit pati Christum*? Præterea, reipsa Christus dispensationem petiit, ut patet ex his verbis: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste*; & tamen eam non obtinuit. Ergo, &c.

R. neg. ant. *Ad* 1. *prob. R.* locis citatis significari tantùm necessitatem consequentem, ortam ex divina præscientia, quam præsupponebat, & in qua fundabatur revelatio divina. *Ad* 2. *prob. R.* petitionem Christi non fuisse absolutam & efficacem, sed inefficacem & conditionatam, ut manifestum est ex his verbis: *Si possibile est*; & ex istis quæ subsequuntur: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*: unde mirum non est, quòd Christus dispensationem, quam petebat, non obtinuerit.

ARTICULUS VIII.

De Merito Christi.

Quæres 1. Utrùm Christus meritus fuerit?

R. Christum verè ac propriè meritum esse, & hoc esse de fide. Ratio autem est, quia multa Christi opera conditiones omnes ad meritum requisitas habuerunt: fuerunt enim libera, honesta, præmio proportionata, facta ab homine justo & grato, & à Deo Patre cum promissione præmii acceptata.

Quæres 2. Per quos actus Christus meruerit?

R. Christum meritum esse, 1. per amorem Dei liberum, ab amore beatifico distinctum, eoque naturæ priorem, quem ut viator habuit ex directione scientiæ supernaturalis, à scientia beatifica distinctæ. 2. Per actus virtutum moralium, imò per omnes omninò actus liberos voluntatis suæ; quia omnes fuerunt honesti, & præmio cuilibet, propter personæ operantis infinitam excellentiam, proportionati.

Quæres 3. Quo tempore Christus mereri cœperit, & quo desierit?

R. 1. Christum meruisse à primo instanti conceptionis: nam à primo instanti conceptionis Deo Patri sese obtulit ad moriendum pro salute hominum, ut testatur Apostolus ad Hebr. cap. 10. ubi de Christo ait: *Ideò ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi .... Tunc dixi: Ecce venio*. Atqui hæc oblatio meritoria fuit. Ergo, &c.

Ratio à priori est, quia ad dignitatem Christi, & sanctitatem ejus pertinuit, ut actus virtutum exerceret omni tempore, quo exercere potuit. Sed Christus à primo instanti conceptionis exercere potuit virtutum actus; ab illo enim instanti usum rationis à phantasmatibus independentem habuit, propter scientiam supernaturalem, tunc ipsi infusam.

Dices. Prius est esse, quàm operari. Ergo Christus operari non potuit à primo instanti conceptionis suæ. *R.* dist. ant. Natura prius est esse, &c. C. ant. Tempore prius est esse, N. ant. Christus igitur eodem instanti reali potuit incipere esse, & simul, natura posteriùs agere, & agendo mereri.

R. 2. Christum non ampliùs meruisse post mortem, ut probatur ex ipso Christo, dicente Joan. cap. 9. *Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est. Venit nox, quando nemo potest operari*. Ratio est, quia Christus per mortem desiit esse in statu viatoris, & hic status ad meritum requiritur de lege ordinaria, à qua Christus ipse non fuit exemptus, ut constat ex ejus verbis.

Dices. Christus orat pro nobis in cœlo. Item Christus meritus est redemptionem nostram morte sua. Item Patres docent ex latere Christi mortui fluxisse sacramenta. *R. ad* 1. Ex hypothesi quòd Christus oret pro nobis in cœlo, non orat ut mereatur, sed ut exigat id, quod dum mortalem vitam viveret, nobis meritus est. *R. ad* 2. nos idcircò tantùm dicere quòd Christus post mortem mereri desierit. *R. ad* 3. secundùm Patres, ex latere Christi mortui sacramenta fluxisse, non meritoriè, sed figurativè tantùm: non enim aliud volunt Patres, quàm sanguinem & aquam, quæ post Christi mortem ex ejus latere fluxerunt, figurasse sacramenta novæ legis, nempe Baptismum & Eucharistiam.

Quæres 4. Quid Christus sibi mereri potuit, & meritus sit?

R. 1. Ne quidem de potentia absoluta Christum potuisse sibi mereri unionem hypostaticam. Ratio in promptu est in doctrina nostra, in qua unio hypostatica essentialiter est natura prior omni actione humanitatis Christi: nam humanitas Christi nequidem ratione priùs extitit, quàm esset unita Verbo, quia nequidem ratione priùs extitit, quàm Verbo incumberet, cùm producta fuerit dependenter ab eo, ut formali sustentativo. Ergo pro omni signo etiam rationis, pro quo fuit humanitas Christi, fuit etiam unio hypostatica; & omnis actio humanitatis Christi, sicut essentialiter natura posterior fuit, quàm ejus existentia, ita quoque essentialiter natura posterior fuit, quàm unio hypostatica.

R. 2. Christum meruisse sibi gloriam animæ. Ratio est, quia quod quis mereri potest, melius est ei, illud habere ex merito, quàm sine merito: hoc enim gloriosius est habenti. Sed Christus mereri potuit gloriam animæ. Ergo, &c.

Dices. Gloria animæ debebatur Christo, propter sanctitatem substantialem, tamquam proprietas connaturalis. *R.* Christum idcircò à primo instanti conceptionis suæ gloriam animæ accepisse duplici titulo, titulo scilicet debiti connaturalis propter sanctitatem substantialem, & titulo meriti: nec enim duo illi tituli pugnant inter se.

R. 3. Christus meritus est gloriam sui corporis, nominis exaltationem, & bona alia extrinseca, quæ post passionem accepit. *Prob.* ex Apostolo, dicente ad Hebr. cap. 2. *Videmus Jesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum*. Et ad Philipp. cap. 2. *Humiliavit semetipsum .... propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen*. Ratio autem pro hac responsione eadem est, quæ pro præcedenti.

Dices. Christus non venit propter se, sed propter nos. Item Christus dici non potest pro se mortuus; & S. Cyrillus Alexandrinus anathematismo 10. anathema dicit iis, qui asserunt Christum pro se mortuum esse. *Si quis*, inquit, *Christum pro se ipso quoque, & non potius pro nobis solis sacrificium obtuliisse affirmaverit (neque enim is oblatione opus habebat, qui nullum peccatum commiserat) anathema sit*.

R. ad 1. Christum venisse propter nos, ut primarium motivum veniendi, ita ut non venisset, si nobis redemptione opus non fuisset: quod non impedit,

quo

quo minùs sibi aliquid mereri potuerit, & meritus sit. *R. ad* 2. Christum dici non posse pro se mortuum ex primaria intentione, vel pro peccatis propriis, propter quæ opus habuerit redemptione. Cyrillus autem eos tantùm anathematizat, qui Christum asserunt hoc sensu pro se mortuum esse; seu eos qui asserunt Christum sacrificium obtulisse pro se, tanquam puro homine, peccatis obnoxio, ad satisfaciendum Deo pro peccatis à se admissis.

Quæres. Utrùm Christus meritus fuerit aliquid Angelis?

R. Christus nullum gratiæ & gloriæ gradum meruit Angelis. Ratio est, quia 1. Christus iis tantùm gratiam & gloriam meruit, quibus mortuus est. Sed Christus mortuus non est pro Angelis. Ergo, &c. 2. Ante prævisionem peccati originalis, adeòque ante incarnationis decretum, Angelis gratia, & consequenter iis, qui in gratia perseveraverunt, gloria à Deo præparata est. Ergo, &c. Superest igitur, ut Christus Angelis, quasdam tantùm illustrationes, & gaudia, aliaque dona accidentalia meritus sit.

Obj. illud Christi Joan. cap. 14. *Nemo venit ad Patrem nisi per me*. Item illud Ephes. cap. 1. *Instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt*. Item illud Apocalyp. c. 12. *Et ipsi vicerunt propter sanguinem Agni*; quæ verba dicuntur de Michaele, & aliis Angelis pugnantibus cum dracone. *R. ad* 1. hunc locum, & alia similia, de solis hominibus intelligenda esse. *R. ad* 2. his verbis significari tantùm, quòd per Christum Angeli & homines inter se reconciliati sint, in eoque, ut capite morali, uniti. *R. ad* 3. verba illa dici non de Michaele & aliis Angelis cum dracone pugnantibus, sed de hominibus fidelibus: nam relato prælio Michaelis & Angelorum ejus cum dracone & ejus angelis, sic prosequitur Author sacer: *Projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte, Et ipse* (fratres nostri) *vicerunt eum* (draconem) *propter sanguinem Agni*.

Quæres 6. Quid nobis meruerit Christus?

R. 1. Christus meruit nobis gratiam sanctificantem, & remissionem peccatorum mortalium. Est de fide, & probatur ex Apostolo ad Rom. cap. 3. ut ait: *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu*.

2. Meruit nobis omnia gratiæ dona, quæ primam gratiam sanctificantem, & peccatorum remissionem sequuntur, nempe gratias actuales, merita bonorum operum, augmentum gratiæ sanctificantis, remissionem peccatorum venialium, relaxationem pœnæ temporalis & donum perseverantiæ. Est de fide, & patet ex Apostolo ad Ephesios cap. 1. dicente: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo*.

3. Meruit nobis omnia auxilia gratiæ excitantis & adjuvantis, quibuscum ad justificationem disponimur, adeòque & motum fidei, spei, dilectionis & contritionis, de quibus congruo meremur justificationis beneficium. *Prob.* Ex Apostolo 2. ad Timoth. c. 1. ubi ait: *Nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia*. Ratio est, quia Christus venit ut Redemptor perfectus proindeque per illum habemus omnia, quæ ad perfectam redemptionem requiruntur, quales sunt dispositiones ad peccatorum remissionem.

4. Denique Christus meruit nobis vitam æternam. Est de fide, & *prob.* Ex Apostolo ad Rom. c. 6. *Gratia Dei*, inquit, *vita æterna in Christo Jesu*.

Obj. Christus Joan. c. 6. dicit: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*. Item: Si non solùm gratia justificans, sed etiam dispositiones ad eam sunt ex merito Christi, tota justificatio nostra est ex Christi merito, atque ita tota justificatio nostra est ex justitia. Item: Auxilia quæ infidelibus nunc dantur, non dantur eis ex meritis Christi. Denique si Christus non venisset, adhuc Deus dedisset nobis auxilia gratiæ ad vitanda peccata, & legem servandam.

R. ad 1. Patrem trahere neminem, nisi propter merita Christi, quem pro nobis tradidit, & quocum omnia nobis donavit. *R. ad* 2. totam justificationem nostram, respectu Christi, esse ex justitia, & totam gratuitam respectu nostri. *R. ad* 3. neg. Christus enim non solùm in fideles influit, quia membra ejus sunt, sed etiam in infideles, ut fiant ejus membra. *R. denique ad* 4. neg. Omnia igitur gratiæ dona, quæ accipimus, debemus Christo ut causæ meritoriæ, cujus merita toties nobis applicantur, quoties intuitu illorum nobis salutare aliquid datur.

Quæres 7. Quomodo merita nostra à meritis Christi dependeant.

R. merita nostra à Christi meritis dependere, 1. quoad causam efficientem: nam causa efficiens, & quidem totalis in suo ordine, sunt gratiæ auxilia, quæ nobis ad benè operandum conceduntur. At hæc auxilia conceduntur nobis ex meritis Christi. 2. quoad rationem perfecti meriti: nam bona nostra opera perfecti meriti rationem non habent, nisi accedente divina promissione de mercede illis retribuenda. At hæc promissio propter Christi merita facta est, ut apertè colligitur ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 16. ubi ait: *Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filius Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda*.

DISPUTATIO X.

De Prærogativis Christi.

ARTICULUS I.

Utrùm Christus, ut homo, sit servus Dei.

Nota. Duplex distinguitur servitus: una naturalis, qua creaturæ sunt servæ Dei; & altera humana, seu legalis, qua unus homo servus est alterius. Naturalis servitus fundatur in essentiali creaturarum à Deo dependentia: legalis verò, in jure belli vel nativitate, vel condemnatione justa judicis, vel in emptione. Porrò de legali servitute hic non agitur, sed de naturali.

Responsio I.

Christus, ut homo, propriè ac strictè loquendo non est servus Dei.

Prob. 1. Authoritate Patrum; pro quibus omnibus hic unus erit S. Damascenus lib. 3. orthodoxæ fidei c. 21. ubi sic loquitur: *Illud quoque sciendum est, eum* (Christum) *ne servum quidem dicere nobis licere* (propriè scilicet & strictè loquendo;) *servitutis enim ac dominationis vocabula: non naturas indicant, sed ex eorum sunt genere, quæ ad aliquid referuntur, quemadmodum & paternitatis & filietatis voces: hæc enim non essentiam, sed affectionem ac relationem ostendunt. Nam ... si ... subtilibus mentis imaginationibus, id quod creatum est, ab eo quod increatum est, sejunxeris, sanè servilis ordinis esset caro, nisi Deo Verbo copulata esset. At cum semel ei personaliter unita sit; sui ipsius profectò & servus & dominus esse nequit ..... Cujusnam igitur servus erit? Patrisne? Ergo non omnia ea, quæ pater habet, filii quoque sunt: siquidem puris servus est, sui autem ipsius minimè ..., si autem qui servum eum dicunt, unum Christum, instar Nestorii, in duos dividunt*.

Prob. 2. Hac ratione. Ad servitutem propriè ac strictè dictam requiruntur tria. Et 1. quidem, ut qui servus dicitur, teneatur obedire. 2. Ut non sit sui juris. 3. Ut cum domino nec in bonis, nec in honore, nec

in fede communicet. Sed humanitas Christi cum tribus personis divinis communicat in bonis, honore, & fede, juxta illud ab Apostolo ad Hebræos cap1.. dictum de Christo ut homine. *Sedet ad dextram Majestatis in excelsis*. Ergo Christus secundùm humanitatem, nec sui nec aliarum personarum divinarum servus est, aut esse potest, propriè ac strictè loquendo.

Prob. 3. Hac alia ratione. Si propriè ac strictè loquendo, Christus, ut homo, esset servus Dei, Christus, ut est homo, propriè ac strictè loquendo, esset servus Christi ut Deus est. Falsum cons. Ergo, &c. Sequela maj. videtur evidenter vera: nam quæ Deo præcisè, ut Deus est, conveniunt, Christo, ut Deus est, communia sunt cum aliis personis divinis. *Prob. itaque min.* Nam si propriè ac strictè loquendo, Christus, ut est homo, servus esset Christi, ut Deus est, essent in Christo duo suppositа distincta & diversa, suppositum scilicet increatum, nempe Verbum, & suppositum creatum, nempe homo. Atqui cons. falsum est & hæreticum. Ergo, &c. Minor constat.

Prob. sequela maj. Quia denominatio domini & denominatio servi, propriè ac strictè sumptæ, sunt denominationes personales, ut observat S. Thomas hic q. 20. a. 1. ad 2. ubi ait: *Relatio servitutis & dominii fundatur super actione & passione in quantum scilicet servi est moveri à domino secundùm imperium. Agere autem non attribuitur naturæ sicut agenti, sed personæ; actus enim suppositorum sunt & singularium*. Præterea, denominationes illæ servi & domini sunt correlativæ, & adeò inter se oppositæ. Ergo propriè ac strictè sumptæ, non solùm naturarum, sed etiam suppositorum seu personarum multiplicitatem important. Ergo si propriè ac strictè loquendo, Christus, ut homo, servus esset Christi, ut Deus est, &c.

Dices. Verbum est dominus humanitatis assumptæ: nam humanitas assumpta, non est sua, sed Verbi, & Verbum de illa tanquam de re sua potest disponere. Ergo humanitas assumpta est serva Verbi: servitus enim & dominium sunt duo correlativa. Ergo propriè ac strictè loquendo, Christus, ut homo, &c. *R.* neg. 1. conseq. Itaque humanitas assumpta, non est serva Verbi, quia 1. non est suppositum distinctum à supposito Verbi, sed est natura Verbi, in quo ut supposito suo subsistit. 2. Cum Verbo in bonis, honore, & fede communicat: cum hac autem communicatione servitus incompossibilis est: unde nego etiam 2. conseq.

Dices. Saltem Christus, ut homo, est propriè ac strictè loquendo servus Dei Patris: nam Christus ut homo, subjectus est Deo Patri, ut docet S. Thomas art. proximè citato in O. ubi ait, Christum ut hominem, ad Deum Patrem habere subjectionem triplicem; unam quidem secundùm gradum bonitatis, quatenùs Deus Pater bonus est per essentiam, & Christus ut homo, per participationem tantùm: alteram, quantùm ad Dei potentiam; quia Christus, ut homo, sicut & quælibet alia creatura, subjacet operationi divinæ dispositionis, & omnia quæ circa humanitatem Christi acta sunt, divina dispositione gesta creduntur. Tertiam denique, quantùm ad necessitatem obediendi; quia Christus ut homo, Deo Patri obedire tenetur. Ergo, &c.

R. neg. instant. *Ad prob.* neg. conseq. Nam in humanis v.g. filius, quandiu non emancipatur, est subjectus patri, & tamen nec est, nec potest esse servus ejus, quia vi suæ originis, jus habet ad bona & hæreditatem paternam. Christus itaque cùm sit Dei Filius naturalis, sub nullo respectu potest esse propriè & strictè servus illius. Præterea, etiam ut homo, ad bona & hæreditatem Patris jus habet infrustrabile, propter sanctitatem substantialem humanitatis, & cum Deo in honore communicat. Cum hoc autem jure & hac communicatione stare non potest propriè ac strictè dicta servitus.

At inquies. S. Thomas hic qu. 20. art. 1. ad 2. expressè asserit Christum ut hominem, esse servum Dei Patris. *Nihil prohibet*, inquit, *Christum dicere Patri subjectum, vel servum secundùm humanam naturam*. Imò art. 2. in O. dicit Christum ut hominem, esse servum sui ipsius, ut Deus est. Nam hæc habet: *Dicere possumus, secundùm unam earum* (naturarum) *in qua cum Patre convenit, simul eum* (Christum) *cum Patre præesse & dominari: secundùm verò alteram naturam, in qua nobiscum convenit, ipsum subesse & servire*. *R. breviter*. S. Doctorem in utroque loco de servitute latè & impropriè sumpta loqui. Pro quo sit

Responsio II.

Christus, ut homo, latè dici potest esse servus Dei.

Prob. Nam 1. in Scriptura Christus dicitur servus Dei, ut Isaiæ cap. 42. *Ecce servus meus, suscipiam eum*. Et cap. 53. *Justificabit ipse justus servus meus multos*. Præterea, ad Philipp. c. 2. de Christo loquens Apostolus sic ait: *Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens* 2. Ex Patribus, quorum unus hic nobis sufficiet Augustinus in epist. 178. in qua sic loquitur: *Subjectionem Fili, Patri debitam ex carnis infirmitate susceptam, etiam nos, quia justum est, verissimè confitemur; in qua eum infirmitate non solum subditum, sed & servum evidentissimè confitemur, ipso dicente in prophetia ad Patrem*: O Domine, quia ego servus tuus, ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ, *id est, Mariæ. Patet ergo in quo sit æqualis Patri Filius, in quo sit non solum subditus aut inferior, sed etiam humillimus servus*.

Prob. 3. Ratione. Quia servitus latè sumpta, est relatio fundata præcisè in dependentia & subjectione unius ad alterum, ita ut unum non sit suum, sed alterius, & alterum possit de eo tanquam de re sua disponere, eique imperare. Atqui humanitas assumpta essentialem habet dependentiam & subjectionem ad Deum, qui de ea tanquam de re sua disponere, eique imperare potest. Ergo Christus secundùm humanitatem assumptam dici potest, & est latè servus Dei.

Igitur nihil vetat, quominùs in sensu lato, adeòque nec communicationem in bonis & honore, nec in eo qui servus dicitur, naturalem filiationem excludente, Christus simpliciter dicatur servus Patris, sicut simpliciter dicitur subditus Patri, & Patri obedire, secluso tamen Arianismi periculo; alioquin addendum esset, secundùm humanitatem, & dicendum: Christus secundùm humanitatem servus est Patris, subditus est Patri, &c. Ita docet S. Thomas hic quæst. 20. art. 1.

Porrò Christus non potest similiter, quamvis in sensu lato tantùm, dici simpliciter servus Verbi, sicut nec simpliciter dici potest subditus Verbo, & obedire Verbo; quia hic modus loquendi importat distinctionem ac diversitatem suppositorum. Addendum igitur est, quà homo, & dicendum: Christus, quà homo, est servus Verbi, est subditus Verbo, obedit Verbo; quo modo loquendi Nestorianismi suspicio vitatur, quia importat tantùm distinctionem naturarum in Christo, & unius, nempe humanæ inferioritatem & subjectionem ad alteram, nempe divinam. Ita docet S. Thomas quæst. proximè citata a. 2.

Obj. Hadrianum I. in epistola ad Episcopos Hispaniæ contra Elipandum Toletanum Episcopum scripta, in qua sic loquitur; *Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, ut æquare eum nubibus & legislatoribus non erubescatis: adoptivum eum Filium, quasi purum hominem, calamitati humanæ subjectum, & quod pudet, dicere servum eum, impii & ingrati tantis beneficiis, liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa fauce susurrare. Cur non veremini, queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum servum nuncupare, qui vos de servitute diaboli liberavit?* *R.* Hadrianum loqui de servitute strictè dicta, adeòque includente distinctionem suppositi, & communicationem in bonis & honore excludente, qualem ad Deum servitutem habere non potest, nisi pura creatura: unde jure merito invehitur Hadrianus in Elipandum, & alios erroris illius sectatores, qui Christum, ut hominem,

asse-

asserentes esse Dei servi servum in sensu stricto, hoc ipso duas in Christo personas ponebant, unam scilicet personam Verbi Dei, & alteram hominis, sicque Christum purum hominem faciebant, & hoc faciendo instaurabant Nestorii hæresim.

ARTICULUS II.

Utrùm Christus, ut homo, sit Filius Dei adoptivus.

Nota 1. Adoptio humana communiter & rectè describitur, Gratuita personæ extraneæ ad hæreditatem assumptio. *Aliquis homo*, inquit S. Thomas hic quæst. 23. art. 1. in O. *adoptat alium sibi in Filium, in quantùm & sua bonitate admittit eum in participationem suæ hæreditatis.* Ad hanc adoptionem tres à Jurisperitis conditiones requiruntur. Prima est, ut persona quæ adoptatur, extranea sit, hoc est, ut ex vi originis suæ, ad hæreditatem, ad quam admittitur, jus non habeat. Secunda, ut admissio ad hæreditatem sit gratuita, non onerosa; alioquin esset venditio, vel alius similis contractus, non adoptio. Tertia denique, ut is qui adoptatur, in adoptionem consentiat, vel per se, si usum rationis habet, vel per parentem aut tutorem, si nondùm habet usum rationis; adoptio enim est humanus quidam contractus, proindeque necessariò, voluntarius ex utraque parte, seu ex parte adoptantis & adoptati.

Nota 2. Adoptio divina consistit in gratuita assumptione personæ extraneæ ad beatitudinis æternæ participationem; hæc enim beatitudo est Dei hæreditas, ad quam Angeli & homines adoptantur per justificationis gratiam, per quam jus ad visionem beatificam, & alios actus beatificos acquirunt; ut de hominibus asserit Apostolus ad Titum cap. 3. cùm ait: *Ut justificati gratia ipsius hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.*

Ita docet S. Thomas hic q. 23. a. 1. in O. *Deus autem est infinitè bonitatis, ex qua contingit quòd ad participationem bonorum suorum suas creaturas admittit, & præcipuè rationales creaturas, quæ, in quantùm sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis divinæ; quæ quidem consistit in fruitione Dei, per quam etiam ipse Deus beatus, est & per se ipsum dives, in quantùm se ipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicujus, ex quo ipse est dives. Et ideo in quantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare.* Præcipuum autem adoptionis humanæ & divinæ discrimen subjicit S. Doctor nam sic prosequitur: *Hoc plus habet adoptio divina, quàm humana, quia Deus hominem quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cœlestem percipiendam: homo autem non facit idoneum eum quem adoptat, sed potiùs eum jam idaneum eligit adoptando.*

Nota ex dictis 3. nullam irrationalem creaturam capacem esse adoptionis divinæ: cùm enim nulla sit capax visionis beatificæ, nulla capax est hæreditatis æternæ: quare cùm Deus dicitur Pater irrationalis alicujus creaturæ, talis creaturæ pater dicitur non per adoptionem, sed per creationem, ut Job cap. 38. *Quis est pluviæ pater?* E contra rationalis creatura omnis ex se divinæ adoptionis capax est, quia creatura omnis rationalis capax est hæreditatis æternæ, cùm omnis capax sit visionis Dei intuitivæ, & aliorum actuum beatificorum. Omnes itaque Angeli sancti, & omnes homines justi, etiam ii, qui reprobi sunt, sunt filii adoptivi Dei, pro eo tempore quo sunt justi; quia eo tempore quo justi sunt, jus habent ad hæreditatem æternam.

Nec dic excipiendos esse homines justos veteris Testamenti: verè enim fuerunt filii adoptivi Dei, cùm jus ad hæreditatem æternam habuerint; quamquam dicuntur potiùs servi, quàm filii, tum quia sub lege erant & spiritu timoris agebantur, tum quia in statu justitiæ defuncti, æternam, ad quam jus habebant, hæreditatem adire non poterant, donec veniret Christus. Sed quæritur utrùm Christus saltem cum hac determinatione, *quà homo*, dici possit Filius Dei adoptivus.

Resnposio.

Christus, etiam quà homo, nec dici potest, nec est Filius Dei adoptivus.

Prob. 1. ex Scriptura. Nam Apostolus ad Romanos c. 8. dicit: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Christus autem non ut Deus, sed tantùm ut homo, à Patre traditus est, & tradi potuit in mortem. Ergo hic Apostolus loquitur de Christo non quà est Deus, sed quà homo est. Ergo Apostolus hic Christum, quà hominem, vocat proprium seu naturalem Filium Dei. Ergo Christus, etiam quà homo, est Filius Dei proprius ac naturalis. Atqui filio proprio ac naturali repugnat esse filium adoptivum. Ergo Christo, etiam quà homo est, repugnat esse Filium adoptivum Dei.

Ad eumdem Scripturæ locum eodem modo argumentatur Hadrianus I. in sua ad Episcopos Hispaniæ epistola jam citata. *Paulus*, inquit, *electionis vas ait:* proprio Filio suo non pepercit, &c. *Scimus enim, quia non est traditus secundùm divinitatem, sed secundùm id, quod homo verus erat; illum nimirùm qui traditus est, id est, hominem ipsum Apostolus proprium Dei Filium protestatur.* Tum post multa, quibus Christum, etiam qua hominem naturalem Dei Filium esse probat, sic prosequitur: *Si quis adversùs divinas Scripturas alium dicens Filium Dei, & alium qui ex Maria Virgine, hominem secundùm gratiam adoptatum sicut nos, quasi essent duo filii, unus secundum naturam, qui ex Deo, & unus secundum gratiam, qui ex Maria ..... hunc anathematizat sancta & apostolica Ecclesia.*

Prob. 2. Ex libello Episcoporum Italiæ contra Elipandum, à Concilio Francofordiensi approbato, & ejus jussu ad Hispaniæ provincias missо, in quo sic loquuntur Episcopi: *Eos valdè execramur, qui eum* (Christum) *adoptivum impio grunniunt ore ... Quia adoptivus dici non potest, nisi is quis priùs alienus est ab eo à quo adoptari desiderat. Dei ergo Filius qua ratione credi potest adoptivus qui inseparabiliter assumpto homine, in una persona coeunte utraque natura, non duo filii alius Dei, & alius hominis, ut ... adoptivus sit hominis filius, & sine adoptione Dei filius: sed in una persona unus idemque Dei & hominis filius, qui numquam hominem, quem assumpsit, deseruit.*

Sic itaque cum Episcopis Italiæ Francofordiensis Synodus argumentatur. In Christo non sunt duo filii, quorum unus sit Filius Dei, & alter filius hominis: sed unicus est, qui simul est Dei per generationem æternam ex Patre, & hominis per generationem temporaneam ex matre filius est. Unde in Christo filius hominis est Filius Dei, & vicissim Filius Dei est filius hominis. Ergo Christus, quà filius hominis est, non est persona extranea Deo Patri, quia quà filius hominis est, est etiam naturalis Filius Dei Patris. Ergo Christus, quà filius hominis est, nec est, nec potest esse Dei Patris adoptivus Filius. Ex quibus sic subsumo. Atqui Christus, quà filius hominis, est Christus quà homo. Ergo Christus, quà homo, nec est, nec potest esse Filius adoptivus Dei Patris. Quod

Confirmatur & declaratur ampliùs: quia cùm dicitur Christus quà filius hominis, Christus quà homo, to quà specificativè sumitur, & in recto importat suppositum humanitatis. Unde cùm dicitur Christus quà filius hominis, Christus quà homo, perinde est ac si dicatur, Christus quà suppositum humanitatis assumptæ. Atqui Christus, qua suppositum humanitatis assumptæ, est naturalis Filius Dei: est enim Verbum ipsum subsistens in humanitate assumpta. Ergo Christus, quà filius hominis, Christus quà homo, est naturalis Filius Dei to quà significante rationem, non propter quàm est naturalis Filius Dei, sed propter quam non impeditur, ne sit naturalis Filius Dei. Ergo Christus qua filius hominis, qua homo, nec est, nec potest esse Filius adoptivus Dei, cum sit naturalis Filius ipsius.

Prob. 3. authoritate Patrum, Augustini scilicet tract. 82. in Joannem, dicentis. *Numquid & hic gratia intelligenda est, qua Pater diligit Filium, sicut etiam gratia est, qua nos diligit Filius, cùm simus nos filii gratia, non natura: Unigenitus autem natura, non gratia?* Juxta S. Doctorem igitur, nos cùm justi sumus, sumus filii Dei per gratuitam assumptionem, adeòque filii adoptivi tantùm; Christus verò Dei Filius est per naturalem generationem, adeòque naturalis ac proprius, non adoptivus Dei Filius. Quòd autem de Christo non solùm ut Deo, sed etiam ut homine loquatur S. Doctor, patet ex verbis subsequentibus; sic enim prosequitur: *An hoc etiam in ipso Filio ad hominem referendum est? Ita sane.*

Præterea, lib. contra Secundinum cap. 5. sic loquitur S. Augustinus: *Lege Scripturas; nusquam invenies de Christo dictum, quod adoptione sit Filius Dei, De nobis autem sæpissime legitur:* Accepistis spiritum adoptionis filiorum; adoptionem expectantes redemptionem corporis nostri: *aliud est enim per Patris excellentiam esse unicum Filium Dei, aliud per misericordem gratiam accipere potestatem filios Dei fieri credentes in eum.* Juxta S. Doctorem igitur, puri homines, cùm justificantur, fiunt Dei filii adoptivi, ut passim inculcant Scripturæ: at Christus, & quidem solus, non adoptivus per gratuitam assumptionem, sed ex vi originis æternæ, naturalis ac proprius Filius Dei est.

Et Gregorii Magni lib. 1. moralium cap. 6. ubi ad hæc verba, *Erat vir ille magnus inter omnes Orientales*, hæc habet? *Quia omnes homines tantummodò homines sunt ipse autem Oriens Deus & homo; rectè dicitur:* Erat magnus inter omnes Orientales; *ac si apertè diceretur: Omnes, qui in fide Deo nascuntur, superat, quia non ut cæteros adoptio, sed natura illum divinitatis exaltat, qui etsi humanitate cæteris apparuit similis, divinitate tamen mansit super omnia singularis,* (utpote solus proprius ac naturalis Filius Dei; cùm cæteri omnes justi filii Dei non sint, nisi adoptione, adeòque filii Dei non sint, nisi per similitudinem quandam, & participationem naturalis ejus filiationis.)

Christus igitur, juxta S. Gregorium, cùm non sit purus homo, sed homo Deus, superat reliquos omnes homines, qui Deo nascuntur filii per fidem, quæ per dilectionem operatur, quia reliquos omnes sola adoptio divina, ipsum verò divinitas per generationem æternam accepta, quà naturalis Filius Dei est exaltat. Quo modo loquendi S. Doctor à Christo, sub quocunque respectu considerato, adoptionem removet; alioquin ipsum dixisset non adoptione tantùm, ut cæteros homines, sed etiam naturali filiatione exaltari.

Prob. 4. authoritate S. Thomæ, hic q. 23. a. 4. in O. ubi ait: *Filiatio propriè convenit hypostasi, vel personæ, non autem naturæ: unde & in prima parte dictum est, quod filiatio est proprietas personalis. In Christo autem non est alia persona, vel hypostasis, quàm increata, cui convenit esse Filium per naturam. Dictum est autem supra, quod filiatio adoptionis est participata similitudo filiationis naturalis. Non autem recipitur, aliquid dici participativè, quod per se dicitur; & ideò Christus, qui est Filius Dei naturalis, nullo modo potest dici Filius adoptivus.*

Juxta Angelicum Doctorem, Christus nullo modo dici potest Filius Dei adoptivus, adeòque Filius Dei adoptivus dici nequidem potest cum hac determinatione quà homo. Ratio est, quia cùm filiatio sit proprietas personalis, si Christus aliquo pacto est Filius Dei adoptivus, hoc habet formaliter, non ab humana natura quam assumpsit, sed à persona sua. Atqui hoc habere non potest à persona sua, quæ alia non est, quàm increata, nempe persona Verbi, cui, cùm esse Filium Dei per naturam conveniat, repugnat esse Filium Dei per participatam similitudinem filiationis divinæ naturalis, (in qua similitudine participata consistit filiatio adoptiva) & cui proinde adoptari, & esse Filium Dei adoptivum repugnat.

Confirmatur & declaratur ampliùs ex eodem S. Doctore, qui post verba laudata sic prosequitur: *Secundùm autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo suppositа, nihil rationabiliter prohiberet Christum hominem dici Filium adoptivum.* Itaque si in Christo duæ essent personæ, una scilicet divina, & altera humana, atque ita Christus esset aggregatum ex duabus personis, quarum altera esset divina, & altera humana, tunc Christus, sicut esset Filius Dei naturalis secundùm personam divinam, ita esset Filius Dei adoptivus secundùm personam humanam, tunc enim illi secundùm personam divinam conveniret filiatio divina naturalis; & secundùm humanam, hujus filiationis divinæ naturalis similitudo participata per habitualem gratiam, qua sicut cæteri puri homines, qui justificantur gratuitò, ad æternam hæreditatem assumptus esset. Item, secundùm personam divinam solùm esset Filius Dei naturalis, quia secundùm personam hanc repugnaret illi filiatio participata, seu participata similitudo filiationis naturalis; & secundùm personam humanam solùm esset Filius Dei adoptivus, quia secundùm personam hanc, filiatio naturalis illi repugnaret, & capax tantùm esset filiationis participatæ. Cùm itaque in Christo non duæ sint personæ, sed una tantùm, eaque increata, nempe persona Verbi, nec est, nec potest esse nisi Filius Dei naturalis. Igitur qui dicunt Christum, quà hominem, esse Filium Dei adoptivum, vel nesciunt quid dicunt, vel duas in Christo personas seu hypostases ponunt; quod Nestorianum est, & hæreticum.

Prob. denique 5. ratione. Ex dictis hactenùs, adoptio est gratuita personæ extraneæ ad hæreditatem assumptio. Sed Christus etiam cum hac determinatione, quà homo, non est persona extranea Deo. Ergo, &c. Major continet definitionem adoptionis; minor verò facilè probatur. Quia in Christo non est alia persona, quàm increata, nempe persona Verbi, & Christus cum hac determinatione, quà homo, est suppositum divinum in humana natura subsistens. Ergo, &c.

At inquies. Christus non est Filius Dei naturalis secundùm humanitatem: non enim habet ab humanitate sua, ut sit Filius Dei naturalis. Ergo Christus, quà homo, non est Filius Dei naturalis. Ergo quà homo, potest esse Filius Dei adoptivus. *R.* concesso ant. & ejus probatione, dist. 1. cons. Ergo Christus non est Filius Dei naturalis, quà homo reduplicativè, & li quà significante rationem, propter quam Christus est Filius Dei naturalis, C. cons. Ergo Christus, non est Filius Dei naturalis, quà homo specificativè, & li quà significante tantùm rationem, propter quam non repugnat Christo esse Filium Dei naturalem, N. cons. Nam Christus quà homo specificativè, est Christus sumptus quà suppositum naturæ humanæ. Quantumlibet autem Christus præcisè accipiatur ut suppositum naturæ humanæ, nihilominùs est Filius Dei naturalis, quia nihilominùs est suppositum Verbi. Unde N. etiam 2. cons. Ad hoc enim ut Christo, quà homo est, repugnet esse Filium Dei adoptivum, non requiritur ut Filius Dei naturalis sit secundùm humanitatem, sed omninò sufficit, quòd reipsa sit Filius Dei naturalis, etiamsi sit suppositum humanæ naturæ.

At inquies. Humanitas Christi à Deo adoptata, seu filia Dei adoptiva facta est per gratiam unionis: nam per gratiam unionis, ad visionem beatificam, & alios actus beatificos, adeòque ad bona & hæreditatem Dei jus infrustabile consecuta est. Ergo Christus secundùm humanitatem, ac proinde quà homo reduplicativè, est adoptatus à Deo, & Filius ejus adoptivus. *R.* neg. ant. *Ad prob. R.* dist. Humanitas Christi ad visionem beatificam, & alios actus beatificos, &c. jus consecuta est immediatè & proximè per gratiam unionis, N. Consecuta est mediatè tantùm & consequenter, C. Humanitas Christi per gratiam unionis immediatè & proximè consecuta est tantùm, ut esset natura propria Verbi. Hoc ipso autem

tem

tem quòd fuit natura propria Verbi, per Verbum ipsum ut causam formalem, jus habuit infrustrabile ad bona & hæreditatem Dei: quare jus infrustrabile ad bona & hæreditatem Dei, nonnisi mediate & consequenter consecuta est per gratiam unionis, quæ proinde non fuit vera adoptio.

Præterea, cùm filiatio non naturæ, sed personæ propriè conveniat, ut docet S. Thomas loco supra citato, adeòque propriè adoptari personæ conveniat, non naturæ; si gratia unionis est propriè adoptio, dicendum est, Verbum ipsum divinum per unionis gratiam gratuitò assumptum esse ad bona & hæreditatem Patris; quòd dicere absurdum est quandoquidem Verbum Filius est Dei per naturam, proindeque naturaliter ac necessariò ex vi suæ originis bonorum paternorum hæres. Igitur gratia unionis adoptio non est, sed gratuita assumptio humanitatis ad esse substantiale Verbi, à quo consequenter ad illam assumptionem, ut forma quadam substantiali, humanitas assumpta substantialiter sanctificatur, & jus infrustrabile accipit ad visionem beatificam, & alios actus beatificos, ut jam dictum est.

At inquies. Ex concessis, humanitas assumpta à Verbo, saltem mediatè & consequenter per gratiam unionis gratuitò assumpta est ad bona & hæreditatem Dei. Atqui hoc sufficere videtur ad hoc, ut gratia unionis dicatur propriè adoptio. Ergo, &c. *R.* neg. min. Nam adoptio propriè est actio, qua persona extranea immediatè assumitur gratuitò ad hæreditatem. Humanitas autem assumpta nec est persona, sed natura personæ Verbi est, nec est extranea Deo, cùm sit unita substantialiter Verbo, sic ut integret illud in ratione subsistentis in duplici natura, atque ita ad esse substantialis Verbi incarnati integritatem pertineat.

At inquies. Unionis gratia adoptio vocatur à Patribus, ut à S. Hilario lib. 2. de trinitate, ubi de Christo loquens ait: *Potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humanitas adoptatur*. Et à S. Irenæo lib. 3. c. 21. ubi etiam de Christo agens dicit: *Qui Filius Dei est, filius hominis factus est, & commixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, fiat Filius Dei*. *R.* à laudatis Patribus gratiam unionis impropriè vocari adoptionem; ad quod satis est, humanitatem assumptam, per gratiam unionis mediatè & consequenter jus ad bona & hæreditatem Dei accepisse, quatenùs per unionis gratiam facta Verbi natura propria, per Verbum ipsum formaliter sanctificata est substantialiter, & jus infrustrabile consecuta est ad visionem Dei intuitivam, & amorem beatificum.

Porrò Irenæus loco laudato valdè impropriè loquitur, nec aliud vult quàm unione substantiali humanitatis cum Verbo, factum esse, ut Filius Dei esset filius hominis, & filius hominis esset Filius Dei; factum esse ut eadem persona in duplici natura divina & humana, subsisteret, & sic eadem persona simul esset Dei & hominis Filius.

At inquies. Secundùm nos, Christus quà homo, dici potest, & est servus Dei, quamvis in sensu lato tantùm. Atqui non videtur magis repugnare Christum, quà homo est, esse Filium Dei adoptivum, quàm esse servum Dei. Ergo, &c. *R.* neg. min. Disparitas, est quia servitus, latè sumpta, est aliquid necessariò consequens ad humanitatem assumptam, quæ hoc ipso quòd creatura est essentialiter subjecta est Deo, ab eoque essentialiter dependens: unde est essentialiter Dei serva, saltem in sensu lato, cùm servitus latè sit relatio ex subjectione & dependentia necessariò resultans: ex quibus sequitur Christum, secundùm humanitatem, non posse non esse servum Dei latè sicut secundùm humanitatem non potest non esse loco circumscriptus.

At verò adoptio non est aliquid necessariò consequens ad humanitatem assumptam: adoptio enim non est necessariò conjuncta cum natura humana, sed est aliquid ei superadditum gratuitò, sine quo proinde potest esse, & sæpe est; ut patet in hominibus peccatoribus. Quare ex eo quòd Christus secundùm humanitatem sit verè servus Dei in aliquo sensu, malè infertur, quòd sit etiam secundùm humanitatem Filius Dei adoptivus: servitus enim latè sumpta, non autem adoptio, ab humanitate inseparabilis est.

At inquies. Gratia habitualis, quam habet Christus ut homo, est ejusdem speciei cum gratia habituali, quam habent alii homines justi. Ergo sicut alii homines justi fiunt filii adoptivi Dei per gratiam habitualem, quam habent; ita Christus quoque quà homo est, est Filius adoptivus Dei per gratiam habitualem quam habet. *R.* neg. conseq. Nam adoptio non est effectus primarius gratiæ habitualis, sed secundarius tantùm & contingens: unde graria habitualis potest esse in aliquo subjecto, nec tamen effectum illum ei tribuere, si subjectum, in quo est incapax est effectus illius. Puri autem homines justi capaces sunt adoptionis divinæ, quia sunt personæ extraneæ Deo: Christus verò, propter oppositam rationem, eò quòd scilicet non est persona Deo extranea, etiam quà homo, adoptionis divinæ incapax est: quare Christus, etiam qua homo, nec factus est, nec fieri potuit Filius adoptivus Dei per gratiam habitualem quam habet, quantùmvis hæc gratia sit ejusdem speciei cùm ea, qua nos, cùm justificamur, filii adoptivi Dei simus.

At inquies denique. S. Augustinus lib. de prædestinatione sanctorum c. 15. sic loquitur: *Ea gratia fit ab initio fidei homo quicumque christianus, qua gratia homo ille ab initio sui factus est Christus*. Ex quibus verbis S. Thomas q. 23. a. 4. ad 2. sic subsumit pro sententia oppositâ: *Sed alii homines sunt christiani per gratiam adoptionis. Ergo & ille homo est Christus per adoptionem, & ita videtur esse filius adoptivus*. *R.* cum eodem S. Doctore. Augustini sensum esse, quod primam justificationem peccatoris, qui ad fidem convertitur, nulla præcedant merita; sicut assumptionem humanitatis ad Verbum, & illius cum eo substantialem unionem, ex qua resultavit Christus, seu persona Verbi in duplici natura, divina & humana subsistens, nulla merita præcesserunt.

ARTICULUS III.

De reliquis prærogativis & officiis Christi ut hominis.

Quæres 1. Utrùm Christus sic caput Ecclesiæ? *R.* Christum esse caput totius Ecclesiæ, tam triumphantis in cœlo, quàm militantis in terra, & sic Ecclesiam, tam triumphantem, quàm militantem, esse Christi corpus mysticum.

Prob. 1. ex Apostolo ad Ephesios c. 1. ubi loquens de Christo, ut homine, hæc habet: *Omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*. At si Deus Pater omnia subjecit Christo, tam Angelos, quàm homines ei subjecit, & si constituit illum caput omnis Ecclesiæ, illum tam triumphantis, quàm militantis Ecclesiæ caput constituit, & unum ex utraque Ecclesia mysticum Christi corpus conflavit.

Prob. 2. ratione: quia, ut ait S. Thomas hic q. 8. a. 1. in O. *Sicut tota Ecclesia dicitur unum corpus mysticum per similitudinem ad naturale corpus hominis, quod secundùm diversa membra habet diversos actus, ut Apostolus docet Rom. 12. & primæ ad Cor. 12. ita Christus dicitur caput Ecclesiæ, secundùm similitudinem humani capitis*.

Hæc autem similitudo Christi cum naturali capite in tribus potissimùm consistit. 1. enim sicut caput naturale supereminet aliis omnibus membris corporis naturalis, ita Christus membris aliis omnibus totius Ecclesiæ supereminet: *Nam sedet ad dexteram majestatis in excelsis*, ut ait Apostolus ad Hebræos c. 1. quod adhuc expressius asserit ad Ephesios c. 1. ante verba à nobis proximè laudata: *Suscitans illum, inquit, à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem; & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro*.

2. Sicut membrorum omnium corporis naturalis perfectissimum est caput naturale; nam ut ait S. Thomas loco citato, *In capite vigent omnes sensus & interiores & exteriores, cum in cæteris membris sit solus tactus*; ita totius Ecclesiæ membrorum omnium perfectissimum est Christus: nam, ut ait S. Thomas hic quæst. 7. art. 9. in O. *Christus gratiæ plenitudinem habuit in summo secundum perfectissimum modum, quo haberi potest*; quod sic probat S. Doctor; *Quanto aliquod receptivum propinquius est causæ influenti, tanto abundantius recipit: & ideo anima Christi, quæ propinquius conjungitur Deo inter omnes creaturas rationales, maximam recipit influentiam gratiæ ejus.*

3. Denique. Sicut caput naturale naturale corpus gubernat, interiùs quidem per spirituum animalium in omnes alias corporis partes emissionem, factam secundùm determinationem sensus interni, exteriùs vero per pedum & manuum directionem; ita Christus totam Ecclesiam gubernat per gratiæ influxum & gubernationem externam, quorum primum præstat per se, moraliter quidem & meritoriè, quà homo est; & efficienter, quà Deus est: secundùm verò præstat non per se, sed per summum suum in terris Vicarium, Romanum Pontificem, & alios Ecclesiæ Præsules. Rectè igitur Christus caput morale Ecclesiæ, & vicissim Ecclesia corpus morale Christi dicitur.

Quæres 2. utrùm Christus sit sacerdos?

R. 1. Christum verè ac propriè sacerdotem fuisse,

Prob. 1. ex Apostolo dicente ad Hebr. cap. 4. *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei*, Et cap. 8. *Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlo. Prob.* 2. ex Conc. Trid. sess. 22. cap. 1. *Oportuit*, inquit, *Deo Patre misericordiarum ita ordinante, Sacerdotem alium secundùm ordinem Melchisedech surgere, Dominum nostrum Jesum Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, & ad perfectum adducere.* 3. Ratione: quia sacrificium offerre pertinet ad eum, qui verè ac propriè sacerdos est. Sed Christus pro hominibus duplex sacrificium obtulit: unum scilicet cruentum in ara crucis, & alterum incruentum, quando scilicet pridie mortis Eucharistiam instituit, & Corpus ac Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit.

R. 2. Christum etiamnum perseverare sacerdotem esse, & usque ad finem mundi perseveraturum.

Prob. 1. ex Apostolo dicente ad Hebr. cap. 7. *Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes* (sumni in lege Mosaica) *idcircò quòd morte prohiberentur permanere. Hic autem* (Christus) *eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium: unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.* 2. Ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. ubi hæc leguntur: *Quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat ..... sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit.* 3. Ratione: quia etiamnum fungitur, & usque ad finem mundi functurus est officio sacerdotis, 1. Patrem suum pro hominibus in cœlo interpellando, ut expresè asserit Apostolus loco proximè citato. 2. Per sacerdotes, ut ministros suos in persona ipsius agentes, Eucharistiæ sacrificium offerendo. Sed

Nota. 1. Christus fuit, & est sacerdos non secundùm divinitatem, sed secundùm humanitatem. Ratio est, quia secundùm divinitatem non habuit superiorem, cui posset offerre sacrificium.

2. Christus simul fuit sacerdos & sacrificium in ara crucis, juxta illud Apostoli ad Ephesios cap. 5. *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Similiter nunc est sacerdos & sacrificium in consecratione Eucharistiæ, ut expresè docet Trident. sess. 22. cap. 2. *Una enim*, inquit, *eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit sola offerendi ratione diversa.*

3. Christus dicitur sacerdos in æternum, saltem quia sacerdotium ejus duraturum est quandiu Eucharistiæ sacrificium Deo offeretur, adeòque duraturum est usque ad finem mundi. Dico, saltem: quia Christus potest etiam dici sacerdos in æternum, sumendo to æternum strictè pro duratione numquam finienda, eò quòd in eo per totam æternitatem ad dignitatem & ornamentum manebit potestas sacedotalis, quamvis post mundi consummationem ad actum non ampliùs redigenda.

4. Christus fuit & est sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, propter repræsentationem: nam Melchisedech panem & vinum in sacrificium obtulit, Christus verò Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini obtulit per se pridie mortis, & nunc offert, atque usque ad finem mundi oblaturus est ministerio sacerdotum.

5. Denique, sacerdotium Christi fuit altioris ordinis, quàm ullum aliud sacerdotium, sive legis naturæ, sive legis Mosaicæ, aut etiam Evangelicæ. 1. Propter infinitam personæ offerentis dignitatem. 2. Propter ampliorem ejus potestatem. 3. Propter finem nobiliorem, qui fuit redemptio generis humani.

Quæres 3. Utrùm Christus sit mediator Dei & hominum?

R. 1. Christus & quidem solus fuit perfectus mediator Dei & hominum.

Prob. 1. Ex Apostolo, 1. ad Timoth. c. 2. ubi ait: *Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* 2. Ratione: quia perfectus mediator rectè dicitur ille, qui solvit & satisfacit uni parti pro altera, atque solvendo & satisfaciendo, unam partem alteri reconciliat. Atqui Christus & quidem solus pro nobis Deo solvit, & satisfecit; atque solvendo & satisfaciendo cum eo nos reconciliavit. Ergo, &c. Sic ratiocinatur S. Thomas hic q. 26. ar. 1. in O. *Ad mediatoris officium*, inquit, *propriè pertinet conjungere & unire eos, inter quos est mediator ... Unire autem homines Deo perfectivè quidem convenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo secundùm illud 2. ad Cor.* 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi; *& ideò solus Christus est perfectus Dei & hominum mediator, in quantùm per suam mortem humanum genus Deo reconciliavit.*

R. 2. Christus etiamnum exercet, & usque ad finem mundi exerciturus est officium mediatoris: nam etiamnum interpellat, & usque ad finem mundi interpellaturus est pro hominibus, juxta illud Apostoli ad Hebræos cap. 7. *Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Et illud Joannis Apostoli epistola 1. cap. 2. *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum Justum.*

R. 3. Christus, non ut Deus, sed ut homo, & homo Deus, fuit mediator Dei & hominum. Ratio est quia Christus non per actiones divinitatis, sed per actiones humanitatis, per divinitatem dignificatas, satisfecit pro nobis, nosque Deo reconciliavit. Falsa igitur est hæc propositio: Christus in quantùm Deus, est meditor: & veræ sunt istæ: Christus in quantùm homo est, mediator; Christus in quantùm homo Deus, est mediator.

Dixi, solùm Christum esse perfectum Dei & hominum mediatorem; quod non impedit quominùs sint etiam alii mediatores inferiores, & secundùm quid, ut loquitur S. Thomas art. proximè citato: nam in vero sensu mediator ille dicitur, qui uni parti supplicat pro altera. Atqui beata Virgo, & alii Sancti in cœlo pro nobis Deo supplicant. Ergo, &c.

Quæres 4. Utrùm Christus fuerit Propheta?

R. fuisse, ut prob. 1. ex Scriptura: nam cap. 18. Deuteronomii Moyses loquens de Messia sic ait: *Prophetam de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audiens.* 2. Ratione: nam Christus omnia Prophetæ officia exercuit.

Ergo,

Ergo, &c. *Prob. ant.* Officia Prophetæ fuerunt, 1. docere populum, eumque ad verum Dei cultum revocare. 2. Vitia reprehendere, & objurgare peccatores. 3. Bona vel mala futura prædicere. 4. Cognoscere secreta & occulta. Atqui hæc omnia eximiè præstitit Christus. Ergo, &c.

Quæres 5. Utrùm Christus fuerit legislator?

Resp. Christum etiam ut hominem habuisse potestatem spiritualis jurisdictionis ad ferendas leges, quibus homines obligarentur.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam Isaiæ cap. 33. de Christo dicitur: *Dominus judex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos.* Et Christus ipse dicit Joan. c. 14. *Si diligitis me, mandata mea servate.* Et inferiùs: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*

Prob. 2. Ex Conc. Trid. sess. 6. can. 21. quo dicitur: *Si quis dixerit Christum Jesum à Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant: anathema sit.*

Porrò potestas illa legislativa, quam habuit Christus, fuit in eo cum singulari quadam excellentia, quacum nulli creaturæ unquam communicata est, ut facilè probatur: quia 1. potestas illa fuit quodammodo divina, utpotè ex dignitate Verbi orta: unde jus per potestatem illam constitutum simpliciter divinum est. 2. Præcepta per potestatem illam imposita, ad internum animæ bonum, & ad majorem Dei cognitionem majoremque conjunctionem cum illo pertinent omnia. 3. Per potestatem illam lex Mosaica, etiamsi à Deo data esset, abrogari potuit. 4. Potestas illa amplissima fuit, fuit enim in Orbem universum, ut asserit Christus ipse, Matth. cap. 28. ubi ait: *Data est mihi omnis potestas in Cœlo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes ..... docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Vide Suarez disp. 47. sect. 2.

Quæres 6. Utrùm Christus sit judex?

Resp. Christum etiam secundùm quod homo est, judicem esse.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam Actor. cap. 10. dicitur de Christo: *Ipse est, qui constitutus est ab eo judex vivorum & mortuorum.* Et Matth. cap. 23. idem de se ipso affirmat Christus: *Cum autem*, inquit, *venerit Filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, &c.*

Prob. 2. Ratione, ex sancto Thoma hìc quæst. 59. art. 2. in O. ubi sic argumentatur: *Quamvis apud Deum remaneat primæva auctoritas judicandi, hominibus tamen committitur à Deo judiciaria potestas respectu eorum, qui eorum jurisdictioni subjiciuntur .... Dictum est autem supra, quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quod sub pedibus ejus Deus omnia subjecit. Unde ad eum pertinet etiam secundùm naturam humanam, habere judiciariam potestatem.* Vide S. Doctorem quæst. cit.

Quæres 7. Utrùm Christus propriè dici possit prædestinatus?

Resp. 1. Christum secundùm divinitatem propriè dici non posse prædestinatum ad aliquid. Ratio est, quia propriè loquendo, prædestinatio est pars providentiæ supernaturalis, atque ita propriè loquendo, prædestinatio est eorum tantùm, quæ providentiæ divinæ subjiciuntur. Atqui Verbum divinum providentiæ divinæ subjectum non est. Ergo, &c. Hinc propriè dici non potest Verbum ab æterno prædestinatum fuit, ut esset homo: sed dici debet: Ab æterno decretum est, ut Verbum esset homo. Multò minùs dici potest: Verbum prædestinatum est, ut esset Filius Dei naturalis; vel: Prædestinatum est ad increatam beatitudinem. Res enim dici non potest prædestinari ad id, quod est ei intrinsecum & essentiale.

Resp. 2. Christus secundùm humanitatem propriè dici potest prædestinatus ad gratiam & gloriam: nam prædestinatio est gratiæ & gloriæ præparatio. Sed humanitati Christi ab æterno gratia & gloria præparata fuit. Ergo, &c.

Quæres ultimò. Utrùm orare conveniat Christo?

Resp. 1. Christum in hac vita mortali verè ac propriè oràsse Patrem: hoc enim expressè testatur Scriptura, ut Lucæ cap. 6. ubi de Christo dicitur: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Porrò rogavit & pro aliis, ut patet ex Lucæ cap. 22. ubi ait Petro: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et Joan. cap. 17. ubi etiam ipse dicit: *Ego pro eis rogo.* Et pro se ipso, ut patet ex Marc. cap. 14. ubi de eo dicitur: *Procidit super terram, & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora.* Et ex Apostolo ad Hebræos cap. 5. sic de illo loquente: *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui posset illum salvum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia.*

Resp. 2. Christus etiam nunc in cœlo verè ac propriè orat pro hominibus.

Prob. 1. Ex Scriptura: Nam ad Rom. cap. 8. dicit Apostolus de Christo: *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Et ad Hebr. cap. 7. *Semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Hìc autem interpellare, idem est ac orare, ut interpretatur sanctus Augustinus epist. 59. ad Paulinum, in qua hæc scribit: *De ipso Domino Jesu Christo dictum est, quòd interpellat pro nobis. Nunquid interpellat, & non etiam postulat? Imò verò quia postulat, pro eo positum est, interpellat. Evidenter quippe alibi de eo dicitur:* Et si quis peccaverit, advocatum habemus ad Patrem Jesum Christum justum, ipse est exoratio pro peccatis nostris.

Prob. 2. Auctoritate Patrum, pro quibus omnibus sit Augustinus verbis modo laudatis, & enarratione in Psalm. 85. ubi sic loquitur: *Dominus noster Jesus Christus Filius Dei, qui & oret pro nobis, & oret in nobis, & oretur à nobis; orat pro nobis ut sacerdos noster: orat in nobis ut caput nostrum: oratur à nobis ut Deus noster.* Accedit ratio: quia Christus etiamnum in cœlo fungitur officio sacerdotis. Ad sacerdotis autem officium pertinet non solùm sacrificia, sed etiam preces offerre pro salute populi. Ergo Christus etiamnum in cœlo existens, sicut per sacerdotes, in ejus persona Eucharistiam consecrantes sacrificat, ita per se ipsum Patri supplicat pro nobis.

DISPUTATIO XI.

De Adoratione.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit adoratio, & quotuplex.

Responsio I.

ADoratio est honor, quem exhibemus alteri propter aliquam ejus excellentiam, ad nostram erga illum submissionem protestandam.

Bonitas hujus descriptionis probatur ex eo, quòd omni & soli adorationi convenit, & vocetenùs aliæ adorationis descriptiones ab ea differunt. Sed ut naturam adorationis pleniùs intelligas.

Nota 1. Honor latiùs patet, quàm adoratio: nam ut ait S. Augustinus in lib. contra sermonem Arianorum cap. 27. *Honorat omnis, qui adorat; non autem adorat omnis, qui honorat.* Et verò honor exhiberi potest non solùm superiori, sed etiam æquali, immò & inferiori: at adoratio semper respicit alium ut excellentem & superiorem respectu adorantis. Ratio est, quia honor, ut sic est tantùm signum excellentiæ; adoratio verò præter signum excellentiæ, dicit etiam submissionem, seu recognitionem superioritatis illius, qui adoratur, respectu illius qui adorat: honorat igitur alterum, qui ei aliquod excellentiæ ejus testimonium exhibet; adorat verò alterum, qui signo aliquo

hono-

honorifico ei tanquam superiori sese submittit propter ejus excellentiam. Quod de honore dictum est, dici quoque potest de laude: laus enim quidam honor est; & si fiat ex intentione protestandi submissionem suam erga alterum, & recognoscendi superioritatem ejus, rationem adorationis habet.

Nota 2. Hìc plures actus distingui debent. Primus est, quo cognoscitur excellentia & superioritas alteriùs. Secundus, judicium prudens, dictans honestum esse, submittere se illi propter ejus excellentiam & superioritatem. Tertius, voluntas submittendi se illi propter excellentiam & superioritatem illam. Quartus, voluntas exhibendi illi signum aliquod hujus submissionis, & ita excellentiam & superioritatem ejus practicè recognoscendi. Quintus denique est exhibitio talis signi in protestationem suæ erga illum submissionis, & recognitionem ejus excellentiæ & superioritatis.

Tres primi actus præsupponuntur adorationi: quartus verò & quintus constituunt adorationem adæquatè sumptam, & prout est actus quidam totalis, liber, ac moralis, coalescens ex actu imperante & actu imperato, vel ut communiter dicitur, ex actu interno & externo. Dixi, adæquatè sumptam: nam si adoratio sumitur tantùm inadæquatè, ut sumi potest, tunc constat uno tantùm actu; tunc enim vel sumitur pro solo actu imperante & interno, vel sumitur pro solo actu externo vel imperato.

Nota 3. Adoratio sumpta inadæquatè pro actu imperante & interno, habet objectum triplex, nempe objectum quod, objectum cui, & objectum propter quod. Objectum quod, seu materia, circa quam proximè versatur, est actus imperatus & externus, quo signum aliquod exhibetur ad protestandam submissionem suam alicui, & ejus excellentiam, ac superioritatem recognoscendam. Objectum cui est persona, cui signum illud exhibetur. Objectum propter quod, est honestas, quæ in exhibendo signo illo relucet.

Quòd si adoratio adæquatè sumitur pro actu scilicet totali ex actu imperante & imperato coalescente, habet objectum duplex, nempe objectum circa quod, & objectum propter quod. Objectum circa quod, seu materia, circa quam versatur adoratio sic sumpta, est persona quæ adoratur. Objectum verò propter quod, est idem quod adorationis, inadæquatè sumptæ pro actu imperante, & interno, scilicet honestas, quæ relucet in exhibitione signi, quo persona adoratur.

Porrò in persona, quæ adoratur, duo distingui debent; unum scilicet materiale, & alterum formale. Materiale est ipsa persona; formale verò, excellentia, propter quam persona adoratione digna est, & honestum est illam adorare: quare objectum circa quod adorationis adæquatè sumptæ, seu, quod idem est, objectum cui adorationis sumptæ inadæquatè pro actu imperante & interno, est complexum quoddam ex persona quæ adoratur, & excellentia propter quam adoratione digna est, & honestum est eam adorare. Hæc autem excellentia, eo quòd fundat honestatem propter quam immediatè personam adoramus, est quasi objectum propter quod remotum adorationis; & is qui adorat, rectè dicitur personam adorare propter ejus excellentiam.

Responsio II.

Adoratio multipliciter dividitur.

Primò enim ex parte actus tanquam genus in species adoratio dividitur in internam & externam. Adoratio externa est ea, quæ fit per actus externos corporis, & sensu aliquo perceptibiles, quales sunt genuflectio, capitis inclinatio, pectoris percussio, &c. Adoratio interna est ea, quæ fit per actus internos intellectus vel voluntatis, quæ voluntas ordinat ad protestandam submissionem suam Deo, & Spiritibus beatis, quibus tales actus innotescere possunt, & innotescunt sine signis sensibilibus.

Secundò, ex parte personæ quæ adoratur, adoratio dividitur in latriam, duliam, hyperduliam, & cultum politicum. Latria est adoratio, quæ Deo exhibetur propter increatam excellentiam, habitam modo perfectissimo, hoc est, per summam identitatem. Dulia est adoratio, quæ alicui creaturæ exhibetur propter excellentiam creatam supernaturalem. Hæc autem excellentia est sanctitatis, vel gloriæ, vel utriusque simul. Hyperdulia est adoratio, quæ exhibetur propter sanctitatem, vel gloriam, modo aliquo singulari excellentem. Cultus denique politicus est ille, qui defertur hominibus propter potentiam, vel sapientiam, aut aliquam aliam excellentiam naturalem.

Tertiò, adoratio dividitur in absolutam & respectivam. Adoratio absoluta est ea quæ exhibetur rei alicui propter se, seu propter excellentiam ipsi intrinsecam. Respectiva verò est ea, quæ exhibetur alicui rei non propter se, sed propter excellentiam, quæ est in aliqua persona, ad quam habitudinem aliquam habet. Primo modo adorabilis est sola substantia intellectualis, quia sola capax est excellentiæ propter se adorabilis. Præterea, cùm homo sit naturæ intellectualis, non potest rectè & honestè sese submittere rei alteri, nisi sit ejusdem naturæ, vel excellentioris, habeatque excellentiam aliquam, naturæ intellectuali convenientem. At posteriori modo adorabiles sunt res ordinis inferioris: cùm enim hoc modo non adorentur propter se, sed propter personæ alicujus excellentiam, adoratio illis exhibita non sistit in illis, sed terminatur ad personam, propter cujus excellentiam adorantur.

ARTICULUS II.

Utrùm divinitas & humanitas Christi adorandæ sint una & eadem adoratione.

Responsio I.

CHristus adorabilis est summa, & perfectissima adoratione latriæ.

Prob. Quia Christus est persona subsistens in duabus naturis, divina & humana. Sed talis persona summa & perfectissima adoratione latriæ adorabilis est: ex eo enim, quòd in tempore cœperit subsistere in natura humana, cùm antea in divina tantùm subsisteret, non amisit dignitatem suam, & nihilominùs habet excellentiam increatam, & quidem per summam identitatem, sicut habent Pater, & Spiritus S. Ergo, &c.

Præterea, Christus sumi potest tripliciter. 1. Ut est Deus homo. 2. Præcisè ut est Deus. 3. Præcisè ut homo specificativè. Sed quovis ex modis illis accipiatur, adorabilis est summa & perfectissima adoratione latriæ, ut de primo modo probatum est; de secundo per se patet, & de tertio facilè ostenditur: nam Christus sumptus præcisè qua homo specificativè, est Verbum ipsum præcisè qua suppositum naturæ humanæ, seu Verbum præcisè qua subsistens in humana natura. Sed Verbum præcisè sumptum qua subsistens in humana natura, non idcircò desinit esse persona divina, proindeque non desinit esse adorabile propter increatam excellentiam, habitam modo excellentissimo, nempe per summam identitatem. Ergo, &c.

Responsio II.

Quando summa & perfectissima latriæ adoratione adoratur Christus, eadem illa adoratione simul coadoratur ejus humanitas.

Prob. 1. Ex epistola synodica Concilii Alexandrini à S. Cyrillo in causa Nestorii celebrati; cui epistolæ subjecti sunt duodecim anathematismi, quorum hic octavus est: *Si quis hominem assumptum, una cum ipso Dei Verbo adorandum, una cum illo glorificandum, una cum illo tanquam alterum in altero existen-*

tem

tem Deum appellandum dicere ausus fuerit ..... & non una potius adoratione Emanuelem honorat, unamque illi glorificationem attribuit, quatenus Verbum factum est caro: anathema sit. Hìc anathematizantur, qui dicere audent, humanitatem assumptam adorandam non esse cum Verbo Deo una & eadem adoratione, sed distincta ac diversa, adeòque inferiore. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex quinta Synodo generali can. 9. quo dicitur: *Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducunt, separatim Deo Verbo, & separatim homini ..... sed non una adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Ecclesiæ Dei traditum est: talis anathema sit.*

Prob. 3. Authoritate Patrum; pro quibus omnibus sint S. Athanasius in lib. de Incarnat. Verbi, apud S. Cyrillum in libro Reginis nuncupato, in quo Cyrillus Athanasium sic loquentem inducit: *Agnoscimus illum Dei Filium & Deum esse secundum spiritum: filium autem hominis secundùm carnem, non duas naturas* (discretas & separatas) *unum filium, unam adorandam, alteram non adorandam; sed unam naturam divini Verbi incarnatam, quæ simul cum ejus carne una adoratione* (propria Deo, proinque supremæ latriæ) *adoratur.*

Et S. Damascenus lib. 4. Orthodoxæ fidei c. 3. ubi ait: *Dei Filium simul cum Patre & Spiritu sancto adoramus, corporis quidem expertem antequam humanitatem assumpsisset, nunc autem etiam eundem incarnatum hominemque, una cum eo, quod Deus est, affectum. Ac proinde ipsius caro suapte quidem natura ..... haud quaquam adoranda est, utpotè condita: at cùm Deo Verbo copulata sit, ob ipsum & in ipso adoratur* (adoratione scilicet supremæ latriæ) *quemadmodum, &c.* Et inferiùs: *Caro quoque suapte quidem natura minimè adoranda est* (supple semper, suprema latria) *verùm in incarnato Verbo Deo adoratur, non quidem vi sua, sed ob Deum Verbum personaliter ipsi copulatum: neque hac dicimus, nudam & simplicem carnem à nobis adorari, verùm Dei carnem sive Deum carne indutum.*

Prob. 4. Ratione. Quia cùm adoratur persona aliqua, tota adoratur, ut observat sanctus Thomas hìc quæst. 25. art. 1. in O. *Propriè*, inquit, *honor exhibetur toti rei subsistenti;* & persona, quæ adoratur, adoratur tota, propter excellentiam aliquam, quam habet, quamvis hæc excellentia non sit in omnibus ejus partibus, vel quasi partibus, ut patet in homine sancto, qui cùm adoratur adoratione duliæ, propter excellentiam sanctitatis in sola anima residentem, totus, hoc est, non solùm secundùm animam, sed etiam secundùm corpus adoratur. Ergo quando Christus adoratur adoratione suprema latriæ, adoratur totus, quamvis adoretur propter excellentiam increatam, quæ solius divinitatis est. Atqui Christus, qua totus, dicit intrinsecè humanitatem assumptam: nam Christus, qua totus, tria dicit intrinsecè, nempe personalitatem Verbi, divinitatem, & humanitatem assumptam; quia qua totus, est suppositum Verbi subsistens in duplici natura, divina & humana. Cùm igitur suppositum Verbi per assumptam humanitatem integretur in ratione subsistentis in duplici natura: per assumptam humanitatem Christus integratur in esse Christi, & sic non solùm personalitas Verbi, & divinitas, sed etiam humanitas assumpta ad totalitatem Christi intrinsecè pertinet.

Obj. 1. Solus Deus adorari potest adoratione suprema latriæ. Sed humanitas Christi non est Deus. Ergo, &c. *Resp.* Solum Deum primariò & propter excellentiam propriam, adoratione supremæ latriæ adorari posse. Hoc autem non obstat, quominùs creatura aliqua possit etiam adoratione supremæ latriæ adorari secundariò, & propter excellentiam deitatis, quacum unita est substantialiter, & per unionem substantialem in una & eadem subsistentia convenit. Hoc porrò modo dicimus humanitatem Christi adoratione suprema latriæ adorari, quando tali adoratione adoratur Christus.

Itaque in Christo divinitas & humanitas assumpta adorantur una & eadem adoratione suprema latriæ, sed non eodem modo adorantur: nam divinitas adoratur primariò & propter se, seu propter excellentiam propriam; humanitas verò secundariò tantùm, & propter excellentiam alteriùs, nempe divinitatis, quacum substantialiter unita est. Unde non dicimus simpliciter humanitatem adorari, sed solùm dicimus coadorari, hoc est, adorari propter divinitatem, quæ propter excellentiam propriam adoratur, & quacum substantialiter unita est.

Itaque dicimus una & eadem adoratione suprema latriæ adorari humanitatem cum divinitate, quia una & eadem omninò reverentia externa exhibetur divinitati & humanitati: nam genuflexio v. g. non dividitur inter divinitatem & humanitatem; immò & eadem ac summa utrique habetur reverentia, ac submissio interna. Sed addimus adorationem illam, respectu humanitatis, dici debere, & esse, propriè loquendo, non adorationem simpliciter, sed coadorationem: quia reverentia externa & interna eadem non est eodem modo volita divinitati & humanitati, cùm sit divinitati volita primariò & propter se, humanitati verò secundariò tantùm, & propter increatam excellentiam divinitatis.

Obj. 2. Quando suprema adoratione latriæ adoratur Christus, humanitatis adoratio inferior est adoratione divinitatis. Ergo adoratio humanitatis non est suprema. *Resp.* dist. ant. Adoratio humanitatis adoratione divinitatis inferior est ex parte rei volitæ & exhibitæ, Neg. ant. nam eadem omninò & summa reverentia, tam interna quàm externa, divinitati & humanitati volita est, & eadem omninò utrique exhibetur, quando Christus adoratur adoratione suprema latriæ. Adoratio humanitatis adoratione divinitatis inferior est ex parte modi volendi, C. ant. nam reverà, ut ex dictis constat, eadem illa reverentia, tum interna, tum externa, quæ divinitati & humanitati simul habetur, modo inferiori volita est humanitati, quàm sit volita divinitati.

At inquies. Quando suprema adoratione latriæ adoratur Christus, ex concessis adoratio humanitatis ex parte modi volendi, inferior est adoratione divinitatis. Ergo suprema non est. *Resp.* neg. cons. Nam ad hoc ut adoratio humanitatis suprema non esset, requireretur inferioritas non solùm ex parte modi volendi, sed etiam ex parte rei volitæ, hoc est, ex parte internæ submissionis, quam protestamur per reverentiam externam.

Obj. 3. Quando adoratur Christus suprema adoratione latriæ, adoratio divinitatis est absoluta, & adoratio humanitatis est respectiva tantùm. Ergo adoratio humanitatis adoratione divinitatis simpliciter inferior est, adeòque adoratio humanitatis non est adoratio suprema latriæ. *Resp.* neg. ant. Adoratio enim respectiva est, quando suppositum aliquod adoratur propter excellentiam alterius suppositi, ad quod habet habitudinem aliquam vel conjunctionem. At quando humanitas adoratur cum divinitate in Christo, non adoratur suppositum aliquod propter excellentiam suppositi alterius, sed natura adoratur propter excellentiam sui suppositi, & Christus una & eadem adoratione absoluta adoratur totus propter propriam, & intrinsecam excellentiam increatam, quamvis hæc excellentia non sit in humanitate, qua completur & integratur in esse suppositi subsistentis in duplici natura.

At inquies. Quando Rex purpura indutus adoratur, & ita purpura adoratur cum rege, etiam per modum unius objecti, adoratio Regis est adoratio absoluta, & adoratio purpuræ est adoratio respectiva, & inferior adoratione Regis. Ergo similiter, quando Verbum adoratur cum humanitate sua, adoratio Verbi est adoratio absoluta, & supremæ latriæ; adoratio verò humanitatis assumptæ est tantùm adoratio respectiva, & suprema latria inferior.

Resp.

Resp. neg. conſ. Itaque quando Rex, cum purpura, qua indutus eſt, adoratur per modum unius objecti, tunc actus adorandi, qui æquè immediatè ad Regem & purpuram terminatur, eſt adoratio abſoluta & qua terminatur ad totum, ex Rege ac purpura conſtans, quia totum hoc adoratur propter excellentiam quam includit, adeòque propter ſe; & qua partialiter terminatur ad perſonam Regis, in qua reſidet excellentia illa, propter quam totum ex ipſa & purpura conſtans adoratur: at qua partialiter terminatur ad purpuram, eſt tantùm adoratio reſpectiva, quia purpura in toto illo quod ex ipſa & Rege conſtat, eſt ſuppoſitum adoratum, non propter ſe, ſed propter aliud, nempe propter ſuppoſitum Regis, quocum facit totum illud accidentale, quod adoratur propter excellentiam in Rege reſidentem. Unde affectus ſubmiſſionis ac ſervitutis internæ, quem adorans proteſtatur & ſignificat per actum ſuum adorandi, ad ſolam Regis perſonam, & nullo pacto ad purpuram terminatur. Quando autem adoratur Chriſtus, actus adorandi non ſolùm æquè immediatè ad Verbum & humanitatem aſſumptam terminatur, ſed etiam eſt adoratio abſoluta, non tantùm qua terminatur ad totum quod adoratur, nempe ad Chriſtum, ſeu ad ſuppoſitum ſubſiſtens in duabus naturis divina & humana, & qua partialiter terminatur ad Verbum præcisè ſumptum, propter cujus increatam excellentiam adoratur totum ex ipſo & humanitate aſſumpta reſultans; ſed etiam qua partialiter terminatur ad humanitatem aſſumptam, quia humanitas aſſumpta in Chriſto qui adoratur, non eſt perſona, ſed natura adorata, propter perſonam cujus eſt natura, & quam in ratione ſubſiſtendi intrinſecè complet & integrat. Quare affectus ſummæ ſubmiſſionis ac ſervitutis internæ qui propter increatam verbi excellentiam concipitur, & per actum adorandi ſignificatur, terminatur non ſolùm ad Verbum, ſed etiam ad humanitatem aſſumptam; ad Verbum quidem primariò & per ſe, ad humanitatem verò ſecundariò tantùm, & concomitanter, ac veluti per accidens.

Obj. 4. Si quando Chriſtus adoratur, coadoratur humanitas cum divinitate, actus quo adoratur Verbum Incarnatum, diversùs eſt ab actu, quo Verbum adoratur ante Incarnationem. *Reſp.* Actum, quo adoratur Verbum incarnatum, ab eo actu, quo ante Incarnationem adorabatur, diverſum quidem eſſe ex parte objecti materialis, quatenùs terminatur ad divinitatem & humanitatem, cùm alius, quo Verbum adorabatur ante Incarnationem, ad ſolam divinitatem terminaretur; at eundem eſſe ex parte objecti formalis, ſeu ex parte motivi adorandi: ſicut enim Verbum ante Incarnationem adorabatur propter excellentiam increatam, ita & propter eandem increatam excellentiam poſt Incarnationem Verbum cum humanitate aſſumpta adoratur: quare duo illi actus, quorum uno Verbum adoratur ante Incarnationem, & altero poſt Incarnationem cum humanitate aſſumpta adoratur, ſunt ſaltem ejuſdem ſpeciei moralis, & ad eandem virtutem religionis pertinent.

Obj. 5. Damaſcenum dicentem orat. 1. de imaginibus, carnem Chriſti non adorari ut Deum ..... *Non materiam*, inquit, *ſed materiæ Auctorem adoro, qui propter me materia factus eſt, & in materia voluit habitare, ut per materiam mihi ſalutem præberet: materiam verò, per quam ſalus mihi parta eſt, colere non deſinam, non tamen ut Deum, abſit: quomodo enim id, quod ortum nihilo eſt, conſecutum eſt, Deus ut ſit?*

Reſp. Damaſcenum hìc aliud non velle, quàm Chriſti carnem non adorari adoratione ſuprema latriæ propter propriam excellentiam, & primariò, ſicut divinitas adoratur, ſed ſolùm cum divinitate coadorari, tanquam quaſi partem integrantem Verbum in eſſe Chriſti. Bonitas hujus reſponſionis patet ex lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 3. ubi ſic loquitur S. Doctor; *Ipſius caro ſuapte quidem natura ... haud quaquam adoranda eſt, utpotè condita: at cùm Deo Verbo copulata ſit, ob ipſum & in ipſo adoratur, &c.* Et inferiùs addit, carnem illam in incarnato Verbo Deo adorari, non quidem vi ſua, ſed ob Deum Verbum, perſonaliter ipſi copulatum.

Obj. ultimò. Sacrificium offerri non poteſt Chriſto ut homini, ſed ſolùm ut Deo. Ergo non Chriſtus ut homo, ſed ſolùm, ut Deus adorari poteſt adoratione ſuprema latriæ. *Reſp.* conc. ant. & neg. conſ. Itaque ſacrificium in lege nova non offertur nec offerri poteſt Chriſto ut homini, quia in lege nova unicum habemus ſacrificium, nempe ſacrificium Euchariſtiæ, quod à Sacerdotibus offertur in perſona ipſius Chriſti, & in quo proinde Chriſtus ipſe eſt offerens miniſterio Sacerdotum, & quidem qua homo. Chriſtus autem qua homo, neque per ſe, neque per Sacerdotes ſibi qua homini, ſed ſolùm qua Deo ſacrificare poteſt: nam inter offerentem ſacrificium, & eum cui ſacrificium offertur, realem aliquam diſtinctionem intercedere neceſſe eſt, ut per ſe manifeſtum eſt.

Diſparitas igitur eſt, quia aliud in lege nova ſacrificium offerri non poteſt, quàm Euchariſtiæ ſacrificium; & hoc ſacrificium aliter offerri non poteſt, quàm in perſona ipſius Chriſti, qua homo eſt: unde neceſſariò ſequitur, in lege nova ſacrificari non poſſe Chriſto, niſi qua Deus eſt. At quando adoramus Chriſtum adoratione ſuprema latriæ, non adoramus illum in perſona ipſius, ſed in propria noſtra perſona: quare nihil obſtat, quominùs illum non ſolùm qua Deum, ſed etiam qua hominem adoremus. Quod confirmatur ex eo, quòd ſi Chriſtus præter Euchariſtiæ ſacrificium aliud inſtituiſſet, quod homines in propria perſona offerrent, tale ſacrificium offerri poſſet Chriſto non ſolùm qua Deo, ſed etiam qua homini, ſeu Chriſto, qua ſubſiſtenti in duplici natura, divina & humana.

Porrò ſacrificium hujuſmodi, quod Chriſto ut homini Deo offerri poſſet, & offerretur, à Chriſto in lege nova inſtitui potuiſſe apertè ſignificat S. Auguſtinus lib. 10. de Civ. Dei cap. 20. cùm ait: *Homo Chriſtus Jeſus, cùm in forma Dei ſacrificium cum Patre ſumat, cum quo & unus Deus eſt, tamen in forma ſervi ſacrificium maluit eſſe, quam ſumere, ne vel hac occaſione, quiſquam exiſtimaret, cuilibet ſacrificandum eſſe creaturæ.*

ARTICULUS III.

Utrùm Chriſtus ſit etiam adorabilis alia ſpecie adorationis.

RESPONSIO I.

CHriſtus ſecundùm humanitatem eſt adorabilis adoratione latriæ inferioris.

Prima pars. Nempe quòd Chriſtus ſecundùm humanitatem adorabilis ſit adoratione latriæ, *probatur*. Quia Chriſtus ſecundùm humanitatem ſubſtantialiter ſanctificatur per divinitatem ipſam, ſibi ſubſtantialiter unitam, ut ſuo loco probatum eſt. Ergo Chriſtus ſecundùm humanitatem, excellentiam habet omni excellentia creata poſſibili ſuperiorem. Ergo Chriſtus ſecundùm humanitatem meretur adorationem ſuperiorem omni adoratione, debita propter quamlibet excellentiam creatam poſſibilem. Atqui talis adoratio dici poteſt eſſe, & eſt aliqua, & quidem abſoluta adoratio latriæ. Ergo, &c.

Secunda pars. Nempe quòd adoratio illa latriæ, qua Chriſtus ſecundùm humanitatem dignus eſt, non ſit ſuprema & perfectiſſima, ſeu non ſit ejuſdem ordinis cum ea, quæ Dei propria eſt, *probatur*. Quia adoratio latriæ ſuprema & perfectiſſima, ac Dei propria, honeſtè exhiberi non poteſt, niſi propter excellentiam increatam, habitam modo perfectiſſimo & excellentiſſimo, adeòque habitam per identitatem ſummam. Ergo honeſtè exhiberi non poteſt propter excel-

excellentiam increatam, habitam tantùm per participationem, & unionem. Atiqui sanctitatis substantialis excellentia, quam Christus habet secundùm humanitatem, est tantùm excellentia increata, per participationem & unionem habita. Ergo adoratio latriæ suprema honestè exhiberi non potest Christo propter sanctitatis substantialis excellentiam, quam habet secundùm humanitatem, adeòque supereſt, ut Christus inferiori tantùm latria honestè adorari possit, propter excellentiam sanctitatis substantialis, quàm secundùm humanitatem habet. Sed ad horum pleniorem intelligentiam,

Nota. Adoratio latriæ, ut jam articulo primo dictum est, est ea quæ debetur propter excellentiam increatam, propter quam solam honestè exhiberi potest. Quia autem hæc excellentia haberi potest duplici modo, nempe per summam identitatem, qui modus eam habendi perfectissimus, & excellentissimus est, & per unionem substantialem, seu per concursum naturæ divinæ cum alia natura creata rationali in unum & idem suppositum divinum, qui modus habendi excellentiam illam, est inferior: duplex potest esse adoratio, etiam absoluta, latriæ; una scilicet latriæ summæ, ac perfectissimæ, & altera latriæ inferioris, quarum prima exhibetur propter excellentiam increatam habitam per summam identitatem, & altera propter eandem excellentiam increatam, habitam per unionem substantialem. Primam meretur Christus secundùm divinitatem, & alteram secundùm humanitatem, quia secundùm divinitatem excellentiam increatam habet per identitatem summam; & secundùm humanitatem eandem excellentiam increatam habet per unionem & participationem.

Nota iterùm. Quando duplici illa adoratione latriæ, suprema scilicet & inferiore, Christus adoratur, adoratur suppositum duplicis naturæ, divinæ & humanæ, Christus enim est tale suppositum; & quia quando Christus adoratur, adoratur totus, duplici illa adoratione adoratur secundùm utramque naturam, divinam & humanam; cùm utraque natura ad ejus totalitatem intrinsecè pertineat. Secundùm autem utramque naturam adoratur cum aliquo discrimine: nam adoratione suprema latriæ adoratur primariò secundùm naturam divinam, & concomitanter secundùm humanam; quia excellentia, propter quam sic adoratur, non in humanitate, sed in divinitate residet; adoratur verò adoratione latriæ inferioris primariò secundùm naturam humanam, & concomitanter secundùm divinam.

Porrò, quòd natura divina concomitanter adoretur adoratione inferiori, inconveniens non esse distertis verbis asserit S. Thomas hìc quæst. 25. art. 2. in O. ubi probans Christum secundùm humanitatem adoratione duliæ adorari posse, sic loquitur: *Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ; ita scil. quòd una & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ propter suam divinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis. Nec hoc est inconveniens: quia ipsi Deo Patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominium, quo gubernat creaturam.*

Responsio II.

Christus adorabilis est propter gloriam & sanctitatem creatam, quam habet secundùm humanitatem, & hæc adoratio inferior est omni adoratione latriæ, ac hyperdulia dicenda est.

Prima pars. Nempe quòd Christus adorabilis sit propter gloriam & sanctitatem, quam habet secundùm humanitatem, *probatur*. Quia puri homines sancti adorabiles sunt propter gloriam & sanctitatem creatam, quam habent. Ergo à fortiori Christus. Ratio pro utroque est, quia gloria & sanctitas creata tribuunt personæ, cujus sunt, excellentiam cultu dignam, ut per se manifestum est.

Secunda pars. Nempe quòd hæc adoratio, qua Christus adorabilis est propter gloriam & sanctitatem creatam humanitatis, inferior sit omni adoratione latriæ, *probatur*. Quia hæc adoratio non in excellentia increata, sed creata fundatur. At omnis adoratio fundata in excellentia creata, inferior est adoratione latriæ, quæ propter totam excellentiam increatam debetur, & honestè exhiberi potest. Ergo, &c.

Tertia pars. Quòd hæc adoratio hyperdulia dicenda sit, *probatur*. Nam hæc adoratio 1. est ejusdem speciei cum adoratione, quæ exhibetur Sanctis: fundatur enim in gloria & sanctitate creata Christi, quæ ejusdem speciei est cum gloria & sanctitate aliorum Sanctorum. Ergo hæc adoratio, sicut adoratio Sanctorum aliorum, est dulia. 2. Gloria & sanctitas creata Christi infinito prope excessu superant gloriam & sanctitatem Sanctorum aliorum, etiam simul sumptorum, adeòque habent summam quandam excellentiam relatè ad gloriam & sanctitatem Sanctorum aliorum, etiam simul sumptorum. Ergo adoratio duliæ, quæ Christo secundùm humanitatem exhiberi potest, fundatur in summa quadam excellentia relatè ad adorationem duliæ, quæ Sanctis aliis honestè potest exhiberi. Ergo cùm quælibet adoratio proportionetur excellentiæ, in qua fundatur, adoratio duliæ, quæ exhiberi potest Christo, ut homini, non simpliciter dulia, sed hyperdulia dicenda est.

Obj. 1. Christus est perfectè unus. Ergo unam tantùm habet excellentiam. Ergo adorabilis non est diversis speciebus adorationum. *Resp.* Christum ita esse perfectè unum, quatenùs est unum suppositum, non duo, ut tamen duas habeat naturas, tam distinctas, diversas, & inconfusas, quàm si esset duo suppositа, accidentaliter tantùm unita: unde fit, ut non una tantùm sit excellentia in Christo, sed multiplex, eaque notabiliter diversa. Et verò secundùm divinitatem habet excellentiam increatam per summam identitatem, & secundùm humanitatem habet eandem excellentiam increatam per participationem cum excellentia creata planè singulari, & quodammodo summa, quarum excellentiarum unaquæque completa est in suo genere, & diversi ordinis ab aliis, ac per se sumpta Christum reddit adorabilem specie adorationis sibi proportionata. Doctrinam hanc tradit S. Thomas hìc qu. 25. art. 2. in O. ubi ait, unam & eandem personam Christi adorari posse adoratione latriæ propter suam divinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

Obj. 2. Quælibet persona divina, putà persona Patris plures habet excellentias, unam scilicet absolutam, & alteram relativam, & tamen persona Patris adorabilis tantùm est una specie adorationis propter illas excellentias, nempe adorationis supremæ latriæ. Ergo pariter Christus, &c. *R.* neg. cons. Disparitas est, quia in Patre excellentia absoluta inferior non est relativa, nec vicissim, & utraque æqualem exigit adorationem, adorationem scilicet supremam & perfectissimam latriæ: unde propter excellentias illas Pater adorabilis non est alia & alia adoratione, quarum una superior sit, & altera inferior, sed solùm propter illas pluribus titulis adorabilis est una specie adorationis, supremæ scilicet, & perfectissimæ. At in Christo plures sunt excellentiæ, inter se inæquales notabiliter: unde propter illas Christus alia & alia adoratione adorabilis est.

Obj. 3. Concilia definiunt, Christum una adoratione adorandum esse. *Resp.* dist. Concilia definiunt, Christum adorandum esse una adoratione ex parte rei adoratæ, C. Ex parte modi adorandi, *Neg. Nota*. Concilia damnant eos, qui dicunt Christum cum Verbo adorandum esse, tamquam unum cum altero, seu tamquam suppositum cum suppositо sibi speciali quidem, sed accidentali tantùm unione conjuncto, & non potiùs dicunt, Verbum hominem factum, cum carne sua una adoratione adorandum esse, tamquam unicum suppositum, in duabus naturis subsistens:

at Concilia non definiunt, Christum uno tantùm modo, seu una tantùm adorationis specie adorabilem esse.

Doctrinam hanc tradit S. Thomas hìc quæst. 25. art. 1. in O. *Si in uno*, inquit, *homine sunt plures causæ honoris, putà prælatio, scientia, & virtus, erit quidem illius hominis unus honor ex parte ejus qui honoratur, plures tamen secundùm causas honoris: homo enim est, qui honoratur & propter scientiam, & propter virtutem. Sic ergo cùm in Christo sit tantùm una persona divinæ & humanæ naturæ ..... est quidem ejus una adoratio & unus honor ex parte ejus, qui adoratur. Sed ex parte causæ, qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, ut scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personæ seu hypostases, sequeretur quòd simpliciter essent plures adorationes; & hoc est, quod in Synodis reprobatur, &c.*

Porrò ita Christus adorabilis est adoratione suprema latriæ secundùm divinitatem, & adoratione latriæ inferioris, ac hyperduliæ, secundùm humanitatem, ut tamen quotiescumque adoratur, adorari debeat adoratione suprema latriæ. Ratio est, quia ut ait Suarez hìc disput. 53. sect. 2. „ unusquisque sim- „ pliciter adorari debet perfectissimo honore, ratione „ suæ supremæ excellentiæ sibi debito, sicut Rex sem- „ per tractatur regio honore, non ducis, aut comitis.

Aliqui tamen distinctionem adhibent: nam ut hìc prosequitur Suarez. „ Observavit Cajetanus præser- „ tim id observandum esse in publica & communi „ Ecclesiæ adoratione: nam in interiori & privata, „ quæ solùm inter hominem & Christum intercedit, „ si quis rectè sciat distinguere rationes adorandi, „ poterit interdùm uti aliqua ex dictis adorationibus „ suo arbitrio & devotione: homines enim externa „ vident, & de exterioribus judicant, Christus au- „ tem Dominus intuetur cor, & intentionem cogno- „ scit. " Hanc Cajetani distinctionem probare non possumus, quia omninò videtur nobis rationem allatam nempe quòd unusquisque simpliciter adorari debeat perfectissimo honore, &c. valere pro omni adoratione, adeòque non solùm pro publica & communi, sed etiam pro interiori & privata.

At inquies. Possumus amare, admirari, & laudare Christum ob excellentiam increatam participatam, aut excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, non excludendo, sed tantùm præscindendo ab amore, admiratione, & laude ipsi debitis propter excellentiam increatam modo excellentissimo, hoc est, per summam identitatem habitam. Ergo similiter possumus saltem privatim adorare Christum præcisè propter excellentiam increatam participatam, aut etiam excellentiam creatam gloriæ & sanctitatis, modò non excludamus, sed tantùm præscindamus à summo honore, illi debito propter excellentiam increatam, quam per summam identitatem habet Deus.

Resp. neg. conseq. Disparitas est, quia Christum amando, admirando, & laudando præcisè propter excellentiam increatam participatam, aut excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, sine exclusione amoris, admirationis, quæ illi debetur propter increatam excellentiam, quam ut Deus habet per identitatem, non indecenter tractamus eum: at adorando illum præcisè propter excellentiam increatam participatam, aut excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, illum tractamus indecenter, etiamsi non excludamus adorationem supremam, ipsi aliunde debitam: videtur enim persona eo ipso indecenter tractari secundùm prudentem æstimationem, quòd non honoretur perfectissimo honore, ipsi propter maximam suam excellentiam debito; sive publicè, sive privatim honoretur; nisi tamen cedat jure suo, & permittat sibi minorem exhiberi honorem, aut is qui honorat, aliunde jus habeat ad minorem honorem, vel non teneatur ad majorem exhibendum.

Quæres. Utrùm humanitas Christi possit per se & præcisè adorari non adorato Verbo?

Ad hanc quæstionem Suarez disputatione proximè citata sect. 3. respondet, 1. „ Propriam & usi- „ tatam adorationem dirigendam esse ad personam, „ vel suppositum: nam propriè illud habet excel- „ lentiam, & potestatem, & dominium, & reliqua „ in quibus adoratio fundatur. 2. Nihilominùs ta- „ men non repugnare, ipsammet humanitatem, „ quæ reipsa conjuncta est Verbo, cogitatione præ- „ scindere, & circa illam occupari per actus adora- „ tionis, ita ut illa sola sit materia, in qua tales „ actus versentur: hoc enim licèt minùs proprium „ sit, nullam tamen repugnantiam involvit, cùm „ in tali natura sit sufficiens principium adoratio- „ nis.

Hanc Suarez sententiam acriter impugnat Vasquez hìc disput. 96. ubi cap. 4. sic loquitur: „ Mihi sanè summoperè placuit sententia eorum, qui affirmant „ in universum, humanitatem Christi nunquam de- „ center adorari, nisi adorata simul Deitate, & ipso „ Verbo, cui est unita. " Vasquesio libenter assentimur. 1. Quia adoratio videtur semper esse dirigenda ad personam; nam ut observat Suarez ipse, propriè loquendo, non natura, sed persona habet excellentiam, in qua fundatur adoratio. Ita docet S. Thomas hìc qu. 25. art. 1. in O. ubi ait: *Propriè honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus, quòd manus hominis honoretur, sed quòd homo honoretur. Et si quandoque contingat, quòd dicatur honorari manus, vel pes alicujus, hoc non dicitur ea ratione, quòd hujusmodi partes secundùm se honorentur: sed quia in istis partibus honoratur totum.* Unde juxtà S. Doctorem, quando honoramus humanitatem Christi, vel ejus vulnera v. g. non ea secundùm se, sed Christum ipsum totum in illis honoramus.

2. Quia humanitatem per se & præcisè honorare non possumus tantùm, quantùm honorari potest; cùm possit simul cum Verbo, cujus natura est, adoratione suprema & perfectissima latriæ coadorari. Videtur autem humanitas Christi, cùm adoratur sive publicè, sive privatim, indecenter tractari, si non adoretur tantùm, quantùm adorari digna est, adeòque si non adoretur una cum Verbo sibi substantialiter conjuncto, propter increatam excellentiam Verbi. Affert etiam pro hac sententia Patres & Concilia Vasquesius, qui consuli potest.

ARTICULUS IV.

Utrùm Angeli beati, & sancti homines vita functi; & cum Christo regnantes in cœlis, sint adorabiles cultu aliquo sacro.

PRimus, qui sacrum cultum Sanctorum reprobavit, & Christianis objecit, videtur fuisse Julianus Apostata. Ex hæreticis verò primus cultum hunc damnavit Leo Isaurus. quem secutus est filius ejus Constantinus Copronymus, qui edicto publicè proposito invocationem, & cultum Sanctorum prohibuit; in quo etiam insigniter blasphemans, ajebat beatam Virginem, quam Dei Matrem appellare dedignabatur, dignam quidem fuisse honore aliquo, quandiu Christum in utero gestavit, posteà verò nullo honore dignam fuisse. Copronymum, hominem luxuria, idololatria, homicidiis, & arte magica infamem, multis post sæculis secuti sunt Vvicleffistæ, & Vvicleffistas Calvinus, & Centuriatores, qui honorem sacrum, quem Sanctis defert Ecclesia, idololatriam appellant. Sed contra illos omnes sit

Responsio I.

Angeli beati, & homines sancti, cum Christo regnantes, adorandi sunt.

Prb. 1. Ex Scriptura, in qua dicuntur justi ac prudentes viri adorasse sanctos Angelos. Nam v. gr. Josue cap. 5. hæc leguntur: *Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem*

tem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noster es, an adversariorum? Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, & adorans ait, &c.

Prob. 2. Ex usu & praxi veteris Ecclesiæ, quæ dies festos instituit, & templa Deo dicavit in memoriam & honorem Sanctorum, ut testes sunt S. Augustinus sermone 1. de beatis Petro & Paulo, ubi ait: *Beatissimum Petrum piscatorem modo genibus provolutis adorat gentium multitudo credentium.* Et S. Gregorius Nazianzenus orat. in laudem Cypriani martyris, in qua sic loquitur: *Cyprianus ferè nobis effluxit, o grave damnum! idque vos passi estis, qui in eum omnium maximè suspicitis, annuisque honoribus festisque celebratis.*

Ejusdem Ecclesiæ veteris praxim testantur veteres Synodi, nempe Laodicena can. 31. quo dicitur: *Non oportet Christianum, derelictis martyribus Christi, abire ad falsos martyres: hi enim alieni à Deo sunt.* Et Gangrensis can. 20. quo dicitur: *Si quis per superbiam, tanquam perfectum se existimans, conventus qui per loca, & basilicas sanctorum Martyrum fiunt accusaverit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque Sanctorum contemnendas putaverit, anathema sit.*

Prob. 3. Authoritate Patrum, pro quibus omnibus hìc erunt S. Ambrosius serm. 6. ubi hæc habet: *Igitur, fratres, quotiescumque memoriam Martyrum celebramus, prætermissis omnibus sæculi actibus, sine aliqua dubitatione concurrere debemus reddere illis honorificentiam, qui nobis salutem profusione sui sanguinis pepererunt ..... præsertim cum dicat ad Sanctos suos omnipotens Deus:* Qui vos honorat, me honorat; & qui vos spernit, me spernit: *Quisquis ergo honorat Martyres, honorat & Christum; & qui spernit sanctos, spernit & Dominum.* Et S. Damasc. lib. 4. Orthodoxæ fidei c. 16. ubi ait: *Sanctis ut Christi amicis & Dei filiis atque hæredibus, honor haberi debet.* Et inferiùs: *Ecquid igitur causæ esse potest, quin eos honore complectamur, qui Dei servi & amici ac filii appellati sunt?* His adde Nazianzenum & Augustinum, verbis supra laudatis.

Prob. 4. Authoritate Synodi septimæ generalis, quæ fuit Nicæna secunda. Hæc in fidei definitione, postquam definiit, in sanctis Dei Ecclesiis & sacris vasis, &c. imagines Christi, B. Virginis, & aliorum Sanctorum collocandas esse ad venerationem, hanc rationem subjicit: *Imaginis enim honor ad primitivum transit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam.* Juxta hanc igitur Synodum, Sancti in imaginibus suis adorari possunt; & honestè adoramus imagines Sanctorum, quia adorando illas, adoramus Sanctos ipsos, quorum sunt imagines. Sic autem ratiocinando, Synodus evidentissimè supponit ut veritatem etiam ab ipsis Iconoclastis receptam, Sanctos honestè adorari propter excellentiam eis intrinsecam gloriæ ac sanctitatis.

Et verò, quod non est hìc prætermittendum, Synodus pseudo-septima, quæ fuit Iconoclastarum sub Constantino Copronymo, postquam can. 16. imaginum sacrarum usum proscripsit his verbis: *Si quis Sanctorum omnium ideas in imaginibus inanimatis & mutis, materialibus coloribus depingere studeat, cum nullum omninò usum afferant picturæ, anathema;* canon. 17. sic apertè definit Sanctos ipsos invocandos esse, ac venerandos: *Si quis non confitetur omnes, qui à sæculo hucusque, & ante legem, & in lege, & in gratia à Deo data fuerunt, Sanctos venerandos esse coram Deo & anima & corpore, & horum intercessiones non petierit, utpote qui libertatem apud Deum habeant pro mundo secundum ecclesiasticam traditionem intervenire, anathema.* Ex quo apparet, tunc temporis traditionem de invocandis & honorandis Sanctis in cœlo regnantibus cum Christo, adeò receptam & constantem fuisse, ut à Copronymo ad Sanctorum intercessionem, & venerationem proscribendam adduci non potuerint Episcopi Iconoclastæ, quos proinde à Calvino & Centuriatoribus impietate superari manifestum est.

To. 7. Conc. p. 871. 2.

Prob. 5. Authoritate Concilii Tridentini sess. 25. in decreto de invocatione, vel veneratione & reliquiis Sanctorum, &c. Et ratio est, quia Sancti propriam habent excellentiam, vi cujus cultu, ac veneratione digni sunt.

Obj. 1. Scriptura reprehendit cultum sanctorum: nam 1. Deuteron. cap. 6. dicitur: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* 2. 1. ad Timoth. cap. 1. sic loquitur Apostolus: *Soli Deo honor & gloria.* 3. Dæmoni adorationem postulanti Christus respondit: *Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, &c.* 4. Actorum cap. 4. Paulus & Barnabas Lycaones, ipsos adorare volentes, impediunt. 5. Actorum cap. 10. Cornelius adorans Petrum, ab eo prohibetur. 6. Apocalypsæos cap. 19. Angelus Joannem, ipsum adorantem, prohibuit. 7. Mardochæus constanter recusavit coram Amano genuflectere, *Esther cap.* 3.

Resp. neg. objectionem. *Ad* 1. & 2. *probationem Resp.* In illis locis agi de adoratione suprema latriæ. *Ad* 3. *Resp.* Dæmonem postulasse adorationem latriæ, & aliunde illum omni reverentia indignum esse: unde jure meritò repulsam à Christo passus est. *Ad* 4. *Resp.* Lycaones latriæ adorationem Paulo & Barnabæ obtulisse: unde Paulus & Barnabas illos prohibere debuerunt. *Ad* 5. *Resp.* Cornelium volentem adorare Petrum, à Petro prohibitum fuisse præ modestia, non quòd Cornelius eum adorando peccaret. *Ad* 6. *Resp.* Angelum à Joanne adorari noluisse, ut singularem suam erga humanitatem assumptam à Verbo, reverentiam ostenderet.

Nota. Ante incarnationem, boni Angeli passi sunt se ab hominibus adorari: at post Incarnationem non patiuntur, propter singularem reverentiam, quam habent humanitati Christi, & propter singularem dignitatem, quam tota natura humana ex Verbi Incarnatione accepit.

Ad 7. *Resp.* Cum Vasquesio, Mardochæum noluisse coram Amano genuflectere, quamvis hæc genuflexio non esset cultus latriæ (nam credibile non est, Assuerum subditis suis imperasse, ut Amano deferrent cultum divinum, quem ipse sibi nunquam exegerat) Mardochæum, inquam, noluisse coram Amano genuflectere, quia ipse Judæus erat, & apud Judæos nonnisi soli Deo genuflexio communiter exhibeatur; Regibus autem & principibus rarò, nec nisi ex magna causa: Quare Mardochæus meritò timuit, ne aliis præberet scandalum, si passim Amano genuflecteret.

Obj. iterùm. Patres passim dicunt, adorationem soli Deo exhibendam esse. Item Concilium Laodicenum can. 35. anathematizat eos, qui colunt Angelos. Item Sancti non degunt nobiscum. Ergo nec debemus, nec possumus eos adorare. Item de fide non est, hunc hominem, putà Petrum Apostolum, sanctum esse, & esse in cœlo. Ergo, &c.

Resp. ad 1. Patres, quando hoc dicunt, loqui de adoratione absoluta & suprema latriæ. *R. ad* 2. Concilium Laodicenum prohibere, can. cit. cultum malorum angelorum, seu Dæmonum. *R. ad* 3. neg. cons. Ex eo enim quòd nobiscum non degunt, non minùs digni sunt reverentia, immò verò idcircò digniores sunt, quia sunt in feliciori & sanctiori statu, vitamque sanctiorem agunt, & cum Christo regnant. Præterea, rerum nostrarum cur amgerunt, pro nobis orando, & omnia quæ ad eorum statum pertinent, cognoscunt in Verbo, in quo proinde vident cultum, quem illis exhibemus, & quoties exhibemus. *Resp. denique ad* 4. 1. neg. ant. Cujus falsitas patet ex tract. nostro de fide. 2. Esto ant. neg. conseq. Nam saltem de fide est, quòd Sancti, in cœlo regnantes cum Christo, adorabiles sint; & insuper certum est morali saltem certitudine, Petrum Apostolum sanctum esse, & in cœlo regnare cum Christo; quod sufficit ad hoc, ut cultus sacer Petro Apostolo honestè possit deferri.

Re-

Responsio II.

Angeli beati, & homines sancti cum Christo regnantes, adorabiles sunt absoluta adoratione duliæ.

1. Quòd sint adorabiles adoratione absoluta, *prob.* Quia adoratio absoluta dicitur ea, quæ fundatur in propria & intrinseca excellentia rei, quæ adoratur. Sed Sancti propriam habent & intrinsecam excellentiam, in qua fundari potest aliqua adoratio. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam gratia & gloria Sanctorum est aliquid ipsis inhærens, illisque tribuens excellentiam quandam cultu dignam.

2. Quòd hæc absoluta adoratio, quæ sanctis exhiberi potest, sit adoratio duliæ, *Prob.* Quia adoratio duliæ est ea, quæ medium locum tenet inter adorationem latriæ, & adorationem merè humanam & politicam, ita ut sit ordinis inferioris quàm omnis adoratio latriæ, & superioris ordinis, quàm omnis adoratio merè humana & politica. Atqui adoratio absoluta, quæ Sanctis potest exhiberi, talis est. Ergo, &c.

Prob. min. Nam excellentia gratiæ & gloriæ, in qua fundatur adoratio absoluta, quæ Sanctis potest exhiberi. 1. Est excellentia creata, proindeque ordinis inferioris, quàm excellentia increata, in qua fundatur omnis adoratio latriæ, tam inferior quàm superior. 2. Est excellentia supernaturalis, adeòque ordinis superioris, quàm excellentia naturalis, in qua omnis adoratio merè humana & politica fundatur. Ergo absoluta adoratio, quæ Sanctis exhiberi potest, est inferioris ordinis, quàm omnis adoratio latriæ, & superioris, quàm politica: adoratio enim absoluta proportionatur excellentiæ in qua fundatur, & propter quam exhibetur, & est cum illa in eodem ordine, ut per se manifestum est.

Obj. 1. Quando adoratur Sanctus, quia sanctus est, adoratur, quia amicus Dei est. Ergo adoratur propter Deum, adeòque adoratur adoratione respectiva latriæ, & sic non adoratur adoratione absoluta duliæ. *Resp.* neg. conseq. nam Sanctus quando adoratur, quia sanctus est, adoratur propter propriam & intrinsecam excellentiam luminis gloriæ, gratiæ habitualis, & aliorum donorum supernaturalium, quæ illum reddunt proportionatum amicitiæ divinæ, eaque dignum: unde sequitur tantùm, quòd tunc Sanctus adoretur propter aliquid sibi proprium, & intrinsecum, habens ordinem ad Deum. Aliud autem est, Sanctum adorari propter aliquid habens ordinem ad Deum, sibi proprium & intrinsecum; & aliud, Sanctum adorari propter Deum, seu propter increatam Dei excellentiam.

Confirmatur hæc nostra responsio. Nam si Sanctus adoratur propter Deum, quando adoratur quia sanctus est, & amicus Dei; vel adoratur immediatè propter Deum, vel saltem mediatè. Neutrum dici potest. Non primum: nam tunc Sanctus adoratur immediatè propter propriam sibi & intrinsecam excellentiam. Ergo non adoratur immediatè propter increatam excellentiam Dei. Non etiam secundùm. Nam tunc adoratur Sanctus propter propriam sibi & intrinsecam excellentiam, quæ colitur propter se, non propter excellentiam divinam: qui enim adorat Sanctum, quia sanctus est, hæret in propria & intrinseca excellentia Sancti, quæ propter se honorabilis est, & quam honorans intendit honorare propter se.

Quòd si Sanctus adoraretur propter sanctitatem suam, honoratam non propter se, sed præcisè propter excellentiam naturæ divinæ, cujus est singularis quædam participatio, tunc adoraretur mediatè propter Deum; sicut propter illum immediatè adoraretur, si adoraretur præcisè quia à Deo diligitur; vel quia est quoddam Dei templum, quod Deus specialiter inhabitat; aut imago quædam, in qua magis ad vivum relucet divina bonitas & excellentia. In utroque autem casu, adoratio Sancti esset non adoratio absoluta duliæ, sed adoratio respectiva latriæ. Sapienter autem monent Scholastici post S. Thomam hìc qu. 25. art. 5. ab hujusmodi Sanctorum adoratione abstinendum esse, tum ad vitandum periculum erroris & idolatriæ, tum quia Sancti adorabiles sunt adoratione absoluta, propter propriam & intrinsecam excellentiam; & melius est illis, sic adorari propter excellentiam propriam, quamvis creatam, quàm adorari adoratione relativa propter excellentiam alienam, etiam increatam.

At inquies. Deus communiter dicitur honorari in Sanctis, qui honorantur propter sanctitatem suam. Non nisi quia quando honorantur propter sanctitatem suam, propter Deum honorantur. Ergo, &c. *Resp.* neg. min. Deus dicitur honorari in Sanctis, non quia honorantur propter Deum, sed quia propter specialem, quam habent cum Deo conjunctionem, honoratio illorum est quædam honoratio Dei, & illorum inhonoratio est quædam Dei inhonoratio: sicut honoratio ministri, vel consanguinei Regis, est quædam honoratio Regis, & inhonoratio ministri, & consanguinei Regis, est quædam Regis inhonoratio in prudenti æstimatione. Præterea, Deus dici potest honorari in Sanctis, qui honorantur, quia sanctitas propter quam honorantur, est excellens quædam participatio naturæ divinæ, in quam proinde moraliter redundat honor sanctitati illi exhibitus.

Obj. 2. Adoratio quam exhibemus Sanctis ob sanctitatem eorum, non elicitur ab habitu supernaturali religionis. Ergo non est cultus religiosus, sed merè humanus & politicus. *Resp.* neg. conseq. Itaque probabilius quidem est, adorationem duliæ, & adorationem latriæ, propter nimiam excellentiarum, in quibus fundantur, diversitatem, non elici ab eodem habitu supernaturali, sicque probabilius quidem est, habitum supernaturalem religionis versari circa solùm cultum latriæ, & cultum duliæ esse ab alio supernaturali habitu innominato: at nihilominùs adoratio duliæ, quæ Sanctis exhibetur propter excellentiam gloriæ & sanctitatis, quam habent, cultus est sacer ac religiosus. 1. Quia maximam habet cum cultu divino affinitatem; unde qui colit Sanctos propter sanctitatem eorum, hoc ipso promptissimus est ad colendum Deum. 2. Quia per eadem ferè signa omnia exercetur, quibus exercetur cultus divinus, ut manifestum est ex praxi Ecclesiæ. 3. Quia exhibetur propter excellentiam, quæ est singularis quædam, eximia, & supernaturalis participatio divinæ naturæ. Hinc Sanctorum inhonoratio, etiam qua talis est, est sacrilegium, non quidem strictè loquendo, quia qua talis, non opponitur virtuti religionis, sed paulò latiùs, quia qua talis, seu qua inhonoratio Sanctorum est, cultui sacro ac religioso opponitur. Dico inhonorationem Sanctorum, præcisè qua Sanctorum inhonoratio est, non esse sacrilegium strictè loquendo: nam sub alia ratione, nempe qua est etiam quædam Dei inhonoratio, sicut inhonoratio legati Regis, est etiam Regis ipsius inhonoratio, est sacrilegium propriè, quia sub hac ratione virtuti religionis verè opponitur.

Responsio III.

Beata Virgo adorabilis est adoratione absoluta hyperduliæ.

Et 1. quidem, quòd beata Virgo sit adorabilis, evidenter sequitur ex prima responsione. Nam si Angeli beati, & homines sancti adorabiles sunt, à fortiori beata Virgo adoratione digna est. Accedit praxis Ecclesiæ etiam veteris, quæ beatæ Virgini sacrum, ac religiosum cultum exhibuit; dies festos instituit, & templa atque altaria Deo erexit ad eam honorandam.

2. Quòd B. Virgo adorabilis sit adoratione absoluta, sequitur ex responsione secunda, & adhuc sic breviter probatur: quia B. Virgo habet propriam & intrinsecam excellentiam, propter quam adorari potest. Hæc autem excellentia duplex est, nempe sanctitas cum gloria, & dignitas maternitatis, quæ est ipsi moraliter intrinseca: ex eo enim quòd B. Virgo fuerit Mater Dei Verbi, moralem habet dignitatem, ipsi moraliter intrinsecam.

3. Quòd

3. Quòd beata Virgo adorabilis sit adoratione hyperduliæ, *Probatur*. Quia adoratio hyperduliæ est adoratio duliæ cujusdam singularis & eximiæ. Atqui beata Virgo tali adoratione digna est, tum propter singularem & eximiam sanctitatem & gloriam, tum proper maternitatis dignitatem singulari modo excellentem, quo duplici titulo Sanctis aliis omnibus, tam Angelis, quàm hominibus, singulari modo eminet.

Ita docet sanctus Thomas hic quæst. 25. art. 5. in quo quærit, utrùm Mater Christi adoranda sit adoratione absoluta latriæ? & in O. non esse sic adorandam probat his verbis: *Nulli puræ creaturæ rationali debetur cultus latriæ. Cùm igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis non debetur ei adoratio latriæ.* Tum ut ei adorationem hyperduliæ debitam esse probet, sic prosequitur: *Sed solùm* (debetur ei) *veneratio duliæ, eminentiùs tamen; quàm cæteris creaturis, in quantùm ipsa est Mater Dei* (supple & huic divinæ maternitati proportionatam habet sanctitatem & gloriam) *& ideò dicitur, quòd debetur ei, non qualiscumque dulia, sed hyperdulia.*

Quæres, an non beata Virgo adorari possit adoratione respectiva latriæ, sicut Crux Christi, & aliæ ejus imagines adorantur?

R. Physicè loquendo beata Virgo propter contactum ad Corpus Christi, tam potest adoratione respectiva latriæ adorari, quàm Crux Christi; & si propter contactum illum adoretur, adorabitur propter increatam Dei excellentiam, sicut ipsa Crux. Dixi, physicè loquendo: nam à tali adoratione beatæ Virginis abstinendum est, tum ad vitandum periculum erroris, tum quia beata Virgo propriam habet, eamque eminentem excellentiam, propter quam adorari potest adoratione absoluta; in quo disparitas est inter beatam Virginem, & Crucem Domini, quæ secundùm se considerata, non est capax venerationis, quæ secundùm se nullam habet excellentiam, propter quam creatura rationalis honestè possit ei se submittere: unde aliter adorari non potest, quam adoratione respectiva latriæ, propter excellentiam increatam Dei Verbi, quod in ea ad redimendum genus humanum sese secundùm humanitatem Deo Patri obtulit. Vide S. Thomam articulo citato ad 3.

Contra cultum beatæ Virginis objiciunt hæretici S. Epiphanium hæresi 79. quæ fuit Collyridianorum, ubi §. 1. mulieres aliquas reprehendit, quòd beatam Virginem colerent. *Etenim*, inquit, *mulieres quædam currum sive sellam quadratam adornantes, ac lineo desuper extento, solemni tempore, per aliquot dies panem proponunt, & in Mariæ nomen offerunt: tum ad unam omnes illos vescuntur.* R. S. Epiphanius mulieres illas reprehendere, non quòd cultum duliæ, vel hyperduliæ beatæ Virgini deferrent, sed quòd eam ut Deum colerent adoratione suprema latriæ, eique tanquam Deo munera offerrent. Veritas hujus responsionis patet ex §. 4. ubi cultum à præfatis mulierculis beatæ Virgini delatum impugnans, sic ait: *Sanctum erat Mariæ corpus, fateor: non tamen Deus illa fuit. Eadem & virgo extitit, & honorata fuit; minimè tamen nobis adorandum proposita, sed eum adorans ipsum, qui è sua carne genitus, è cœlo ac paterno sinu descenderat.* Cultum igitur à mulierculis Beatæ Virgini exhibitum culpat S. Epiphanius, quia Beata Virgo non est Deus: quæ ratio manifestè probat tantùm, cultum latriæ deferendum non fuisse Beatæ Virgini, & quia mulierculæ illæ eandem Beatæ Virgini exhibebant adorationem, quàm ipsa exhibuerat Deo Verbo, ex ea secundùm humanitatem genito: hæc autem adoratio erat adoratio suprema latriæ.

Objiciunt iterùm hæretici catholicis, quòd B. Virgini, ad eam honorandam, titulos deferant, qui soli Deo possunt convenire: nam Athanasius appellat illam regeneratricem, Bernardus restauratricem & advocatam, Ecclesia spem nostram, in Antiphona, *Salve Regina*, B. Ephrem, salutem mundi. Denique in Ecclesia canitur B. Virgini: *Gaude Maria Virgo, cunctas hæreses sola interemisti in universo mundo.*

Resp. Cùm Vasquez hìc disp. 99. cap. 2. catholicos honoris causa titulos illos beatæ Virgini tribuere, non quòd illam habere credant æqualem cum Filio suo dignitatem, sed ad explicandam eximiam illius apud Filium intercessionem. Vocamus igitur beatam Virginem regeneratricem, restauratricem, advocatam, spem nostram, salutem mundi, & cunctarum hæresum domitricem, quia ejus intercessio apud Filium, qui est spes nostra, auctor, & restaurator vitæ spiritualis, & hæresum omnium extinctor, maximi ponderis est; quod ab idololatria toto cœlo distare quisque facilè potest videre.

ARTICULUS V.

Utrùm imagines Dei & Sanctorum adorabiles sint.

PRæter Mahumetanos, & Judæos, imaginibus omnibus infensissimos, hæretici multi imaginum adorationem impugnarunt, nempe intra quinque priora Ecclesiæ sæcula Marcionistæ primùm, deinde Manichæi, posteà Eutychiani, & Theopaschitæ. Sæculo octavo Leo Isaurus Orientis Imperator, à Judæis quibusdam artis magicæ peritis delusus, post eum filius ejus Constantinus Copronymus, & Copronymi filius Leo quartus cognomine Chasarus. Nono sæculo Leo Armenus, Michael Balbus, & Theophilus Orientis Imperatores. Eodem sæculo in Occidente Claudius Episcopus Taurinensis, Felicis Urgellitani discipulus. Sæculo duodecimo Albigenses. Sæculo decimo quarto Vvicleffistæ, & sæculo decimo sexto Carlostadius Lutheri discipulus, quem secuti sunt Zuvingliani, & maximè Calvinus. Contra quos omnes sit.

Responsio.

Imagines Dei & Sanctorum adorari possunt.

Prob. 1. Auctoritate Conciliorum particularium, nempe Romani III. sub Gregorio II. anno 726. celebrati, in quo Leo Isaurus Iconoclasta, cum aliis ejusdem hæreseos sectatoribus anathematizatus est, & sacrarum imaginum veneratio confirmata. Hierosolymitani sub Theodoro Patriarcha, quæ, ut in libello synodico dicitur, recens natam Iconoclastarum hæresim anathemati subjecit.

Romani II. sub Gregorio III. anno 732. celebrati à nonaginta tribus Episcopis, in quo de usu sacrarum imaginum decretum editum est, & anathemate percussi, qui huic decreto adversarentur.

Lateranensis sub Stephano III. anno 769. cui cum Episcopis Italis interfuere Episcopi Galli duodecim, & in cujus actione 4. communi omnium, qui aderant, Episcoporum consensu editus est hic canon: *Si quis sanctas imagines Domini nostri Jesu Christi, & ejus Genitricis, atque omnium Sanctorum secundùm sanctorum Patrum statuta venerari noluerit, anathema sit.*

Constantinopolitani anno 842. Theophilo Imperatore Iconomacho è vivis sublato, Michaelis, & matris ejus Theodoræ cura convocati, in quo, pulso Joanne Patriarcha hæretico, & S. Methodio in ejus locum suffecto, sacræ imagines, ut in libello synodico legitur, ad eam venerationem, quæ eis olim debebatur, reductæ sunt. Sic tandem Iconoclastarum hæresis post centum viginti annos in Oriente penitùs extincta est.

Et Senonensis celebrati anno 1528. in decr. 14. in quo relatis hisce Damasceni verbis: *Non abs re igitur Apostoli vivificam crucem & sacras erexerunt imagines, quæ cum ab initio nascentis Ecclesiæ debita semper ab orthodoxis veneratione colerentur, nihil illis à sacrosanctis quatuor universalibus Concilis derogatum est.* In calce dicitur: *Quisquis igitur de Christi vel SS. imaginibus aliter senserit, is Christo & Sanctis*

injurius, cum Vvaldenſibus peſtiferam hæreſeos labem ſe noverit incurriſſe.

Prob. 2. Auctoritate Conciliorum generalium, nempe Nicæni ſecundi, anno 787. celebrati, præſidibus Adriani primi legatis, cui cum Tharaſio Conſtantinopolitano & monachis duobus Joanne ac Thoma, qui ſedium Orientalium Alexandrinæ ſcilicet, Antiochenæ, & Hieroſolymitanæ locum tenebant, interfuerunt Epiſcopi 350. Actione autem ſeptima in fidei definitione poſtquam definitum eſt venerabiles, ac ſanctas imagines proponendas in templis, ſacris vaſis, & veſtibus & in parietibus, domibus, &c. ſic Patres loquuntur: *Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacriùs eriguntur ad primitivorum earum memoriam & deſiderium, & his oſculum & honorariam adorationem tribuendam, non tamen ad veram latriam, quæ ſecundum fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impertiendam, &c.* Et paulò inferiùs: *Imaginis honor in prototypum reſultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat depicti ſubſiſtentiam.*

Et Tridentini ſeſs. 25. in decreto de ſacris imaginibus aſſerentis: *Imagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præſertim habendas, & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur ineſſe aliqua iis divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ; vel quòd ab eis ſit aliquid petendum; vel quòd fiducia ſit in imaginibus figenda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant: ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant; ita ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur.*

Prob. 3. Ex perpetua Eccleſiæ praxi, veterum teſtimoniis probata in Synodo Nicæna ſecunda, actione 4. & 5. Et apud S. Damaſcenum in orationibus, quas conſcripſit de imaginum uſu & cultu.

Prob. denique 4. Ratione: nam imaginum cultus nulla lege prohibitus eſt. 1. Enim prohibitus non eſt lege naturali, quia nullam habet intrinſecam indecentiam. 2. Non eſt prohibitus lege aliqua poſitiva: nulla enim ejuſmodi lex extat ſaltem in novo teſtamento. Præterea, honeſtum eſt perſonam honorabilem honorare non ſolùm in ſe, ſed etiam in imagine: nam eo ipſo quòd perſona aliqua honorabilis eſt, digna eſt, ut honoretur non ſolùm in ſe, ſed etiam in iis, quæ ſpecialem aliquam cum illa conjunctionem vel habitudinem habent. Ergo, &c.

Obj. 1. Illud Exodi cap. 20. *Non facies tibi ſculptile*, reſpondet Suarez, verbis illis à Deo Judæis prohibita fuiſſe tantùm idola, & deorum falſorum imagines. Vaſquez verò quaſcunque imagines, quæ in forma eſſent apta ad cultum eis exhibendum, Judæis propter nimiam eorum ad idololatriam propenſionem prohibitas fuiſſe contendit. Utraque ſententia ſuam habet probabilitatem: Quare

Reſp. Judæis ad ſummum imagines quaslibet, quæ eſſent in forma apta ad cultum, prohibitas fuiſſe præcepto divino merè poſitivo, quòd una cum lege veteri antiquatum eſt.

Obj. 2. Illud Iſaiæ cap. 40. *Cui ſimilem feciſtis Deum, aut quam imaginem ponetis ei?* *Reſp.* Hoc loco & aliis ſimilibus non damnari imagines Dei, ſed ſolùm oſtendi, quòd formari non poſſit Dei imago, quæ illum repræſentet, ut in ſe eſt, cùm ſit incorporeus, adeòque omni figura careat. Nec aliud volunt Patres, cùm imagines Dei improbare videntur.

Obj. 3. Sanctorum Patres, nempe ſanctum Irenæum lib. 1. adversùs hæreſes cap. 15. ubi Gnoſticos reprehendit, quòd haberent quaſdam Chriſti imagines depictas, quas colebant. Sanctum Ambroſium in oratione de obitu Theodoſii dicentem: *Regem* (Chriſtum) *adoravit* (Helena) *non lignum utique, quia hic gentilis eſt error, & vanitas impiorum: ſed adoravit illum, qui pependit in ligno, ſcriptus in titulo.* S. Hieronymum in cap. 3. Danielis, ubi ad hæc verba: *Notum tibi ſit, Rex, quia deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, &c.* ſic ait: *Sive ſtatuam, ſive imaginem auream voluerimus legere, cultores Dei eam adorare non debent. Ergo judices & Principes ſæculi, qui Imperatorum ſtatuas adorant & imagines, hoc ſe facere intelligant, quod tres pueri facere nolentes, placuerunt Deo.* S. Auguſtinus in lib. de moribus Eccleſiæ cap. 34. ubi picturarum adoratores carpit. Et S. Gregorium pluribus locis aſſerentes imagines non eſſe adorandas.

Reſp. ad 1. A S. Irenæo reprehendi Gnoſticos, quòd illas Chriſti imagines ſacrificiis, ut gentes idola, colerent, atque inſuper illas eodem haberent loco, quo imagines Platonis, Pytagoræ, &c. Verba ejus ſunt: *Gnoſticos ſe autem vocant, etiam imagines quaſdam quidem depictas, quaſdam autem & de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Chriſti factam à Pilato, illo in tempore quo fuit Jeſus cum hominibus, & has coronant, & proponunt, eas cum imaginibus mundi Philoſophorum, videlicet cum imagine Pythagoræ, & Platonis, & Ariſtotelis, & reliquorum, & reliquam obſervationem circa eas ſimiliter ut gentes faciunt.*

Repſ. ad 2. Sanctum Ambroſium loqui de adoratione ſuprema latriæ, alicui rei primariò & propter ſe exhibita, qualem adorationem gentiles idolis ſuis exhibebant, & qualem Helena, mulier chriſtiana, non ligno, nempe titulo crucis Chriſti, ſed ipſi Chriſto, qui in cruce pro ſalute noſtra pependerat, exhibuit. Quòd autem adoratio aliqua cruci Chriſti exhiberi poſſit, diſertè aſſerit paulò inferiùs: *Sapienter*, inquit, *Helena egit, quæ Crucem in capite Regum levavit, & locavit, ut Crux Chriſti in Regibus adoretur.*

Ad 3. *R.* S. Hieronymum eos reprehendere, qui id faciebant, quod tres pueri facere noluerunt. Noluerunt autem tres pueri ſupremum latriæ cultum deferre ſtatuæ aureæ Nabuchodonoſoris: quare S. Hieronymus non eos, qui ſacras imagines cultu debito propter prototypa venerantur, ſed eos qui Imperatorum, quos ut deos habebant, ſtatuis vel imaginibus ſupremum latriæ cultum deferebant, reprehendit, ut ex toto contextu manifeſtum eſt.

Reſp. ad 4. Sanctum Auguſtinum loco citato carpere illos, qui picturas cultu ſuperſtitioſo adorabant: *Nolite*, inquit, *conſectari turbas imperitorum, qui vel in ipſa vera religione ſuperſtitioſi ſunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliti ſint quid promiſerint Deo. Novi multos eſſe ſepulchrorum, & picturarum adoratores.* Loquitur ergo S. Doctor, non de quibuslibet picturarum adoratoribus, ſed ſolùm de adoratoribus ſuperſtitioſis.

Reſp. ad 5. Sanctum Gregorium dicere tantùm, imagines adorandas non eſſe ut deos, ſicut gentiles idola ſua adorabant; vel, ſi vis, imagines adorandas non eſſe propter ſe, in illis ſiſtendo, quaſi aliquid in ſe divinum habeant: nam v. gr. ſic loquitur epiſtola, lib. 7. epiſtol. 53. ad Secundinum: *Scio quidem quòd imaginem Salvatoris noſtri non ideò petis, ut quaſi Deum colas, ſed ob recordationem Filii Dei in ejus amore recaleſcas, cujus te imaginem videre conſideras. Et nos quidem non quaſi ante divinitatem ante illam proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut paſſum, ſed in throno ſedentem recordamur. Et dum nobis ipſa pictura quaſi ſcriptura ad memoriam Filium Dei reducit animum noſtrum, aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet.*

At inquies. S. Gregorius loco citato videtur, cultum omnem ſeu venerationem imaginibus denegare; cùm diſertè aſſerat, illas haberi non ad adorationem, ſed ſolùm ad recordationem prototyporum, quæ repræſentant, & quibus in præſentia imaginum, non verò ipſis imaginibus cultus ſacer deferendus eſt. *Reſp.* Falſum eſſe, quòd S. Gregorius cultum omnem ſacrum ſacris imaginibus deneget: nam dicendo, nos proſterni ante imaginem Chriſti,

sti, hoc ipso agnoscit, adorationem aliquam exhiberi imagini Christi; & dicendo, nos prosterni ante imaginem Christi, non tamquam ante divinitatem aliquam, solùm negat, latriæ adorationem exhiberi imagini Christi propter se, in ea sistendo tamquam ipsa Deus sit.

Juxta S. Gregorium igitur, quando ante imaginem Christi prosternimur, adorationem ei exhibemus, non propter se, cùm nullam in se excellentiam habeat, propter quam adoratione digna sit, sed propter Christum, quem in memoriam nostram revocat, quemque, ante ipsius imaginem prosternendo nos, propter se, seu propter increatam quam habet excellentiam, supremo latriæ cultu adoramus. Denique cùm videtur sanctus Doctor asserere, sacras imagines adhiberi tantùm ad recordationem prototyporum, sic loquitur, non ut arceat ab omnimoda illarum adoratione, sed tantùm ut significet illas non esse adorandas, nec in Ecclesia Catholica adorari adoratione absoluta, illis primò ac propter se exhibita. Ex his

Intellige eumdem sanctum Doctorem, cùm sic ait epistolarum lib. 9. epist. 9. ad Severum Massiliensem Episcopum: *Perlatum ad nos fuerat, quòd inconsiderato zelo succensus, Sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuisses, omninò laudavimus: fregisse verò reprehendimus.* Et paulò inferiùs: *Aliud est picturam adorare, aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum addiscere: nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant: in ipsa legunt, qui litteras nesciunt.*

Loquitur enim S. Gregorius de adoratione absoluta, rei alicui primariò & propter se exhibita, qualis adoratio imaginibus honestè exhiberi non potest, sed solis prototypis, quæ repræsentant nobis imagines, & repræsentando in memoriam nostram revocant: unde videndo illas, addiscimus quid absolutè primariò ac propter se adorandum sit. Quod non obstat, quominùs imaginibus ipsis venerationem aliquam exhibeamus, illas vel cum prototypis quæ repræsentant, concomitanter & quasi per accidens adorando, vel etiam illas adorando per se, non tamen propter se, sed propter prototyporum excellentiam, ad quam habitudinem aliquam habent. Hinc dicitur cap. *Venerabiles*, de consecratione dist. 3. desumpto ex Synodo septima act. 6. *Venerabiles imagines Christiani non deos appellant, neque serviunt eis ut diis ... sed ad memoriam & recordationem primitivorum venerantur eas, & adorant.*

Hinc etiam eadem sess. 6. audiente & consentiente universa Synodo, Epiphanius diaconus dicit: *An nondum sentimus, probam & laudabilem esse imaginum erectionem? an non sentimus spiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sane sentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, salutatione, & veneratione, debitamque adorationem illis dare debemus. Sive igitur placebit salutationem, sive adorationem appellare, idem profectò erit, modò sciamus excludi latriam, &c.* Et inferiùs: Qui verò dicunt, sufficere usum imaginum ad memoriam solùm, non verò ad salutationem eas habendas, illud quidem recipientes, hoc verò recusantes, semi-probi quadamtenùs & falsòveri, ut ita dicam, deprehenduntur; altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera verò perversè agentes. O insignem quoque horum insaniam!

Obj. 4. Concilium Eliberitanum can. 36. quo dicitur: *Placuit, picturas in Ecclesia esse non debere; ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.* *Resp.* Ab hoc Concilio, quod generale non fuit, nec approbatum à Sede Apostolica, non prohiberi absolutè imagines, sed solùm ne pingantur in parietibus, non ut ne in parietibus depictæ adorentur, sed quia sic depictæ, non poterant amoveri, atque ita persecutionis tempore gentilium ludibrio exponebantur: quæ ratio jam à multis sæculis locum non habet.

Obj. 5. Concilium Constantinopolit. à trecentis triginta & octo Episcopis sub Constantino Copronymo celebratum, in quo usus & cultus imaginum proscriptus est, can. 16. ut videre est act. 6. Synodi Nicænæ secundæ. *Resp.* Hujus Concilii, vel potiùs conciliabuli, nullam esse authoritatem: Quia 1. Rom. Pontifex nec per se, nec per Legatos suos illi interfuit. 2. Illi nec per se, nec per Legatos consensere Alexandrinus, Antiochenus, & Jerosolymitanus Patriarchæ. Quod utrumque expressè testatur Zonaras in vita Constantini Copronymi: *Copronymus*, inquit, *multis Episcopis sibi suffragantibus convocatis, quorum princeps erat Theodosius Ephesinus, & Hastilas Pergamus, per eos quidquid libuit decrevit, nemine vel ex vetere Roma, vel ex aliis Patriarchis præsente. Eum concursum prophanorum hominum Synodum œcumenicam appellare non dubitavit.* Idem habet Sedrenus in compendio historiarum. 3. Concilium illud à Stephano II. Summo Pontifice reprobatum fuit, ut testatur Adrianus I. in epist. ad Constantinum & Irenem Augustos, & ab universa Ecclesia rejectum.

Porrò sapienter observat Bellarminus lib. 2. de imaginibus Sanctorum cap. 14. præfatum conciliabulum Constantinopolitanum imprudenter laudari à Calvino & Centuriatoribus, quia Concilium illud, etiamsi de imaginibus impiè senserit, tamen de cultu & invocatione Sanctorum, & de meritis bonorum operum sensit quod sentit Ecclesia, & anathema dixit iis, qui docent id quod docent Calvinus & Centuriatores: nam anathematizat can. 15. eos, qui non invocant beatam Virginem. Can. 17. eos, qui non colunt, nec invocant Sanctos alios. Et can. 18. eos, qui non credunt Deum unicuique secundùm sua opera retributurum in altera vita.

Porrò nobis etiam opponunt novatores Concilium aliud Constantinopolitanum, adversùs imagines sub Leone Isauro, Copronymi decessore celebratum. Sed similiter respondemus, conciliabulum hoc nullius esse authoritatis; cum celebratum fuerit sine authoritate Romani Pontificis, & sine consensu Patriarcharum aliorum omnium, Constantinopolitani, Alexandrini, &c. & à Gregorio II. in Synodo Romana reprobatum, ut testatur libellus synodicus, & Hadrianus I. in epist. ad Carolum Magnum.

ARTICULUS VI.

De Concilio Francofordiensi.

Obj. 6. Concilium Francofordiense, à quo asserunt Centuriatores reprobatam fuisse Synodum VII. seu Nicænam II. quæ imagines retinendas, & honorandas esse definiverat. Ad hanc objectionem Bellarminus lib. 2. de imaginibus cap. 14. respondet tria. Et primò quidem, quidquid Francofordiense Concilium definierit, non esse magni faciendum, quia sine dubio illi anteponi debet Concilium Nicænum II. quod certum est fuisse universalius, antiquius, & sine controversia à Summo Pontifice approbatum: Nam in eo adfuere Legati Hadriani I. cum Patriarcha Constantinopolitano, & Legatis aliorum Patriarcharum; & rursùs approbatum fuisse à Leone III. Hadriani successore. Patet ex Ivone decreti part. 4. cap. 147.

Secundò, nihil Catholicis Francofordiensem Synodum obesse, si quod dicunt Centuriatores cent. 8. cap. 9. verum est: nam ipsi dicunt, Synodo Francofordiensi non consensisse, sed repugnasse Hadrianum, & Legatos ejus. Certum autem est Synodum, cui Romanus Pontifex repugnat, nullius esse authoritatis, ut patet experientia: nulla enim Synodus unquam habita est legitima, cui Romanus Pontifex repugnaverit. Præterea, ibidem Magdeburgenses dicunt, Nicænam Synodum ab Hadriano confirmatam fuisse: Concilium autem Francofordiense reprobat

Synodum factam sine authoritate Papæ, ut patet ex libris Carolinis. Ergo Magdeburgenſium ipſorum judicio, non Nicæna noſtra Synodus, ſed aliqua alia in Concilio Francofordienſi reprobata eſt.

Tertiò, rem eſſe incertiſſimam, quid in Synodo Francofordienſi ſtatutum ſit de imaginibus; nam authores antiqui non ſibi conſtant, ſed contraria conjungunt. Multi verò Hiſtorici recentiores dicunt in Synodo Francofordienſi damnatam Synodum de tollendis imaginibus, quam Græci Septimam generalem vocabant, ut Platina, Blondus, Sabellicus, & Paulus Æmilius. Denique relata Alani Copi ſententia, quam ait ſuſpicari ſe falſam eſſe, & allatis ſuſpicandi rationibus, addit videri ſibi in Synodo Francofordienſi verè reprobatam fuiſſe Nicænam II. Synodum, ſed per errorem & materialiter: nam Author, inquit, librorum Carolinorum impoſuit Synodo, illique duo mendacia obtruſit. Unum mendacium fuit, in Synodo Nicæna definitum fuiſſe, ut imagines adorarentur cultu latriæ; alterum mendacium, decretum illud factum à Græcis ſine conſenſu Papæ Romani. His duobus mendaciis pro veritate habitis Synodus Francofordienſis meritò reprobavit Nicænam Synodum, tamquam prophanam, illegitimam.

Quòd illa duo mendacia fuerint perſuaſa Concilio, Bellarminus probat ex libris Carolinis, & ex antiquis Authoribus, qui falſam Synodum, quæ decreverat imagines eſſe adorandas, reprobatam eſſe ſcribunt, & ſine dubio per illud *adorandas*, intelligunt adorandas cultu latriæ; cùm ipſi quoque imagines venerandas eſſe doceant. Porrò verè mendacia eſſe, quòd Synodus Nicæna caruerit authoritate Papæ, & quòd decreverit imagines adorandas cultu latriæ, demonſtrat idem Author ex actis hujus Synodi. Sed

Quòd duo illa mendacia obtrudi potuerint Synodo Francofordienſi, vix ac ne vix quidem credibile eſt: nam 1. in hac Synodo adfuere Legati ſummi Pontificis Hadriani I. cujus juſſu convocata à Carolo Magno fuerat, atque adeò hæc Synodus facilè inſtrui potuit à Legatis illis, qui proculdubio Authori librorum Carolinorum, Nicænam Synodum ſine Summi Pontificis conſenſu celebratam fuiſſe mentienti, naviter reſtitiſſent, oſque obſtruxiſſent.

2. Dato quòd Synodus Francofordienſis Legatis Pontificiis fidem habere noluiſſet, habebat præ manibus genuina Nicænæ Synodi acta, quæ legati illi ſecum attulerant, & in quibus, quotquot habebant oculos, legere poterant, in ea Synodo non modò definitum non fuiſſe, imagines adorandas eſſe cultu latriæ, ſed è contra diſertis verbis declaratum in fidei definitione, ſalutationem & honorariam adorationem imaginibus exhibendam, non eſſe veram latriam; quippe quæ ſolùm divinæ naturæ competit.

Adde quòd Author librorum Carolinorum nullibi in quatuor ſuis libris aſſerere auſus ſit Nicænam Synodum definiviſſe, cultum latriæ imaginibus exhibendum. Hunc enim errorem aliquibus tantùm privatis per calumniam impingit; ut Conſtantino Conſtantiæ Cypri Epiſcopo, quem lib. 3. cap. 17. mentitur dixiſſe, ſe ſuſcipere & amplecti ſanctas & venerandas imagines eadem veneratione & adoratione, quam exhibet ſanctiſſimæ Trinitati: quare mendacium hoc, nempe à Nicæna Synodo definitum, imagines cultu latriæ adorandas, Synodo Francofordienſi obtrudere voluiſſe Authorem librorum Carolinorum, ſine fundamento dicitur.

Ex his etiam manet confutata conjectura Genebrardi in ſuo chronico, ſub anno 794. in hunc modum divinantis: *Addo, Patres qui Francofurtum convenerant, non ſatis habuiſſe perſpectam Nicænæ Synodi ſententiam, ac fuiſſe deceptos falſis rumoribus ac ſcriptis: nam contra eam ſic dimicarunt, ac ſi ad ſtatuendam imaginum adorationem ſimpliciter incubuiſſet, cùm potius de retinendis imaginibus ſanxiſſet & egiſſet adverſus Conſtantinopol. VII. pſeudo-Synodum, quæ de confringendis & omnino tollendis, paulò antea canones tulerat:* cùm enim Synodus Francofordienſis præ manibus habuerit acta Nicænæ Synodi, & præſentes Legatos Pontificios; gratis omninò dicitur, eam decipi potuiſſe falſis rumoribus, & ſcriptis, ſeu libris Carolinis. Porrò quod ſubjungit, Nicænam Synodum egiſſe tantùm de retinendis imaginibus, & tantùm ſanxiſſe retinendas, apertè falſum eſt, ut patet ex definitione hujus Synodi, in qua decernitur imagines non ſolùm retinendas, ſed etiam adorandas, quamvis non adoratione latriæ, qualem idolis ſuis exhibebant gentiles.

Ad propoſitam difficultatem Alanus Copus dial. 4. cap. 18. & 19. reſpondet, in Synodo Francofordienſi ſolùm damnatam fuiſſe Synodum Conſtantinopolitanam Iconoclaſtarum, ſub Conſtantino Copronymo celebratam, quam Iconoclaſtæ, ut ſeptimam generalem falsò venditabant, & in qua uſus ſacrarum imaginum proſcriptus fuerat: Nicænam verò Synodum, quæ verè ſeptima generalis eſt, non ſolùm non eſſe damnatam à Francofordienſis Concilii Patribus, ſed etiam confirmatam. Sententiam hanc ambabus ulnis amplectitur Sanderus lib. 2. de imaginibus cap. 5. & probatur auctoritate recentiorum Hiſtoricorum, ut Platinæ in vita Adriani I. Laurentii Surii in ſuo Conciliorum tomo tertio; Pauli Æmilii lib. 2. de geſtis Francorum, prope finem, ubi aſſerit Concilium Francofordienſe egiſſe contra hæreticos, qui damnabant imagines, & in eo imaginibus ſuum honorem ſervatum eſſe; ad quos accedit authoritas Concilii Senonenſis celebrati anno 1528. & decreto decimo-quarto ſic loquentis: *Inſurgentibus tandem imaginum everſoribus, Romani Pontifices ..... tanta animi conſtantia reſtitere, ut illi ſeptima tandem apud Nicæam Synodo, concordi Patrum aſſenſu damnarentur: & Carolus ille, cognomento Magnus, Francorum Rex Chriſtianiſſimus, Francofordienſi conventu ejuſdem erroris ſuppreſſerit inſaniam, &c.* Sed

Quòd Synodus Nicæna II. à Francofordienſi ſuſcepta & confirmata fuerit, repugnat antiquioribus Scriptoribus, ut Hincmaro loco infra citando, ubi aſſerit Synodum, Nicææ non longè ante ejus tempora celebratam, in generali Concilio à Carolo Magno in Francia convocato deſtructam, ac penitùs abdicatam; Adoni Viennenſi in chronico, ubi ſub anno 792. ſic ait: *Sed Pſeudo-Synodus, quam ſeptimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus, abdicata penitus eſt.* Reginoni libro 2. ſub anno 794. ſic loquenti: *Pſeudo-Synodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerant, à Pontificibus* (hoc eſt, à Francofordienſis Concilii Epiſcopis) *rejecta eſt.* Aimoino in Annalibus Francorum, qui ſub anno 794. hæc habet: *Ibi etiam* (nempe Francofurti) *Synodus, quæ ante paucos annos Conſtantinopoli congregata ſub Irene & Conſtantino Filio ejus, ſeptima & univerſalis ab ipſis appellata eſt, ut nec ſeptima, nec aliquid diceretur, quaſi ſupervacanea ab omnibus abdicata.* Et Eginharto, quem primùm nominari oportuit, cujus verba referemus.

Quòd autem non ſolùm Hincmarus, ſed etiam alii hic à nobis citati, de Synodo Nicæna II. loquantur, patet pro Reginone & Adone, ex eo quod loquantur de Synodo à Græcis facta pro adorandis imaginibus; & pro Aimoino, ex eo quòd loquatur de Synodo congregata ſub Irene, & Conſtantino filio ejus, & quam Græci ſeptimam & univerſalem appellarunt: nam Synodus à Græcis pro adorandis imaginibus ſub Irene & Conſtantino filio ejus facta, & ab ipſis ſeptima & univerſalis appellata, alia certè eſſe non poteſt, quàm Synodus Nicæna II. Porrò dicere, quòd hi omnes mentiantur, vel libri eorum corrupti ſint, ut dicit Alanus, Alano divinanti parùm, vel potiùs nihil prodeſſe poteſt: neque poteſt obſtare, quòd Aimoinus ponat *Conſtantinopolim* pro *Nicæa*: quod enim addit, videlicet Synodum ſub Irene, & Conſtantino filio ejus celebratam, ſufficientiſſimè indicat Nicænam II. relatis aliorum ſententiis.

Quid in præſenti controverſia tenendum nobis videatur,

deatur, sequentibus numeris accipe. 1. Concilium Francofordiense Constantinopolitanam Synodum sub Copronymo celebratam, in qua abolendas sacras imagines definitum fuerat, damnavit & execratum est, sicut jam damnaverat & execrata fuerat Synodus Gentiliaca sub Pipino Rege celebrata anno 767. Colligimus ex præfatione libri primi Carolini, in qua dicitur: *Gesta sanè est ante hos annos in Bithyniæ partibus quædam Synodus, tam incautæ tamque indiscretæ procacitatis, ut imagines, in ornamentis Ecclesiæ & memoria rerum gestarum ab antiquis positas, incauta aboleverit abdicatione.* Et inferiùs: *Gesta præterea est fermè ante triennium & altera Synodus illis in partibus, ab eorum, qui priorem gesserant, successoribus, vel à plerisque qui in priore fuisse narrantur: quæ tamen quamquam à priore distet voto, non tamen distat errore: etsi dispar est negotio, est tamen compar flagitio.* Et inferiùs: *Nos denique propheticis, Euangelicis & Apostolicis Scripturis contenti .... omnes novitates vocum, & stultiloquas adinventiones abjicimus... sicut & eam quæ propter adorandarum imaginum imprudentissimam traditionem in partibus Bithiniæ gesta est, Synodum, cujus Scripturæ textus, eloquentia sensuque carens, ad nos usque pervenit.* Et adhuc inferiùs: *Cùm igitur præfatarum duarum Synodorum conditores, nec illius, &c. mirum ducimus, cur tantæ vanitatis vento inflati sint, ut eas non solum agitare præsumpserint, sed etiam sex venerabilibus Synodis adnumerari conati sint, &c.*

Ex quibus verbis omninò videtur argui posse utramque Synodum à Græcis gestam, Constantinopolitanam sub Copronymo, & Nicænam sub Irene & Constantino ejus filio, in Francofordiensi Concilio pariter abjectam & damnatam fuisse: non enim dubitare possumus, libros Carolinos, quamvis mendaciis atque calumniis adversùs Nicænam Synodum refertos, in ipso Francofordiensi Concilio, vel continuò post, ad probandam judicii ab eo de utraque Synodo lati æquitatem, ab uno vel pluribus Episcopis exaratos fuisse.

Porrò Concilium Francofordiense contra Constantinopolitanam Synodum Copronymi sacras imagines retinendas judicavit, contra Nicænam verò retinendas tantùm ad ornamenta Ecclesiarum, & recordationem eorum, quæ per imagines illas repræsentantur, non verò ad venerationem, & honorariam aliquam adorationem. Colligitur ex citata præfatione, in qua sub finem legitur: *Nos denique Esaiæ vaticinio docti, qui dicit: Hæc via, ambulate in ea, non declinabitis ab ea, neque ad dexteram neque ad sinistram ..... imagines in ornamentis Ecclesiarum & memoria rerum gestarum habentes, & solum Dominum adorantes, & ejus Sanctis opportunam venerationem exhibentes, nec cum illis* (Constantinopolitanis) *frangimus, nec cum istis* (Nicænis) *adoramus.* Sed

Hìc ex occasione data observa obiter, Concilium Francofordiense imprudenter nobis objici à Lutheranis & Calvinistis: cum ab eo prædamnati fuerint. Censuit enim hoc Concilium, juxta veterem Ecclesiæ traditionem sanctas imagines retinendas esse in templis, & ipsi eas è templis tollunt, franguntque.

2. Itaque Concilium Francofordiense Synodum septimam, sub Irene & Constantino ejus filio Nicææ celebratam rejecit, ejusque definitioni, Legatis Apostolicis ad subscriptionem frustrà urgentibus, subscribere constanter vel potiùs pertinaciter renuit. Quod *prob.* 1. ex Eginharto, cujus vel unius authoritas hìc posset sufficere: fuit enim Caroli Magni Cancellarius & veluti oculatus testis hæc scribit in chronico: *Synodus etiam, quæ ante paucos annos Constantinopoli sub Irene & Constantino filio ejus congregata, & ab ipsis non solum septima, verùm etiam universalis erat appellata, ab omnibus* (Francofordiensis Concilii Patribus) *abdicata est.* 2. Ex Adone, Reginone, Aimoino, quorum verba supra jam relata sunt, & Hincmaro in lib. contra Laudunensem Episcopum c. 20.

Ejus verba sunt: *Septima autem apud Græcos vocata universalis pseudo-Synodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas docebant, neutra verò pars intellectu sano definiens; sine auctoritate Apostolicæ Sedis, non longè ante nostra tempora Nicæa est à compluribus Episcopis habita, & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Unde tempore Caroli Magni Imperatoris, jussione Apostolicæ Sedis generalis Synodus in Francia, convocante præfato Imperatore, celebrata, & secundum Scripturarum tramitem traditionemque majorum ipsa Græcorum pseudo-Synodus destructa, & penitùs abdicata: de cujus destructione non modicum volumen, quod in Palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quosdam Episcopos missum.*

Ex hoc Hincmari loco habemus, acta Synodi Nicænæ II. à Legatis Apostolicis, qui in ea præsederant, Romam allata fuisse; eadem illa acta ab Hadriano I. missa esse in Franciam, ut ab Episcopis confirmarentur, & ab eodem Pontifice jussum, ut nationalis Synodus haberetur; Synodum hanc à Carolo Magno convocatam Francofurtum, quæ civitas erat Franciæ Orientalis; in hac Synodo contra spem Hadriani Nicæni Concilii definitionem rejectam; denique libros Carolinos, quos intelligit nomine voluminis, quod adolescentulus legerat in Palatio, compositos ad defensionem Synodi Francofordiensis, quantùm ad Concilii Nicæni abdicationem ab eo factam attinebat. Porrò libros illos Carolus Magnus non per Episcopos, ut falsò narrat Hincmarus, sed per Engilbertum Abbatem, & Capellæ ministrum misit ad Hadrianum, qui eorum contentus refutatione, quam ad Carolum misit, majoris mali vitandi gratia, Synodi Francofordiensis inobedientiam dissimulavit.

3. Concilium Francofordiense Synodum Nicænam rejecit, ejusque definitioni refragarum est; non ex errore facti, sed ex errore juris, hoc est, non quòd Episcopi, qui Francofurti adfuerunt, crediderint à Synodo Nicæna definitum esse, imagines sacras cultu latriæ adorandas; contrarium enim suis oculis in hujus Synodi definitione videre potuerunt, & viderunt; sed quia ipsi versabantur in eo errore, quòd sacris imaginibus nulla prorsùs veneratio, seu honoraria adoratio honestè exhiberi posset: nam temporibus illis Gallorum Episcopi, Ecclesiarum suarum, ut ajebant, traditione freti, huic mordicus adhærebant sententiæ, quòd imagines Christi, B. Virginis, & Sanctorum aliorum, adhiberi tantùm possent ad ornamenta Ecclesiarum, & memoriam ac institutionem fidelium, ut patet ex præfatione libri primi Carolini verbis supra ultimo loco relatis, immò & ex totis quatuor libris, in quibus auctores illorum in hoc unum incumbunt, ut probent nullam venerationem & honorariam adorationem imaginibus exhiberi licitè posse.

At inquies. Quòd Patres Francofordienses Nicænam Synodum, quia credebant, in ea definitum, imagines cultu latriæ adorandas, adeòque ex errore facti rejecerint, manifestum videtur ex secundo canone Francofordiensi, quo dicitur: *Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut deificæ Trinitati, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & servitutem renuentes, contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.*

R. 1. Recentiores plurimi canonem hunc rejiciunt ut spurium, & fabricatum ab Iconomacho quodam de grege Lutheri & Calvini, qui Eli. Phili. se nominat, & librorum Carolinorum editioni anno 1549. factæ præmisit præfationem, in qua canon ille. Allata est, &c. ferè ad verbum legitur. Sed hanc responsionem confugere necesse non habemus, & malumus fidem habere Sirmundo nostro, asserenti canonem præfatum à se repertum esse in vetusto codice sancti Remigii Rhemensis, adeòque jam in dubium revocari non posse; nec eos, qui canonem illum rejiciunt, To. 7. Conc. pag. 1066.

ciunt, juvat, quòd in eo Synodus pro adorandis imaginibus celebrata, dicatur facta Constantinopoli: nam rectè dici potest to *Constantinopoli* positum esse, non pro ea civitate, sed pro ea ditione, in qua celebrata est Synodus: ita ut cùm dicitur, *Constantinopoli fecerunt*, perinde sit ac si diceretur, In ditione Constantinopolitani Imperatoris fecerunt.

2. Ex his verbis: *In qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, &c. anathema judicarentur*, quæ omninò videntur nobis ab Authoribus librorum Carolinorum per fraudem inserta fuisse, nihil contra nos concludi potest: non enim dicitur. In qua definitum habebatur, sed quod longè aliud est; *In qua scriptum habebatur*, quod relativum est ad cap. 17. libri tertii Carolini, in quo per insignem calumniam Constantinus Constantiæ Cypri Episcopus asseritur dixisse, sanctas, ac venerandas imagines suscipere se, eisque eandem; quam Trinitati, adorationem exhibere. Dato autem quòd hæc calumnia Patribus Francofordiensibus obtrudi potuerit, prorsùs incredibile est, quòd propter perversum unius hominis sensum Synodum integram abjicere & condemnare voluerint.

Dixi, Authores librorum Carolinorum calumniari Constantinum Constantiæ Cypri Episcopum, cum asserunt eum dixisse, sanctas ac venerandas, &c. Nam actione 3. contrarium disertis verbis asserit Constantinus: lectis enim Theodori Patriarchæ Hierosolymitani litteris, sic ait: *His* (Theodori litteris) *consentio, & concors efficior, suscipiens & amplectens honorabiliter sanctas & venerabiles imagines: atque adorationem, quæ per latriam, ideſt, Deo debitam servitutem efficitur, soli supersubstantiali & vivificæ Trinitati impendo. Et qui ita non sapiunt, neque prædicant, à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia segrego, &c. Ex quo vel uno intellige, quam fidem mereantur librorum Carolinorum authores, in iis de quibus Nicænam Synodum insimulant.*

Resp. denique 3, Sententiam nostram probari ex his præfati canonis verbis: *Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.* Quare ergo Francofordiensis Concilii Episcopi Nicænam Synodum contempserunt, & condemnaverunt? Quia omnimodis adorationem & servitutem, seu submissionem imaginibus exhibere renuebant. Omnimodis autem adorationem imaginibus exhibere nolle, aliud certè nihil est, quàm nullam imaginibus adorationem exhibere velle. Francofordienſis igitur Concilii Episcopi Nicænam Synodum, eò quòd sentirent nullam imaginibus adorationem exhibendam, rejecerunt, & condemnarunt, adeòque illam rejecerunt & condemnarunt ex errore juris.

At inquies. Temporibus illis Gallorum Episcopi religiosè venerabantur imaginem Crucis, vasa sacra, Evangeliorum libros, & sanctorum Martyrum reliquias, ut apertè colligitur ex capitibus 28. 29. 30. lib. 2. pro imaginibus Crucis, sacris vasis, & libris evangeliorum; & ex cap. 24. lib. 3. pro Sanctorum reliquiis. Ergo prorsùs improbabiliter dicitur, eos venerationem omnem sacris imaginibus denegasse. *Probabis conseq.* Quia manifestè par & eadem est ratio v. gr. pro imaginibus Christi, ac pro imaginibus crucis.

Resp. Concesso antecedente neg. conseq. Nam ex iisdem libris Carolinis manifestum quoque est, quod tunc temporis Gallorum Episcopi nullam imaginibus sacris venerationem concederent; quod etiam demonstrari potest ex Jona Aurelianensi, qui annis aliquot post Francofordiense Concilium in lib. 1. contra Claudium Taurinensem, de eo ita loquitur: *Immoderato & indiscreto zelo succensus, non solum picturas sanctarum rerum gestarum, quæ non ad adorandum, sed solummodò, teste B. Gregorio, ad instruendas nescientium mentes, in ecclesiis suis antiquitus fieri permissæ sunt, verum etiam cruces materiales, quibus ob honorem & recordationem redemptionis suæ sancta consuevit uti Ecclesia, à cunctis paro-chiæ suæ basilicis dicitur deleviſſe ..... Dicitur etiam Claudium eundem adversus reliquias Sanctorum non contemnendas (utpotè quorum mors pretiosa in conspectu Domini, eorumque sepulchra, ut à Sanctorum Patribus traditum est, honoranda) quædam nefanda dogmatizasse, &c.* Secundùm Jonam igitur, in Galliarum ecclesiis imagines Crucis, & Sanctorum reliquiæ honorabantur; imagines verò, solummodò ad instituendas nescientium mentes adhibebantur. Quod

Confirmatur. Quia cùm Claudius Taurinensis non solùm Crucis, sed etiam imaginum adorationem impugnaret, Jonas tamen de sola Crucis adoratione sollicitus est, eamque totis viribus libro integro defendit, & ne verbum quidem pro adoratione imaginum habet: immò his Taurinensium, qui imagines adorabant, verbis, ex libro apologetico Claudii recitatis: *Non putamus, imagini quam adoramus, aliquid ineſſe divinum, sed tantummodò pro honore, cujus effigies, tali eam veneratione adoramus;* sic prosequitur: *Una* (tecum) *reprehendimus, ac detestamur, quia cùm eorum scientiam non subterfugit, imaginibus nil ineſſe divini, majori digni sunt invectione, eò quòd debitum honorem divinitati, impenderent infirmo & egeno simulacro.* Quibus verbis etiam calumniando damnat adorationem imaginibus exhibitam, licèt non propter se, sed propter excellentiam prototyporum, & ad prototypa honoranda. Jonas igitur imaginem Crucis adorabat, minimè verò imagines etiam Christi, neque in hac re aliud sentiebat, quàm cæteri Gallorum Episcopi, inter quos doctrina eminebat. Unde Bellarminus lib. de scriptoribus ecclesiasticis meritò admonet, hunc Authorem cautè legendum esse: *Quoniam*, inquit, *laborat eodem errore, quo Agobardus, & reliqui ejus ætatis Galli, qui negabant sacris imaginibus ullum deberi cultum religiosum.* Florebat autem Jonas sub Ludovico Pio circa annum 820.

Ad probationem conſ. Resp. Par quidem, & eadem ratio est pro imagine Christi, & imagine Crucis; at disparem esse volebant Gallorum Episcopi, & quantùm possunt probant librorum Carolinorum Authores lib. 2. cap. 28. ubi ajunt: *Quod excellentiæ prærogativis quodve virtutum insignibus mysterium dominicæ Crucis manufactis imaginibus, quas illi* (Nicæni Concilii Episcopi) *temere ei æquiparare affectant, emineat, operæ pretium est breviter pandere ..... hoc enim vexillo antiquus hostis, non imaginibus, victus est: his armis, non colorum fucis, Diabolus expugnatus est ..... in cruce namque, non in imaginibus, pretium mundi pependit.* Itaque ex eo quòd par saltem sit, & eadem ratio pro imagine Christi, ac pro imagine Crucis, sequitur tantùm quòd Galli Episcopi sibi non constarent, & inconsequenter agerent.

Hanc porrò inconsequentiam Anastasius Bibliothecarius in sua ad septimam Synodum præfatione exprobrat Gallis Episcopis sui temporis, qui in decessorum sententia adhuc persistentes, & imaginem Crucis adorantes, nullam imaginibus venerationem exhibendam esse contendebant. Hæc autem sunt Anastasii verba: *Ajunt quòd non sit quodlibet opus manuum hominum adorandum: quasi non sit codex Euangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie osculantes adorant ..... similiter & forma sanctæ Crucis, quam se adorare omnes ubique Christiani fatentur. In quo videlicet considerare libet, quia si quamlibet crucem auream, vel argenteam, aut ligneam adoramus, quæ utique non eadem est ipsa crux, in qua salus nostra patrata est, sed figura & imago ejus veræ Crucis? quare non adoremus figuram, & imaginem ejus qui eamdem salutem operatus est in medio terræ? Venerabilior namque est, qui salutem operatus est, quàm ea materia, in qua idem salutem operatus est. Ac per hoc magis est adoratione digna imago Christi salutem operantis, quàm imago Crucis salutem tantummodò bajulantis.* Florebat autem Anastasius circa annum 858.

At

At inquies. Si Francofordienſis Concilii Epiſcopi Nicænam Synodum non contempſerunt, & condemnaverunt ex errore facti, eò quòd ſcilicet eis falsò perſuaſum fuerit, ab hac Synodo definitum, imagines cultu latriæ adorandas; nullam prorſus habent facti ſui excuſationem, neque ab hæreſi excuſari poſſunt. *R.* neg. ſeq. Francofordienſis igitur Concilii Patres excuſari poſſunt ex eo quòd Hadrianus I. qui Nicænam Synodum ſuſceperat, nondùm eam publico ac ſolemni judicio confirmaverat, & ut œcumenicam habendam decreverat. 2. Ad Synodum illam ſoli Orientales Epiſcopi convocati fuerant, & in ea ex Occidentalibus, præter Hadriani Legatos duos, nullus adfuerat: unde mirum non fuit quòd Patres Francofordienſes illam haberent tantùm ut Synodum Orientalis Eccleſiæ, non verò ut totius orbis chriſtiani, adeòque ut œcumenicam Synodum, cùm tunc temporis totius penè Occidentis conſenſus adhuc illi deeſſet, nec Hadrianus ipſe eam ut œcumenicam haberet, ut patet ex apologia, quam pro ea ad Carolum Magnum conſcripſit, & in qua ei œcumenicitatem nullibi attribuit. 3. Denique, Francofordienſis Concilii Patribus, quod Nicæna Synodus definierat, imagines ſcilicet non ſolùm retinendas, ſed etiam adorandas, contrarium videri poterat Gregorio Magno, cujus potiſſimùm authoritate nitebantur, quique illis videri utcumque poterat imaginum adorationem damnaſſe, lib. 9. epiſtol. 9. ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum, & lib. 7. epiſt. 53. ad Secundinum; cenſuiſſe imagines non ad venerationem aliquam, ſed ad ſolam recordationem admittendas: quare Francofordienſes Patres ſuam, & ut autumabant, Gregorii Magni ſententiam facilè potuerunt ſententiæ Synodi, quam ut particularem tantùm habebant, anteponere abſque pertinacia, ſine qua nota hæreſis non incurritur.

Porrò Epiſcoporum illorum qui in Francofordienſi Concilio, veritate nondum planè explorata, Synodo Nicænæ reſtiterant, ſucceſſores poſt nonum ſaltem ſæculum, rebus naturæ ponderatis & perfectis, Synodum illam amplexi ſunt, & religioſum imaginibus cultum exhibere cœperunt multis ante ſæculis, quàm nova exoriretur hæreſis Iconoclaſtarum, Lutheranorum ſcilicet & Calviniſtarum, quorum proinde cauſam juvare non poteſt Concilii Francofordienſis de non adorandis imaginibus judicium, quòd tot ante Lutheranam & Calvinianam luem annorum centuriis, omnes Galliarum Eccleſiæ facto ſuo, hoc eſt, imagines Chriſti, B. Virginis, & aliorum Sanctorum cum reliquo orbe chriſtiano religioſè venerando, reprobarunt.

ARTICULUS VII.

Qua adoratione adorabiles ſint imagines.

Responsio I.

IMagines adorabiles ſunt adoratione reſpectiva tantùm.

Primò, quòd ſint adorabiles adoratione reſpectiva, *probatur*. Quia 1. adorabiles ſunt aliqua vera adoratione, ut probatum eſt. Ergo adoratione ſaltem reſpectiva adorabiles ſunt. 2. Illud adorabile eſt adoratione reſpectiva, quod adorari poteſt propter excellentiam exiſtentem in alio ſuppoſito, ut patet ex terminis. Atqui imago adorari poteſt propter excellentiam prototypi, ſeu exemplaris: prototypon enim, ſeu exemplar, habens propriam & intrinſecam excellentiam, propter quam honore & cultu dignum eſt, poteſt propter excellentiam illam honeſtè honorari & coli, non ſolùm in ſe, & in perſona propria, ſed etiam in imagine; atque ad ejus honorem pertinet ut poſſit honorari & coli non ſolùm in ſe, ſed etiam in iis omnibus, quæ ſpecialem ad illud habitudinem, vel ſpecialem cum eo conjunctionem habent. Ergo, &c.

2. Quòd imagines tantùm ſint adorabiles adoratione reſpectiva, ſeu, quod idem eſt, quòd non ſint adorabiles adoratione abſoluta, *probatur*. Quia illud ſolùm adorabile eſt adoratione abſoluta, quod habet propriam & intrinſecam excellentiam aliquam, propter quam honore & cultu dignum eſt, ſeu propter quam homo honeſtè poteſt velle illi tanquam ſuperiori ſe ſubmittere, atque hujus ſubmiſſionis notam aliquam externam exhibere. Atqui imago nec habet nec habere poteſt talem excellentiam, cùm ſit res inanimata, & res omnis inanimata, homini, utpotè ſubſtantiæ intellectuali, eſſentialiter inferior ſit: nec homo, niſi ſtultè & inhoneſtè, rei inanimatæ, quæcunque illa ſit, tanquam ſuperiori poſſit ſe ſubmittere. Ergo, &c.

Responsio II.

Adoratio relativa imaginis eſt ſimul & indiviſibiliter adoratio abſoluta exemplaris.

Probatur 1. Quia religio (tam ea ſcilicet, quæ latè, quàm ea quæ ſtrictè religio dicitur, ſeu tam ea quæ eſt virtus duliæ, quàm ea quæ eſt virtus latriæ) eſt pars ſaltem poteſtativa juſtitiæ. Ergo religio eſt eſſentialiter ad alterum; & ſicut juſtitia eſſentialiter reſpicit debitum alteri reddendum, ita religio reſpicit eſſentialiter cultum & honorem debitum alteri. Item ſicut juſtitiæ objectum formale eſt honeſtas, quæ relucet in reddendo alteri eo, quod illi debetur; ita objectum formale religionis eſt honeſtas, quæ relucet in exhibendo cultu & honore, alteri propter excellentiam ſuam debito. Atqui adoratio relativa imaginis eſt actus religionis. Ergo eſſentialiter eſt actus, quo cultus & honor debitus exhibetur, elicitus ex affectu honeſtatis, quæ relucet in exhibendo cultu & honore alteri debito.

Cultus autem, qui exhibetur imagini, nec debetur, nec deberi poteſt imagini: cùm enim ſit res inanimata, juris omnis prorsùs incapax eſt; adeòque ſupereſt ut debeatur exemplari, propter propriam & intrinſecam, quam habet, excellentiam. Ergo adoratio reſpectiva imaginis eſt eſſentialiter actus, quo exhibetur cultus debitus exemplari, elicitus ex affectu honeſtatis, quæ relucet in exhibendo cultu & honore, exemplari non ſolùm in ſe, ſed etiam in imagine debito, propter propriam & intrinſecam excellentiam quam habet. Sed qui adorat imaginem, ut exhibeat cultum & honorem exemplari debitum in imagine, & quia honeſtum eſt, exemplari, quod ei propter excellentiam ſuam debetur, reddere, ipſum colendo & honorando etiam in iis, quæ ſpecialem habent ad illum habitudinem, vel conjunctionem cum illo; non ſolùm adorat imaginem, ſed etiam ipſum exemplar in imagine, imò minus adorat imaginem, vel non tam adorat imaginem, quàm ipſum exemplar in imagine. Ergo adoratio reſpectiva imaginis ſimul eſt & indiviſibiliter adoratio abſoluta exemplaris, imò minùs eſt imaginis adoratio reſpectiva, quàm abſoluta adoratio exemplaris, non quidem immediatè in ſe, ſed mediatè in alio, ſpecialem ad illud habitudinem habente, & ſpeciali modo attinente ad illud.

Prob. 2. Omnis vera adoratio eſt honor, quem exhibemus ad proteſtandam & ſignificandam internam noſtram ſubmiſſionem alicui, cujus ſuperioritatem & excellentiam recognoſcimus. Ergo vera adoratio imaginis eſt honor, quem exhibemus imagini, ad proteſtandam & ſignificandam internam noſtram ſubmiſſionem alicui, cujus recognoſcimus excellentiam & ſuperioritatem. Sed cùm adoramus imaginem, nihil volumus proteſtari, vel ſignificare imagini, quæ eſt res inanimata; nec recognoſcimus, aut recognoſcere poſſumus aliquam ejus ſupra nos excellentiam & ſuperioritatem, cùm nobis inferior ſit. Ergo ſupereſt ut cùm imaginem adoramus, internam noſtram ſubmiſſionem & ſervitutem proteſtemur ac ſignificemus exemplari, ſeu perſonæ quam repræſentat imago, & cujus ſuperioritatem recognoſcimus,

mus, & propter cujus excellentiam imaginem ejus veneramur. Ergo cùm adoramus imaginem adoratione relativa, propter excellentiam exemplaris, simul ac indivisibiliter adoramus ipsum exemplar adoratione absoluta, quamvis mediatè tantùm, & in alio, illud repræsentante, & quasi vicem ejus gerente: nam adorare imaginem, eique honorem exhibere propter excellentiam exemplaris, cujus est imago, ad protestandam & significandam internam submissionem exemplari, & exteriùs recognoscendam excellentiam & superioritatem illius, est verè ac propriè adorare, & quidem absolutè, exemplar ipsum in imagine, seu per imaginem. Ergo, &c. Sed ut hæc adhuc meliùs intelligas,

Nota. In adoratione imaginis propter excellentiam exemplaris, cujus est imago, multi interveniunt actus. Et 1. quidem, judicium de excellentia propria exemplaris, & de honestate submittendi se interiùs exemplari propter ejus excellentiam, hujusque submissionis internæ signum aliquod externum illi exhibendi in se, vel in imagine, illud repræsentante.

2. Affectus submissionis & servitutis internæ, qui terminatur ad solum exemplar, & est actus voluntatis affectivè cedentis exemplari, ac veluti recognoscentis inferioritatem suam, & exemplaris superioritatem & excellentiam.

3. Affectus submissionis & servitutis externæ, qui terminatur immediatè ad imaginem, & mediatè, seu mediante imagine, ad exemplar, estque voluntas efficax honorem aliquem exhibendi imagini, tanquam signum exernum affectus submissionis ac servitutis internæ, quem adorans habet erga exemplar, propter ejus excellentiam & superioritatem.

4. Submissio & servitus externa, quæ immediatè ad imaginem, & mediante imagine, ad exemplar terminatur, estque actio aliqua externa circa imaginem, seu nota aliqua externa honoris exibita imagini ad protestandum & significandum exemplari affectum submissionis & servitutis internæ, illi propter propriam excellentiam debitæ, & ad exteriùs superioritatem illius recognoscendam.

Porrò quia adoratio formaliter constat tantùm ex affectu submissionis externæ, & ipsa submissione externa verè ac propriè adoratur imago, cùm modo supra explicato adoratur; quia adorans vult exhibere, & exhibet imagini submissionem externam: item verè ac propriè adoratur exemplar imagine, quia adorans vult exhibere, & exhibet exemplari submissionem externam in imagine, eo ipso quòd vult exhibere & exhibet imagini submissionem externam ad protestandam internam suam submissionem & servitutem exemplari, ejusque superioritatem exteriùs recognoscendam.

Quamvis autem, cùm adoratur imago, mediatè tantùm adoretur exemplar, hæc adoratio censenda est esse magis ac principalius adoratio exemplaris, quàm imaginis: hoc ipso enim quòd adoratio exhibetur imagini tantùm propter excellentiam exemplaris, & ad exteriùs recognoscendam superioritatem illius; eo ipso, inquam, magis exhibetur exemplari in imagine, quàm ipsi imagini, ut per se manifestum est.

Doctrina hactenùs exposita planè congruit. 1. Patribus, quos longo ordine recenset Vasques. Pro omnibus unus hic sufficiat Adrianus I. in epistola ad Irenem & Constantinum filium ejus, quæ in Nicæna Synodo II. actione 2. lecta & suscepta fuit, & in qua sic loquitur Pontifex; *Jacob proprio demum arbitrio summitatem virgæ filii sui Joseph deosculatus est . . . . . Non virgæ, sed tenenti eam honoris ac dilectionis exhibuit affectum. Sic nos pro amore & dilectione, quam apud Dominum & Sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt*. Et inferiùs: *Omnis imago in nomine Domini, aut Angelorum, aut Prophetarum, &c. facta sancta est: non enim lignum adoratur; sed id quod in ligno conspicitur & memoratur, honorificatur*. Quibus verbis non intendit Pontifex negare imaginibus veram ac propriam adorationem; si quidem ipse cum Nicæna Synodo definivit, imagines esse verè ac propriè adorandas; sed solùm vult adorationem imaginis esse simul ac indivisibiliter adorationem exemplaris, & magis ac principalius esse adorationem exemplaris, quàm imaginis, nec sistere in imagine, sed ulteriùs tendere, & terminari ad exemplar, tanquam ad primarium & principale adoratum.

Nota, ad Patrum, quos Vasques refert, intelligentiam. Quando imago v. g. Christi adoratur cultu latriæ raspectivo dicunt Patres Christum ipsum, non ejus imaginem adorari, sicut homo diligens amicum amore concupiscentiæ tantùm, dicitur se ipsum, non amicum diligere. Itaque sicut quando quis alterum diligit amore concupiscentiæ tantùm, dicitur se ipsum, non illum diligere, non quòd reipsa illum non diligat, nam amor concupiscentiæ est verus amor, sed quia illum non propter ipsum, sed propter se diligit; ita secundùm Patres, qui adorat imaginem Christi, dicitur non imaginem Christi, sed Christum adorare; non quòd non verè adoret imaginem Christi, nam vult illi exhibere, & revera exhibet honorem & submissionem externam; sed quia imaginem Christi adorat, non propter ipsam, sed propter Christum, quem repræsentat; quia imaginem Christi adorat, ut cultum & honorem exhibeat, non ipsi imagini, sed Christo in imagine debitum, quia imaginem Christi adorat, ad exteriùs protestandum & significandum submissionis ac servitutis internæ affectum, quem habet erga Christum propter increatam ejus excellentiam, non erga imaginem illius.

2. Planè congruit Conciliis generalibus; nempe Nicæno II. in fidei definitione sic dicente: *Imaginis honor in prototypon resultat; & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum*. Et Tridentino sess. 25. in decreto de sacris imaginibus: ubi hæc leguntur: *Honos, qui eis* (imaginibus) *exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: ita ut per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur*.

Quæres 1. An non dici possit cum aliquibus, quando imago adoratur, ipsam imaginem non esse terminum adorationis, sed tantùm esse signum, quo excitamur ad honorandum Sanctum quem repræsentat; ita ut actus adorationis ad sanctum per imaginem repræsentatum, dirigatur totaliter?

R. negativè. Ratio est, quia tunc imago non adoraretur, nisi impropriè & abusivè, quod adversatur Conciliis & Patribus, ex quibus constat, imagines esse verè ac propriè adorandas.

Quæres 2. An non dici possit, quando imago adoratur, ipsam imaginem terminare tantùm signum externum honoris, genuflexionem v. g. inclinationem capitis, &c. internum verò submissionis affectum terminari ad solùm exemplar?

R. hoc dici non posse, & sententiam hanc habere manifestam contradictionem: nam signum externum honoris & submissionis, putà genuflexio, non terminatur ad imaginem, nisi ad eam dirigatur; & non dirigitur ad imaginem genuflexio, nisi adorans velit exhibere genuflexionem imagini. At voluntas exibendi genuflexionem imagini, est quidam internus affectus submissionis. Ergo genuflexio non terminatur ad imaginem, nisi ad illam terminetur etiam internus aliquis affectus submissionis. Sed ad pleniorem intelligentiam,

Nota. Duplex distinguendus est affectus internus submissionis, qui in adoratione imaginis intervenit. Primus est affectus submissionis internæ, qui est actus voluntatis affectivè cedentis alteri, & superioritatem illius affectivè recognoscenti. Secundus est affectus submissionis externæ, & est actus voluntatis imperantis externum submissionis ac servitutis

inter-

internæ signum. Primus affectus terminatur ad solum exemplar imaginis, secundus verò terminatur immediatè ad imaginem, & per imaginem ad exemplar, cujus excellentiam & superioritatem per signum externum honoris & reverentiæ, ejus imagini exhibitum, recognoscimus, eique internum submissionis ac servitutis nostræ affectum significamus. Quòd si nil aliud intendit Vasques, cujus hic sententia proponitur, noster est, & rectè sentit.

Quæres 3. An non adorari possit imago seorsim ab exemplari suo, ita ut ipsa sit totalis terminus adorationis, exemplari tantùm concurrente, ut fundamento adorationis illius.

R. negativè. Non enim potest imago adorari; nisi propter excellentiam exemplaris, & ad protestandum exemplari submissionis ac servitutis internæ affectum, ejusque superioritatem recognoscendam. Eo ipso autem quòd sic adoratur imago, simul ac indivisibiliter in ea adoratur exemplar, & magis adoratur exemplar, quàm imago.

Dices. Legatus Regis potest ita adorari, ut Rex nullo modo sit terminus istius adorationis. Ergo similiter imago ita potest adorari, ut exemplar nullo modo adoretur. *R.* neg. conseq. Magna enim disparitas est imaginem inter & legatum Regis: nam legatus Regis potest adorari dupliciter. 1. Propter solam Regis excellentiam, & tunc legatus adoratur adoratione respectiva, quæ terminatur immediatè ad ipsum legatum, & eo mediante ad Regem: unde hæc adoratio simul ac indivisibiliter est adoratio legati in se, & Regis in legato. 2. Legatus adorari potest propter propriam & intrinsecam excellentiam, quam habet, etiam quà legatus Regis, & tunc adoratur adoratione absoluta, quæ adoratio ad ipsum solùm terminatur, quamvis in æstimatione morali redundet in Regis honorationem. At imago adorari tantùm potest propter excellentiam exemplaris, & ad honorandum in ea, seu per eam exemplar: unde omni vera & religiosa adoratio imaginis terminatur non solùm ad imaginem, sed etiam & potissimum ad exemplar, per imaginem.

Quæres 4. An non adorari possit imago cum exemplari, ita ut adoratio æquè immediatè terminetur ad imaginem, & exemplar.

R. posse: nam intellectus potest uno & eodem actu simul apprehendere imaginem & exemplar, adeòque voluntas utrique, uno & eodem actu, velle potest æquè immediatè exhibere notam externam honoris & cultus. Tunc autem exemplar dupliciter adoratur. 1. Immediatè in se, cùm ad ipsum immediatè dirigatur actus adorationis; & mediatè in imagine, cum idem actus adorationis ad ipsum etiam dirigatur in imagine, quæ adoratur propter ipsum. Hæc porrò adoratio absoluta est quatenùs est adoratio exemplaris in se & in imagine; & respectiva, quatenus est adoratio imaginis.

Quæres 5. An non etiam adorari possent exemplar, & imago ejus, per modum unius objecti, seu per modum unius compositi accidentalis, sicut v. g. adoretur Rex purpura, quà indutus est?

R. 1. posse quidem Regem, & purpuram qua indutus est, propter compositionem localem quam habent inter se repræsentari ab intellectu per modum unius objecti, seu per modum unius compositi accidentalis: at nullum apparet fundamentum sic concipiendi imaginem, & exemplar ejus videnturque non aliter repræsentari posse, quàm per modum duorum objectorum, quorum unum specialem quandam habet habitudinem ad alterum.

2. Dato quòd imago & exemplar ejus, ab intellectu repræsentari possint per modum unius objecti, & cujusdam accidentalis compositi, unus & idem actus adorandi terminatur immediatè ad exemplar & imaginem ejus, & est quidem adoratio absoluta, quà terminatur ad totum illud, constans ex imagine & exemplari, quia totum illud adoratur propter se, & quà terminatur partialiter ad exemplar, quia similiter propter se adoratur: at est adoratio tantùm respectiva, quà partialiter terminatur ad imaginem, quia imago in illo toto, quod adoratur, est suppositum adoratum, non propter se, sed propter excellentiam alterius suppositi, nempe exemplaris, quocum supponitur totum repræsentativè constituere; sicut cùm Rex & purpura per modum unius objecti adorantur, actus adorandi est adoratio absoluta, quà terminatur ad Regem vestitum purpura, & quà partialiter terminatur ad personam Regis præcisè: sed est adoratio respectiva, quà partialiter terminatur ad purpuram, quia purpura est suppositum adoratum propter alterius suppositi, nempe Regis, excellentiam, propter quam adoratur totum accidentale, constans ex Rege & purpura; quod proinde totum, adoratur non propter aliud, sed propter intrinsecam, quam includit, excellentiam.

Quare sicut cùm Rex & purpura adorantur per modum unius objecti, seu unius accidentalis compositi, sic actus adorandi æquè terminatur ad Regem, purpuram, & compositum ex Rege & purpura, ut affectus submissionis ac servitutis internæ terminetur ad solum Regem, & nullo modo ad purpuram: ita si quando contingit imaginem & exemplar ejus adorari per modum unius compositi accidentalis, sic actus adorandi æquè terminatur ad exemplar, imaginem, & compositum ex imagine & exemplari, ut affectus submissionis ac servitutis internæ ad solum exemplar terminetur.

E contra cùm adoratur Christus adoratione latriæ, adoratio absoluta est, non solùm quà terminatur ad divinitatem, sive ad Verbum divinum, sed etiam quà terminatur ad humanitatem assumptam; & affectus submissionis ac servitutis internæ, quam adorans protestatur ac significat per actum adorandi, terminatur non solùm ad divinitatem & Verbum divinum, sed etiam ad humanitatem assumptam, quamvis secundariò tantùm, & propter increatam divinitatis excellentiam. Ratio est, quia in Christo humanitas adoratur, non ut suppositum distinctum à suppositio divino, sed ut quasi pars suppositum divinum substantialiter integrans in esse subsistentis in duplici natura: quare quando Christus adoratur adoratione latriæ, tam adoratio absoluta est, non solùm respectu divinitatis, sed etiam respectu humanitatis, quàm cùm homo eximiæ sanctitatis adoratur adoratione duliæ, adoratio absoluta est non solùm respectu animæ, in qua residet sanctitas, sed etiam respectu corporis, quod cum anima constituit hominem, qui propter eximiam sanctitatem adoratur.

Quæres 6. Utrùm adoratio absoluta exemplaris in se, & adoratio relativa imaginis ad eundem habitum pertineant?

R. Affirmativè. Nam ad eundem habitum pertinet inclinare voluntatem ad honorandum exemplar in se, & ad honorandum illud in iis omnibus, quæ specialem habent ad illud habitudinem, vel cum eo conjunctionem: & verò utriusque adorationis idem est objectum formale, nempe honestas, quæ relucet in honorando exemplari, eique exhibendo cultu, ipsi propter ejus excellentiam debito.

Porrò quamvis adoratio respectiva & absoluta ad eundem habitum pertineant, respectiva inferioris ordinis est ad absolutam: longè enim aliud est adorare rem aliquam ad protestandam alteri submissionem ac servitutem internam, alteriusque superioritatem recognoscendam; & aliud adorare rem aliquam ad ei protestandam submissionem, &c. & recognoscendam superioritatem ejus.

Hinc v. g. adoratio latriæ, quæ exhibetur imagini Christi propter increatam Christi excellentiam, non est latria simpliciter, sed secundùm quid, & cum addito diminuente, imò & destruente, respectiva: unde Synodus Nicæna II. in definitione fidei, adorationem, imaginibus Christi exhibitam, simpliciter negat esse latriam: rectum quælibet rectè simpliciter negatur esse id, quod non est, nisi secundùm quid, & cum addito diminuente; & à

for-

fortiori quod non est nisi cum addito destruente veram ac propriam rationem illius, quod esse dicitur. Vera autem & propria ratio latriæ in eo consistit, quòd sit cultus exhibitus rei propter se ad protestandam ei internam submissionem ac servitutem summam, illiusque summam, superioritatem recognoscendam propter summam ejus excellentiam; qualis cultus, ut dicit Nicæna Synodus loco citato, soli naturæ divinæ convenire potest.

Quæres 7. In quo Christiani, qui adorant imagines, differant à gentilibus, qui idola adorabant?

R. Discrimen esse multiplex: nam 1. imagines nostræ non sunt idola: idolum enim est, quod cùm non sit Deus, ut Deus tamen colitur; sacras autem imagines non adoramus ut Deum, sed tantùm, & quidem cultu solùm respectivo, vel ut imagines Dei, quando Deum præpræsentant, vel ut imagines B. Virginis, aut aliorum Sactorum, cùm repræsentant B. Virginem, aut Sanctos alios.

2. Gentiles adorabant idola adoratione sæpissimè absoluta, eò quòd putarent eis inesse aliquid divinum; nos verò sacras imagines adoramus, non propter ipsas, seu propter excellentiam eis intrinsecam; nullam enim in eis agnoscimus, propter quam sint cultu dignæ; sed propter excellentiam exemplarium quæ nobis repræsentant, & ut illas adorando, exemplaribus cultum debitum exhibeamus.

3. Gentiles adorabant idola, quæ repræsentabant personas cultu omni indignas, ut Jovem, Junonem, Mercurium, quibus tanquam diis supremum in idolis illis cultum exhibebant, sicque cultum soli Deo vero debitum ad indignissimas creaturas transferebant. Nos autem soli vero Deo cultum latriæ propter increatam ejus excellentiam; & Sanctis, in cœlo regnantibus cum Christo, cultum duliæ tantùm propter creatam excellentiam sanctitatis & gloriæ exhibemus.

4. Denique, Gentiles colebant Deum modò sub forma hominis, modò sub forma animalis, putà tauri, &c. putantes eum habere formam illam. Nos verò nullam Deo formam attribuimus, & purum, ut reverà est, Spiritum credimus.

ARTICULUS ULTIMUS.

Utrùm Reliquiæ sint adorabiles.

RESPONSIO.

RElIquiæ Christi & Sanctorum adorabiles sunt. *Prob.* 1. Ex Conciliis & Patribus, apud Bellarminum, & alios. 2. Ex miraculis, quæ ad reliquias Sanctorum facta fuerunt, & referuntur ab Authoribus fide dignissimis, qualis est Augustinus. 3. Ex constanti & perpetua Ecclesiæ praxi & traditione, quæ relucet potissimùm in honorifica reliquiarum translatione, variis temporibus facta; in honorifica assevatione reliquiarum sub altaribus, & in usu cereorum ac lampadum, quæ honoris causa ante reliquias accenduntur; cujus consuetudinis antiquitatem Bellarminus probat. 4. Denique, ratione: quia honestum est honorare Sanctos non solùm in imaginibus, sed etiam & à fortiori in eorum reliquiis, quæ majorem ad illos habitudinem, & cum eis conjunctionem habent, quàm imagines, quibus repræsentantur.

Obj. 1. Christus Luc. cap. 11. Judæos reprehendit, quòd Prophetis sepulchra magnifica ædificarent. *R.* Christum eos reprehendere tantùm, quia id faciebant per hypocrysim, & ut tantò securiùs ipsum Christum Propheratum Principem persequerentur.

Obj. 2. Deus abscondit corpus Moysis. *R.* abscondisse, ne Judæi, qui ad idololatriam maximè proclives erant, Moysem tanquam Deum colerent, eique tanquam Deo sacrificarent, si notum haberent sepulchrum illius.

Obj. 3. Concilium Eliberitanum can. 34. quo vetat, ne cerei interdiu ad sepulchra accendantur, quia spiritus Sanctorum inquietandi non sunt. *R.* Concilium prohibere, ne cerei accendantur ex superstitione gentilium, qui cereos accendebant ad evocandas defunctorum animas, quæ superstitio Sanctis maximè displicebat. Respondet Binius, hoc canone, Sanctorum nomine accipiendos esse fideles, quorum spiritus, dum orationis causa ad Ecclesiam adveniunt, inquietantur frequentia & cura immodica cereorum ardentium; & addit inferiùs, Concilium agere de Neophytis, qui more gentilium lucernas publicè accendebant, non verò de iis, qui lucernas accendebant ad cultum & gloriam Dei.

Obj. 4. S. Hieronymum, qui Vigilantio objicienti idololatriam esse, cereos accendere coram reliquiis, respondet eos, qui hoc faciunt, zelum Dei habere, sed non secundùm scientiam. Locus Hieronymi integer hìc est in libro adversùs Vigilantium: *Cereos autem non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cœci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui, propter imperitiam & simplicitatem sæcularium hominum, vel certè religiosarum fœminarum (de quibus verè possumus dicere, confiteor, zelum Dei habent, sed non secundùm scientiam) hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis?*

R. 1. S. Hieronymum, primò non improbasse cultum reliquiarum, sed è contra pro illo pugnasse contra Vigilantium, ut patet ex epist. 53. contra hunc Hæresiarcham scripta, in qua sic loquitur S. Doctor: *Honoramus autem reliquias Martyrum, ut eum, cujus sunt Martyres, adoremus. Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum.* Et inferiùs: *Si non sunt honorandæ reliquiæ Martyrum, quomodo legimus: Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus? Si ossa mortuorum polluunt contingentes, quomodo Elisæus mortuus mortuum suscitavit?*

2. Loco, qui objicitur, non improbare modum colendi reliquias, cereos coram illis accendendo, tamquam intrinsecè malum & indecens, ut patet ex his verbis: *Hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis?* sed solùm non approbare, quia nondùm satis usu receptus erat tunc temporis in Ecclesia, & quia tunc periculum erat, ne adhiberetur, aut adhiberi crederetur ex superstitione gentilium, qui ad evocandas, vel consolandas defunctorum animas cereos accendebant: unde ibidem eos, qui hunc colendi reliquias modum adhibent sine superstitione, dicit à Deo remuneratum iri. *Quicumque*, inquit, *accendunt cereos* (ex cultu scilicet religioso) *secundùm fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Unusquisque in suo sensu abundet.* Quibus postremis verbis significat id, quod nondùm ipse probabat, ab aliis probari, scilicet quòd reliquiæ honorarentur cereis accensis.

Obj. 5. Cultus reliquiarum falso cultui exponitur. *R.* hoc negando de reliquiis, quæ publicè in templis exponuntur: semper enim Ecclesia magnam adhibuit diligentiam, ne reliquiæ sine sufficienti examine & approbatione, fidelium venerationi exponerentur.

Obj. 6. Crux, in qua pependit Christus, spinæ, lancea & cætera Passionis instrumenta, potiùs execranda sunt, quàm honoranda. *R.* neg. Nam ista omnia signa sunt Christi erga nos amoris, & triumphi ejus pignora, ex contactu sacratissimi Corporis ejus sanctificata, & consecrata, ejusque sacratissimo Sanguine perfusa. Aliud est de labiis Judæ, quibus Dominum osculatus est, & de manu, qua servus Principis sacerdotum percussit Dominum. Hæc enim & alia similia in æstimatione prudenti specialem quamdam habent indecentiam, propter quam adorari non possunt.

Obj. ultimò. Non potest dici quo cultu adorandæ sint reliquiæ. *R.* neg. Nam reliquiæ Christi adorandæ sunt cultu latriæ respectivo, propter increatam Christi excellentiam: reliquiæ verò Sanctorum adorandæ sunt cultu respectivo duliæ, propter excellentiam creatam sanctitatis & gloriæ, quam habent illorum

animæ.

animæ in cœlo. Hic autem cultus respectivus reliquiarum est simul ac indivisibiliter cultus absolutus illius, cujus sunt reliquiæ, sicut supra dictum est de cultu respectivo imaginum.

Porrò doctrina de imaginum & reliquiarum adoratione hactenùs tradita, applicari debet ad res alias sacras, ut sunt calices, aræ, templa, corporalia, & vestes sacræ: nam v. g. calicem adorare possumus propter excellentiam Christi, ad cujus cultum & sacrificium pertinet. 2. Ad Sanctissimum Nomen Jesu, & alia sacramenta: nam v. gr. si adorabilis est imago Christi, quia illum repræsentat, cur non pariter adorari posset Nomen Jesu, quia significat Christum? Hinc nomini illi caput inclinamus, cùm illud à nobis, aut ab aliis profertur, & scriptum osculamur. 3. Ad cruces, quæ figuram habent illius, in qua pependit & mortuus est Christus, quandiu figuram illam retinent, tandiu enim Christum crucifixum nobis repræsentant, nec alium habent usum: quare tandiu propter Christum adorari possunt. Quòd si figuram illam amittant, non sunt ampliùs adorabiles, quia nullam ampliùs rationem habent, propter quàm adorentur. Aliud est de ea Cruce, in qua Christus pependit, quæ adorabilis est, etiam in particulas divisa. Ratio est, quia in particulis illis manet ratio, propter quàm adorari possint, sanctificatio scilicet & consecratio illarum, ex contactu sacratissimi Corporis & Sanguinis Christi consecuta.

4. Ad species consecratas, sub quibus in sacramento Eucharistiæ Christus continetur. Sic autem adorari possunt per modum objecti distincti à Christo, propter cujus excellentiam adorantur, ut adorari possint, & re ipsa adorentur frequentiùs cum Christo per modum unius objecti, seu per modum unius compositi accidentalis, quod est Eucharistiæ sacramentum. Tunc autem una & eadem adoratio Christi & specierum, sub quibus Christus continetur, absoluta est respectu solius Christi, seu quà terminatur ad Christum; respectiva verò tantùm ac inferior respectu specierum; seu quà terminatur ad species.

Quæres, utrùm imago, sicut adorari potest cum exemplari, ita possit cùm illo orari?

R. Negativè. Ratio est, quia adoratio potest quidem terminari ad rem inanimatam; propter excellentiam exemplaris, cujus est repræsentatio: at oratio terminari non potest, nisi ad suppositum intellectuale, quod præces percipere, & id, quod postulatur, concedere possit.

Quæres denique, utrùm Eucharistia adorari debeat sub conditione?

R. 1. In omni legitima adoratione Eucharistiæ requiri conditionem virtualem legitimæ consecrationis. Ratio est, quia ad legitimam Eucharistiæ adorationem requiritur, ut is, qui adorat, sit ita dispositus, ut si sciret ibi Christum non adesse, non adoraret contentum sub speciebus. Ad hoc autem adorans censetur esse sufficienter dispositus, eo ipso quòd adorat, quia ibi Christum esse existimat. 2. Explicitam conditionem non esse apponendam; & si apponatur, aliquam indecentiam habere, nisi adsit sufficiens causa dubitandi de valida consecratione. Ita Doctores communiter:

FINIS TOMI SECUNDI.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN